

Barikādes

Latvijas mīlestības grāmata

L, B

L 2001-3
120

Latvijas Republikas
BIBLIOTĒKA

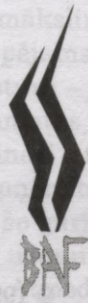
BARIKĀDES
L
9

lavadam

8583

Barikādes

Latvijas mīlestības
grāmata

Rīga, 2001

UDK 94(474.3)(082)
Ba 642

Izdevējs:
1991. gada barikāžu dalībnieku atbalsta
atklātais sabiedriskais fonds
Prezidents RENĀRS ZAĻAIS
Krāmu ielā 3, Rīgā, LV-1050. Tālr. 7213525

Sastādītājs un redaktors VIKTORS DAUGMALIS
Datorgrafikis IVARS BĒRZIŅŠ
Vāku noformējumā izmantoti GUNĀRA BINDES
un HARALDA ŠMITA ("Stern", Hamburga) fotoattēli

Grāmata izdota
saskaņā ar
Barikāžu desmitgades sagaidīšanas un atzīmēšanas plānu,
kā arī, pateicoties LR Kultūras ministrijai, Kultūrkapitāla fonda
un a/s "Lattelekom" atbalstam.

ISBN 9984-19-196-6

© 1991. gada barikāžu dalībnieku
atbalsta atklātais sabiedriskais fonds

levadam

Tuvojas Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas desmitā gadskārta. Ir pienācis laiks apzināt un izvērtēt procesus, kuru rezultātā kļuva iespējama mūsu valsts brīvības atgūšana. Taču vienlaikus ar vēstures objektīvo procesu izpēti nepieciešams uzskatāmi atklāt un saglabāt nākotnei tās milzu garīgās vērtības, kuras radās līdztekus sabiedriski politiskajām norisēm un noteiktā laika posmā kļuva par šo norišu galveno dzinējspēku. Šīs vērtības nedrīkst pazust no cilvēku redzesloka dokumentāli nefiksētas. Vēl vairāk – tās jācenšas atgriezt sabiedrības aprītē, jo to nozīmi tautas kopības apziņas un pašcieņas saglabāšanā, sabiedrības integrācijā, jaunatnes patriotiskajā audzināšanā nav iespējams pārvērtēt.

Visnoteiktāk šīs vērtības manifestējās apstākļi, ka simtiem tūkstošu cilvēku piedalījās barikāžu celtniecībā un aizstāvībā 1991. gada janvārī.

Kādas ir šo vērtību dokumentālās izpausmes?

Barikāžu laikā nepieredzēti uzplauka tautas anonīmā daiļrade, kurai visciešākais sakars ar folkloru – tautasdziesmu parafrāzes, sakāmvārdi un parunas, anekdotes un lozungi; parādījās jauns žanrs – karikatūras un zīmējumi, turklāt šis žanrs ir devis patiesi unikālus avangarda mākslas paraugus – barikāžu freskas, resp., mūsu mākslinieku stājdarbības, gleznotus uz reāli pastāvējušām aizsargbūvēm. Pārliecinošāku nevardarbīgās pretošanās simbolu mūsdienu pasaulē ir grūti iedomāties. Gan fotoamatieru, gan profesionālu fotogrāfu darbi ir iemūžinājuši barikāžu norises tūkstošos izteiksmīgu attēlu, daudziem no tiem ir izcila vēsturiska un mākslinieciska vērtība. Šis neparastais garīgais pacēlums – iespējams, pats lielākais, pats masveidīgākais latviešu tautas vēsturē – jo spilgti atspoguļojas arī barikāžu dalībnieku dienasgrāmatās un atmiņās. To dienu notikumu tiešie pieraksti pārliecinoši atklāj dažādu tautību cilvēku vienreizēju saliedētību un apņēmību darīt brīvības un demokrātijas vārdā visu, apspoguļo šo garīgo vērtību prioritāti, cilvēku patieso brālību un gatavību uzupurēties. Arī atmiņu pierakstos jo bieži pavīd doma par to, ka Atmoda kopumā un Barikādes kā šā procesa augstākā izpausme ir bijis tas skaistākais un būtiskākais,

ko rakstītāji un stāstītāji savā mūžā ir piedzīvojuši. Tā ir bijusi viņu dzīves kulminācija. Šie pieraksti sava emocionālā un bieži arī intelektuālā blīvuma dēļ vērtējami kā vienreizēji dokumentālās prozas darbi.

Barikādes Latvijā 1991. gadā būtībā ir neizsmeļams vēsturiskās, socioloģiskās, etnopsiholoģiskās informācijas avots. Šis apstāklis, no vienas puses, nodrošina patiesi bagātīgu materiālu klāstu, no otras – liedz šim materiālam atrast noteiktu, grodu pasniegšanas formu. Vienas grāmatas ietvaros praktiski nav iespējams iztirzāt visus kaut cik nozīmīgus kontrapunktus (kaut vai – izsmeļoši aptverot visas svarīgākās barikāžu vietas, atklājot pašizliedzīgo organizatorisko darbu, izrietošās mācības, nemaz nerunājot par globālajiem, arī PSRS ārpolitiskajiem un iekšpolitiskajiem aspektiem, kuri darīja iespējamās pašas barikādes, par ārlatvijas tautiešu lomu, par Latvijas bezgalsarežģīto politisko un ekonomisko situāciju...). Protams, vēl ir pārāgrī gaidīt, ka viena grāmata spētu pretendēt uz barikāžu lomas un nozīmes izvērtēšanu.

Barikāžu pētniecībā šī grāmata ir tikai izpētes procesa rosinājums. Te apzināti nav ievietoti apkopojoši, analītiski raksti, par autoriem nav aicināti nedz tā laika Augstākā Padomes, Ministru Padomes un Latvijas Tautas frontes vadītāji, nedz PSRS Tautas deputāti no Latvijas, nedz mūsu vēsturnieki, filozofi, publicisti. Grāmatā nav ievietoti arī tā laika dokumenti, OMON tiesas materiāli vai, piemēram, Eiroparlamenta debašu stenogrammas. To atlase, pārbaude, izvērtējums prasa profesionālu vēsturnieku padziļinātu darbu un varbūt vēl zināmu laika distanci. Daļēji šo uzdevumu paredzēts veikt Barikāžu desmitgadei veltītās konferences referātos balstītā rakstu krājumā, papildinot to ar dokumentiem un citiem analītiskiem materiāliem.

Mums šķīta vissvarīgāk – fiksēt barikāžu tiešo, ierindas dalībnieku redzēto un pārdzīvoto. Ieskcicēt konkrētā laika aprises. Mēģināt izveidot tautas kopējo tēlu vēsturiskā lūzuma brīdī. Dramatiskais un liriskais, traģiskais un komiskais, patētiskais un aizkustinošais... viss kārtu kārtām, caur dažādu paaudžu un sociālo slāņu pārstāvjiem, dažādu politisko uzskatu piekritējiem, dažādiem psiholoģiskajiem tipiem. Tāpēc grāmatā iespēju robežās saglabāts gan stāstītāju un rakstītāju izteiksmes veids (valodas īpatnības, stils), gan notikumu izpratnes un vērtējuma

elementi. Piemēram, daudzos tekstos runa ir par vienu un to pašu – rīdzinieku nesto pārtiku, taču šī detaļa acīmredzot ir atstājusi tik spēcīgu iespaidu, ka šķita nepareizi mazināt tās nozīmi arī grāmatā. Tas pats – viedokļi, vai kādreizējie cīnītāji šodien atgrieztos uz barikādēm, ja tāda nepieciešamība rastos. Vai – trīs krievu tautības jaunietes, tolaik pusaudzes, uzrakstījušas savu tēlojumu latviski, taču ar zināmām valodas kļūdām; šīs kļūdas ir saglabātas kā liecinājums tekstā atspoguļoto izjūtu patiesumam. Grāmatas kompozicionālais dalījums nodaļās pēc barikāžu atrašanās vietas, apkopojot vienuviet arī novadniekus, koru dalībniekus un bērnus, protams, ir nosacīts – vieni un tie paši cilvēki bieži ir pabijuši dažādās barikāžu vietās un attiecīgi stāsta par dažādiem, tikai nosacīti vienotiem notikumiem.

Un vēl. Barikādes ir mūsu valstiskās neatkarības un demokrātijas atjaunošanas simbols, būtisks jaunlaiku vēstures atskaites punkts. Šis apstāklis ļauj – un pat liek! – mums skatīties uz tām kā uz vienreizēju kopsaucēju plašāku, tīri zinātnisku pētījumu veikšanai. Tomēr vienu var noteikti uzsvērt jau tagad – janvāra barikādes Latvijā kļuva par paraugu barikādēm Maskavā augusta puča laikā, veidojot tiešu tiltu uz mūsu iespēju pilnībā atjaunot savas valsts neatkarību.

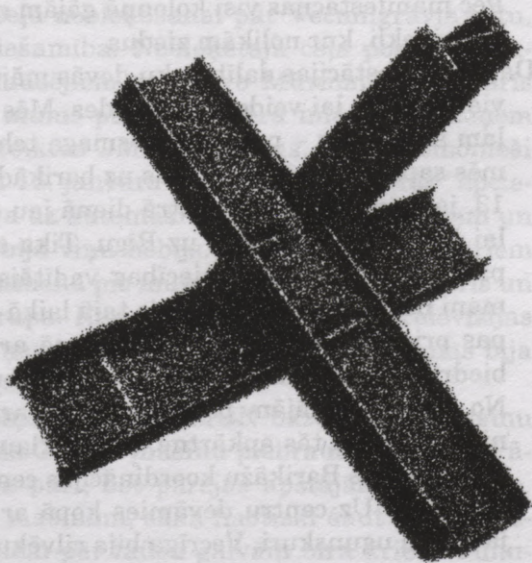
Taču barikādes un to piemiņa nedrīkst pārvērsties par nostalgisku izjūtu kultivēšanas pamatu. Valsts, sabiedrība un katrs no mums atrodamiem nemitīgajā kustībā no pieredzes uz apziņu, no pagātnes uz nākotni, no sevis uz citiem. Mūsu būtība ir nemitīga tapšana, un pagātnes pieredze nedrīkst kļūt par kavēkli mūsu virzībai uz mūžam jauno. Atceroties un zinot, ka mēs esam, ka mēs gribam būt, ka mēs būsīm mūžīgi.

Viktors Daugmalis,
*grāmatas “Barikādes. Latvijas mīlestības grāmata”
sastādītājs un redaktors*

Jānis Stradiņš,
*Barikāžu desmitgadei veltītās starptautiskās konferences
rīcības komitejas priekšsēdētājs*

Tilti

Pār galvām lidoja lodes

Pēteris Puče,

Latvijas Tautas frontes Laudonas grupas vadītājs

1991. gada 13. janvārī no rīta uzcēlies un ieslēdzis televizoru, es uzzināju par traģiskiem notikumiem Viļņā.

Mēs, Tautas frontes grupa, 13. janvārī organizējāmies braucienam uz Rīgu, uz manifestāciju, kas bija pati lielākā kopš 1988. gada. Izbraukuši uz Daugavpils – Rīgas šosejas, ieraudzījām nepārtrauktu mašīnu un autobusu plūsmu uz Rīgas pusi. Mašīnas brauca arī kolonnās, kuras pavadīja autoinspekcijas mašīnas ar ieslēgtām bākugunīm. Mūsu autobusā visu laiku skanēja radio, jo, tuvojoties Rīgai, pastāvēja varbūtība, ka Rīgā mūs var neieļaut – armijas daļas var nobloķēt ceļus. Tomēr Rīgā nokļuvām bez starpgadījumiem. Savu autobusu atstājām Centrāltirgus rajonā un tālāk jau devāmies kājām. Visa Daugavmala bija pilna ar cilvēkiem no visiem Latvijas novadiem. Šajā manifestācijā tika izteikts mūsu kopējais protests pret okupantu armijas izdarībām Viļņā, kā arī pret iespējamām aktivitātēm Rīgā. Tas bija vienreizējs pasākums, kurš man paliks uz visu mūžu atmiņā. Pēc manifestācijas visi kolonnā gājām caur Vecrīgu uz Brīvības pieminekli, kur nolikām ziedus.

Daļa manifestācijas dalībnieku devās mājup, bet daudzi palika uz vietas Rīgā, lai veidotu barikādes. Mēs devāmies mājās. Pa ceļam skatāmies – pretī brauc smagā tehnika Rīgas virzienā, un mēs sapratām, tā visa dodas uz barikādēm. Mājās atgriezāmies 13. janvāra vakarā, bet otrā dienā jau sākām organizēt grupu, lai 15. janvārī brauktu uz Rīgu. Tika sastādīts saraksts, kuru pat apstiprināja saimniecības vadītājs Guntars Dzenis, kurš mani nozīmēja par vecāko, jo tajā laikā biju Tautas frontes grupas priekšsēdētājs. 15. janvārī kopā ar otras pagasta paju sabiedrības "Sāvienu" grupu divos autobusus devāmies uz Rīgu. No radio uzzinājām par OMON un armijas dažādiem izlēcieniem Rīgā un tās apkārtnē. Pēc noklausītās radio informācijas pieteicāmies Barikāžu koordinācijas centrā, kurš atradās Doma laukumā. Uz centru devāmies kopā ar Vili Beļuniekū. Visur jau dega uguns kuri, Vecrīga bija cilvēku pilna. Mašīnas bija no-

vietotas tā, lai traucētu bruņutehnikai iebraukt Vecrīgā. Pēc pieteikšanās Barikāžu centrā mums lika mazliet uzgaidīt un tad norīkoja braukt uz Vecmīlgrāvja tiltu. Piebraukuši pie Vecmīlgrāvja tilta, redzējām daudzas sašautas automašīnas "Kamaz" – ložu caurumotas riepas, benzīna tvertnes un radiatori, vienai mašīnai pat bija izdedzināta kabīne. Kreisajā pusē, nepārbraucot tiltam, dega pāris uguns kuri, ap kuriem stāvēja daudz cilvēku. Nobraucām malā savus autobusus, kur jau stāvēja Liepājas kultūras nama, Ventspils, Tukuma un Lielvārdes autobusi. Tā nu sākās mūsu barikādes.

Sniega nebija daudz, bet zeme bija sasalusi. Nepārtraukti mainījāmies, jo laiks nebija no patīkamākajiem, pie uguns kuriem salām. Autobusus darbināja nepārtraukti, degvielu pieveda. Malā uguns kuriem arī tika pievesta no Jūrmalas mežniecības, dzelzceļnieki veda gulšņus. Patērētāju biedrība trīs reizes dienā mūs baroja ar siltu ēdienu. Nāca ļoti daudz vecu sieviņu ar saviem mazbērniem. Pārsvārā viņas visas brauca ar maršruta autobusiem un veda mums siltu tēju un kafiju. Veda pat šķīstošo kafiju, kas tajā laikā bija liels deficīts. Vecie cilvēki mūs ļoti atbalstīja. Saviļņojoši bija redzēt, cik mēs bijām vienoti un kā mēs visi gribējām Latvijas brīvību un neatkarību.

Vakarā mēs nobloķējām ceļa vienu braukšanas joslu un sagatavojām tehniku pilnīgai ceļa nobloķēšanai pār Vecmīlgrāvja tiltu, ja rastos tāda nepieciešamība. Nobloķētajā ceļa posmā satiksmes regulēšanu no mūsējiem veica Ivo Mūrmanis un Māris Trušus. Pirmā nakts mums pagāja samērā mierīgi, ja neņem vērā pa skaļruņiem izteiktos OMON draudus. No rīta omonieši kļuva agresīvāki. Līdz 16. janvāra pusdienām viņi mūs "apciemoja" reizes trīs – šāva uz automašīnu riepām, radiatoriem un degvielas bākām, tas bija viņu hobijs. Mums pie uguns kuriem viņi neuzbruka. Pēcpusdienā pie mums atbrauca Radio koris un Latvijas Televīzijas grupa. Koris sniedza koncertu. Televīzijas grupu vadīja V. Bērziņas kundze. Pēc koncerta pie mums bija atbraucis Inkuļa kungs.

Ap pulksten 15 mums ziņoja, ka no OMON bāzes brauc mašīnu kolonna. Kāds pusducis OMON mašīnu piebrauca pie tilta. Pāris mašīnas pārbrauca pāri, bet pārējās apstājās pirms tilta. Omonieši, izlēkuši no mašīnām, sāka haotiski šaut un mūs ielenkt. Kopā ar šāvieniem pār mūsu galvām bira krievu lamu-

vārdi. Mums visiem nekavējoties lika gulties zemē, nekustēties, ne viens vien mēs izjutām OMON zābaku zoles smagumu, mūs sīta arī ar automātu laidēm. Visiem pārmeklēja kabatas, atņēma gāzmaskas, radioaparātus, šalles un visu sameta ugunskurā. Tad ar automātiem omonieši sāka daudzīt mūsu autobusus, tam visam līdztekus turpinājās haotiska šaušana, lamāšanās. Mēs, pieklāvušies sasalušajai zemei, jutāmies un arī bijām bezspēcīgi, jo nemitīgi pār mūsu galvām svilpoja lodes, gluži kā frontes pirmajā līnijā. Beiguši autobusu demolēšanu, omonieši jaunākos no barikāžu dalībniekiem aizveda uz tilta pusi, vēlāk uzzinājām, ka viņiem zem ieroču draudiem bijis jānovāc no ceļa malas "eži". Mums, pārējiem, atļāva piecelties un automātu pavadībā sāka dzīt uz pilsētas pusi. Visu laiku skanēja draudi par iespējamo izrēķināšanos.

Ejot uz pilsētas pusi, redzējām lielus dūmu mākoņus, kas nāca no tilta puses, kā arī dzirdējām šaušanu tilta virzienā. Mums pretī brauca ātrās palīdzības mašīna ar ieslēgtām bākugunīm, sapratām, ka ir noticis kas smags.

Arī mēs visi vairs nebijām kopā, daudzi muka pāri sliedēm. Mēs bijām tikai neliela grupas daļa. Ar vilcienu mēs aizbraucām līdz pilsētas centram. Visi, kas bijām palikuši, devāmies uz Ministru Padomi. Mani un Vili Beļauņieku ielaida iekšā. Nokļuvām pie lielu priekšnieku durvīm, bet ilgi mums gaidīt nelika. Uzklāusija mūsu stāstu un lika doties uz Republikas prokuratūru. Tur mēs tikām sadalīti pa grupām, un ar mums strādāja vairāki darbinieki vairākos kabinetos. Es pats tiku pie prokuratūras sevišķi svarīgu lietu izmeklētājas Aksenokas kundzes. Tobrīd arī uzzinājām, ka pie Vecmīlgrāvja tilta ir pirmais OMON upuris Roberts Mūrnieks. Nodevuši liecības prokuratūrai, mēs varējām arī pazvanīt uz mājām, varējām nomierināt savus tuviniekus, jo informācija par to, kas notiek pie tilta, jau bija izskanējusi arī pa radio. Mūsu tuvinieki cits citam padeva ziņu par mums, bet mēs visi, kas bijām kopā, atteicāmies no piedāvātajām naktsmītnēm Rīgā, devāmies uz dzelzceļa staciju, lai ar pēdējo nakts vilcienu dotos uz Krustpili. Sapratām, ka mūsu autobusi nav braukšanas kārtībā. Daži 30 km no Krustpils mēroja kājām, citi gaidīja pirmo rīta autobusu. Tā beidzās mūsu barikādes.

Vēlāk tiku izsaukts uz tiesu un tur nodevu savas liecības par

OMON zvēribām. Tagad omoniešiem pasludināts tiesas spriedums, kuru es izjūtu ar nožēlu, jo viņi saņēma tikai simbolisku sodu. Kā redzams, pie mums nevalda tiesiski likumi.

Tagad mūsu valstī ir korumpētība, apmelošana un negodīgums, no visa tā es esmu daļu izbaudījis arī pats. Jau daudzus gadus esmu bezdarbnieks un pārtieku no savā piemājas saimniecībā saražotā (piens, gaļa, olas, kartupeļi, dārzeņi), labi, ka sievietei ir 2. grupas invaliditātes pensija, par kuru varam iegādāties zāles, maizi un samaksāt par elektrību. To laiku nenožēloju, tas laiks parādīja mūsu vienotību. Vēsture jau nekad neatkārtojas. Pārāk daudz ir izciests šajos brīvības gados. Pārāk daudz sāpju un drūmu domu par skolotāju un mediķu mazajām algām, aizlaistiem, nezālēm aizaugušiem laukiem, neapkarotām "točkām", lauku ļaudīm, kuri staigā "humpalās". Mēs taču gājām uz barikādēm, lai atbalstītu mūsu vadību, bet šodienas vadība dzīvo tālu no barikāžu dalībniekiem. Deputāti droši vien dienā notērē tik naudiņas, cik mēs varam atļauties to vienā mēnesī. Jā, bet tas jau ir cits stāsts.

Pierakstījusi I. Vizāne

Čaulītes esmu saglabājis

Vilis Beļauņieks

Vilis Beļauņieks ir viens no vecākajiem barikāžu dalībniekiem, kurš saka skaidri – tur nebija, ko domāt, bija jābrauc, tas bija jādara katram latvietim.

Latviešu vienotība barikādēs parādīja pasaulei, ko tauta īsteni vēlas. Pēc 13. janvāra manifestācijas Daugavmalā bija skaidrs, ka jāorganizējas un jādodas uz barikādēm. Nākamajā dienā, kad ieradāties Rīgā, devāmies uz LTF Koordinācijas centru Vecrīgā. No sākuma mūs gribēja nosūtīt uz galveno pasta ēku, bet tad pienāca ziņa, ka nepieciešami papildspēki pie Vecmilgrāvja. Kad ieradāties Vecmilgrāvī, tur jau bija sašautas vairākas mašīnas. Cilvēku arī nebija daudz, tikai kādi piecdesmit, sešdesmit. Mēs papildinājām viņu rindas. Ugunskuri jau dega, malkas netrūka, to mums pieveda. Pie mums brauca cilvēki un no sirds piedāvāja pārtiku, kafiju un cigaretes, to gan mums bija tik daudz, kā nekad. Visi pie ugunskuriem bijām vienoti. Nākamajā dienā pie mums bija ieradies Latvijas Radio un televīzijas koris, mūs filmēja televīzija. Pēc pulksten 16.00 omonieši neatlaidīgāk sāka braukāt pa tiltu, līdz beidzot parādījās arī bruņu mašīna, un mūs visus sāka aplenkt. Vairāki mūsējie muka, bet tā kā es biju centrā pie ugunskuriem, man bija jāpakļaujas omoniešu pavēlēm gulties. Tiem, kas muka, pakaļ tika raidīti šāvieni, bet mēs nedrīkstējām kustēties. Visiem pārmeklēja kabatas, spārdīja ar zābakiem. Izdemolēja mūsu autobusus. Visu, ko viņi uzskatīja par labu, sameta ugunskuros. Pār mums lija lamu vārdi, dažs labs omonietis no dusmām vai pušu plisa. Ugunskuros sameta arī mūsu termosus un zeķu pārus. Ar automātiem sita mašīnas. Pār mūsu galvām nemitīgi šāva, jo tumsā varēja redzēt, kā lodes atstāj aiz sevis gaismu. Tas viss ilga kādu pusstundu, precīzāk ir grūti pateikt, jo tādā brīdī nevar izjust laiku. Kad omonieši izrēķinājās ar mums, tika sašauta automašīna "Volga", kā pēc tam uzzinājām, automašīnas šoferis Roberts Mūrnieks bija pirmais barikāžu upuris.

Pēc kāda laika mums visiem lika piecelties un doties pilsētas vir-

zienā. Kad gājām prom, redzējām, ka deg mašīnas, bet nevarējām saprast, vai tās ir mūsējās, vai kādas citas. Traucās arī ātrā palīdzība. Ap sirdi bija neomulīgi. Aizgājām līdz dzelzceļa stacijai un braucām uz centru. Pēc tam devāmies uz Ministru Padomi, kurā arī pēc neilgas izskaidrošanas, kas mēs esam un no kurienes, tikām ielaisti, mūs uzklausa un nosūtīja uz prokuratūru. Prokuratūrā mūs sadalīja pa vairākiem kabinetiem, es pie Aksenokas kundzes. Visi, kas tur bijām, sniedzām liecības par to, kas notika pie Vecmīlgrāvja tilta. Līdzī bijām paņēmuši izšauto ložu čaulītes. Man bija piecas vai sešas. Prokurore Akse-noka ar pinceti paņēma lodes čaulīti un ielika aploksnē. Pārējās čaulītes es esmu vēl saglabājis. *(Tās arī viņš man parāda; stāstot savas atmiņas, vecajam vīram birst asaras)*. Pēc liecību sniegšanas mums visiem piedāvāja naktsmājas kādā krievu skolā, bet mēs vienbalsīgi atteicāmies un devāmies uz staciju, lai ar pēdējo nakts vilcienu dotos uz Krustpili. No Krustpils tālāk 30 km devāmies kājām. Tā arī beidzās mūsu barikādes. Autobuss un mikroautobuss "Latvija" bija sašauti un izdemolēti, tie ļaudonā atgriezās tikai pēc vairākām dienām.

Otru reizi ar omoniešiem sastapos tiesā, kur sniedzu liecības, jo biju uzaicināts kā liecinieks.

Ja Latvijai būtu vajadzīga palīdzība, es noteikti brauktu atkal.

Pierakstījusi I. Vizāne

Omoniešiem nepakļāvos

Bruno Seržāns

Bruno Seržāns uz barikādēm izdomāja braukt pēdējā brīdī, jo mājās palika sieva ar mazām meitām, kas nepavisam nebija apmierināta par vīra pieņemto lēmumu.

Ir tāda pārlicība, ka malā stāvēt nedrīkst. Kā jau visi ļaudonieši, arī es biju Vecmīlgrāvī. Kad tur ieradāmies, cilvēku bija pavisam maz, kādi piecdesmit. Ceļa malā stāvēja mašīnas ar sašautām riepiem. Mūsu vienīgais ierocis bija gāzmaskas. Tuvumā bija OMON bāze, un viņi bieži pabrauca mums garām, izteikdami dažādas nepatīkamas replikas. Atceros, ka uz tilta apstājās divas mašīnas ar ķieģeļiem, drīz vien pie mašīnām piebrauca omonieši un sāka lamāties uz šoferiem. Tie viņu pavēlēm nepakļāvās un mašīnas no tilta nenobrauca. Omonieši izrāva šoferus no kabīnēm un sašāva mašīnām riepas un radiatorus.

Pie mums bija atbraukuši arī ārzemju žurnālisti. Īsti neatceros, bet šķiet, ka tie bija zviedri. 17. janvāra pēcpusdienā pie mums bija atbraucis Inkuļa kungs, kurš atveda un izdalīja pirmās palīdzības somas. Pie mums ļoti daudz nāca vietējie iedzīvotāji un cienāja ar kafiju, tēju un maizītēm. Daudz nesa cigaretes. Reizēm pat tantiņas apvainojās, ka neņemām viņu maizītes. Jā, starp vecajām tantiņām daudz bija krievu tautības.

Omonieši arvien vairāk sāka braukāt pa tiltu. Apturēja garām braucošās mašīnas, ja kas nepatika, izsita mašīnām spoguļus, jo viņi bija bruņoti un varēja atļauties visu. Pēcpusdienā pār tiltu brauca vairākas omoniešu mašīnas un bruņutransportieris. Omonieši no mašīnām izlēca un sāka ielenkt cilvēkus ap uguns kuriem. Skanēja pavēles gulties, sākās apšaušana. Es viņu pavēlēm nepakļāvos un metos bēgt. Nāca vilciens Rīgas virzienā, pēdējā brīdī pārskrēju sliedes un atrados jau aiz vilciena. Omonieši šāva pa vilciena sliedēm mums nopakaļ. Devos pilsētas virzienā un vēlāk sastāju J. Stumpu un vēl citus, mājās pārbraucām ar vilcienu.

Šodien esmu bezdarbnieks, par politisko situāciju konkrētu atbildi nevaru dot. Reizēm tā ir, kā ir. Bet, ja atkal vajadzētu doties aizstāvēt Latviju, es nedomādams brauktu un to darītu.

Pierakstījusi I. Vizāne

Redzēju, kā nošāva Mūrnieku

Emerita Beļauņiece

Uz barikādēm brauca arī manas četras skolotājas, kas pievienojās p/s "Laudona" grupai. Šodien mūsu skolā no šīm skolotājām strādā tikai vairs divas. Viena no viņām ir vēstures skolotāja Emerita Beļauņiece, barikāžu laikā uzvārds Ruskule.

Laiks un politiskais noskaņojums valstī plus jaunības maksimālisms un drosme. "Ja citi var, kāpēc gan es nevarētu" plus "bez manis jau nu noteikti neiztik".

Politiskā situācija bija ļoti sakāpināta. Un daudz traģiskāku to vērsa tas, ka 13. janvārī notika mierīgo demonstrantu apšaušana pie Viļņas televīzijas. Sajūta bija tāda, ka nu ir pēdējais brīdis, kad vispār kaut ko var darīt, un ka visiem ir jāpierāda sava vienotība. Domājams, visiem toreiz bija izjūta, ka ar šo mierīgo protestu var panākt tieši tik pat daudz, cik ar ieročiem. 13. janvārī uzzinājām, ka arī no mūsu saimniecības brauks uz Rīgu. Skolā tika norunāts, ka arī skolotājiem būtu jāpiedalās un jāpārāda sava politiskā nostāja.

No skolas mēs bijām četras sievietes – Ērika Pomere, Dace Āzena (Tindonovska), Anna Velikāne (Iesalniece) un es.

Rīgā iebraucām 14. janvāra vakarā. Pēc Koordinācijas centra nozīmējuma mūs nosūtīja uz Vecmīlgrāvja tiltu. Šis tilts savienoja Rīgas centru ar Mangaļiem, kur atradās OMON bāze. Līdztekus armijai OMON bija galvenais militārais spēks, kas pārstāvēja PSRS saglabāšanas ideju. Vairākkārt omonieši šķērsoja šo tiltu, bet nekādas darbības neveica. 16. janvārī pie mums bija atbraucis ar priekšnesumu Latvijas Radio un televīzijas koris, nāca klāt cilvēki, piedāvāja tēju, ēdamo. Tā kā Ērikai Pomerei Vecmīlgrāvī dzīvoja radi, mēs vairākkārt braucām pie viņiem apsildīties un papildināt kafijas krājumus. 16. janvāra vakarā mums bija jādodas mājās, bet mūs neviens nedomājāja, un mēs palikām vēl vienu nakti. Vakarā mēs kārtējo reizi gribējām braukt pēc kafijas un gaidījām pieturā autobusu. Piebrauca omonieši ar pāris "bobikiem" un tanketēm. Visus, kas atradās pie uguns kuriem, noguldīja zemē. Nobloķēja ceļu Rīgas virzie-

nā. Kad kāda "Volga" mēģināja izbraukt, viņi šāva mašīnas virzienā, un mašīna iebrauca starpjoslā. Vēlāk izrādījās, ka tika nošauts šoferis Roberts Mūrnieks. Mēs ātri aizbraucām uz Vecmilgrāvi un zvanījām uz televīziju, lai paziņotu par apšaudi. Pēc tam uzreiz braucām atpakaļ, lai redzētu, kas ir noticis. Skats bija baisms – vairs nebija neviena cilvēka, mūsu autobusi bija izdemolēti, mūsu somas izmētātas, ugunskurā vēl dega dokumenti, kuri bija izvilkti no somām. Mēs jutāmies bezspēcīgi šā draudošā spēka priekšā, māca neziņa par saviem līdzbraucējiem. 17. janvārī atgriezāmies Ļaudonā un uzzinājām, ka, paladies Dievam, visi ir agrāk vai vēlāk laimīgi nokļuvuši mājās. Bija atvieglojuma sajūta.

Būtībā es nemaz nejutos īpašs barikāžu cīņu dalībnieks. Un to bezspēcību un šausmas, ka blakus stāv kāds ar ieroci, kurš ir gatavs izšaut uz neapbruņotu cilvēku, man negribas atcerēties. Taču cīņa ir cīņa, pat ja tev nav ieroča rokās. Un tomēr mūsu visu kopējam darbam bija panākumi, un Latvija kļuva neatkarīga! Taču skumdina tas, ka viss notika tikai pirms dažiem gadiem, bet mēs to jau sākam aizmirst un domājam, ka dzīvei ir jābūt daudz skaistākai, kā tā ir un kā mums valsts spēj dot. Diemžēl toreizējos ideālus un ilūzijas esam zaudējuši visi, gan tie, kas ir pie varas, gan tie, kuri šo varu ievēl, bet toreiz visi bijām vienoti un vienā barikāžu pusē.

Pierakstījusi I. Vizāne

Kopības izjūta, asaras, izmisums

Ērika Pomere

Gadi nāk tikai klāt, un šķiet dīvaini, ka notikumi pirms desmit gadiem jau ir vēsture, kuru detalizēti atcerēties vairs nevar. Kāpēc braucu? Tās pārmaiņas, kas notika valstī, ļoti piesaistīja un fascinēja, mēs visi bijām pie televizoriem un radio aparātiem, lai dzirdētu, kas notiek Rīgā un citur valstī. Pēc notikumiem Viļņā Latvijas iedzīvotājus Tautas fronte aicināja uz barikādēm, lai nepieļautu tanku plosīšanos. Arī Ļaudonas TF nodaļa organizēja šādu braucieni, un mēs, četras skolotājas, pieteicāmies. Ir paaudzes, kas piedzīvojušas karus, bet mums bija barikādes, trešā Atmoda un neatkarības iegūšana. Neuzskatu, ka mēs veicām kādus varoņdarbus, bet vienkārši tas bija mūsu laiks, mūsu pienākums.

Spilgtākās atmiņas. Tā ir tautas kopības izjūta, kuru nevar aprakstīt. Tās ir asaras – dzirdot I.Akurāteres “Palidzi, Dievs”. Tā ir mūsu vīru pārliecība, ka nedrīkst atstāt posteni, kamēr nav maiņas. Ir arī skumjas atmiņas. Kad notikuma vietā atgriezāties pēc omoniešu plosīšanās, pārņēma dusmas, izmisums. Ieroci bija saimniekojuši mūsu autobusā, varas zaudētāji ar spēku gribēja turēties pie pēdējā salmiņa. Bija cilvēku upuri, bet nebija karš.

Vai brauktu šodien? Nezinu. Tas atkarīgs no tā, kas aicinātu un kādu mērķu labā. Savu zemi aizstāvēt noteikti brauktu, jo Latvija ir viena, un esmu lepna, ka piedzimu un dzīvoju šeit. Valstsvīrus – nē. Pārāk ilgi mums ar tām “pastalām” jāiet uz priekšu, pārāk ilgi jābūt “pesimistiskiem optimistiem”. Man nav pretenziju pret “pastalām”, ja tajās būtu visi. Bet nē! Mūsu vēlētiem politiķiem tik jāvērpj intrigas un jādomā par labumu sev – nevis par tautas labklājības celšanu.

Pārbūve un vīra atgūtās īpašuma tiesības uz zemi aizveda mani uz Praulienu. Labi, ka skolā atradās darbs uz pusslodzi pagarinātajā dienas grupā. Tad, kad sāku strādāt skolā, skolā strādāja arī seši skolotāji vīrieši. Šobrīd nav neviena. Arī tas liecina par valsts nepareizo politiku pret izglītību. Tagad esmu vienīgā sporta skolotāja skolā. Nekad nebiju domājusi, ka piedzīvošu tā-

du brīdi, ka viss skolas sporta darbs būs manās rokās. Pēc pedagoģiskajā darbā aizvadītajiem 25 gadiem ar skumjām secinu – skolā strādāt kļūst aizvien grūtāk. Ir pieredze, ir zināšanas, ir skolēnu mīlestība un atsaucība, bet ir arī skolēnu visatļautība, ir nabadzība, ir mācību līdzekļu trūkums.

Pierakstījusi I. Vizāne

Lodes bija ķērušas šineli

Juris Tomiņš,
bezdarbnieks

Braucu kopā ar ļaudoniešiem. Kā jau visi, arī es biju pie Vecmīlgrāvja tilta. Barikāžu dienās izjutu lielo vienotību, biju pagasta padomes deputāts. Braucu ar pārliecību, ka Latvijai ir jābūt brīvai. 16. janvāra vakarā, kad OMON mums uzbruka, es biju starp tiem, kuri nepakļāvās pavēlei gulties uz zemes, bet ņēmu kājas pār pleciem un muku. Tagad nespēju vairs saprast, kā varēju pārlēkt pār augsto sētu un aizslēpties aiz gāzbetona paneļa. Omonieši mums skrēja pakaļ, izrādījās, ka šo gāzbetona paneli par slēptuvi izmantoja vēl viens ļaudonietis Jānis Rināss, kurš bija noslēpies paneļa otrā galā. Omonieši pat pieskrēja pie paneļa, tajā brīdī es sastingu un domāju, ka nu ir pēdējā stunda na klāt. Lodes jau bija ķērušas manu šineli, bet, paldies Dievam, viņi mūs neieraudzīja. Kad viss norimās, pēc kādas stundas slēptuvi atstājām un devāmies centra virzienā, kur arī satikām daļu no savējiem.

Pierakstījusi I. Vizāne

Pierakstījusi I. Vizāne

Zābaki joprojām acu priekšā

Māris Trušus,

z/s "Aiztocītes" īpašnieks. Ģimenē aug četri bērni.

Sieva manu braukšanu uz barikādēm neatbalstīja, jo ļoti baidījās no visa notiekošā. Centās atrunāt, lika padomāt par mazajiem bērniem un viņu, kas paliek mājās.

Barikādēs braucu kopā ar p/s "Ļaudona" grupu un biju pie Vecmīlgrāvja tilta. Barikāžu dienās kopā ar Ivo Mūrmani regulējām satiksmi pār tiltu. Atceros niknos omoniešus, kas ik reizi, braucot pār tiltu, izteica draudus. Viņiem ļoti patika sašaut mašīnu riepas, kuras laika gaitā jau bijām samontējuši. Tajā liktenīgajā 16. janvāra vakarā, kad pie tilta ieradās omonieši un sāka savu uzbrukumu neapbruņotajiem barikāžu dalībniekiem, arī es tiku noguldīts zemē, un pēc tam man kopā ar citiem bija jānovāc metinātie "eži", kas bija izvietoti uz tilta. Omoniešu pavēlēm bija jāpakļaujas, ja neklausīja, sekoja spēriens. Jā, viņu zābaku zoles man arī šodien stāv acu priekšā, jo ne reizi vien tās apstājās pie mana ķermeņa. Viens omonietis pat savam komandierim par mani sūdzējās, jo redzēju, kā rāda ar pirkstu uz mani. Ziniet, tad gan man sirds nodrebēja, bet, par laimi, komandieris atmeta ar roku un pagriezās – es tajā brīdī uzelpoju.

Barikāžu laiku nenožēloju, tas bija vajadzīgs, zēl tikai, ka tajā laikā bija cilvēku upuri.

Pierakstījusi I.Vizāne

Izdevās izbēgt

Jānis Birnītis,
zemnieks

Uz barikādēm braucu no padomju saimniecības "Laudona" kopā ar sāvieniešiem. Visi bijām pie Vecmilgrāvja tilta. Tā kā nebija maiņas, piekritām vēl pabūt vienu nakti. Laiks bija auksts, vējš ass. Bieži sildījāties pie ugunskuriem, smējām un pārrunājām gadījumus no dzīves. Mūs bieži cienāja ar ēdienu un cigaretēm, ar siltu tēju un kafiju. Vecmilgrāvja tiltu bijām nosprostojuši, kustība notika tikai vienā virzienā, ko arī paši regulējām. Netālu no tilta atradās OMON bāze, un pie viņu draudiem jau bijām pieraduši. Tad pienāca 16. janvāra pievakare, kad mūs visus nesagatavotus pārsteidza omonieši. Es biju viens no tiem, kas nepakļāvās viņu pavēlei gulties. Kopā ar Māri Portnovu bēgām pāri vilcienu sliekšņiem (jā, tajā brīdī nāca vilciens, bet mums laimējās pārskriet sliekšņus, tās arī mūs aizsedza) un pārrāpāmies pāri 2 m augstajai betona sētai. Bijām nokļuvuši Mangaļu kuģu remonta rūpnīcas teritorijā. Izgājām no tās uz šosejas un devāmies Rīgas virzienā. Atpakaļ baidījāties iet. Mans ceļabiedrs Māris bija dienējis Afganistānā, un viņam par to visu bija drūmas atmiņas. Ceļā satikām vienu laipnu sieviņu, kas mūs uzrunāja un arī piedāvāja naktsmājas, jo saprata, ka esam no barikādēm. Mēs arī abi piekritām šim uzaicinājumam un naktī palikām pie viņas. Otrā rītā ar vilcienu devāmies mājās. Naudas mums nebija, jo viss bija palicis autobusos. Cilvēki bija ļoti saprotoši. Barikāžu laiku savās atmiņās atceros kā skaistu vienotības laiku ar daudziem ugunskuriem Rīgā.

Pierakstījusi I. Vizāne

Zeme atsitās pret kājām

Jānis Rināss

Uz barikādēm devos, lai aizstāvētu Latviju. Tajā laikā ne par ko daudz nedomāju, biju jauns, nesen pārnācis no armijas. Kopā ar citiem ļaudoniešiem biju uz Vecmīlgrāvja tilta. Atmiņās palikusi tautas vienotība, uguns kuri un cilvēku sirsnība. Ļaudis nāca pie mums, nesa cigaretes un ēdamo. Kad notika omoniešu uzbrukums barikāžu dalībniekiem, es nepakļāvos viņu pavēlēm gulties, muku prom. Man nopakaļ šāva, sajutu, kā zeme atsitās pret manām kājām. Aizslēpos aiz liela dzelzsbetona kluča, stāvēju un gaidīju, kas notiks tālāk. Omonieši bija pavisam tuvu, dažu brīdi likās, ka tūlīt mūs ar Juri Tomiņu ieraudzīs. Par laimi, viņi mūs neieraudzīja. Kad viss beidzās, devāmies uz centru un ar vilcienu braucām mājās.

Šodien esmu bezdarbnieks, dzīvoju kopā ar saviem vecākiem un viens audzinu savus divus mazos dēlus. Par valdību neko sliktu nesaku, bet reizēm tā nesaprot lauku cilvēkus. Ja šodien vajadzētu doties aizstāvēt Latvijas neatkarību, es noteikti to darītu.

Pierakstījusi I. Vizāne

Garākā stunda mūžā

Jānis Elmeris

Sāvienu ir Ļaudonas pagasta apdzīvota vieta, kur vēl 1991.gadā bija sava kopsaimniecība "Sāvienu", kultūras nams, pasta nodaļa, bibliotēka, trīs veikali un, protams, sava Tautas frontes grupa. Šodien Sāvienā valda drūms noskaņojums – no visa, kas reiz bija, ir palikusi tikai bibliotēka, pasta nodaļa un divi veikali. Jaunatne no apdzīvotās vietas vai nu ir pārcēlusies dzīvot uz Ļaudonu, vai arī tuvāk lielajām pilsētām. Bērniem tuvākā skola ir Ļaudonas vidusskola 8 km attālumā.

Sāvienā vēl joprojām var sastapt gados vecu sirmu vīru Jāni Elmeri, kas bijis Tautas frontes Sāvienu nodaļas priekšnieks. Pagājušie gadi no nu jau tālajām barikāžu dienām pamazām izdzēs atmiņas, bet lai nu kā, vīrs tomēr tajās labprāt dalās, jo grib, lai arī Sāvienu vārds ieiet Latvijas vēsturē. Nu jau aizsaulē aizgājušais Emīls Vilciņš bija saglabājis pirmā Latvijas laika sarkanbaltsarkano karogu. E. Vilciņš savās mājās izveidojis muzeju, kurā var apskatīt daudzas pagātnes lietas. Stāsta Jānis Elmeris.

Es kā Tautas frontes Ļaudonas pagasta Sāvienu grupas priekšnieks saņēmu no Madonas rajona Tautas frontes domes vadītāja Māra Grīnblata aicinājumu organizēt tautfrontiešu brīvprātīgo grupu, pārsvarā no jaunākajiem, braucienam uz barikādēm Rīgā. Pēc šāda uzaicinājuma saņemšanas devos pie paju sabiedrības "Sāvienu" vadības ar lūgumu nodrošināt transportu. Saimniecības direktors transportu apsolīja, un es sāku organizēt brīvprātīgos. Pietiecās Andris Lideris, Aigars Veikšāns, Māris Portnovs, Jānis Platais, Aigars Pudulis, Dzintars Āpšs, Vladimirs Plaunovs (tomēr neaizbrauca) un es pats, Jānis Elmeris. Pārējos neatceros. Tā kā mūsu autobuss nebija piepildīts, tad apvienojāmies ar Ļaudonas grupu, kura brauca ar mikroautobusu un visus gribētājus nevarēja uzņemt savā transportā. Tā arī kopīgi abi autobusiņi brauca uz Rīgu.

Mūsu barikāžu vieta bija Vecmīlgrāvja tilts. Šoseju nosprostojām ar "ežiem", kas bija sametināti no dzelzceļa sliedēm, un ar transporta līdzekļiem. Sēdējām pie uguns kuriem un stāstījām dažā-

dus notikumus un atgadījumus, kā arī siltumam iedzērām pa šņabitim. Iedvesmot un isināt laiku pie tilta sargiem ieradās grupas ar patriotiskām, padomju laikā aizliegtām dziesmām. Mēs arī dziedājām līdzi. Pilsētnieki cienāja ar kafiju, maizītēm un citiem gardumiem. 16. janvāra vakarā pār tiltu pārbrauca "bobiks", piebrauca vēl mašīnas un bruņutransportieri, tad arī viss sākās. Šaušana, ko mēs bijām aizmirsuši no kara laika, krievu lamuvārdu plūsma, pavēles krievu valodā. Šāvienu tika raidīti gaisā, pie mūsu kājām un uz mūsu autobusiem un mašīnām. Bruņutransportieri brauca speciāli virsū mašīnām, omonieši ar ieročiem daudzja mašīnu un autobusu stiklus, mums bija jāguļ zemē. Kas pakustējās, saņēma krietnu spērienu. Tikām pārmeklēti, viss no kabatām tika samests ugunskurā, nemaz nerunājot par fotoaparātiem un radioaparātiem, kas zvēriģi tika sadauzīti. Tajā brīdī autobusā bija paslēpies Jānis Platais, to ar grūšanu izgrūda no autobusa un turpat piekāva. Autobusi tika izdemolēti bez žēlastības, kas bija sāsītams, to sasīta, ko varēja noplēst, to noplēsa, rīepas visas sašāva. Tas viss ilga apmēram stundu, un šī stunda bija viena no garākajām manā mūžā. Tā bija liela neziņa, kas notīks tālāk, vai vispār vēl kādreīz piecelšos, kas notīek ar pārējiem, jo redzēju, kā vairāki no mūsējiem muka pāri dzelzceļam, kad tuvojās vilciens, un uz viņiem tika šauts. Tad atskanēja komanda piecelties un doties pilsētas virzienā. Omonieši mūs kādu gabalu vēl lamādamies pavādīja, tad paši paklīda, un mēs beīdzot varējām uzelpot.

Māris Portnovs aplenkuma laikā, riskējot ar savu dzīvību, pārskrēja pāri dzelzceļa slīedēm, kad pa tām tuvojās vilciens, un paspēja aiz tā paslēpties no omoniešu lodēm, kas tika raidītas viņam pakaļ. Māri sameklējām tikai ar radio starpniecību otrajā dienā. Pārējie grupas dalībnieki atgriezās mājās ar vilcienu. Saimniecības vienģgo autobusu mājās atvīlkām pēc trim dienām, jo bija nepieciešams liels remonts. Lode, kas glabājas pie manis, ir izmontēta no autobusa rīepas.

Barikāžu laiks atmiņā palīks vienģmēr. Ar gadiem daudz kas aizmirstas, bet ne jau visu var aizmirst. Latvijas vēsturē barikāžu laikam jābūt.

Pīrakstģjusi I. Vīzāne

Sabijās arī mājinieki

Janis Stumps,

politiski represētais, Teiču valsts rezervāta darbinieks

Kā jau daudzi, arī es braucu uz barikādēm. Izjustais un stāstītais mums, barikādiešiem, droši vien ir ļoti līdzīgs.

16. janvārī mūsu grupai vajadzēja doties mājās, bet, tā kā nebija maiņas, mēs piekritām vēl vienu diennakti palikt. Par pārtiku un cigaretēm nebija jārūpējas, jo tās bija atliku likām. Vējš gan mūs nesaudzēja un pūta nikni. No dzelzceļa gulšņu dedzināšanas bijām nokvēpuši tīri melni. Līdzī paņemtais jaunais radioaparāts "Abava" visu laiku bija uz pleca, tā uzzinājām jaunāko informāciju. Tika arī ziņots, ka Rubiks varu pārņēmis savās rokās, kas mums nevienam nebija pieņemams.

Atmiņā palikusi epizode – tuvojās vilciens. Uz tilta pēkšņi parādījās omonieši. Tika šauts gaisā un zemē. Trasējošās lodes spīdēja vakara krēslā. Izkliegtās pavēles bija bargas. Neviens tām neuzdriktējās nepakļauties, nedriktēja pat sarunāties savā starpā. Man blakus gulēja ļaudonietis Andris Bērziņš, kurš ne visai skaļi izteicās: "Ja man būtu automāts, tad es viņiem parādītu!" Viņa teikto labi saklausīja tuvējais omonietis, un automāts tūliņ tika piedāvāts. Tikai mans blakusgulētājs bija pazaudējis valodu un cieta klusu.

Omonieši arī bija dažādi, atceros, viens, varbūt pēc tautības baltkrievs, no naida uz mums pat bija pietvīcis sarkans, rokās viņam bija vieglais ložmetējs, ar kuru viņš nemitīgi šāva un izteica mums draudus, kā arī slavēja labo dzīvi Padomju Savienībā. Turpretī bija omonieši, kas tikai turēja rokās savus automātus un neizšāva nevienu lodi. Daļa omoniešu bija sejas aizklājuši ar maskām. Mēs visi tikām pārmeklēti. Mans jaunais radioaparāts no manas paduses tika izsperts un turpat sašauts gabalu gabalos. Pārbaudīja visas kabatas, iznīcināja fotoaparātus, lukturišus un citas lietas, kas viņiem nepatika. Kustēties mēs nedriktējām, kurš to darīja, saņēma spērienu vai sitienu ar automātu. Guļot zemē, pat bija tāda sajūta, ka tūliņ mūsu dzīvības izdzisis. Īsā mirklī acu priekšā pazibēja visa mana dzīve, šajā brīdī es daudz ko pārdomāju, bet, par laimi, paliku dzīvs. Pēc kāda

laika sekoja komanda: "Tu, tu, tu – piecelties", tas izklausījās apmēram kā pirms nošaušanas. Par laimi, mani šī komanda neskāra, es paliku guļot. Tiem, kuriem lika piecelties, bija jādodas omoniešiem līdzi. Tikai vēlāk uzzināju, ka viņiem bija jānovāc no tilta "eži", ko paši bijām tur salikuši. Mašīnu sastrēgums tilta rajonā bija izveidojies ļoti liels, jo satiksme šajā laikā pār tiltu vispār nenotika. Omonieši daudzija arī to cilvēku mašīnas, kas tur gadījās tikai garām braucot. Izrādījās, ka šajā laikā tika nošauts arī Roberts Mūrnieks.

Pagāja kāds laiks, tad atkal skanēja pavēle piecelties, mums lika doties pilsētas virzienā. Tūlīt arī omonieši salēca mašīnās un sāka braukt mums pakaļ. Nevarējām saprast, kas notiks, un kādi septiņi nospriedām, ka ir jāmūk. Pēkšņi skrējām pāri dzelzceļam un augstajam žogam. Pārlēkuši žogu, nokļuvām citā pasaulē. Viss bija kluss, pilsēta dzīvoja savu dzīvi. Ielas malā stāvēja ātrās palīdzības mašīna, kuras šoferis mūs aizveda līdz tuvākajai sabiedriskā transporta pieturai. Tā mēs nokļuvām centrā pie stacijas. Tas bija tieši laiks, kad pēc pāris minūtēm bija jāatiet vilcienam uz Pitalovu. Visi laimīgi iekļuvām vilcienā, protams, bez biļetēm, jo naudas mums nebija nevienam. Vagonā mums tieši pretī apsēdās Visvaldis Lācis, kas bija LNNK dalībnieks. Uzzinājis, ka esam no barikādēm, viņš mūs nosodīja, kas tajā mirkli likās šausmīgi – mēs tik tikko bijām zem ložu lietus, bijām neziņā par sevi, bijām gatavi uz visu, bet te pēkšņi mēs viņa acīs esam rīkojušies galīgi nepareizi. Ar V.Lāci debatējām visu ceļu, viņam bija līdzi daudz žurnālu zviedru valodā.

No vilciena izkāpām Jaunkalsnavas stacijā, jo tālāk bija jābrauc ar maršruta autobusu, kas arī laikus bija pienācis. Ļaudonā biju jau ap 21.30. Šodien vairs nevaru nosaukt tos, kuri atbrauca mājās kopā ar mani, neatceros, bet zinu, ka bijām septiņi. Tūlīņ devos mājās. Mājās tuvinieki pat nedzirdēja, ka atveru durvis un ienāku, jo visi klausījās radio, pa kuru tajā laikā runāja ļaudonietis Andris Bērziņš (jā, tas pats, kam omonieši piedāvāja automātu), kurš stāstīja par notikušo pie Vecmilgrāvja tilta. Man kā saimniecības inženierim bija sava doma un sāpe par sašauto un sasisto mikroautobusu "Latvija". Tuvinieki, ieraudzījuši mani stāvam durvīs, jautāja, kas noticis, bet es, tā pavisam nedomājot, saku: "Latvija" pagalam!" No tuviniekiem atskanēja "Ārprāts!", jo tie domāja mūsu visu Latviju.

Mūsu mikroautobusu atveda uz Ļaudonu pēc vairākām dienām, un vēl ilgi to aplūkoja vietējie iedzīvotāji, kas paši savām acīm varēja pārliecināties par ložu caurumiem mikroautobusa korpusā.

Barikāžu laiku nenožēloju. Tikai šodien gribētos zināt, ko tajās barikāžu dienās darīja šodienas jaunbagātņieki? Vai viņi jau tajās dienās domāja, kā tikt pie lielas bagātības? Šodienas varas vīriem es daudz neticu. Pašam jāizvērtē situācija un jāpieņem lēmumi.

Pierakstījusi I. Vizāne

Arī šodien, lūg Mārmonta ir uzticīga Latvija, jo viņa ir, no tiem cilvēkiem, kas dien BĀLEBAY un ir padojamādi. Lūg divas reizes ir piedalījies susijā Bostijā, lūg brīvi pārvērtis trīs reizes mēģinājis (Prienu, angļu un citu).

Pierakstījusi I. Vizāne

Piedāvāja naktsmājas

Māris Portnovs

Uz barikādēm devos labprātīgi. Visi brauca, un es nevarēju palikt malā, bija jādodas tur, kur mēs bijām vajadzīgi. Biju kopā ar visiem ļaudoniešiem un sāvieniešiem pie Vecmilgrāvja tilta.

1991. gada barikādes pēc Afganistānā pārdzīvotā manā skatījumā nekas tāds briesmīgs nebija. Afganistānā mums mācīja, ka ir jācīnās par savu izdzīvošanu, un tāpēc es nemaz nedomāju pakļauties omoniešu pavēlēm, kad viņi sāka mūs ielenkt. Skaidrs – bija jāmūk, un es to arī darīju. Ar mani kopā bēga Jānis Birnītis. Pārskrējām pāri uzbērumam, pārlēcām augstajai sētai un bijām kuģu remontu rūpnīcas teritorijā, kur lodes vairs pakal mums neskrēja. Izejot no teritorijas, sastapām vienu sieviņu, kura mums piedāvāja naktsmājas. Atpakaļ negājām, jo nezinājām, kas tur notiek. Pārgulējām pie viņas un otrā dienā ar vilcienu aizbraucām līdz Aizkrauklei, tālāk gājām kājām. Netālu no Pļaviņām mūs paņēma Madonas autobuss, kurš mūs aizveda līdz Kalsnavai, tad atkal kājām. Tā beidzās manas barikādes.

Šodien esmu bezdarbnieks, dzīvoju kopā ar savu brāli – kā dzīvoju, to jau jūs redzat. Bet, ja šodien būtu jādodas aizstāvēt Latvija, es noteikti atkal būtu tur, kur vajadzētu.

Pierakstījusi I. Vizāne

Skrējējiem šava pakaļ

Ivo Mūrmanis

Pēc Priekuļu LMT beigšanas strādāju p/s "Ļaudona" par mehāniķi. 1991. gada janvāra notikumi satrauca ikvienu no mums, un mēs, jaunieši, nevarējām palikt malā, bija jābrauc uz Rīgu, lai varētu parādīt savu nostāju. Kā jau visi ļaudonieši, arī es biju pie Vecmilgrāvja tilta un izjutu visus tos notikumus, kas tajā laikā tur risinājās. Kopā ar mums vēl bija liepājnieki. OMON bieži braukāja pār tiltu un šava uz stāvošo mašīnu riepām. Pirmā nakts pagāja samērā mierīgi, uguns kuriem malkas netrūka un vīriem humora arī nē. Es kopā ar Māri Trušus regulēju satiksmi pār tiltu, jo tas bija nosprostots, un brīva bija tikai viena braukšanas josla. Otrajā dienā omonieši kļuva arvien nīknāki. Vienā brīdī tie izlēca no mašīnām un sāka mūs ielenkt. Nobloķēja satiksmi Rīgas virzienā un atklāja uguni. Daudzi no mūsējiem muka, un viņiem pakaļ raidīja šāvienus. Man izmukt neizdevās, jo biju tuvāk uguns kuriem. Un bija jāpakļaujas pavēlei gulties. Izjutu visas OMON zvērības, savām acīm redzēju, kā viņi izdemolē mūsu autobusus, sašauj riepas. Mūs visus pārmeklēja, dažus spārdīja. Guļot redzēju, kā "Volga" ieskrien stabā, vēlāk uzzināju, ka tajā bija nošauts pirmais barikāžu upuris Roberts Mūrnieks. Pēc kāda laika OMON lika piecelties astoņiem cilvēkiem un veda tos sev līdzi. Nevarējām saprast, kas ar viņiem notiks, bet vēlāk noskaidrojās, kas šiem cilvēkiem bija jānovāc "eži", ko paši bijām uzstādījuši uz tilta. Pēc kāda laika arī mums lika piecelties un doties pilsētas virzienā. Brīdī mūs pavadījuši, omonieši aizbrauca atpakaļ savas bāzes virzienā. Mēs devāmies uz centru. Nokļuvām līdz Ministru Padomei. No turienes mūs aizsūtīja uz prokuratūru, lai sniegtu liecības. Mājās pārradāmies uz rīta pusi no Krustpils. Tā beidzās arī manas barikādes.

Arī šodien Ivo Mūrmanis ir uzticīgs Latvijai, jo viņš ir no tiem vīriem, kas dien BALTBAT un ir vada komandieris. Ivo divas reizes ir piedalījies misijā Bosnijā. Ivo brīvi pārvalda trīs svešvalodas (krievu, angļu un vācu).

Pierakstījusi I. Vizāne

Nenobijās!

Edgars Vitiņš

Haralds Ozoliņš ir īsts Latvijas patriots. Kad sākās tas briesmīgais laiks, viņš uzskatīja par savu pienākumu atrasties tur – barikādēs. Savā postenī, Brasā, viņš ieradās 13. janvārī. Šis postenis atradās apmēram četrsimt metrus no omoniešu bāzes. Haralds teica, ka skats tur bijis drūms, bet par bailēm viņš esot aizmirsis. Viņš stāstīja, ka omonieši ir uzbrukuši neapbruņotiem cilvēkiem.

Bija gadījums, kad omonietis gribējis uzbrukt kādai sievietei, kura gājusi pāri tiltam. Kareivis piegājis viņai klāt un licis apstāties. Sieviete to nedarīja, tad viņš pagāja viņai priekšā un gribēja iesist ar ieroča laidī. Sieviete teikusi, lai sit un parāda, cik zemisks un glēvs viņš ir. Kareivis redzēja, ka sievietei nav bail no viņa, un dusmīgs aizgāja.

Haralds stāstīja, ka katru vakaru pulksten 23.00 viņi bloķēja tiltu. Dienā viņi to nevarēja darīt, jo pāri tiltam kursēja tramvajs, bet pēc vienpadsmitiem pāri tiltam netika neviens. Viņi atbrīvoja tiltu sešos no rīta, jo atkal sāka kursēt tramvajs. Tiltu viņi bloķēja ar smago tehniku – lielajiem traktoriem un smagajām mašīnām. Tieši tajā vakarā, kad pie Vecmīlgrāvja tilta nošāva Mūrnieku, arī Haralds postenim bija uzbrukums. Kareivji piegāja pie Haralds un izšāva divas automāta kārtas viņam virs galvas, teica, lai guļas. Haralds stāvēja kā mūris un teica, ka šoreiz nekas nesanāks, viņš izkustēsies no vietas tikai beigts. Omonietis viņam neko neizdarīja. Tieši tajā brīdī viņa postenī skanēja radio, lai viņi varētu zināt, kas notiek citur. Omoniešiem tas nepatika, un viņi sāka šaut, bet radio, kā par spīti, turpināja skanēt. Tas kareivjus vēl vairāk sakaitināja, tad viens no viņiem neizturēja un kārtīgi sabradāja radio.

Kādu vakaru Haralds un viņa biedri no smagās tehnikas uztaisīja ķēdi pāri tiltam. Viņi sasēja ar trosēm traktorus un mašīnas, piesēja vienu troses galu pie tilta malas, bet otru pārlaida pāri tilta malai, un tur – pie liela traktora. Šādu ķēdi nespētu pārraut ne bruņumašīna, ne tanks, un neviens netiktu pāri tiltam.

Haralds stāstīja par kādu sirsnīgu kundzīti, kura viņam uz bari-
kādēm nesa siltu tēju un maizītes. Katrā ziņā, badā viņiem ne-
bija jāmirst.

Haralds atgriezās mājās 18. janvārī dzīvs un vesels.

Tobrīd smiekli nenāca

Jānis Kābelis

1991. gada 13. janvārī mēs ar draugiem aizbraucām uz manifestāciju. Kad atgriezāmies mājās, zvanīja A. Stiliņš un teica, ka jābrauc uz Rīgu ar traktoriem "K 150-T", par pulcēšanās vietu norunājām Lauksaimniecības ministriju. Kad visi ieradās, mūs sadalīja pa posteņiem. Mani un E. Kokarēviču kopā ar divām smagajām mašīnām nosūtīja pie Ministru Padomes. Pirmo nakti dežūrējām tur. Vienu iecēla par grupas vecāko. Tā kā nekas nenotika, nākamajā dienā es atbraucu uz mājām pēc siltākām drēbēm. Atgriezies Rīgā, es redzēju, ka mūsu postenis ir noņemts. Es piezvanīju galvenajam, un viņš nosūtīja mani uz Brasas tiltu, jo tur esošās mašīnas un traktori bija nodedzināti. Divu dienu laikā mūsu postenim tika izdarīti vairāki uzbrukumi, kuru laikā daudzus barikāžu dalībniekus piekāva, kā arī šāva mašīnām un traktoriem pa riepām. Man arī nācās mukt gar kokiem, lai izvairītos no omoniešu raidītajām lodēm. Pār mani bira zaru lietūs, bet nekādus ievainojumus es neguvu. Naktī, starp uzbrukumiem, mēs izmēģinājām vairākus veidus, kā būtu labāk noslēgt ielu. Pāris minūšu laikā mēs to nobloķējām un paši noslēpāmies.

Kad Brasas tilta punktu likvidēja, mēs ar visu tehniku pārcēlāmies atkal pie Ministru Padomes. Mēs noslēdzām visas ielas, izņemot vienu, pa kuru varēja piebraukt. Tur mēs dežūrējām uz maiņām. Kad mana dežūra beidzās, es staigāju pa pilsētu, vērodams citus nocietinājumus. Tad Rīga izskatījās pavisam savādāka, valdīja liela cilvēku vienotība. Uz Rīgu brauca krievu virsnieki skatīties, kas notiek, jo bija pakļdušas baumas, ka latvieši aizstāvas ar ieročiem rokās un mēģina gāzt padomju valdību. Viņi pārliecinājās, ka šīs baumas ir nepatiesas, un bija šokēti par tādu apmelošanu. Daudzi Rīgas iedzīvotāji, starp kuriem bija arī krievi, nesa mums tēju, kafiju un apgādāja ar ēdienu. Visu diennakti Doma baznīcā notika dievkalpojumi. Tur bija ierīkots arī sanitārais punkts. Kino "Rīga" un "Spartaks" tika pārvērsti par vietām, kur varēja gulēt. Cilvēki, viens pie otra piespiedušies, gulēja uz saviem mēteļiem. Arī es tur atpūtos.

Lai uzturētu možu garu, cauru nakti rādīja filmas. Naktis uz visām ielām kurējās uguns kuri, pie kuriem pulcējās daudzi cilvēki. Tika rīkots konkurss par vislabāko piketa plakātu. Tad fantāzijai nebija robežu! Mēs staigājām no viena uguns kura pie otra un runājām ar pilnīgi svešiem cilvēkiem par dažādām tēmām. Mums nāca klāt daudzi ārzemnieki, kuri interesējās par to, ko mēs tur darām un kāpēc.

Pats stulbākais bija tas, ka, uzbrūkot omoniešiem, mēs nedrīkstējām neko uzsākt pret viņiem, mēs nedrīkstējām aizstāvēties. Mums bija jānoskatās, kā viņi samet mūsu ēdienu krājumus ugunī un visu izvanda un izposta. Tajā brīdī mēs visi jutāmies bezspēcīgi un pazemoti. Vēlāk mēs uzzinājām, ka mūsu vidū bija stukači, kuri informēja omoniešus par mūsu tehniku, tās izvietojumu un citām mūsu aktivitātēm.

Ne viss bija tik drūms un pelēks. Tagad atceros arī dažus humoristiskus notikumus, kuri tad tādi nešķita.

Barikāžu laikā, pie Brasas tilta, viens barikāžu dalībnieks gāja nokārtot savas dabiskās vajadzības uz turpat blakus esošajiem kapiem. Viņš notupās aiz pieminēkļa, tajā brīdī uzbruka omonieši un sāka šaudīties. Tā viņam aiz pieminēkļa nācās sēdēt ar nolaistām biksēm, līdz uzbrukums beidzās.

Vienu nakti pie mums piebrauca ātrās palīdzības mašīna, no kuras izkāpa vīrietis un prasīja, vai mēs nevēlamies spirtu. Uz jautājumu: "Cik mums par to būs jāmaksā?" viņš atbildēja, ka priekš mums par velti.

Apšaudes laikā kāds vecītis ar kruķiem ielīda blakus esošā traktora riepas apvalkā.

Kāda omoniešu uzbrukuma laikā viens no barikāžu dalībniekiem palīda zem mašīnas. Omoniešu kareivis, to redzēdams, sašāva šīs mašīnas riepas, un tas, kas bija palīdis apakšā, gandrīz vai netika laukā.

Kad sāka uzbrukt omonieši, viens no dalībniekiem paslēpās aiz traktora, OMON karavīri šaudījās, un viņš gribēja apskatīties, kas tur notiek, bet, kad palūrēja ap stūri, dabūja pa degunu.

Pierakstījusi **A.Kābele**

Mūs piekrāpa

Henrihs Bušs

Principā mēs jau viss kolhozs aizbraucām. Viss tilts bija aizņemts.

Es gan tikai vienu diennakti nostāvēju ar traktoru un arklu uz Vanšu tilta, pēc tam tik vedu ēst saviem zēniem – nepārtraukti visu nedēļu ar šefa mašīnu. Bet teiksim tā – tas lolojums, tā visa procedūra, kas bija, izskatījās daudz glītāk kādreiz, nekā izskatās šobrīd. Ļoti glupi. Kas nepatik, tas nepatik. Ja šobrīd būtu atkal tas viss jādara, diez vai, diez vai. Tad bija mazliet savādāk. Šitā korupcija! Nē, droši vien, ka nē. Es tādu valdību vispār neatzīstu. Tad mēs cīnījāmies par to, ka vajag Latvijai brīvību, bet neviens jau nedomāja, ka tā brīvība iznāks ačgārna. Ačgārna brīvība. Un tas ir vissliktākais, kas var būt dzīvē. Tas ir apmāns.

Pierakstījusi I. Bukbārde

Lejā bija Daugava

Kārlis Dumpe

Tajā laikā biju traktorists. Manā rīcībā bija traktors "K-701". Tas bija 13. janvāris, 1991. gads. Dienā notika tautas manifestācija, kurā piedalījās arī mana sieva. Viņa, pārbraukusi no Rīgas, pastāstīja, kas notika Daugavas krastmalā. Pavēlu vakarā piezvanīja toreizējā sovhoza "Viļķene" dispečere Rasma Tipa un teica, ka rajona Tautas frontes štābs aicina ar smago tehniku doties uz Rīgu. Vajadzēja izšķirties, braukt vai nē, jo braukt varēja brīvprātīgi. Netika pat rakstītas nekādas ceļa zīmes un rīkojumi. Piekritu braukt. Līdz brauca mans znots Juris Blaus. Limbažos pievienojās vēl viens traktors no Ceļu daļas. Pa priekšu brauca Ceļu daļas priekšnieks ar automašīnu. Ceļš bija tukšs – nekādas satiksmes. Arī Rīgā, Brīvības ielā vēl nebija nekādas satiksmes, vienīgi diezgan daudz cilvēku, kuri mūs it kā gaidīja.

Piebraucām pie Lauksaimniecības ministrijas. Tur saņēmām rīkojumu nostāties uz Vanšu tilta (Pārdaugavas pusē). Mans traktors bija pirmais, kurš tur tika novietots – daļēji šķērsām pār tiltu. Brīva palika viena braucamā josla. Drīz pievienojās vēl smagais traktors no Salacgrīvas, un tad jau sāka ierasties arī citas automašīnas un traktori.

Nevaru teikt, ka nebūtu bijusi briesmu, pat baiļu izjūta. Mūs brīdināja, ka no Jūrmalas puses var gaidīt bruņumašīnas vai pat tankus. Norādīja, ka tādā gadījumā vajadzētu izvairīties no sadursmēm. Kā izvairīsies, ja lejā Daugava.

Bija kāda nakts, kad no Pārdaugavas puses rībēdamas, spožām ugunīm tuvojās kādas 10 mašīnas – domājām, nu tas brīdis ir pienācis! Izrādījās, ka tās bija mūsu pašu smagās automašīnas.

Baismīgs brīdis bija, kad dienā uz tilta apstājās bruņoto omoniešu automašīnas. No kādas apturētas mašīnas izlēca puisis un metās skriet. Omonieši viņu panāca, ievilka savā automašīnā un aizveda. Mūs neaiztika.

Notika arī provokācijas. Atceros, ka kādu dienu pie mums, dažiem traktoristiem, pienāca puisis un teica, ka mums jābrauc uz Vecmilgrāvi. Nenoticējām. Pēc tam Vecmilgrāvi tika sašauts autobuss. Es arī šo autobusu redzēju, tas nebija patīkams skats.

Barikāžu dienās mainījāmies pa 2–3 diennaktīm. Otrajā maiņā dežūrēja Arvids Hildebrants un Gints Hildebrants.

Atceros cilvēku ļoti lielo sirsnību un atsaucību. Par mums rūpējās. Sievietes nesa zeķes un cimdus. Man vieni vēl tagad mājās saglabāti. Veda siltas pusdienas, vistas no Ķekavas. Atceros, uz spieķiša balstīdamās, atnāca ļoti veca tantīte, deva papīrā ievīstītu maizīti, teica: “Ņem, dēliņ!” Negribēju ņemt, jo tikko bijām paēduši, bet tantīte sāka raudāt, tāpēc paņēmu, lai nesarūgtinātu.

Cilvēku atsaucība bija neizmērojama. Uz tilta notika pat nelieli koncerti, aicināja mūs noskatīties, piemēram, dejotāju koncertu.

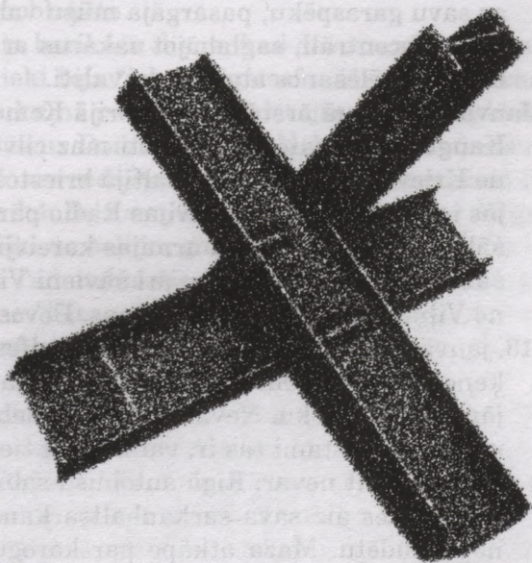
Vieglas tās dienas nebija – sals, briesmu izjūta. Gulējām traktorā, reizēm padarbinājām, lai sasildītos. Tomēr neko nenozēloju, jo biju kopā ar citiem latviešiem.

27. janvārī biju mājās, gribēju braukt uz kārtējo maiņu, kad gar loģu aizdārdināja mans traktors – to pārveda Arvids Hildebrants. Barikāžu laiks bija beidzies.

Pierakstījusi Z.Sirmā

Vecrīga

Ar isto karogu

Aija Ozoliņa

Kad šodien dzirdu vārdu "barikādes", atmiņu spoguļi redzu uguns-kura dūmos tīto Vecrīgu, daudz daudz gan jaunu, gan vecu cilvēku nopietnām, ļoti labestīgām sejām. Lieli cilvēku pūļi, un tai pašā laikā – liels miers, laipnība un iecietība vienam pret otru. Satraukuma pilni brīži, runājot par Lietuvas notikumiem, par omoniešu darbībām Rīgā, interfrontes aktivitātes. Barikādes Vecrīgas ielās, smagā tehnika, mašīnas, sanitārie posteņi, lauku cilvēki līdzās rīdziniekiem – tas likās tik nereāli, un tomēr tā bija īstenība. Atmosfērā laikā esmu piedalījies daudzos saviļņojošos notikumos – tautas manifestācijā Mežaparkā, Baltijas ceļā, mītiņā Daugavmalā, Tautas frontes darbā, bet nekur ar tik lielu spēku neizjutu šo piederību, šo līdzatbildību par savas tautas likteni kā toreiz, barikāžu dienās Rīgā. Varbūt tāpēc, ka tas laiks bija saistīts ne tikai ar emocijām, bet arī ar risku. Skeptiķi tad un arī mazliet vēlāk teica, ka barikādes bija mazliet pārspīlēta lieta, ka tās tik un tā neko nespētu pret padomju tankiem, tomēr tieši tās un aiz tām stāvošie cilvēki, bez ieročiem, vienīgi ar savu garaspēku, pasargāja mūsu valdību, Latvijas Radionamu, telecentrāli, saglabājot sakarus ar pasauli un parādot tai latviešu vēlēšanos atgūt savu valsti.

Janvāra sākumā ārstējos sanatorijā Ķemeru, dzīvoju pie radiem Kauguros. Sanatorijā bija ļoti maz cilvēku, jo ierastie pacienti no Krievijas laikam jūta Baltijā briestošās pārmaiņas un baidījās iebraukt Latvijā. Latvijas Radio pārraidīja arvien satraucošākas ziņas par krievu armijas kareivjiem, par tanku iebraukšanu Lietuvā. Un tad jau arī šāvieni Viļņā un filmas fragmenti no Viļņas televīzijas ieņemšanas. Devos uz mājām, uz Viļķeni.

13. janvārī tika izsludināta tautas manifestācija Daugavmalā. Viļķenes Tautas frontes grupa organizēja braucienu uz Rīgu. Bijām ap 20 cilvēku. Nevaru teikt, ka nebija šaubīgo – braukt vai nebraukt, bīstami tas ir, vai nē. Bet tie, kas braucām, zinājām, ka nebraukt nevar. Rīgā autobusu sabrauca ļoti daudz. Bariņā virzījāmies aiz sava sarkanbaltsarkanā karoga, lai viens otru nepazaudētu. Maza atkāpe par karogu – mūsējais bija "ists",

Latvijas brīvvalsts laika karogs, kuru garus gadus bija glabājuši viļķeniešu Ādamsonu ģimene. To saku tāpēc, ka karogu jūrā daudz bija steigā gatavotu, pielāgotu, bet mūsējais – īsts.

Tūkstošgalvains cilvēku pūlis, sarkanbaltsarkano karogu jūra, Daiņa Īvāna runa, asaras cilvēku acīs. Pār galvām pārlidoja helikopters, un izbira lapiņas, ko izplatīja interfrontes vadība. Daži tās pacēla, izlasīja un saburzīja, bet lielākā daļa tika sabradātas zem kājām. Tad no aizmugurējām rindām atskanēja čuksti, it kā pa Ļeņina (Brīvības) ielu tuvojoties tanki. Sakustēšanās pūlī, bet visi palika uz vietas. Pēc mītiņa tā dalībnieki izklīda, devās mājup, tomēr nemiers pilsētā bija jūtams. Paliku Rīgā, braucu uz Pārdaugavu pie radiem. Jau tramvajā dzirdēju runas, ka jābrauc vakarā uz Doma laukumu, uz Zaķusalu, ka var atkārtoties Viļņas notikumi.

Tajā vakarā arī izskanēja Tautas frontes aicinājums lauciniekiem doties uz Rīgu. Mans radnieks devās uz Starptautisko telecentrāli, bet es – uz Doma laukumu. Jāteic, ka tajā brīdī pat neapzinājos, ka naktī sāksies tas, kas sākās... Doma laukumā ap Radio namu pulcējās cilvēki. Daudz bija vecāka gadagājuma sievietes un vīru. Sāka braukt mašīnas, veda malku, baļķus, kastes. Šur tur iedegās pa ugunskuram. Visu nakti skanēja Latvijas Radio, satrauktas ļaužu runas. Tā bija pirmā nakts. Uz rīta pusi Vecrīga jau bija nobloķēta.

Atmiņā palikusi kāda cita barikāžu diena, kad devos uz Doma laukumu. Nu jau dalībnieki bija "iekārtojušies" – ierīkojuši savas ugunsкура vietas. Laukumā pa aizbarikādētajām ieliņām plūda ļaudis. Liela daļa devās uz Doma baznīcu. Nekad neaizmirsīšu, kādu iespaidu atstāja tur redzētais. Cilvēki bija apmetušies it kā uz dzīvi, kā kara laikā. Bija sanitārie posteņi, sievietes dalīja tēju un maizītes, cilvēki uz soliem gan gulēja, gan sēdēja bariņos, gan lūdza Dievu. Tad atskanēja ērģeļu skaņas, un koris izpildīja Lūcijas Garūtas "Dievs, tava zeme deg". Tas bija neaizmirstams brīdis – es vēl tagad, pēc tik daudziem gadiem, it kā dzirdu šīs skaņas.

Satraukuma pilna bija diena, kad notika interfrontes mītiņš. Klīda runas, ka mītiņa dalībnieki dosies uz Ļeņina pieminekli. Turpat ap Ministru Padomi bija izvietojušies limbažnieki un stāvēja arī Viļķenes autobuss un viļķenieši. Liekas, ka pat vīrieši bija mazliet uztraukušies. Mēs, vairākas sievietes, iekāpām

trolejbusā un braucām stadiona virzienu, kur notika mītiņš. Trolejbusā pārņēma nepatīkamas izjūtas – paskatījos apkārt un ieraudzīju drūmas, svešādas sejas, jutu tādu kā naidīgu attieksmi. Sapratu, ka ar šo trolejbusu taču brauc interfrontieši – mītiņa dalībnieki. Stadionā ieiet atturējāmie, bet iekārtojāmie kādas paziņas dzīvokli pie loga, no kura labi varēja redzēt un arī dzirdēt mītiņā notiekošo. Dzirdot naidpilnās uzstāšanās, izsauzienus, neskanīgo dziedāšanu, sapratām, ka tas nav tas spēks, ka todien varētu stāties pretī latviešu vienotībai. Tā arī notika – mītiņa dalībnieki izklīda, netuvojoties savam elkam – Ļeņina piemineklim.

Gāja dienas, barikāžu dalībnieki mainījās, vairākas reizes mainījās arī brīvprātīgie no Viļķenes pagasta. Likās jau, ka Latvijā Viļņas notikumi neatkārtosies.

20. janvāra vakarā Viļķenes autobuss Rīgā nebija. Sēdējām mājās pie televizoriem, kad atskanēja satraucošā vēsts par uzbrukumu Iekšlietu ministrijai. Kā kaleidoskopā mainījās kadri.

Pienāca ziņa, ka ieņemta Iekšlietu ministrija, ka ir kritušie. Pienāca vēsts par Andra Slapiņa nāvi, par to, ka ievainots Gvido Zvaigzne. Tā bija uztraukuma un šausmu pilna nakts pie TV un radio.

Mans barikāžu laiks noslēdzās ar braucienu uz Bastejkalnā un pie Iekšlietu ministrijas apšaudē nogalināto bērēm. Gribējās, lai mani toreizējie 8. un 9. klases skolēni izjūt un pārdzīvo tā laika notikumus klātienē. Skolotāji kopā ar bērniem izstaigāja Bastejkalnu, pastāvēja Andra Slapiņa, Edija Riekstiņa un citu kritušo piemiņas vietās. Ielas malā stāvēdami, atdevām godu zārkjiem, kuri tika novietoti pie Brīvības pieminekļa, lai pēc piemiņas brīža tiktu guldīti Latvijas zemē. Arī krievu cilvēki bija atdevuši dzīvības par Latviju. Es ticu, ka manu skolēnu sirdīs iekrita tas vārds, kas tika teikts, tā līdzjūtība, kas tika izteikta, tā pleca sajūta, kas mūs todien vienoja, jo viņi aci pret aci pirmo reizi dzīvē sastapās ar nāvi brīvības vārdā.

Pierakstījusi Z.Sirmā

Uzmanījām, vai neesam minēti

Ģirts Rozenbergs

Kādas bija tavas sajūtas, kad uzzināji par 1991. gada janvāra notikumiem, par iespēju doties aizstāvēt Latvijas neatkarības atgūšanu?

Precīzi grūti pateikt, bet noteikti dusmas, naids uz "tiem", satraukums, varbūt drusku bailes, lepnums.

Kas tevi pamudināja doties Latvijas labā uz Rīgu? Vai lēmumu bija grūti pieņemt?

Neviens nepamudināja. Tas bija pats par sevi saprotams, ka jābūt tur, kur jābūt.

Ar ko tu brauci uz Rīgu?

Ar padomju saimniecības "Viļķene" autobusu.

Kāda bija tava loma šajā pasākumā?

Vadīju viļķeniešu grupu, kura devās uz Rīgu.

Kāda bija gaisotne, kas valdīja visapkārt?

Satraukums, gaidīšana.

Vai domāji par to, kas varēja notikt, vai nebija arī mazliet bail?

Mazliet bail bija, un domāju par notiekošo, bet stiprāka bija apņemšanās un skaidrais mērķis.

Bija brīži, kad nožēloji, ka atbrauci uz Rīgu?

Nē, nekad.

Kā un cik ilgi risinājās notikumi?

Hronoloģiski notikumu secību neatceros precīzi, taču bija vairāki satraucoši momenti. Atceros dienu, kad ASK stadionā notika interfrontes mītiņš. Tika gaidīts, ka mītiņotāji un, iespējams, arī kaujinieki dosies uz Ministru Padomi, Vecrīgu. Mēs tikām nostādīti apkārt Ministru Padomei starp smagajām automašīnām kādās trīs rindās. Bruņojums gan nebija nekāds dižais – dažam paziņam zem apģērba bija paslēpts duncis. Pašam tajā brīdī zem virsjakas bija parkā atrasts koka gabals. Teikts gan tika neļauties provokācijām un nekādus ieročus neņemt. Regulāri bija jāpārbauda, jāuzmana autobusi, mašīnas, vai tie nav minēti.

Naktis pavadījām pie uguns kuriem vai guļot autobusos. Ēdām līdzpaņemto un arī Rakstnieku savienībā gatavotās maltītes.

Ja nemaldos, mēs atbraucām 14. janvārī. 13. janvārī bijām uz manifestāciju Daugavmalā. Naktī pēc manifestācijas uz Rīgu devās traktori, bet nākamās dienas vakarā – mēs.

Vissliktākās atmiņas no 1991. gada janvāra notikumiem.

Sliktā organizētība, piemēram, neatradām rajona štābu, kam it kā bija jābūt “Draudzības” autobusā.

Vai bija brīži, kad domāji, ka nekas neizdosies vai sāksies īsta apšaude?

Par apšaudi īsti neticēju – ka šauts tiks tur, kur pulcējas tik daudz cilvēku. Par to, ka viss izdosies un mēs savu panāksim, gan šaubu nebija nekādu.

Tavas labākās, priecīgākās atmiņas.

Vienotība, prieks par to, cik mūsu ir daudz, un cik apņēmīgi esam. Tu to tagad atceries kā notikumu, kas bija bezjēdzīgs, vai atceries ar lepnumu?

Bezjēdzīgs – nē. Arī lepnuma izjūtas nav. Ir sajūta, ka tā vajadzēja, pienākuma apziņa ir.

Ja vēlreiz būtu jādara tas pats, vai tu to darītu?

Vai tieši tā būs vēl kādreiz, šaubos. Tagad jau esam spēcīgi, pretošos aktīvi. Bet, ja vajadzēs, iešu.

Pierakstījusi Z.Sirmā

Bīstams, svēts, skaists laiks

Ieva Lagzdīna,

Viļķenes pagasta sociālā darbiniece

Dzirdēju, ka jūs esot bijusi barikāžu dalībniece. Kas jūs uz to pamudināja?

Braucu uz Rīgu, zinot, ka Latvijas neatkarībai draud briesmas. Pamudināja mani nacionālās jūtas. Mani senči vienmēr cīnījies par Latviju – onkulis krita cīņā pret Bermontu 1919. gadā, tētis bija aizsargs un 7 gadus pavadīja Sibīrijā. Visus krievu okupācijas gadus esmu jutusi svešās varas klātbūtni. Tāpēc biju LNNK biedre.

Cik ilgi bijāt Rīgā?

Biju divas reizes. Vienreiz aizbraucu kopā ar darba biedrēm no Limbažu Filca fabrikas. Nakti pavadījām pie ugunsкура. Dziedājām kopā ar Imantu Skuju saksofona pavadībā. Mācīju viņam "No Rīgas iet vilciens uz Valku". Otru reizi biju dienā, kad vajadzēja notikt interfrontes mītiņam.

Kādus spīlgtākos notikumus atceraties?

Kopumā atceros to lielo ģimeniskumu un pleca sajūtu, kas valdīja. Sarunājās pavisam sveši cilvēki. Pie mūsu grupiņas pienāca veca mammīte un aicināja visus sev līdzī. Viņa bija sagatavojusi pusdienu galdu kādā palielā telpā Brīvības ielā – pavisam svešiem cilvēkiem. Kā baigu biedu par esošā nopietnību atceros uz Vecmīlgrāvja tilta sašauto autobusu. Nekad dzīvē neesmu redzējusi tik milzīgu smago tehniku, kā to, kas bija novietota pie Ministru Padomes.

Ko izjūtat šodien, atceroties 1991. gada janvāra dienas?

Sajūtu, ka tas bija bīstams, bet svēts un arī skaists laiks Latvijas vienotībai. Nožēlu, ka laikam nekad vairs neizjutīsim tik lielu tautas vienotību un cilvēku labestību.

Pierakstījusi Z.Sirmā

Darija visu iespējamo. Arī panki

Dzintars Lāzers

Sākšu savas atmiņas ar tālā 1940. gada jūnija dienām, kad latviešu tauta zaudēja savu brīvību un nokļuva zem krievu boļševiku asiņainā papēža, un tad sākās visas bēdas un nedienas, kas turpinājās līdz 1991. gadam.

1940. gada vasarā biju sanatorijā Jaunogrē. Dienā mūs, mazos, veda dzīvoties un spēlēties uz kalniem – priežu mežu. Tur arī es redzēju un dzirdēju, kā, katliņiem un spaiņiem grabot, bruka iekšā mūsu “atbrīvotāji”. Viņi sēdēja lielos ratos, kurus vilka novājējuši un kaulaini zirgi, un tādu vezumu uz ceļa Ogre – Ulbroka bija daudz. Mūsu audzinātājas mūs savāca un aizveda uz sanatoriju, kur sagaidīju savus vecākus, kas mani aizveda uz lauku mājām “Aiviekstēm” Lēdmanē.

Pēc manām domām, PSRS sabrukums sākās jau 1917. gadā ar boļševiku apvērsumu, bet mēs visi to izjutām tikai 1987. gadā, kad PSRS valdība sāka piešķirt katru mēnesi prioritātes kādai no ministrijām, un pēc mēneša atkal piešķīra citai ministrijai, un tas viss liecināja par dižās impērijas sabrukšanu.

Tad sākās Dziesmotā revolūcija. Viss sākās ar kustību “Helsinki-86”, kuras locekļi uzdrošinājās 1987. gada vasarā iziet pie Brīvības pieminekļa. Un tad sekoja gājiens no Daugavas krastmalas uz Brāļu kapiem. Tad nāca lielā tautas saiešana 13. janvārī Daugavas malā, kur plīvoja tūkstošiem Latvijas sarkanbaltsarkano karogu.

Tam sekoja cilvēku uzdrošināšanās uz savas tautas spēku un vienotību. Visapkārt dzirdēju tikai latviešu valodu. Pēc visas lielās manifestācijas gāju atpakaļ uz autobusu, kas bija atstāts pie Centrāltirgus. Iekāpjot autobusā, dzirdēju Daiņa Īvāna uzsaukumu pēc palīdzības. No autobusa izkāpām tikai divi, es un Brūveris. Gājām abi uz Augstākās Padomes ēku Jēkaba ielā, un tur sākās mana piedalīšanās slavenajās barikāžu dienās.

Ļaužu pie ēkas nebija daudz. No “kustīgām” barikādēm jau bija sabraukušas šur tur kādas mašīnas un traktori, bet cilvēki katrs turējās atsevišķi vai arī paziņu pulciņos. Vēl nebija jūtama cilvēku kopība, lai virzītos uz savu mērķi – brīvu Latviju.

Šur tur barikāžu organizētāji sāka novietot mašīnas, veidojot nosprostojumus. Ar katru mirkli nāca klāt arvien vairāk cilvēku, veidojās jau lielāki pulciņi, kopīgas attiecības un kopīgas valodas.

Kamēr vēl nebija uguns kuri, gājām sildīties uz Doma baznīcu, Svētā Jēkaba baznīcu, kur tomēr bija siltāk nekā ārā. Ļoti slikti bija tas, ka nezinājām, kur bija tualetes, un bija jāizmanto "krievu" variants – aiz stūra, bet tomēr tas bija sākums, jo mums tur – Rīgā – bija jābūt, jo tas bija katra īsta latvieša pienākums.

Ap pulksten 21 bija pabeigta mašīnu novietošana, barikādēs tika atstātas atsevišķas spraugas, kur cilvēki varēja pārvietoties. Tas tomēr radīja nelielas neērtības, it sevišķi, lai izietu uz Torņa ielas pusi.

Mēs abi, es un Brūveris, stāvējām uz stūra pie ieejas Augstākajā Padomē, kad pienāca klāt kāds vīrs. Varēja redzēt, ka viņš ir ļoti aktīvs cilvēks un tikko nācis no darba. Viņš mums jautāja: "Ko jūs gaidāt? Vai neredzat, ka iela uz Rīgas pils laukumu ir atklāta? Jūs gaidāt, lai krievi nāk iekšā ar savu tehniku?" Es: "Bet ko lai dara?" Viņa atbilde bija ļoti pārliecināta: "Jāceļ barikādes!" Es: "Bet no kā?" Viņa atbilde bija šāda: "No visa tā, kas nav piesiets, jo, kad ienāks krievi, mums nekā vairs nevajadzēs." Un tā sākās īsto barikāžu celtniecība Rīgā pie Latvijas Augstākās Padomes ēkas un uz ielas, kas ved gar to un Jēkaba baznīcu uz Rīgas pils laukumu.

Un tā mēs, trīs cilvēki, sākām jaukt nost stalažas, kas bija saslietas pie ēkas tās atjaunošanai. Tās atradās no tagadējās Saeimas frakciju ēkas uz Doma laukuma pusi. Stalažu metāla stieņus vilkām pa zemi, tas radīja nejauku skaņu. Pēc kāda laiciņa sāka pievienoties arvien vairāk cilvēku, kuri gribēja un vēlējās mums palīdzēt. Un tad notika brīnums! Parādījās arī jaunieši, tā dēvētie panki, un tad gan bija ko redzēt! Izveidojās divas ejošas rindas – vieni gāja prom ar nesamiem metāla stieņiem, otri nāca atpakaļ pēc jauniem. Es kā vecāka gadagājuma cilvēks jutu, ka vairāk maisos pa kājām nekā varu palīdzēt šiem veiklajiem zēniem. Ēkas pagalmā bija mašīnas – šķiet, "ZIL" – rāmis. Svārs nebija šķērslis, un arī tas tika aiznests uz barikādi, bet pagalmā iztīrīts no okupācijas gruziem. Uz barikādi tika nestas visādas mantas, un tā auga, līdz beigās izveidojās apmēram piecpadsmit metrus

gara un divus metrus augsta. Lai to šķērsotu, vajadzēja labu lai-
ciņu četrrāpus rāpot pāri. Pēc šīs barikādes izveidošanas sāka vēl
veidot daudzas citas uz citām ielām.

Barikāžu veidotājiem trūka materiālu, bet aktivitātes nemazinā-
jās. Tad tas pats aktīvais barikāžu dalībnieks teica, ka jājauc
ārā ielas bruģis un jāveido barikāde uz Jēkaba ielas, jo no Doma
laukuma puses varēja iebraukt krievu tehnika. Centos aktīvo
kolēģi atrunāt, ka ielu pagaidām nevajadzētu jaukt ārā, un at-
kal atskanēja tā pati atbilde: "Ja nāks krievi, mums nekā vairs
nevajadzēs".

Tajā brīdī pie mums pienāca deputāts Movels. Vai nu viņš bija
dzirdējis mūsu sarunu, vai tāpat, bet viņš man palīdzēja atru-
nāt, lai nejauktu ārā ielas klāju. Bet vēlāk tomēr tas tika iz-
jaukts Jēkaba baznīcas priekšā.

Cilvēki arvien nāca klāt, un nu jau mēs bijām daudz, sāka veido-
ties lielāki pūļi. Atveda arī nomaļmalku, un nu jau sāka šur tur
liesmot uguns kuri, jo laika apstākļi nebija labvēlīgi, un mēs, mi-
tiņa dalībnieki, nebijām gatavojušies, lai paliktu uz nakti Rīgā.
Man, piemēram, kājās bija tikai kurpes. Ap uguns kuriem sastā-
jās lieli cilvēku loki, sāka raisīties valodas par notiekošo. Sāka
apspriest notikumus Viļņā un uzdot jautājumu, vai mūs arī tas
sagaida? Baiļu sajūtu sevī neizjutu un citos barikāžu dalībnie-
kos arī nē.

Ap plkst. 22 pienāca veca māmuļa ar savu mazmeitiņu un piedā-
vāja mums maizītes – rupjmaizi ar aļņa mēli. Kā izrādījās, vec-
māmuļa ar savu mazmeitiņu bija atbraukusi no Ikšķiles. Tas
bija ļoti patīkams moments, un tas jūtami stiprināja arī barikā-
žu dalībnieku garu un izturību. Tēju un kafiju pienesa ļoti
daudzi cilvēki, it sevišķi tie, kas dzīvoja Rīgā. Bija arī piedāvā-
jumi sasildīties kādā dzīvoklī.

Interesants atgadījums bija ar vienu krievu karavīru pulku, kurš
nāca no Doma laukuma puses, kur atradās viņu nodaļa, pa Jē-
kaba ielu. Viņi bija bruņoti ar automātiem. Līdzās pulkam gāja
komandieris. Viņi visi gāja galvas nodūruši, izjūtot kaut kādu
vainas apziņu mūsu priekšā. Interesantākais bija tas, ka pūlis
šo zaldātu priekšā pašķīrās un izveidoja tādu kā koridoru, pa
kuru viņi aizgāja, un nebija nevienas replikas vai aizvainojoša
sauciena no latviešu puses. Kad viņi aizgāja, atkal sākās saru-
nas par nākotni.

Ap pusnakti prieks un smiekli sita augstu vilni, jo gar Augstāko Padomi uz Doma laukuma pusi gāja mūsu latviešu aktieri, pārģērbusies viduslaiku bruņinieku tērpos un ar tā laika ieročiem. Šis aktieru darbiņš mazliet aizdzina prom nogurumu un miegu un arī izklidināja bailes, kaut gan tās netika izrādītas. Bet tomēr tās bija, jo mēs nekad okupācijas gados nedrīkstējām izpaust savu nacionālo gribu – būt brīviem savā garā, domās un zemē. Tādas jūtas tika “pagodinātas” ar izsūtījumu uz Sibīriju vai Tālajiem austrumiem. Bet drošāki mēs palikām ar katru mirkli. Gar Padomes ēku dejodamas aizgāja garām dejojāju kopas, cilvēki centās visādi atslogot savu nervu saspilējumu.

14. janvāra rītā es ap plkst. 7 gāju uz staciju un braucu uz mājām, lai saģērbtos siltāk un sakoptu sevi. Tā beidzās mana pirmā nakts pie barikādēm.

Mājinieki negulēja, bet visu nakti klausījās radio, jo visi gaidīja kaut ko līdzīgu Viļņas notikumiem. Vakarpusē uzzināju, ka no darba vietas ap plkst. 16 brauc autobuss uz Rīgu un ka vedot barikāžu dalībniekus. Noteiktā laikā arī es aizgāju uz darbavietu, un tur jau bija norīkots autobuss, bija jau sapulcējušies darba kolēģi. Un nu jau sevi jutu kaut kādu iekšēju drošību. Uzzināju no grupas vadītāja, ka mūsu iestāde ir nozīmēta pie televīzijas centra Zaķusalā. Žēl jau bija, ka nebraucam uz Doma laukumu, jo tur jau bija iesākts, pierasts un sastapti jauni paziņas. Aizbraucot uz Zaķusalu, cilvēku nebija daudz. Atsevišķi bariņi sēdēja pie uguns kuriem. Bet tas laikam bija tomēr acu māns, jo plašums tur bija milzīgs. Sākot no tilta, veidojās mobilās barikādes uz piebraucamā ceļa. Arī otrā nakts pagāja mierīgi, jo nekas nopietns nebija noticis. Mājās mēs braucām 15. janvāra vakarā,

Atbraucot mājās, man grupas vadītājs deva diennakti brīvu, jo uz Rīgu brauca jauna grupa. 16. janvāri, aizbraucot uz Rīgu, redzējām, ka ar katru brīdi arvien vairāk nāca klāt cilvēki un smagā tehnika uz pievadceļiem. Uzstādīja arī divus metrus augstus trīskājus, lai helikopteri nevarētu nolaisties laukumā starp tiltu un televīzijas ēku. Cilvēki darīja visu iespējamo, lai turētos pretī nelabvēļiem un nepieļautu, lai atkārtotos 1940. gada jūnijs, kad varmākas iebruka Latvijā bez neviena šāviena.

Pie ieejas televīzijas ēkā bija izveidots dzelzsbetona koridors, kur frontāli nevarēja ieiet, jo tur bija likumota eja. Naktīs gājām

iekšā, tur mūs pacienāja ar kafiju. Ēkā iekšā bija daudz cilvēku, bet tur bija klusums. Visi runāja pieklusināti. Bija tāda sajūta, ka tur iekšā ilgi nedrīkst uzturēties, jo tava vieta ir ārā pie citiem aizstāvjiem. Pretestību no vecās PSKP varas nejutām, laikam jau "suns zināja, ko bija ēdis". Visa Rīga bija mierīga, kā mums likās, bet pašam bija tā savādi, jo mēs kaut ko gaidījām, un vēlāk arī sagaidījām... Sagaidījām pirmo ziņu par OMON vienību izdarībām Sarkandaugavā, kur tika nošauts pirmais upuris – Mūrnieks. Tās bija pirmās asinis, kuras tika izlietas Dziesmotās revolūcijas pastāvēšanā.

Un tad pienāca 1991. gada 20. janvāris, kad vakarā ap plkst. 16 braucām uz Rīgu ar diviem autobusiem, jo ar vienu bija par maz. Tie bija pilni ar cilvēkiem. Tauta tajos bija dažāda, un citi pat bija paņēmuši līdzī bērnus. Grupas vecākais Aivars Vīlnītis, Ogres Lauktechnikas pārvaldnieks, kurš visu organizēja, atgriežoties no štāba, bija licis sievietes un bērnus vest atpakaļ uz mājām. Nu varēja saprast, ka pēc tādas rīcības nekas labs nav gaidāms. Paliesto autobusu novietoja stāvvietā tuvāk Daugavai un netālu no galvenās ieejas telecentrā uz Pārdaugavas pusi. Tautas pie telecentra bija ļoti daudz. Bija trīskāršas barikādes. Pirmā bija uz tilta pie nobrauktuves uz telecentru, otrā kādus 100 m no telecentra galvenās ieejas un trešā – no dzelzsbetona – tieši pie telecentra ieejas. Daugavā pie telecentra stāvēja noenkurojies kuģis – velkonis; varēja saprast, ka tas ir it kā priekš ievainotajiem, kurus vajadzētu evakuēt no salas, ja būtu vajadzība.

Apkārt dega daudz ugunsgrābi, cilvēki sildīja tēju, ēda vakariņas un cienāja citus. Man tad ēšana nebija prātā. Man bija tāda sajūta, ka visa tauta it kā kaut ko gaidītu, un tā bija drūma, vairāk klusēja, nekā runāja.

Tad nāca ziņa par uzbrukumu Iekšlietu ministrijai uz Raiņa bulvāra. Tas jau bija nopietni. Sāka pārraidīt pa skaļruņiem visu to, kas notika pie Iekšlietu ministrijas un parkā. Atnāca arī pirmā ziņa par asinīm. Atbrauca viens ievainots operators ar pārsietu galvu, kurš uz notikumiem Latvijā bija ieradies no Maskavas.

Visi bijām saspringtiem nerviem, bet mierīgi. Un tad naktī pa radio pārraidīja ziņu, ka kaut kāds krievu desanta pulks atteicies nākt un apspriest Dziesmoto revolūciju, jo nenāksot ar ieročiem pret neapbruņotiem cilvēkiem. Tās arī bija beigas, un es jutu sevī iekšēju mieru.

21. janvāra rītā braucām mājās, jo bijām savu darbu padarījuši.

Ja man vaicātu, vai arī tagad es ietu aizstāvēt Latviju, tad mana atbilde būtu noteikti JĀ. Jo es stāvu par Latviju, nevis par korumpēto valdību.

Nobeigumā gribētu nocitēt rindas no Valtera Skota grāmatas "Kapa vecis": *"Viņi visi kā viens ir patmīli, alkst bagātības, varas un pasaulīgas godības, viņi nodod aizmirstībai visu, ko sasnieguši un paveikuši tie vecie cilvēki, kas stāvēja kā mūris lielajā dusmu dienā."* Šis citāts skan tā, it kā Valters Skots būtu pats piedalījies Dziesmotā revolūcijā, būtu izdzīvojis visu tās periodu un piedzīvojis mūsu "vareno" mahinācijas.

Pierakstījusi G.Baumane

Zēns atnesa konfektes

Vladislavs Stafeckis

Tas bija laiks, kad bija jau noticis Latvijas Rakstnieku savienības paplašinātais plēnums ar Mavrika Vulfsona satriecošo paziņojumu, aktīvi darbojās Tautas fronte, LPSR AP bija pieņēmusi Deklarāciju par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu.

Bet bija arī Gorbačova draudīgie paziņojumi, Rīgā bija nodibinājusies Glābšanas komiteja ar Alfrēdu Rubiku priekšgalā, aktivizējās interfronte, arvien plašākas aktivitātes sāka veikt omeņi.

Pēc Tautas frontes sludinātā – tuvojās X stunda.

1991. gada pirmajās janvāra dienās pienāk neskaidras, nepatīkamas ziņas no Lietuvas; Latvijā no Krievijas tiek iesūtītas kaut kādas specvienības. LTF Dome nolemj rīkot Vislatvijas tautas manifestāciju. 13. janvāra naktī Lietuvā tanki ieņem Lietuvas TV, telegrāfu, aplenc Augstākās Padomes ēku. Līst asinis – ir ievainotie un kritušie.

LTF priekšsēdētājs Dainis Īvāns pa radio aicina Latvijas iedzīvotājus steidzīgi doties uz Rīgu, lai aizstāvētu svarīgākās Latvijas valdības ēkas.

Pavēsā 1991. gada 13. janvāra rītā, ejot uz vilcienu, atceros vēstures notikumus Rīgā 1905. gada janvārī. Vagons, kurā iekāpju, silts, jo ir ļaužu pilns. Par sēdēšanu nav ko domāt. Visi satraukti sarunājas. Arī es tūlīt ar tuvākajiem iesaistos sarunā. Galvenā tēma – notikumi Lietuvā un kas gaidāms mums.

Rīgas stacija pilna ar cilvēkiem, ielas pilnas ar cilvēkiem. Visi kaut kur iet – vai viņi zina, kur iet? Es tieku straumē, kas virzās pa Ģertrūdes ielu. Ministru Padomes ēka. Ar lielām grūtībām tieku tuvāk. Uz ietves pie ēkas blīvējās smagās mašīnas ar piekabēm. Pašizgāzēji piekrauti ar smiltīm. Kāda mašīna pilna ar pagaru baļķu kravu. Virs tiem vēl kādi koki, un tur piestiprināts karogs. Virzos uz Vecrīgas pusi.

Pie Pulvertorņa cilvēks pie cilvēka. Visi lasa kaut kādus laikrakstus. Arī es cenšos tikt pie kādas avīzes. Esmu iekļuvis ļaužu straumē, kas plūst uz Doma laukumu. Uz to pusi brauc arī smagās mašīnas, traktori, kāds ceļu rullis dārdina. Doma laukums

arī pilns ar cilvēkiem. Te tie grupējas ap atsevišķiem karogiem. Dzirdamas sarunas: "Uz Daugavmalu, uz Daugavmalu!"

Daugavmalā cilvēku tūkstoši un karogi, karogi. Tik daudz sarkanbaltsarkano karogu kopā manā mūžā vēl nebija gadījies redzēt. Kaut kur dzied. Melodija atviļņo arī līdz mums, bet no otras puses skan cita dziesma. Skaņas it kā saistās kopā un uzraujas gaisā. Viss Daugavmalas gaiss dziesmu skaņu pilns. Latvju tautas lūgšana "Dievs, svētī Latviju" gan tiek dziedāta vienā elpā. Bez grūstišanās tuvāk tribīnei netiek – un arī nevajag, jo dziedēt var. Kāds helikopters met skrejlapas, bet tās aizlido Daugavā. Kā krusas grauds sejā ietriecas blakus izskanējis vārds: "OMON". Dedzīgas runas, aplausi, dziesmas beidzas. Ļaudis tiek aicināti sargāt Rīgu.

Arī es aizeju līdz Doma laukumam. Tur nes baļķus, malku, lauž bruģa akmeņus. Arī es pie Doma baznīcas izlaužu dažus bruģa akmeņus. Kāda grupiņa runā, ka jābrauc mājās pēc uztura, jo Rīgas aizstāvēšana ieilgšot. Es viņiem pievienojos un dodos uz vilcienu. Ejot no stacijas uz mājām, redzu, ka pagasta mājā vēl ir gaisma. Iegriežos tur. PMK-13 dispečere organizē rīt braucienu uz Rīgu celt barikādes. Piesakos. Tā kā pirmajā grupā sevišķi daudz cilvēku neesot, aizbraukšot no rīta uz skolu man pakaj.

14. janvārī Ozolnieku pagasta komandā braucu uz Rīgu. Ielas pārblīvētas ar transportu. Iebraucam kādā pagalmā Strēlnieku laukuma tuvumā. Grupas vecākais aiziet meklēt sakarus. Mēs daži izkāpjām no autobusa. Atveras vairāki logi. No kāda mūs aicina uz rīta kafiju, no cita piedāvā naktsmājas vakarā, bet kāda sieviņa jau ar karstu tēju un bulciņām ieradusies pie mūsu autobusa un spiež mums ņemt bulciņu un dzert tēju. Mēs cenšamies atrunāties, ka nesen mājās brokastis esam paēduši. Ierodas grupas vecākais, un mēs braucam prom. Beidzot apmetamies Pils dārzā. Atstājam autobusu un visi dodamies Pulvertorņa virzienā. Tur mums pasaka, ka jāiet uz Doma laukumu. Doma laukumā mums beidzot ierāda vietu. Mūsu grupai jāapsargā Augstākās Padomes rezerves durvis. Pa tām var ielaist uz izlaist tikai ar īpašām caurlaidēm.

Pie durvīm daži pusriņķa pakāpieni. Mēs plecs pie pleca ieņemam vietas uz pakāpieniem. Kad būs maiņa, nevar zināt. Mums pretī Doma baznīca. Pie baznīcas sienas pieslieti kādi koki, pieslietas vairāk nekā desmit sanitārās nestuves, ir bruģakmeņu kau-

dzītes, gāzmasku kaudze, kaut kādas kannas, pie kurām dežūrē cilvēki. Frontāli no mums dzelzs režģu, stieņu kaudze. Kaudzē kaut kādas durvis, baļķi, drāšu mudžeklis, bet pašā augšā nostiprināts sarkanbaltsarkanais karogs. Iet var gar pašu ēku. Mums tuvumā pievelk nelielu kioska būdu. Mēs to palīdzam pievilkt pie barikādes, lai eja gar ēku paliek kā necīga sprauga. Kādi mums priekšā uzkur ugunsgrābi. Ik pēc laika pie ugunsgrābi dzied un dejo dažādi ansambļi. Pie mums cilvēku arvien pilns. Nāk un iet dažādi korespondenti. Mūsu tuvumā parādās arī pulciņos pa 3–4 jauni cilvēki ausainēs. Mums liek uzmanīties no tādiem, kam nogriezti mati.

Nepārtraukti pie mums nāk mammītes un piedāvā tēju, kafiju, cepumus, bulciņas un daudz ko citu ēdamu. Kāds mazs puisītis spraucas caur mūsu rindām un piedāvā konfektes. Es saprotu, ka viņam pašam tās garšo un neņem, bet viņš neatlaižas: "Lūdzu, ņemiet, ņemiet!" Es paņemu no viņa groziņa, bet izvelku no sava mēteļa kabatas citas un iedodu puisēlim. No manis saņemtās konfektes viņš laimīgs ieslidina kabatā.

Piedāvā arī papirosus. Es nepipēju, tādēļ tos neņem. Zinu, ka mans blakusstāvētājs arī nepīpo, bet papirosus viņš arvien paņem. Bieži pie mums ar jautājumiem griežas ārzemju korespondenti. Viņiem līdzī arī tulki. Atceros vienu grupu (liekas, japāņi), kuri ilgi nevarēja saprast, kāpēc mēs apsargājam valdību, kura iepriekšējā dienā bija nolēmusi uzlikt tautai jaunus nodokļus. Mēs centāmies skaidrot, ka neapsargājam Jāni vai Nikolaju, bet apsargājam mūsu tautas neatkarību, brīvu Latvijas valsti. Tomēr kāds no šīs grupas, ejot no mums prom, parādīja uz mums ar pirkstu, un tad, to grozot, pielika pie saviem deniņiem. Ļoti bieži mūs fotografēja. Lidoja arī helikopteri. Pienāca kāds vīrs un brīdināja, ka mēs tā mierīgi stāvēt, bet kuru katru brīdi helikopteri varot uz ēkas jumta nosēdināt OMON desantu. Kādi no mums aizgāja pie ēkas parādes durvīm par šo jautājumu parunāt. Atnākuši mierināja, ka par šo jautājumu jau esot domāts.

Tālāk laukumā un kādā mājā bija virtuves. Mēs, lielākā daļa, bijām paēduši un uz virtuvēm negājām. Pāris no mūsu grupas tomēr vairāk staigāja pa ēdināšanas vietām, nekā stāvēja postenī. Iestājoties tumsai, likās, ka no daudzajiem ugunsgrābiem laiks kļuvis siltāks.

Ap pulksten 21 mūs nomainīja cita, apmēram 20 cilvēku liela grupa. Kādam prasīju: "No kurienes?" Teica, ka no Alūksnes, bet otrs teica, ka no Jēkabpils. Izejot uz Pils parku, redzējām, cik daudz smagās tehnikas stāvēja pie ieejas un kā vajadzēja manevrēt, līdz tikām tai cauri. Autobuss bija silts, un daļa grupas tūlīt aizmiga.

Otrā braucienā biju grupā, kurai vajadzēja apsargāt televīzijas torni. Visā tilta garumā un arī nogriežoties Zaķusalā stāvēja smagi piekrauti "Kamazi", "Zili", traktori, buldozeri, skrāperi un cita tehnika. Virs vairākiem plīvoja karogi. Mēs aizbraucām uz salas augšējo galu. Līdz salas galam nevarēja aiziet, jo tur bija izraktas tranšejas un novietoti betona blūki un kaut kādi režģi. Mums ierādīja, liekas, 57. ugunsgrūdu. Tas pa daļai bija izdzisis, jo apsargu grupa jau bija aizgājusi. Ugunsgrūds atradās starp televīzijas torņa uzbērumu un Mazo Daugavu. Sameklējām malķu un atjaunojām ugunsgrūdu. Mūsu 20 cilvēku grupu sadalījām pa 6 vai 7 cilvēkiem grupiņā. Norunājām laikus, kad kurai grupiņai obligāti jābūt pie ugunsgrūda. Viena grupiņa bija arī manā atbildībā. Norunājām, kuriem jāuzmana Daugava, kuriem torņa apkārtne.

Bijām brīdināti par "klusu" Daugavu, un nu tieši manā maiņā parādījās jocīgs kuģītis no lejas. Sasauca otro grupu, un brīdinājām arī blakus ugunsgrūdus. Visu acis bija pievērstas kuģītim. Parādījās arī kāds helikopters. Kuģītis netālu no mums piebrauca blakus krastam. Trīs vīri izkāpa krastā. Vairāk tur nevienu neredzēja. Viņi pastāstīja, ka arī apsargājot salu, tur lejpusē.

No Ozolniekiem atveda malķu ugunsgrūdam, mums pusdienas, bet mēs bijām paēduši no pienestajām bulciņām, sviestmaizēm, siltās kafijas, un tomēr ēdiena pienesēji nāca un nāca. Bieži, runājot ar šīm mammītēm, acīs saskrēja asaras par viņu uzticību un mīlestību pret mums.

Trešajā izbārumā mūsu postenis bija pie televīzijas ēkas. Šoreiz es biju kustīgā grupā. Mēs ar Ozolnieku "vīlīti" braukājām pa Zaķusalu, lai gan lielāko laiku bijām pie televīzijas ēkas. Mums vajadzēja raudzīties, kas brauc no šosejas puses, kas nāk un iet ēkā, kas apkalpo ēdināšanas punktus un tā tālāk. Tagad es varēju apskatīt zīmējumus uz barikādēm, lozungus uz automašīnām utt.

1991.–1992. gados mani daudz aicināja vairākās klasēs stāstīt par barikāžu laiku. Katru gadu barikāžu dienās cenšos vismaz ar dažiem jaunsargiem būt Rīgā.

1999. gada janvārī mēs, 15 cilvēki, Doma laukumā pie atmiņu ugunsкура bijām kopā ar Gunti Ulmani.

Pierakstījusi I.Elstīņa

Smaržoja pēc piparmētrām

Maira Liepiņa

Arī Rīgas 5. vidusskolas skolotāji nevarēja neatbalstīt barikāžu dalībniekus. Stundas bija saīsinātas, bet tās notika gan pirmajā, gan otrajā maiņā. Tie, kas strādāja pirmajā maiņā, uz barikādēm devās pēcpusdienā, vakarā, savukārt tie, kas strādāja otrajā maiņā – pa nakti. Mūsu skolas skolotāji dežūrēja Doma laukumā. Es biju nozīmēta pie AP.

Tā bija neaizmirstama nedēļa. No pulksten 14 līdz 19 mācību stundas, pēc tam dodos uz veikalu pēc visa, kas der sviestmaizēm, pēc tam tramvajā iekšā un uz Vecrīgu ar savu groziņu. Pirmās reizes nemaz nebija tik viegli uztaustīt caurlaides vietas. Pēc tam jau zināju visu no galvas, pat tumsā neapmaldījos. Mašīnas blakus mašīnām vairākās rindās apkārt Vecrīgai. Pieejas AP no visām pusēm nobloķētas ar divām dzelzsbetona bloku sienām. Uzrādot caurlaidi un pasi, tiek tālāk. Pie AP durvīm un sienām dienu un nakti ar ieročiem rokās stāvēja 5–6 vīri, kuri mainījās. Atpūtas brīžos sildījās pie ugunsкура. Visu dienu darbojās tējas galds. Tur arī dežūrēju es un vēl trīs sievietes. Liels tējas katls un no dēļiem sanaglots galds. Maizi mums piegādāja. Sviestu un visu pārējo, ko var likt uz maizēm un tējas katlā, pirkām pašas. Nesa arī pilsētnieki. Mums atlika tikai bez pārtraukuma gatavot maizītes, rūpēties, lai būtu garšīga, karsta tēja. Apbrīnojami, bet pārtikas nekad nepietrūka.

Uz rīta pusi sāka parādīties vairāk ļaūžu. Te staigāja J. Podnieks ar savu kameru uz pleca. Te vairākas ārzemju žurnālistu grupas intervēja, filmēja, fotografēja. Cilvēki gados, garām iedami, atstāja kādu konservu kārbu, kādu sviesta paciņu. Tējas tikai zāļu. Viss laukums smaržoja pēc piparmētrām, liepu ziediem, kāds bija atgādājis medu, cits – cidoniju sīrupu.

Par to, ka šeit bija bīstami, nedomāja – tikai, paskatoties uz smilšu maisu krāvumu, no kura ārā rēgojās ieroča stobrs.

Vīri runāja, ka tankam tāda dubultsiena bijusi nebijusi. Ja kas notiks, mēs te būsim kā slazdā. Par to centāties nedomāt. Bet naktis bija jaukas – dienas kņada norimusi, dega uguns-kuri un skanēja runas.

Katru diena bija brīdis, kad iestājās klusums un katrs gājējs apstājās un sēdošais piecēlās. Tas bija brīdis 6.00 no rīta, kad Latvijas Radio atskaņoja "Dievs, svētī Latviju". Un visi ar asarām acīs to klausījās un dziedāja līdzi.

Pierakstijis J.Gusevs

Pases uz piķiem

Gunārs Grīnbergs

No Nicas izbraucām 17. janvāra pusdienas laikā, atgriezāmies 18. janvāra vakarā. Kad braucām uz Rīgu, cilvēkos bija sašutums par to, kas bija noticis Viļņā. Mēs nepārzinājām tā brīža situāciju, jo viss varēja notikt, bet es biju pārliecināts, ka man tur ir jābūt. Tur atradāmies visu vakaru, nakti un rītu. Uz barikādēm brauca lielākā daļa mūsu skolas skolotāju.

Kad aizbraucām uz Rīgu, es iegāju frakciju ēkā, pretī Augstākās Padomes namam, lai pieteiktu mūsu ierašanos. Mums norādīja vietu Vecrīgā – Mazajā Pils ielā pie Doma laukuma. Saistoši bija tas, ka stingri noteica mūsu atrašanās vietu. Barikāžu koordinators teica: “Tur ir mieti, ja jums vajadzēs, tad izmantojiet.” Tikko apmetāmies norādītajā vietā, tur nobāzējāmies, tūlīt klāt bija vietējie iedzīvotāji, kas cienāja ar kafiju, lai mēs sasildītos. Cilvēki piedāvāja pirādziņus un maizītes. Pa radio izskanēja ziņa, lai uzmanās no atsevišķiem kafijas piedāvātājiem, jo it kā kafijai varētu būt pieliktas toksiskas vielas.

Uz barikādēm visi jutāmies savstarpēji pazīstami. Nodibinājām kontaktus ar līdzbiedriem. Gājām skatīties Ministru Padomi. Tā bija nobloķēta ar smagajām mašīnām. Interesanti likās tas, ka mašīnu kastēs stāvēja vīri ar mietiem rokās. Visapkārt bija ļoti daudz cilvēku. Lai kaut kur piekļūtu, dažkārt pat vajadzēja līst caur mašīnu apakšām, pāri visādiem dzelžiem un drātīm. Visapkārt bija izpalīdzības un izpratnes gaisotne.

Tajā pašā naktī sākās karš Irākā. Pienāca informācija, ka pie Vecmilgrāvja tilta ir notikusi apšaušana. Par gulēšanu vai snaūšanu nebija ko domāt. Nakts bija auksta. Iekurinājām ugunsgrākus, iekārtojāmies tā, lai būtu, kur apsēsties.

Devāmies arī uz Doma baznīcu, kurā bija daudz mediķu baltos halātos. Mediķu klātbūtne bija vajadzīga gadījumam, lai varētu operatīvi palīdzēt ievainotajiem.

Naktī bija koncerts Doma laukumā. Pēc koncerta viss Doma laukums bija samērā stipri piegrūžots, bet cilvēki paši ar slotām visu saslaucīja un uzspodrināja.

Domu laukuma malās redzēju, ka uz piķiem uzspraustas PSRS

pases (kādas piecas sešas). Tas bija izteikts protests pret PSRS. Iedomājos, ka šiem cilvēkiem varētu rasties problēmas, lai saņemtu jaunas pases. Vispār šis skats bija baismīgs. Cilvēki bija draudzīgi, cits citam deva padomus. Kāds vīrietis pieņāca pie mums un teica, lai mēs nestāvam tik tuvu mašīnām, jo tas ir bīstami – mašīnās ir gāzes baloni, un, ja tajos trāpa šāviņš, var notikt eksplozija. Mājās braucot, bijām noguruši, bet apņēmības pilni. Es esmu priecīgs, ka tur biju un izjutu šo barikāžu gaisotni, kuru patiesi varēja izjust, tikai atrodoties notikumu vietā.

Pierakstījusi D.Radzeviča

Citādi nevarēja

Daina Tamuže

Mans ceļš uz barikādēm aizsākās svētdienas rītā, skatoties televīzijas ziņas par asiņainajiem notikumiem Viļņā. Tas likās neticami, nepieņemami, saprātam neaptverami. Protams, zināju, ka televīzijas ziņas tiek rādīti sižeti par cilvēku nejēdzīgu iznīcināšanu, bet pirmo reizi tas bija tik tuvu, tepat blakus. Vairs nevaru pateikt, cik reižu noskatījos vienu un to pašu slepus nofilmēto materiālu, zinu, ka daudz reižu, it kā naivi cerot, ka kādu reizi šim dokumentālajam materiālam beigas varētu būt citādas, laimīgākas...

Mans nākamais solis pretī barikādēm bija dienā, kad Anatolijs Gorbunovs aicināja rīdziniekus doties uz Doma laukumu, lai sargātu savu valsti – bez ieročiem, plikām rokām, ar garaspēku pret varbūtējo karaspēku. Latvijas Radio intervēja pirmos rīdziniekus, kuri bija atsaukušies šim aicinājumam. Tad izdzirdēju pa radio divu savu Rīgas draugu balsis, kuri uz jautājumu, kāpēc viņi atnākuši uz Doma laukumu, atbildēja pavisam vienkārši: “Citādi nemaz nevar rīkoties.”

Trešais un izšķirošais solis bija dažas dienas vēlāk, kad skolā aicināja pieteikties brīvprātīgos, kuri gribētu un varētu doties uz barikādēm Rīgā, lai vienu diennakti sargātu Radio namu. Dzīvoju kopā ar vecākiem, kuri tolaik abi stipri slimoja, tāpēc mazliet baidījos, kā viņi reaģēs uz manu lēmumu braukt. Tēvs, kurš pats bija izjutis, ko nozīmē Kolimas zelta raktuves, teica: “Vienam no mūsu ģimenes vajadzētu braukt, un, ja tu pati esi izlēmusi, tad brauc!”

Tās izjūtas, kas bija to vienu diennakti pavadot šaurā Vecrīgas ieliņā, grūti aprakstīt, neatkārtojot to, ko jau teikuši un aprakstījuši simti un tūkstoši citi barikāžu dalībnieki. No vienas puses, bija sāpīgi skatīties, kā Vecrīgas skaistākās vietas “rotātas” ar kara vai revolūciju laikiem piederīgiem atribūtiem. No otras puses, Rīga man nekad – ne pirms, ne pēc nav likusies tik silta, gaiša un draudzīga, kā tajā janvāra naktī. Tā bija vienotības un pleca sajūta ar visiem tiem ļaužu tūkstošiem, kuri tonakt stāvēja sardzē. Cilvēki rūpējās viens par otru, bija gatavi aizsargāt

kuru katru brīdi viens otru, ne tikai savu valsti. Tie, kuri tieši nestāvēja uz barikādēm, nenogurdami vārīja tēju un kafiju, smērēja sviestmaizītes...

Cilvēki domāja un rīkojās tā, lai labi vispirms būtu otram, līdzcilvēkam, nevis izvirzīja pirmajā vietā savas savtīgās intereses.

Mēs, Nīcas grupa, bijām netālu no Doma laukuma, un brīdi pa brīdim iegājām baznīcā. Nepieciešamības gadījumā baznīca bija gatava pārtapt hospitāli (daudz laika nebija jāgaida). Tajā vakarā Doma baznīcā paziņoja, ka no omoniešu lodes bojā gājis šoferis Roberts Mūrnieks. Tajā naktī redzēju, ka baznīcā ceļos metas un Dievu lūdza arī tie, kuri agrāk varbūt baznīcai ar likumu apkārt gājuši.

Nākamajā brīdī skaidri sapratu, ka tādai mazai valstij, kā Latvija, atbalsta punkts vispirms ir jāmeklē sevi un savos cilvēkos, nevis kaut kur Eiropā, Amerikā vai vēl kur citur. Tad, kad mēs jau diennakti bijām nostāvējuši sardzē, pie mums pienāca japāņu žurnālisti, kuriem vienīgais jautājums mums bija: "Ko jūs domājat par Persijas liča kara sākšanos?" Karš līdri bija sācies pirms dažām stundām, tātad jauna un daudz svarīgāka sensācija...

Dažkārt man jautāts – kāda nozīme, ka tu tur biji, kāda nozīme, ka visi tie tūkstoši tur bija, tik un tā notikuma gaitu izlēma citi, daudz augstākas varas ešeloni. Var jau būt, ka nihilistiem taisnība, un ka mana klātbūtne nedeļa neko (vai arī ūdens lāse nedod neko jūrai, vai arī smilts graudiņš neko nedod tuksnesim?). Taču droši varu teikt, ka šī diennakts daudz man deva pašai, lai apzinātos sevi kā daļu no tautas, lai apzinātos tautas gara un vienotības spēku. Tas bija ticības un cerības laiks tautai.

Vecrīgas ielās vēl ilgi varēja redzēt ugunsroku atstātās pēdas. Mēteļi, kas man bija mugurā, toreiz stāvēt uz barikādēm, vairs nekad neesmu uzvilksusi – pārāk sīva, neizvēdināma dūmu smaka ieēdusies tajā...

Pierakstījusi D.Radzeviča

Krievu meiteņu pankūkas

Raimonds Rakis

Bija mitrs, nemīlīgs 1991. gada janvāris, darbdiena. Strādājām, kā parasti, Grobiņas Lauktechnikā. Nekas neliecināja, ka notiks kas sevišķs. Bet pēcpusdienā pie mums ienāca Tautas frontes līderis Vitkovskis un sacīja, ka stāvoklis Rīgā kļūst kritisks, un tie, kuri vēlas, var doties uz turieni. Rīgā gatavojas barikādēm, tādēļ var gadīties, ka būs jāaizstāv valdības nams vai Radionams.

Nākamā rītā sēdāmies autobusā un ap 60 cilvēku devāmies ceļā. Sajūta bija neparasta, jo katrs no mums piedalījās sava veida revolūcijā, savas Dzimtenes neatkarības aizstāvēšanā pirmoreiz. Uzzinājām, ka jābrauc uz Doma laukumu. Pa ceļam, kaut kur pie Durbes, saplīsa autobuss. Kādu stundu stāvējām, kamēr to salaboja, bet galapunktā nonācām laikā.

Tuvojoties Rīgai, arvien biežāk ceļā panācām smago tehniku, traktorū, kravas auto, arī autobusus ar cilvēkiem, kuri, tāpat kā mēs, devās uz barikādēm. Rīgā iebraucot, viss ap mums bija ne tā, kā parasti. Visur cilvēki ar karogiem, plakātiem. Lielākā daļa bija sadalījusies pulciņos, it kā pēc piederības tai vai citai organizācijai. Bija jūtams tāds kā iekšējs nemiers, it kā visi kaut ko gaidītu.

Autobusu atstājām kādā sānu ielā un devāmies uz Doma laukumu. Visas pieejas tam un arī valdības ēkai bija aizbarikādētas. Barikādēm noderēja gan traktori, gan dzelzsbetona bluķi, metāla gabali – viss, kas der, lai aizsprostotu ielas, atstājot tikai šauras ejas.

Pēc laiciņa visus mūs nostādīja ierindā un paskaidroja, kam un kur jāatrodas un kas jā dara. Kad instruktāža gāja uz beigām, virs māju jumtiem parādījās krievu armijas helikopters, un no tā sāka birt lejā skrejlapas. Tajās bija aicinājums doties uz ASK stadionu, kur notiksot komunistu mītiņš. Nedaudz vēlāk "lidoņis" atgriezās vēlreiz, un no tā atskanēja tas pats aicinājums ar piebildi, ka stadionā jau esot sanākuši ap 60 tūkstoši cilvēku, un mūsu barikādēm neesot nekādas jēgas. Tauta šo paziņojumu uzņēma ar svilpieniem. Tad devāmies uz vietām, kur bija norādīts uzturēties.

Vakarpusē piebrauca divas vai trīs automašīnas. No tām deva cigaretes, tēju, kafiju, arī sviestmaizes un desiņas. Tuvojoties tumsai, vairākās vietās tika iekurti uguns kuri, jo bija auksts un drēgns laiks. Laiku pa laikam no Radiomājas pa skaļruni atskanēja informācija par pilsētā notiekošo.

Vakarā pie barikāžu aizstāvjiem nāca daudz cilvēku, kuri bija no mājām paņēmuši līdzīgi gan ēdienu, gan karstu tēju un kafiju. Viņi staigāja no vienas grupiņas pie otras, cienāja ar to, kas nu kuram bija. Cienātāju bija daudz, lai gan arī bez tā mums pietika visa kā. Atteikt arī bija neērti. Tā kādu brīdi pienāca divas jaunas sievietes, kuras bija atnesušas kafiju un pankūkas, bet mums vairs negribējās ēst. Piekļājīgi atteicāmies, bet viņas sāka raudāt un teikt, vai tad viņas esot sliktākas, ja esot krievietes? Protams, nē. Neko darīt, bija jācienājas atkal.

Visu nakti aukstumā ārā grūti nostāvēt, tāpēc bija vietas, kur pārmaiņus aiziet sasildīties. Mēs aizgājām uz "Kabatu". Tur varēja pasēdēt, paklausīties, kā dzied jaunie aktieri. Bija ienākuši arī pazīstami mākslinieki – I.Kalniņš, J.Paukstello, I.Akurātere.

Naktī bija informācija, ka no savām kazarmām izbraukuši omonieši un dodas uz centra pusi. Cilvēki atgriezās savās vietās, gaidīja, kas būs, bet ar apņēmību – nepadoties. Uz rīta pusi mūs informēja, ka viņi atgriezušies kazarmās.

Diena pagāja mierīgāk. Tajā laikā, kad nebija jāatrodas laukumā, pastaigājāmies pa citām vietām, kur arī bija barikādes. Visur cilvēki noguruši, bet apņēmības pilni. Pienāca vakars, un atbrauca nākamā maiņa. Mēs braucām mājās izgulēties un sagatavoties nākamajai dežūrai.

Pierakstījusi E. Zvanberga

Cits par citu

Aldis Lankovskis

Viss notika 1991. gada janvārī. Brūkošā padomju lielvalsts ar spēku gribēja paturēt savā pakļautībā brīvību alkstošo Latviju. Uz zinot, ka Dzimentenei draud briesmas, daudzi Latvijas iedzīvotāji, arī aizputnieki, devās uz Rīgu, lai to aizstāvētu. Daudzi bija ģimenes cilvēki, tomēr šajā brīdī visiem vajadzēja būt tur, kopā un vienotiem par savu brīvību un neatkarību.

Autobuss no PMK-16 izbrauca plkst. 8 no rīta. Bija sapulcējušies apmēram trīsdesmit cilvēki, lai dotos uz Rīgu. Galvenā apmešanās vieta Rīgā bija Radiomāja, kurā vajadzēja dežūrēt 24 stundas. Pēc tam atbrauca maiņa. Visi tika sadalīti pa grupām. Katrai grupai bija savs vecākais, kas visu kontrolēja un koriģēja. Dežūrēt vajadzēja pa stāviem. Katra grupa savā stāvā. Pavisam ēkai bija četri stāvi.

Tā kā ieroču nevienam nebija, tad Radiomājā bija sanesti akmeņi un tehniskās eļļas pudeles, kuras ļaunākajā gadījumā varētu izmantot pret armijniekiem, ja tie sāktu iebrukt Radiomājas telpās. Tomēr laimīgā kārtā nekas no šiem "ierociem" netika izmantots.

Katru dienu grupa dežūrēja citā stāvā.

Liela palīdzība un atsaucība bija no Rīgas iedzīvotāju puses, kuri piegādāja ēdienu. Protams, katram pašam jau arī bija ēdamais līdzī.

Toreiz bija liela vienotība un kopības izjūta visu Latvijas iedzīvotāju starpā. Un, kas zina, varbūt tieši šī vienotība palīdzēja nosargāt mūsu valsts brīvību un neatkarību. Mēs parādījām lielaļai Krievijai, ka izšķirīgajā brīdī mūsu mazās Latvijas tauta spēj saliedēties, un latvieši – pastāvēt cits par citu.

Pierakstījusi I. Lankovska

Trauksmes laiks

Alberts Bērziņš

No Aizputes izbraucām aptuveni astoņos no rīta. Katrā braucienā, ko organizēja Aizputes domes deputāti sadarbībā ar Tautas fronti, bija trīsdesmit cilvēki. Šādi braucieni notika divu nedēļu garumā. Tie, kas brauca no Aizputes, aizstāvēja Radiomāju, bet tika aizstāvētas arī citas Rīgas svarīgākās iestādes. Visi brauca uz Rīgu brīvprātīgi.

Pa dienu pie Radionama nebija daudz cilvēku, bet naktī gan. Mežinieki piegādāja malku, ar kuru kurināja ugunsiskus un taisīja barikādes gan Doma laukumā, gan arī citur. Rīdzenieki aizstāvjiem nesa ēst un siltu tēju. Mēs apzinājāmies, ka jāaizsargā tas, kas bija panākts, nevis jānonāk atpakaļ "mērkaķu krātiņā". Radio un televīzija jau tajā laikā nepakļāvās Maskavai. Jelgavā bija radio, kas raidīja krievu valodā un centās ļaudis iebiedēt. Tur stāstīja, ka visi tiks iznīcināti. Tauta klausījās abus un salīdzināja. Gaiss bija trauksmes pilns.

Rīgā cilvēki bija sabraukuši no visas Latvijas. Tur varēja starp aizstāvjiem sastapt arī sen neredzētus paziņas. Radionamā bija sanesti akmeņi, lai vajadzības gadījumā varētu aizsargāties no krievu armijas. Arī trepēs bija barikādes. Naktīs muzicēja muzikanti, lai būtu jautrāk, bet pa dienām debesis lidinājās krievu izlūku helikopters.

Mājās braucot, visi bija noguruši, bet savu pienākumu izpildījuši.

Pierakstījis R. Bērziņš

Sirdī dziļi palikušais

Nezināmais

Šīs atminas ir patiesas, bet atminu stāstītājs man nezināmu iemeslu dēļ nevēlējās savu vārdu publiskot.

1991. gada kādā janvāra rītā ar visiem pārējiem aizputniekiem ar autobusu braucām uz Rīgu. Mūsu komandā bija 14 cilvēki. Rīgā iebraucām pēcpusdienā. Doma laukums bija pilns ar cilvēkiem. Visu laiku gaisā riņņoja helikopteri, īpaši ap Doma laukumu. Ļaudis pa radio aicināja, lai izklīst, arī nometa lapiņas ar līdzīgu aicinājumu. Mums bija uzdevums sargāt Radionamu.

Pienāca mūsu kārtā nomainīt tos cilvēkus, kas sargāja pirms mums. Nomainījām un stājāmies sargāt otro stāvu. Visbīstamākā vieta otrajā stāvā bija tur, kur varēja no helikoptera izsēdināt desantu. Otrajā stāvā tā bija izdevīga vieta. Ieroču ne man, ne arī pārējiem nebija. Mūs vienīgi apbruņoja ar lieliem stieņiem. Tikai tas bija mūsu bruņojums. Es varēju iztikt ar to pašu.

Dežūrēju visu nakti. Man, kā arī pārējiem, deva ēst un dzert kafiju. Es atceros tīri labi, ka kafiju uzticēja vārit kādam vīrietim, kas bija cilvēks gados. Kafija viņam padevās ļoti garšīga. Viņš pat neatklāja, kā viņš šo kafiju var izvārit tik garšīgu, bet man tikai pateica, ka viņš to darot pēc īpašas metodes.

Ļoti interesants gadījums, ko es visspilgtāk atceros, ir tas, ka es ar pārējiem sēžu, un te pēkšņi dzirdu, ka pa kāpnēm dziedot nāk kāds cilvēks. Izbrīnā ieraugu Dzintri Kolātu ar spilvenu padusē, galva uz spilvena uzlikta. Dzied šūpuļdziesmu. Lai kam noguris.

Vēl aizkustinošs brīdis bija tas, ka viena tantiņa atnesa visiem savus noadītos cimdus. Tie bija, pēc viņas teiktā, domāti mums. Man šie cimdi ļoti patika, bet mūsu komandas vecākais nolēma šos cimdus aiznest pašam galvenajam cilvēkam Radionamā. Viņš savukārt nolēma cimdus atdot tiem, kas bija ārā un sargāja tur. Man viss tā dziļi sirdī palicis. Tajā brīdī es sajutu, ka tiek domāts ne tikai par tiem, kas ir Radionamā, bet arī par tiem, kuri ir ārā un cenšas visiem spēkiem sargāt šo namu.

Mūs iepazīstināja ar visām vietām, kurās mūs varēja apdraudēt,

piemēram, desantnieki. Vēl bija vieta, uz kuriem mēs varējām atkāpties.

Šajās dienās galvaspilsētā es sastapu dažādu tautību cilvēkus. Man ļoti patika daži cilvēki, kuri pēc tautības bija krievi. Viņi bija ļoti sirsnīgi un labsirdīgi. Viņi mūs cienāja ar tēju, kad bijām izgājuši ārā, jo bijām savu laiku nodežūrējuši, un mūs nomainīja citi.

Man nepatika tas, ka daži cilvēki krievus savā ziņā nenovērtēja un viņi it kā tika atstumti, kaut gan viņi tik droši cīnījās.

Visu laiku Radiomājā bija ieslēgts radio. Pa radio runāja arī Rubiks, un vienu teicienu es atceros, ko viņš teica: "Mēs zinām, kā taisa revolūciju".

Visas šķērsielas bija aizbarikādētas ar lieliem lauksaimniecības traktoriem. Daudzās vietās bija sakrauti arkli, dzeloņstieples. Pie katras barikādes bija uguns kuri, skanēja mūzika.

Es zinu, ka radio vīri no Rīgas ir braukuši uz Aizputi un rikojuši ar aizputniekiem saviesīgus vakarus, arī Rīgā. Tas tādēļ, ka mēs daudzi Rīgā sadraudzējamies ar svešiem cilvēkiem. Aizputnieki taču ir draudzīgi ļautiņi!

Pierakstījusi I. Vidersone

Rēta Latvijas sejā

Tālis Ziverts

Tas bija 1991. gada janvārī. No Aizputes PMK tika organizēts autobuss tur strādājošajiem braucienam uz Rīgu. Tolaik patriotiskas jūtas valdīja visos. Autobuss no mūsu pilsētas aizveda un atveda grupas ik pēc diennakts. Mēs atradāmies Latvijas Radio ēkā Doma laukumā. Esot barikādēs, jutu, ka visu cilvēku starpā bija liela saliedētība, pastāvēšana katram par katru. Liela atsaucība šajā laikā bija jūtama no Rīgas uzņēmumiem, lauku saimniecībām un atsevišķiem cilvēkiem. Visi tie gādāja, lai mums, stāvot barikādēs, būtu silta tēja, pusdienas. No laukiem tika savests kannām medus, Rīgas cigarešu rūpnīca deva mums cigaretes, cilvēki nesa mums cimdus, zeķes un cepures, lai mēs nesaltu. Šajās drausmīgajās janvāra dienās latvieši tiešām bija jūtami kā viena kopīga, par sevi pastāvēt spējīga tauta.

Radio ēkas katrā stāvā bija sanesti Doma laukuma akmeņi, cements un ūdens šļūtenes, lai vajadzības gadījumā aizstāvētos pret omoniešiem. Drosmes mums tajā laikā netrūka. Rīgas alpīnisti Radio ēkā bija gar logiem novilkuši virves, lai mums būtu, kur atkāpties un glābties, ja to vajadzētu darīt.

Kā vēlāk izrādījās, tā nakts, kuru es pavadīju Radiomājā, bija drausmīgākā nakts barikāžu laikā. Mēs atradāmies ēkas augšējā stāvā, un pa logu pāri jumtiem varējām redzēt spindzošas lodes. Šaušanas troksnis radīja visos uztraukumu. Šajā naktī tika apšaudīta Iekšlietu ministrija, nošauts Andris Slapiņš, ievainots Gvido Zvaigzne un vēl vairāki cilvēki. Doma baznīcā cietušajiem tika sniegta pirmā palīdzība.

Šis liktenīgās nakts notikumi un arī pārējais barikāžu laiks ir ievilcis dziļu rētu Latvijas sejā, taču, ja kas tāds atkārtotos, es un arī pārējie latvieši atkal mestos aizstāvēt savu Dzimteni – Latviju.

Pierakstījis U. Ziverts

Sabaidija ērģeles

Vilma Jansone-Untenberga

Aizputes trikotāžas cehs. Ir 1991. gada 14. janvāris. Kopš vakardienas Rīgā sākās barikāžu laiks. Arī ceha darbinieki pošas ceļā, tiek piemēritas gāzmaskas, kravātas ceļasomas. Izbraukšana plkst. 15 no pilsētas centrālā laukuma. Tas, ka būtu jābrauc tikai vīriem, mūsu sievas nenobiedē. Es pati nepošos, jo esmu pārliecināta, ka to darīs manas ģimenes vīrieši, un mans uzdevums ir viņus sapost ceļam. Bet izrādās, ka PMK, kur manējie strādā, ir sastādīts grafiks, kad kurš brauks, un mani vīrieši brauks vēlāk.

Visu izlemju ātri. Ir bez 10 minūtēm 15. Pase man ir līdzī, nedaudz naudas arī. Varu braukt. Piezvanu savējiem, ka aizbraucu uz barikādēm. Paķeru gāzmasku un esmu ar visiem kopā uz laukuma. Mūsu sievas attiecīgi saģērbušās ar rūtainām seģenēm, lielām somām. Nopietnām seģām viņas mani mierina, ka ēdamā pietiksot visiem.

Izrādās, ka brauktgribētāju ir bezgala daudz, un priekšroka tiek dota vīriem. Organizētāji atvainojas sievietēm, ka tā nu ir šīnī reizē. Bet manai darbabiedrei Almai Muskatei paziņu daudz, un viņa atrod autobusiņu, kur vēl var iespraukties, un ierauj arī mani sev līdzī. Manas sievas pamana, ka es jau sēžu autobusā, un savas lielās somas liek padot pāri galvām man. Tās ir divas. Redzami lielie, skaistie Ķīnas termosī. Neteikšu, ka biju sajūsmā, bet atteikties nedrīkstu, un tas arī nav iespējams. Kā nu apvāksu?! Ka nesaplīst, ka nenozog.

Mašīnā vēl ienes papildu sēdeklišus, un tā pārpildītais autobusiņš dodas uz Rīgu. Atbildīgais ir Jānis Gavers. Braucēji tādi pieklusināti, pat neredz sitam zolīti.

Rīga. Pirmie grandiozie iespaidi, ieraugot nocietinājumus, ko veido smagā tehnika. Aizkustinoši. Acīs riešas asaras... Rodas apņēmība, ticība, spēks. Mēs visi esam vienādi domājošie.

Pārsteidz, kā šī smagā tehnika varēja iebraukt šaurajās Vecrīgas ieliņās, nenoskrāpējot māju sienas. Filigrāns darbiņš.

Doma laukums cilvēku pilns. Ja ienaidnieks no augšas izsmidzinātu kādu indīgu gāzi, tad cilvēki cits citu sabradātu, jo lielā-

kai daļai gāzmasku nav. Gaisa temperatūra ir ap 0. Uz autoplatformas pie Radio uzstājas grupas, ansambļi, dzied Ieva, Igo. Trīs jaunas meitenes stāv aplītī, un vidū sēd liels, melns suns, tikai sunītis savu kuplo asti atstājis apļa ārpusē. Var uzkāpt virsū.

Tad pūlis pašķiras, dodot ceļu kādam stipri iereibušam pavecam vīram. Šalle plīvo, galva plika, runā skaļi krievu mēlē. Labi, ka tas nav latvietis. Vai tas bija ienaidnieks?

Apstaigājam barikādes, pasmaidām par Rubikam veltītiem uzrakstiem uz smagajiem betona paneļiem. Tad dodamies uz Doma baznīcu, lai apsēstos un atpūstos. Ir apmēram deviņi vakarā. Tur notiek dievkalpojums. Kancelē kāpj arhibīskaps Kārlis Gailītis. Kad viņš lasa Dievvārdus, visi ceļas kājās. Ieraugu arī Arturu Irbi ar savu Ilzi. Baznīcā izvietoti daudzi medpunkti. Tiek piedāvātas maizītes, tēja, kafija. Ejam atkal laukā.

Aizejam līdz Brīvības piemineklim, līdz Ministru Padomei. Tur stāv smagā tehnika ar kokmateriāliem. Ielas galā spēlē un dzied ansamblis "Bumerangs" un aicina klātesošos dejojot apkārt Ļeņinam, jo tāda iespēja varbūt esot vienīgo reizi vēsturē. Pa viesnīcas "Latvija" logiem ārā lūkojas daudzas sejas. Ir taču vēls, ap diviem naktī. Tātad, tie ir mūsējie, mums labu vēlošie. Alejā deg uguns kuri, un cilvēki ap tiem sēd, sildās, dzied.

Atgriežamies Doma baznīcā, jo jūtam nogurumu. Pēdējie soli patukši. Apsēžamies. Vēl arvien notiek dievkalpojumi. Tagad kancelē kāpj mācītājas sievietes, viena nomaina otru. Nemaz nezināju, ka viņu ir tik daudz. Zināju tikai divas – Prēdēli un Bitāni. Pagurums liels, bet, klausoties Dieva vārdu, jāceļas kājās. Ievēroju, ka jaunie izliekas guļam un to nedara, vienīgi vecā paudze to izpilda cītīgi. Pie kuriem piederam mēs?! Acimredzot, pats arhibīskaps sev atvēlējis ideālāko laiku, sievietēm atstādam pašu nakts melnumu.

Esmu piemigusi.

Tad pēkšņi – skaļa dārdoņa. Saņemu dunku sānos no blakussēdētāja, un kā dzelta pielecu kājās, ķeru savu gāzmaskas tašiņu un skriešu... Bet kurp? Izrādās, ir plkst. 6 no rīta, un Doma ērģeles vareni iesāk spēlēt himnu. Mans apjukums un pēkšņā rīcība izraisa smieklus, un mēs himnu noklausāmies, smieklus valdīdami. Labi, ka tā.

Rīts pamodina visus pārējos. Atkal tiek piedāvāts ēst, dzert. Vēl-

reiz apstaigājam nocietinājumu vietas. Doma laukumā cilvēku mazāk; sēd ap ugunskuriem.

Ap 12-iem iet autobuss atpakaļ uz Aizputi, es piesakos, jo jūtos nogurusi. Pēcpusdienā esmu atpakaļ savā pilsētā. Veseli ir arī abi skaistie termosī. Vakarā skatos televīzijā "Vremju" un klausos Gorbačova fantastisko melošanu.

Piezīme. Mēs turējāmies kopā trīs – Edgars Kaltenieks, Alma Muskate un es.

Pelnijuši dzīvību!

Biruta Geguste

Janvāra notikumi bija smags pārbaudījums latviešiem, un tie pierādīja, ka mazā latviešu tauta ir stipra un spējīga cīnīties par savas valsts neatkarību. Janvāra notikumi pierādīja, ka latvieši nepieciešamības gadījumā ir spējīgi saliedēties kopīgiem mērķiem.

Viss sākās 13. janvārī, kad notika tautas manifestācija Daugavmalā Rīgā. Jūtāmies ļoti vienoti un satraukti. Vienu brīdi pūli paklida baumas, ka Vanšu tiltam tuvojoties tanki. Tajā brīdī pūli pāršalca jūtu vilnis, sejās parādījās satraukums, bet tūlīt pa skaļruni tika paziņots, ka tās ir tikai baumas. Uzreiz kļuva vieglāk ap sirdi, bet ilgu miera un drošības sajūta cilvēkos nevaldīja. Redzot notikumus Lietuvā, 13. janvāra vakarā tika apstiprināts aicinājums celt barikādes Rīgā, vēlāk arī citās Latvijas pilsētās. No Durbes uz Rīgu devās divi autobusi, kuri mainījās ik pēc 24 stundām.

Vīrus sadalīja divās grupās. Viena grupa tika nosūtīta apsargāt Augstākās Padomes ēku, otra uz Radionamu. Katram tika izsniegta Latvijas Republikas Brīvprātīgo tautas kārtības sargu pagaidu apliecība. Tikai uzrādot šo apliecību, varēja nokļūt apsargātajā ēkā. Vīriešiem tika izsniegtas kartītes, kuru pamatā bija sarkanbaltsarkanais karogs. Uz tām bija norādīta vīrieša asins grupa un dzīvesvieta.

Tā kā pēc profesijas esmu medmāsa, tad mani nosūtīja uz Rīgas Doma baznīcu, kur bija izvērsta lazarete. Izveidotajā lazaretē bija sagatavots viss nepieciešamais, lai vajadzības gadījumā sniegtu palīdzību ikvienam – šļircēs, marles, asinis, gultas. Uz maiņām dežūrēja vairāki Rīgas ārsti, medmāsas no visas Latvijas. Neviens nesēdēja dikā, tika sagatavots viss vajadzīgais, lai nepieciešamības gadījumā viss būtu pa rokai. Dežūras mainījās ik pēc 4–6 stundām. Sajūta bija tāda, it kā atrastos frontes līnijā un gaidītu ievainotos. Neskatoties uz to, ka Doma baznīcā bija lazarete, katru dienu notika dievkalpojumi, spēlēja ērģeles. Jebkurš varēja nākt un aprunāties ar mācītāju. Cilvēki nāca un priedējās par doto iespēju lūgt Dieva svētību sev, saviem tuviekiem un valstij.

Ielās bija daudz cilvēku, dega uguns kuri, dažviet muzikanti spēlēja un uzmundrināja barikāžu dalībniekus. Arī Rīgas iedzīvotāji nenoskatījās uz notiekošo no malas. Vecas tantes nesa siltu kafiju, tēju, siltu ēdienu. Neviens neželēja to mazumiņu, kas viņam piederēja. Netrūka pilnīgi nekā. Par siltumu arī nevarēja sūdzēties, jo malkas bija pietiekami (to bija sagādājuši gan Rīgas iedzīvotāji, gan tā tika vesta no citām Latvijas vietām). Katru rītu tika uzposta apkārtnē, visi gruži savākti. Par to rūpējās paši barikāžu dalībnieki. Visā Rīgas centrā bija novietoti betona bloki, kā arī smagās mašīnas un lauksaimniecības tehnika. Uz barikādēm bija piestiprināti arī plakāti ar dažādiem uzsaukumiem. Īpaši uzsverama ir cilvēku savstarpējā saprašanās, attiecības. Varēja pieiet pie jebkura cilvēka un aprunāties kā ar tuvu draugu. Ja vajadzīga bija naudiņa, tad prasīt varēja jebkurai, atteikt neviens neatteica. Šī saskaņotība un vēlme palīdzēt bija barikāžu laika galvenais ieguvums. Uzsverams ir arī tas, ka barikādēs piedalījās ne tikai latviešu tautības pārstāvji, bet arī krievi, poļi, ukraiņi... Cittautieši pret mums izturējās tāpat, kā mēs pret viņiem, neizjutām nekādu atšķirību mūsu starpā, jo bija viens mērķis – Brīvība. Neskatoties uz bailēm un satraukumu, kas virmoja visapkārt, cits citu atbalstījām gan morāli, gan materiāli. Dega uguns kuri, cilvēki bija sapulcējušies ap tiem, uzmundrināja viens otru, stāstīdami dažādus piedzīvojumus. Visapkārt valdīja satraukums, kurš nav aprakstāms, tas bija jāizjūt katram personīgi.

Baisms un nepatīkas brīdis bija jāpiedzīvo, kad helikopters laidās pāri Rīgas namiem, kaisīdams lapiņas ar uzsaukumiem. No helikoptera bija dzirdams sauciens: "Atri vai vēlū jūsu stunda sitīs!" Bija redzams, ka neviens nenobijās, bet, ja nobijās, tad neizrādīja to. Visi turējās ļoti braši. Lai cīnītos ar OMON vienību, ja būtu nepieciešams, cilvēki bija nodrošinājušies ar visparastākajām lietām – akmeņiem, dzelzs stieņiem, ūdens šļūtenēm. Lai iegūtu un nosargātu valsts neatkarību, mēs bijām gatavi uz visu.

Tā kā autobusi mainījās ik pēc 24 stundām, vienu dienu aizbraucu uz mājām pārgērbties, un devos uz Liepāju (barikādes tika organizētas ne tikai Rīgā, bet arī Liepājā, Kuldīgā un citās pilsētās). Protams, salīdzinot barikādes Liepājā un Rīgā, Liepājas barikāžu dalībnieku aktivitāte nebija tik izteikta, bet liepājnie-

ku organizētība ir vērā ņemama. Liepājā tika apsargāti trīs objekti – pilsētas valde, pasts, televīzijas tornis.

Es uzturējos pie pasta. Šeit, tāpat kā Rīgā, bija savesta lauksaimniecības tehnika, ceļamkrāni un autobusi. Visapkārt bija daudz cilvēku, kuru sejās varēja lasīt bažas, nemieru, nopietnību. Daļa domīgi skatījās tālumā, citi runāja par notikumu tālāko gaitu. Visi jutās ļoti vienoti kā viena liela, nešķirama ģimene, kura cīnās par saglabāšanu.

Skumīgi bija, uzzinot, ka Rīgā gājuši bojā cilvēki, tāpēc, jūtot godu un cieņu pret šiem cilvēkiem, piedalījos izvadišanā. Tā bija gara, satraucoša un neaizmirstama procesija. Uz mirušo kapiem bija salikts puķu kalns. Viņi šos ziedus bija pelnījuši, bet viņi bija pelnījuši arī dzīvot.

Barikāžu laiks bija vienlaikus satraucošs, jūtu un baiļu pilns. Nevarēja paredzēt, kas notiks nākošajā dienā, mirkli. Uz barikādēm sabrauca daudz cilvēku, nezinādami, kas notiks, kāds būs viņu liktenis. Tās galvenokārt atceras un atcerēsies tie, kas to piedzīvoja. Es viennozīmīgi varu teikt, ka piedalīties bija vērts. Ja nebūtu piedalījušies tik daudzi cilvēki, viss varbūt būtu beidzies savādāk.

Pierakstījusi A. Ūpe

Piezīmes uz 1991. gada hronikas malām

Herberts Daugulis

Fantastiska cilvēku kopības sajūta, izpalīdzība, sirsnība – tās ir 1991. gada notikumu un īpaši barikāžu laika spilgtākās izjūtas, kas man saglabājušās atmiņā. Kaut ko līdzīgu nav nācies piedzīvot ne pirms, ne pēc tam. Straujajā notikumu virpulī pāri draudošajām briesmām un neziņai bija īpaša miera aura kā augstākas kārtas apziņa vai kolektīvais saprāts, kas izkristalizējās Latvijas neatkarības idejā.

Pret barikāžu aizstāvjiem vērsās divi naidīgi spēki – prokrievarmijiski noskaņotie un interfrontieši, kā arī latviešu pseidonacionāļi, kuri aģitēja pret barikādēm, pret balsošanu par neatkarību un vēlāk arī pret Latvijas valdību un Augstāko Padomi, jo tās, lūk, esot radītas okupētā valsti. Dažus gadus pēc 1991. gada notikumiem šie paši cilvēki, kuri iestājās pret barikādēm, “apmeta kažokus uz otru pusi” un sāka piedalīties barikāžu atceres pasākumos.

Gribētu minēt vēl kādu vairāk vai mazāk aizmirstu faktu. 1991. gada martā notika tautas aptauja (tolaik nedrīkstēja lietot vārdu “referendums”) par Latvijas neatkarību. Nobalsošanas laikā es darbojos Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas vēlēšanu iecirknī, kas atradās Skolas ielā 32. Biļetenus tolaik drukāja gan latviešu, gan krievu valodā. Tādēļ, skaitot biļetenus, bija iespējams aptuveni novērtēt, par ko ir balsojuši tā sauktie “krievvalodīgie” un par ko “latviešvalodīgie”. Apkopojot rezultātus, izrādījās, ka mūsu iecirknī apmēram puse no krievu valodā nodrukātajiem biļeteniem bija par neatkarību. Latviešu tautības vēlēšanu skaits rajonā bija aptuveni 45 procenti. Rezultātā – 67 procenti nobalsojušo bija “par”. Šie procenti, iespējams, nav īpaši precīzi, jo rakstīti pēc atmiņas, bet ne jau procentu desmitdaļu absolūtā precizitāte ir galvenais. Es tikai vēlos atainot tā laika gaisotni un galvenās tendences. Turklāt ne jau visi, tostarp arī latvieši, kuri balsoja “par”, bija pārliecināti Latvijas neatkarības aizstāvji. Daļai cilvēku balsošana pretēji Maskavas vēlmēm bija protests pret ideoloģisko presingu.

Un vēl maza barikāžu laika ainiņa. Kādā 1991. gada janvāra naktī Doma baznīcā ievēroju puisi bariņu, kuri nakts melnumu pārlaida baznīcā. Puiši bija atnākuši ar gāzmaskām – tātad apzinājās, uz ko iet. Zēni bija kustīgāki, rosīgāki nekā pārējie baznīcā esošie cilvēki un runāja krieviski. Visticamāk – klasesbiedri no kādas krievu vidusskolas.

Kad pēc gadiem par to stāstīju kādam “pareizi nacionāli” domājošam kolēģim, viņa reakcija bija: “Nevar būt! Bet, ja arī tā, tad tie bija spiegi”. Kā saka, muļķība komentārus neprasa. Cilvēkiem ar šauru redzesloku patiesība, ja tā neatbilst viņu uzskatiem, nav pieņemama.

Kopumā, manuprāt, Doma laukumā un pie Augstākās Padomes krievu tautības cilvēku nebija daudz, bet viņi bija. Arī starp šoferiem, Augstākās Padomes apsardzē un citur. Kāpēc man tas šķiet svarīgi? Tāpēc, ka arī starp cittautiešiem bija izlēmīgi cilvēki, kuri, dzīvodami citā informācijas telpā, nekā latvieši, spēja izdarīt patstāvīgu izvēli un būt kopā ar mums, atjaunojot Latvijas valsti.

Un vēl viens it kā naivs jautājums: vai par barikāžu laiku ir jārunā? Ir. Jo cilvēku pašcieņas, eiropiskas tolerances un nacionālas pašapziņas pamats ir savas vēstures zināšana un cieņa pret to. Mūsu attieksmi pret šādām “neienesīgām” un “gaisīgām” matērijām ilustrē piemineklis piemineklim (akmens spice ar plāksnīti) Pārdaugavā pie dzelzsceļa tilta, kas jau gadiem vēsta, ka šajā vietā tiks uzcelts piemineklis 1919. gada Rīgas aizstāvjiem. Akmentiņš vientuļš stāv, garāmejošie puisiļi to ir apskrāpējuši un sašvikājuši, mainās tā sauktie Rīgas saimnieki, bet nekas nenotiek.

Gribot negribot nāk atmiņā teiciens, ka lielu pārmaiņu laikā uzpeld ekskrementi. Mums par laimi, šī substance sadalās pietiekami ātri. Vēsture agrāk vai vēlāk noliks visu savās vietās. Cerēsim, ka nākotnē vairs nebūs tāds stāvoklis, par kādu 2000. gada 20. janvārī laikrakstā “Diena” raksta Gunita Nagle: “Ne Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātē, ne Vēstures institūtā “Dienai” tomēr neizdevās noskaidrot nevienu vēsturnieku, kas būtu pievērsies 1991. gada notikumam pētniecībai”.

Mums ir sava balss

Elizabete Popova, Anna Sevastjanova, Polina Moševa

Viss sākās ar “melno berešu” iebrukšanu Preses namā 1991. gadā 2. janvārī.

Latvieši nevarēja tik vienkārši samierināties ar tādu pretlikumīgu darbību un sapulcējās Rīgas centrā, kur vēlāk uzbūvēja barikādes.

Jau ar pilnām tiesībām, tapāt kā sirmi veterāni, kas cīnījās par Latvijas neatkarību 20. gadsimtā sākumā, mūsu vecāki un mēs paši varām stāstīt saviem bērniem par janvāra dienām. Tās bija dienas, kad uz mums šāva no Kalašņikova automātiem, mūs apzaga, neņemot vērā robežas un suverenitāti, visā savienībā. Baltijas valstu jauniešus vardarbīgi rekrūtēja armijā, pulkvedis Alksnis draudēja ar pilsoņu karu vai vismaz ar Prezidenta pārvaldi, bet komunisti Rubiks laizījās. Bijām nonākuši pie visrupjākās, vistiesākās vardarbības sliekšņa.

Pilsētā valdīja nemiers un nezinības, neviens nevarēja pārrēdēt, kas ar Latviju notiks nākamajā dienā. Viens jautājums uztrauca visus: “Kas ar mums tagad būs ar mums visiem, dažādu nacionalitāšu cilvēkiem, kas dzīvoja šajā zemē? Kas mēs esam viens otram. Ienaidnieki, kas stāv dažādās barikāžu pusēs, vai līdzpilsoņi, kam šajās grūtajās dienās jāvienojas?”

Rīgā valdīja histērija. Cilvēki sāka pulcēties Rīgas centrā ar kādu vēl nevienam skaidri nezināmo nolūku.

Dzirnavu ielā pie K. Barona un Marijas ielas bija pilnīgi aizsprostota ar smagajām automašīnām, vairākās rindas, un masīvām metāla konstrukcijām. Starp starptautiskas telefona centrāles abām barikādēm ļaužu bija drūzma, dedza uguns kuri, skanēja dziesmas. Tomēr te bija ne vienīgi rīdzinieki. Latvijas zemnieki ierādījās Rīgā un dzēna vagu republikas politiskajā dzīvē. Tāpēc arī šie uguns kuri bija mūsu pilsētās un laukos. Laucinieki atveduši apmērām 40 prettanku “ežus”. Darbs to izgatavošanā turpinājās Doma laukumā. Daudz jauniešu, sievietes. Tika dalīta pārtika, tēja. Daudz ārzemju žurnālistu, kas redzēto fikseja video lentā. Pie K. Barona ielas stūra stāvošajiem lielajiem traktoriem nepārtraukti bija ieslēgts jaudīgais dzinējis.

Tuvojoties Salu tiltam, varēja redzēt cilvēku grupas, kas devās centra virzienā. Mašīnas aizņēma abas sānjoslas, atstājot caurbraukšanai no trijām tikai vidējo. Tālāk bija jāiet kājām. Jau uz tilta dedza uguns kuri. Ik uz soļa lieljaudas smagas automašīnas, piekrautas ar smiltīm, šķembām, betona blokiem, ķieģeļiem, metāla armatūru, balķiem. Tehnika nāca un nāca, tā ielenca no visām pusēm. Un cilvēki bija apņēmības pilni līdz pēdējam elpas vilcienam aizstāvēties pret slepkavām – maskās gērbtiem desantniekiem.

Ministru Padomi no visām pusēm iekļāvuši trolejbusi un cita smaga tehnika. Pie Augstas Padomes bija nobloķētas visas ieliņas. Neskatoties uz to, 20. janvārī omoniešu vienības uzbruka republikas Iekšlietu ministrijai. Ap pulksten 21.00 noskanēja pirmie šāvieni, kas bija dzirdāmie arī Vermaņu dārzā, piebrauca mašīnas ar bruņotiem vīriem, mirdzošas lodes spindzēja gaisā.

21.00 “melno berešu” vienības sāka operāciju Iekšlietu ministrijas ēkas sagraušānā. Pēc ilgstošas šaušanas tie ieņēma ministriju un ķērās pie kabineta demolēšanas. Piespiedot nogulties uz grīdas 73-gadīgo sargu Celtniecības ministrijā, viņi no turienes atklāja uguni. Visaktīvākā apšaude bija centrējušies pie kanāla tiltiņa virzienā uz Bastejkalnu, tomēr grūti pateikt, kādu nedraugu viņi bija ieraudzījuši mierīgo iedzīvotāju vidū, kas tur atradās un nesalika zem lodēm.

Omonieši ar automātu kārtām turēja ļaudis pietiekamā attālumā. Te notika negaidīts, jauns puisis izgāja uz priekšu un devas pie omoniešiem, pa ceļam novelkot jaku, džemperī, saplēsdams savu balto kreklu, kuru pacēla virs galvas kā balto karogu. Viņa vētrainā saruna ar šiem neģēļiem beidzās bez rezultāta un viņš bija spiests atgriezties pie savējiem. Toties cits vīrietis ar paceltām rokām devās uz sarunām ar omoniešiem un tika nogalināts.

Valdība vairākas reizēs mēģināja vienoties ar uzbrucējiem, tomēr tikai pulksten 2 naktī omonieši bija ar mieru atstāt ēku, vienlaikus pievācot ieročus un munīciju.

Pelēks un drūms atausa pirmdienas rīts Rīgā. Ložu un čaulišu pēc tās briesmīgas nakts bija tik daudz, ka sētniece, slaucīdama trošuāru pie IeM ēkas, sāka gluži vienkārši vākt tās kaudzēs. Visās Centra rajona skolās bija pārtrauktas mācības. Tas arī bija rīts, kad mēs atvadījāmies no saviem varoņiem. Viņu vidū bija gan vienkārši civiliedzīvotāji kā Sergejs Konoņenko, kā arī tik

pazīstamie kā Andris Slapiņš un Gvido Zvaigzne, Podnieka kinogrupas operatori. Tas izskatījās ka likteņa ironija, Sergejam Kononenko bija jāmirst no tās organizācijas pārstāvja radītās lodes, kurā viņš pats savulaik vēlējās dienēt. Svētdienas vakarā Doma baznīcā ievada kinooperatoru nāvīgi ievainoto. Liekas ir ļoti svarīgi, ka viņu dzīvi pārtrauca neko nejēdzīga cilvēka lode, kas pārtrauca viņa dzīvi tajā brīdī, kad viņš filmēja nākamajām paaudzēm, kā varmācīgi tika pazemota mūsu tauta un kultūra. Andris Slapiņš nomira 1999. gada 20. janvārī, paspējot nočukstēt pirms nāves: "Man lode sirdi par Lat..."

Bet mums, dzīvojam un veselajiem, mūžam jāatceras, kādi bija tie tautas varoņi. Lielākiem, kā viņi, nav iespējams būt.

*Lai noskaidrotu, kas vadīja visus šos cilvēkus un kāpēc vienā sala vakarā viņi visi sapulcējas pie tagadējas Ministru Kabineta ēkas, mēs, skolnieces, aprunājas ar vienu no notikumu aculieciniekam – **Dairi Podnieku.***

Kā jūs atcerējāties 1991. gada notikumus?

Tas notika gandrīz 9 gadus atpakaļ, man tad bija 19 gadi, bet es nekad nevarēju to aizmirst.

Vai jūs pats piedalījāties tajos?

Jā, mēs atbraucām kopā ar radiem.

Bet kā jūs tikāt Rīgā? Cik ir zināms, vilcienu kustība starp Cēsīm un Rīgu nav tik jauka?

Mēs atbraucām ar traktoru. Es labi atceros, kā mēs nolēmām braukt tieši ar traktoru, lai ātrāk tiktu Rīgā.

Kā jūs uzzinājāt par to, ka Rīgā kaut kas nav kārtībā?

Rīgā dzīvo mans tēvocis, viņš mums piezvanīja un paskaidroja, ka Rīgā jau ir izsludināts īpašais stāvoklis, bija apdraudēts radio, televīzija, okupanti traucēja valsts valdībai strādāt. Mēs domājām kaut kā palīdzēt, pašiem ieraudzīt, novērtēt situāciju. Jā, sākumā nevarējām noticēt notikušajam.

Kas bija tālāk?

Mēs ieobraucām Rīgā un apstājāmies pie Augstākās Padomes, kur stāvēja jau simtiem cilvēku, bija uzceltas barikādes. Bija auksts un vējains. Mūs visus pārņēma drudzis, varbūt no aukstuma, varbūt no uztraukuma, no sajūtas, ka pats piedalies mūsu valsts likteņa noteikšanā.

Kā jums tagad šķiet, vai kaut ko esat sasnieguši?

Jūs, laikam, pašas saprotat, ka tagad viss ir citādāks. Laiki pavisam mainījās. Tā, kā bija līdz 1991. gada notikumiem, vairs nevarēja turpināties.

Tad esat apmierināti ar tagadējo situāciju?

Grūti pateikt. Daudz kas kļuva labāk. Tagad esam ceļā uz Eiropas savienību. Man šķiet, ja viss izdosies, integrēšana ietekmēs manu un mūsu dzīvi, ekonomiku un daudz ko citu.

Jūs taču esat jaunsaimnieks, vai ne?

Ko es varu pateikt, šajā ziņā... mmm... Diemžēl zemkopībai, lauksaimniecībai pagaidām ir pievērsts maz uzmanības. Bet cerams, ka ar laiku viss nokārtosies. Esmu pārliecināts.

Tātad šī janvāra barikādes apvienoja visu tautu cīņā pret apnikušo un teroristisko PSRS varu, pierādot, ka notikušajam Latvijā nebija nacionālas pazīmes. Tajā brīdī vēl bija grūti uztvert to visu pārmaiņu dziļumu. Tomēr tagad mēs skaidri redzam, kā tas bija viens no svarīgākajiem soļiem Latvijas Republikas turpmākai attīstībai.

Neskatoties uz grūtiem un ilgiem pārejas laikiem, kad bija jānostiprina valsts robežas, jāveido diplomātiskas attiecības ar citām pasaules valstīm, jāievieš sava nauda, jāizveido sava armija un jauni likumi, mēs tomēr pierādījām visai pasaulei ka pat tādai mazai tautai kā latvieši ir savas tiesības un balss starptautiskajā politikā un ekonomikā.

Lai ir Dieva svētība!

Aivars Kukliņš

Esmu mazpulku "DaRiVar" vadītājs Ventspils rajonā. Atceros brīdi, kad pasludināja Latvijas neatkarību, tad strādāju savās mājās siltumnīcā. Biju iznesis no mājām mazu tranzistoriņu, lai nepalaistu garām nevienu vārdu no balsu skaitīšanas rezultātiem. Tās bija prieka asaras, kas ritēja pār vaigiem, kad izdzirdēju to, ko tik ļoti biju gaidījis.

Tajā laikā biju izgājis cauri daudzām nelabvēlīgi noskaņotām instancēm, jo 1990. gadā pieprasīju zemi, kura kādreiz bija piederējusi vecaimātei. Praktiski tas tika darīts jau 1988. gadā. Gāja grūti, bet notika viss labi, taču kā Tautas frontes dalībnieks jutu, ka vēl būs sūri laiki.

Izdzirdējis aicinājumu uz barikādēm, otrā rītā caur Kuldīgu braucu uz Rīgu. Es tad biju spiests aiziet no darba kopsaimniecībā "Ventava", jo daļa zemes bija piešķirta, juridiskais zemnieka statuss iegūts, man vienkārši neatļāva turpmāk strādāt. Iegriezos Kuldīgā pie sava drauga mežsarga, aicināju līdzi, taču viņš jau kā zemessargs bija iekļauts Kuldīgas televīzijas torņa (antenas) sargāšanā.

Pavadot gan sacīja: ja sarkanie būs vinnētāji, lai braucot atpakaļ, iesim mežā. Stobrs būšot.

Rīga bija pārvērtusies, jo es bieži braukāju un redzēju, kā tas ir tagad. Dega uguns kuri, ar šķembām un smilti stāvēja smagi piekrautie "Kamazi", ar baļķiem – mašīnu kolonnas pie Ministru Padomes. Es domāju, ka mana vieta varētu būt pie Augstākās Padomes, un tur arī pavadīju visu laiku. Un nez kāpēc, neviena nevadīts, pretim Augstākās Padomes ieejas durvīm iegāju telpā, kur bija daudz cilvēku; kāds piedāvāja paskatīties pa labi stūrī, tur atradu elementāri vienkāršus, 70–80 cm garus sagrieztus 20–25 cm diametrā armatūras stieņus. Tas tad arī bija visu laiku mans bruņojums. Kad nāca nogurums un miegs, turpat iegāju šajā telpā un nosnaudos.

Man bija tā, ka ir vienalga, kas ar mani notiks, jo baiļu nebija, bija vienīgi vēlēšanās aizstāvēt savu zemi, savu Dzimteni. Tajā brīdī pat nedomāju par zemi un bērniem, kuri palika Ventspils pusē.

Mana vieta bija šeit.

Atceros tās pamata bloku grēdas, kuras aizsprostoja transporta kustību pie Augstākās Padomes. Palicis atmiņā ar flakoniņa sarkano krāsu uzpūsts uzraksts uz viena no blokiem: "Red army go home!" Blokos bija atstāta maza eja no Doma laukuma puses. Redzēju daudzas pazīstamas sejas – Blažēviču, Kostandu, Kinu. Bija arī viens ļoti skumīgs brīdis, kad sastapu vienu paziņu no sava ciemata, kurš tolaik strādāja pie uzņēmēja Akuma Kārļa. Rokās tam bija degvīna pudele, kuru tūlīt pat noslēpa, domādams, ka neieraudzīšu. Bet pats jau bija iereibis. Es iedomājos – kā gan tu reagēsi uz notikumiem, kā spēsi rīkoties un darboties, ja pat šeit un šajā brīdī nespēj būt nopietns. Nepaspēju parunāt. Žēl. Bijām sašutuši par A.Kaula nostāju pret neatkarību, par viņa runām.

Tantiņas un mīļas sievietes ar tēju, kafiju un maizītēm mūs tad baroja. Aizbraucu uz mājām trešajā dienā. Viļņas notikumi mani iespaidoja tik stipri, ka nebraucu uz Ventspili, bet Kuldīgā paliku divas dienas gadījumā, ja būs jāpāriet partizānu aizsardzībā. Tie bija laiki, kad bijām vienoti kā vēl nekad. Vēlāk ļoti palīdzēja B.Jeļcina nostāja. No tā laika sapratu, ka mana vieta ir kaut kur pirmajās rindās – kādās, to nezināju. Bet ir nākusi atziņa, kādēļ Latvija, latvieši spēj būt vienoti, tad, kad jābūt vienotībai.

Tā ir Dieva griba. Latvijas himna sākas ar vārdiem, ar lūgšanu – "Dievs, svēti Latviju". Es nezinu, bet ļoti gribētos zināt, vai ir vēl kāda valsts pasaulē, kuras himna sākas ar lūgšanu Dievam.

Es nonācu pie atziņas, ka tieši šī lūgšana ir palīdzējusi un svētījusi. Bet kāpēc tas tā turpinājās no Tautas frontes laikiem līdz šimbrīdim?! Lūk, kāpēc! Mēs palikām auksti! Protams, ne visi. Un tā – ko mums māca par vēstures gaitu mūsu Bībele? Ir vērts to visu uzzināt! Un ir jāseko notikumiem un jāsalīdzina. Un jāizskaidro, no kurienes ir atnācis pasaulē ļaunums un gaisums, ikkatram taisnību un patiesību mīlošam vajadzētu zināt šīs lietas.

Esmu 47 gadus vecs, un esmu priecīgs, ka ir trīs meitas, ka vidējā meita Rita šogad beigs Policijas akadēmiju un turpinās studijas magistratūrā. Un zini, vēl domāju, ka daudzi citi, kuri bija uz barikādēm un atradās tur ar savu dalību no patiesa sirds aici-

nājuma – tie ir tie, uz kuriem mēs varētu droši paļauties. Jo ne katrs ies un atdos savu dzīvību par citiem. Un, vai mēs pietiekami daudz esam par šo vēstures posmu atstājuši citiem? Jau niešiem, bērniem?

Lai Dieva svētība ir pie ikkatra no jums vienmēr!

Tētīm izsniedza ieročus

Līga Gintere

Dzīvoju es Aizkraukles rajona Koknesē, bet mācos Rēzeknes Mākslas koledžā 2. kursā, arī vidusskolas 11. klasē. Esmu 17 gadus veca. Rakstīšu par 1991. gada janvāra barikāžu dalībnieku – savu tēti **Daini Ginteru**.

Mēs tajā laikā dzīvojām Aizkraukles rajona (Stučkas) Iršu pagastā. Tētis toreiz strādāja par Iršu pagasta milicijas iecirkņa inspektoru, un bija 31 gadu vecs. Laikā (1991. g. janvārī), kad Rīgā tika celtas barikādes, lai aizstāvētu likumīgi ievēlēto Latvijas valdību no OMON kaujiniekiem, Aizkraukles IeD miliči pulcējās izbraukšanai uz Rīgu, un uz Rīgu brauca arī mans tētis. Viņiem tika izsniegtas bruņavestis, pistoles un automāti. Uz Rīgu viņi brauca ar speciāli norīkotu kādas organizācijas autobusu. Apsargājamais objekts Aizkraukles IeD priekšniekam bija zināms – tā bija Augstākās Padomes ēka. Visi miliči tika sadalīti pa stāviem, katram sava dežūrvieta. Mans tētis tika norīkots sargāt sēžu zāli. Tajā naktī pilsētā apšaudes nenotika, bet OMON īpašo uzdevumu karaspēka vienības kaujinieki, kuri mēģināja izdarīt valsts apvērsumu, braukāja pa Rīgas ielām. Pēc citu tēta kolēģu teiktā, omonieši esot piebraukuši arī pie viņu apsargājamās ēkas vārtiem, bet tad ātri devušies projām.

Mēs, mājās palikušie (es, mamma un mazais brālis), pārdzīvojām, uztraucāmies par notikumiem Rīgā, jo dažas dienas pirms tam seši cilvēki nošauti. Tētis atgriezās, bet drīz vien devās atkal uz Rīgu. Šoreiz kopā ar Iršu pagasta zemessargiem un citiem drosmīgajiem pagasta cilvēkiem atkal sargāt Augstākās Padomes ēku. Daļa no zemessargiem palika ēkas ārpusē, bet tētis un vēl miliči no citiem rajoniem ēkas bēniņos. Arī šoreiz apšaudes nenotika. Janvāra barikāžu laikā mans tētis brauca uz Rīgu trešo reizi ar zemessargiem, šoreiz uz Zaķusalu pie televīzijas torņa.

Latvijas Republikas neatkarība tika atjaunota 1991. gada augustā, un tētis turpināja strādāt nu jau brīvā, demokrātiskā valstī. Viņš tagad ir Kokneses pagastā policijas vecākais iecirkņa inspektors, pēc pakāpes – policijas kapteinis. Šogad profesionālajos svētkos Iekšlietu ministrija piešķīra viņam krūšu nozīmi "Par cītību policijā".

Biju kaujinieks

Jānis Mileiko

Tas notika 1991. gada janvārī. Tajā laikā es dzīvoju Ludzā un strādāju KUK notekūdeņu attīrīšanas nodaļā. Biju Latvijas Tautas frontes biedrs un darbojos LTF Ludzas nodaļā. Par barikādēm es uzzināju no televīzijas ziņām, tas bija Latvijas Tautas frontes aicinājums. Es devos uz Rīgu, lai būtu uz barikādēm. Jo pēc savas dabas esmu cīnītājs, un brīvība man šķita augstākā vērtība, par ko ir vērts cīnīties.

Naktī no 13. uz 14. janvāri es ieradās Rīgā un pievienojos Brīvprātīgo kārtības sargu vienībai, kas apsargāja Augstāko Padomi. Tad es biju Brīvprātīgo vienību komandiera Bezhļebņikova kunga miesassargs. Kad AP Aizsardzības štābā sāka veidoties Sevišķo uzdevumu vienība, es sāku strādāt tajā. Tā iznāca, ka lielāko daļu barikāžu laika es pavadīju šajā vienībā. Mūsu komandieris bija milicijas majors Juris Vectirāns. Šo vienību pamatu veidoja milicijas darbinieki, bijušie Afganistānas kara dalībnieki, desantnieki, sportisti, tuvcīņas speciālisti, cilvēki, kuriem bija aicinājums būt karotājiem.

Mēs bijām sadalīti grupās pa 6 cilvēkiem. Tā kā centos pēc iespējas mazāk zināt par citiem, varu pastāstīt tikai to, ko darīju pats. Zināt mazāk par citiem – tas bija ar nolūku, lai sagūstīšanas gadījumā nebūtu baiļu, ka varu izplāpāties. Mēs atradāmies AP komisiju ēkā. Dzīvojām kazarmu režīmā, aizņēmām veselu stāvu šajā ēkā. Cilvēki mainījās, daudzi gāja projām, jo mums neizsniedza ieročus. Bet daudzi arī palika, lai aizstāvētu brīvību, kaut vai plikām rokām. Mums bija pudeles ar degmaisījumiem, dažiem bija aukstie ieroči. Pēc 20. janvāra notikumiem mums izsniedza katrai grupai pa vienai pistolei PM. Pamatā es piedalījos AP aizsardzības štāba apsardzē, patrulēju kopā ar grupu Vecrīgā. Kopā ar grupu devos uz dažādiem izsaukumiem, piemēram, vienreiz apsargāju Brēmenes mēru, kurš bija ieradies Rīgā. 20. janvāra vakarā, kad notika omoniešu uzbrukums Iekšlietu ministrijai, mūsu grupas uzdevums bija sargāt barikādi pie AP ēkas uz Jēkaba ielas pretī Torņa ielai. Mēs bijām gatavi cīnīties. Mēs stāvējām aiz bari-

kādēm kailām rokām – vienīgi ar savu pārliecību, ticību un cerību.

Mana māsa Ināra Jukina tajā laikā strādāja Rīgā Sarkanā krusta slimnīcā. Todien, 20. janvārī, viņa dežūrēja Doma baznīcā. Uz barikādēm varēja sastapt dažādu profesiju pārstāvjus: strādniekus un māksliniekus, zvejniekus, mežstrādniekus un deputātus. Iepazinos ar interesantiem cilvēkiem, savas zemes patriotiem. Uz barikādēm varēja sastapt jaunus puisius un sirmus vīrus. Latviešus un krievus. Ukraiņus un ebrejus. Vecrīgā, pie Mangaļu tilta, Zaķusalā, pie televīzijas torņa, citur. Doma laukumā bija organizēta barošana – vīri no barikādēm tur atrada siltumu, karstu zupu un tēju, labu vārdu un televīzijas ziņas. Mums, apsardzei, deva taloniņus, lai mēs varētu aiziet uz kafējnicu paēst. Vecrīgā viss bija aizsprostots. Par barikādēm kalpoja piekrautas darba mašīnas, celtniecības materiāli, smagā tehnika, grants un betona blūķi. Pēc tam svarīgākajās vietās tika uzbūvētas dzelzsbetona blūķu sienas. Augstākās Padomes apsardzes štābam bija caurlaižu sistēma, un teritorijā ap AP tā tika ievērota. Mūsu Sevišķo uzdevumu vienības kaujinieki nēsāja atšķirības zīmes – lejup vērstu trīsstūri ar burtu “L”.

Cilvēki uz barikādēm jutās it kā uz viena viņa – dziedāja, dejoja, kaut arī bija liels iekšējais sasprindzinājums. Atceros, kā naktī Doma laukumā starp Rīgas aizstāvjiem gaisā viņoja sūrie ugunsgrūdu dūmi. Mūsu lozungs bija tāds: “Kaut pastalās, bet brīvi”. Cilvēki alka pēc brīvības. Viss balstījās uz psiholoģisko spēku, vienotību. Sešas nakts negulēju, dzēru tikai kafiju un nejutu nekādu nogurumu. Galu galā – es pildīju savu pienākumu.

Manuprāt, tas, ka janvāra dienās bojā gāja nevainīgi cilvēki, bija valdības neizdarība un pārliecības trūkums, kā tad īsti jārikojas. Es domāju, ka varēja iztikt bez asinsizliešanas. Un varbūt mūsu brīvībai tad būtu pavisam cita garša.

Tajā pašā gadā es aizgāju virsdienestā uz Vārves robežsargu skolu, pēc tam strādāju par robežsargu 3. Ludzas Robežsargu bataljonā, pildīju nodaļas komandiera vietnieka pienākumus. Tagad esmu bezdarbnieks.

Pierakstījusi J. Varlamova

Ar akmeņiem rokās

Jolands Andževs

1991. gadā strādāju par pedagogu Gulbenes mūzikas skolā. Tā gada janvārī mūs, tāpat kā citus Latvijas iedzīvotājus, aicināja aizstāvēt Latvijas neatkarību, un mēs atsaucāmies šim aicinājumam.

No Gulbenes uz Rīgu devās vairāki autobusi. Mēs izbraucām vakarā. Uz Rīgu braucām pa maršrutu Gulbene – Smiltenes pagrieziens – Rīga. Uz šosejas ritēja remontdarbi, tomēr pēc nepilnām četrām stundām bijām Rīgā.

Autobusu atstājām Daugavas krastmalā netālu no Strēlnieku laukuma. Nedaudz pagaidījām un devāmies uz savu posteni.

Rīga bija izmainījies – autobuss pie autobusa, furgons pie furgona, visriņķī savilkti tīkli, savelti cementa bluķi. Tur, kur nebija bluķu, stāvēja smagās automašīnas. Vakars bija auksts, cilvēki sildījās pie uguns kuriem. Visa Vecrīga mudžēja no cilvēkiem.

Mums bija jāiet dežūrēt pie Zviedru vārtiem. Tur jau dega ugunskurs un sēdēja cilvēki. Zviedru vārti bija aizsprostoti ar dzeloņdrātīm. Mūsu uzdevums bija neļaut ienaidniekam tikt cauri šiem vārtiem.

Mēs apsēdāmies pie uguns kura un klausījāmies radio. Tomēr radioziņām nevarēja ticēt, jo tika ziņots, ka omonieši jau virzās pāri Daugavas tiltam, tūlīt būs Vecrīgā, bet atnāca pazīstams cilvēks un teica, ka nupat šķērsojis Daugavas tiltu, bet neko tādu nav redzējis.

Blakusesošo māju iedzīvotāji mūs cienāja ar siltu tēju. Uz nakti mēs palikām arvien mazāk, jo aukstums bija liels. Šajā naktī nekas nemainījās. Atceros, ka biju ļoti pārsalis. Kad no rīta gāju uz ēdnīcu ēst, saliku ēdienus uz paplātes un nevarēju to noturēt – rokas bija pārsalušas un sāpīgas.

Pēc tam nedaudz pastaigāju pa Vecrīgas mazajām ieliņām. Vecrīga bija kā viens liels cietoksnis. Mazajās ieliņās bija sabraukušas smagās automašīnas. Tas lika aizdomāties par to, kā tām vispār bija iespējams iebraukt.

Kļuva nedaudz siltāks, un es atgriezos pie Zviedru vārtiem. Tad

sākās saspringtākais laiks, jo visur ziņoja, ka iespējams tūlītējs uzbrukums. Pāri pārlidoja helikopters, kas nebija mūsējais.

Mēs gaidījām. Bija divaina sajūta, arī bailes, jo mums priekšā bija tikai viena gara iela – nebija pat, kur paslēpties. Mēs satvērām rokās akmeņus, kokus un stāvējām, gaidīdami omoniešus.

Varbūt tas bija neprāts, jo ko gan mēs ar akmeņiem spētu izdarīt pret omoniešu lodēm, tomēr kāda iekšēja pārliecība teica, ka tā jā dara.

Par laimi, neviens neatnāca. Mēs nodežūrējām pie Zviedru vārtiem visu dienu, bet vakarpusē aizgājām līdz Doma laukumam, kur uzstājās dažādas latviešu grupas. Bija neizsakāma sajūta: mēs jutām, ka mums blakus, plecu pie pleca stāv cilvēki, un dziesma mūs vieno. Man šķita, ka mūzika paceļ mūs un savieno kopējā gaismas starā. Tajā brīdī mēs ticējām, ka mūsu tauta spēs saglabāt savu brīvību.

Pierakstījusi L.Aizkalniete

Nakts nemiers

Guntars Ļaudams

1991. gada janvārī es mācījos Kandavas lauksaimniecības tehnikuma 4. kursā. Biju saslimis un neapmeklēju skolu visu nedēļu. Par barikādēm Rīgā uzzināju no televīzijas. Kad pēc slimošanas aizbraucu uz Kandavu, pilsētā bija tāds savāds klusums. Ielās bija maz cilvēku, un gājēji pārsvarā bija sievietes un skolēni no vidusskolas. Kad aizgāju uz tehnikumu, ieraudzīju, ka klasēs nedeg gaisma un neviens audzēknis nekur nav redzams. Sajūta bija patiešām drūma. Kopmītnēs arī viss bija tumšs un kluss. Apstaigāju visas sava kursa istabiņas cerībā, ka kādu no savējiem satikšu un uzzināšu, kas šeit notiek. Man vēl neienāca prātā, ka visi ir Rīgā uz barikādēm.

Konstatējis, ka neviena no mana kursa nav kopmītnē, iegāju savā istabiņā un sāku domāt, ko darīt tālāk: kādu gaidīt vai braukt uz mājām, jo es vēl visu nedēļu slimības dēļ varēju gulēt mājās. Tad pēkšņi atvērās manas istabiņas durvis un ienāca kursa biedrs un labākais draugs Normunds Puķīte. Viņš man izstāstīja, kas šeit notiek, un teica, ka oficiāli mēs varam nebraukt uz barikādēm, bet stundu nebūs visu nedēļu. Vēl viņš teica, ka puīši uz Rīgu aizbraukuši iepriekšējā vakarā, un viņš ir palicis, lai gaidītu mani, jo no visa kursa pirmdien tikai es vienīgais nesmu bijis skolā. Un vēl viņš teica, ka šodien plkst. 14 no tehnikuma atiešot autobusi uz Rīgu, lai nomainītu tos, kas aizbraukuši jau pirmdien. Mēs abi nospriedām, ka mums arī jābūt Rīgā uz barikādēm kopā ar kursa biedriem un pārējiem, kas aizstāvēja mūsu Dzimtenes sirdi – Rīgu.

Saģērbusies un iestiprinājušies, devāmies uz autobusiem. Pirms izbraukšanas vēl iekrāvām autobusus pārtiku, kas bija domāta tiem, kuri jau atradās Rīgā, un, protams, arī mums. Tieši 14 mūsu trīs autobusi devās ceļā. No audzēkņiem mēs bijām maz, varbūt kādi divdesmit, jo citi jau bija Rīgā. Pārējie bija mūsu pasniedzēji un vīri no pilsētas.

Ceļš uz Rīgu bija samēra drūms, neviens nekā daudz nerunāja. Paskatoties uz vīru norūpētajām sejām, varējām saprast, ka tur – Rīgā – nav nekāda jokū dzīšana, bet viss notiek pilnīgi nopietni,

un neviens nezina, kas ar mums var atgadīties. Autobusā runāja, ka iepriekšējā naktī esot plosījušies omonieši, un labāk pa nakti nevajagot iet barikādēm otrā pusē. Jo tuvāk nāca Rīga, jo drūmāki un nopietnāki mēs visi kļuvām. Mēs ar draugu tikai sarunājām, lai kas tur arī nenotiktu, mēs turēsimies kopā. Un tad jau šķērsojām Rīgas robežu. Visa uzmanība bija pievērsta apkārtnei. Bet nomalē nekas vēl nebija redzams. Pirmais iespaids par reālām barikādēm radās uz Vanšu tilta, kad ieraudzījām visu to tehniku, kas tur bija sadzīta. Lielie traktori ar piekabēm, smagās mašīnas, un tās visas piekrautas ar akmeņiem un betona blūkiem. Pāri tiltam varēja tikt katrā virzienā tikai pa vienu joslu. Mašīnas bija novietotas tā, lai vajadzības gadījumā, pabraucot uz priekšu vai atpakaļ, viss tilts tūlīt tiktu nobloķēts, un neviens krievu tanks tam pāri netiktu. Braucot pāri tiltam, redzējām nogurušo šoferu sejas, viņi darbināja savas mašīnas, lai tās būtu gatavas darbam. Ātrāk gribējās nokļūt pie saviem kursa biedriem, kas jau šeit ir pavadījuši vienu nakti un pusi dienas.

Kur palika otri divi autobusi, es vairs neatceros, bet mūsu autobuss brauca gar krastmalu. Visos ieliņu galos, kas iznāca no Vecrīgas, arī bija sadzīta smagā tehnika. Un tad pēkšņi mūsu autobuss vienas tādas ielas galā apstājās. Tur jau blakus smagajām mašīnām un traktoriem stāvēja cilvēku bariņš. Kad mēs izkāpām no autobusa, viņi nāca mums klāt. Tie bija cilvēki, kurus mēs nomainījām. No mana kursa tur nebija neviena. Skatoties uz barikādēm no mūsu atrašanās vietas, nevarējām saprast, kā mēs tiksīm tur iekšā, jo vienīgais ceļš, kuru mēs redzējām, bija pāri visai smagajai teknikai. Tad nāca viens no mūsu pasniedzējiem un parādīja taciņu, pa kuru varēja nokļūt aiz barikādēm. Ielas gals bija aizbērts ar betona blūkiem, dzelzs stabiem, tie vēl bija aptīti ar dzeloņdrātīm un parastajām stieplēm. Lai nokļūtu barikāžu otrajā pusē, vēl bija jāšķērso nestabila koka laipa. Laipas galā stāvēja mans kursa biedrs un palīdzēja sievietēm un vecākiem cilvēkiem pa šo laipu pārvietoties. Kad gāju pa laipu, vidū stāvēja vēl viens puisis, un laipas otrā galā vēl viens mans kursa biedrs. Aiz barikādēm es sastapu vēl daudzus savus biedrus. Viņi pastāstīja, ka citi satikuši cilvēkus no savas dzimtās puses un aizbraukuši kopā ar viņiem mājās, bet noteikti vēl atgriezīsies. Mēs sargājām šo mazo ieliņu, kura bija viena no ieejām Vecrīgā.

Pirmais, ko ieraudzīju, kad nokļuvu barikādes otrajā pusē, bija liels ugunskurs. Tad tas dega tikai mazliet, jo pa dienu laiks bija samērā silts, un visi kaut ko darīja, lai sagatavotos pārļaut nakti. Citi nez no kurienes nesa malku, citi atkal nesa lielus akmeņus, kurus var mest, un krāva nelielās čupiņās pie ugunskura. Pēc sasveicināšanās ar pazīstamajiem arī mēs ķērāmies pie darba. Vēl tur pie māju sienām bija pieslieti mieti un dažādi dēļi, kuriem viens gals bija nodrāzts, lai varētu tos turēt rokās. Tie bija mūsu ieroči, un no tiem mēs varējām izvēlēties sev piemērotāko. Tos atstāja tie, kas jau bija aizbraukuši. Kad izvēlējos savu ieroci, noliku to sev zināmā vietā. Vēl mums, atbraukušajiem, paskaidroja, ka līdz 17.30, ja gribam iziet barikāžu ārpusē, mēs vēl to varam, jo pēc tam novāc dēļu tiltiņu un aizpin ar drātīm vienīgo eju. Tā būs ciet līdz otrā rīta 7.30.

Kad visi sagatavošanās darbi naktij bija pabeigti, varējām arī apstaigāt un apskatīt apkārtni. Diemžēl es Rīgu nepazīstu, un tajā laikā nepievērsu uzmanību ne ielu nosaukumiem, ne vietām, kuras mēs apskatījām. Tie puīši, kas šeit jau bija, aizveda mūs paklausīties koncertu, kurš notika vienā no Vecrīgas laukumiem. Kad sāka krēsnot, atgriezāmies savā postenī.

Ap plkst. 20 mani, manu draugu un vēl vienu kursa biedru viens no pasniedzējiem pasauca sānis un teica, lai ejam viņam līdzi. Kādus 50 metrus no ugunskura vietas mūrī bija vārtu velve ar lieliem koka vārtiem. Vārtiem bija arī mazās durtiņas, jo lielos vārtus nevarēja no ielas atvērt. Mēs iegājām iekšā pa mazajiem vārtiņiem un ar lielām pūlēm lielos vārtus atvērām. Pasniedzējs lika mums vārtus sataisīt, lai tie brīvi atvērtos un aizvērtos. Viņš paskaidroja, ka šis ir mūsu vienīgais atkāpšanās ceļš, ja gadījumā mūs ielenks no abām pusēm. Mūsu dežūra bija noteikta līdz pulksten 24, tad mūsu vietā nāca trīs citi puīši. Tad nu mēs savus "ieročus" izmantojām kā lāpstas un atrakām zemi tik tālu, lai atvērtu vārtus bez mazākās piepūles. Mēs sarunājām, kā katrs rīkosimies, lai visu izdarītu ātri un precīzi. Viens vērs vaļā vārtu vienu pusi, otrs – otru, bet trešais, kad mēs vārtus aiztaisām, nobultēs tos ar mietu, lai no ārpuses tos neatvērtu. Šajās četrās stundās mēs no vārtiem prom nedrīkstējām iet.

Ap kādiem 23 pie ugunskura sākās neparasta rosība. Mēs pasaucām vienu no puīšiem, kas sēdēja pie ugunskura, un prasījām, kas tur notiek. Viņš teica, ka krastmalā ir viens smagais auto,

pilns ar "vaņkām". Tiem visiem esot pat automāti. Nu, mēs domājām, tūlīt ies vaļā. Satraukums bija liels, bet mašina aizbrauca. Pēc kādām 20 minūtēm aizsūtīju trešo no mums, lai izošķnā, kas tur īsti notiek, un atnāk mums pastāstīt. Kad viņš atgriezās, teica, ka, pēc pasniedzēja domām, tie esot bijuši jauniesauktie, un viņi devušies nodot zvērestu, lai uzticīgi kalpotu Padomju Savienībai.

Plkst. 24 nodevām savu maiņu un devāmies pie ugunsкура, lai pārspriestu pirms stundas notikušo. Visi puisi bija ļoti kaujinieciski noskaņoti, jo mēs taču aizstāvējām savu Dzimteni – Latviju.

Taču tas nebija vienīgais pārsteigums, kas mūs sagaidīja. Pēc kādas stundas bija jauna trauksme. Gar krastmalu brauca krievu "bobiks", ruporā sauca visādus lamu vārdus un vēlāk pat izšāva pāris šāvienus.

Pēc šā notikuma pārējā nakts pagāja mierīgi. Mēs visi sēdējām ap ugunsкуру, saspiedušies bariņā, lai būtu siltāks, un gaidījām rītu.

Kad visi uztraukumi bija aiz muguras un mēs nomierinājāmies, pēkšņi ļoti sagribējās ēst. Un tad ap kādiem plkst. 4 kā uz burvju mājienu parādījās trīs pavecākas sievietes ar diviem lieliem groziem, pilniem ar maizītēm un diviem termosiem, kuros bija liepziedu tēja. Mūs pārsteidza tas, ka viņas bija krievietes. Viena no tantiņām teica, ka mēs taču vēl esam bērni, un sāka ap mums rosīties. Citam sakārtoja cepuri, citam šalli, un skubināja mūs ātrāk ķerties pie ēšanas. Vēl viņas teica, lai mēs ēdam droši, jo ēdiens nav saindēts, un mēs varam apēst visu, jo citās vietās arī ir tādas pašas sievietes, kas atnes ēdienu tiem, kuri ir uz barikādēm. Tā nu mums nācās abus grozus izēst tukšus, jo ātrāk viņas prom negāja. Šīs sievietes mani ļoti aizkustināja, jo mēs taču šeit cīnījāmies pret iekārtu, kuru viņas dievināja.

No rīta 7.30 atlika atpakaļ koka laipu, attīna drātis, un varēja atsākties kustība. Pie laipas atkal dežūrēja trīs puisi. Ap pulksten 9 viens no pasniedzējiem teica, ka tie, kas grib, var tagad braukt atpakaļ uz Kandavu, bet no mums neviens vēl nebrauca. Mēs ar draugu uz Kandavu aizbraucām pēcpusdienā, jo negulētā nakts bija darijusi savu, un nogurums tiešām bija liels.

Otras dienas rītā es braucu mājās, jo nebiju vēl pilnībā atguvies no slimības, bet par spīti visam arī es Latvijas atbrīvošanā esmu

devis mazu daļiņu. Vēlāk es uzzināju, ka citi puīši vēl bija braukuši uz Rīgu katrs no savas dzimtās puses.

Es tur nebiju ilgi, tikai apmēram diennakti, bet man nebūs kauns par šo diennakti kādreiz pastāstīt saviem bērnim un mazbērniem. Tālākos notikumus es noskatījos pa televīziju un esmu ļoti gandarīts, ka mēs uzvarējām.

Pierakstījusi J. Locāne

Nelaidu Veidemani

Jānis Jaunzemis

Kādu rītu, kā jau parasti, aizgāju uz darbnīcu pārraudzīt darbu, un tad ap pulksten 10 gāju uz kantori. Kantora sētā satiku saimniecības direktoru Aleksandru Juškinu, un pēc īsas sarunas nolēmām, ka jāsameklē cilvēki un jābrauc uz Rīgu. Direktors arī solīja, ka par kavētajām dienām, kuras pavadīsim Rīgā, alga netiks samazināta.

Un tā nu es sameklēju cilvēkus, taču pierunāt nevienu nevajadzēja – paziņoju, ka iespēja ir, un braucēji atradās. Ap pulksten 15 izbraucām no Priekules. Autobusā bija pāri par divdesmit cilvēku – es, Aigars Strēlis, autobusa šoferis Aivars Binfelds u.c. Taču no Priekules brauca arī otrs autobuss no meliorācijas un ātrās palīdzības brigāde. Smagā tehnika gan nebrauca, jo Rīga ir pārāk tālu, un tā bija jau sagādāta no Rīgai tuvajām saimniecībām. Pirms izbraukšanas bijām arī sazvanījuši LTF mītni Liepājā un noskaidrojuši, kāda situācija ir Rīgā un pa kurām ielām var iebraukt.

Iebraucot Rīgā, aizgājām uz štābu pieteikties, un mūs, tāpat kā visus pārējos, kuri ir no Liepājas rajona, norīkoja pie Augstākās Padomes ēkas. Visas barikādes jau praktiski bija sataisītas. Visas ielas Vecrīgā slēgtas. Tajās bija gan betona bluķi, gan kopā sametināti dzelzs stieņi un, protams, arī smagā tehnika. Tā ka ar mašīnām tur iebraukt nevarēja, vienīgi gar malu bija iztaisīti mazs celiņš gājējiem. Atceros, ka vienā ieliņā pie Doma laukuma elektriķi bija uztaisījuši spriegumu.

Atmosfēra vispār bija mierīga un draudzīga, bet visi bija gatavi stāties pretī iebrocējiem. Sēdējām pie ugunskura, pļāpājām, stāstījām anekdotes. Visu diennakti darbojās skaļruņi un radio ziņoja par notiekošo, skanēja arī mūzika. Doma laukumā uzstājās dažādi mūziķi, manuprāt, pat visi, kuri jau nu tolaik bija. Kafējnīcas un ēdnīcas darbojās bez pārtraukuma. Cilvēki, galvenokārt gan vecās tantes, staigāja ar termosiem un piedāvāja tēju un kafiju, deva arī pīrāgus, plātsmaizītes, desmaizītes. Ik pēc pusstundas, var teikt, kāds pienāca un kaut ko piedāvāja. Paēdis biju un badā nemiru, taču pieklājības pēc vajadzēja

ņemt, kaut arī negribēju – “Lūdzu, zēni, ēdiet, dzeriet, neatsakieties.” Tolaik jau viss bija uz taloniem, bet viņš, cilvēciņš, pērk un nes. Nesa arī aditus cimdus, zeķes, cepures, šalles, deva arī cigaretes. Cilvēki bija atsaucīgi. Tie, kuri paši nesēdēja, tie atbalstīja šādā veidā. Jā, un bija arī mācītāji, sprediķotāji, kuri lasīja priekšā Bībeles pantus un deva mums arī kaut kādas lūgšanas lapiņas.

Tā bija dienas atmosfēra, taču nakti visas ejas slēdza un lūdza sievietes, bērnus un vecus cilvēkus atstāt barikāžu vietas. Pa dienu varēja staigāt. Pats arī mazliet pastaigāju un apskatīju, kā iet domubiedriem. Bija daudz žurnālistu, kuri skatījās, filmēja, intervēja. Vienu nakti iznāca tāds kuriozs: palūdza mani, lai pastāvu ielas galā pie ejas un nelaižu sievietes, bērnus un vecus cilvēkus. Stāvu, sargāju. Nāk viena kundzīte. Saku, ka nedrīkst, nevar zināt, kas pa nakti var notikt, bet viņa man: “Vai tu nezini, kas es esmu, nepazīsti mani?!” Izvelk apliecību – žurnāliste – Elita Veidemane. Dzirdējis jau biju, bet pēc skata nepazinu.

Vispār viss bija mierīgi, ja nu vienīgi tas, ka pa dienu vairākas reizes pāri Rīgai laidās armijas helikopters ar sarkanu zvaigzni uz sāniem. Cilvēki gan vairāk sarosījās pa nakti. Doma laukums bija pilns ar cilvēkiem tā kā gadatirgū. Viņi sēdēja pie ugunskurjiem, runāja, dziedāja, citam bija arī ģitāra. Malka bija savesta atliku likām, un varēja kurināt ugunskurus un sildīties. Arī deputāti Augstākās Padomes ēkā dzīvoja visu laiku. Pāris reižu pa nakti pie mums “ciemots” iznāca arī mūsu draugs, bijušais Priekules slimnīcas ārsts, bet tagad deputāts, Egils Jurševics. Lai gan viss bija daudz maz mierīgi, pa rokai turējām dzelzs stieņus un degmaisījuma pudeles – ja nu kas.

Kādas pāris nakts nebiju gulējis, miegs nāca virsū. Bijām dzirdējuši, ka Doma baznīcā varot iet sasildīties un pagulēt. Un tā mēs, kādi trīs vai četri vīri, aizgājām. Jā, redzam – nolikušies citi uz soliņiem un guļ. Noliekamies arī mēs. Nezinu, cik ilgi tā bijām gulējuši, bet, kad pamodāmies, redzējām, ka mācītājs runā, koris dzied, un pilna baznīca sanākusi ar cilvēkiem. Tomēr augšā neviens necēla... Kafējnicās un ēdnīcās arī snauda, bet arī tur nevienu ārā nedzina.

Priekules autobuss mājās pārbrauca jau pēc divām dienām, arī visi priekulnieki pārbrauca, palikām tikai mēs divi ar Aigaru

Strēli. Priekules mediķu brigāde arī mainījās ik pēc pāris dienām. Sēdējām pie ugunsкура kopā ar studentiem. Studenti arī nāca pa kādiem piecpadsmit cilvēkiem uz maiņām. Kopā dziedājām, runājām, viņiem bija arī ģitāra. Bet pēc divām dienām paliku viens pats, jo Aigars arī aizbrauca mājās. Pats nebiju bijis mājās kādu nedēļu, varbūt vairāk. Sirdsapziņa neļāva. Uzskatīju, ka man vienkārši tur bija jābūt. Tur nebija, ko domāt, tas bija mans pienākums. Bet biju nosalis un negulējis arī. Un tad, kad viss tā kā gāja uz beigām, pārbraucu arī es. Un tajā vakarā tieši notika uzbrukums Iekšlietu ministrijai. Radio ziņoja, televīzija arī pārraidīja, un, vienu nakti mājās izgulējis, nākamajā dienā atkal savācu cilvēkus, un braucām atpakaļ uz Rīgu. Bet tad jau vairs nebija liela vajadzība pēc mums, teica, lai braucam mājās.

Un nākamajā dienā mēs laimīgi atgriezāmies.

Pierakstījusi L. Jaunzeme

Pienākums

Madara Bērziņa

Par barikāžu laiku Rīgā es iztaujāju Aigaru Bērziņu. Lūk, ko viņš pastāstīja.

Uz Rīgas barikādēm viņš braucis divas reizes. Ar viņu kopā bija Ivars Freidenfelds, Uldis Bērziņš, Dzintra Arāja, Jānis Kopštālis, Smaida Eglīte, Alvis Eglītis, Māris Lezevskis, Dagnis Ozols, Vilnis Zamarītis, Ēriks Stendze, Aleksandrs Kuzmins u.c.

Viņu atrašanās vieta bija Rīgā pie Pulvertorņa 1. postenī. Tur viņi sargāja Rīgu no omoniešu uzbrukumiem. Gulēšanai daudz laika nebija, bet gulēšanas vieta bija Izglītības ministrijas telpās, jo tās atradās netālu.

Pirmajā brauciena laikā notika apšaušana. No viena autobusa tika izsēdināti visi cilvēki un autobuss tika sašauts, tas notika Vecmīlgrāvī. Otrā brauciena laikā arī notika apšaušana pie Pulvertorņa, kur tika ievainots pāvilostnieks Dagnis Ozols un sašauts SIA "Kursas alus" autobuss. Pirmais brauciens bija 1991. gada 16.–17. janvārī, bet otrais brauciens notika tā paša gada 19.–20. janvārī. Aigars brauca tāpēc, ka gribēja aizstāvēt Latviju no omoniešiem.

Tagad viņš strādā gadījuma darbus. Ar pašreizējo situāciju Latvijā nav apmierināts. Jo nav darba un dzīves līmenis dārgs, bet atalgojums mazs.

Braucot viņš cerēja, ka būs labāk, bet izrādījās otrādi. Barikāžu laiks viņa dzīvi ir mainījis uz sliktu pusi. Ja būtu jābrauc vēlreiz, viņš brauktu, jo tas ir viņa pienākums pret Dzimteni.

Beidzās ar kāzām

Zane Vīgante

*Mani sauc Zane. Es dzīvoju mazā ostas pilsētinā Pāvilostā, Liepājas rajonā. Iztaujājot savu tēti **Vari Vīgantu**, kurš arī piedalījās šajās barikādēs, es uzzināju daudz ko jaunu. Par to es arī tagad pastāstīšu.*

1991. gada janvārī turpinājās latviešu tautas brīvības cīņas.

Latvieši, zinādami, ka viņiem nav tik daudz karavīru un tanku, ko likt pretī padomijas karaspēkam, brauca uz Rīgu aizstāvēt savas valsts neatkarību pašu spēkiem. Rīgas ielas tika aizsprostotas ar visdažādāko lauksaimniecības tehniku – traktoriem, kombainiem, kultivētājiem, kuļmašīnām, ar būvniecības materiāliem – betonu, kaļķakmeni, akmeņiem, baļķiem, dēļiem. Tika atstātas tikai mazas spraudziņas, pa kurām pārvietoties cilvēkiem. Visi bija apņēmības pilni un gaidīja, kas būs.

Barikāžu dalībnieki bija sadalījušies pa grupām. Grupa veidojās no cilvēkiem, kuri bija pēc pašu gribas apvienojušies un kā vienota draugu saime sēdēja un sargāja Rīgu. Rīgas centrs tika sadalīts pa rajoniem, un katru no tiem sargāja kāda grupa. Katras grupas uzdevums bija sargāt savu rajonu un neizlaist to no acīm ne mirkli. Kaut arī visapkārt bija nemierīgs gars un granda sprādzieni, tomēr sargātāji, pakļaudami sevi briesmām, atradās postenī caurām dienam un naktīm.

No Pāvilstas Rīgu sargāt tētis nebrauca viens pats, brauca veselās divas grupas. Tētis brauca kopā ar pirmo. Katrā grupā bija apmēram 40 cilvēku, kuri sargāja veselu diennakti uz maiņām. Grupa, kurā bija mans tētis, apsargāja teritoriju ap Pulvertorni. Viņi palīdzēja gan novietot mašīnas uz ielām, gan sakraut ķieģeļus un arī betona blukus uz tām. Pazīstamākie cilvēki šajā grupā bija Smaida Eglīte, Antons Kalniņš, Haralds Lukšēvics, Osvalds Grīnbergs, Ilgonis Vīgants, Aivars Deviņš.

Uz barikādēm nācās saskarties arī ar pretinieku bruņotiem uzbrukumiem. Vienā no tiem tika ievainots pāvilstnieks Dagnis Ozols, kuru tūlīt pat ar rīdzinieku palīdzību nogādāja mediķu

aprupē. Tur viņš iepazinās ar lauku medmāsu – tagadējo dzīvesbiedri. Pēc diezgan ilgās slimošanas Dagnis izveseļojās un tagad kopā ar ģimeni dzīvo Pāvilstā.

Vecrīgā cauru diennakti dega uguns kuri, gaiss pildījās ar dūmu smārdu. Bet ar uguns kuriem vien nepietika, lai pārciestu salu. Paši rīdzinieki, kuri personisku apstākļu dēļ nevarēja piedalīties, nepārtraukti nesa gan tēju, gan karstu kafiju, gan maizītes un pat cigaretes, nesa malku, cik katrs spēja, pusdienas un arī vakariņas. Pēc šādas rīcības droši var secināt, ka rīdzinieki bija ļoti atsaucīgi. Daļa sargātāju to uztvēra kā samaksu vai atlīdzību par pilsētas glābšanu, daļa uzskatīja, ka tā nav tikai rīdzinieku pilsēta vien, bet gan visas Latvijas galvaspilsēta, par kuras sargāšanu nav vajadzīga ne samaksa, ne atlīdzība.

Un tā, 1991. gadā, šie neapbruņotie cilvēki, pakļaudami sevi un savu dzīvību briesmām, tomēr nosargāja savu Dzimteni. Pēc ilgām un saspringtām sarunām 1991. gada 21. augustā Latvija tika pasludināta par brīvu valsti.

Aptaujājot vēl citus, kas piedalījās barikādēs, es uzzināju: ja atkal valsts nonāktu līdzīgā situācijā, tad šo cilvēku rīcība nemainītos.

Modrībā par brīvu Latviju

Vladis Ricīks

Kas iespiedies atmiņā no tām janvāra karstajām dienām, kādas pārdomas, spriedumus tās izraisa?

Pēc vairāku simtu tūkstošu lielās manifestācijas Daugavmalā 13. janvārī, kur izteicām protestu pret Lietuvas otrreizēju okupāciju, paliku Vecrīgā, un tā divas nedēļas atrados sardzē pie Augstākās Padomes ēkas.

Atceros zīmīgu epizodi 18. janvārī. No Augstākās Padomes tā ap sešiem vakarā pie mūsu ugunsкура pienāca kalsns, sīka auguma vīrs ap gadu četrdesmit, karakula cepurē ar nagu. Nosauca savu uzvārdu, ko lāga nesadzirdēju, piesēdās uz bluķa. Esot iebraucis no Maskavas. Vakarā ar lidmašīnu došoties atpakaļ, gribot ar mums aprunāties, jo pēc tam viņš personīgi tikšoties ar Gorbačovu. Pacienājām viņu ar tēju. Sarunās pienācēja tonis bija visai uzstājīgs, pat kategorisks, necieta iebildumus ("es jums stāstu, bet jūs – klausieties!"). Kas no viņa teiktā palicis prātā? Ka viņš esot ticies ar omoniešiem. Tie esot uzbudināti un noguruši, tiem nepieciešama atpūta, neesot normālu dzīves apstākļu. Un vēl ko izdzirdējām no maskavieša – omonieši esot pakļauti tieši Gorbačovam. Atvadoties noteica, ka viņš atgriezīšoties 20. janvārī, astoņos vakarā šepat atkal viņš būšot.

Vai šis "sūtnis" vispār ieradās, nepateikšu, bet satikties mums neiznāca. Kas viņš, to vislabāk varētu zināt Augstākajā Padomē.

Savādi, tomēr 20. janvāra vakarā notika cita "satikšanās", asiņaina un dramatiska.

Ap deviņiem vakarā no sardzes pie Augstākās Padomes barikādēm devos uz Latvijas Kara muzeju ieturēt vakariņas, lai pēc tam atgrieztos uz dežūru.

Atskanēja šāvieni no Brīvības pieminekļa puses, tad no Valdemāra ielas. Uz Iekšlietu ministriju lodes bira kā pupas kārtu kārtām, vilkdamas sarkanas un baltzilas strīpas vakara tumsā. Pēc brīža bliezieni bija dzirdami no Vaļņu ielas, tā ap viesnīcu "Rīga". Tika šauts no divu vai triju ieroču tipiēm, jo atšķirās pēc šāviena trokšņa.

Es tai laikā atrados iepretim Pulvertornim.

Sāka šaut arī no Bastejkalna. Cilvēki slēpās aiz barikādēm, mašīnām, vienu mašīnu sašāva. Taču barikādes netika pamestas, lai kā uz to cerēja sarkanie, fašistiskie pučisti. No sargposteņa pie tramvaja sliedēm atskanēja uzsauciens tiem, kas pie ugunsкура: "Nesiet ievainoto!" Ievainoto, no abām pusēm pie padusēm satvēruši, balstīdami, iestiepa muzeja telpās, nosēdināja krēslā, atgērba. Smagi ievainotais bija Dagnis Ozols no Liepājas rajona. Pie Bastejkalna tiltiņa puisim bija ķertis viduci, kājās, trešā lode caur cepuri nobrāzusi galvas ādu.

Telpās tika nogādāti vēl divi ievainotie. "Tas mūsējais no ugunsкура, ventspilnieks! Viegli tiki cauri – tikai sānu paskrāpēja!"

Abus nogādāja uz Doma laukumu, kur atradās medpunkts.

Tad parādījās ārsts, kurš lika man sagādāt nestuves. Kad devos ārā, četri vīri telpās ienesa kādu nošauto. Tas bija Andris Slapiņš, kinooperators. Kad izmetos uz ielas, lodes svilpoja man virs galvas. Pieplaku pie sienas Torņa ielā. Uz nestuvēm no muzeja iznesa divus. Izsauktā ātrās palīdzības mašīna bija piebraukusi pie tramvaja sliedēm. Bailes neizjutu, kad no Bastejkalna lodes tika raidītas pret mums, uz muzeja pusi. Es biju kopā ar citiem; tāpat arī vīri pie barikādēm savās vietās. Un, kad esi vienots ar tautu, tas disciplinē, piedod drosmi un spēku, pārliecību, ka ar tevi nevar notikt nekas ļauns, ka lai tie, mums uzkundzēties sagribējušie, zina, kas mēs!

Pie Kara muzeja sardzē atradās ventspilnieki, ugālieši, talsinieki, no Pāvilostas. Nebija zināms, kas vēl priekšā, kas gaida mūs, kādas nelaimes piemeklēs. Tāpēc muzeja darbinieces, kuras līdz šim bija rūpējušās par ēdināšanu, ēdamtelpu sakārtoja cietušo uzņemšanai. Zem apšaudes muzejā ieskrēja kāds zēns un meitene. Esot skatījušies video un nu netiek uz mājām Strēlnieku ielā. Tika piezvanīts vecākiem, nomierināti. Abi pusaudži palika muzejā līdz rītam. Pa starpām ar videokameru un fotoaparātu grozījās kāds anglis un angliete. Muzejā arī viņi palika līdz rītam. Kara muzejā es nodežūrēju līdz astoņiem rītā, jo pie Augstākās Padomes ēkas vairs nevienu nepielaida – kuru katru brīdi varot notikt uzbrukums.

21. janvāra pēcpusdienā apstaigāju Bastejkalna apkārtni. Še pulcējās satraukti ļaudis, pārrunāja nakts notikumus.

Iekšlietu ministrijas ēkas sienā ložu caurumi, ka pirksts lien iekšā. Pie koka pirms kanāla tiltiņa, kur tika noslaktēts uzņem-

šanas laikā kinooperators Andris Slapiņš, deg sveces, ziedu klājiens tā uz sešreiz seši metri kokam visapkārt. Aiz tiltiņa, kur nonāvēts astoņpadsmitgadīgais skolnieks Edijs Riekstiņš, arī sveces, arī ziedi. Tai vietā, kur nošauts milicijas vecākais leitnants Sergejs Konoņenko, arī sveces, turpat glāzīte, uz glāzītes – maizīte, laikam pēc ukraiņu paražām. Tepat kaut kur ir vēl Vladimira Gomanoviča, valdības apsardzes dienesta vada komandiera, nāves vieta. Pēc tautības baltkrievs.

Cilvēki dažādi uztvēruši viņnakt notikušo. Ar ne visai labu vārdu piemin garīgo tēvu Alekseju Zotovu, kurš gaudies, cik tie melnajās beretēs nelaimīgi, ka viņiem esot jābrauc cauri Vēcrīgai, bet tās barikādes traucē... Runā par uzbrucēju skaitu. It kā ap 300. Taču, pēc man pazīstama milicijas darbinieka ziņām, to omoniešu pavisam 120, nakts operācijā piedalījās it kā 82, tad kas tie pārējie?

Šajās divās janvāra nedēļās izjutu savas tautas kopsajūtu, brīvo, nepakļāvīgo garu, gribu un atsaucību. Tā bija debesu sūtība, ka šajās dienās pieturējās silts laiks, bija atkāpusies bargā ziema. No visas sirds jāpateic paldies tiem krietnajiem vīriem, kas 13. janvāra naktī pēc tautas lielās manifestācijas Daugavmalā cēla barikādes Vēcrīgā: tika metinātas sliedes, ritināti dzeloņstiepļu ruļļi, vesti akmeņi, smilšu maisu, malkas kravas... Ja tas savlaik nebūtu veikts, ja nebūtu Lietuvas mācības, tad diez vai radio, televīzija, telegrāfs, arī valdība būtu mūsu. Barikādes saliedēja vienotībā un apņēmībā strādniekus un zemniekus, inteliģenci un kalpotājus, jaunus un vecus, dažādas tautības cilvēkus. Īpaši jāuzsver lauku ļaužu atsaucība, viņu atbalsts. Pat simtiem kilometru tie bija mērojuši uz Rīgas aizstāvību. Taču arī uz vietām palika modri sargi. Kāds skolotājs no Kuldīgas man pastāstīja, ka viņu otra maiņa, cilvēku ap 200, apsargājot Kuldīgas radio. Arī tur nepieciešama modrība.

Neskatoties uz tikko trīskārt un pieckārt paceltajām cenām pārtikas produktiem, cilvēki mūsu galdiem pienesa to labāko, pat to, kas pašiem tik uz taloniem dabūjams. Aizkustināja Sv. Marijas Magdalēnas draudzes prāvesta Izidora Upenieka rūpes par valdības sargiem, kad mums pienesa katlu ar siltiem cīsiņiem. Baznīcas priekštelpā atradās galdi cilvēku ēdināšanai, dziļāk pie altāra varēja nodoties lūgšanām. Jāpiebilst, ka par Latviju aizlūdza dažādu konfesiju baznīcās un lūgšanu namos.

Cik cilvēku bija uz barikādēm vienlaikus un cik piedalījās pavisam? Cik pabalstīja, paši nebūdami notikumu vietās? Nē, ne ekstrēmistu saujiņa, kā partokrāti mūs iztēlo, bet miljons un simti tūkstoši atradās modrībā par brīvu Latviju!

Lodes sitās pret jumtiem

Edmunds Graufelds

1991. gada janvārī strādāju energokontrolē par drošības tehnikas inženieri. 13. janvārī, pēc mītiņa Daugavas krastmalā un gājiena cauri pilsētai nosalis, atgriezos mājā. Vakarā, kad izdzirdēju aicinājumu pulcēties Vecrīgā, vēl nebiju atsilis, tāpēc aktīvi sāku piedalīties barikāžu pasākumos tikai nākošajā dienā.

Energokontroles darbinieki, kuri atbalstīja barikāžu pasākumu, dežūrām sadalījās maiņās. Katrā maiņā bijām 8–10 cilvēki. Skaitis mainījās atkarībā no aizņemtības darbā, jo darbs netika pārtraukts. Manu maiņu komplektēja no darbiniekiem, kuri dežūrēja naktīs, jo pa dienu vajadzēja būt darbā. Sākām ar posteņi pie Augstākās Padomes nama, tad Torņu ielas un Jēkaba ielas stūrī, tad tūlīt aiz Kara muzeja netālu no Zviedru vārtiem. Šeit bijām vairākas naktis. Posteņi nostiprinājām, lai pa vārtiem neviens netiktu iekšā. Vārtu priekšā bija novietota kravas mašīna. Mēs visā ejā caur vārtiem ap 50 cm augstumā no zemes novilkām dzelonstieples tā, lai iekļūšana no Torņu ielas Vecrīgā būtu apgrūtinoša.

No visām dežūrām uz barikādēm vislabāk atmiņā saglabājusies 20. janvāra nakts. Vakarā uz maiņu atnācām tikai pieci: Eduards Žvirblis un Juris Zvanītājs, kuri tagad strādā Rīgas elektrotīklā, Guntis Actiņš – tagad strādā akciju sabiedrībā “Rīgas siltums”, Juris Pabērzs – tagad strādā valsts akciju sabiedrībā “Latvijas dzelzceļš”, un es. Ar mums kopā vienā posteņī vēl dežūrēja zvejnieki no “Audas”. Viņi gan uz nakts maiņu neieradās, un mēs palikām tikai pieci.

Mūsu uzdevums bija sargāt vārtus, pa kuriem varēja iekļūt Vecrīgā nelūgti viesi, un ziņot par jebkuru aizdomīgu personu pārvietošanos AP nama virzienā. Lai būtu silts, kurinājām ugunsķur. Siltuma uzturēšanai lietot grādīgus dzērienus bija stingri noliegts, lai gan interfrontisti savā informācijā nepārtraukti ziņoja, ka Rīgu sargājot apdzērušies tautfrontieši. Faktiski gan apdzērušies interfrontisti nāca un mēģināja brāļoties, uzdodoties par draugiem un mūsu ideju atbalstītājiem. Dienā Vecrīgas apmeklētājiem neprasiņa uzrādīt caurlaidi, un tādēļ brīvi varēja

staigāt jebkurš. Naktī gan pie ieejas punktiem dežūrēja sargi, kuriem bija jāuzrāda caurlaide.

Arī šajā vakarā kurinājām ugunsgrākus un stāstījām anekdotes un visādus interesantus notikumus. Cik bija pulkstenis, neatceros, bet mūsu uzmanību piesaistīja trīs vīri, kuri pastaigājās pa vecpilsētas jumtiem starp Smilšu ielu un Torņu ielu. Tā kā viņi drīz aizgāja Smilšu ielas virzienā, tad nevienam neziņojām. Smilšu ielā atradās interfrontes štābs, un tie vīri varbūt bija no štāba apsardzes, kas pārbaudīja, vai tautfrontieši negatavojas viņiem uzbrukt.

Ap pulksten 20.30 ieturējām vakariņas – līdz paņemtās maizes un tēju vai kafiju, kas nu kuram bija. Juris Pabērzs noteica, ka šovakar jau nekas nenotiks, jo ir taču svētdienas vakars, un atlaidās uz kastēm sienas nišā pasnaust. Pēc neilga laika, tas bija ap deviņiem vakarā, izdzirdējām aizdomīgu troksni. Nospriedām, ka kādi citi sargi izcēlušies metāla durvis un pa Smilšu ielas bruģi velk uz savu posteni. Troksnis atkārtojās vairākas reizes ar pārtraukumiem. Atrodoties starp namiem, precīzi nevar noteikt pareizo virzienu, no kurienes troksnis nāk. Kad atskanēja smagā kalibra ložmetēja šaušana, sapratām, ka nekādas durvis netika vilktas, bet gan šauts kārtām no Kalašņikova automāta. Un tad jau gāja vaļā īsta kauja. Lodes sāka spindzēt arī pār mūsu galvām un sisties pret Vecrīgas jumtiem. Kurā vietā notiek šaušana? Omonieši uzbrūk Ministru Padomes ēkai? Guntis Actiņš, būdams veiklāks, pa mūsu dzeloņstieplu nožogojuma apakšu izlīda ārā un aizskrēja noskaidrot, kas notiek.

Ložu sišanās pa jumtiem nebeidzās. Sapratām, ka labi nav. Šauj no Bastejkalna. Tā kā no Bastejkalna mūsu posteni var redzēt, nospriedām, ka uzturēties šajā vietā ir bīstami, un gar sienu atkāpāmies uz Aldaru ielu. Mums bija dots norādījums ar kailām krūtīm un tukšām rokām nestāties pretī bruņotajiem uzbrucējiem. Arī Aldaru ielā bija dzirdama ložu atsīšanās pret jumtiem un šaušanas troksnis. Pabērzam bija līdzī mazais radio, bet nekādu informāciju no tā nevarējām gūt. Kad šaušana norima, atgriezāmies savā postenī. Atgriezās arī Actiņš ar bagātīgu informāciju par cietušajiem, uzbrukuma mērķi un citu. Viņš pat bija palīdzējis kādu cietušo nogādāt līdz pirmajai palīdzībai.

Nakts pagāja vienos pārdzīvojumos. Gaidījām jaunus uzbrukumus. Ziņnieši regulāri piegādāja barikāžu aizstāvju posteņiem

informāciju par notikumiem. Arī Rīgas radio sāka nepārtraukti ziņot par situāciju pilsētā. Vieglāk uzelpojām, kad saņēmām ziņu, ka omonieši atgriezušies savā bāzē Vecmilgrāvī.

Ar nepacietību gaidījām maiņu, jo mēs abi ar Žvirbli bijām nosmēķējuši visus cigarešu krājumus. Pēc maiņas aizgājām apskatīt kaujas vietu.

Nākošā dienā mūs pārvietoja apsargāt Starptautisko telefona centrāli Dzirnavu ielā starp K.Barona un Suvorova (tagad Marijas) ielu. Šeit mēs pildījām novērošanas uzdevumu. Bija jāraugās, vai no Elizabetes ielas puses cauri Berga bazāram netuvojas omonieši. Sēdējām viena nama augšējā kāpņu laukumā un vērojām. Trūka ugunsкура dūmu aromāta un tās kopības sajūtas, kas bija iepriekšējās vietās.

Arī šajā vietā bija interesants atgadījums. Maiņa gāja uz beigām, nolēmām aiziet uzēst. Ēdnīca bija iekārtota Dzirnavu ielā vienā telpā, kur varēja dabūt karstu tēju un maizītes. Omulīgi iekārtojušies pie galdiņa, malkojām tēju un ēdām maizītes. Pēkšņi ieskrien viens vīrs un nokomandē, ka visiem jābūt savās vietās, jo pa Suvorova ielu braucot omonieši. Tēju atstājām, maizītes paņēmām un devāmies atpakaļ uz savu novērošanas posteni bēniņos. Vēlāk noskaidrojās, ka tā bijusi viltus trauksme. Varbūt omonieši arī brauca, bet nekādu incidentu nebija.

Tā kā klīda valodas, ka barikāžu dalībnieki ir labi bruņoti, omoniešu vienības bieži braukāja pa pilsētu un mēģināja izraisīt sadursmes ar mums dažādos pilsētas rajonos. Viņu uzdevums bija izraisīt sadursmi, lai barikāžu aizstāvji sāktu lietot ieročus. Tad varētu ievest karaspēku un sākt plaša mēroga akcijas.

Lai kurā vietā mēs dežūrējām, visur nāca klāt sievietes un nesa ēdamo, teica atzinīgus un uzmundrinošus vārdus. Jutām visas tautas atbalstu. Laucinieki sūtīja piena kannas ar pienu un medu. Meitenes no "Sprīdiša" redakcijas nēsāja apkārt spaini ar vāriņiem olām un visiem piedāvāja. Tieši šis atbalsts deva spēku un siltumu vēsajās janvāra naktīs. Starp atbalstītājiem bija arī krievu tautības cilvēki. Energokontrolē par inspektoru strādāja demobilizēties armijas kapteinis Anatolijs Krestjanskovs. Viņš labprātīgi pieteicās un kopā ar saviem kolēģiem nāca uz visām dežūrām, ko nevar teikt par dažu latvieti, kas neatrada laiku, lai apliecinātu lojalitāti neatkarīgai Latvijai. Vēlāk gan tieši tādi izcēlās ar saviem "varoņdarbiem".

Vienotības vārdā

Jānis Bērziņš

Uz ietvēm nebija pārāk daudz skatītāju

Rīts pirms brauciena uz Rīgu bija aizpildīts ar uztraukuma pilnām ziņām no Lietuvas. Mums, jaunajai paaudzei, kura nav pieredzējusi kara šausmas, grūti bija apjēgt notikušo un reāli raudzīties pretī varbūtējām briesmām. Lietuva mums parādīja, kā tas jā dara. Arī mēs tā varam un darīsim.

Autobuss Mazsalacas pilsētas centrā plkst. 9 bija vientuļš, ja neskaita dažus desmitus cilvēku. Stāvoklis ir ļoti nopietns. Atšķirībā no gastronomijas veikala garajām un nepārtrauktajām rindām šoreiz bija jābrauc apliecināt savu, atgūt mūsu Brīvību (vēl par vecajām cenām) ar manifestācijas palīdzību.

Ielas bija samērā tukšas, maz vieglo automašīnu un ap 50 mazsalciešiem, kuri jau gatavi aizstāvēt Latviju.

Zinot vēsturi, zinot 1905. gada 13. janvāra asiņaino svētdienu, zinot 1991. gada 13. janvāra asiņaino nakti un rītu Lietuvā, varu teikt, ka man bija patīkami būt un pavadīt svētdienu ar šiem cilvēkiem kopā.

Arī tad, kad gadījās sikas kļūmes ceļā vai radio vēstija satraucošas ziņas no Lietuvas, viena doma bija pamatā – ir jābūt Rīgā Brīvības (Daugavas) krastmalā.

Kļūme autobusam, un vajadzēja nedaudz padrebināties ceļa malā.

Ar savādām domām es skatījos, kā cilvēku pilnais transports plūst uz Rīgu. Es zinu, ka dziesma vieno. Bet vislielākā nojaušma par Vienotību ir tad, kad cilvēkus vieno tuvojošās briesmas.

Ak, latvieti, izlūdzies no Dieva nedaudz drosmes, tik daudz, lai nebūtu jākaunās pašam no sevis. Esam Rīgā, Brīvības krastmalā, pie saviem cilvēkiem, pie saviem karogiem.

Latvijas TF priekšsēdis R. Ražuks atklāj manifestāciju. Runā Ivars Godmanis, Anatolijs Gorbunovs, Raimonds Pauls un citi. Galvenā pamatdoma – mūs tajā purvā, no kura mēs laimīgi esam izrāvušies laukā, atpakaļ iedzīt nevar neviens. Pat Nobela Miera prēmijas saņēmējs M. Gorbačovs. Un tad, kad vakarā pa televizoru runās kaut kāds Pugo no Maskavas, man visu laiku nāks smieklī. Un es brīnos, kā zemei nesāp, kad tādu cilvēku kājas min šo zemīti:

Stāvu kopā ar cilvēkiem un klausos, vēroju ļaudis. Gados vecāki cilvēki uzmanīgi seko dobjiem trokšņiem. Redzam, ka tālumā parādās helikopters un pārlido mūsu galvām. Bet nevar izslēgt iespēju, ka varēja arī šaut. Jā, bet nedaudz jautrāk paliek, kad dzirdu, ka netālu divas sievietes diezgan profesionāli runā par helikopteriem, jo tas, kas viņām lidojis pāri pie lidlauka (viņām protestējot pret armijas patvaļu), esot izskatījies pavisam nožēlojams. Šim labāk esot krāsa saglabājusies.

“Re, kur Rubiks brauc.” Dūres cilvēki nerāda, bet pigu gan, un katrs otrs. Helikopters ne tikai vizina Rubiku, bet met ārā arī lapiņas (zēl, ka ne pašu), uz kurām latviešu valodā par cenām un ekonomiku žēlojas Latvijas “glābšanas stacija KP + SS = KPSS”.

Jocīgu sajūtu rada paziņojums, kuru cilvēki nodod viens otram tālāk, ka Valdemārielu ir bloķējuši tanki. Tagad atceroties, zinu, ka tā bija dezinformācija. Cilvēki ir neredzēti vienoti, un tā pa Rīgas ielām, ar saviem karogiem mēs ejam pie Brīvības pieminekļa. Paliek silti, un ne tikai no iešanas, bet arī no solidaritātes svecitēm Rīgas namu logos un cilvēku rokās.

Uz ietvēm nav pārāk daudz skatītāju. Un tas ir labi.

Un pirmo reizi es sevi atklāju Rīgu

14. janvāra pēcpusdiena, meklējot vienotību, esmu pie Augstākās Padomes Doma laukumā. Spēlē “Jumprava”, ļoti daudz cilvēku. Uguns kuri. Šaurās ieliņas meistarīgi nobloķētas ar smago transportu. Laukumā vari iedzert tēju, uzsmērēt maizīti. Par tevi šeit domā. Ir ļoti laba sajūta. Drošības sajūta. Un pirmo reizi es sevi atklāju Rīgu. Šodien, 1991. gada 14. janvārī, varu teikt – Rīga ir mūsu. Ļoti daudz cilvēku, spēlē mūzika, skan dziesmas. Vai tā ir gatavošanās cīņai? Es to nezinu. Nevienam to nezina. Bet viens ir skaidrs. Mēs esam šeit, uz barikādēm. Un ar to ir jāreķinās. Šajā rītā, sēžot kinoteātra “Rīga” kafejnīcā, varu teikt – ir izcīnīta šajā kaujā uzvara. Vismaz šajā. Un pulksten 2.10, kad uzzinājām, ka Vitebskas divīzija ir atteikusies ieiet Rīgā, sapratām, ka nestāvam šeit velti.

Iekļūt Vecrīgā nemaz nav tik viegli, man liekas, ka no rīta vēstures skolotāji varētu vest skolēnus apgūt šo mācību priekšmetu ne tikai Doma laukumā, bet arī pie telegrāfa, Ministru Padoomes, Zaķusalā un pie tiltiem. Ir jau vēls vakars. Pievienojos

skolotāju grupai, kura dezūrē pie Ministru Padomes. Cilvēku nav tik daudz, kā pie Augstākās Padomes. Bet visu laiku piebrauc tehnika, kura nobloķē pieejas valdības ēkai. Milicijas kapteinis izdala gāzmaskas, mierīgi paskaidro, kā ar tām rīkoties. Skan strēlnieku dziesmas, dzied sievietes uz baļķiem pie Ministru Padomes, ar savu karogu, un es ticu, ka ir tāda latviešu tauta. Esmu pagulējis kafējnīcā un tagad turpinu rakstīt. Klīst dažādas baumas. Nu, teiksim, tāda, ka nošauts Huseins. Ēterā ziņas. Aplenkta Igaunijas parlamenta ēka. Igaunijas valdība tomēr nelūdz palīdzību tautai.

Ministru Padomei tuvojas autobusi ar ļaudīm no lauku rajoniem. Un man ir prieks redzēt pazīstamus cilvēkus no Mazsalacas. Tiek ziņots par "melno berešu" uzbrukumu automašīnu šoferiem, automašīnu aizdedzināšanu un uzbrukumu milicijas skolai. Aizejam līdz telegrāfam. Daudz cilvēku. Nepārtraukta plūsma. Daudz mūziķu. Arī O.Rajecka-Migliniece. Spēlē labu mūziku. Daudzi dejo, iet rotaļās. Šeit ļoti daudz jaunatnes, arī jautrības. Dziesmas pārtrauc dažādi paziņojumi: sargu reģistrācija, lūgumi pēc brīvprātīgajiem. Nu, teiksim, tā: "Vajadzīgi 4 cilvēki. (Tūlīt arī tādi atrodas.) Vajadzīgi 10 cilvēki." Un tā tas turpinās. Neprasot, uz kuriem. Ja jau lūdz, tad ir jāiet. Ir jau tumšs. Brīžiem tiek ieslēgta gaisma, brīžiem tā atkal nodziest. Atkal uzruna: "Kungi un dāmas! Vienoti Latvijai!"

Vārds tiek dots bijušajam desantniekam, kurš mūs informē, kā būtu jārikojas, ja parādītos desantnieki. Tātad, nekur neatkāpties, nebēgt, pašķirties, daļu ielaist iekšā pūlī, pēc tam atkal salēgties. Un tad jau burzmā redzēs.

Bet kā tad rīkojas uzbrucēji? Piedāvāju Azerbaidžānas pārstāvja B.Ahmedova stāstījumu par padomju soda ekspedīcijas metodēm:

"Šādas akcijas mērķis ir sodīt, nogalināt un iebiedēt. Par akcijas vietu tiek izvēlēta iela vai laukums, no kura grūti izklūt lielām "dumpīgās" tautas masām. (Doma laukums ar apkārt esošajām aizbarikādētajām ielinām ir ideāls variants. Turklāt barikādēm tanki tiek pāri, bet cilvēki nē.) Dažas stundas pirms akcijas sākuma cilvēku pūli iefiltrējas 10–20 cilvēku no speciālajām VDK vienībām. Viņi ir 25–30 gadus veci, vidēja auguma, spēcīgu miesas būvi, protams, civildrēbēs. Tie ir īstie cilvēku dauzītāji, un tas viņiem rakstīts sejā. Domāju, ka viņus viegli atšķirt no lat-

viešiem. Brīdī, kad paredzēts akcijas sākums, šie vīri, kuri lieliski pārzina tuvcinātas panēmienu, izraisa kautinā un paniku, sevišķi evakuācijas ceļu tuvumā. Kad panika ir pietiekami liela, darbā tiek laistas citas VDK vienības – no bataljoniem, kas bāzējas Pleskavas tuvumā. Daži desmiti ar automātiem brunotu slepkavu šauj visus, kas pagadās ceļā, un pēc dažām minūtēm pazūd. Tikai pēc tam seko regulāro armijas daļu uzbrukums, kad nāk tanki un neprofesionāli 18–20 gadus veci zaldātini, kuri savā priekšā redz panikā trakojošu savaldāmo pūli.

Parasti šādas akcijas tiek veidotas nedēļas nogalē, bet iespējami arī izņēmumi. Lielas pilsētas okupācijai nepieciešami 30–50 tūkstoši karavīru ar visu tehniku. Šādu karakalpu masu pārvietošanai ir nepieciešams liels laiks. Karastāvokļa uzturēšanai pietiek ar 5–7 tūkstošiem karavīru. Soda ekspedīcijas vienmēr tiek vadītas no Maskavas VDK. Pēc tam tiek atrasts kāds vainīgais armijas virsnieks, kuru publiski kaunina, bet nesoda (piemērs – ģenerālis Rodionovs, Viļņā).”

Te pie telegrāfa kā frontes pirmajā līnijā. Vēl vienu dziesmu, un tad iesim projām. Nu, labi, šito noklausīsieties, un tad iesim. Tā pēc pusstundas mēs tomēr aizejam.

Dodamies atpakaļ pie Ministru Padomes. Ļoti patīkami pastaigāties. Drošība. Pārlicība. Ticība. Strādā daļa kafejnīcu. Par brīvu mums piedāvā tēju un zāvētas vistiņas. Mans draugs saka: “Šitais te gabaliņš velkot uz 5.60, pat visi seši rubļi.” Tā kā kāzās. Visu nakti darbojas kinoteātris “Rīga”. Un tur ir ļoti miksti krēsli. Ir nakts, bet Rīgas ielās cilvēku, kā svētkos. Augsti profesionālu mūziku spēlē orķestris, un kāds vīrs uz slidenās ietves dejo rokenrolu. Dzirdu, kāds saka: “Tāds pats līmenis kā cirkā”.

Vēlreiz aizejam līdz Augstākajai Padomei. Cilvēki, šķiet, izmanto iespēju, kad Rīgā dezūrē tauta, un vai visa Rīga pastaigājas un bauda naksnīgās Rīgas skaistumu. Mēs neatkāpsimies. Mums nav kur atkāpties. Aiz mums ir bedre, kuras malā stāv PSKP buldozeri – meli, gatavi izmantot jebkuru vājuma brīdi, lai iestumtu mūs burbuļsociālismā.

Doma baznīcā pavisam grūti iekļūt. Pulkstenis ir nedaudz pirms diviem. Noejam garām TF mītnei. Tikpat kā nav cilvēku, nav arī barikāžu, tikai logos deg gaisma.

Ir samērā auksti, tādēļ meklējam vietu pie ugunskura, klausāties dziesmas, runājamies, sildāmies.

Ir ļoti daudz sēdēts pie uguns kuriem, bet grūti bija kādreiz iedomāties, ka sēdēsim pie Ministru Padomes un, uguns kura liesmās skatoties, uzvilksim arī kādu dūmu.

Tuvojas rīts. Tiek paziņots, ka vajadzīgi 10 brīvprātīgie Ministru Padomes iekšējo telpu aizsardzībai, došot arī aizsardzības līdzekļus. Virs melnā ādas jakā ved mūs pa durvīm iekšā. Mūs ielaiž tad, kad tiek pateikts: "Šitie vīri nāves nebaidās". Tiek ierādīta telpa, logs, durvis, kuras mums jānosargā iespējamā uzbrukuma gadījumā. Šeit mums arī skaidri visu izstāsta, kā jārikojas katrā konkrētā gadījumā. Ministru Padomē ieraudzīt sevi ar gāzmaskas somu pie sāniem un pamatīgu stieni pie rokas pat vispārdošākajos sapņos diezin vai bija iespējams. Tagad tas tā ir. Un es tveru šos mirkļus, jo vienmēr esmu tiecies pēc visa nepierastā un neierastā. Pēc tās vienreizējās sajūtas "pirmo reizi". Pirms astoņiem mums kabinetus vajadzēja atstāt un pulcēties zālē. Notiek sargu pārreģistrācija, un no mūsu palīdzības atsakās. Esam uz ielas. Ejam uz kinoteātra "Rīga" kafejnīcu, ēdam līdzpaņemtās maizītes un dzeram labu kafiju, mīkstajos krēslos varam arī kādu brīdi pagulēt. Ir grūti atspoguļot piedzīvoto un redzēto. Un, protams, bija ļoti grūti braukt atpakaļ. Jo tas, kas notiek Rīgā, tas ir jāredz, jājūt.

Pierakstījis I. Bērziņš

Ar ticības spēku

Jānis Šmits

Ak, Dievs, 13. janvāris, par ko mums tā jācieš!

Melns rīts – melna diena Lietuvā. Un melna nakts pāri visai Baltijai.

Ar Dieva svētību ceļš no Krimuldas baznīcas uz Rīgu. Mūsu likteņupe Daugava vētrā triec viņus pret krastu, arī upe vaid, grūti, jo otrā pusē augstajā Preses namā pland Lietuvas asiņu atblāzmas karogs. Šai pusē arī karogu jūra, arī sarkana, bet šai pusē viena piektdaļa balta. Balta. Un mēs zinām, ka šī baltā svītra mums ir jānosargā. Jānosargā kā vissvētākais, kas mums ir. Pa šo balto ceļu mums ir jānoiet, un šis ceļš sākas caur pilsētu līdz mūsu laicīgajam templim – Brīvības piemineklim.

Vakars, krēslo, cilvēki dodas uz tām vietām, kur darbojas tie, kuriem mēs uzticamies. Mums jābūt viņu darba, miera garantam. Sākas pirmais barikāžu vakars.

Jauni zēni metina prettanku aizsprostus, sāk nākt smagā tehnika. Vecrīga dimd. Dimd kā tālos gados. To droši vien jūt melnie spēki. Stāvam, salstam, sildāmies. Sildāmies arī dievnamos, Dieva mājokļos. Dievs atdevis savu mājokli mums, cilvēkiem, kuri daudzreiz to ir atgrūduši gan domās, gan darbos. Un šajā namā ir siltums, patvērums, ēdiens, operāciju zāles, ārstu palīdzība un galvenais – vieta, kur mūsu dvēsele nomierinās.

Pulksten 4 no rīta svēts miers, puskrēsļa, bet viens cilvēks staigā gar krēsli rindām, nogurušie sargi atpūšas, bet visi, kuri nomodā, skatās uz šo cilvēku, no kura staro gaiša labestība. Mācītājs visiem ar siltu smaidu pasaka labrītu, un tā viņš apstaigā visus, lai pēc tam mēs vienotos rīta lūgšanā. Viņš aplūkoja trīs lietas: kas ir likums, sirdsapziņa un baušļi. Un tika mums jautāts, kādā secībā mēs viņus saliekam. Likumus valsts pieņem saviem iedzīvotājiem, bet katra iekārta tos maina. Tie nav pastāvīgi. Varbūt sirdsapziņa, tā taču katram dota, lai lemtu to labāko. Bet pietiek cilvēkam iedot šos nāves pilienu (250 gramus), lai sirdsapziņa izzustu, un tas pats cilvēks kļūtu par slepkavu. Ar ko tad atšķiras Dieva baušļi? Tikai ar to, ka tie nepa-

kļaujas mūsu iegribām, bet, pildot tos, cilvēks iemanto Dieva mīlestību. Pēc nedaudz stundām arhibīskaps K.Gailītis kalpo pilnam dievkalpojumaam. Ļaudis gāja arī kristīties, saņemot pēc tam kristīta cilvēka vārdu. Viņi nometa savu pagātņi un stājās uz ceļa, lai kalpotu Dievam, sev, tautai un Latvijai.

Kaut kad ap 9 no rīta. Pa radio ziņa – mašīnas pār Vanšu tiltu pārved zaldātus, tukšas aizbrauc. Pa Daugavu tuvojas kuteri. Apmēram 30 cilvēki sastājas pie Augstākās Padomes dienvidu fasādes durvīm.

J.Podnieks filmē. Tajās sejās nebija baiļu, drīzāk neziņa un jautājums – vai mums pietiks spēku. Kad beidzās uzņemšana, Juris ar kameru aizgāja. Es sapratu, ka kaut kas jādara, jo apkārt šajā brīdī bija pavisam maz cilvēku. Man klāt bija vecmāmiņas dziesmu grāmata ar krustiņu uz melnā vāka. Piegāju pie zēniem un teicu: “Ja jūs zināt kaut divus teikumus, kaut divus vārdus no tēvreizes, noskaidri, un redzēsiet – būs labi!” Es atgāju dažus soļus cerībā kopā ar šiem zēniem sagaidīt nezināmo. Pēc maza brītiņa notika atsaukums. Zēni nāca pie manis. Viena māmiņa teica: “Atļaujiet šai grāmatai pielikt roku!”

Varbūt 19. janvāris

Zinu tikai to, ka ir svētdiena. Dievnamā pat sols, uz kura nosnaužamies, vairs neliekas ciets. Pulkstenis ir 6.00. Tie, kas nomodā, stāv kājās. Liekas, ka tas ir eņģelis, kas atskaņo himnu – lūgšanu, kurā nevaram atrast nevienu pašu skaļāku noti. Nakts atkāpjas, dodot vietu jaunai, varbūt trauksmainai dienai. Noturēta arī rīta lūgšana kopā ar mācītāju. Manī arī rodas divaina sajūta, ka mums laiks iet ar tādu senu paradumu. Nedēļa sākas ar svētdienu. Viss šis notikums arī sākās tanī vētras dienā. Varbūt nedēļu sākot ar lūgšanas dienu, mēs to arī beigsim tīrāki, cits citam tuvāki. Mūsu labās saimniecītes gādā maizītes un pa malkam tējas. Viņu darbs vēsajā priekšnamā neatpaliek no tā, kuri ceļ barikādes un sargā Rīgu. Pie mums pienāk maza, sīka meitenīte, viņa piedāvā siltas pankūkas. Ar kādu mīlestību cep tas! Ietītas baltā līnā dvieļīti. Ar neparastu sirsnību acīs: “Ņemiet, ēdiet!” Bet tie vārdi, ko viņa teica, ir taču Kristus vārdi. Un katru ņēmēju pavadija silts acu skatiens. Pajautāju vārdu. Jana. Arī Kasparam Dimiteram dievkalpojumos muzikālo pavadījumu izpilda Jana. Cik labi, ka Dievs šajās būtnēs ir ielicis

mazu, siltu dvēselīti.

Rosās apgaismotāji, tuvojas lielā lūgšanas stunda. Dievkalpojumu vada arhibīskaps un prāvests. Dzied koris, spēlē mežragu orķestris, dziedam arī mēs. Kā parasti, vismaz pāris stundas dienā pavadu pie savējiem – mazsalaciešiem un ramatiešiem. Eju garām Brīvības piemineklim, acis priecē sakārtotais ziedu paklājs. Vēl pie pašas granīta sienas mūsu līdzjūtība Lietuvai, un mūsos, it kā nekas nebūtu noticis, noraugās Roberts Mūrnieks.

Skatieties šajā attēlā, šī godīgā cilvēka acīs, un mums katram paliks vieglāk nezināmā priekšā.

Vai Roberts viens ar savām asinīm izpirka Latvijas brīvi?

Vai vēl mūsu rindas centīsies mazināt nekad mūžā nenomazgātā roka, bet ne jau mēs ļaunumam spriežam sodu.

11. tramvajs dodas uz Mežaparku. Tramvajā esam apmēram 20 cilvēki, arī četri kareivji – trīs zaldāti un viens ar sarkano bereti. Dialogs ar šo “sarkano bereti” neveidojas. Katrs viņa arguments ir “jūs, jūs – jūs”. Pat tas, ka esam piedzimuši par latviešiem, esot mūsu vaina. Paņēmu atkal savu dziesmu grāmatu, saliku rokas lūgšnā “Mūsu tēvs debesīs”. Ieraugot šo grāmatu ar krustu, vienīgi zaldātu acīs parādās sapratne. Kāda sagādīšanās – šai tramvajā bija tikai viena latvieta. Katrā pieturā interu pūlis juka kā “velni no krusta”. Skanēja arī vārdi: “Demagoga vibrosiķ!” Tā negribējās iejaukt politiku rakstītajā, bet manī radās droša pārliecība, ka šie trīs zēni nebūs ar aptraipītām sirdsapziņām.

Nāves tango

Domā ievēd pirmos ievainotos. Sākas. Ar nestuvēm pieci zēni un es dodamies uz Bastejkalnu. Ir cietušie uz tiltiņa, pa kuru atklāj uguni no Raiņa bulvāra puses. Zēnu atstājam aizsegā, un mēs, pieaugušie, dodamies apiet kanālu no Valdemāra ielas puses. Nepārtraukti šauj gaisā ar trasējošām lodēm. Uzlaužam sētas režģi kanāla pusē un caur pagalmu piekļūstam pie vārtiem pirms parka.

Priekšā (90–100 metru attālumā) lielā ātrumā tiek pārvietotas mašīnas, skaļruņos skan saucieni “atbrīvot parku!” Un tiešām – daudziem bija Dieva laime parādīt varonību — muļķību, jo sekas šādai skrāidīšanai varēja būt bēdīgas. Novietojam nestuves koku aizsegā. Šajā brīdī pusotra metra attālumā no mums ložu

kārta ieskrien zemē. Bailes ir atkāpušās, paliek pienākums. Atskan saucieni, lamas. Un tā vairākas stundas, tad viss melnais brauciens iegriežas šķērsielā, atskan divi atsevišķi šāvieni. Brauc divas bruņumašīnas. Šoreiz Rīga nedimd. Rīga sten, projektoriem taustot zemi, tad gaisu. Par laimi, viens patiešām drošsirdīgs izgriež lampas uz kanāla tilta, arī mūsu drošība palielinās. Notiek sanitārā transporta izsaukumi, abās pusēs cietaušie. Tad viss melnais kortežs aizbrauc. Iestājas klusums.

Ejam ar nestuvēm uz ministrijas ēku. Pie kokiem zemē, jau nezvēru darbu pastrādājušas, mētājas tukšas čaulītes. No aparāta izrauta filma kā čūska valstās pa asfaltu (viens neģēlibu liecinieks likvidēts).

Ir ieradies krievu mācītājs. Es prasu: "Mācītāj, kāpēc jūsu ticība tik nežēlīga?" Es viņam parādu melnu grāmatiņu ar krustu vidū – tas mūsu spēks...

Ak, Dievs, par ko mums tas jācieš!

Pirmdiena – 21. janvāris

Sāpes, sāpes, sāpes – sirds kliedz: "Nāc ātrāk, taisnība!" To gaidu es, to gaida latviešu tauta. Mēs, latvieši, paliekam mazākumā, elles dzirnas maļ. Nogurums, liels nogurums. Paguruši esam visi, atpūtušies vienīgi varmākas – viņi savu melno darbu padara dažās stundās. No rīta dodos pie savējiem. Tagad jau visa šīs nelaiemes piemeklētā tauta ir savējie. Aizgājis līdz Ministru Padomei, pabijis tur – atkal saku: "Jāiet pie savējiem", pie baltajās drānās tērtajiem, maniem mīļajiem. Katram šodien laiks jautā: "Ko tu vari darīt Latvijas labā?" Un atbilde atrodama katra cilvēka konkrētā rīcībā.

Šorit no rīta izmēru ar soļiem, cik tālu naktī mēs katrs stāvējām no mīlestības. Sanāca 73 soļi. Vai sagadišanās? 73 gadi un 73 soļi. Kāda starpība solim ar gadu? Nav starpības. Abas realitātes šodien identiskas. Arī ļaunums padodas mēra un laika vienībām. Vai tas būtu atoms, molekula? Tad jau to varam savākt vienviet un iznīcināt! Bet šiem fizikas likumiem ļaunums nepadodas. Kas tad ir ļaunums? Jautājums mums katram.

Bastejkalna parka krustceļā liels sarkans plankums, tur izbeidzās cilvēka sirdspuksti. Arī viņš mīlēja Dzīvi, mīlēja mūs – savējos. Dzīvība viņam šķita maznozīmīgāka. Uzņemot kadrus, viņš domāja par vienu – cilvēkiem ir jāredz, kas notiek ar mūsu tautu.

Daudzi izvairās skatīties, daži neskatās vispār un iet taisni, pēdējā brīdī ieraugot, met likumu. Paies laiks, un visi ies šai vietai pāri. Viens otram uzskrienot virsū. Atvainosies vai neatvainosies – šeit taču krustceļš.

Samērot ar A.Epnera filmu, kur vertikāle nemainās, bet horizontāli izvēlamies pēc sava prāta. Bet tagad tas ir citā dimensijā, tas atrodas uz zemes. Vai apgāzts krusts arī ir krusts? Jēzu pieņagloja pie vertikāla krusta, Andris tika pieņaglots pie apgāzta. Kopējs viņiem viens – viņi mira par mums.

Vakars. Aizeju atkal uz Bastejkalnu. Andrim – ziedi, sveču liesmiņas. Vēl ilgi šajās vietās tauta iedegs svecītes, iedegs un sargās ar savām plaukstām. Novēlēs sargāt mūsu nākamajām paaudzēm, par kuru gaišo nākotni mēs šeit esam.

Otrdiena – 22. janvāris

Noskaņojums no rīta možāks, vairāk gulēts. Pārdomām pagājušās nakts iespāidi. Vakara aizlūgumā lūdzam par izdzisušām dzīvībām. Lūdz arī par jaunieci, kurš nelaimes gadījumā ticis sapspiests ar buldozeru. Jaunais mācītājs Māris Sāns sapulcē mūs zem kanceles. Ir tikai divas dziesmu grāmatas, bet mēs apkārt pāri par 10 Dieva bērni. Man blakus Ģirts no Garkalnes. Plecos sīks, bet šai zēnā ticības spēks lielāks par paša augumu. No rīta Ģirts man pavēsta: “Naktī daudz domāju par nākotni un nācu pie secinājuma — kļūšu mācītājs.” Un lai piepildītos viņa vēlēšanās, abi lūdzam.

Brokastis – glāzīte tējas, pāris maizītes. Un tad ieraugu ceriņu krūmu. Jā, patiešām. Balts, lieliem ziedu ķekariem, tikai zaļo lapiņu pamaz. Tā šis brīnums, novietots uz trepju pakāpiena, apliecina – nakts atkāpjas, nāk pavasaris – dzīva daba. Šie lauku vīri, kas šeit sabraukuši, domā par mājām, katram mājās kas darāms. Kaut vai pie ugunsкура sasildītām rokām noglāstīt graudu maisu, kas aiztaupīts sējai. Cik labi, ka mēs esam sējēju tauta. Un katrā sēklā jau ir šis sākums – balts, ziedošs ceriņš. Iesākumā tas atradies Augstākās Padomes ēkā, bet, lai to varētu apskatīt vairāk cilvēku, tagad novietots dievnamā. Klāt pievienotas A.Elksnes dzejas rindas:

Un mūsu patiesība, lai viņa tālāk zied!

Uz cilvēci ceļš vienmēr caur tēvzemi iet.

Saģērbjos un eju atkal pie savējiem. Vakar vakarā bija lietus, šorīt

sauss. Soļi paši par sevi nogriežas Pulvertorņa virzienā. Ļoti grūts, bet staigājams sāpju ceļš. Visu nakti šeit pie koku saknēm ir degušas svečītes. Vieta, kur atradās lielais sarkanais plankums, aizskalota ar nakts lietu. Ziedi, sveces, bet zīmīte tam, kurš šeit pielika galvu vistuvāk zemei. Jaunais milicis Sergejs Konoņenko arī pats neizvēlējās šeit vietu, lai sastingtu pie zemes. Kad nācām no Ministru Padomes vēlreiz caur parku, sārtas nelķes kā pēdējo sveicienu kopā ar sievu, varbūt līgavu, noliek vēl pavisam jauns milicijas seržants. Arī viņš atnācis pie savējā.

Atkal dievnams. Sols, uz kura nakti gulēju. Priekšā vitrāžā, gaismas aspīdēts mūsu glābējs. Zem vitrāžas altāris, pie kura, no meties ceļos, lūdz mūsu glābēju mācītājs Viesturs Pirro. Viņš pienāk pie mūsu māsiņām, dakterēm, runā ar viņām. Sejas atplaukst, tātad, teikti labi vārdi. Smaids pašlaik arī retums. Kad, piegājis pie viņa, sasveicinos, saku, ka mamma glabā no avīzes izgrieztu viņa attēlu un klausās svētrītu un raidījumus pa radio. Viņš saņem mani pie rokas, lai pasakot mammītei lielu, lielu pateikšanu. Viss būšot labi. Pārmet man krusta zīmi un uzsmaida.

Varbūt vairāk šajā laikā teiksim viens otram kādu labu vārdu, uzsmaidīsim mīļi un sirsnīgi.

Sāksim ar siltu acu skatienu. Prieks un gaviles lai paliek vēlākam laikam. Tas laiks jau nāk. Ja kāds tam netic, atnāciet Doma dievnāmā, šeit taču zied ceriņi – balti, balti.

Viena balti ģērbta labo cilvēku brigāde jau aizbrauc no šejienes, lai savu humāno darbu veiktu savam darbam piemērotākās telpās. Pašlaik Maskavā mūsu valsts vadītāji sāk sarunas. Kā viņiem veiksies? Mēs visi savās baznīcās esam katru reizi aizlūguši, lai viņu domas, prāts un darbi būtu virzīti uz tautas laimi. Augstais Dievs, stāvi viņiem klāt. Un dod, Dievs, svešās zemes ķēniņam saprašanu un godaprātu. Mēs lūdzam.

Daudz vētru mums reiz pāri gājis,

Un, ja vēl daudz mums viņu būs,

Dievs aicinās, kā aicinājis

Arvienu atkal saulē mūs.

Tā diena pienākusi. Zeme saņem šodien savu tiesu. Saņem savus varoņus. Zeme, Tev viņi jāpārklāj ar smilšu sagšu! Zeme, Tev Latvija uztic savus dēlus!

Tam visam grūti noticēt. Mazā Latvija tikko cenšas nostāties uz Brīvības ceļa. Mūsu iecerēs, 4. maija Deklarāciju pieņemot, neviens neiedomājās tik skaudru tagadni. Likās — Princesi (Brīvību) no stikla kalna esam jau nonesuši. Visā valstī valdīs darba prieks, svētku liksmība. Lai atceramies to, ka zelta jātniekam ļaunie sargi atņēma pirkstu ar princeses zelta gredzenu. Šodien tumšie spēki mums ir atņēmuši visu roku — piecu mūsu vidū šodien vairs nav. Vārdi vairs nevar palīdzēt, bet ziedu klājiens, mūsu siržu siltums lai silda Jūs. Un vēl mums jāsarga Jūsu pieņiņa — tā, kā šodien sargājam ar savām plaukstām sveču liesmiņas.

Un, kad blakus šīm liesmiņām norit pa sāļai asarai — neteiksim vārdus, bet sevī klusi lūgšim, lai Kristus ņem pie sevis, kas ticēja, cerēja, cīnījās un krita par mums.

Aizejam līdz Vecpilsētai. Viktoriju māc bažas, vai izturēs betona mūrētie nocietinājumi? Kad šeit bija ļaužu siena, bija cerīgāk. Kāpēc? Šo sienu, betona blokus saista sastingusi cementa java. Tad bija cerīgāk. Ļaužu mūri saistīja...!

Doma dievnamā mazā Antriņa, vēl nepagurusi, pilda viesmīlīgās saimniecītes pienākumus. Ļaužu šeit maz. Lielās durvis atvērtas, soli tukši. Arī cilvēki baltās drānās atstājuši šīs telpas.

Eju uz altāra pusi. Jūtu, šai telpā neesmu viens. Nometos ceļos, uzlieku roku uz grāmatas ar krusta zīmi un saku: "Mūsu Tēvs debesis. Svētīts lai top tavš vārds..."

Un tas, kurš noraugās uz mani, it kā saka: "Tu neesi šeit viens, tu, latvju tauta, neesi viena. Es biju, esmu un palieku ar jums."

Mana roka uz grāmatas sajūt šo siltumu. Siltumu, kas nāk no augšas šajās grūtajās dienās, izjuta katrs šeit: gan pie uguns-kuriem, gan uz barikādēm, gan negulētas naktis pavadot pie telefona aparātiem, gan strādājot pie sardzes maiņām, azaida sagādē, gan visu mūsu tuvinieki... Mēs, visa Latvija, bijām sadevušies rokās. Šīs barikādes veidoja Tauta un vienoja Dieva spēks.

Uzzinu, Ģirts ar zēniem no rīta paņēmuši krustu un aizbraukuši uz Vecmilgrāvi — pārlicināt tos, kuri atnesa ļauno nakti. Pusdienlaikā no zēniem ziņu vēl nav. Jācer tas labākais.

Aizveru dziesmu grāmatas vāku, lēni pieveru smagās ozolkoka durvis. Ar pateicību, ka šīs dienas nepalika manā mūžā kā baltas, neapraktītas lapas. Ar pateicību Augstajam namam, kurā ne-

viens nejutās atstums, kur bija mūsu mājas.

Dodamies pie Brīvības pieminekļa. Karogi ar sēru lentēm. Ziedi, kuriem lemts ziedēt cilvēku priekam, tagad nogriezti, vaiņagos ievīti, ir mūsu nodeva sāpēm.

Himna – tautas lūgsna – ar neizsakāmām mokām nāk pār mūsu lūpām, smacē asaras. Vārdi sastingst jau sirdīs.

Pieminekļa pakājē trīs šķirsti, ceturto guldīs Baltkrievijas zemē.

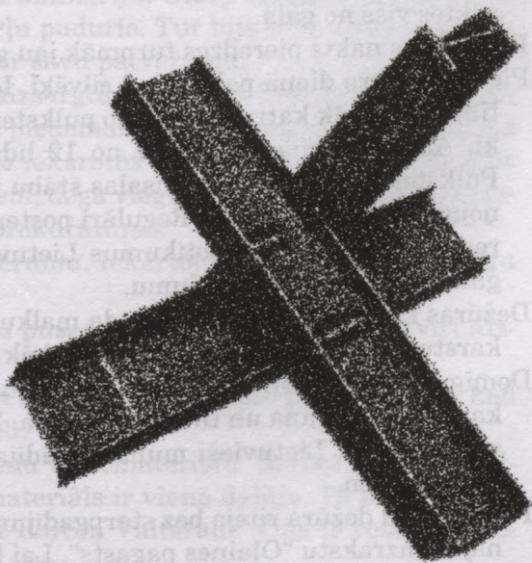
Trīs šķirsti, trīs zelta zvaigznes zilgajās debesīs, un iekalts akmeņi – “Tēvzemei un Brīvībai”. Mūsu, mazsalaciešu, pulciņš noliek ziedus. Tās ir atvadas.

Aizveru pēdējo lappusi. Centos pateikt, kā šīs dienas uztvēru savā skatījumā. Nejauši nozaudētas divas aprakstītas lapas par 15. un 16. janvāri. Varbūt vējš tās dzenā pa Vecrīgu, varbūt iepūta ugunskurā. Ja Latvijai grūtā stundā vajadzēs, mēs iesim, bet tagad lai ticība Dievam palīdz darbā, dzīvē un stāv klāt pie mūsu nākotnes sūpuļa.

Pierakstījās I. Bērziņš

Kaujja

Redzēju virus aizsargtērpos

Edgars Prūsis

Olaines pagasta grupa saņēma norīkojumu uz Zaķusalu. Pēc visiem tās dienas "jandāļiem" mēs, četri vīri, ieradāmies Zaķusalas štābā un saņēmām norādījumu par Olaines pagasta posteņa novietojumu. Posteņa vieta – Zaķusalā, TV torņa pusē, tilta galā.

Mums kaimiņos iekārtojās vēl divas grupas – fiziķi un melioratori. Izveidojās trīs ugunsgrūdu grupa.

Atstāju cilvēkus postenī un pats braucu uz pagastu pēc papildinājuma. Atsaucība aicinājumam bija pārsteidzoša. Īsā laikā tapa 10 cilvēku grupa. Pēc papildinājuma ierašanās atstājām jaunpienācējus, bet paši devāmies izlūkot pilsētu.

Ceļā satikām vienu OMON BTR, kuram sākām sekot. Tā uzzinājām viņu bāzi. Atstājām mašīnu ar diviem vīriem mežā un gājām uz bāzi. Nenožīmīgi aprunājāmies ar vārtu sargu un atgriezāmies Zaķusalā. Šajā naktī ļoti salām, kurinājām vibotnes un visādu dražu, ko spējām salasīt.

Kā ziņu pamata avots mums bija radio, ko neizslēdzām ne mirkli. No rīta katrs dežurants atgriezās savās ikdienas gaitās, lai vakarā sāktos viss no gala.

Pēc pirmās nakts pieredzes turpmāk jau gatavojāmies rūpīgāk.

Pie ugunsgrūda dienā palika 2–3 cilvēki. Iedibinājās ritms un kārtība. Turpmāk katru vakaru no pulksten 16 sāka ierasties cilvēki. Ap 18.30 bijām vienmēr no 12 līdz 15 un vairāk cilvēku. Pulksten 19 devos uz Zaķusalas štābu pie Millera kunga un ziņoju par cilvēku skaitu. Regulāri postenī dežūrēja divas sanitāres ar somām. Zinot notikumus Lietuvā, viņas ar lielu rūpību gatavoja savu medekipējumu.

Dežūras kļuva par ikdienu. Atveda malku, un kļuva labāk, atveda karstu tēju un ēdamo – kļuva vēl labāk.

Domīgu darija nākotnes neziņa. Satraukumu radīja smagās tehnikas iedarbināšana un tilta noslēgšana. Nebija izslēgts arī Lietuvas variants. Lietuvieši mums parādīja labu piemēru, un dara to vēl šodien.

Parējā laikā dežūra ritēja bez starpgadījumiem. Pie koka piestiprinājām uzrakstu "Olaines pagasts". Lai būtu aizvējš, no kļūcēm

uzcēlām sētu un uztaisijām galdu. Uzjautrināja tagadējā Kara akadēmijas pasniedzēja Valda Jurgelāna zīmētas karikatūras (A.Rubiks uz Preses nama u.c.).

Pārmaiņus gājām uz TV studijas ēku pasildīties. Miega aizdzīšanai spēlēja futbolu. Patīkamas pārmaiņas ienesa ansambļu un kora priekšnesums. Iedzīvotāju atsaucība un labdarība ir neaprakstāma. Gribru pieminēt faktu, ka mūsu trīs ugunsgrābu rajonā krievu valodu nedzirdēju. Varbūt ekskursijām šeit nebija interesanti un par tālu no centra.

Likās, ar šo tautas gara pacēlumu pat kriminālās padibenes no pilsētas bija pazudušas.

Tā gāja dienas līdz 20. janvāra vakaram, kad vienu nakti gribēju atpūsties. Bija sarunāta tikšanās ar toreizējo Bauskas milici, bijušo darba kolēģi, kurš dežūrēja IeM. Ārpus sava darba laika viņš divas nakts kuplināja mūsu posteņa vīru skaitu.

Noziņoju par posteni Zaķusalas štābā un braucu uz pilsētas centru. Pie "Saktas" noliku mašīnu un izkāpu no tās. Tūlīt arī sākās šaušana pie IeM.

No 1989. gada nodarbojos ar videofilmēšanu amatiera līmenī, un soma ar kameru man vienmēr bija līdz. Zināju, ka pulksten 21 Valerijs sāk dežūru pie IeM, paņēmu videokameru un gar katedrāli un Raini skrēju uz ministriju. Starp Raiņa pieminekli un viesnīcu "Rīdzene" ir eglu puduris. Tur bija liela zemes kaudze, kuru biju noraudzījis par savu patvērumu.

Pie kaudzes jau atradās aizsargtērpos tērpti bruņoti vīri, kuriem mana kompānija nebija pieņemama, un ar krievu lamu vārdiem mani fiziski izraidīja no iekārotās vietiņas. Notika šaušana ar automātiskajiem ieročiem, dega vieglā automašīna, skanēja pistoles šāvienu no LPSR prokuratūras.

Nācās sameklēt citu patvērumu. Iekārtojos jaunajā vietā un sāku filmēšanu.

Ievēroju, ka no katedrāles puses eglītēs ieskrien vēl divi vīri aizsargtērpos.

Tā tovakar Valeriju neizdevās satikt. Tikos pēc pāris dienām, kad apmeklēju viņu hospitālī.

Tagad reti pārcilāju to dienu videomateriālu. Barikāžu fonda dibināšanā rādītais videomateriāls ir viena daļa. Tā laika unikālākai kolekcijai ir jābūt Raitim Valteram. Viņš ir vesela videoenciklopēdija.

Ar nodomu nepieminēju mūsu posteņa dežurantu uzvārdus, jo nevienam tagadējam biznesmenim, bijušajam "eks..." nebūs patīkami strādnieki – 1991. gada barikāžu dalībnieki; ceru uz sapratni un piedošanu.

Neesam kļuvuši lepmi, miljonāri, lielas firmas nevadām, lielas mājas neceļam un neko ievērojamu neesam privatizējuši. Mūsu līderi neiztur pārbaudi ar naudu un varu.

Esam virzījušies gan pa labi, gan pa kreisi, bet ceļam uz priekšu cerību vēl galīgi neesam zaudējuši.

Lielu izturību un labu veselību, draugi – barikāžu dalībnieki!

Domāju, ko teikšu ģimenēm

Aleksandrs Matvejevs

Atceroties 1991. gada janvāra notikumus, rodas daudz jautājumu, uz kuriem līdz šim brīdim atbildes nav atrodamas. Katrs to laiku aculiecinieks dod savu vērtējumu. Es, būdams tā laika Bauskas rajona milicijas nodaļas priekšnieks, pacentīšos savās atmiņās dot savu vērtējumu kā to dienu aktīvs dalībnieks.

Vēl mācoties Ļeņingradas Augstākajā milicijas skolā no 1980. līdz 1984. gadam, radās pārliecība, ka PSRS kā valsts vara ilgi nepastāvēs, un arī pēc tam, mācoties Maskavas Milicijas akadēmijā, pakāpeniski par to pārliecinājos, jo tur lekcijas lasīja daudzi progresīvi pasniedzēji, un mums bija pieejama tā laika slepenā informācija. Galvenā ideja starp pasniedzējiem un milicijas darbiniekiem valdīja tāda, ka, ja pārvarēs korupciju Maskavā, tad arī visā valstī būs kārtība. Atrodoties Maskavā, es balsoju par Borisu Jeļcinu, un mēs visi cerējām, ka viņš ieviesīs kārtību.

Līdzīga situācija veidojās arī Latvijā. Lai cīnītos ar organizēto noziedzību, tika izveidota speciālo uzdevumu milicijas vienība (OMON), kura tika labi apbruņota, kā arī tur strādājošie saņēma labu atalgojumu.

Darbam speciālajā milicijas vienībā atlasīja kadrus no visas republikas milicijas struktūrvienībām. Pakāpeniski šis spēks tika iesaistīts noziedzīgās akcijās. Deviņdesmitajos gados jaunizveidotās Latvijas Valsts muitas kontrolpostēnos apsardzi veica milicijas darbinieki, tai skaitā arī Bauskas rajonā. Tad OMON rīkoja posteņu grautiņus, tos aplaupīja un nodarīja miesas bojājumus mūsu darbiniekiem, kaut gan paši bija tērpti tādā pašā formā. Atceros vienu epizodi – kad kontrolpostēni Bauskas rajonā bija sagrauti, milicijas darbinieki pārtvēra omoniešu savstarpējo sarunu, no kuras bija saprotams, ka viņi gatavojas kārtējam uzbrukumam. Ņemot vērā, ka muitas posteņi bija sagrauti, vienīgais objekts, kuram varētu būt sagaidāms uzbrukums, bija rajonā milicijas nodaļa. Šāda informācija pa telefonu tika paziņota tā laika iekšlietu ministram Aloizam Vaznim. No viņa tika saņemts rīkojums nekādu bruņotu pretestību neizrādīt, ieročus ieslēgt ieroču telpā, ārdurvis noslēgt. Uzbrukums nenotika, pēc

laika uzziņājām, ka tika sagrauts kārtējais muitas kontrolpostenis Jelgavas rajonā. Bija mūsu vidū darbinieki, kas jau tad gribeja ķerties pie ieročiem un dot bruņotu pretestību OMON. Man izdevās viņus pārliecināt, jo tajā laikā katra mazākā bruņotā provokācija radītu pretreakciju, kas izsauktu lielāku asinsizliešanu. Dienesta apspriedēs runājām par to, ka mēs pret savu tautu neiesim, kaut gan Rīgas milicijā bija spēki, kas centās sašķelt miliciju un iesaistīt to politiskās akcijās. Mūsu nodaļai izdevās saglabāt darbinieku vidū vienotību. Bauskas rajona milicijas nodaļa bija viena no pirmajām republikā, kas pārtrauca komunistiskās partijas darbību nodaļā, jo uzskatījām, ka milicijas darbinieki nedrīkst iesaistīties politiskās kustībās un partijās.

1991. gadā pirms janvāra asiņainajiem notikumiem es tiku izsaukts uz milicijas departamentu, kur saņēmu mutisku norādījumu savākt brīvprātīgos milicijas darbiniekus, kuriem būs jādodas uz Rīgu apsargāt objektus. Atgriezies Bauskā, es izsludināju trauksmi. Pēc darbinieku ierašanās sanāksmē paziņoju, ka ir nepieciešami brīvprātīgie, kuri pēc tam tiks nosūtīti uz Rīgu speciālu uzdevumu izpildei. Arī šajā sanāksmē tika uzsvērts, ka mēs, milicijas darbinieki, nedrīkstam pielietot ieročus pret savu tautu. Saprātām, ka būs jāstājas pret OMON, kurš bija nostājies uz noziedzīga ceļa. Pieteicās vairāk kā divdesmit milicijas darbinieki – gan latvieši, gan krievi, lietuvieši, baltkrievi, kuriem nākošajā rītā tika izsniegts bruņojums (pistoles, automāti, bruņvestes), atstājot milicijas nodaļas rīcībā tikai divus automātus. Grupi vadīt tika uzdots rajona milicijas nodaļas priekšnieka vietniekam Guntaram Marķitānam. Tajā naktī, kad notika apšaude pie Iekšlietu ministrijas ēkas, es pirmām kārtām nodomāju, ko pateikšu ģimenēm, ja būs bojā gājušie, jo uz Rīgu viņus nosūtīju es.

Rajona milicijas nodaļā tika izsludināta trauksme, un tā laika rajona izpildkomitejas priekšsēdētājs Jānis Rāzna nodrošināja cilvēkus ar autobusu un savu dienesta "Volgu", un kopā ar visiem devās uz Rīgu. Mēs bijām bruņoti ar Makarova tipa pistolēm un vienu Kalašņikova automātu, bez bruņvestēm. Norādījumi no Rīgas nāca pretrunīgi. Man izdevās sazvanīt tā laika Iekšlietu ministra vietnieku Zenonu Indrikovu. Es uzdevu jautājumu, kā rīkoties. Viņš atbildēja, ka atrodas savā darba kabinetā un tajā brīdī OMON kaujinieki lauž kabineta ieejas durvis.

Es saņēmu rīkojumu doties uz tā laika Rīgas Maskavas rajona milicijas pārvaldi. Pēc ierašanās Rīgā es kopā ar vēl vienu milicijas darbinieku devos uz Iekšlietu ministrijas ēku, kur vēl skanēja šāvieni. Ieejot ēkas telpā, kurā bija izvietoti Bauskas milicijas darbinieki, atklājās drausmīgs skats – telpa pilna ar ūdeni, radiatori sašauti, telpā un arī uz kāpnēm asinis. Mēs meklējām savus darbiniekus, jo visi nebija atrodam. Tikai uz rīta pusi bija noskaidrots, ka daži bija devušies pie saviem radiem, kas dzīvoja Rīgā. Pēc tam mēs aizbraucām pie saviem ievainotajiem kolēģiem Alģa Simanāviča un Jāņa Jasēviča. Jānis Jasēvičs nodeva man savu dienesta pistoli un teica, ka citam nevar uzticēt. Pēc šiem notikumiem radās jautājumi, kas pirmais atklāja uguni, vai Bauskas milicijas darbinieki rīkojušies pareizi. Šajā sakarā tika sagatavota atklātā vēstule Iekšlietu ministrijas vadībai un notika sanāksme, kurā piedalījās Augstākās Padomes deputāti. Līdz šim laikam nav dots pilnīgs novērtējums janvāra notikumiem, bet mēs nedrīkstam aizmirst tos cilvēkus, kuri aizstāvēja Latvijas neatkarību, kā arī tos milicijas darbiniekus, kuri to darīja ar ieročiem rokās. Milicijas struktūrvienības bija vienīgais reālais bruņotais spēks, kas nenostājās pret Latvijas tautu, jo tautas vienotība uzvarēja.

Izvērtējot vēsturē šo mazo laika periodu, var teikt, ka sabiedrībā pretrunas ir saglabājušās, bet mēs nedrīkstam aizmirst tā laika tautas vienotību neatkarīgi no nacionālās piederības.

Bija beigušās patronas

Valerijs Markuns

Dzīve sastāv no kontrastiem. Kas vienu dienu ir labs, tas otru dienu ir jau slikts. Kas vienu brīdi tiek pelts, tas citu brīdi tiek mīlēts un godā celts. Tā ar satraukumu pa televizoru vēroju, kā 1990. gada maijā ap Jēkaba ielas namu pulcējas dažādi noskaņoti ļaužu masas, kuru spiedienu uz Augstākās Padomes ēku atvairīja speciālās milicijas vienības, sauktas par OMON. Tiešām izveicīgi zēni! Taču, kad tā paša gada decembrī OMON ieņēma Preses namu, es biju sašutis kopā ar visiem līdzilvēkiem. Arī pats nēsāju milicijas formas tērpu. Protams, biju iežogots pavēļu un reglamentu rāmjos, taču tas man netraucēja, novelkot formu, doties uz Rīgu, lai paklausītos, ko spriež cilvēki vecajā Arkādijas vai Vērmaniša estrādē, kā arī piedalīties tautas manifestācijās gan pie Brīvības pieminekļa, gan Mežaparkā un Daugavmalā.

Kontrasti turpinājās. Bija Tautas fronte, bija interfronte. Sakarā ar papīra trūkumu avīzes iznāca mazā formātā uz papīra, kurš bija ražots no makulatūras. Taču bija avīze "Atmoda", bija arī "Jedinstvo", un vēl pietika papīra alkohola un cigarešu taloniem.

Aktuālākā tēma gadu mijā no 1990. uz 1991. gadu bija runas un minējumi par to, kas mūs sagaida nākotnē, un ar ko tas viss beigsies. Runāja, ka Maskavā tiek darīts viss, lai Latvijā un pārējās Baltijas republikās varētu ieviest Prezidenta pārvaldi.

Lai informācija pēc iespējas ātrāk nokļūtu līdz iedzīvotājiem, Latvijas Radio sāka raidīt cauru diennakti, un manās mājās tas netika izslēgts.

Tad sekoja traģiskie notikumi Viļņā un visas Latvijas manifestācija. Sākās barikāžu laiks. Dienesta pienākumi man lika visu dienu atrasties darbā – Bauskas rajona Iekšlietu daļā, taču vakarā, noģērbjot formu un uzvelkot mugurā vissiltākos džemperus, divas naktis tomēr pavadīju kopā ar barikāžu vīriem Zaķusalā.

Tas notika tā. Sākoties barikādēm, piezvanīju savam paziņam Edgaram Prūsim, kurš tajā laikā bija Latvijas Tautas frontes Rīgas rajona padomes loceklis. Tā kā E.Prūsis pārstāvēja Olaines

pagastu, tad viņš uzaicināja mani uz barikādēm savu vīru pulkā Zaķusalā, Salu tilta nobrauktuves uz TV torni pusē. Vienu trauksmainu nakti pavadīju no 14. uz 15. janvāri. Otrā bija nakts no 16. uz 17. janvāri, taču tā nebija visa nakts. Sakarā ar to, ka Latvijas milicija strādāja pastiprinātā režīma stāvoklī, es centos regulāri no TV centra ēkas zvanīt uz savu dežūrdaļu, lai zinātu, ja gadījumā tiek izsludināta trauksme. Tā tas arī šoreiz notika, un es, atvadījies no vīriem, devos uz Bausku.

Bauskā no Iekšlietu daļas vadības izskanēja aicinājums – brīvprātīgi pieteikties braukšanai uz Rīgu, lai ar ieročiem rokās cīnītos pret OMON jeb “melnajām beretēm”. No visa Bauskas rajona iekšlietu daļas kolektīva pieteicās 20 vīri. Kad braucām projām uz Rīgu, bija arī tādi, kas teica: “Kurp jūs, muļķi, braucat? Dzīvot laikam apnicis!”

Rīgā mūs norikoja Iekšlietu ministrijas apsardzē, diennakts dežūrās pa astoņi cilvēki, ik pēc divām diennaktīm. Tā kā mums pietrūka četru puīšu, tad tos pievienoja no Ogres milīciem. Tāpat tika sadalīti vīri arī no citiem lauku rajoniem, norikojot tos apsardzē Augstākajā Padomē, Ministru Padomē, TV centrā un pie TV torņa, Latvijas Radio un citos sevišķi svarīgos objektos. Par vecāko Augstākās Padomes un Iekšlietu ministrijas apsardzes grupām tika iecelts Bauskas RID priekšnieka vietnieks Guntars Marķitāns.

20. janvāra vakars. Tā bija auksta un vējaina diena. Mēs, astoņi baušķenieki, uz maiņām sargājām Iekšlietu ministriju, divas stundas postenī, divas – atpūšoties. Sajūta nekāda patīkamā nebija, jo visu dienu garām braukāja omoniešu mašīnas. Paši maskās, “bobiku” aizmugurējās durvis atvērtas, rēgojas automātu stobri.

Jā, tā sākās šī liktenīgā diena, kuras notikumi izmainīja likteni ne tikai mani, bet arī visai valstij, jo iegāja vēsturē kā pirmā bruņotā pretošanās atjaunotās Latvijas Republikas vēsturē. Mans postenis kopā ar Aļģi Simanāviču bija pie Iekšlietu ministrijas galvenās ieejas, kura tajā laikā atradās pretim Arhitektūras un celtniecības lietu pārvaldei jeb tagadējai ASV vēstniecībai. Vienlaicīgi pie Iekšlietu ministrijas caurlaižu biroja ieejas jeb tagadējās galvenās ieejas bija otrs postenis, kurā atradās Agris Kociņš un Guntars Bergs. Attiecīgi pēc divām stundām mūs mainīja Renārs Zaļais, Jānis Jasēvičs, Didzis

Traumanis un Māris Kļaviņš. Mūsu atpūtas vieta atradās caurlaižu birojā pirmajā stāvā, telpā ar lieliem logiem, vēršiem pret Bastejkalnu. Zēni jokojā, ka mēs esam izlikti kā uz skatloga.

No dežūras brīvajā laikā mēs iedzērām kafiju un pārrunājām redzēto dežūras laikā. Kādā no atpūtas brīžiem piezvanīju savam paziņam Edgaram Prūsīm, ar kuru biju dežūrējis barikādēs Zaķusalā, lai pateiktu, ka barikādēs nevarēšu būt, jo esmu ticis pie nopietna uzdevuma. To uzzinājis, E.Prūsis piedāvāja vakarā atvest termosu ar karstu kafiju un cigaretes. Noskaidrojās, ka laikā no plkst. 21 līdz 23 atradišos postenī, viņš solīja tajā laikā arī piebraukt, nezino, ka līdz ar to kļūs par liecinieku dramatiskiem notikumiem, kurus viņš arī nofilmēja ar savu videokameru.

Visu dienu mūs filmēja dažādu valstu žurnālisti gan ar foto, kino, gan videokamerām. Tā laika žurnālists Mariss Andersons man pat pajautāja, kādu valsti es pārstāvu. Dežūrējot redzējām, kā uz svinīgajām vakariņām viesnīcā "Rīdzene" atbrauc Polijas Seimas maršals ar mūsu valsts Augstākās Padomes priekšsēdētāju Anatoliju Gorbunovu un viņu pavadošo svītu, redzējām arī balto "Volgu", ar kuru atbrauca Alfreds Čepānis, un kuras degšanu redzēja visa pasaule TV ekrānos. Redzējām, kā gar mums nobrauc "žigulis" ar dubļos nosmērētiem numuriem; pie stūres atpazinām OMON komandieri Česlavu Mliņņiku. Īsi pirms septiņiem vakarā pie mums pienāca divi nosaluši vīri – kinooperators Juris Bindars un skaņu operators Aleksandrs Laizāns no Latvijas TV. Tā kā ar Aļģi plkst. 19 gājām divu stundu atpūtā, bet operatori gribēja tuvāk ar mums iepazīties un nofilmēt mūs, paaicinājām viņus sasildīties un kopā iedzert kafiju.

Divas atpūtas stundas pagāja ātri, pa to laiku mūs apciemoja iekšlietu ministra vietnieks Zenons Indrikovs, kurš mūs mierināja, ka "viss būs labi". Ap plkst. 21 mēs devāmies ārā – milīci, lai stātos postenī, bet operatori, lai nofilmētu sardzes maiņu.

Vēl tikai pēdējie atvadu vārdi, un operatori būtu devušies uz Zaķusalu, taču arī viņi kļuva par lieciniekiem dramatiskajai un asiņainajai epizodei – OMON vienību uzbrukumam LR Iekšlietu ministrijai. Tas notika plkst. 21 un 12 minūtēs, kad atskanēja pirmie šāvieni. Tā kā šaušana sākās aiz ēkas stūra, no sāku ma neredzēju, kas kam šauj, taču sapratu, ka "tas" ir sācies. Automātiski nolaidu drošinātāju un ielaidu patronu savā "ka-

lašņikovā”, un tajā pašā brīdī mūsu šķērsielā parādījās OMON “bobiks” un smagā automašīna ar būdu un restotiem logiem. No šiem logiem tika raidītas šāvienu kārtas manā un Aļģa virzienā, kurš gar ēkas sienu atkāpās uz manu pusi. Nu jau mēs divatā, plecu pie pleca, atšaudoties īsām kārtām, atkāpāmies uz ieejas durvīm. Varēja manīt, ka uz mums šauj no vairākām vietām – no smagās automašīnas būdas restotajiem logiem, no apstādījumiem, kas atradās pāri ielai, kā arī no viesnīcas “Ridzene” puses.

Tumsā varēja redzēt trasējošo ložu trajektorijas. Vēlāk uzzināju, ka OMON kaujiniekiem katrā trešajā patronā bija trasējošā lode, lai tumsā varētu atšķirt savējos no svešajiem. Kad bijām jau pie ministrijas ieejas durvīm, Aļģis savādi ievaidējās un teica, ka laikam esot ievainots kājā. Uzvedu viņu pa trepēm līdz pirmajai kāpņu platformai, no kuras var nokļūt pie dežuranta, un, kad apsēdināju uz trepēm, viņš bilda, lai aizslēdzot ieejas durvis, lai “viņi”, tas ir, omonieši, neieklūtu ēkā. Es atgriezpos atpakaļ pie ieejas, kad uz durvīm no pretējā nama sāka šaut ar ložmetēju. Es paspēju tās aizslēgt un aizcirst durvju aizbīdņi, bet, izvairoties no šāvienu kārtas, kritu, tā savainojot kāju. Sākās pilnīgs haoss, jo kāpņu telpā caur sašautajiem apkures radiatoriem plūda karsts tvaiks, kurš šnākdams aizpildīja telpu. Apkārt spindzot lidoja lodes.

Kad atgriezpos vietā, kur bija apsēdies Aļģis, uz trepju pakāpiena pie viņa kājām bija satecējusi krietna asins peļķe. Es izmisumā piekļāvēju pie dežuranta durvīm, lūdzot iedot aptieciņu, taču saņēmu atbildi, ka tādas neesot. Atvērās blakus durvis, ienāca kaut kādas meitenes, kuras Aļģi ievēda pie sevis. Uz kāpņu platformas, iepretim ieejas durvīm, mēs palikām divatā kopā ar valdības apsardzes dienesta virsnieku Vladimīru Gomanoviču. Bijām neziņā par pārējo mūsu biedru likteni, jo visur skanēja šāvienu. Tomēr mēs izdzirdām troksni, kas nāca no augšas, un, tā kā man sāpēja kāja, nolēmām, ka augšup dosies Vladimīrs, lai noskaidrotu trokšņa iemeslu. Es paliku lejā, turpinot šaut pa retai šāvienu kārtai uz ieejas durvīm, lai neviens no ārpuses neuzdrošinātos tām tuvoties. No ārpuses uz ieejas durvīm tika šauts no dažāda tipa ieročiem, pat no raķešu pistoles, kuras šāviņi ar rikošetu lidoja pa kāpņu laukumu no vienas sienas pie otras, spocīgi mirgojot karstā tvaika pārņemtajā telpā.

Man palika tikai pāris patronas, tāpēc metos uz ministrijas dežuranta telpu, lai uzzinātu, ko tālāk darīt. Tajā atradās vairāki vīri, kuri bija notušuies aiz dežuranta pulsts, jo caur sašautajiem logiem arī šeit spindza lodes. Centrālā pulsts skanēja un mirgoja no daudzajām lampiņām, kuras norādīja, ka ļoti daudzi cenšas mūs sazvanīt; pa kādai lampiņai nopaušķēja un apdzisa, kad pa to trāpīja kārtējā nomaldījusies lode. Pie sienas uz plaukta ieslēgtajā televizorā rādīja Ostankinas izklaidējošu muzikālu pārraidi, un es, pierāpojies pie tā, ar plaukstu pārlaidu pār sensoru pogām, lai izbeigtu šo murgu. Man tas izdevās, un ekrānā parādījās Ministru Padomes priekšsēdētāja Ivara Godmaņa attēls, kurš mierīgā balsī stāstīja, ka viss esot kārtībā, un barikāžu vīri varot doties mājup.

Kāds no klātesošajiem ministrijas dežurantam jautāja, ko tālāk darīt? Viņš atbildēja, ka jāpadodas, un vienam no puisiem lika paņemt mikrofoni, kurš savienots ar skaļruņiem apkārt ministrijas ēkai, un pa to krieviski paziņot, lai pārtraucot šaut, jo visi padošoties. Par atbildi pa dežurdaļas logiem tika raidītas vairākas šāviņu kārtas. Tad dežurants lika visiem izklist pa ēku, teikdams, ka tā vismaz būšot mazāk upuru. Tā kā es nezināju ministrijas telpu izvietojumu, tad lēnām devos uz augšu pa kāpnēm. Kad biju ticis līdz ceturtajam stāvam, man no augšas krieviski uzbļāva, lai metot ieroci zemē, citādi šausot. Es atbildēju, ka man nav patronu, un noliku savu "kalašnikovu" zemē. Pie manis piesteidzās divi maskās un kamuflētos tērpos ģērbusies OMON kaujinieki, rupji pārmeklēja mani un lika doties uz piekto stāvu.

Pusceļā starp ceturto un piekto stāvu uz kāpņu platformas gulēja kāds vīrs. Pienācis tuvāk, sapratu, ka tas ir Vladimirs Gomanovičs, kurš bija ievainots, jo viņam no brūces kaklā sūcās asinis. Uz manu protestu, ka šeit ir ievainotais, viņi atbildēja, ka par to runāšot vēlāk. Piektajā stāvā asa smaka sitās sejā un acīs, jo tur bija uzsprāgusi asaru gāzes granāta "čerjomuha", tādēļ OMON kaujinieki, kuri tur rosījās, bija uzvilkuši gāzmaskas. Viņi pārvietojās pusskriešus, dodami viens otram īsas komandas un visu laiku lamādamies pa "matuški". Tur es ieraudzīju vairākus puisius, kurus biju redzējis ministrijas ēkā jau pa dienu, arī savus bausķeniekus Didzi Traumani un Māri Kļaviņu, kuri visi bija jau atbruņoti. No tiem es uzzināju, kas noticis pa

to laiku caurlaižu birojā, ka Jānis Jasēvičs ir ievainots, kā arī, ka Iekšlietu ministrija ieņemta no piektā stāva un caur caurlaižu biroju.

Pie mums pienāca kāds omonietis, teikdams, ka mēs ievainoto varam savākt. Kad ievainoto Vladimiru ienesām liftā, mūs brīdināja, lai braucot lejā uzmanīgi, jo uz mums no lejas var šaut. Sapratām, ka omonieši arī ir apjukuši un brīžiem nezina, ko dara. Kad nokļuvām pirmajā stāvā, tur jau staigāja omonieši, kas bija iekļuvuši ēkā caur caurlaižu biroju. Mēs lūdzām, lai atļauj iznest ievainoto Vladimiru ārā, taču apšaudes laikā bija pazaudēta atslēga, kuru es biju atstājis ieejas durvīs, un "melnās beretes" nebija varējuši uzlauzt galvenās ieejas ozolkoka durvis. Tajā brīdī iekšēji es jutu nelielu gandarījumu – tāpat pa mūsu sargātajām durvīm omonieši nebija tikuši iekšā. Dabūjām durvis atlauzt no iekšpuses.

Ārā, no Raiņa pieminekļa puses, pulcējās ļaužu masas, bet vairāki maskās tērpti OMON kaujinieki, raidot šaviņu kārtas virs cilvēku galvām, atvairīja tos. Skaļi tika dota komanda, lai cilvēki pašķiras un ielaiž ātro palīdzību, kas tika arī izdarīts. Ievainoto V.Gomanoviču uzlikām uz nestuvēm un iestūmām ātrās palīdzības mašīnā, un tā taisījās jau braukt projām. Taču es lūdzu uzgaidīt, jo Aļģis Simanāvičs vēl bija ēkā. Atradu to kādā pustumšā telpā, kur viņu pieskatīja meitenes no sakaru dienesta. Aļģis bija zaudējis daudz asiņu, bija bāls un nespēcīgs, norasojušu pieri, tādēļ, neskatoties uz to, ka viņš bija smagāks par mani, un, aizmirsis par savu savainoto kāju, uzvilku viņu uz pleciem un aiznesu uz ātro palīdzību. Kad mediķi ar ievainotajiem brauca laukā no aplenkuma, tauta negribēja atbrīvot ceļu, visi domāja, ka tur ved ievainotos omoniešus.

Pēc atgriešanās ministrijas ēkā, mani ieveda dežūrdalā, kur OMON komandieri un vairāki kaujinieki ar lielu interesi vēroja televizoru, jo tur pašlaik rādīja... OMON uzbrukumu Iekšlietu ministrijai.

Saprotot, ka no manis nav īpašas jēgas, viens no OMON komandiera vietniekiem Parfjonovs deva komandu palaist mani vaļā, norādot doties Brīvības pieminekļa virzienā, piebilstot, ka negarantē man dzīvību. Tā es arī devos pa celiņu gar kanālu, vairākas reizes pakrītot gar zemi, jo pāri galvai nospindza nez no kurienes raidītas lodes. Pie Brīvības pieminekļa mani aplenca žur-

nālisti, taču es nebiju spējīgs parunāt, un, pamājis ar roku, devos tālāk uz Vecrīgu. Tur viss bija mierīgi. Spoku stāviem līdzīgi cilvēki "Lunas" logos malkoja kafiju. Nereāla citas pasaules vizija. Es nobrīnījos, ka neviens nepievērš uzmanību manam izskatam – saplēstā milicijas puskažociņā, slapjš, izspūris, bez galvassegas, tāds es atnācu uz vietu, kur man tās pašas dienas rītā tika nolasīta iekšlietu ministra pavēle nr. 18 – par tiesībām pielietot ieroci un šaut, ja tiek apdraudēts apsargājamais objekts vai cilvēku dzīvības.

Apsardzes dienesta mītnē mani negribēja ielaist. Neviens neticēja, ka nāku no Iekšlietu ministrijas: "No turienes – un dzīvs?!" Beidzot izdzirdēju kādu sakām, lai pasaucot "to bārdaino no Bauskas". Lūdza, lai es uzrakstu, ko zinu par savējiem. Jānis un Aļģis bija ievainoti, bet divu uzvārdiem pretī atzīmēju, ka nezinu, kur viņi atrodas. Sevi šajā sarakstā neierakstīju, jo šķita pašsaprotami, ka ar mani viss puslidz kārtībā. Taču mani tā arī nenofiksēja, līdz ar to visu nakti meklēto vidū sauca arī manu uzvārdu.

Iekšlietu ministrijas hospitālī ārstējos četrus mēnešus, tika veiktas divas kājas operācijas, tad sekoja mēnesis sanatorijā. Pa naktīm murgos vēl ilgi karoju.

Interesanti, ka prokuratūras izmeklētāji par mani sāka interesēties tikai tad, kad personīgi biju piezvanījis R.Aksenokai, kura tajā laikā vadīja šīs lietas izmeklēšanu. Tomēr PSRS Ģenerālprokuratūras vīri uzreiz noreāģēja, kad pastāstīju, ka hospitālī redzēju kādu vīru, kurš piedalījās uzbrukumā Iekšlietu ministrijai, taču nebija vis OMON kaujinieks, bet PSRS armijas virsnieks. Nekavējoties no Maskavas atbrauca kaut kāds armijas ģenerālis, kurš mani atrada pat sanatorijā.

Tiesa. Uzskatu, ka tiesas prāva bija formalitāte, kas bija jānovied līdz galam. Izrādās, visu tiesas laiku tiesneši pat nepainterēsējās, vai cietušās personas saņem kādu pavēsti, lai ierastos uz tiesu, jo neesmu bijis ne uz vienu tiesas sēdi.

Katru gadu 20. janvārī mēs, bausķenieki, sapulcējamies kopā, lai atcerētos piedzīvoto, aizejam uz Bastejkalnu, uz Iekšlietu ministriju, kur mēs noliecam galvas un noliekam ziedus tikai mums vieniem zināmā vietā...

Šāva uz ievainoto

Jānis Jasēvičs

Atmodas laiks paliks tautas atmiņā uz mūžiem, tāpat arī janvāra un augusta notikumi, kad brūkošā PSRS iekārta ar ieročiem rokās centās saglabāt savu kundzību pār mazajām Baltijas valstīm.

1991. gada 13. janvāra asiņainie notikumi Viļņā pārbiedēja tautas masas un vēl vairāk pavairoja alkas pēc brīvības. Ļoti liels nopelns tautas saliedēšanā bija Tautas frontei. Pēc notikumiem Viļņā un OMON izdarībām tika aicināti brīvprātīgie milicijas nodaļā, lai aizsargātu valsts svarīgākos objektus no OMON uzbrukumiem. Brīvprātīgo organizēšanu Bauskā uzņēmās un veica J.Kovaļonoks un G.Marķitāns.

1991. gada janvārī svarīgāko valsts objektu apsardzei pieteicās lielākā daļa darbinieku no Bauskas milicijas nodaļas. Man pēc brīvprātīgo saraksta grafika 8 cilvēku sastāvā uz Rīgu braukt iznāca 1991. gada 20. janvārī. Ieradāties Rīgā Tautas frontes štābā, kur tika nolasītas pavēles par svarīgāko valsts objektu aizsardzību, un plkst. 8 sākām pildīt savus dienesta pienākumus Iekšlietu ministrijas aizsardzībā.

Iekšlietu ministrijas telpās apgrozījās daudz darbinieku, bet plkst. 21.10, kad atskanēja pirmās OMON automātu un ložmetēju kārtas pret Iekšlietu ministriju, pretsparu izrādīja tikai 8 Bauskas milicijas darbinieki un 3 milicijas darbinieki, kas atradās Iekšlietu ministrijas caurlaides telpās. Pārējie darbinieki, kas atradās Iekšlietu ministrijā, neizdarīja nevienu šāvienu.

Apmēram stundu notika sīva kauja starp Iekšlietu ministrijas apsardzi un OMON vienību. Žēl tikai to, ka pirms posteņu ieņemšanas neviens no Iekšlietu ministrijas mūs neiepazīstināja ar ieeju izvietojumu, lai varētu pievērst lielāku uzmanību Iekšlietu ministrijas aizsardzībai, bet tieši pretēji, bija ierādīta vieta vestibilā pie ieejas ministrijā no Raiņa bulvāra. Skatoties no Raiņa bulvāra, mēs atradāties kā skatlogā, jo vestibila lielie logi bija 50 cm no grīdas līdz pat griestiem. Neviens arī nebrīdināja par to, ka OMON vienība bija izbraukusi no bāzes, kaut gan Iekšlietu ministrijas dezūrdalā tika noklausīta uz OMON darbī-

bas viņa uzstādīta rācija, taču tas lai paliek uz to darbinieku sirdsapziņas.

Ciņas laikā es tiku ievainots kājā, kad centos dabūt savu bruņuvesti, jo tajā atradās divas aptveres ar patronām. Es ar Didzi Traumani piesedzu pārējos biedrus, kamēr tie no mums ierādītā "skatloga" varēja ieņemt drošākas pozīcijas. Man beidzās patronas, un tajā brīdī tika iemesta asaru gāzes granāta. Didzis pēc mana lūguma pameta man bruņuvesti, jo tajā vajadzēja būt atlikušajām divām aptverēm ar patronām. Es Didzim liku ieņemt drošāku pozīciju, bet viņš negribēja atstāt mani, tad ieņemt drošāku pozīciju es viņam pavēlēju. Didzis, izdarījis to, piesedza man atkāpšanās ceļu, bet tajā brīdī sākās vēl intensīvāka apšaušana, kas man vairs nedeva iespēju pārvietoties. Apskatot bruņuvesti, tajā patronu nebija, es centos aizsniegt citu bruņuvesti un tajā brīdī tiku ievainots kājā, bet citi omonieši jau lauzā ieejas durvis. Es vilku ārā pistoli, bet to jau pielietot nebija nekādas nozīmes, jo vairāki omonieši jau bija ielauzušies, un es pistoli paslēpu. Ar šausmīgu nežēlīgumu viens no omoniešiem izrāva man automātu no rokām un, saņēmis aiz stobra, atvēzējās un centās man iesist pa galvu, es izvairījos, un sitiens trāpīja pa gurnu. Es viņam, skatīdamies sejā, teicu – nu gan esi varonis, ka vari sist ievainotam cilvēkam. Tad viņš, stāvot turpat, no automāta tiešā trāpījumā iešāva man kājās un rupji nolamājās, teikdams: "Tu vairs nestaigāsi, maita!" Tā es nogulēju uz grīdas kādas 15 minūtes, kamēr viņi pielādēja aptveres un turpināja uzbrukumu. Sazinoties pa rāciju, viens no omoniešiem paziņoja pārējiem, ka viņi ieņēmuši arī piekto stāvu no jumta, bet pēc 15 minūtēm paziņoja, ka ieņēmuši Iekšlietu ministriju. G.Bergs un A.Kociņš gribēja mani iznest uz ātro palīdzību, bet omonietis, kurš iešāva man kājā, neatļāva, pavēršot automātu uz viņu pusi. Tikai pēc Guntara un Agra lūguma un divu OMON darbinieku teiktā atļāva mani iznest. Tiku nogādāts Traumatoloģijas institūtā, kur man veica operāciju.

Atmestoties no rīta intensīvajā palāta, uzzināju, ka krituši pieci cilvēki un mans kolēģis Alģis Simanāvičs arī ir ievainots un atrodas slimnīcā. Traumatoloģijas institūtā stacionāri ārstējos līdz maija beigām, pēc tam "uz slimības lapas" līdz augusta beigām. Pēc pusgada atkārtoti nokļuvu slimnīcā, kur tika veiktas vēl četras operācijas, un par turpmāko ārstēšanos maksāju

pats, kaut gan ievainojumus guvu, pildot dienesta pienākumus. Ar Ministru kabineta lēmumu man un Simanāvičam Aļģim bija piešķirta iespēja ārpus rindas iegādāties automašīnu "VAZ". 1991. gada martā Aļģis automašīnu "VAZ" iegādājās, jo bija beidzis ārstēties, bet man piešķirto automašīnu Bauskas rajona padome atdeva citam, jo es vēl ārstējos. Maijā, kad beidzu stacionāri ārstēties un griezos Bauskas rajona padomē, man lika gaidīt, kamēr rajonam tiks iedalītas automašīnas. Tā es gaidīju vairāk kā pusgadu gan piešķirto automašīnu, gan solīto sanatoriju. Sīvā cīņā ar ministriju birokrātiskajiem darbiniekiem un ar deputātu palīdzību caur Ministru kabinetu izkaroju piešķirto rindu un pirmo reizi mūžā tiku pie jaunas automašīnas, bet solīto sanatoriju vēl gaidu līdz šai dienai.

Strādājot Bauskas rajona Policijas nodaļas kriminālpolicijā, ar savām zināšanām sasniedzu augstus darba rezultātus. Tā kā kriminālpolicijā trūka darbinieku ar pieredzi, apmācīju vairākus darbiniekus, kuri tagad ļoti veiksmīgi strādā policijā. Izpildot dienesta pienākumus, transporta trūkuma dēļ es bieži saaukstēju ievainotās kājas, kā rezultātā sākās iekaisumi. Sakarā ar to pēc ārsta ieteikuma 1995. gada 20. martā aizgāju izdienas pensijā. Ārstējos stacionārā; izejot no stacionāra, citīgi sāku nodarboties ar treniņiem un apmeklēju masāžas, kā rezultāta atguvu savu veselību. Taču darba vairs nav. Ar savu centīgo pienākumu izpildi un izlietajām asinīm par Tēvzemes brīvību esmu panācis to, ka nav kur strādāt, kaut gan esmu vesels un pašos spēka gados.

Iznesām ievainoto

Agris Kociņš

Atceroties 20. janvāra uzbrukumu, var teikt, ka tas bija izplānots.

Apšaudes laikā es atrados pie caurlaides durvīm no Bastejkalna puses un redzēju, kā OMON kaujinieki profesionāli organizēti ieņēma kaujas pozīcijas pretī IeM un atklāja uguni uz mums ar trasējošām lodēm.

Apšaudes laikā vienu brīdi mēs ar pārinieku G.Bergu tikām starpuugunīs starp IeM aizstāvjiem un OMON kaujiniekiem. Pēc kāda laika, kad omoniešiem izdevās mūs atbruņot, mūs ar pārinieku nolika pie IeM ēkas sienas blakus caurlaides durvīm, tad mēs pa istam izjutām šauto ložu daudzumu, kas lidoja uz mūsu pusi. No sienām bira apmetums, un laiku pa laikam es nopurināju to nost. Seja sūrstēja, jo tuvciņā ar OMON kaujiniekiem tā bija sasista ar automāta laidī, atņemot man ieroci. Bija liela vēlēsānās ieraudzīt kaut kādus papildspēkus, kas palīdzētu mums, jo tādu, kas ar ieročiem rokās būtu nākuši talkā, bija daudz, bet, no otras puses, redzot, kas notika apšaudes laikā pie IeM, es sapratu, ka tad būtu bijusi liela asins izliešana. Tādējādi bija jāsamierinās ar toreizējo situāciju.

Brīdi, kad OMON ieņēma caurlaides priekštelpu, pēc šāviena es sadzirdēju vaidus, un kļuva skaidrs, ka ir ievainots kāds no mamiem kolēģiem. Es piegāju pie viena no OMON kaujiniekiem un prasīju, lai ļauj apskatīt cietušos. Ieejot caurlaides telpā, kura bija pilna ar ūdeni no sašautajiem radiatoriem, mēs ar Gundaru ieraudzījām, ka vienā no kaktiem pie loga sēdēja Jānis, un varēja redzēt, ka viņam ir cietušas abas kājas. Redzot, cik viņam ir grūti, es prasīju OMON kaujiniekiem ļaut pārvietot Jāni drošā vietā un sniegt viņam palīdzību. Kādu brīdi viņi domāja, un viens no viņiem teica, lai to darot, ja gribot. Apšaude vēl nebija beigusies, mēs ar Gundaru, ik pa brīdi pietupjoties, nesām Jāni tuvāk Brīvības piemineklim, kur bija redzama ātrās palīdzības automašīna. Atstājot Jāni, mēs atgriezāmies atpakaļ uz IeM, lai turpinātu meklēt pārējos mūsu kolēģus.

Ko izjutu 20. janvāra apšaudes laikā? Apjukumu un nesaprašānu, jo zemapziņā neticēju, ka viss aizies tik tālu. Bet, ja vajadzēs,

tad cīnīsimies – tāda bija mūsu nostāja. Kā mēs visu to veicām, izvērtēs laiks. Ja mūsu vietā būtu bijuši citi, viņi tāpat būtu pildījuši savu pienākumu. Jo uz Rīgu barikāžu laikā brauca brīvprātīgi.

Nelaime

Edīte Kupča

Manas atmiņas ir ļoti personiskas, jo esmu Gvido Zvaigznes sievas Daigas māte.

Iespaidi par 1991. gada janvāri ir ļoti spilgti, esmu pārliecināta, ka tie manā atmiņā saglabāsies mūžīgi.

Pirmās atmiņas saistās ar 13. janvāra TV pārraidi no Lietuvas. Tas bija negaidīti, jo lielo politisko spēļu aizkulises mēs, vienkāršie cilvēki, nezinājām. Jutu līdzīgu bojā gājušo piederīgajiem un, protams, domāju, cik labi, ka Latvijā viss mierīgi. Satraukums bija liels. Varbūt mana zemapziņa jau teica, ka pēc nedēļas ievainos manu znotu Gvido.

Sākās barikāžu laiks. Manā darba vietā Pļaviņu ģimnāzijā skatījāties TV, klausījāties radio, bērni stāstīja par saviem tēviem, kuri devušies uz Rīgu aizstāvēt Saeimas namu, valdības ēku un citas svarīgākās valsts iestādes. Mācības skolā it kā notika, bet faktiski doma bija tikai viena: "Kaut neatkārtotos Lietuvas variants".

Un tad pirmais upuris arī Latvijā. Šoferis Roberts Mūrnieks. Skatījos viņa bēres pa TV un klusībā atkārtēju domu: "Kaut šis būtu vienīgais..." Acīmredzot, manī bija kāda iekšēja trauksme, kas lika tik ļoti līdzīgi just, satraukties un pat baidīties. Sazvanījos ar znotu un izteicu savu vēlmi pabūt barikāžu vietās, lai saviem skolēniem vēstures stundās varētu stāstīt ne tikai par notikumiem, bet arī atklāt savas izjūtas no klātbūtnes tajos. 16. janvārī kopā ar Gvido biju vietās, kur viņš filmēja. Sajūtas bija divējādas. Bija baisi par to, ko nesīs rītdiena, kā beigsies šis barikāžu laiks, bet drošināja un uzmundrināja tautas vienotība, kvēlās runas, patriotiskās dziesmas.

Gvido un Daigas ģimenē bija divi mazi bērni – meitiņa Una, kurai toreiz bija 6 gadi, un dēliņš Krišjānis, kurš 1991. gada 5. janvārī svinēja savu pirmo dzimšanas dienu.

Kad taisījos braukt prom, Uniņa izteica vēlēšanos braukt man līdz uz Pļaviņām. Mājās pārradās arī Gvido. Nosalis, noguris un negulējis, bet apņēmības pilns un optimistiski noskaņots. Atceros viņa vārdus: "Daigas mamm, viss būs labi. Mēs izturēsim!" Un tad viņš atvainojās, ka neaizvedīs mani ar Unu uz sta-

ciju, jo grib kādu stundiņu nosnausties, jo pulksten 19 aikal jābūt barikāžu vietās.

Kad mēs ar Unu devāmies uz staciju, viņa vēlējas atvadīties no tētiņa, iedot bučiņu. Es mēģināju meiteni atrunāt, lai netraucē tētim pagulēt, bet viņa mani nepaklausīja, iegāja pie tēva, iedeva bučiņu un atvadījās līdz svētdienai. Bet izrādījās, ka atvadījās uz mūžu... 20. janvāra pēcpusdienā, kad meitene atgriezās Rīgā, tētis atkal bija uz barikādēm.

Neskaitāmas reizes esmu pateikusies Dievam par to, ka Uniņa manī toreiz neklusējās un atvadījās no tētiņa. Ja viņa mani būtu paklausījusi, es līdz mūža galam mocītos sirdsapziņas pārmetumos.

Vispār, šajā 20. janvārī notika neparastas lietas. Toreiz tās likās ikdienišķas, bet tagad, no laika attāluma, tās patiešām liecina par to, ka ir kādi augstāki spēki, kas vada cilvēku dzīvi. Biju nolēmusi, ka vedīšu Unu uz Rīgu ar vakara vilcienu, jau sazvanījos ar Daigu, ka būsīm Rīgā pulksten 21. Viņa tam piekrita, bet negalvoja, ka Gvido mūs sagaidīs, jo ir ļoti aizņemts. Teicu, lai par to neuztraucas, jo mēs aizbrauksim ar autobusu, kura pietura ir pie Katedrāles Rīgas centrā.

Tad mans vīrs, Unas vectētiņš, sarāja mani par to, ka nav prātīgi ar mazu bērnu tik vēlā laikā un tik nedrošos apstākļos būt uz ielas. Un viņš uzņēmās Unu aizvest jau ar pusdienas vilcienu, lai viņa būtu mājās vēl gaismā. Bet... ja mēs būtu braukušas, kā bija iecerēts sākumā, tad mēs ar mazo meitenīti būtu nonākušas tur, kur 20. janvāra vakarā notika apšaude.

20. janvāris, "Panorāmas" laiks. Runā premjers Ivars Godmanis. Tad pēkšņi viņu pārtrauca Ojārs Rubenis, paziņodams, ka Rīgas centrā notiek apšaude.

Zvanu Daigai un jautāju: "Kur Gvido?" Viņa atbild: "Tur, kur viņam jābūt, uz barikādēm!"

Un tad paziņojums, ka Bastejkalnā nošauts kinooperators Andris Slapiņš. Zvanu atkal Daigai: "Kur Gvido?" Viņa atbild: "Kā, kur Gvido? Filmē Andra vietā!" Toreiz es apbrīnoju savas meitas mieru, bet tagad saprotu, ka tā bija paš aizsargāšanās, ka miers viņā bija nepieciešams mazajam Krišjānītim, kurš vēl nekā nesaprata, bet daudz ko sajuta, miers bija vajadzīgs Uniņai, kura jau saprata, ka notiek kaut kas nelabs. Atceros, ka, braucot uz Pļaviņām, viņa klusi dziedāja pašsacerētu dziesmiņu par barikādēm, varoņiem un latvju zemi.

Ar savu mieru mana meita droši vien gribēja mierināt arī mani. Par to, ka Gvido smagi ievainots, uzzināju vienos naktī no savas kolēģes, kura šo ziņu bija dzirdējusi pa radio.

Un tad sakās 16 dienu ilgā cīņa par mana znata dzīvību. To nevar ne izstāstīt, ne aprakstīt. Tās bija sirdi plosošas dienas.

28. janvārī biju darbā. Un pēkšņi pa radio ziņa, ka Gvido Zvaigzņem nepieciešami asins donori. Starpbrīdī manā kabīnētā ieradās vairāki mūsu skolas skolotāji un skolēni, gatavi kļūt par donoriem. Kāda cita kolēģe jau bija noorganizējusi transportu uz Rīgu. Šajā brīdī visu šo 16 dienu laikā es raudāju... Un tās bija dziļa saviļņojuma asaras.

Kad izrādījās, ka donoru pietiek turpat Rīgā, es tomēr devos uz slimnīcu. Un te nu mani pārsteidza pilnīgi pretēja cilvēku attieksme.

Stādījos priekšā kādai medmāsai kā Gvido Zvaigznes sievas māte un lūdzu informāciju par viņa veselības stāvokli. Atbilde bija īsa: "Nomirs, ja jau nav miris!" Es laikam zaudēju valodu, jo kādu brīdi nevarēju ne parunāt, ne pakustēties. Vārdi: "Nomirs... Nomirs..." dunēja galvā, bet bija jābrauc pie Daigas, bērniem un Gvido vecākiem.

Viņi ēda Gvido māmuļas sagatavotās pusdienas, bija tādi pavisam mierīgi, jo pēc asins pārļiešanas Gvido stāvoklis esot nedaudz uzlabojies.

Tā es nepateicu tos skarbos medmāsas vārdus, bet manī tie palika un skanēja kā drūma priekšnojauta. Bet māsiņai lai piedod Dievs, jo slimnīcā ar jēdzienu "nāve" laikam aprod.

Šajās 16 dienās man bieži nācās būt mājās ar bērniem, jo Gvido vecāki un Daiga dienas bieži pavadīja slimnīcā. Daiga parasti, atgriežoties mājās, kaut ko bija nopirkusi Gvido. Tik ļoti viņa cerēja, ka vīrs izdzīvos!

Man šajās dienās nācās atbildēt uz desmitiem telefona zvanu. Zvanīja radi, draugi, paziņas un pavisam sveši cilvēki. Zvanīja no Krievijas, Vācijas, Anglijas, Armēnijas, Ukrainas, Gruzijas.

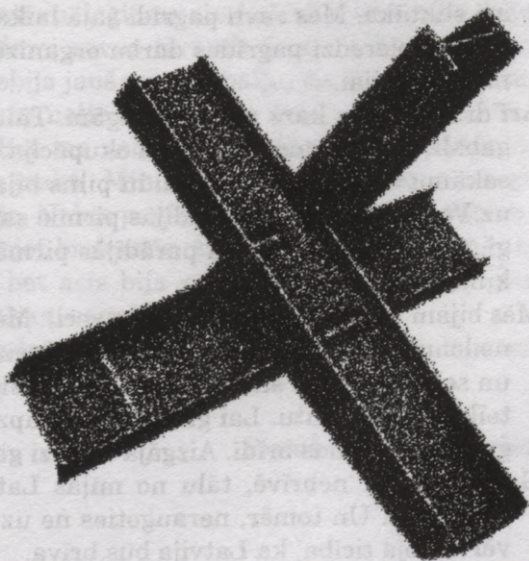
Un visiem man vajadzēja stāstīt, kā tas notika, kāds ir Gvido veselības stāvoklis. Bija pat viena diena (laikam, 31. 01.), kad šādu zvanu bija 28! Naktīs tie atkārtojās sapņos.

Tagad pat brīnos, kā mēs izturējām. Bet cilvēks ir stiprs, īpaši nelaimē.

Pierakstījis *G.Sīmanis*

Centrs

Ar ticību Latvijai

Imants Valters

Pirms sākt atmiņu stāstu par barikāžu laiku, kurš ir tik nesen pagātnē, man personīgi ir jāatgriežas daudz tālākā pagātnē. Man jāatgriežas tai laika, kad Latvija tikko bija okupēta, un manas paaudzes bērni uzsāka pirmo skolas dienu jaunajos neparastajos apstākļos.

Atmiņā spilgti iespiedusies pirmā diena, kad visus mūs noveda pagraba telpās, kur atradās mūsu skolas ēdamzāle. Visa telpa bija drūma un krēslaina. Pār mums valdīja kaut kāds nomāktums, visi bija klusi un it kā izbijušies. Mūsu sirmais skolas direktors paziņoja, ka mums ir jāmācās PSRS himna "Internacionāle". Viņa acīs varēja just savādas skumjas, balss tikko manāmi trīcēja. Jau tad man un maniem skolas biedriem radās zināma nojauta par notiekošo.

Un ne velti mēs, vienkāršo strādnieku bērni, izveidojām pirmo pagrīdes organizāciju. Tādu ticību, spēku un pārliecību mums deva tā dzīve, kura sabruka 17. jūnija rītā. Tā sākās mana un mūsu cīņa par neatkarīgu un brīvu Latviju.

Gāja laiks. Vienu okupāciju nomainīja otra, nebūt ne labāka, ne arī sliktāka. Mēs savu pagrīdi šajā laikā nostiprinājām, guvām labāku pieredzi pagrīdes darba organizēšanā. Mēs augām jaunajai Latvijai.

Arī drausmīgais karš gāja uz beigām. Tālumā dunēja krievu lielgabali, tuvojās jauna sarkanā okupācija. 1944. gads, Rīga. Neizsakāmu sāpju, naida un gaidu pilns bija šis laiks. Un tad, lūk, uz Vecrīgas drupām parādījās pirmie sarkanbaltsarkanie karogi. Centrāltirgus rajonā parādījās pirmās skrejlapas un uzsaukumi latviešu tautai.

Mēs bijām tikai zēni (14–15 gadus veci). Mēs daudz neprātōjām un nedomājām par to, vai mūs kāds kādreiz pieminēs, mēs ticējām un sekojām savai sirdsbalsij. Man pat šķiet, ka mums nebija izteiktu baiļu izjūtu. Lai gan mēs labi apzinājāmies, kas mūs sagaida iekrišanas brīdī. Aizgāja daudzi gadi.

Gadi pavadīti nebrīvē, tālu no mīļās Latvijas. Tad atgriešanās Dzimtenē. Un tomēr, neraugoties ne uz ko, mūsu sirdis arvien vēl mājōja ticība, ka Latvija būs brīva.

Atmoda! Dziesmota revolūcija. Šodien mēdz apgalvot, ka pārāk viegli mēs esam iekarojuši šo brīvību. Nē!

Mūsu ceļš uz brīvību bija ērkšķiem klāts un daudzu, daudzu upuru asinīm slacīts. Tikai tautas vienotība, tāda, kāda tā izpaudās manifestācijas laikā, spēj aizsargāt no jebkura pretinieka kā bruņas. Šī garīgā vienotība cilvēkus aizveda uz janvāra barikādēm, un, tāpat kā toreiz mēs, neviens nedomāja par savi, bet gan par Latviju.

Uz barikādēm! Es nezinu kā, bet es nokļuvu Ministru Padomes iekšējā apsardzē. Tur mēs bijām daudzi. Katrā kabinetā četri vai pieci cilvēki. Mūsu uzdevums bija apsargāt Ministru Padomi, ja uzbruktu OMON vai armijas desants. Logi tika aizklāti ar finieri. Saprotams, ka ieroču mums nebija. Ar kailām rokām un degošām sirdīm mēs bijām gatavi cīņai. Atceros, kā Gustavs Kalniņš ienāca istabiņā un teica: "Ārā, sētā ir armatūras stieņi, no tiem mēs pagatavosim sev ieročus". Visi visdziļākajā nopietnībā lauza šos stieņus un bruņojās ar tiem. Mēs bija gatavi stāties preti jebkuram ienaidniekam. Gustavs mūs apmācīja, kā izturēties un aizstāvēties uzbrukuma gadījumā. Naktis mēs arī patrulējām uz jumta. Galveno izeju apsargāja Bauskas milicija, kura bija labi apbruņota. Man šķiet, ka vistrauksmainākā nakts bija, kad OMON uzbruka Iekšlietu ministrijai. Mēs, pieplakuši pie augšējo stāvu logiem, skatījāmies trasējošo ložu ugunīs. Rokās žņaugdami savus tērauda ieročus, bijām gatavi mesties cīņā. Gaisā nebija jaušama ne baiļu, ne panikas sajūta, lai gan informācijas par notiekošo mums nebija nekādas. Viss tikai baumu līmenī. Bet tas nebija mazinājis mūsu apņēmību un cīņas sparū. Visu nakti Ministru Padomē notika spraigs darbs. Valdība strādāja. Nakts pagāja gaidu, neziņas un satraukuma pilna. No rīta, ejot brokastīs, satiku I. Godmani. Viņš izskatījās ļoti noguris, bet acīs bija prieks un gandarījums par jauno dienu, kuru varējam sagaidīt kā uzvarētāji.

Es personīgi Ministru Padomē pavadīju divas nedēļas. Tas bija nogurdinošs, bet skaists laiks.

Pierakstījusi A.Lipska

Bijām kā veci draugi

Aina Lucina

Aizbraucām uz Rīgu, jo jābrauc taču bija. Mēs tur bijām tāds barriņš no vīra darbavietas. Arī mans brālis piedalījās barikādēs. Sēdējām pie uguns kuriem, vārijām tēju un devām dzert tiem cilvēkiem, kas nāca klāt. Mēs centāmies psiholoģiski palīdzēt citiem. Alejā bija daudz uguns kuru, cilvēki dziedāja un baidījās. Mana vīramāte, arī mediķe, strādāja Doma baznīcā, kura bija uztaisīta kā tāds hospitālis. Tā kā mēs bijām tā brīvprātīgi, aizgāju pie viņas. Barikādes bija veidotas no milzīgiem betona blokiem, arī milzīgi malkas bloki un kluči tur bija atvesti, lai ienaidnieki nevarētu tik viegli pieklūt klāt. Gribējās būt kopā ar visiem citiem. Domājām, kā varam palīdzēt. Tas bija tāds milzīgs pārdzīvojums. Likās, ka visi ir draugi, visi ir pazīstami – stāvam viens otram blakus, runājami, kā veci, labi draugi, bet patiesībā – sveši cilvēki. Visi gājām ar vienu domu – aizstāvēt mūsu Latviju. Sievietes vārija ēst un nesa vīriešiem. Satraukums jau bija ļoti liels. Mēs tā piedalījāmies visur. Arī “Baltijas ceļā,” manifestācijā.

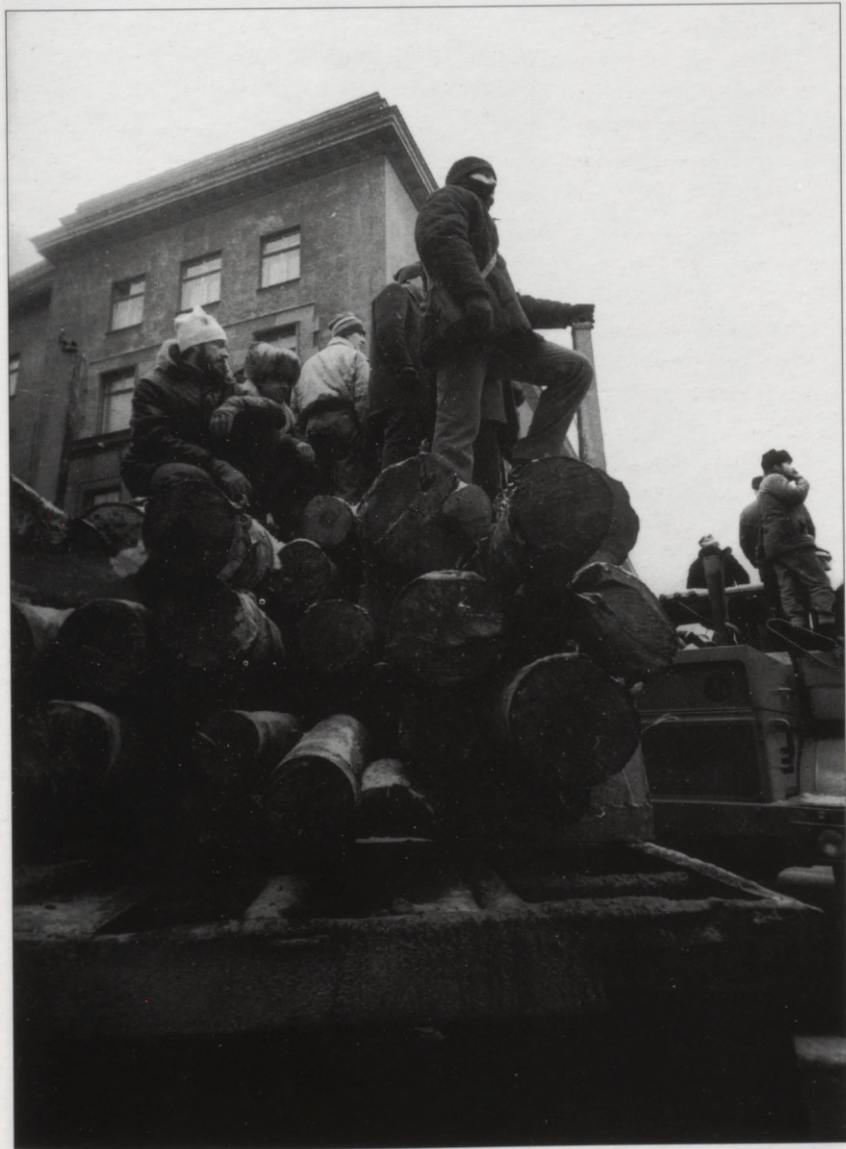
Ja atkal būtu nepieciešamība braukt, nu protams, ka es to darītu.

Tikai es ļoti ceru, ka kaut kas tāds nekad vairs neatkārtosies.

Pierakstījusi I. Bukbārde

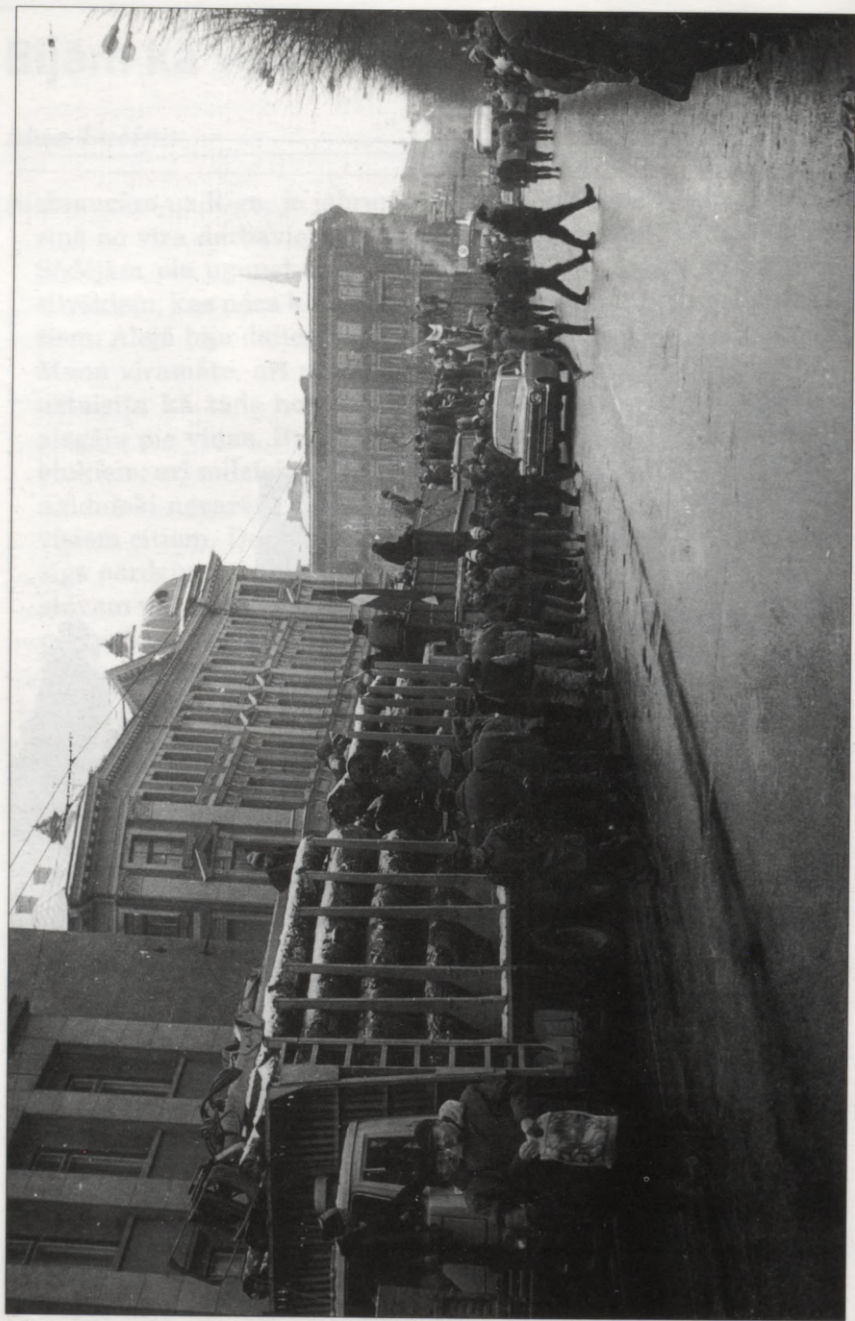
Ap savas valdības namu

Foto: Gunārs Binde

BARIKĀDES

BARIKĀDES

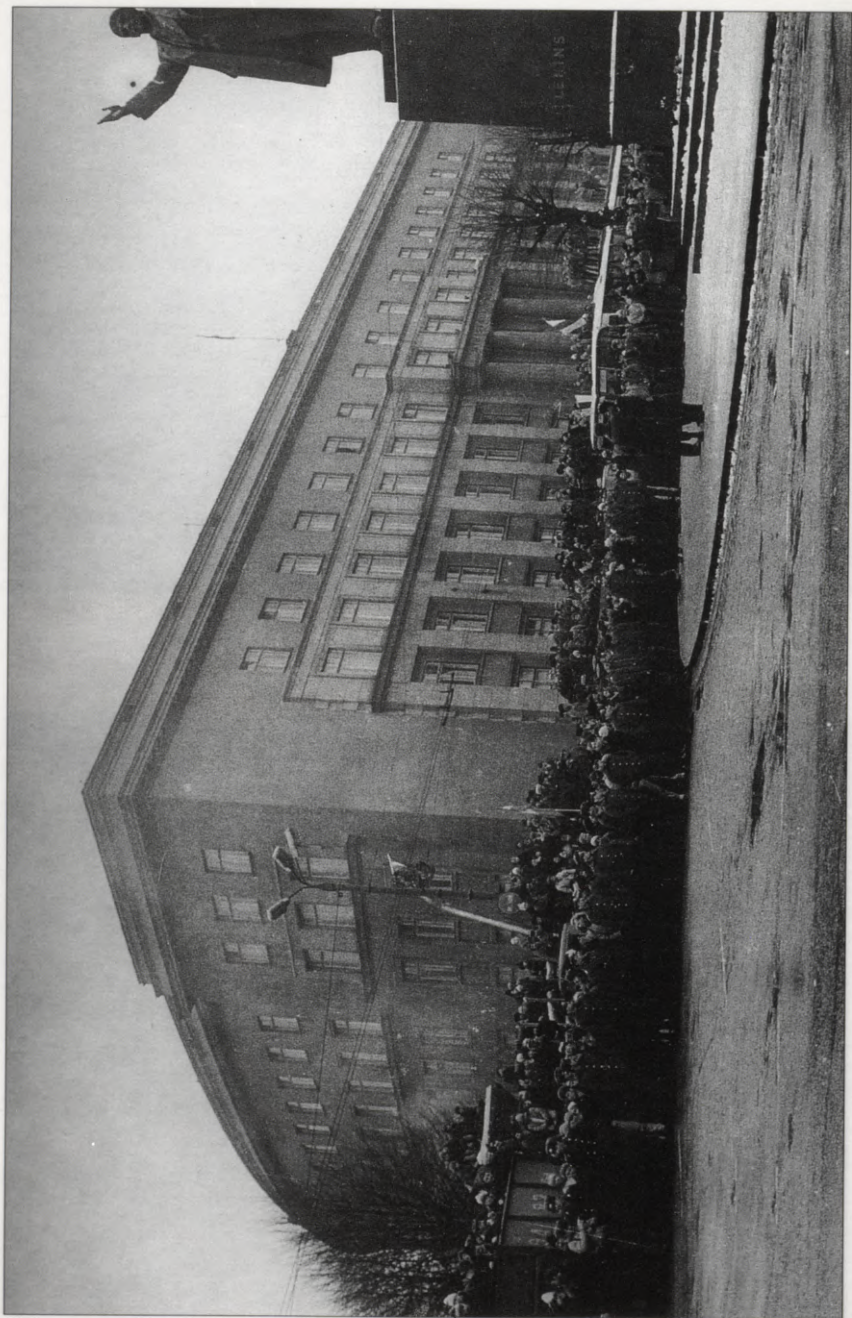
BARIKĀDES

BARIKĀDES

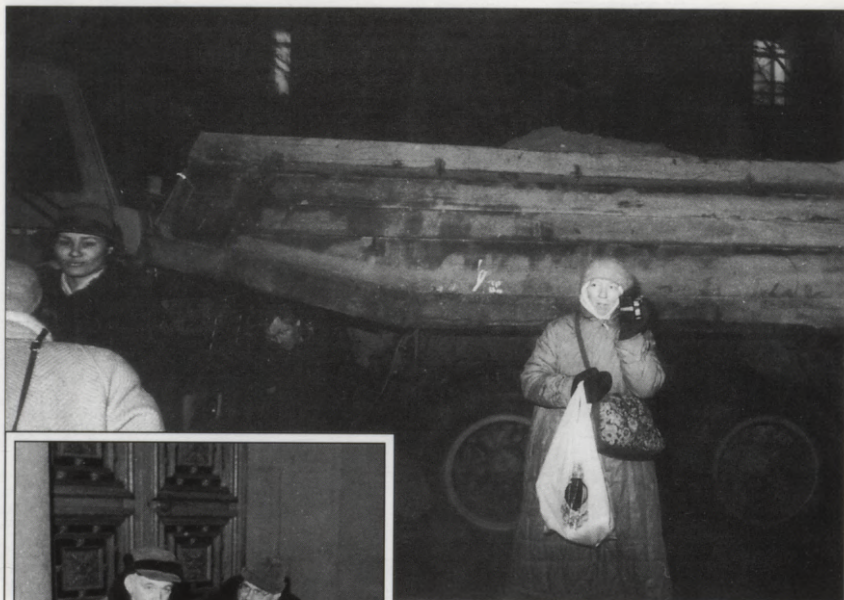

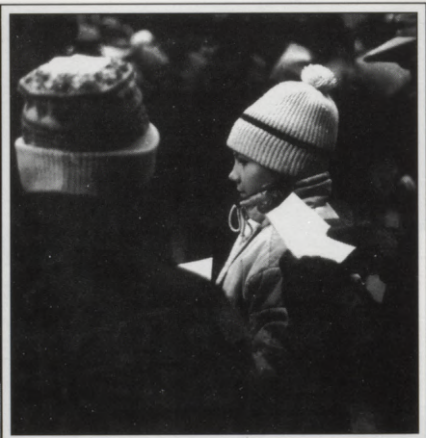
BARIKĀDES

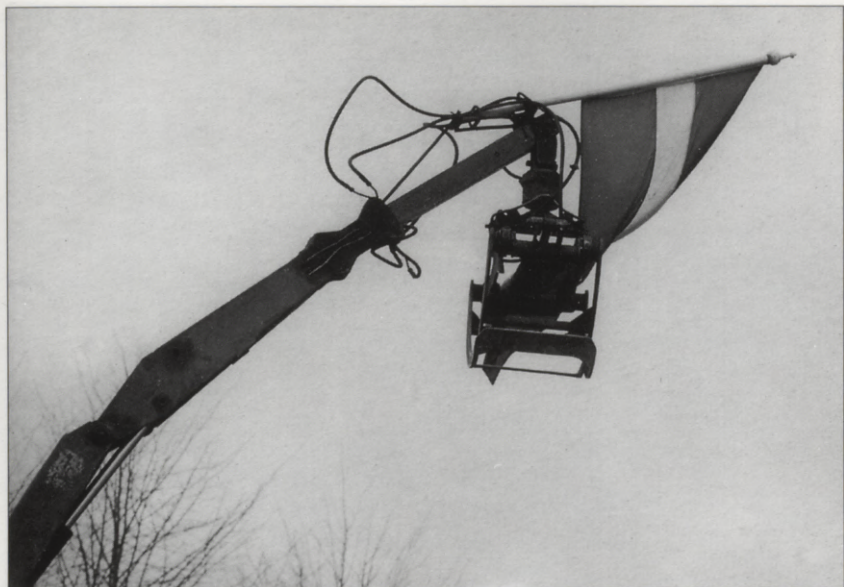

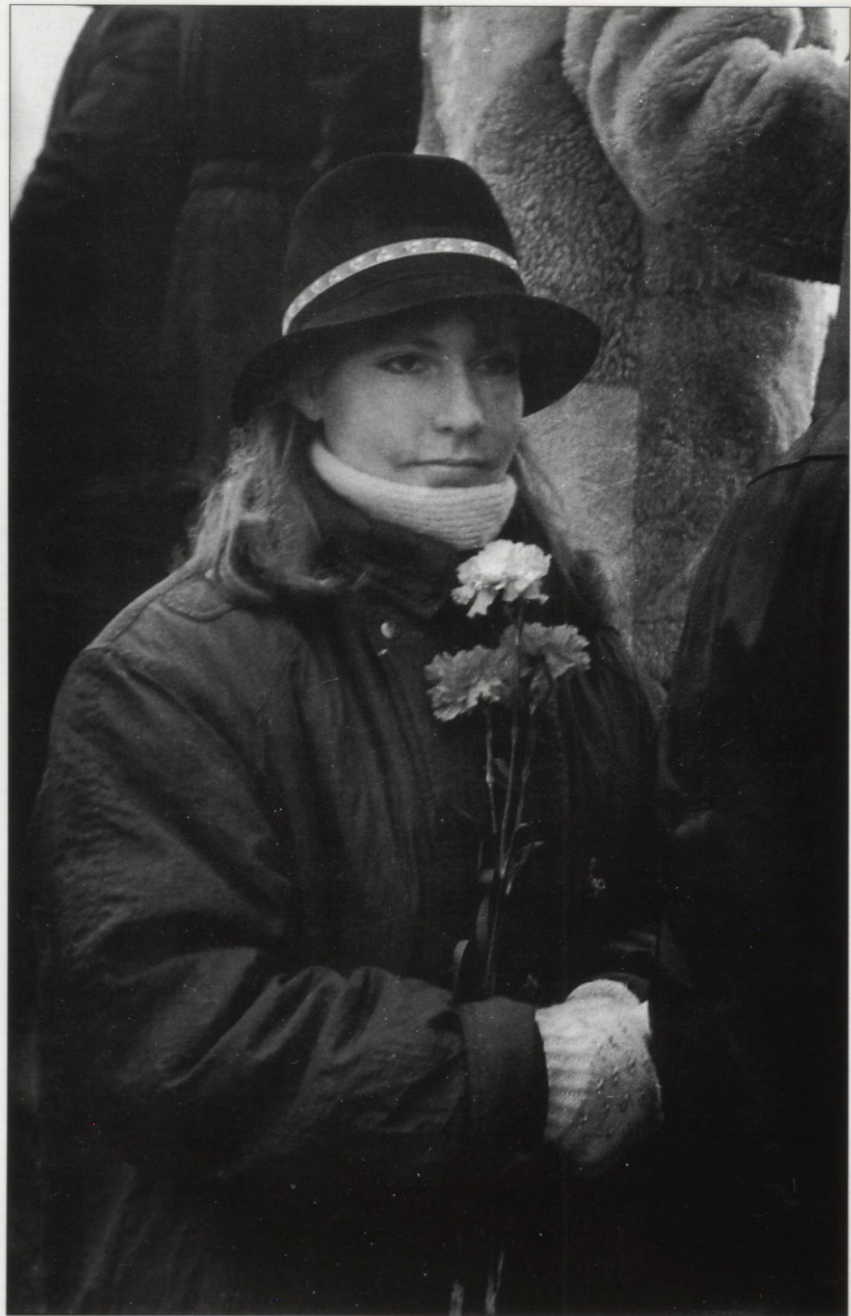

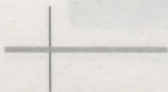

Atpakaļ viņi mūs vairs nedabūs

Maija Minina

Novembra sākumā pasta kastē atradu tēvam adresētu vēstuli. Izlasījis to, viņš pasauca mūs ar brāli un pajautāja, vai mēs varēsīm 18. novembrī tikt galā ar mājas pienākumiem paši, jo viņam ir atsūtīts ielūgums saņemt barikāžu dalībnieku Piemiņas zīmi Rīgā, Saeimas namā. Mūsu mamma šajā laikā atpūtās sanatorijā. Pārliecinājies par mūsu gatavību saimniekot mājās, tēvs agrā ritā aizbrauca uz Rīgu. Vakarā, mājās pārbraucis, viņš parādīja ar zamsādu apdarinātu kārbīņu, kurā atradās apbalvojums.

Barikāžu laiku es pati atceros ļoti neskaidri, bet brālis tolaik bija vēl pavisam maziņš. Mēs lūdzām tēti pastāstīt par šiem notikumiem. Ko viņš pats darīja barikāžu laikā? Kāpēc cilvēki 1991. gada janvārī no visas Latvijas devās uz Rīgu aizstāvēt savas valsts jaunatgūto brīvību? Tēvs ieteica pameklēt atbildes vēstures mācību grāmatās, piebilzdams, ka dažus interesantus faktus, ko grāmatās mēs neatradīsim, varam apskatīt tepat mūsu dzīvoklī. No grāmatu plaukta viņš nocēla vecā koka rāmīti ieliktu, nodzeltējušu papīra lapu. Es biju pieradusi, ka no laika gala šis papīrs atrodas plauktā, un tā saistību ar vēsturi saskatīju tikai apstākli, ka zem stikla blakus papīram atradās veclaicīga četru karavīru fotogrāfija. Viens no šiem karavīriem bija mana tēva vectēvs – tātad mans vecvectēvs.

Nodzeltējušais papīrs bija 1923. gada oktobrī izsniegtā 1918.–1920. gada Latvijas atbrīvošanas kara dalībnieka apliecība, kura piešķir tiesības nēsāt Latvijas atbrīvošanas kara piemiņas zīmi.

Krustu šķērsu izstaigāju,

Zobentiņu vicināju:

Zelta sauli skatīdams,

Tēvu zemi sargādams.

Ar šīm tautasdziesmas rindām Latvijas valsts pateicās saviem brīvības cīnītājiem.

Salīdzinājusi piemiņas zīmes, es ieraudzīju, ka tās ir vienādas formas ziņā, dažādi ir attēli un uzraksti. Jautāju atkal tēvam, kāpēc vecākajai Piemiņas zīmei ir uzraksts "Par Tēvzemi", bet

jaunākajai – “Par Latviju”. Viņš šo atšķirību skaidroja ar to, ka barikāžu dalībnieki bija ne tikai latvieši vai Latvijā dzimuši cilvēki. Tur varēja sastapt daudz tautību cilvēkus, kuri savu nakotni saistīja ar Latviju kā neatkarīgu valsti un uzskatīja par savu pienākumu šo valstiskumu aizstāvēt.

Tēvs, Juris Miņins, 1991. gada situāciju vērtēja šādi.

1991. gada janvārī grūstošās PSRS vadība centās visiem spēkiem saglabāt kontroli pār valsts teritoriju. Cerības tika liktas uz pārbaudītām metodēm: puspatiesības, iebaidīšana, sašķelšana, provokācijas, kā bagātīgu piedevu lietojot veco tautu draudzības lozungu.

Ļoti vilinoši likās visu izšķirt, pielietojot spēka struktūras – armiju, specdienestus, miliciju, reakcionārās “sabiedriskās organizācijas”.

Taču situācija gan valsts iekšienē, gan ārpus tās lika šaubīties par masveida represīvas kampaņas efektivitāti.

Izgāšanās Afganistānas karā, valstī pasludinātā pārbūve, informatīvo kanālu skaita palielināšanās ar ārzemēm, nacionālo spēku aktivitāte valsts nomalēs vājināja reakcionāros spēkus, lika būt tiem piesardzīgākiem līdzekļu izvēlē.

Tomēr daudziem vardarbības pielietošana likās attaisnojama kā vienīgais līdzeklis noturēties pie varas un saglabāt lielvalsti. Tas arī tika vairākkārt īstenots.

Pirmais mēģinājums ievirzīt demokrātisko kustību sev vēlamā gultnē ar sapieru lāpstiņu palīdzību notika Tbilisi. Oficiālie informācijas avoti sniedza pretrunīgas ziņas, bet bija skaidrs, ka padomju armijai vērst ieročus pret savu tautu ir tradicionāla un kaujas gatavību apliecinoša lieta.

1991. gada 13. janvārī to vēlreiz apliecināja bruņoto spēku agresija Viļņā. Pie kam armijas spēki, izdarījuši secinājumus pēc Tbilisi notikumiem, iesaistījās darbībā kā trokšņains fons uzmanības novēršanai. Galveno lomu izpildīja elites specvienība. Taču Lietuvas iedzīvotāju nacionālā vienotība un starptautiskā Viļņas notikumu atbalss šos plānus izjauca.

Latvijā tikai puse no iedzīvotāju skaita piederēja pamatnācijai. Ja izdotos izraisīt starpnacionālo konfliktu, būtu iemesls ieviest militāru pārvaldi un arī starptautiskās sabiedrības acīs notiekošo pasniegt kā likumīgu kārtības ievērošanu. Dažus gadus

vēlāk šāds scenārijs tika pielietots Čečenijā. 1991. gads manā atmiņā palicis kā nemitīga sasprindzinājuma un cerību laiks.

1991. gadā strādāju Rēzeknes reģionālajā vides aizsardzības komitejā. Tā nesen bija izveidota kā vides aizsardzības orgāns no nacionālo interešu pozīcijām. Sākām organizēt vides aizsardzības struktūru darbu Austrumlatgalē. Nācās kontaktēties ar ļoti daudziem cilvēkiem Rēzeknes, Ludzas un Balvu rajonos, apmeklēt arī okupācijas karaspēka daļas. Varēja novērot lielu nacionālās neatkarības atbalstu no vienas puses, kā arī neizpratni un naidu – no otras.

Līdz pat šai dienai es esmu pārliecināts, ka tikai un vienīgi tautas nepieredzētās aktivitātes rezultātā tika iegūta Latvijas valsts neatkarība. Tajā laikā, es uzskatu, valdība nebija gatava iet līdz galam. Tās mērķi bija pieticīgāki un to īstenošanas tempi lēnāki. Uzskatu, ka tauta piespieda deputātus īstenot daudz radikālāku politiku, nekā sākumā lielākā daļa no tiem bija plānojuši. Kad janvārī vardarbības draudi kļuva pavisam reāli, cilvēki masveidā demonstrēja gatavību aizsargāt valsti, pierādot, ka atbrīvoties no lielvalsts “apskāvieniem” grib nevis atsevišķi ekstrēmisti, bet gan tautas vairākums. Izvēle bija brīva – vai pierādīt savu pārliecību ar nepārprotamu rīcību, vai tikai patriotiski parunāt un nogaidoši vērot notikumu attīstību. Arī man kādu dienu šī izvēle bija jādara. Protams, viss varēja beigties citādi. Mājās palika mazgadīgi bērni. Bet bija arī apnicis nepārtrauktais konformisms, sanikvoja arī Baltijas Kara apgabala pavēlnieka solījums izvest ielās tankus un “nodibināt kārtību”.

Tā bija viena no izšķirošajām, ja ne pati izšķirošākā diena barikāžu vēsturē. Tajā dienā Armijas sporta kluba stadionā notika interfrontes mitiņš, kuram, pēc rīkotāju ieceres, vajadzēja beigties ar plašu manifestāciju pie Ļeņina pieminekļa.

Savukārt Baltijas Kara apgabala vadība solīja šo pasākumu atbalstīt visos iespējamajos veidos. Tas bija labi izplānots psiholoģisks spiediens un reizē arī reāla iespēja Tbilisi un Viļņas notikumu atkārtošānai.

Kļuva skaidrs, ka visu izšķirs spēku samērs. Turklāt runa nav par krievu zaldātu grūstīšanu vai tanku apmētāšanu ar malkas pagalēm. Svarīgi bija nepieļaut kārtējo reizi lielvalsts politiskās cūcības pasludināt par latviešu tautas gribu. Šoreiz, atšķirībā no 1940. gada, latviešiem bija iespēja informēt pasauli par mūsu patiesajām vēlmēm.

Pārrunājuši situāciju ar darba kolēģiem, devāmies pie iestādes vadītāja, kur tika pieņemts lēmums organizēt brīvprātīgo grupu un nākošajā dienā braukt uz Rīgu.

Sākumā braukt gribētāju pieteicās tik daudz, ka radās grūtības tos nodrošināt ar transportu, tomēr līdz dienas beigām viss izmainījās. Darba vietā visos kabinetos tajās dienās radioaparāti bija pastāvīgi ieslēgti, un informācija, kas pienāca no Rīgas, bija satraucoša. Viss liecināja par to, ka nākošajā dienā iespējama krasa situācijas maiņa. Dabiski, ka ne katrs bija tam gatavs. Arī mājinieki nebija sajūsmā par manu lēmumu braukt uz Rīgu, taču atrunāt sevišķi uzstājīgi nesāka.

Rezultātā braukt gatavi bija Vilis Žubulis, Regīna Indriķe, Biruta Žukovska, Valdis Jurančs un vēl mums pievienojās brāļi Bondarenki – Valdis un Aleksandrs.

Agrā ritā mēs ieradāmies Rīgā un, novietojuši autobusu pie Vides aizsardzības komitejas Vecrīgā, devāmies pie Ministru Padomes ēkas, kur arī atradāmies visu dienu. Vecrīgas ielas bija nosprostatas ar smago tehniku – traktoriem, treileriem, piekrautiem automobiļiem vilcējiem. Tehnika bija novietota tā, lai jebkurš mēģinājums izkustināt to no ārējās puses vēl vairāk ieķīlētu mašīnas šaurajās Vecrīgas ielās. Citās vietās bija sakrauti dzelzsbetona blūķi, sametināti metāla konstrukciju aizsprosti. Gar māju malām aizsprostos bija atstātas šauras ejas, caur kurām varēja izspraukties tikai viens cilvēks. Barikāžu pilnveidošana visu laiku turpinājās. Radio nepārtraukti informēja par to, kas notiek ASK stadionā. Visi gatavojās sadursmei. Pēc pusdienlaika no Vecrīgas barikāžu teritorijas aicināja iziet sievietes, lai tās neciestu uzbrukuma gadījumā. Jāpiebilst, ka ne visas tautietes gribēja miermīlīgi doties prom. Tādā atmosfērā pagāja dienas lielākā daļa. Laiku pa laikam virs pilsētas riņķoja helikopters. Rādījās, ka tas varētu būt armijnieku izlūks. Tikai vakarpusē pie Ļeņina pieminekļa sākās neliela rosība. Piebrauca autobuss. No tā izkāpa neliela cilvēku grupa, nolika ziedus un aizbrauca. Viņus neviens netraucēja. Interfrontisti neiedrošinājās veikt masveida gājienu pie pieminekļa. Arī armijas pavēlniecībai acīmredzot negribējās iesaistīties tik plaša mēroga akcijā daudzu pasaules valstu korespondentu klātbūtnē bez pietiekama iegansta.

Ar tumsas iestāšanos sasprindzinājums nemanot izzuda. Cilvēki

sajuta, ka ir pārvarēta kāda robeža, izcināta uzvara, kaut gan tajā brīdī kaut kā izskaidrot savas izjūtas diez vai kāds varētu. Tā drīzāk bija intuitīva nojausma. Ļaudis kļuva priecīgi, atskanēja smieklī, mēs sajutām, ka esam vienots un vērā ņemams spēks.

Vēlāk risinājās citi notikumi, bija upuri, bija pučs augustā, kad atkal caurām naktīm cilvēki pie radio sekoja notikumam attīstībai, jā, bija arī bailes, bet bija arī pārliecība, ka ATPAKAĻ VIŅI MŪS VAIRS NEDABŪS.

Lūk, ko par šiem notikumiem stāsta Aleksandrs Bondarenko – Rēzeknes fotokluba prezidents.

Gribēdama paildzināt savu mūžu, padomju impērija nogalināja savus pilsoņus. Astoņdesmito gadu beigās un deviņdesmito gadu sākumā miljoniem cilvēku visā pasaulē kļuva par lieciniekiem masu slaktiņiem Tbilisi, Baku, Viļņā un citās PSRS pilsētās. Neapbruņotus cilvēkus sita ar automātu laidēm, nogalināja ar sapieru lāpstiņām, indēja gāzēm un nošāva tikai par to, ka tie uzdrošinājās runāt pretī vispārpieņemtajām frāzēm, sāka saukt lietas īstajos vārdos, gribēja beidzot būt brīvi.

Es, tāpat kā tūkstoši Latvijas iedzīvotāju, ar sāpēm sirdi uzņemu katru jaunu traģisko ziņu. Vienīgais, ko tolaik varēju darīt – protestēt (ieročus neviens nedeva), atteikties no zvēresta armijai, kas izpildīja varas gribu un šāva uz tautu, piedalīties gājienos un mītiņos. Latviešu tautu aicināja aizstāvēt savu godu, galvaspilsētu, Latviju. Tūkstošiem cilvēku brauca uz Rīgu, būvēja barikādes, aizšķērsoja ceļu tankiem ar mašīnām, kombainiem un traktoriem. Nevarēju palikt mājās arī es.

Nekādus varoņdarbus paveicis Rīgā neesmu. Biju viens no tiem, kas vienkārši bija izslāpuši pēc brīvības. Tajā dienā pievienojāmies cilvēkiem, kas dežūrēja pie Ministru Padomes ēkas. Smagās mašīnas, traktori ciešā lokā apskāva ēku, bet cilvēku simti izvietojās bulvārī iepretim Padomei. Ļaudis sēdēja pie ugunskuŗiem, klausījās radio, runāja par politiku, sildījās ar tēju, ko uzvārīja lielajos, kara laiku virtuvju katlos. Nāca rīdzinieki, nesa vīriem maizītes...

Tajā dienā kādā Rīgas stadionā notika interfrontistu mītiņš. Mēs visi gaidījām, ka pēc mītiņa “interi” nāks pie Ļeņina pieminekļa likt ziedus. Mēs atradāmies tieši šī pieminekļa tuvumā. Visi

gaidīja kādas provokācijas no “interu” puses. Jau satumsa, kad mums paziņoja, ka interfrontisti sakustējušies. Mēs sastājāmiem vairākās ķēdēs apkārt Padomes ēkai un gaidījām, tomēr nekas nenotika. Interfrontisti nenāca. Kāds ārsts baltā uzsvārcī, smīnēdams, pateica: “Komunisti, kā vienmēr, pievīla tautu.” Cilvēki pamazām sāka izklīst...

Mani iepriecināja un pārsteidza tas, ka latvieši pēc tik ilgiem iebiedēšanas un garīgās indēšanas gadiem spēja sanākt kopā un stāties pretī līdz zobiem apbruņotajam milzīgajam pārspēkam. Man atmiņā palika gaišās, smaidīgās, dziedošās cilvēku sejas un naida pilnas, ļaunas omoniešu un interfrontistu sejas, kas spļāva lamuvārdus tieši telekameru objektīvos, nekautrēdamās par to, ka viņas redzēs visa pasaule.

“Dziedošās revolūcijas” laiks bija gan nemiera pilnākais, gan vis-skaistākais laiks manā dzīvē. Es pateicos liktenim, ka piedzīvoju to, biju aculiecinieks un piedalījos manifestācijās, kapu tīrīšanas talkās un diskusijās. Pirmo reizi mūžā toreiz ieraudzīju latviešu karogu, par kuru man stāstīja vectēvs un māte, bet pats galvenais ir tas, ka es piedzīvoju brīdi, kad mana zeme atbrīvojās no iekarotāju varas. Mana ģimene pilnībā izbaudīja padomijas “labumus” Sibīrijā, ģimenes pavards Latvijā tika izpostīts, bet vectēva vecākais dēls – mantinieks, kas varēja turpināt tēva darbu, nogalināts.

Tagad daudzi žēlojas par to, ka izveicīgi ļautiņi apzaga latviešus, kamēr tie kļāgāja mītiņos. Jā, bet es ticu, ka viss pēc gadiem nostāsies savās vietās. Latviešiem it kā sašļuka dūša, tomēr tas tā tikai liekas. Gan jau vīriem atradīsies dakšas un traktori, ar ko braukt uz Rīgu un būvēt jaunas barikādes, lai pamācītu pieklājību tiem, kas iedomājas sevi par jaunajiem latviešu tautas kungiem.

Domāju, ka ikviens no tiem, kas bija uz barikādēm, jutās bezspēcīgs pret omoniešu lodēm. Arī es domāju, un jutu bailes. Ilūziju par padomju rokaspuīšu “žēlastību” nevienam nebija. Es jau zināju par “Baigo gadu”, Sibīriju no maniem vecākiem, Solžeņicina grāmatām u.c. Tomēr mēs bijām tur, kur mums lika būt mūsu sirdsapziņa.

Bedre

Jānis Vanuška

Rīts, parasts rīts. Ieslēdzu televizoru. Viņā. Asiņaina un bezpalīdzīga. Mana sirds sāk sāpīgi pukstēt. Telefona zvans – mani izsauc tumsā un liek iet ar domām, atgriezīšos vai atstāšu savus bērnus un sievu uz mūžu. Asaras acīs, un tādi mēs braucam. Es esmu tētis un nopelniem bagāts bobsleja treneris. Kādēļ notika 1991. gadā barikādes? Kādēļ? To grūti atbildēt man – parastam latviešu vīram. Kā atminu, tās notika tādēļ, ka tā bija tāda veida cīņa par brīvību, jo bija pienācis laiks, kad Padomju Savienībā viss sāka jukt ārā.

Es stāvēju ar savas sievas tēvu Jāni Akmentiņu pie Ministru Padomes un Doma laukumā, Vecrīgā.

Uz šo bedri brauca brīvprātīgie, visvairāk no laukiem. Tie bija spēka un dusmu pilni. Viņi sabrauca ar lielo tehniku, traktoriem, "KAMAZiem", viņi to visu aplika riņķī, lai armija nevar ar tankiem iebraukt un ar kājniekiem ienākt. Vēlāk sāka vest malku. Sāka kurināt ugunscurus. Veda pamatu paneļus, puikām bija savi gāzu baloniņi, lai varētu aizsargāties no pretiniekiem.

Bez savām vienībām neiztikt. Rubikam pakļautie omonieši braukāja un dzenāja visus, ālējās un šāva.

Mans brālis Dainis Vanuška dežūrēja pie televīzijas torņa. Kopš šī notikuma viņa dzīve ir mainījusies. Viņam ir ļoti smaga un neārstējama trauma.

Lielu darbu ieguldīja mani audzēkņi – bobslejisti, kas, neskatoties uz trūcīgo bruņojumu, spēja aizstāvēties un turēties. Pēc brīvības atjaunošanas mani bobsleja audzēkņi izgāja speciālus kursus un tika pieņemti valdības apsardzē. Manam audzēknim Vitolam ir pašam sava apsardzes firma.

Cilvēki tādā veidā, kā saka, izcīnīja brīvību bez pārāk lielas asins izliešanas.

Šis laiks. Neaizmirstams un nepārspējams.

Pierakstījusi H. Vanuška

Naktī patrulējām ielas

Jānis Dimbelis

Vienu no Madonas pilsētas grupām organizēja ļaudonietis Jānis Dimbelis. Jānis Dimbelis strādāja 10. Ceļu pārvaldē par autobusa šoferi. Sarunā ar J. Dimbeli uzzinu, ka viņš bija viens no pirmajiem, kuru atbrīvoja no darba, tāpat tas noticis arī ar citiem barikāžu dalībniekiem. Atliek domāt, ka tā bija tikai tāda dzīves sakritība, bet, ja nu ne?

Šodien J. Dimbelis strādā a/s "Lazdonas piensaimnieks" par apsardzes darbinieku un līdztekus ir Zemessardzes 26. bataljona komandiera vietnieks. Par savu darbu zemessardzē J. Dimbelis ir saņēmis pateicību par priekšzīmīgu dienestu. Tautfrontnieks bijis no 1989. gada 3. janvāra. J. Dimbelis arī nav aizpildījis barikāžu dalībnieka anketu, to viņš man parāda tukšu, ko glabā kopā ar pārējiem lietiskiem pierādījumiem no barikādēm. Viņš ir saglabājis visus grupu sarakstus, valdības izsniegtos talonus, kā arī Latvijas Republikas brīvprātīgā kārtības sarga pagaidu apliecību, ar kuru tika ielaists Ministru Padomes ēkā.

13. janvārī aizbraucu uz manifestāciju Daugavmalā. Braucot mājās, jau sevī biju izlēmis – ir jārikojas, jāorganizē brīvprātīgie. Tā arī tas notika. Manās organizētajās grupās bija cilvēki no 10. CP, BUB, Madonas patērētāju biedrības, Lubānas MRS, Madonas slimnīcas, Madonas putnu fabrikas, KUK, p/s "Saikava". Barikāžu informācijas štābs mūs norīkoja apsargāt Ministru Padomi. Bloķējām pieeju. Izvietojām tehniku, vilkām pat dzeloņdrātis. Veidojās arī dzīvās cilvēku ķēdes. Ministru Padomē varēja iekļūt tikai ar stingrām caurlaidēm pa ļoti šauru eju. Mūsu grupai bija arī noteikts nakts patrulēšanas maršruts – Ministru Padome – Brīvības piemineklis – Doma laukums – Bastejkalns – Brīvības piemineklis – Ministru Padome. Pa šo maršrutu nemitīgi patrulēja četri cilvēki. Mums nebija ieroču, bija tikai rācija, un bijām privātās drēbēs. Rāciju mums izsniedza štābs. Mūsu grupas strādāja pēc rotācijas principa: trīs dienaktis Rīgā, tad uz Madonu pēc jaunas maiņas, un atkal Rīgā. Es pats biju Rīgā visas dienas. Tikai aizbraucu uz Madonu un

nomainīju grupas sastāvu. Tas bija tieši liktenīgajā 20. janvāra pēcpusdienā. Ar šausmām pa radio klausījos, kas notiek Rīgā, vēl šausmīgāk bija dzirdēt par nogalinātajiem Iekšlietu ministrijas darbiniekiem, jo, veicot savu nakts maršrutu 19. janvāra vakarā, pat izrunājāties ar vīriem, kas apsargāja Iekšlietu ministriju, viens no viņiem bija Konoņenko. Šausmīgi atcerēties. Liktenis bija mums lēmis to savām acīm neredzēt. Nu braucām uz Rīgu un bijām atkal savā vietā. Mājās no barikādēm atgriezoz tikai 26. janvāri.

Visu barikāžu laiku izjutām cilvēku vienotību. Uz mašīnām, kas bloķēja MP, izvietoja dažādus uzsaukumus, pie mums brauca un koncertus sniedza vairāki ansambļi. Neapraķstāma bija veco cilvēku labestība, kas nemitīgi mums nesa cigaretes, maizītes. Paēduši mēs bijām pat ļoti.

Barikāžu laiku savās atmiņās turu kā svētu lietu, jo tas bija skaists laiks. Žēl, ka šajā laikā bija cilvēku upuri.

Ja šodien vajadzētu doties uz barikādēm, es brauktu noteikti.

Pierakstījusi I. Vizāne

Ziepu burbuļi nebijām

Ginta Traine

Kas pamudināja doties uz barikādēm?

Jau trīs gadus iepriekš, kad iestājos Kultūras akadēmijā, sākām valkāt sarkanbaltsarkano zīmi, kas tajā laika bija aizliegta. Pulcējāties pie Brīvības pieminekļa pagrīdes klubos, bija arī sadraudzība ar lietuviešiem. Lai izklīdinātu lielo pūli, mūs izdzenāja ar ielu slaukāmo mašīnu un ar ugunsdzēsēju mašīnu palīdzību – lejojot virsū ūdeni. Tas jau bija pats sākums. Bet doties uz barikādēm pamudināja vienotības gars jauniešu vidū tajā laikā – kopā, roku rokā – lai kaut kas ietu uz priekšu. Ja visi bija tur, kā es varēju palikt mājās? Tur varēja satikt visus – mammas, tētus, draugus, skolotājus, kaimiņus – visus, kas vēlējās kaut ko darīt Latvijas labā.

Pastāstiet par barikāžu norisi.

Pirmais nāca uzaicinājums spēka pilniem vīriešiem ar pēc iespējas smagākām mašīnām braukt uz Rīgu. Bija jāsēž un jāsargā valsts svarīgākie objekti, lai tos neieņemt, un jāklausa norādījumi. Mašīnas nebija personīgās, bet gan firmu un saimniecību. Nepārtraukta radio popularitāte. Radio sasniedza augstāko popularitāti mājās palicējos, jo tie bija domās tur – kopā ar citiem vien ar radio palīdzību. Cilvēki klausījās radio ar austiņām, ejot pa pilsētu. Krasi izjutu to, ka cilvēkiem šajā saspilētajā situācijā izpaudās lielas emocijas, vienam uz otru kliežot, izmantojot kulakus, nešķirojot nedz izcelšanos, nedz sabiedrisko stāvokli. Konfliktā starp latviešu cīnītājiem un tiem, kas bija pretējā pusē, bija spilgti redzamas fantastiskas emocijas.

Kas izteikti spilgts ir palicis atmiņā?

Spilgti atmiņā ir palikuši uguns kuri, sirds atklāsme vienam pret otru un skābu kāpostu zupas garša – tāda tagad vairs nav atrodama.

Varbūt bija arī kāds jocīgs atgadījums?

Modē nāca videofilmas, it sevišķi seksfilmas. Tur, kur tagad ir Vernisāža, agrāk atradās lielākais video salons. Filmas tur varēja skatīties visu diennakti. Lauku veči, kas beidzot tikuši ārā no saviem laukiem un brīvi no sievām, varēja no videofilmām

Baltās beretes, baltie apsēji

Guntis Leipcigs

Biju iestājies LNNK. Tur bija izveidota vienība, t.s. baltās beretes, kas bija gatavas cīnīties par Latvijas neatkarību. Manifestācijas laikā jau bija zināms par notikumiem Lietuvā. Lai tas neatkārtotos Latvijā, mūs organizēja svarīgu objektu apsardzei. Nezinu kāpēc, bet mūs izvēlējās par sargiem Ministru Padomei. No krastmalas mēs devāmies uz MP, nebijām bruņoti, bet Vectirāna kungs bija nobruņots līdz zobiem un izvietoja mūs par sargiem pie logiem, katru pie sava. Vienīgais mūsu bruņojums bija armatūras dzelži, bija arī balti apsēji uz rokām. Izplatījās baumas – kam būs balti apsēji, tos pirmos bendēs nost, un mums lika tos noņemt. Pirmoreiz mēs nodzīvojām divas diennaktis, tad sāka mūs mainīt – varēja aizbraukt mājās atpūsties, tad atpakaļ. Pirmajās divās diennaktīs mūs meklēja tuvinieki, jo no manifestācijas mūs pa taisno aizveda uz MP. DET arī organizēja dežūras pie TV torņa, braucu arī tur, kad bija vajadzība. Sajūtas bija labas, jo zinājām, ka tajā brīdī cīnāmies par neatkarību.

Pierakstījusi I.Bukbārde

Dzelzavā viss mainās

Maija Vilmane

Ir 1991. gada 14. janvāris. Radio vēsta par traģiskajiem notikumiem Lietuvā, par bīstamo situāciju Latvijā, par mūsu tautas nodomiem aizstāvēt Rīgu.

Mūsu pagastā valda miers, vienaldzība un stindzinošs aukstums, it kā šeit nebūtu Latvija. Mans satraukums aug arvien lielāks. Vai tiešām mūsu pagastā nav neviena tautas un tēvzemes patriota? Kur palikuši vīri? Vai tiešām Dzelzavā ir tikai simtgadīgi ozoli?

Darbdiena beigusies, bet mūsu pagastā klusums un miers. Es to vairāk nespēju izturēt un sāku rīkoties. Kur varu – tur zvanu, kur telefona nav – braucu vai soļoju kājām. Katrā vietā mani uzņem savādāk. Tas ir saprotami, jo mani jautājumi ir šādi: “Vai tu zini, kas notiek Lietuvā, un ka mūsu tauta grib nosargāt Rīgu? Kādas ir tavas domas par to? Vai tu būtu ar mieru braukt rīt uz Rīgu un stāvēt uz barikādēm?” Jau pēc otrā jautājuma atbildes es saprotu, kādu atbildi saņemšu uz trešo jautājumu. Aicinu tikai jauniešus un vīrus. Jautā arī viņi: “Kas vēl brauks? Vai pati brauksi?” Otro jautājumu pirmie man vaicā pagastā, kad pasaku, ka esmu nolēmusi meklēt Rīgas aizstāvjus.

Augstu vērtēju tos, kuri pasaka skaidru atbildi – Jā! Nē! Pirmo apsola un solījumu izpilda Ziedonis Mežaks, Guntis Gavriļčiks, Zigfrīds Mednis, Normunds Putāns, Jānis Briedītis, Andrejs Zommers, Modris Lanka, Artis Pipcāns, Gunārs Mežulis, Kārlis Kļaviņš, Juris Nikolovskis, Jānis Petkūns, Ivars Vāliņš, Guntis Bulats, Uldis Kalnups, Andris Matulis, Aivars Ločmelis, Uģis Plotka, Juris Aņisimovs, Juris Stiprais, Nikolajs Garškovs, Viktors Beļajevs, Imants Glāznieks, Andris Makarovs, Ilmārs Siliņnieks, Gunārs Štoms.

Viegli ir sarunāt medicīnas darbiniekus, jo tie ar mieru braukt visi, bet šo pienākumu uztic veikt Ivetai Brakovskai. Grūtāk at-
rast drosmīgu autobusa šoferi.

Kad atgriežos mājā, ir jau nakts. Vēl jāsagādā pārtika.

1991. gada 15. janvāris. Jau agri no rīta radio ziņo, ka stāvoklis Rīgā kļūst arvien draudīgāks, ka Rīgas aizstāvji ceļ barikādes, ka ir nepieciešami papildspēki, lai nosargātu visus valstiski

svarīgos objektus. Sazinos ar rajona koordinācijas centru un eju uz kultūras namu, kur norunāta pulcēšanās vieta. Pie kultūras nama jau savlaicīgi gaida krietns vīru pulks. Manas pūles nav veltīgas. Kūdrinieki atved savus vīrus. Drīz ierodas arī autobuss. Drosmīgais šoferis ir Ivars Priednieks. Varam braukt. Ierodas vēl papildspēki – Antons Jubelis un Egons Kreicums. Pavadītāju pulciņš gan neliels. Tie ir vecie ļaudis un pagasta padomes priekšsēdētājs Elmārs Vaskis. Viņi vēl mums laimīgu ceļu un jautā: “Kad atgriezīsieties?” Visi kā viens atbildam: “Tikai tad, kad būs maiņa!”

Pulkstenis rāda 8.30. Noskaņojums ir možs, un dodamies ceļā. Ceļš ir garš. Rīdzinieki mūs un visus aizstāvjus sagaida mīļi un sirsnīgi. Sazinos ar Rīgas Koordinācijas centru un uzzinu, ka mūsu postenis ir Dzirnavu ielā 105. Tā ir galvenā centrāle. Dodos uz štābu. Pie štāba gaida vēl viens dzelzavietis – Zigmunds Bekmanis. Štābā piesaku Dzelzavas pagasta grupu – 31 vīru, medicīnas darbinieku, autobusa šoferi ar visu autobusu. Man jautā pēc grupas vecākā. Saku: “Tā esmu es.” Viņu acīs redzu apmulsumu, pat smīnu. Iestājas neveikls klusums. Pirmā attopos es un droši saku: “Ja jau šie vīri uzticējās man, tad uzticieties arī jūs.” Saņemu instrukcijas, informāciju un dodos pildīt savu uzdevumu.

Iepazīstamies ar aizstāvamo objektu, savu posteni un saviem pienākumiem. Tur mūs cienā ar karstu tēju, siltām maizītēm. Sildāmies pie ugunskura. Diena aizrit mierīgi. Regulāri saņemam informāciju no citiem objektiem. Vakarā palīgos ierodas strādājošie rīdzinieki. Nakts stundās mūs uzmundrina dažādi ansambļi. Ir arī mūsu novadnieki – Madonas “Vecpuiši”.

Naktī plkst. 3.45 atskan trauksmes signāls. Visus grupu vadītājus izsauc uz štābu. Tur mūs informē par iespējamo speciālās armijas daļas uzbrukumu, kura komplektēta no turkmēņu karavīriem. Uzbrukums gaidāms ap plkst. 6 no sētas puses. Tā kā mūsu grupā ir vairāk jaunu un spēcīgu vīru, tad mums uztic pašu galveno – pirmajiem sagaidīt uzbrucējus. Dodos pie saviem vīriem. Saku, ka ap 6 gaidāms turkmēņu karavīru uzbrukums, ka mums jābūt pirmajam šķērslim viņu ceļā. Puiši, kas nesen pārnākuši mājās no dienesta, saskatās. No viņu skatieniem saprotu, ka tas ir briesmīgi. Vīri paši sadala posteņus. Pārstāvis no štāba ir apmierināts ar vīru izvietojumu. Līdz gaidāmajam uzbrukumam nepilnas divas stundas. Visa grupa sastājamies uz kāpnēm

pie aizsargājamā objekta, nofotografējamies. Cenšamies pasmaidīt, bet tas nav viegli. Visi esam tikai cilvēki. Redzu, ka daudzi domā par mājām. Es cītīgi mācos turkmēņu valodā pateikt: "Dēliņ! Apstājies! Padomā!" Šo tekstu turkmēņu valodā sagādā viena no centrāles darbiniecēm. Arī viņu pārdzīvojums ir neaparakstāms. Vairs ir palikusi nepilna stunda. Runas ir pierimušas. Vīri bieži skatās pulkstenī. Arī es domās samīļoju meitu, pabužinu galvu savam dēlam, kurš pašlaik dien Sverdlovskā, un manas domas pārtrauc gaviļu sauciens: "Uzbrukuma nebūs! Virsnieki atteikušies turkmēņus vadīt!" Kā akmens noveļas no sirds. Visiem ir liksme sejās.

Ir jau 16. janvāris. Visiem jau saprotams, ka omonieši nekāpelēs pa pažobelēm un nāks pa parādes durvīm. Mūsu vīri ir atkal tie, kuri veido pirmo aizsargjoslu. Ceļam papildu barikādes. Visapkārt skan smiekli, čalas. Daudzām grupām ir atbraukusi maiņa. Arī mēs sadalām dežūras, lai visi pamazām varam atgūt spēkus. Pulksten 12.15 mums ierodas maiņa. Skan prieka saucieni; viņi gan ir tikai 16. Grupas vadītājs – Valdis Priedkalns, šoferis – Artūrs Neilands. Zigmunds Bekmanis paliek uz nākošo maiņu. Nododam posteņus, un varam braukt. Esam jau iekāpuši autobusā, kad atskan trauksmes signāls – "Omonieši devušies uzbrukumā un tuvojas Dzirnāvu ielai!" Visi saskatāmies. Saku: "Kuri esam ar mieru, ejam!" Ejam visi. Sievietēm posteņos neatļauj palikt, visām jāiet telpās. Arī man neatļauj, jo es vairs neesmu grupas vadītāja. Es aizeju un nostājos pretī saviem vīriem ielas pretējā pusē. Pie manis atnāk arī Iveta Brakovska, jo pietiekot augsti kvalificētu mediķu. Vīri stāv cieši plecu pie pleca. Mūs šķir tikai ielas platums. Iela ir tukša. Netālu no mums ceļos nometies sirmgalvis. Saprotu, ka viņš lūdz Dievu. Omonieši ir jau pavisam tuvu. Es pārļaižu miļu skatienu saviem drosmīgajiem, varonīgajiem dzelzaviešiem un saprotu, ka palīdzēt varu, vienīgi lūdzot Dievu. Es nezinu, kas palīdz, bet omonieši nogriežas šķērsielā un aizbrauc. Kad kāpjam autobusā, pulkstenis rāda 15.35. Mājup braucam klusējot, jo pārdzīvots ir tik daudz.

Dzelzavā viss bija mainījies. Braucēji pieteicās paši, arī šoferu problēmas vairs nebija. Saprotāši bija iestāžu un iecirkņu vadītāji. Grupas vadītājas pienākumus man vairs nevajadzēja pildīt.

Pierakstījusi I. Miļicina

Piedāvāja dzīvokļa atslēgas

Arturs Gudēns

Ir atkal pienākušas gadskārtējās Janvāra jeb Barikāžu dienas, kurās latvju tauta bija spiesta pārdzīvot bijušās sarkanās impērijas brutālo spiedienu. Šis 1991. gada janvāra dienas ir iegājušas vēsturē kā latvju tautas varonības dienas. Tās ir dienas, kad latvieši un arī daudzi cittautieši, sevišķi lietuvieši, igauņi un poļi, kas dzīvo Latvijā, gāja un brauca no visām Latvijas malu malām uz Rīgu, uz barikādēm, lai bez ieročiem, ar saviem augumiem stātos pret OMON spēka uzbrukumiem, kuri tikoja gāzt mūsu jau no valdību, lai mēs nokļūtu atkal Krievijas pakļautībā. Arī es, liepājnieks, divas reizes aizbraucu uz barikādēm.

Toreiz strādāju Aizputes ceļu būves rajonā CBR-7. Galvenā organizētāja braucienam uz Rīgu bija mūsu kantora darbiniece Birtuta Lamberga. Braucām kopā ar Aizputes PMK-16 vīriem. Mēs no ceļiniekiem bijām kādi septiņi, varbūt desmit cilvēki: Māris Jansons, Andris Zommers, Ainars Cipriķis, Jānis Vecvagārs, Elmārs Vecvagārs, Millers un citi, kurus neatceros. Visi, protams, šajā pasākumā piedalījās labprātīgi. Bijām lepni, ka mums radusies iespēja aizstāvēt savu dārgo Dzimteni, jo, brīvības sauli sajutušiem, nepavisam negribējās krist atpakaļ tumsībā, varmācībā.

Un tā 1991. gada 16. janvāra pusdienlaikā 40 cilvēki "LAZ" autobusā ar dziesmu "Tēvu zemei grūti laiki, dēliem jāiet palīgā" no Aizputes centrālā laukuma sākām ceļu uz mūsu galvaspilsētu Rīgu – uz barikādēm.

Kaut ko par barikādēm jau biju lasījis grāmatās, bet nu bija jāpiedalās pašam. Franču barikādniekiem bija ieroči, bet mums sava taisnība būs jāaizstāv ar saviem augumiem, ar dūri. Un, kas ziņa, varbūt šis pirmais brauciens ir arī pēdējais? Tā, pārdomājot un pa dziesmai uzdziedot, vēlā pēcpusdienā sasniedzām Rīgu. Braucot pāri Salu tiltam, pie televīzijas redzot barikādes, sadzīto tehniku, ugunsurus un vīru nopietnās, dūmos nokvēpušās sejas, teikšu atklāti, sirds nodrebēja gan, bet reizē ātrāk gribējās tikt pie vietas, savā postenī, lai arī varētu piedalīties kopējā lietā.

Koordinācijas punktā mūs norīkoja uz Dzirnavu ielu pie telegrāfa ēkas. Piebraucām no stacijas puses pie pašām barikādēm Suvorova un Dzirnavu ielas krustojumā. Divi mūsu pārstāvji izlida caur barikādēm pieteikties, ka esam atbraukuši, bet pagāja tikai dažas minūtes, kad abi atskrēja atpakaļ un nobļāvās: "Skriešus uz barikādēm, omonieši nāk!" Momentā pārtrūka vīru valodas, un, paķēruši savas maizes kulītes, devāmies uz autobusa durvīm. Nezinu kurš, bet viens no mūsu bara nobļāvās: "Vot tā, ieskrējām pašam vellam riklē!" Bet mans draugs Ainars, kuram vienmēr humors pie rokas, nodziedāja: "Ar kaujas saucieniem uz lūpām mēs stāsim pretim omoncūkām!" Šie vārdi nāca tieši vietā un laikā. Izlīduši pa šauru taciņu caur barikādēm, tūdaļ nokļuvām jaunā, enerģiska cilvēka pakļautībā, kurš mūs tūlīt norīkoja uz tām pašām barikādēm, caur kurām bijām tikko izlīduši, noteikdams – ja nāk virsū armija, tad nepretoties, bet, ja omonieši, tad sist nost. Bet, nezinu pēc kā vadoties, viņš tūlīt šo pavēli atcēla. Noprasījis, vai mēs esam no Aizputes, un saņēmis apstiprinošu atbildi, nozīmēja mūs ieņemt pozīcijas pāri ielai, tas ir, pretim telegrāfa ēkai. Tur tad mēs arī "iekārtojāmies".

Mūsu apmešanās vieta bija pussagrauta māja un piegrūzots pagalms. Steidzīgi pa visiem stūriem sākām meklēt kaut ko līdzīgu mietam vai stangai, vārdu sakot, kaut ko tādu, ar ko var sadot omoniešiem pa pieri, ja tiešām viņi pagodinās mūs ar savu ierašanos. Man palaimējās atrast tīri piemērotu kaujas ieroci – kādu metru garu armatūras stieni, kuru no rokām neizlaidu visu nakti. Pēc minūtēm piecpadsmit, kad atsauca trauksmi, jo omonieši bija aizbraukuši garām, jutāmies it kā vilušies, jo visi jau bijām apbruņojušies ar kaut kādiem sitamajiem un sapspringti gaidījām uzbrukumu, un katram bija galvā doma: pirms kritu pats, izdarīt nāvējošu belzienu pa omonieša pauri. Saprotams, ja jau tie omonieši nāktu virsū ar automātiem bruņoti, droši vien nepaspētu mēs savas vāles pacelt, bet tomēr drošāk jutāmies, kā kailām rokām – taču ierocis.

Ugunskurs un primitīvi soli ap to bija palikuši no iepriekšējiem sargiem. Malkas arī netrūka – tā pa dienu pienesta. Un tā mēs sākām savu nakts dežūru. Pārbaudījām savā aizmugurē visas durvis un spraugas. Dažus caurumus ar dēļiem aiznaglojām, lai nelūgtie viesi mūs nepārsteigtu no mugurpuses. Sevišķi aktīvi šajā darbā bija brāļi Vecvagāri.

Pie blakus ugunscura bija sapulcējies bariņš jaunu puīšu un skaji pārsprīda savus piedzīvojumus, uz Rīgu braucot. Kā vēlāk uzzināju, viņi bija no Liepājas rajona Tadaikū pagasta. Viņiem, braucot šurp, pie Rudbārziem sabojājies autobuss. Daļa braucēju palikuši ceļmalā gaidīt transportu, kas pārvedīs mājās, bet šie jaunieši, garā un miesās spēcīgi puīši, turpinājuši ceļu kājām. Aizgājuši līdz Skrundai un tur sagaidījuši satiksmes autobusu, par savu naudiņu aizbraukuši līdz gala punktam. Es ar šiem puīšiem aprunājos. Tik tiešām, tie bija īsti Tēvzemes patrioti. Viņi tā arī pateica: "Mums jābūt tur, kur Tēvzeme mūs sauc!" Dažu šo patriotu vārdus arī pierakstīju, un tie ir: Aivars Penkulis, Vilnis Matisons, Elmārs Spricis, Laimonis Jeseris un Jānis Jeseris.

Jāsaka, ka toreiz visi, kas šurp brauca, visi bija patrioti. Kas tāds nebija, tas arī uz barikādēm nebrauca. Neapšaubāmi, arī paši rīdzinieki bija lieli patrioti. Viņi pilnīgi dzīvoja uz barikādēm. Pa dienu pāriet mājās, dažas stundas paguļ un vakarā atkal dodas pie uguns kuriem. Vispār, rīdzinieki bija pret mums, barikādniekiem, ļoti atsaucīgi. Sievietes staigāja gar uguns kuriem, piedāvādamas dažādus ēdienus un uzdzeramos. Pie mūsu ugunscura pienāca gados vecāka kundzīte un piedāvāja sava dzīvokļa atslēgas, sacīdama, ka viņa ejot uz darbu un dzīvokli atstājot mums, lai mēs uz dīvāna atpūšoties. Uz galda esot ēdiens, un telefons mūsu rīcībā. Mēs, protams, atteicāmies – ko mēs ar saviem netirajiem zābakiem bradāsim pa tiem dzīvokļiem. Kundzīte aizgāja noskumusi, ka noraidīta. Cienījamā tautiete, varbūt Jums gadās šo aprakstu lasīt. Sirsnīgs paldies no Liepājas novada zēniem par piedāvājumu un uzticību!

Jā, toreiz bijām vienoti...

Paldies Dievam, mana pirmā nakts uz barikādēm pagāja mierīgi, ja neskaita paziņojumu 17. janvāra rītā, ka sākusies Irākas bombardēšana. Un atkal mans draugs Ainars deva pareizo spriedumu: "Tā viņiem, cūkām, vajag, ko lien virsū Kuveitai".

Otro reizi biju uz barikādēm 22. janvārī. Atkal startējām no Aizputes un, saprotams, ar dziesmu un ar mazām izmaiņām sastāvā, kā pie telegrāfa nama. Šoreiz kārtība bija savādāka. Stāvējām pie Augstākās Padomes durvīm Jēkaba ielā, pie kurām plīvoja Latvijas karogs. Mainījāmies ik pēc divām stundām. Brīvajās stundās varējām aiziet līdz Radionamam, kur mūsu Atmo-

das pirmā vēstnese, brīnišķīgā dziedātāja Ieva Akurātere no balkona sniedza koncertu. Doma laukums bija pilns ar viņas pielūdzējiem. Asarām ritot un skaļi aplaudējot, viņu godināja lielais ļaužu pulks, kas bija sajūsmā par viņas patriotiskajām dziesmām. Doma baznīcā bija ierīkots gan medpunkts, gan ēdnīca, gan arī soli, kur atlaisties. Tā pagāja mana otrā nakts uz barikādēm; un atkal jāsaka paldies Dievam – mierīgi. Pāris reizi gan trauksme tika izziņota, bet uzbrukumi izpalika.

Gatavojāties braukt arī trešo reizi, bet tad no Rīgas pienāca ziņa, ka mēs tur vairs neesam vajadzīgi. Brīnišķīgi, tātad – esam uzvarējuši. Urā!

Kopš tā brīža pagājuši astoņi gadi, bet barikāžu dienas vēl spilgtā atmiņā. Tas mūsu tautai bija smagu pārbaudījumu laiks, jo galvas nolika ne viens vien mūsu Dzimtenes patriots. Bet reizē arī brīnišķīgu uzjūtu laiks. Brīnišķīgs tāpēc, ka paši sev un visai pasaulei pierādījām, ka mēs, ilgu gadu izmocītie, tēvzemei grūtā brīdī varam būt vienoti un garā stipri. Tāpat kā mūsu tēvi un vectēvi 1918. gadā pēc 700 verdzības gadiem izcīnīja Brīvo Latviju. Un, ja, nedod Dievs, pienāks atkal Latvijai grūts brīdis, celsimies atkal vienoti kā toreiz. Es noteikti braukšu vēl, tas nekas, ka jau pāri septiņdesmit. Nobeigšu ar mūsu izcilā patriota rakstnieka Viļa Plūdoņa vārdiem:

... Tev mūžam dzīvot, Latvija,

Kā jūrai lepni, saulei cēli,

Tu – mūsu māte cēlajā,

Mēs Tavi uzticamie dēli.

Pierakstījis E.Untulis

Ritos dziedājām himnu

Jānis Pitrāns

Kas jūs tajā laikā bijāt?

Es toreiz biju Daugavpils Pedagoģiskās universitātes students, mācījos par matemātikas skolotāju, otrajā kursā.

Kad jūs aizbraucāt uz barikādēm, cik ilgi tur bijāt?

Nākamajā dienā pēc Lietuvas notikumiem, uz krastmalu. No rīta nokārtoju eksāmenu, pēcpusdienā ar vilcienu devos uz Rīgu. Barikādēs biju divas nedēļas, līdz tai dienai, kad sāka tās jaukt nost.

Kurās vietās jūs barikādēs bijāt?

Lielākā daļa studentu no institūta devās uz manifestāciju, pēc tam brauca atpakaļ kārtot eksāmenus, un nākošajā dienā brauca atpakaļ uz Rīgu. Es rikojos otrādi, nokārtoju eksāmenus, tad braucu uz Rīgu.

Visu barikāžu laiku biju pie vienas barikādes – Dzirnavu ielā (telefoncentrāle). Barikāde bija starp Krišjāņa Barona un Čaka ielu. Uz citām barikādēm negāju, jo biju atbildīgs par savējo un uzskatīju, ka klišanai starp barikādēm nebija jēgas. Sākumā dežūrēju telefoncentrālē, kontrolēju caurlaides, dežūrēju uz pašas barikādes, centrāles pagalmā, uz apkārtējo namu jumtiem. Pēc divām pirmajām dienām atbildīgais par barikādēm uzticēja man vadīt jauniešu grupu, bijām 20–30 cilvēki. Veicām dežūras apkārtējās ielās, izložņājām visu tuvējo māju jumtus, tā nosakot iespējamus omoniešu pienākšanas ceļus. Atbildīgās vietās izvietojām savus posteņus.

Kam jūs pakļāvāties?

Mūsu centrs atradās pretim telefoncentrālei – veikalā, kurš tobrīd tika remontēts, tādēļ mēs nevienu netraucējām, tagad tas ir sporta preču veikals. Mēs pakļāvāmies tikai norādījumiem no Tautas frontes štāba, Ministru Padomes, Augstākās Padomes. Katrā no barikādēm bija savs atbildīgais, kā tas tika ievēlēts, nezinu. Mūsu vadītājs bija zinātniskais darbinieks no Neorganiskās ķīmijas institūta. Ēdienu katru dienu nesa apkārtējie iedzīvotāji un dažādu sabiedriskās ēdināšanas iestāžu darbinieki.

Kā jūs uztvērāt OMON vienības uzbrukumu Iekšlietu ministrijai?

Mēs to dzirdējām, redzējām, mūsu novērotāji paziņoja, ka viņi ir

iebraukuši pilsētā, un mēs bijām gatavi, ka viņi var uzbrukt jebkurai barikādei. Kad izdzirdējām šāvienus, sapratām, ka ir sākusies omoniešu operācija. Sākumā domājām, ka viņi ieņems Ministru Padomi. Mēs aiztaisījām ciet barikādes un nelaidām nevienu ne iekšā, ne ārā. Izveidojām vairākas šķēršļu joslas, aiz katras no tam stāvēja cilvēki, gatavi aizstāvēt savu vietu un teritoriju. Es stāvēju tieši pretim ieejai telefoncentrālē. Man pretim bija stieplu žogs, pāris smilšu maisi un aizmugurē aizslēgtās, aizbarikādētās telefoncentrāles durvis. Mans ierocis bija metru garš trīsdzīslu elektrokabelis un uz ritenīšiem pārvietojamais augstspiediena ugunsdzēsamais aparāts. Būtībā nebija, ne kur atkāpties, ne kur aiziet. Es pats ar trim saviem jauniešiem draugiem izvēlējos šo vietu, apzinoties – ja būs uzbrukums, mēs tur arī paliksim.

Vai bija vēl kādas saspringtas situācijas?

Vairākas reizes bija viltus trauksmes, kad omonieši, skaļi bļaudami, brauca garām, bet neuzbruka. Bet to jau nezini, kad ienaids uzbruks, vienmēr jābūt gatavam.

Bez incidentiem atmiņā spilgti saglabājies tas, ka mūsu vidū bija latvieši, poļi, krievi, ukraiņi – visdažādāko tautību cilvēki. Aktīvi un organizēti barikādēs piedalījās invalīdi (kurlmēmie u.c.).

Kādi valstsvīri pie jums bija ieradusies?

Vienu reizi bija atbraucis Godmanis. Viņa attieksme bija visnotaļ augstprātīga.

Pastāstiet par dzīvi barikādēs.

Barikādēs lielākais vairums bija nevis rīdzinieki, bet cilvēki, kas sabraukuši no dažādiem novadiem. Mēs nodibinājām kārtību ne tikai barikādē, bet arī tuvākajos piecos, sešos kvartālos. Mūsu novērošanas posteņi viesā uzticību rīdziniekos, un viņi nāca klāt un teica paldies par to, ka tas laiks noziegumu ziņā bija pats mierīgākais Rīgā, to apliecina arī statistika. Visgrūtākie un bīstamākie posteņi bija uz jumtiem, un tieši tur jaunieši deva vislielāko ieguldījumu. No dežūrām brīvajā laikā gulējām uz sanitārajām nestuvēm vai uz grīdas, gadījās arī – pie ugunsкура. Sešos no rīta Latvijas Radio translēja valsts himnu, un mēs visi cēlāmies un dziedājām to, neatkarīgi no tā, vai kāds tikko bija aizmidzis vai gulējis ilgāku laiku. Daudzas grupas atbrauca uz dienu vai divām, jo mājās palika saimniecība, lopi, bērni, kurus uz ilgāku laiku nevarēja atstāt. Tās nomainīja citas.

Vai uz barikādēm braucāt caur Koordinācijas centru vai paši uz savu roku?

Uz savu roku, jo es domāju meklēt studentus, kuriem vajadzēja būt pie televīzijas torņa, bet man Koordinācijas centrā pateica par telefoncentrāli. Tur arī paliku.

Kā notika jūsu aizbraukšana no barikādēm?

Barikādes nepārtraukti gribēja iznīcināt ne tikai omonieši, bet arī daudzi tā laika valsts ierēdņi. Mēs bieži saņēmām pārmetumus, ka izmantojam lauksaimniecības tehniku un traucējam transporta kustību. Vairākas dienas pēc notikumiem pie Iekšlietu ministrijas barikādes sāka samazināties, jo tika nolemts aizsargāt nevis apkārtējās teritorijas, bet tieši pašus objektus iekšpusē. Mēs sapratām, ka esam lieki, un katrs devāmies uz savām mājām, neviens mums neteica ne paldies, ne uz redzēšanos.

Kā pret piedalīšanos barikādēs izturējās jūsu vecāki?

Par manu braucienu ļoti pārdzīvoja vecāki, jo tas bija nemierīgs laiks, un man bija slima mamma. Ar asarām acīs, bet tomēr viņa mani palaida. Es mēģināju pēc iespējas biežāk zvanīt uz mājām, stāstīt, kā man iet barikādēs. Toreiz telefoncentrālē barikāžu dalībniekiem tika iedalīts viens telefons. No tā par brīvu varēja zvanīt radniekiem pa visu Latviju. To arī izmantojām, lai pārbaudītu informāciju par krievu karaspēka kustību Latvijā.

Kā jūs ieteiktu pieminēt barikādes?

Mēģināt apzināt visus barikāžu dalībniekus. Ar valsts finansējumu rīkot barikāžu atceres dienas visā Latvijā: ik pilsētā, ik pagastā, ik skolā.

Tagad esat žurnālists. Vai barikādes ietekmēja jūsu profesijas izvēli?

Jā, ietekmēja, jo divās nedēļās redzēju, kā veidojas un izšķiras Latvijas valsts liktenis. Tā pacilātības sajūta un patriotisms pavada mani visu laiku. Ja būtu nepieciešams, vēlreiz ietu un rīkotos vēl aktīvāk.

Pierakstījis G.Lociks

Gribējās kaut ko darīt

Valdis Aivars

Kā nonācu uz barikādēm? Tajā laikā strādāju Teiču rezervātā. Informāciju par notikumiem Rīgā ieguvām galvenokārt no Latvijas Radio, kas raidīja FM diapazonā. Raidītāja atrašanās vieta nebija zināma. Ziņas bija patiešām satraucošas, un tā darba vietā izveidojās grupiņa, kas nolēma doties uz Rīgu. Jau iepriekš tikām brīdināti neņemt līdzi ieročus, jo esot iespējama kontrole uz ceļa, taču atmiņā palicis, ka ceļi bija kā izmiruši. Tā nu mēs braucām, zinādami – ja komunisti vinnēs, tad nāks pār mums neganta atriebība. Sapratām, ka kailām rokām pret tankiem vai bruņutransportieriem neko daudz neiesāksim, taču, ja simts cilvēkiem var arī braukt virsū, tad no tūkstošiem varbūt nobīsies.

Mums visiem ļoti gribējās ticēt, ka Latvijas neatkarība ir reāla, jo padomju režīms, kas vēl nesēn likās mūžīgs un neuzveicams, bruka un juka. Un ļoti, ļoti gribējās kaut ko darīt, lai nesāktos atkal baisie tumsas gadi.

Ierodoties Rīgā, mūsu grupiņu nozīmēja pievienoties ļaudīm pie centrālās telegrāfa ēkas, taču pabijām arī Doma laukumā un pie Ministru Padomes. Nekad mūžā neesmu jutis tādu vienotību un pacilātību, kāda valdīja Rīgā pirmajās barikāžu naktīs. Varēja izjust tautas lepnumu par savu uzdrīkstēšanos. Aizkustinošas bija gan rīdzinieku rūpes par barikāžu sargiem, gan lauku vīru nopietnā ticība, ka viņu traktori spēs apturēt krievu tankus. Diemžēl pēc nedēļas sāka parādīties nepatīkamas iezīmes barikāžu sargu uzvedībā – “Pūt, vējiņi” mitās, bieži skanēja “Tur es dzēru, tur man tika”, bet tāda jau ir dzīve...

Manuprāt, barikādes nospēlēja svarīgu lomu Latvijas atbrīvošanas procesā, jo nevarēja nenovērtēt mūsu tautas attieksmi pret padomju režīmu. Ļoti patika latviešu izturība, jo ir taču atšķirība, braukt virsū dziedošam cilvēku pulim vai agresīvi noskaņotam cilvēku pulim. Mani pārsteidza tā laika milicijas nostāja, šķiet, tā bija negaidīta daudziem. Vispār galvenais jau laikam ir rezultāts, zēl vienīgi, ka mūsu tauta tā īsti prot apvienoties vienīgi kritiskos brīžos.

Pie savām atmiņām par 1991. gada barikādēm Valdis Aivars dāvāja arī baltu rozi.

Pierakstījusi *I. Vizāne*

Smaržoja pēc dūmiem

Guntis Akmentiņš

Tajās nu jau tālajās 1991. gada janvāra dienās bija skaidrs, ka kaut kas izšķirsies, jo pēc notikumiem Lietuvā arī Latvija varēja būt briesmās. Bija sevi jāizšķiras un jābrauc – par braukšanu daudz nedomāju, jo biju arī LFT biedrs. Braucām no Teiču valsts rezervāta ar “Latviju”, ar mani kopā bija Jānis Rozītis, Uģis Bergmanis, Andris Avotiņš, Valdis Aivars, Valdis Beļauņnieks un vēl citi. Mūs nozīmēja pie “Lattelekom” galvenās ēkas. Tur bijām divas diennaktis. Atmiņās palicis tautas vienotības laiks. Rīga bija pilna ar smago tehniku, ielas nosprostotas, skaņēja patriotiskas dziesmas, gaiss smaržoja pēc dūmiem. Rīdzinieki un pat attālākie iedzīvotāji veda mums pārtiku, cigaretes. Šodien strādāju Teiču valsts rezervātā par referentu. Kādu valdību esam izvēlējuši, ar tādu tagad jādzīvo. Ja arī tagad būtu nepieciešams doties aizstāvēt Latvijas neatkarību, es nedomādam to darītu.

Pierakstījusi I. Vizāne

Ne tikai latvieši

Gaidars Rozenbahs

Janvāris ir ziemas klusais laiks, kad cilvēkam gribas mieru un siltumu, bet kādas svētdienas rīts pienāca ar satraukumu. Lietuvas galvaspilsētā PSRS karaspēks apspiež tautu, kas vairs negrib dzīvot pa vecam. Ar tankiem un citu bruņutehniku tiek šturmetā Viļņas televīzija. Cilvēki tankiem stājas pretī ar kailām rokām. Jura Podnieka filmēšanas grupa ir uzņēmusi unikālus kadrus, kurus pārraida pa Rīgas televīziju. Kļūst zināms arī par pirmajiem upuriem, kuru starpā arī sievietes. Man ir liels kauns un arī dusmas, ka arī pats esmu dienējis šajā mežoņu armijā. Mēs gribam to pašu, ko kaimiņu republika – brīvību. Viļņas liktenis var sagaidīt arī mūs vistuvākajā laikā.

Pret vakaru kļūst zināms, ka Rīgā sāk ierasties pirmie aizstāvji. No laukiem un tuvējās apkārtnes brauc smagā tehnika, bloķēti tiek svarīgākie objekti. Ceļ arī vienkāršas barikādes.

Tai laikā strādāju rūpnīcā "Kurzeme". Pirmdienas rītā cilvēki pulcējas bariņos, satraukti pārrunā notikumus. Visiem ir viena doma, ka arī mēs nedrīkstam stāvēt malā, un sākas sarakstu vākšana dežūrām Rīgā. No Aizputes centra katru rītu uz Rīgu kursē speciāls autobuss, ar kuru var braukt aizstāvji, bet tas nav vienīgais, jo arī citas tā laika iestādes, kā PMK-16, Aizputes Ceļu daļa un tie, kam ir savi autobusi, dodas dežūrās uz Rīgu.

Man un maniem darbabiedriem J.Biteniekam, A.Untenbergam un citiem dežūra iekrīt taisni tajā dienā, kad paredzams Persijas liča kara sākums. Regulārās armijas daļas Rīgā vēl nekādu agresiju neizrāda. Provokācijas un dažādus izlēcienus atļaujas vienīgi tā laika speciālās milicijas daļas, sauktas par OMON. Visi ir pārliecināti, ka armija nogaida un, kad visas pasaules uzmanība būs novērsta citur, agresija sāksies arī pie mums.

Autobuss pārpildīts. Citi, kuri bijuši mazāk nodarbināti rūpnīcā, dežūrā dodas jau atkārtoti un var mums pastāstīt par stāvokli Rīgā. Pusceļā satiekam pretī braucošus un pārpildītus autobusus. Tajos ir cilvēki, kuri ir nomainīti un atgriežas mājās. Tiek ieslēgtas autobusu ugunis un atskan skaņu signāli. Logos pavīd

žesti – “mēs uzvarēsim!” Kļūst ļoti patīkami, ka arī mēs, latvieši, kritiskos brīžos varam būt vienoti.

Rīgā ierodamies agrā rīta stundā. Paveras skats, kuru mani bērni diezin vai kādreiz ieraudzīs. Visi tilti pilni ar smagajām mašīnām, kas piekrautas ar smiltīm, betona plāksnēm un baļķiem. Pār Daugavu veļas miglas vāli, bet izrādās – tā nav migla, tie ir dūmi. Tie nāk no Zaķusalas puses, tur cilvēki sildās pie uguns-kuriem. Malka tiek pievesta veselām kravām.

Mūsu mērķis nav Zaķusala. Mēs dodamies uz Vecrīgu – uz Doma laukumu. Piebraukt nav iespējams, jo visas, pat mazākās ieliņas ir barikāžu pilnas. Mašīnas stāv krustu šķērsu, sakrauti dzeloņdrāšu ruļļi, akmeņi un dažādas drizas. Mums jānokļūst Radionamā, jo tur dežūrē Aizputes vīri. Nokļuvuši galapunktā, mēs uzzinām, ka mūsējie nejutās tik noguruši un turpinās vēl vienu dežūru. Dežūra te ir siltumā un zem jumta, bet papildspēki ir vajadzīgi tur, kur nakts jāpavada zem klajas debess. Štābā uzzinām, ka cilvēki vajadzīgi pie telefona un telegrāfa stacijas. Uz turieni dodamies kājām. Redzam, ka visa Rīga pārvērsta par cietoksni.

Tikko esam nokļuvuši galā, tiek izsludināta trauksme. It kā parādījušās OMON kaujinieku mašīnas. Novērojam, ka te ir viss diezgan labi organizēts, un katrs zina savu vietu un uzdevumu. Vēlāk uzzinām, ka tā ir bijusi tikai mācību trauksme. Abi ielas gali nobloķēti, un pie katras barikādes sava komanda. Viena no komandām ir izveidota no Rīgas studentiem, un tur valda īsti kaujinieciskos noskaņojums. Visi bruņojušies ar dažādiem sitamajiem – stieņiem, ķēdēm un nūjām. Mums līdzī ir tikai gāzmaskas, tāpēc lūkojam arī pēc kaut kā smagāka.

Mūs norīko uz centrālo ēku, kuras ieeja aizkrauta dažādām kastēm, bet iekšpusē ir centrāles aizsargi, tērpušies bruņavestēs un bruņojušies ar automātiem. Mūsu dežūra ir ēkas ārpusē.

Diena paiet, pielabojot barikādes un nožogojumus. Ziemas diena ir īsa. Drīz sāk krēslot, un pamazām tiek iekurti pirmie uguns-kuri. Tumsa vairāk satuvina cilvēkus, un sākam iepazīties ar blakus grupām. Cilvēki sabraukuši no visas Latvijas, un to starpā ir arī no Kurzemes. Cik atceros, bija no Kuldīgas, Skrundas un Priekules. Aizstāvju rindās nav tikai latvieši vien. Skan arī krievu valoda, un ir prieks, ka Latvijas liktenis nerūp tikai mums, latviešiem, bet arī citu tautu pārstāvjiem. Visu laiku

tiek pievestas dažādas sviestmaizes, katlos karsta tēja vārās regulāri. Cigaretēs arī tiek izsniegtas par brīvu. Telegrāfa centrāles priekšpuse kļūst par tādu kā skatuvi, ierodas dažādi ansambļi, kuri muzicē un dzied. Cilvēki, lai uzturētu možumu, māksliniekiem dzied līdzī. Brižam liekas, ka sākušies tādi kā svētki mēra laikā.

Tiek izziņota atkal kārtējā trauksme, un visiem tiek sniegta jauna informācija. Uz tilta pār Daugavu notikusi jauna provokācija. Tur deg barikāžu mašīna un gājis bojā cilvēks pēc OMON apšaudes. Dobelē, kur dislocēts tanku karaspēks, novērota tehnikas kustība. Koncerts un dziesmas apklust, jo ir gatavība nr.1. Neziņā paiet daudzas stundas. Cilvēki klausās tranzistorus un seko līdzī notikumiem pasaulē. Uz rīta pusi uzzinām pirmās ziņas – karš Persijas līcī sācies. Pašlaik tiek doti raķešu triecieni Bagdādei.

Pēc neilga laika atskan arī šāvienī mūsu apsargājamā objekta tuvumā. Vēlāk uzzinām, ka OMON devies izbraukumā pa Rīgu un sašāvis stāvošam autobusam logus. Mums tuvoties viņi nemēģina.

Nakts ir auksta, un mēs – katrs pa kārtai – dodamies meklēt siltumu. Tuvējie veikali ir atvērti cauru diennakti, un tur dežūrē arī medicīniskā palīdzība. Patvērumu atrodu tuvējā grāmatnīcā. Vienīgā vieta, kur piemesties, ir skatloga palodze.

Rīts pienāk mierīgs, bet nekas vēl nav mainījies. Pār visu ielu atskan Latvijas himna. Cilvēki svinīgi stāv kājās. Nolemjam palikt vēl vienu dienu, un tā paiet līdzīgā gaisotnē. Traģiskie notikumi nāks vēlāk. Tad uz barikādēm būs citi cilvēki, bet manis tur nebūs.

Pierakstījis G. Rozenbahs

Pudele saplisa

Haralds Hibšmanis

Es dežūrēju pie telegrāfa – Blaumaņa ielā. No mūsu uzņēmuma kopā bija kādas 40–50 mašīnas. Mūsu uzņēmuma darbinieki sargāja un bija izvietojušies ap televīzijas torni, Ministru Padomi, telegrāfu un uz Deglava tilta. Dežūrējām pa diennaktīm. Dienā mašīnas bija novietotas tā, ka cilvēki varēja pārvietoties gar tām, bet naktīs tās tika uzdzītas uz trošuāriem, lai cilvēki nevarētu pārvietoties gar šiem objektiem un to ieejām, jo tad situācija bija ļoti draudīga. Es uz barikādēm pavadīju četras maiņas. Ļaudis tad bija ļoti vienoti, nešķiroja – latvietis vai krievs. Ēdienu veda gan no mūsu uzņēmuma, gan no kolhoziem, arī vietējie cilvēki nesa savu pārtiku un nežēloja to mums. Atceros, kā veca krievu tautības māmiņa atnesa mums “samogonku” un teica, lai dzeram un sasildāmies. Ļaudis nesa arī cigaretes. Tu vējā kafejnīcā par velti deva bulciņas. Nesa arī “Laimas” konfekšu kastes. Katrs varēja ņemt, cik grib.

Vienas dežūras laikā mēs stāvējām aiz kādas mašīnas ar darbabiedriem un runājām. Nezinu no kurienes, bet pēkšņi parādījās vīrietis ar sarkanu lentu ap roku un teica, ka naktī zem automašīnu bākām metīšot degpudeles, lai uzmanāmies. Te pēkšņi otrpus mašīnai dzirdam kaut ko plīstam. Tā kā nodomājām, ka sprāgst degpudele, visi paskrējām sāpus. Kā vēlāk atklājās, tā bija kādam vīrietim no rokām izkritusi un saplīsusi “samogonkas” pudele.

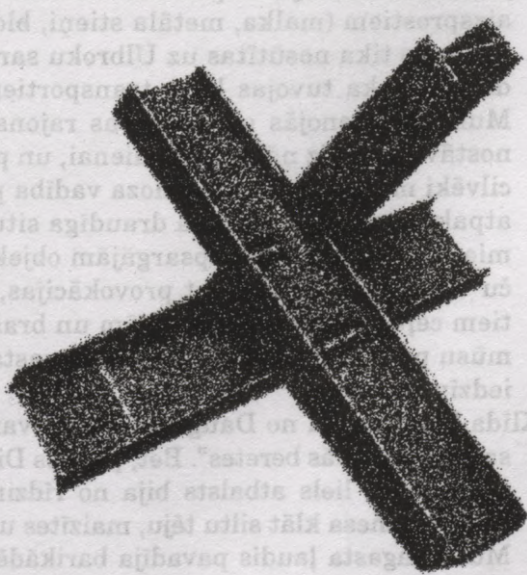
Vakaros kurinājām ugunsurus.

Ja tagad vajadzētu atkal visu to darīt, kāpēc gan ne? Par Latvijas brīvību un neatkarību ietu, bet par pašreizējo valdību noteikti nē. Toreiz mēs nevienu nelaidām Ministru Padomē iekšā, bet tagad nevienu nelaistu ārā.

Pierakstījusi I. Bukbārde

Uliproksa

Aicināja priekšsēdētājs

Jānis Valters

1991. gada 13. janvārī LTF vadība aicināja tautu uz Rīgas manifestāciju. Pēc tam, kad Lietuvā bija uzbrukums televīzijai, kurš beidzās ar daudziem upuriem, mēs, augstkalnieki, braucām uz Rīgu. Tur mūs sagaidīja ļoti liels cilvēku pūlis ar sarkanbaltsarkanu karogiem rokās. Manifestācija notika visu dienu līdz vēlam vakaram. Vēlu vakarā mēs visi devāmies pie Brīvības pieminekļa. Toreiz mūs visus vienoja kopības izjūta. Bija dīvaini, kad virs galvām lidinājās PSRS armijas helikopteri un kaisīja dažādas proklamācijas.

Kā pārbraucu mājas no manifestācijas, tā atskanēja telefona zvans. Kolhoza priekšsēdētājs K. Vilsons mani aicināja braukt uz Rīgu ar smago automašīnu.

Barikādes tika celtas jau nākamajā dienā. No Augstkalnes pagasta brauca četri šoferi ar smagajām kravu automašīnām un viens traktorists ar traktoru "K-700". No mājām izbraucu ap pulksten 23. Pa ceļam mašīnās iekrāva dzelzsbetonblokus, jo tika dots rīkojums piekraut kravu kastes ar visāda veida aizsprostiem (malka, metāla stieņi, bloki u.c). Pēc tam mūsu mašīnas tika nosūtītas uz Ulbroku sargāt Radio torni, jo kļūda ziņas, ka tuvojas kara transportieri pa Madonas šoseju. Mums pievienojās arī Jelgavas rajona smagās mašīnas. Tā nostāvējām līdz nākamajai dienai, un pēc tam atbrauca mūsu cilvēki mūs nomainīt. Kolhoza vadība pieteica mums tehniku atpakaļ nedzīt, jo vēl bija draudīga situācija. Mēs tā mainījāmies ik diennakti un apsargājām objektus, kā varējām. Miliču virsnieki centās rīkot provokācijas, biedēdami, lai dodam tiem ceļu. Mēs tos neklausījām un braši turējāmies pretī. No mūsu pagasta brauca skolotāji, pagasta darbinieki un pārējie iedzīvotāji.

Kļūda baumas, ka no Daugavas puses varētu izcelties gaisa desants – "melnās beretes". Bet, paldies Dievam, neko tādu nemānījām. Ļoti liels atbalsts bija no rīdziniekiem – vecie cilvēki mums pienesa klāt siltu tēju, maizītes un siltu ēdienu bļodiņās. Mūsu pagasta ļaudis pavadīja barikādēs aptuveni divas nedē-

ļas. Mūs drošības sajūta pārņēma tikai tad, kad uzzinājām par barikāžu pārtraukšanu.

Pēc manām domām, tādas ļaužu kopības izjūtas vairs nebūs, daudzi ir ierāvušies sevī un vīlušies par šodienas ekonomisko stāvokli Latvijā, jo tajā laikā domas bija citādas.

Pierakstītājs A.Abramovičs

Pat aicināja mazgāties

Andris Ābelīte

Par barikādēm es uzzināju, skatoties televīzijas pārraides. Pēc kāda brīža atskanēja telefona zvans. Zvanīja K.Vilsons, kurš vispirms izsauca šoferus. Viņš aicināja braukt pēc pašu vēlēšanās ar smagajām kravas automašīnām uz Rīgu. To vidū bija arī mans brālis Uldis Ābelīte. Pēc pāris dienām pienāca tas brīdis, kad arī man ar savu "K-700" vajadzēja doties uz Rīgu. Dežūrēju Ulbrokā, tur es arī satiku savus kolēģus, tie bija šoferi un traktoristi no citiem Latvijas novadiem. Gulējām savos transporta līdzekļos. Izgulēties neiznāca, jo visu laiku bijām nomodā. Diennakti dežūrējuši, braucām mājās (tehnika palika turpat, bet mājās mūs atveda ar autobusu), mums pretī devās citi cilvēki, kas mūs aizvietoja. Atkal pēc diennakts mēs devāmies atpakaļ uz Rīgu nomainīt iepriekšējos kolēģus. Pats traģiskākais bija tajā laikā, kad redzējām televizoru ekrānos iebrukumu Iekšlietu ministrijā.

Rīgas iedzīvotāji bija ļoti dāsni un labvēlīgi – deva ēst, dzert un pat aicināja nomazgāties. Ja padomā, kas būtu noticis, ja nebūtu rīkotas barikādes, bet, ja mums uzbruktu, tad es censtos gāzt ar to, kas pirmais pagadītos pie rokas.

Pierakstījis A.Abramovičs

Kauls neko neliedza

Jānis Laiviņš

Barikāžu kustība sākās tūlīt pēc manifestācijas. 14. janvāra vakarā saimniecības vadītājs K.Vilsons saņēma rīkojumu no rajona sūtīt cilvēkus ar smago tehniku uz Rīgu. Viņš arī bija aktīvākais barikāžu dalībnieku aicinātājs pagastā. No Tautas frontes mūsu pagasta grupas aktīvākais līderis bija Maigonis Dude, bet es biju viņa vietnieks.

Cilvēkus sapulcināt nebija grūti. Mūs atbalstīja arī citas tautības cilvēki Augstkalnē. Rīgā mēs aizvietojām Ādažu pagasta cilvēkus. No viņu pagasta tika vesti betona bloki.

Toreiz Ādažu saimniecības vadītājs bija Alberts Kauls. Viņš bija daļējs interfrontes atbalstītājs, bet barikāžu rīkošanai viņš neliedza ne tehniku, ne materiālus. Ādaži barikādēja AP un Rīgas centru. Uz tiltiem bija novietotas metāla plāksnes gadījumam, ja notiktu apšaušana.

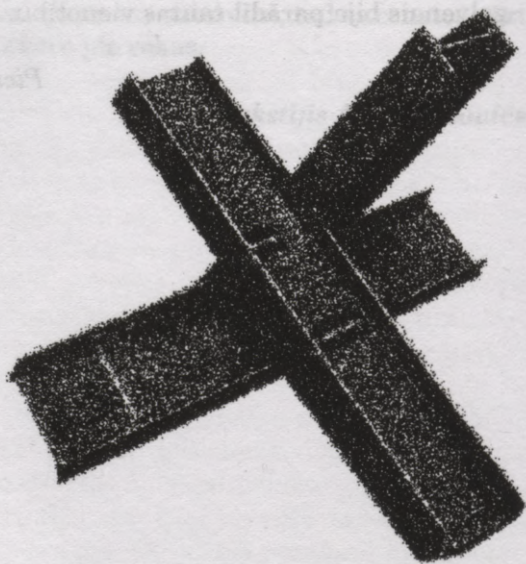
Cilvēku grupas stāvēja pie tiltiem, TV ēkas, Radio ēkas un citās Rīgas vietās.

Ļaužu vairāk bija pa dienu, nekā naktī. Rīkojot barikādes, mums galvenais bija parādīt tautas vienotību.

Pierakstījis A.Abramovičs

Zaķusala

Iededzām dziesmu dzirkstelīti

Jānis Kononovs,
zemessargs

Pēc rakstura esmu tāds, kam nepatīk apspiestības režīms. Apspie-
da mūs desantnieki, radās niknums. Bijām maza biedru grupa,
kuriem gribējās būt tajā aprītē, zinot pretinieku cīņas paņēmie-
nus, veidot pretsparu – mērķtiecīgu pasīvas aizsardzības formu,
veidot pilsonisko sabiedrību bez ieroču palīdzības.

Barikādēs nevarēja iztikt arī bez dziedāšanas. Tika kurināti uguns-
kuri. Tos, kuri bija atbraukuši no laukiem, pabaroja pilsētnieki,
nesa tēju, sviestmaizes. Visiem bija tāds nospiests garastāvok-
lis, jo neviens no mums nezināja, kas notiks rīt. Šai pašā laikā
pamali aizsedza Persijas liča kara dzeltenbrūnie mākoņi, pie ro-
bežas plosījās OMON. Varas demonstrācijas lielu spriegumu ie-
guva Lietuvā. Bija divkārt smagi, un, tā kā mēs pēc dabas bijām
jautri cilvēki, tad ņēmām akordeonus, ģitāras un sākām apstai-
gāt Zaķusalas ugunsurus. Gājām pie cilvēkiem un dziedājām,
dejojām. Tā mēs aizrāvām sev līdzī arī citus, un skaties – mūsu
jau vesels koris. Latviešiem ir raksturīga dziedāšana, spēlēša-
na. Sarauktu pieri tāpat problēmas nevar atrisināt. Mēs dziedā-
jām latviešu tautai zināmas un mīļas dziesmas. Patiesībā mēs
bijām tie, kas iededzināja šo spēlēšanas dzirkstelīti.

Okupācijas režīms nevarēja pastāvēt. Baltijas ceļš, dziesmotā re-
volūcija un patiesības apzināšana par 1939., 1940., 1941. gadu...
Bailes no slaktiņa – primitīvas izrēķināšanās... Mēs vēlējamies
likt kaut ko pretī šim trulajam pārspēkam. Tādu, man līdzīgi
domājošo, bija daudz.

Barikāžu praktiskais rezultāts nav saliekams pa plauktiņiem, nav
novērtējams. Ja gribēja kāds redzēt patiesību, tad tajās dienās
vajadzēja iet uz Doma laukumu, Zaķusalu. Uz turieni dienu un
nakti plūda cilvēku straumes. Tur bija patiesība, un katrs gri-
bēja būt piederīgs šai patiesībai.

Barikādes pašas parādīja, ka tauta vairs nepadosies, mēs neļau-
sim vairs izveidoties šādai bīstamai situācijai. Barikādes – tas
ir spilgts tautas pārliecības atainojums. Tieši caur tām mēs pa-
rādījām sevi pasaulei.

Mēs pie barikādēm nebijām visas dienas. Jau bija nogalināts R.Mūrnieks. Bija pirmā apšaušana. Bija pirmie upuri.

Pirmoreiz mēs braucām 10–12 cilvēki un nezinājām, uz kuriem dodamies, kas mūs tur sagaida. Šajās briesmīgajās dienās arī Ludzas draudzes dekāns J.Bulis nedeva mums garantijas, ka ar mums nekas nenotiks. Mums katram viņš iedeva “Mistisko Rozi” un teica, ka tai mums jāpalīdz. Un šī Roze palīdzēja. Man nesen bija personiska saruna ar (tagad jau Rēzeknes – Aglonas diecēzes bīskapu) J.Buli, un es viņam teicu, ka šis medaljons man ir palīdzējis ne tikai barikāžu laikā, bet arī tagad.

Ja man jautātu, vai es brauktu vēlreiz, es atbildētu: jā! Tagad ir citi apstākļi, četrdesmitie gadi Latvijā neatkārtosies, kad valsts tika okupēta bez neviena šāviena. Tā ir mana pārliecība.

Mēs veidojam projektus un ļoti vēlamies iestāties NATO. Mēs tad vairs nebūsim vieni. Mums palīdzēs aizstāvēties, jo būsīm viena liela spēka sastāvdaļa.

Esmu gatavs braukt uz “karstajiem punktiem”. Es vēl neesmu iesīkstējis un spētu savu taktiku izmantot.

Nealkstu vardarbības, bet, ja vajadzētu, esmu gatavs cīnīties arī vardarbīgā karā, lai aizstāvētu savu valsti.

Latviešu puīši – mēs esam gatavi vienmēr būt modri. Piedalījāties starptautiskajās operācijās Bosnijā, Kosovā, un esam pierādījuši, ka spējam to izdarīt.

Pierakstījusi K.Kapustāne

Uguns kuri Zaķusalā

Uldis Piļickis

Tautas fronte aicināja: "Nosargāsim Latviju!"

Uz kurieni iet? Ko darīt? Visgrūtāk bija gājis lietuviešiem pie televīzijas, tamdēļ nolēmu, ka iešu uz Zaķusalu.

Pie daudzstāvu televīzijas ēkas ierados novakarē, bija vēl laba dienas gaisma. Pagalmā cilvēku nebija, stāvēja tikai neliela bruņu mašina ar kaut kādu saukli uz sāniem. Vai, vai, cik maziņš un nevarīgs izskatījās šis dzelzs cietoksnītis uz milzīgās studiju mājas fona! Un ja nu vēl nāks tanki, ko tad?

Televīzijas foajē apsēdos uz kāda sola. Tur bija vēl daži cilvēki. Darbinieki gāja savu ikdienas soli. Sāka tumst. Mūs, sēdētāju, kļuva vairāk, bijām jau 20–30. Nemanot telpa pildījās, sēdējām uz kāpnēm, garderobes barjeras, kur nu kurais. Skatījāmies vietējo televizoru. Ap "Pamorāmas" laiku foajē bija pilns, cilvēku tik daudz, ka vajadzēja stāvēt arī kāpnēs. Radās pirmā problēma – tualetes. Kā šo lietu atrisināja, neatceros, taču grūtību nebija, varbūt pieradām, pārkārtojāmies.

Sāka veidoties grupiņas, draugu pulciņi. Disputos un rīcības plānus apspriežot, pagāja nakts. No rīta iegāju mājās pabrokastot un devos uz darbu. Uz televīziju aizbrauca mana dzīvesbiedre 25. vidusskolas skolotāja Biruta Piļicka. Arī skolotāji pārkārtoja savus darba grafikus un piedalījās kopējā lietā. Mūsu ģimenē viss bija skaidrs: sieva pa dienu, es nakts maiņā uz Zaķusalu. Diena man pagāja normālā darbā konstruktoru birojā. Gulēju pa pusdienas laiku.

Nākošā naktī cilvēku Zaķusalā bija jau ievērojami vairāk. Telpās vietu nepietika, gājām ārā aukstumā. Naktis nebija ļoti aukstas, tolaik nebija arī sniega. Šajā naktī radās pirmie uguns kuri, tikai daži un maziņi.

No rīta pie brokastu galda sastapos ar "maiņu", un devāties katrs savā virzienā, lai vakarā ap pulksten 17 turpat atkal sastaptos un pašķirtos.

Trešā nakts jau bija organizētāka. Atsevišķas mājas otrajā stāvā darbojās barikāžu laika štābs, bija atvesta malka, sāka ierasties smagā tehnika, kļuva jūtamas kārtības iezīmes. Cilvēki saliedējās.

No rīta, ejot uz darbu, paņēmu termosu ar kafiju un sviestmaizes tiem, kas ar lieljaudas traktoriem, kuriem nolaists spiediens riepās, un citu smago tehniku dežūrē pie tilta pāri dzelzceļam Stahanoviešu ielā (tagad Slāvu iela). "Paldies, paldies. Ko jūs? Mums viss ir, šeit cilvēki mūs labi apgādā, arī mājas labumi ir." Tādas atbildes mani pilnīgi apmierināja, un es turpināju ceļu uz konstruktoru biroju.

Vakarā Zaķusalā atkal sastapos ar Antiko automobiļu kluba biedru Ēriku Legzdiņu, ar kuru sadarbojāties seno automobiļu īpašnieku salidojumu organizēšanā. Šeit Ēriks palīdzēja izkārtot smagās mašīnas pie ieejas televīzijā. Radās ešelonēta, tankam necaurejama aizsprostu sistēma. Viņam, lūk, ir ko darīt, bet ko darīt man, ilggadīgam AAK administratoram? Radās doma: saskaitīšu ugunsurus! Ideja laba, taču darba daudz. Lai izstaigātu pilnu apli gar TV daudzstāvu mājas vienu pusi līdz dzelzceļa tiltam (tur arī bija uguns kuri), atpakaļ pa otru krastu līdz raidītāja antenai, apkārt tornim un vēlreiz atpakaļ, bija vajadzīgas vismaz 2 stundas. Attālums ir viena lieta, bet pa ceļam skaitīt ugunsurus un sastapt senus paziņas, pašreizējos draugus un domubiedrus un turpināt pareizi skaitīt ir kaut kas pavisam cits. Brīnumjauka tikšanās ar Mārupes Patērētāju biedrības priekšsēdētāju un viņa daiļajām palīdzēm, kuras dāvāja pīrādziņus, bulciņas un citas garšīgas lietas. Pēc dažiem soļiem pretim nāk arodbiedrību boss Andris Siliņš. Kaut kur pusceļā sēd ļaudis no Valgundes (Jelgavas rajons), starp tiem viens no labākajiem Latvijas kartupeļu audzētājiem Pēteris Degainis, nesen apbalvots ar PSRS ordeni. Protams, ar katru jāpatērzē, un skaits pajūk ne vienu reizi vien, jāsāk skaitīšana no sākuma, bet pa to laiku vienā vietā ugunsurs jau izdzisis, citā – iekurti divi jauni. Tomēr es varu apgalvot, ka trešdienas un ceturtdienas naktīs uz salas bija 130–140 uguns kuri.

Šādi soļojot un vērojot, secināju, ka uguns kuru visvairāk ir no 22 līdz 23, laikam jau cilvēki dodas uz mājām pārgulēt, ir arī citi apstākļi un citas rūpes.

Piektdienas vakarā mainu taktiku. Pulksten 22 nostājos vienā konkrētā vietā uz pauguriša un skaitu. Ir 80 uguns kuri. Sestdienas vakarā no tās pašas vietas un tajā pašā laikā saskaitu 82 ugunsurus. Svētdien Ministru Padomes priekšsēdētājs Godmaņa kungs paziņo, ka viss ir labi, barikāžu laiks beidzies,

cilvēki mierīgi var doties mājās, taču man ir palikušas nepabeigtas sarunas un ir solījumi sastapties. Braucu uz Zaķusalu. Cik patīkami redzēt, ka cilvēku nav mazāk kā iepriekš. Jau dziļā tumsā no tās pašas vietas skaitu atkal ugunscurus, sanāk 78–79. Paskatos pulkstenī un redzu, ka ir tikai 21 ar minūtēm. Tā nedrīkst, vajag būt precīzam. Tieši 22 pakāpjos uz pauguriša un skaitu atkal. Ir 83, par vienu vairāk nekā vakar!!! Nemēģināju pārskaitīt, lai precizētu, galvenais, ka ir vairāk. Tā jau ir uzvara. Neskatoties uz to, ka valdība jau ir nomierinājusies, mēs šeit esam kopā. Mēs esam uzvarējuši. Tā ir droša pārliecība.

Nākošajās dienās darbā ar kolēģi Robertu Zeiju apspriežam barikāžu dienu notikumus. Izrādās, viņš ik pārdienas no Mežciema braucis uz telefona centrāli Dzirnavu ielā un tur pavadījis nakti. Iepriekš jau neiznāca darba ritumā laika parunāt, nezināju, ko dara viņš.

Tāds bija laiks, darījām visu to, ko vienoti uzskatījām par svarīgāko. Cik savādi, pie uguns kuriem zolīti nespēlējām, alkoholu praktiski nelietojām. Jā, Ieviņa dziedāja Jura Kulakova un citas dziesmas.

Latviešu tauta pildīja kādu ļoti svarīgu un atbildīgu pienākumu. Un izpildīja godam!

Ciņa turpinās

Artūrs Ornicāns

Pastāstiet par sevi kā vienu no barikāžu dalībniekiem viņāniešiem. 1991. gads. Janvāris. Barikādes pa visu Rīgu. Latvju tauta ar trauksmainām sirdīm, bez ieročiem stājās pretī padomijas režīmam, pretī bruņotai armijai. Barikādes no dzelzsbetona blokiem, no visu veidu autotransporta, no kokiem, drātīm. Bet vispēcīgākā barjera bija cilvēki. Drošsirdīgi cilvēki, kuri bija jau "atmodušies" no piespiestā miega, 50 gadu ilga miega. Gan sirmi vīri ar sievām, gan zemnieki no Latgales, gan rīdzinieki, gan inteliģence, gan radio un TV darbinieki stājās pretī ilgi valdošai netaisnībai, uzspiestai kultūrai, paražām, mūsu zemes cilvēku morālai degradēšanai un daudzām citām negācijām.

Arī es biju to Viļānu pilsētas un apkaimes iedzīvotāju vidū, kuri brauca uz Rīgu, uz Latvijas sirdi. Pamatobjekts, ko mums vajadzēja aizsargāt, bija TV centrs un TV tornis.

Ko jūs jutāt, redzot bruņotus vīrus?

Nemieru, neziņu, kā būs, kas notiks, vai tiešām bruņoti specvienību kareivji uzdrīkstēsies šaut vai sist neapbruņotiem cilvēkiem? Bet visi vīri, kas tur bija, iekšēji bija sagatavojušies uz vissliktāko, un bija gatavi kailām rokām, plecu pie pleca turēties sarkanā monstra taustekļiem pretī. Lielāko daļu mūsu vīru fiziski un morāli ietekmēt nebija iespējams, jo bijām izgājuši Padomju armijas skolu, un ne sliktu.

Ko jūs domājat tajā brīdī?

Atmiņās uzausa vectēvu un tēvu stāsti par kariem, ciņām, vāciešu un krievu izturēšanos, attiecībām tai laikā, badu, šausmām, nāvi blakām sev un daudz ko citu.

Kāds bija jūsu morālais atbalsts?

Mūs morāli atbalstīja visas Latvijas cilvēki. Daudzi nesa sviestmaizes, tēju, kafiju, bija gatavi sniegt medicīnisko palīdzību. Es un pārējie to jutām, un tas uzlika atbildību. Lielu atbildību par televīzijas kā paša stratēģiskākā sakaru objekta apsardzi, bet vēl lielāku – par Latviju, tās brīvību, neatkarību, nākotnes laimi, savu ģimeņu un bērnu laimi.

Vai jutāt bailes?

Baiļu stāties preti komunisma sistēmai nebija, baiļu nav arī tagad. Šī bezbailība nezināmā Likteņa un Dieva priekšā ļoti spēcīgi psiholoģiski iedarbojās uz krievu armijas puisiem, to es secināju arī pārrunās ar daudziem citiem barikāžu dalībniekiem pa visu Rīgu. Armijniekus baidīja tas nesaprotamais fakts, ka cilvēki neapbruņoti stāv preti un nebaidās. Tā bija mūsu Latvijas iedzīvotāju dvēsele, stiprais gars, kuru gadsimtiem ilgi bija laužušas lielās kaimiņvalstīs, tāpēc manī un laikam pārējos citos vīros virmoja naidš gan pret komunismu, gan fašismu.

Vai viss Rīgā pārdzīvotais ir labi palicis atmiņā?

Tā janvāra atskaņas un ugunsgrāvu liesmas ir palikušas dziļi sirdī un atjaunojas, ne tikai pieminot Barikāžu dienas, bet pieminot izvestos uz Sibīriju, mocītos un noslepkavotos čekas pagrabos, pieminot kritušos strēlniekus un leģionārus, pieminot spīdzinātājus, slepkavas, stukačus, rubikus, vosus un bosus. Šī cīņa turpinās ikdienā – uz ielas, satiekot komunistu un čekas atbalstītāju, runājot un redzot Barikāžu laika ideju nodevējus Saeimā.

Ko jūs novēlētu mūsu jaunajai paaudzei?

Mums jābūt modriem! Mums jāsauglabā tautas dvēsele, valoda un kultūra! Lai nekļūtu par bezmāju un bezdzimtenes cilvēkiem. Mums ikvienam jābūt kā vecajam ozolam gravas malā, kas dziļi ieaudzis dzimtajā zemē, kas vēlā rudenī klāj lapas pār savām saknēm un zilēm...

Šo patiesību mēs nedrīkstam noliegt un aizmirst, jo pretējā gadījumā mēs noliedzam paši sevi, savu tautu, tās nākotni, uzdevumus un tās vietu cilvēcē.

Mēs visi esam Dieva radīti, gribēti un svētīti savai esamībai – katrs savai savdabīgai dzīvei... Lai Dievs dod, ka visas tautas mūsu Latvijā dzīvotu sabiedrībā, savstarpējā cieņā, cilvēcībā un mīlestībā.

Pierakstījusi K.Zavjalova

Gāja kā uz darbu

Jānis Plešners

Barikāžu laiks Latvija sākās ar 1991. gada janvāra notikumiem Lietuvā. Padomju vara bija pielietojusi brutālu spēku, lai saglabātu savu noteikšanu visās dzīves jomās. Pēc Latvijas Tautas frontes aicinājuma tika uzsākta svarīgāko objektu apsardzība. Uz Rīgu tika aicināti braukt cilvēki, zemnieki ar smago tehniku: traktoriem, celtniecības krāniem. Arī mūsu Viļānu vidusskolā tika nolemts – jābrauc! Dienas otrajā pusē, 14. janvārī pienāk autobuss no saimniecības “Latgales LIS”. Dodamies ceļā. Rīgā ierodamies tumsā. Mūsu autobuss tiek novirzīts uz TV centru Zaķusalā. Ap Zaķusalas telecentru bija ļoti daudz uguns-kuru. Bija daudz arī tautas. Tiltus apsargājošie, pārliecinājušies, ka brauc barikāžu dalībnieki, palaiž mūs. Latvijas telecentra ieeju apsargā miliči, bruņojušies ar mašinpistolēm. Mums, neapbruņotajiem, tika pateikts, ka uzbrukuma gadījumā, lai pārāk “nemaisās pa kājām” pie telecentra ieejas, jo miličiem esot dots rīkojums bez citām īpašām pavēlēm aizstāvēties iespēju robežās. Bija zināms arī tas, ka šie miliči ir paši brīvprātīgi gājuši palīgā barikāžu dalībniekiem. Telecentra foajē bija izvietojušies mediķi, arī pavāres – telecentra darbinieces, kas gatavoja sviestmaizes un tēju. No visiem cilvēkiem staroja īpaša aura.

Ap telecentru daudz autobusu, pie ieejas smagās mašīnas. Uz nakti centra ieejai priekšā tiek sabīdītas smagi krautās mašīnas tā, lai ieiet un iziet var vienlaicīgi viens vai divi cilvēki reizē, gadījumā, ja notiek uzbrukums.

Daudzi ar savām mašīnām atbraukušie līdzī paņēmuši pārnēsājamus televizorus, tāpēc esam ļoti informēti par tā brīža norisēm gan pie mums, gan ārzemēs. Daži jaunieši piedāvā neliela formāta brošūras. Tā ir atsevišķi izdota Svēto Rakstu daļa – Jāņa Evāņģēlijs. Šķiet, tas bija ap vienpadsmitiem vakarā, kāds mācītājs vada aizlūgumu.

Tumsai iestājoties, tiek ieslēgti prožektoru, tie pagriezti uz Daugavas pusi, jo uzbrukums var nākt arī no Daugavas puses. Pie krastmalas divi pāri zvejas kuteri, kuri gatavi braukt pretī

uzbrukuma gadījumā. Tumsai iestājoties, acīmredzams kļūst arī ārzemju TV reportieru pieplūdums, viņi filmē pie ugunsku-
riem.

Daudzi rīdzinieki uz barikādēm gāja kā uz darbu – pa dienu atpū-
šoties mājās, bet naktī uz Zaķusalu, tāpēc naktī tautas bija vai-
rāk. Kādu laiku pēc aizlūguma uz baļķu vedēja platformas im-
provizējās skatuve. Uz šīs skatuves kāpa estrādes mākslinieki,
un sākās koncerts. Uzausa rīts – tāds satraucošs, taču it kā
kaut ko solot: “Jūs esat vēl vienu nakti izturējuši!” Vai šo nakšu
būs vēl daudz?

Pierakstījusi O.Ruba

Šis dienas neaizmirsīsim

Antons Skudra

1991. gada janvāra dienas bija satricinājušas Baltiju. Traģiskie notikumi kaimiņos Lietuvā, Viļņā un tad Rīgā. Tas bija 18. janvāra rītā, kad vīru grupa ar Viļānu Kultūras nama autobusu devās uz Rīgu. Grupas sastāvā bija Antons Skudra, Vasilijs Arbidāns, Andris Kravalis, Juris Tučs, Vitolds Gleizda, Alberts Čudars, Artūrs Ornicāns, Pēteris Tretjuks, Valentīns Laizāns, Juris Kozlovskis, Andris Kozlovskis, Vitālijs Utināns.

Iebraucot Rīgā un tuvojoties Zaķusalai, visas ielas un tilti bija nobloķēti ar smago auto un traktortehniku. Mūsu uzdevums bija apsargāt telecentru Zaķusalā. Ieradušies Zaķusalā, ar Koordinācijas štāba rīkojumu saņēmām uzdevumu. Visapkārt telecentram bija cilvēku simti, dega uguns kuri. Visa salas krastmala bija nosprostota un iežogota ar dzelonstieplēm, piekrastē atradās vairāki zvejnieku kuģīši, kuru uzdevums bija nepieļaut OMON pieklūšanu pa Daugavas ūdeņiem. Visas ieejas telecentrā bija nobloķētas ar dzelzsbetona paneļiem. OMON uzbrukuma gadījumā uzdevums bija ar neapbruņotu cilvēku masu piepildīt ieejas foajē un kāpņu telpu, lai OMON nevarētu ieņemt telecentru. Jo OMON diez vai būtu nošāvuši simtus neapbruņotu cilvēku.

Neņemot vērā draudošās briesmas, garastāvoklis bija pacilāts, jo cilvēkus saistīja vienotība un svētais mērķis aizstāvēt savu Latviju. Mūs vienoja lozungs "Par brīvu Zaķusalu – brīvā Latvijā! Smaidīsim un uzvarēsim!". Atmosfēra bija vienreizēja, šaubos, vai vēl kādreiz būsim tik vienoti. Bija arī cittautieši, šiem cilvēkiem bija svarīgi, lai Latvija būtu brīva no "sarkanā mēra", jo tā ir arī viņu Dzimtene.

Regulāri saņēmām informāciju par OMON un PSRS karaspēka aktivitātēm, kā arī informāciju no citiem Rīgas svarīgākajiem objektiem, pie kuriem bija uzbūvētas barikādes.

Aizstāvjiem lielu palīdzību sniedza arī pilsētas iedzīvotāji (karsta tēja, uzturs). Cilvēki bija noguruši, jo daži te jau atradās nedēļu, mēs Rīgā pavadījām divas dienas.

Nakti pārlaidām pie uguns kuriem, bijām arī aizgājuši pa Zaķusa-

lu pie televīzijas raidītāja aizstāvjiem, satikām pazīstamus cilvēkus no visiem Latvijas rajoniem.

Ir pagājuši gandrīz desmit gadi, kuru laikā mēs, bijušie barikāžu dalībnieki, esam vairākas reizes sanākuši kopā. Divas reizes esam bijuši Rīgā, lai apskatītu šīs vietas un dalītos atmiņās. Liela daļa, tajā skaitā arī es, uzreiz pēc barikāžu dienām iestājāmajies Zemessardzē un joprojām pildām tik svēto un nesavtīgo pienākumu – aizstāvēt savu tēvzemi Latviju.

Pa šiem gadiem daudz kas ir mainījies – gan ekonomiskais, gan politiskais stāvoklis. Bet, ja būtu vēl vajadzība aizstāvēt savu Latviju, tad es domāju, ka nospiedošais vairums barikāžu dienu dalībnieku nešauboties to godam pildītu. Kā vienā no tikšanās reizēm teica pulkvedis Juris Vectirāns: “Tikai tā tauta un valsts var pastāvēt, kas grib un prot sevi aizstāvēt.”

Savas atmiņas gribu nobeigt ar Jāņa Leščinska (36. ZS bataljona zemessargs) dzejas rindām:

Ir janvāris – gads deviņdesmit pirmais.

Daudz pieredzējis Rīgas bruģis sirmais.

Kas Rīgā bij' pie uguns kuriem kvēliem,

Šīs dienas neaizmirsīs – stāstīs arī dēliem.

Pierakstījusi N.Bluma

Visiem bija viena rūpe

Irēna Gončarova

Kāpēc jūs piedalījāties barikādēs?

Tajā laikā es mācījos Latvijas universitātē, un, kā zināms, studenti ir ļoti aktīvi un atsaucīgi cilvēki. Gāja lielākā daļa, un gājām arī mēs.

Kā jūs jutāties, kad bijāt tur?

Es nedomāju par to, kā es jutos, mani interesēja gala rezultāts.

Daudzi uzskata, ka mūsdienu jaunatne nav patriotiska. Vai daudz jauniešu piedalījās barikādēs?

Barikādēs piedalījās ļoti daudz jauniešu, gan skolēni, gan studenti. Cik aktīvi bija krāslavieši? Kas no mūsu pilsētas iedzīvotājiem piedalījās barikādēs?

To es nevaru konkrēti pateikt, bet daudzus krāslaviešus es tur satiku.

Jūsu iespaidi? Pastāstiet sīkāk.

Tad bija sajūta, ka cilvēki ir ļoti saliedēti, draudzīgi un izpalīdzīgi. Visiem bija viena rūpe – mūsu valsts drošība un neatkarība. Katrs jutās atbildīgs par saviem tuviniekiem, radiniekiem, sev pazīstamiem un nepazīstamiem cilvēkiem. Šķiet, ka tajās dienās svešs kļuva skopums, naidis un cietsirdība. Gribējās palīdzēt, teikt labus vārdus, pasargāt no ļaunā. Bija pazudusi tā barjera, kas ikdienā valda starp cilvēkiem. Rīga bija mainījusies, un mainījusies uz labo pusi. Tā bija kā viena liela saime vārda tiešā nozīmē. Cilvēki bija ļoti emocionāli, satraukušies, bet pārliecināti par to, ka rīkojas pareizi, būvējot barikādes un sargājot savu valsti un tās tautu.

Jūsu ģimenes attieksme pret to, ka bijāt barikāžu dalībniece?

Viņi ļoti pārdzīvoja, sūtīja produktus.

1991. gadā mūsu valsts kļuva neatkarīga. Vai tādu jūs gribētu redzēt brīvu Latviju?

Tas ir ļoti sarežģīts jautājums. Jo ne jau vienmēr, ko grib redzēt, tas arī sanāk.

Kādu jūs redzat Latvijas nākotni?

Man ir grūti iedomāties. Vispār es neesmu no tiem cilvēkiem, kas ir romantiķi, esmu realiste, un redzu diezgan drūmu ainu.

Pierakstījusi E. Jankeviča

“Melnos” neielaidām

Andrejs Stepiņš

No Krāslavas mēs atbraucām 16 cilvēki. Mūs aizveda uz Zaķusalu, kur bija galvenā pulcēšanās vieta. No turienes mūs aizsūtīja uz tiltu. Mūsu uzdevums bija neļaut OMON kareivjiem iekļūt telecentrā. Mēs visi dežūrējām trīs diennaktis. Tiltu bija viens no svarīgākajiem objektiem, jo tas bija vienīgais sauszemes ceļš, pa kuru varēja piekļūt telecentram. Mūsu brigāde dežūrēja maiņās pa četriem cilvēkiem katrā. Un pēc divām stundām bija dežurantu maiņa. Pārējie barikāžu dalībnieki sameklēja smiltis, baļķus un cēla barikādes. Manas dežūras laikā tika aizsprostots ceļš no tilta uz telecentru. No rīta es, Vitālijs Serbijenkovs un Jānis Kunailis saņēmām uzdevumu palaist garām mūsu postenim mašīnu uz telecentru. Ceļš bija aizsprostots ar traktoru “T-150”, bet traktorista nebija. Es biju grupā vienīgais traktorists, un man nācās sēsties pie stūres, aizbraukt traktoru pēc caurlaižu izskatīšanas, laist mašīnu uz telecentru.

Šis trīs diennaktis es no traktora praktiski nebiju izkāpis. Otrajā dienā mēs ar Vitāliju aizgājām uz tirgu nopirkt produktus, atpakaļ ceļā mēs dzirdējām šāvienus pilsētas centrā. Kamēr gājām pa Zaķusalu, mēs sastapām daudzus barikāžu dalībniekus, bet apbruņots neviens no viņiem nebija. Valdība bija pārliecināta, ka neviens nešaus uz neapbruņotiem cilvēkiem. Kādā dienā pie tilta piebrauca mikroautobuss “Latvija”. Es, kā vienmēr, atrados traktorā, bet mikroautobusā bija cilvēki melnos apģērbos ar automātiem rokās. Viņi gribēja tikt uz Zaķusalu, bet viņiem nebija caurlaižu. Mēs viņus nepalaidām garām, un viņi aizbrauca. Vēlāk mašīna atbrauca vēlreiz, un no mašīnas kopā ar šoferi izkāpa trīs vīri ar automātiem rokās. Viņi mūs mēģināja pārliecināt, ka esot telecentra apsardze, bet Vitālijs sazinājās ar štābu, un štāba atbilde bija: “Bez caurlaidēm nevienu nelaist.”

Mūs baroja trīs reizes dienā. No rīta – tēja ar sviestmaizi, pusdienās – zupa, otrais ēdiens un tēja. Vakarā – otrais ēdiens un tēja. Bija auksti, un siltais ēdiens mums labi derēja. Dalīja būdiņā, kura atradās uz tilta.

Es gulēju traktorā, jo bija auksti, un vajadzēja bieži darbināt traktoru, lai radiatorā neaizsaltu ūdens.

Esmu dzirdējis baumas, ka barikādēs esot bijuši arī piedzērušies, bet es nevienu iereibušo nesastapu.

Vēlāk no Rīgas saņēmām pateicības rakstu.

Pierakstījuši **Ē.Geiba un K.Jakovļeva**

Kopā ar tautu

Genādijs Melderis

Katra diena cilvēka dzīvē ir vēsture. Šodien mani 1991. gada janvāris dziļi saviļņo. Es dalos savos iespaidos par redzēto un pārdzīvoto.

Agrā ritā 1991. gada 16. janvārī mani un vēl 15 puisi aizveda autobuss uz Rīgu. Pa ceļam runājām par Krāslavas Tautas fronti, atcerējāmies vēsturiskos notikumus, par kuriem mācījāmies skolā. Iebraucām Rīgā. Es ar pilnu atbildības izjūtu uzreiz sāku saprast vārdus Brīvība, Taisnība, Atmoda. Bieži esmu bijis pie Brīvības pieminekļa, bet toreiz un līdz šim brīdim dziļi saprotu šī pieminekļa autora izteikto domu – Tauta, Tautas dvēsele, Tēvzeme, Māte.

Kad ieraudzīju barikādes, sapratu, ka tauta modusies, es būšu kopā ar latvju tautu, ka pa īstam te risinās vēsturiski notikumi.

Pie televīzijas centra Zaķusalā mūs sagaidīja Tautas frontes pārstāvji. Sirsnīgi un konkrēti izskaidroja katrā jaunieša uzdevumu un darba apjomu. Televīzijas centru apsargājām bez ieročiem, ar savām domām un karstām sirdīm. Naktī dzirdēju dobjus, ilgus šāvienus Daugavas kreisajā krastā. Iedomājos, kas būs, vai šaus arī uz mums?!

Bija auksti. Kurinājām ugunsgrākus. Pie tā varēja atpūsties, paēst, nosnausties. Mēs rakām tranšējas, zemē dzinām stabus, vilkām dzeloņdrāti. Cilvēki ne tikai dienā, pat vēlos vakaros gāja pie mums. Nesa siltu tēju, ēdamo.

Pēc šiem notikumiem manā dzīvē arī darbs saistīts ar Latvijas robežu.

Pierakstījusi E.Javičanke

Zinājām, kurp ejam

Jānis Ragelis

13. janvārī no Vaboles ar kolhoza autobusu uz tautas manifestāciju Rīgā aizbrauca apmēram 25 cilvēki. 14. janvāra priekšvakarā mēs, visi kolhoza "Vabole" vīrieši, apspriedāmies par toreizējiem notikumiem Rīgā un nolēmām, ka brauksim. Pietiecās daudzi atbalstītāji, bet turpu devāmies pieci. Jāpiebilst, ka mēs nesaņēmām nekādus ieteikumus un pamudinājumus, bet gan braucām, brīvas gribas vadīti. Mūsu grupā bija Jānis Pabērzs, Jānis Ģipters, Voldemārs Saušs, Vitālijs Keišs un es. Braucu kopā ar Voldemāru, kurš, starp citu, bija arī mūsu mašīnas šoferis. Mašīnas kravas kastē atradās traktors, kurš bija ievietots tāpēc, lai būtu lielāks smagums un līdz ar to nodrošināta stabilitāte. Piekabē bija ielikti 4 betona bluķi, katrs 2 tonnas smags. Līdzī nēmām arī malku (puspiekabi), to mums atvēlēja kolhoza vadība. Jāteic, ka kolhoza priekšsēdētājs mums nedz ļāva, nedz arī neļāva piedalīties barikāžu organizēšanā, viņš vienkārši saprata, ka nav vērts aizliegt cilvēkiem cīnīties diža mērķa labā – brīvības atgūšanā. Kolhozs "Vabole" mūs pat daļēji atbalstīja: izsniedza pārtiku. Civilās aizsardzības priekšnieks Pēteris Stikāns iedeva gāzmaskas, lai mēs tiktu kaut cik aizsargāti iespējamā gāzu uzbrukumā, kā arī vairākas medicīniskās aptieciņas. Ugunsdzēsēju priekšnieks Antons Rimicāns, kurš, diemžēl, jau pārkāpis mūžības sliekšni, mums atvēlēja vismodernākos ugunsdzēsamos aparātus. Tas arī bija viss, ko nēmām līdzī. Cik zinū, arī pārējie neko daudz līdzī neveda, kā vien apģērbu, pārtiku un apziņu, ka jāiztur līdzī galam. Daudzi cilvēki ieradās plīkām rokām, gan tiešā, gan pārnestā nozīmē, bet drīz vien tie tika pie visnepieciešamākajām lietām. Jo pārējie, kuriem bija vairāk līdzekļu, labprāt dalījās ar tiem, kuriem nebija nekā.

Mūs, latgaliešus, novirzīja uz televīzijas torņa pusi. Mūsu grupa dežūrēja pie televīzijas torņa pirmajā rindā. Tā kā mēs bijām pieci, dežūrējām pa divi uz maiņām, kuras garums aptuveni bija trīs diennaktis. Ar mani kopā atradās Voldemārs Saušs. Mūsu mašīnai, kā arī visām pārējām, nobloķējām bremzes, lai tās neslidētu, tādējādi pieļaudamas rindas secīguma izjaukšanu.

Visu laiku klausījāmieš radio, lai uzzinātu jaunākās ziņas par notikumu gaitu.

20. janvārī, kad televīzija ziņoja par omoniešu upuriem, man kļuva diezgan neomulīgi, es baiļojos par sevi un diviem cilvēkiem – Jāni Ģipteri un Jāni Pabērzu, kuri tajā dienā dežūrēja pie televīzijas torņa. Jo mums visiem taču bija ģimenes.

Starp citu, braucot, mēs pieļāvām iespēju, ka varam neatgriezties, zinājām, kurp ejam, bet, kas cits ietu, ja ne mēs? Mana ģimene lēmumam braukt aizstāvēt Latviju nedz iebilda, nedz arī to atbalstīja, visi apzinājāmieš risku, bet latvietim par dzīvību ir svarīgāka brīva zeme un svešinieku nesabradāts tautas gods.

Ja runā par apstākļiem, kādi valdīja Rīgā barikāžu laikā, jāteic, labākais bija tas, ka tur pastāvēja ļoti draudzīga atmosfēra, mēs dalījāmieš ar citiem visā, kas mums bija, sadzīvojām kā viena ģimene. Ēdināšana tika organizēta no tuvākās ēdnīcas, medicīniskā palīdzība bija augstā līmenī. Iedzīvotāji, īpaši vecāka gadagājuma ļaudis, visu laiku nesa karstu tēju un kafiju. Mūsu mašīnu uzpildīja kādas mežrūpniecības saimniecība, degviela bija nepieciešama, lai mašīna visu laiku darbotos. Tas bija vienīgais siltums, kuru saņēmām, protams, ja neskaita cilvēku siltotieksmi. Līdzpaņemto malku atdevām tiem, kuri sildījās pie ugunskuriem. Lai izkliedētu drūmo sajūtu, visi dziedāja. Gaisotne patiesi bija īsti un nemāksloti draudzīga.

Palīdzību sniedza bez jebkādas atlīdzības. Tādu kopības izjūtu nebiju nekad vēl izjutis. Tauta savu tēvzemi aizstāvēja emocionāli, mums jau līdzī nebija nekādu ieroču. Mēs nebijām aicināti, bet katrs zinājām savu vietu un sapratām – ja būs bruņots uzbrukums, no mums pāri nekas nepaliks. Sajūta bija diezgan drūma, par rītteni nebija ne jausmas.

Redzēju, kā daži cilvēki, protestēdami pret komunistiskās partijas attieksmi, dedzināja karaklausības apliecības, atsevišķi cilvēki pat iznīcināja pases. Ar sašutumu atceros vēlākās baumas, ka barikāžu dalībnieki esot ieradušies alkohola reibumā, es pats neko tamlīdzīgu nebiju redzējis.

Mēs toreiz braucām ar tādu domu, ka, lai cik ir grūti, kādreiz būs labāk, mēs pat domās nepieļāvām, ka valsti piemeklēs pašreizējā situācija. Toreiz mēs sapratām, ka būs smagi, tomēr cerējām, ka reiz būs labāk. Es domāju, ja būtu zinājuši, kā dzīvosim šodien, daudzi cilvēki nemaz nepiedalītos.

Laiks ir pagājis, sikumi aizmirsti. Saprotu, ka varēju rakstiski piefiksēt kādas nozīmīgas detaļas, bet toreiz mēs nepiegiezām vērību šādām lietām. Mēs cinījāmies par savas tautas tagadni, lai nākotnē tā ieraudzītu brīvu, neatkarīgu valsti. Tagad, kad esam brīvi, varam tikai pabrīnīties par toreizējo tautas vienotību. Jo tādas, kāda tā bija toreiz, vairs nebūs nekad...

Pierakstījusi I.Kodore

Dedzināja Rubika plakātus

Jānis Pabērzs

No Vaboles uz Rīgu izbraucām 17. janvāra pēcpusdienā, kopā ar mani bija Jānis Ģipters. Uz turieni vieglajā mašīnā mūs aizveda Jānis Žilvinskis. Tur jau dežūrēja Jānis Ragelis un Vol-demārs Saušs, mēs viņus nomainījām. Viņi mums nodeva mašīnu un tehniku. Tā aizsākās mūsu maiņa trīs diennakšu garumā.

Mēs atradāmies pie Zaķusalas torņa, ap to stiepās cieši nobloķēta mašīnu, traktoru un citu tehnisku ierīču rinda, apmēram 1,5 km rādiusā.

17. janvāra vakarā, kad tur ie braucām, bija jau tumšs, mani pārsteidza sārtā uguns blāzma, kura nāca no iekurtajiem uguns kuriem. Pirmais, ko ieraudzīju, bija apbrīnojami lielais cilvēku daudzums, kas staigāja vai sēdēja pie uguns kuriem. Ievēroju, ka vairākums bija grupās, bet individuālo atbraucēju bija ļoti maz. Visapkārt valdīja rosība un nepārtraukta kustība. Cilvēki visu laiku kaut ko darīja, bija ļoti laipni un atsaucīgi. Kāda celtnieku grupa cēla žogus un nocietinājumus, visi, kas vēlējās, varēja palīdzēt.

Pirmo nakti pavadījām bez problēmām, kaut gan pieturējās diezgan liels aukstums, taču tā kā nepārtraukti darbojās mašīnas motors, pacietām to un izturējām. Neērtības gan bija, bet pārvaramas. Ar pārtiku iztikt varēja, ēdām no mājas līdzpaņemto un mūsu kolhoza "Vabole" atvēlēto. Slikti tas, ka ar personīgo higiēnu bija, kā bija. Lai iegūtu kaut drusku siltā ūdens, to uzsildījām virs uguns kuriem metāla katliņos.

Visu laiku, pats par savi saprotams, mēs jau mašīnā nesēdējām, gājām arī pie uguns kuriem, kur varēja klausīties gan pašdarbnieku, gan arī populāru dziedātāju sniegumu. Lai arī zem kļavas debess, cilvēki tomēr jutās vienoti, dziesmas izkļiedēja drūmo noskaņojumu.

20. janvāris pagāja viskarstāk. Vakarā sākās apšaude, toreiz, kā šodien atceros, atveda degvielu un uzpildīja mašīnas.

Ja omonieši būtu ieņēmuši Radio namu, tad nākamais gājiens sekotu uz televīzijas torni. Mēs sēdējām mašīnās, jo kaut kur iziet

bija uz visstingrāko aizliegts drošības apsvērumu dēļ. Cik atceros, pie paša televīzijas torņa mūs, civiliedzīvotājus, vispār nelaida, tur atradās speciālbriģāde. Protams, apšaudes laikā jutāmies diezgan neomulīgi, tika izsludināta trauksme, un katru nākamo ziņojumu gaidījām ar uztraukumu. Kā un kas būs, mēs jau nevarējām zināt. Mūsu mašīnā atradās radio, bet svarīgāko informāciju mēs saņēmām no centrālpunkta pa skaļruņiem.

Vispildītāk atceros to, ka pie uguns kuriem tiku redzējis cilvēkus, kuri plēsa un dedzināja Rubika plakātus.

Mūsu pēdējā dežūra bija 21. janvārī, mūs atbrauca nomainīt Vitālijs Keišs un Voldemārs Saušs. Jāpiebilst, ka kopumā no Vaboles bijām pieci, un dežūrdienas tika sadalītas tā, lai katram pārīrim vajadzētu dežūrēt trīs diennaktis. Voldemārs Saušs gan dežūrēja divas reizes, jo vienam cilvēkam trūka pārinieka.

Visi vabolieši mājup atgriezās 22. janvāra vakarā, braucot smagajā mašīnā, kurā tika dežūrēts. Tajā atradās traktors un betona bloki, kas bija ievietoti tāpēc, lai mašīnu stabilizētu, kas bija ļoti svarīgi, kad tā atradās Rīgā pie televīzijas torņa.

Sevišķa prieka tur uzturēties nebija, kaut gan braucām brīvas gribas vadīti, jo nekādas piespiešanas nebija. Visu laiku, kuru pavadīju Rīgā, bailojos sevis, savas ģimenes un savu biedru dēļ.

No šodienas viedokļa raugoties, tā laika darbība šķiet bezjēdzīga.

Principā, man ir diezgan grūti spriest par tā laika valdību. Nespēju arī iedomāties, kā būtu šodien, ja vēl pastāvētu komunistiskā iekārta. Viss, ko varu teikt – kā ir, tā ir arī jādzīvo. Protams, neskādētu mazliet vienotības tautas vidū, un labi būtu, ja valdība mazliet vairāk iedomātos par Latvijas zemniekiem.

Pierakstījusi I.Kodore

Jāstrādā un vēlreiz jāstrādā

Vitālijs KeiĶs

Uz Rīgu aizbraucām kopā ar Voldemāru Saušu. Dodoties uz Rīgu, neko daudz līdzī neņēmām, vienīgi pārtiku un siltāku drēbju kārtu. No paša sākuma neko lāga neaptvērām, visapkārt cilvēku un tehnikas jūra. Mūs uz Rīgu aizveda Jānis Žilvinskis. Kad mēs ieradāmies, iepriekšējā maiņa, tas ir, Jānis Čipters un Jānis Pabērzs, pameta dežūrvietu pie televīzijas torņa, un sākās mūsu maiņa. Izdzirdējuši par 20. janvāra notikumiem, mēs sākām nedaudz uztraukties, protams, mēs jau bijām skatījušies televīzijas ziņas par omoniešu uzbrukumu Preses namam, bet, klausoties biedru stāstos, viss notikušais šķita daudz lielākas ievēribas cienīgs. Tas, ka es pats tajā vakarā nebiju klāt, mani viesā gan atvieglājuma, gan arī zaudējuma izjūtu, jo, redzat, skatīties televīziju un atrasties tuvu notikuma vietai ir pavisam kas cits. Jā, ko gan vēl varu pateikt, es toreiz vienīgi varēju apbrīnot 19. janvārī dežūrējošo cilvēku drošsirdību un bezbailību. Vaboliēši vēlāk tika teikuši, ka tai brīdī, kad atskanēja šāvieni, viņi saprata, ja būs bruņots uzbrukums, diez vai spēs pretoties, jo ieroču taču nebija.

Mūsu dežūrdienu laikā no 20. līdz 22. janvārim nekas svarīgs nenotika, vienīgi 20. janvāra vakarā, kādas divas reizes biju dzirdējis šāviņu troksni, nezinu, no kurienes tie nāca, varbūt šāva omonieši, varbūt arī kāda karaspēka daļa.

Uzturēdamies Rīgā, mēs saskārāmies ar lielu sapratni un atbalstu no cilvēku puses. Dienā televīzijas torņa tuvumā atradās tikai uz dežūrām nozīmētie cilvēki, bet vakarpusē saradās apbrīnojami daudz ļaužu. Dažreiz arī mēs gājām pie uguns kuriem, lai salsildītos, paklausītos cilvēku sarunās un uzzinātu aktuālākos jaunumus. Es esmu pārliecināts, ka šīs dienas man atmiņā paliks neaizmirstamas, protams, tos uztraukuma brīžus es labprāt aizmirstu, bet tautas vienotību nekad. Mani pārsteidza tas, ka visi nepārtraukti rūpējās cits par citu, gandrīz pat pārspilēti. Bija pat gadījumi, ka civiliedzīvotāji naktī kladzināja pie mašīnas, lai piedāvātu siltu tēju un kaut ko ēdamu.

Braucot aizstāvēt Latviju no omoniešiem, es sev netiku izvirzījis

nekādu īpašu mērķi, vienīgi sevī dziļi apzinājos, ka jādara tas, kas jādara. Mana sieva mani nedz aizkavēja, nedz arī centās pierunāt braukt, viņa vienkārši saprata, ka ir lietas, kuras prasas darbošanos un kurām nepietiek, ja uz tām noraugās no malas.

Uz toreizējiem notikumiem es raugos bez īpašas sajūsmas, tas ir laiks, kurš atstājams pagātnē. Vienīgais, ko varu teikt, starp šodienu un toreizējo laiku praktiski nav nekādas atšķirības. Daudzi saka, ka tautā nav vienotības, bet es uzdrošinos iebilst, jo arī pašreizējā situācijā ir daudz labu izpalīdzīgu cilvēku. Ko vēl varu pateikt? Jāstrādā un vēlreiz jāstrādā, neviens cits jau mūsu vietā neko nedarīs.

Pierakstījusi I.Kodore

Mēs tur bijām vajadzīgi

Margita Ārense

Tā nav Jāņu dziesma

Kur uguni, sildi gaisu –

Tā Jāņu dziesma vis nav:

Mēs dziedam par sudraba gaismu,

Kaut asinaina tā aust.

Kur uguni, sildi gaisu –

Arī rakešu uguns tā nav:

Pret pārspēku niknu un baisu

Bez ieročiem tauta stāv.

Kas ceļu uz ritdienu aizsāk,

Pats sevī lai liesmiņu dedz;

Kur uguni, sildi gaisu,

Lai gunskurus pasaule redz!

(Mikelis Silis)

13. janvārī mēs bijām tautas manifestācijā. Cilvēku Daugavmalā bija ļoti daudz. Uzstājās dažādi Tautas frontes pārstāvji. Helikopters kaisīja lapiņas, kurās bija rakstīts, lai visi izklist. Šad tad izplatījās baumas, ka no Ādažiem brauc mašīnu kolonna, kura grib uzbrukt.

Nekad nebiju redzējusi ko tādu! Cilvēki stāvēja uz tiltiem, uz ielām, uz laukumiem. Pilnas bija visas ieejas un izejas. Bijām cieši piespiesti viens pie otra tā, ka tikko varēja paelpot. Pār galvām vilņoja karogu jūra. Tarkšķēja helikopteri. Sajūta bija baidīga, bet cilvēki centās neņemt to vērā. Mēs bijām gatavi uz visu. Pēc mītiņa sākās gājiens. Mēs bijām kaut kur vidū, netālu no tribīnes, tāpēc pie iešanas netikām vēl ilgi. Jau metās krēsli, kad arī mēs sākām kustēties centra virzienā. Daudzi dziedāja. Lāčplēša iela bija ļaužu pilna. Daudziem rokās bija svečītes. Tās dega arī logos. Viss izskatījās krāšņs un svinīgs. Pie Brīvības pieminekļa cilvēki sāka izklist.

Tad mēs braucām mājās. Pa radio cilvēkus aicināja salasīties Vecrīgā, veidot barikādes, bet mums bija jāturpina ceļš mājup. Braukt prom negribējās, jo mocīja sajūta, ka mēs esam vajadzīgi Latvijai. Pie Lielvārdes dzirdējām, ka kaut kas ruc tālumā (vienu brīdi padomāju, ka tanki; varbūt, ka Rīgā būs kā Viļņā). Izrādījās, ka tā bija smagā tehnika, traktori. Laucinieki brauca sargāt Rīgu, veda malku uguns kuriem. Mierīga tehnika, zemes darbam domāta! Izrādās – var arī zemi aizsargāt. Atbraucot uz mājām, sākām organizēt braucienu uz barikādēm. Mūs atbalstīja arī tā laika tehnikuma direktors Juris Apsis. Apgādāja ar ēdamo un malku. Alberts Vērdiriņš bija grupas vadītājs. Stādīja braucēju sarakstus. Cilvēki bija no trim pagastiem – Nīcgales, Dubnas un Višķu. Kopā brauca 32 cilvēki. Protams, bija satraukums un bailes. Bet pāri visam bija tas, ka mēs bijām vajadzīgi, pienākums mūs sauca. Dzimtene ir vienīgā. Mēs braucām neziņā, bet braucām.

Vajadzēja doties uz Zaķusalu, uz televīziju. Tas bija Zemgales un Latgales postenis. Mēs ļoti ar to lepojāmies, jo tie taču bija sakari ar citām zemēm. Bija mazliet bail, jo neviens nezināja, kas var notikt. Par laimi, nekas nenotika, kaut tieši tajā laikā gaidīja uzbrukumu. Pulksten 18 bija jāierodas tur. Bija jādežūrē visu nakti. Rīgā uz tilta un apkārt redzējām daudz cilvēku. Galvenā doma, kas toreiz mums bija prātā – mēs tur būsīm vajadzīgi.

Iegājām TV ēkā, tur notika lietišķa apspriede. Uz pirmo sanāksmi mūs sasauca, lai izstāstītu, kā rīkoties, ja būs trauksmes signāls. Doma bija tikai par neatkarību. Ar savu garaspēku arī bez ieročiem tauta ir neuzvarama. Izrādījās, ka jābrauc uz otru pusi – pie torņa. Mūsu autobusam ierādīja vietu pašā salas galā, netālu no ūdens.

Cilvēki bija pilni optimisma un niknuma. Mums bija jāpatrulē, jāseko, vai pa Daugavu netuvojas kas aizdomīgs. Pateica arī, ja sāks šaut – gulties, tikai tad varēs sākt šaut preti sardze no torņa. Kad metās tumšāks, iededzām savu uguns kuru. Pasēdējām, tad gājām patrolēt. Daži pasnauda, daži nemierīgi pastaigājās turpu šurpu. Apciemojām arī kaimiņu autobusus un uguns kuras. Mūs aicināja fotografēties. Mūs ļoti iepriecināja tas, ka ieradās Aldis Drēģeris ar savu "Poļu namu". Viņš dziedāja visādus dzēlīgus pantiņus. Daži sāka pat dejot, noskaņojums bija labs, neskatoties uz stāvokļa nopietnību. Rīdzinieki sāka nest

pārtiku (tas bija ļoti aizkustinoši). Tādu atsaucību no iedzīvotāju puses mēs nebijām gaidījuši. Turpat darbojās lauku virtuve, varēja sasildīties ar karstu tēju. Nakts pagāja mierīgi, bet, ja kas notiktu, mazajā pleķīti tolaik atradās 5000 cilvēku. Te bija visbīstamākā vieta. Ja uzbruktu, tad noteikti TV tornim, tad atliktu vienīgi vai nu sadegt, liesmojot autobusiem, kuru bija ļoti daudz, vai lēkt iekšā ledainajā Daugavā. Vēl jāpiemin sanitāru kuteris. Sanitāru brigādi vadīja Višķu ārsts Andris Saulītis (vēlāk Saeimas deputāts), mācīja studentus, kā pareizi sniegt pirmo palīdzību un citu nepieciešamo.

Bet ap pusdienām mums paziņoja, ka varam braukt mājās.

Tas bija patiesi liels pārbaudījums pilsoniskajai drosmībai, arī gandarījums, ka mēs tur bijām. Mēs vēl bijām gatavi tur palikt, bet nekas nebija sarunāts ar šoferi. Arī mājās par mums uztraucās un gaidīja. Pēc gada mēs rīkojām atmiņu vakaru.

Ja vēl vajadzētu, tad noteikti brauktu, vēl mums spēka pietiek. Mēs sargājam Latvijas neatkarību, un sargāsim vēl.

Pierakstījusi N.Semjonova

Brauca jauni un veci

Valērija Ausma Puida

1991. gada janvāra barikādes. Atmiņas par tām ir jau kā tāla pārdzīvojumu blāzma, ko tomēr neizdzēs gadi...

14. janvāra agrā rītā vedu mājup no Stradiņa slimnīcas vīru. Atpakaļceļā ieskrēju Latvijas Tautas frontes mītnē Vecpilsētas ielā nodot atbalsta naudiņu. Tur dzirdēju, kā nāca vīri no Ulbrokas un stāstīja, kāda palīdzība nepieciešama, redzēju, kā nesa pārtiku tiem, kuri cauru diennakti atradās LTF mītnē. Ar sirdi jutu, ka man jābūt tur, kur risinās mūsu tautai tik izšķirīgi notikumi. Es taču jutos tautfrontiete kopš 1988. gada rudens!

Saņēmu vīra piekrišanu un apgalvojumu, ka viņš nejūtas slikti, un tas izšķīra visu. Tā kā mūsu pagasta aizstāvji jau bija izbraukuši, tad mēs ar Andreju Saušu izbraucām 14. janvāra vakarā, vedām arī pārtiku.

Braucām pa Lietuvas ceļiem, kas bija divaini klusi un pamesti, retumis mūs apsteidza vai pretim brauca kāda mašīna. Nekāda nevēlama kontrole mūs neapturēja. Pašiem sarunas arī lāga neraisījās, laikam abi bijām satraukti par Viļņā notikušo asins izliešanu un to, kas sagaida mūsu tautu...

Pie TV centra, kas bija mūsu apsargājamais objekts, piebraucām jau lielā tumsā, sastapām pārējos bebreniešus. Tā kā mūsu tehnikuma saimnieces bija sarūpējušas lielu grozu ar speķa pīrādziņiem un smalkmaizītēm un arī divas lielās piena kannas bija ar karstu kafiju un tēju, tad es iekārtojos kopīgā ugunsкура tuvumā un uzņēmos saimnieces pienākumus. Domāju, ka šie karstie malki sasildīja daudzus. Arī man silti ap sirdi, jo pienāca vairāki bijušie tehnikuma un vidusskolas skolnieki, kas tagad no savām augstskolām atnākuši uz barikādēm, un tajos dažos vārdos, ko pārmijām, skanēja ticība un apņēmība.

Gribējās apsveikt arī televīzijas ļaudis, kuri tobrīd tautu uzmuntrināja un informēja, un es devos telpu iekšienē. Protams, netiku laista tālāk par liftu. Milicis aizdomīgi lūkojās uz nesamo un gribēja zināt tā saturu. Par laimi, no lifta iznāca Vera Gribača un laipni apvaicājās, kā var palīdzēt. Sacīju, ka atnesu nedaudz "munīcijas". Tā viss beidzās laimīgi.

Nedaudz pavēroju gaisotni foajē, ielūkojos zālē, kas izskatījās pēc lielas guļamtelpas. Tik aizkustinoša izskatījās aktrise Dina Kuple un citi mākslinieki, izdalot ēdienu!

Nakti koncertēja Olga Rajecka, bet es vairs zālē neiegriezos, stāgāju gar krastmalu un skumji risināju atmiņu pavedienus par jaunekļiem, kuri nepārnāca no kara. Viņiem bija tikpat, cik tagad jauniešiem gadiņu...

Sabiju uz barikādēm vēl divas dienas, un pēc tam mājās neviens neatgājām no televizoriem un radioaparātiem.

Smagi pārdzīvojam visus slaktiņus, kas bija jau izplānoti novembrī...

No mūsu pagasta aizstāvjiem mani visvairāk aizkustināja Jānis Riekstiņš, kurš, neraugoties uz cienījamo vecumu (70 gadi), vairākas reizes gandrīz visu nedēļu brauca uz barikādēm.

Kas tas bija par svētu vienotības laiku, kas sasauca tautu kopā! Domās bieži visiem aizstāvjiem novēlu veselību. Sevišķi jau tiem, kuri, nedomājot ne mirkli par sevi, riskēja ar savām dzīvībām. Par šīm dienām nespēju domāt bez aizkustinājuma.

Pierakstījis I. Rubļevskis

Ar āmuru "Rubikam"

Aleksandrs Vorkalis

1991. gadā, manuprāt, 19. janvārī es kopā vēl ar apmēram 20 cilvēkiem no Malnavas, Bozovas, Mērdzenes, Ludzas braucu uz Rīgu, lai sargātu svarīgākos objektus, kurus bija noteikusi Latvijas Tautas frontes vadība. Mēs jau laikus izbraucām no Ludzas, jo plkst. 18.00 vajadzēja būt Rīgā, lai nomainītu postenī tos, kuri iepriekšējā diennaktī bija veikuši savu uzdevumu.

Mūsu grupa brauca uz Zaķusalu, lai sargātu TV. Jau pie pašas nobrauktuves stāvēja traktors "K-700", milzenis uz vieglo mašīnu fona, lai traucētu nelūgtiem viesiem piekļūt TV. Pie ieejas TV tornī atradās neliela kastīte, kura pēc sava veidola atgādināja Rubiku. Iemetot kastītē vienu rubli (ziedojumu žurnālistiem), varēja ar gumijas āmuru iesist "Rubikam".

Notikumi, kuri risinājās pirms desmit gadiem, pamazām sāk izbālet no atmiņas, bet ir atsevišķas detaļas un pārdzīvojumi, kurus vienmēr atcerēšos.

Mēs toreiz sargājām TV, pulcējāmies ap uguns kuriem, bijām vieni un stipri, jo mūs atbalstīja ļoti daudzi cilvēki. Televīzijas torņa pirmajā stāvā varēja padzert tēju un apēst kādu maizīti, vajadzības gadījumā arī atpūsties. Uz šejieni rīdzinieki nesa, viņuprāt, barikāžu dalībniekiem nepieciešamo pārtiku, segas un pat drēbes. Šeit satikām vienu sievieti no Ludzas (žēl, ka nezinu viņas vārdu un uzvārdu), viņa te uzturējās jau piecas dienas, jo uzskatīja, ka viņas pienākums ir palīdzēt barikāžu dalībniekiem, gatavojot tēju un maizītes. Daudzi piedzīvojām lielu pārsteigumu vakarā, jo TV ekrānā ieraudzījām Albertu Kaulu, kurš taisnojās, ka nav tautas ienaidnieks, bet ticēt viņa vārdiem nespējām. Nakts pagāja mierīgi un, var teikt, ātri, jo kopīgās sarunas un cilvēku gādība par mums aizgaiņāja neziņu un bažas.

Nākošās dienas pievakarē Doma laukumā uzstājās estrādes grupas, viena no tām bija no Ludzas – "Fēnikss", braucot mājup, viņi stāstīja par saviem iespaidiem Rīgā. Tieši atpakaļceļā mūs sasniedza ziņa, ka pie Iekšlietu ministrijas notiek apšaude, OMON vienības ieņem ministrijas ēku...

Pierakstījis M. Vorkalis

Sveces nedzisa

Marta Piskunova

Kur gūšu Latvijas spēkus?

Pats vinas spēks ja tiksī.

Kā celšu Latvijas ēku?

Sirdi ja pamatā liksi!

1991. gada 2. janvārī PSRS Iekšlietu ministrijas karaspēks ieņēma Preses namu, tādējādi pārtraucot Latvijas laikrakstu un žurnālu izdošanu. Situācija ar katru dienu saasinājās. Lai novērstu asins izliešanu, A.Gorbonovs un I.Godmanis 1991. gada 12. janvārī Maskavā tikās ar M.Gorbačovu. PSRS prezidents solīja, ka viņš nepieļaus varmācību Rīgā. Gorbačova miermīlīgam solījumam sekoja traģiskie notikumi Lietuvā. Naktī uz 13. janvāri tanki aplenca Lietuvas AP ēku, ieņēma Lietuvas TV, radio, telegrāfu, nogalinot 14 un ievainojot 110 cilvēkus. Un tā D.Īvāns aicināja Latvijas iedzīvotājus aizsargāt Latvijas svarīgākās celtnes, bloķēt ieejas Rīgā. 15. janvārī "melno berešu" vienība iebruka Rīgas Augstākajā milicijas skolā. Situācija kļuva arvien draudošāka. 16. janvārī OMON nogalināja R Mūrnieku. OMON noziedzīgās akcijas satrauca Latvijas iedzīvotājus. Par notikumiem Baltija sprieda visa pasaule. LR Augstākā Padome, valdība, barikāžu dalībnieki, kā arī visa sabiedrība dzīvoja sašņoti. Jebkurā brīdī Rīgā varēja atkārtoties Viļņas traģēdija. Vēlā svētdienas vakarā OMON veica uzbrukumu Iekšlietu ministrijai. Gāja bojā S.Konoņenko, A.Slapiņš, V.Gomanovičs, E.Riekstiņš.

*1991. gads bija tautas atmodas kulminācijas gads. Tas bija laiks, kad tauta parādīja pasaulei, ka nekas nav lielāks par Tautu. Nav aizmirstami mirkli, kad sveši cilvēki uzsmaidīja viens otram, kad ik mirkli varēja sākties dziesma, kuru dziedāja viens otram pilnīgi nepazīstami cilvēki. Stāsta **Maija Šūpole**.*

Mēs, lauberieši, saņēmām uzaicinājumu piedalīties Rīgas apsargāšanā 13. janvārī, kad bijām lielajā tautas manifestācijā Komjaunatnes krastmalā. Manifestācijā piedalījās ļoti, ļoti daudz

cilvēku, jo iepriekšējā naktī Lietuvā bija ārdījies OMON. Manifestācijas laikā visi klausījās radio, jo pārraidīja runas no tribīnes, bet virs mums visiem savus motorus dūcināja helikopteri, lai traucētu pārraidi un sadzirdēšanu. Tika izmestas pat proklamācijas. PSKP nevarēja mierīgi atdot varu tautai, bet tauta to paņēma bez atļaujas. Traki jau bija, un pār muguru skrēja skudriņas, kad pa radio paziņoja, ka kaut kur Rīgas pievārtē parādījušās bruņumašīnas, un lūdza saglabāt mieru. Un tā 13. janvārī un vēl daudzas citas naktis braucām sargāt Rīgu – ar autobusu, apmēram 15 cilvēki.

Sargājām tieši TV torni. Visur dega uguns kuri, skanēja dziesmas. Atceros, mēs dziedājām “Vālodzīti”. Pārējie pat apklusā un klausījās. Gājām arī apskatīt pilsētu, lai redzētu, kā izskatās citur. Mēs ar Maiju Pumpuri gājām pa Zaķusalu un brīnījāmies, ka nav ne mazāko baiļu, visi bija savējie. Bandītiem šinīs naktīs bija jāpaliek mājās. Liels pārdzīvojums bija, kad Rīgas iedzīvotāji nesa barikādes dalībniekiem ēdienu. Daža sieviņa bija izvārijusi tikai pāris litrus zupas, bet mums tā bija jānogaršo, jo viņas acis to lūdza. Un tādu bija ļoti daudz. Pastaigājoties mēs redzējām dažādus tanku aizsprostus, betona bloki bija nokrauti tā, lai nevarētu iebraukt ne televīzijā, ne Doma laukumā, kā arī daudz mašīnu. No Lauberes aizbrauca lielais “KAMAZ”, kuru saremontēja speciāli, lai to tur aizbrauktu un noliku uz tilta. Interesanti bija dažādi uzraksti uz betona plāksnēm. Piemēram: “Ar Godmani un godu Pret varmākām un sodu!” Viss tas kaitināja vēl valdošo komunistisko partiju. Bet mums bija noteikts, ka mēs neko nedrīkstam uzsākt, ja parādās OMON, lai tos neizprovocētu uz vardarbību, jo armijas jau tur nebija, un ieroču arī nē. Gadījās, ka Mārtiņš Ūdris apņēmīgi teica: “Lai tik parādās, es viņiem!” Bet es viņam stingri noteicu: “Tu pat akmeni nedrīksti pacelt, lai viņi mūs nevarētu samalt miltos. Saprati?” Gadījās, ka pāri tiltam brauca OMON, vai kāds kaut ko tādu bija dzirdējis, tad visi sakāpa autobusus vai mašīnās, lai nerēģotos viņu priekšā un nerādītu iemeslu vardarbībai. Pabaļojušies autobusus un parunājušies, nomierinājāmies un atkal brīvi pastaigājāmies, sildījāmies pie uguns kura, dziedājām un stāstījām dažādas anekdotes un nostāstus. Atmiņā palikusi tā laika anekdote, ka Latvija lūdza Kremlim vienu dienu brīvības. No sākuma Maskava nepiekrīt: “Priekš kam jums vajag vienu dienu brīvī-

bas?”, bet beidzot tomēr piekāpjas, un Krievijas karaspēks izbrauc aiz Latvijas robežas, bet Latvija steidzīgi piesaka karu Zviedrijai un tūlīt kapitulē. Zviedri ienāk Latvijā, slēdz robežu ar Krieviju, un Latvija brīva!

Uz vienas no mašīnām bija novietots televizors, to visi skatījās. Redzējām, kā ASV sāka karu ar Irāku ap 2 nakti. Un visi to salīdzināja ar Latviju, ka Krievija varētu šīs dienas darīt ļaunu mūsu mazajai cilvēku saimībai. Lielās valstis aizņemas ar Irāku un citu lielo politiku, mūs pat nedzirdētu.

Bijām aizgājušas uz Doma baznīcu pielūgt Dievu par Latviju, cilvēki gāja iekšā un ārā, visi uzvedās klusi un svinīgi. Toreiz jau mēs vēl nebijām pieraduši baznīcas apmeklēt, Dievu lūgt un nebaidīties, un nekautrēties to darīt. Un visur mūs aizkustināja cilvēku labestība. Tie piedāvāja mums karstu tēju, lai sasildītos, un maizītes, lai stiprinātos. Un toreiz vēl domāju, Latvija bojā neaizies, jo latvieši prot dziedāt, nedzēruši neko stiprāku. Dziesma, dziesma, dziesma! Latvieši parādīja, ka var uzvarēt ar dziesmu.

Tā es atceros 1988. gada 7. oktobri, lielo tautas sapulci Mežaparkā, kad visa plašā Mežaparka teritorija bija tik pilna ar cilvēkiem, ka nevarēja pat roku pacelt, lai aplaudētu. Viens otram teicām: “Šoreiz tu aplaudē manā vietā!” Un svarīgi ir saprast, ka tie toreiz bija viens otram pilnīgi sveši cilvēki, iepriekš nepazīstami. Tos bija kopā savedusi doma par Dzimteni, par tās brīvību. Un grandiozs bija mirklis, kad pirmo reizi Latvijā, pilnīgi brīvi tornī pacēlās Latvijas sarkanbaltsarkanais karogs. Šajā mirklī cilvēki slaucīja asaras! Bija liels pārdzīvojums arī D.Īvāna lūgšana Latvijai: “Piedod mums, piedod, māte Latvija!” Un tad beidzās sapulce, visi plūda uz vārtiem, kā vilnis viļņojās ļaudis un dziedāja nepārtraukti. Kolīdz kāds iesāka pāris vārdus, tā uztvēra cits, un viss Mežaparks skanēja kā viens liels koris.

Tās bija neaizmirstamas, saulainas, draudzības pilnas dienas un naktis tiem, kuri aktīvi paši piedalījās barikādēs vai citās vietās.

Jo vienmēr ir vieglāk tam, kurš pats ir izgājis no mājām, nekā tam, kurš gaida savu tuvo mājās pārnākam.

Sākumā uz barikādēm atļāva braukt visiem, kas vēlējās. Ļoti daudz brauca vecāki cilvēki, bet vēlāk drīkstēja ierasties tikai

vīrieši. Un mājās palicējas sievas un mātes ar asarām acīs nāca viņus pavadīt, jo nebija zināms viņu liktenis. Tāpēc lielai ļaužu daļai 1991. gada janvāris Latvijas vēsturē paliks kā briesmu pārņemts, draudošs un asaru pilns mēnesis. Tomēr arī šinīs dienās Dievs bija pārklājis savu svētības lakatu pāri mūsu zemei un ienaidnieku uzbrukumus novērsis. Mātes un sievas, raudādamas pie sveču liesmas, no savām asaru straumēm izveidoja biezu mūri, lai ienaidnieki nespētu tam pārkāpt. Taču ap 18. un 19. janvāri jau uz barikādēm netika atļauts ierasties, jo, sargādami tautas dzīvību, Tautas frontes vadītāji lika mums palikt mājās. Bija pat komiski pārpratumi, kad kāda sieva, prasīdama, kāpēc es nerikoju braucienu Rīgu sargāt, un domādama, ka es esmu pakļāvusies komunistu prasībām nomierināties, kliepēja man: "Ak tu, Rubika cūka!" Tautas frontes vadītāji pareizi rīkojās. Tas bija redzams no 20. janvāra nakts, kad Rīgā aizgāja bojā vairāki cilvēki. Un visa Latvija brauca pavadīt A. Slapiņu un pārējos aizgājējus. Dega svečītes, kuras vējš nezin kāpēc nespēja nodzēst. Un tomēr viņu asinis nebija lijušas velti, tas deva spēkus iet pretim Latvijas uzplaukumam. Tagad visa Latvijas tauta gaida un cer, ka mūsu Atmoda un tas savīļņojums nebūs bijis velts.

Pēc Maijas Šūpoles stāstītā šķiet, ka viņa ir ar mieru šīs dienas pārdzīvot vēlreiz. Taču visi tā nedomā. Es nenosaukšu šā cilvēka vārdu, bet, kad es uzdevu jautājumu, vai viņš būtu ar mieru iet vēlreiz uz barikādēm tieši šodien, atbilde bija: "Man būtu jāpārdomā." Es vaicāju: "Kāpēc?" Un viņš man atbildēja: "Tāpēc, ka no tā, par ko mēs toreiz stāvējām, maz, kas ir piepildījies."

Pēc Maijas Šūpoles stāstītā, bailēm nebija pamata. Bet man bija tikai 7 gadi, un jau tanī prātā es visu nakti negulēju. Jo zināju, kur mana mamma ir aizbraukusi. Jautājumi, kuri visu nakti mani mocīja, bija: "Vai māmiņa atgriezīsies? Vai es viņai varēšu pastāstīt, kā man veicās skolā?" Šī man patiešām bija asaru pilna, baiļu pilna nakts. Varēja taču būt sliktāk, nekā bija. Māmiņa atbrauca, un šī diena pamazām izdzisa no manas atmiņas. Taču tagad, pēc 8 gadiem pārdomājot to visu, acīs atkal sariešas asaras. Varbūt tiem, kuri piedalījās, tā bija prieka pilna nakts, bet ne man, ne man.

Rakstijām vēstuli Gorbačovam

Zigrīda Pavloviča

No Vietalvas uz barikādēm gribēja doties daudzi, taču nebija neviena, kas uzņemas organizatora lomu. 13. janvārī biju uz manifestāciju Daugavmalā. Bija kailsals, Daugava tik melna. Izskanēja brīdinājumi, ka var nākt zemūdenes. Pēkšņi pār galvām sāk lidot helikopteri. Redzam, ka veras vaļā durvis. Pirmā doma – šaus! No helikoptera meta Rubika izplatītās skrejlapas, bet tās aiznesa vējš. Pēc tam no Daugavmalas uz Brīvības pieminekli nesa nolikt svecītes, un jau vakarā taisīja barikādes.

Organizēju trīs reusus uz Rīgu. Pirmais bija 15. janvārī. Bijām nozīmēti sargāt Zaķusalu. Mēs bijām pirmais postenis, un mūsu autobuss bija medicīnas punkts.

Mans pienākums bija dežūrēt pie radio autobusā. Ik pēc stundas bija jādodas uz štābu pie koordinatoriem saņemt rīkojumus. Noteikumi bija stingri. Tika aizliegta jebkāda vardarbība. Nepretoties. Neizaicināt. Vienīgais, kas atlika, bija cerēt, ka virsū nešaus.

Tikām brīdināti, ka visi “melnie darbi” notiek naktī.

Cik ļoti cilvēki bija saliedēti! Nāca vecas tantiņas – nesa cimodus, cigaretes, gar ielas malu cilvēki bija salikuši ēdienu kastes. “Labu apetīti! Mēs esam ar jums, turaties!” – tāds uzraksts rotāja cepumu paciņu no kādas Saldus kafejnīcas.

Uzstājās mākslinieki. Visi gribēja kaut kā palīdzēt.

Radās iespaids, ka Rīgu nekad vairs nedabūs tīru, ielas bija pilnas blokiem, traktoriem.

Vislabāk atceros otro reisu. Rīgā bijām agri. Jau Ogrē bija bloķēti dzelzceļi, Rīgā vilcieni netika ielaisti. Uz ceļiem bija daudz cilvēku, bet mēs tikām brīdināti nevienu autobusā neuzņemt – ie-
naidnieks varot būt jebkur. Daudzi puisi brauca kā uz izpriecu, bet, kad saprata lietas nopietnību, pieklusa. Visvairāk cilvēki baidījās no uzbrukuma no Daugavas – pa to braukāja kuterīši. Kad tie piebrauca tuvāk, cilvēki ar plikām rokām metās pretī, bet tie izrādījās mūsējie.

Biju arī Doma laukumā. Arī šeit cilvēku bija tik daudz, ka adatai

nebija, kur nokrist. Laukumā un baznīcā smērēja maizītes, tur bija arī basketboliste Uļjana Semjonova. Sargājot Zaķusalu, tika izteikti aicinājumi rakstīt vēstuli Gorbačovam par Baltijā notiekošo. Atceros, kā sacerējām vēstuli par OMON darbību Latvijā. Nezinu, cik tālu tā aizgāja, taču mēs to atdevām Tautas frontes priekšsēdētājam Romualdam Ražukam.

Pierakstījusi D.Ponomarjova

Sāku ticēt Dievam

Aivars Purīns

Tēti, ar ko tev saistās 1991. gada janvāris?

Ar barikādēm un lielo tautas vienotību.

Kā šī vienotība izpaudās?

Lielas ļaužu masas bija vienkopus, viņus vienoja kopēja doma aizstāvēt šos brīvības simbolus – televīzijas torni, Latvijas televīzijas ēku, Radionamu Doma laukumā, Augstākās Padomes ēku, Ulbrokas radio torni, tiltus u.c.

Cilvēki, kaut arī bija bez ieročiem, tomēr jutās stipri, jo viņi ticēja, ka taisnība ir viņu pusē. Viņi domās vērsās pie Augstākās Varas, pie Dieva, lūdza to un ticēja, ka Dievs viņiem palīdzēs aizstāvēt brīvību.

Bieži vien līdzās stāvēja pilnīgi pretēju uzskatu cilvēki, kuri ikdienā strīdējās, nevarēja vienoties daudzos jautājumos, taču, kopā stāvot uz barikādēm, viņi spēja atbrīvoties no šīm domstarpībām un vienoties kopējā darbībā. Uzskatu, ka šīs barikāžu dienas un naktis vienoja cilvēkus, un viņi spēja garīgi attīrīties no visiem sīkumainības un neiecietības sārņiem.

Kurā barikāžu vietā tu biji un kādi bija tavi pienākumi un izjūtas?

Es biju to cilvēku skaitā, kuri sargāja televīzijas torni. Mēs aizsargājām pieeju televīzijas tornim no Daugavas nakti no 14. uz 15. janvāri, lai to nevarētu ieņemt padomju armijas desantvienības. Barikādes bija sakrautas no dzelzsbetona konstrukcijām. Tām apakšā bija izvietota malka un citi viegli uzliesmojoši priekšmeti. Mūsu kaujas uzdevums bija, sagaidot padomju armijas desanta transportu, no ugunsкура aizdedzināt šīs degošās vietas, lai dzelzsbetona barikādes pārvērstos par uguns sārta, kurš nosprostotu ceļu padomju desantniekiem.

Vakarā ap pulksten 22 pie mūsu grupas pienāca barikāžu aizsardzības koordinators un pateica, ka ap pusnakti gaidāms padomju desantnieku uzbrukums no gaisa, un lika visām sievietēm kārtas aizstāvēt sēsties autobusā un braukt mājās. Tāpēc televīzijas torņa aizstāvēšanā palika tikai vīrieši. Īpaši traģiska noskaņa bija, kad laiks tuvojās pusnaktij. Tad aizvien biežāk acu skaстиens pavērsās naksnīgajās debesīs, prāts centās uzminēt, no

X BARIKĀDES

kuras puses nāks rūkoņa – no kuras puses nāks desants. Instruktori deva padomus gadījumam, ja desantnieki izmantos asaru gāzi. Tad acu skalošanai vajagot lietot tīru ūdeni vai tēju.

Kad pulkstenis jau bija apmēram 2–2.30, es sapratu, ka vismaz šonakt desantnieki mums neuzbruks. Es gan īsti nezināju patiesos iemeslus, tomēr domāju, ka viņu uzbrukšanu ir aizturējusi kāda Augstāka Vara. Un es domās vērsos pie Visaugstākā un viņam pateicos par šo palīdzību.

Kādas man šai nakti bija izjūtas? Sākumā, protams, dabīgas cilvēciskas bailes par gaidāmo, bet vairāk par nezināmo. Bet vēlāk, morāli un garīgi attīroties, šīs bailes pierima, un mēs ar vēsu prātu bijām gatavi sagaidīt mūsu likteni. Jo mēs zinājām, ka šeit mēs neesam vieni, atsevišķi indivīdi, bet gan liela tautas daļa, kuru vieno brīvības alkas un varena ticība Visaugstākajam. Pēc šīs trauksmainās nakts es sāku ticēt Dievam.

Naktī no 12. uz 13. janvāri Lietuvā, Viļņā, tauta pirmā neapbruņota izgāja pret tankiem, daudzi cilvēki gāja bojā un vēl vairāk tika ievainoti. Vai tu domāji, ka Latvijā varēja notikt kas līdzīgs?

Jā, reakcionārie spēki Rīgā un Maskavā pēc līdzīga scenārija plānoja likvidēt brīvību mīlošās tautas aktivitātes arī Latvijā. Viņi plānoja izmantot armiju, OMON un interfrontes vienības vienotā cīņā pret Latvijas tautu. Vispirms sagrābt masu informācijas līdzekļus – radio, televīziju, avižu redakcijas, arī Augstāko Padomi un Ministru Padomi. Pēc viņu plāna visa vara Latvijā bija jāpārņem Vislatvijas glābšanas komitejai, kura pēc tam izrēķinātos ar aktīvākajiem tautas pārstāvjiem, pirmām kārtām ar Latvijas Tautas frontes, LNNK un grupas “Helsinki-86” aktīvistiem. Interfronte jau bija sastādījusi represējamo personu sarakstus. Lielu daļu no personām, kas bija tajos iekļautas, bija paredzēts fiziski iznīcināt, bet pārējos izsūtīt uz attāliem Krievijas ziemeļu un austrumu novadiem. Lai tas nenotiktu, Latvijas Tautas fronte 13. janvārī aicināja savus piekritējus un atbalstītājus uz manifestāciju Rīgā. Šajā manifestācijā piedalījās apmēram 700 000 cilvēku no visiem Latvijas novadiem, tā publiski nosodot reakcionāro spēku centienus. Tur tika pieņemts lēmums celt barikādes un aizstāvēt demokrātiju Latvijā. Pirmās barikādes sāka veidot jau tās pašas dienas vakarā, un arī pirmās aizstāvju grupas ieradās Rīgā, lai aizstāvētu brīvību.

Ar kādām pārdomām tu atceries šo barikāžu laiku?

Kaut arī pagājuši tikai daži gadi, ļoti daudzi Latvijas iedzīvotāji jau paspējuši aizmirst, cik nozīmīgi šie notikumi bija neatkarīgās Latvijas vēsturē. Iedzīvotājus varētu iedalīt trijās grupās: pirmajā grupā ir tie, kuri paši aktīvi piedalījās šajos notikumos, otrajā grupā – tie, kuri paši nepiedalījās, bet bija kaut kādā ziņā ar šiem notikumiem saistīti, piemēram, ģimenes locekļi, draugi, radi. Trešajā grupā – tie, kuri jau tad bija skeptiski noskaņoti par šādu barikāžu nepieciešamību. Daudzi no tiem, kuri aktīvi piedalījās 1991. gada barikāžu dienās, izsakās, ka ir vilušies mūsu demokrātiskās valsts attīstībā, jo daudzi ideāli, par kuriem domāja un sapņoja tajās dienās, nav īstenoti. Ir tādi, kuri pat saka, ka šodien uz tādām barikādēm neietu. Jo uz šo barikāžu slavas viļņa ir izpeldējuši izmanīgi ierēdņi, pieglaimīgi deputāti un citi veikli darboņi. Es gan pats uzskatu – ja šādi notikumi atkārtotos un atkal būtu barikādes, tad es atkal dotos uz tām, nedomājot, vai tas man būs vai nebūs izdevīgi.

Pierakstījusi M.Puriņa

Cīņus pieveda ar "Volgu"

Aivars Valdiņš

Atceros, ka toreiz mūsu ciema ļaudis (traktoristi un šoferi) jau atradās barikāžu vietā Rīgā. Pienāca informācija, ka situācija kļūst draudīga, un ka ir nepieciešami cilvēki, kuri papildinātu barikāžu dalībnieku skaitu. Augstkalnes vidusskolā sasaucām skolotāju un darbinieku sapulci, kurā nolēmām par piedalīšanos barikādēs. Ņēmām vērā darbinieku veselības stāvokli un apstākļus mājās.

Mēs izbraucām uz Rīgu 16. janvārī. Gribēja braukt lielākā daļa no pagasta iedzīvotājiem, bet vietu skaits autobusā bija ierobežots. Iebraucot Rīgā, jau varēja just īpašu auru. Nogriežoties uz Salu tiltu, ieraudzījām, ka viss tilts abās pusēs ir pilns ar smagajām automašīnām un traktoriem. Bija brīva tikai viena josla braukšanai katrā virzienā. Tehnika bija sakārtota tā, lai vienā mirklī varētu aizšķērsot arī šīs braukšanas joslas. No autobusa mūs izlaida pie TV ēkas. Tad devāmies noskaidrot, kur ir mūsu vieta. TV ēkā sastapām daudzus toreiz sabiedrībā pazīstamus cilvēkus. Televīzijā lielākā daļa cilvēku gulēja vai sēdēja uz grīdas, jo varēja redzēt, ka daudzi nav gulējuši vairākas naktis.

Mūs norīkoja uz TV torni Zaķusalā. Ieņēmām savas "pozīcijas" apmēram 50 m attālumā no TV torņa. Cilvēki, kurus mēs nomainījām, devās uz mājām. Pēcpusdienā pienāca informācija, ka pievakarē karaspēka daļas varētu celties pāri Daugavai, apejot tiltu, lai ieņemtu TV ēku un torni. Tūlīt arī saņēmām instrukcijas, kā rīkoties tālāk, ja patiešām tā notiks. Īpašu baiļu nebija, lai gan pamanījām, ka daži cilvēki ir pazuduši. Vēlāk uzzinājām, ka viņi bija devušies mājās ar satiksmes autobusu.

Tomēr vienotības sajūta bija spēcīga. Cilvēki dziedāja dziesmas, skanēja arī dažādi joki. Mūs regulāri apciemoja rīdzinieki, kuri nesa siltu tēju, kafiju un dažādas smalkmaizītes. Ap plkst. 22 pie mums atbrauca kāda restorāna vadītāja ar automašīnu "Volga" un atveda karstus cīņus ar majonēzi.

Nakts bija ļoti auksta, mēs klausījāmies radio un sildījāmies pie uguns kuriem. No rīta visas radiostacijas ziņoja, ka amerikāņi ar saviem sabiedrotajiem ir sākuši gaisa uzbrukumus Irākai.

Tas mūsos radīja ne visai labu noskaņojumu. Taču jauna informācija par iespējamiem draudiem TV tornim nepienāca, tāpēc mēs aizgājām līdz Vecrīgai. Visas mazās ieliņas bija aizšķērsojusi smagā lauksaimniecības tehnika, visapkārt bija salikti dažādi celtniecības bloki, sametināta dzelzs armatūra. Doma laukumā un ap Vecrīgu dega uguns kuri. Iegājām arī Doma baznīcā. Tur tika ēdināti un ārstēti cilvēki. Tad mēs lēnām gar Daugavmalu devāmies atpakaļ pie TV torņa un braucām mājās. Pašlaik ir rūgti klausīties deputātu un politiķu ķīviņos, pārāk daudz ir dažādu nevēdzību, jo daudzi cilvēki iekārtojušies "siltās vietnās" un ir aizmirsuši notikumus, kuri risinājās, Latvijai atgūstot neatkarību.

Pierakstījis A. Abramovičs

Mūsu barikādes

Rūdolfs Šulcs

Ilzes stāsts

Tā gada janvārī mūsu ģimene bija Mālpilī, jo mūsu māja Jelgavas rajona Vircavas pagastā bija palikusi bez apkures. Tā nu ar abiem bērniem dzīvojām pie mammas un tēta "Vibrokās". Arī Aivars (vīrs) bija paņēmis atvaļinājumu.

Garām bija Ziemassvētki un Jaunā gada sagaidīšana.

Pienācis 13. janvāra rīts, kad uz manifestāciju Rīgā devās mamma ar abiem znotiem – Aivaru un Juri. 13. janvāris vēsturē ir bijis asiņains datums, man nodreb sirds, to iedomājoties. Bail par savējiem, kas atradīsies Rīgā un varbūt būs pakļauti briesmām, un es tur nebūšu, kaut gan visur vienmēr esmu braukusi. Taču šoreiz man jāpaliek mājās pie bērniem. Piekodinu Aivaram un Jurim sargāt mammu un neiet tuvu krastmalai. Nu ir it kā viss pateikts. Diena varen skaista un saulaina, ar vieglu salu. Par spīti bailēm triumfēja spēka un vienotības apziņa, kas droši vien lidzinājās putna alkām pēc plašuma un brīvības, atstājot režģoto būri. Tādi pat brīvību alkstoši un starojoši esam mēs.

No Rīgas mamma ar Aivaru un Juri atgriežas pacilāti, bet arī norūpējušies, jo viņi nolēmuši doties rīt (14. janvārī) organizēti no Mālpils uz barikādēm. Mamma ir lepna par znotu lēmumu, arī es un Baiba (māsa), bet nu sākam gatavoties. Cik nepatīkami uz papīra lapiņas uzrakstīt vīra vārdu, uzvārdu, adresi un asins grupu un ielikt to kabatā. Tas ir vajadzīgs. Kaut tikai nekas slikts nenotiktu!

Aizbrauca. Visu dienu līdz vēlai nakts stundai klausāmies ziņas un garā esam kopā ar visiem, kas ir tur. Tētis, sēžot pie televizora, nervozi bungo pirkstus pa divāna atzveltni. Ārēji viņš ir mierīgs, bet es jūtu, ka viņš visu ļoti pārdzīvo. Zinu, ka tētis, kas jau vienreiz ir piedzīvojis gan karu, gan izsūtīšanu, grib pasargāt mūs – savas piecas meitas un mazbērnus. Viņš zina daudz vairāk par iespējamām briesmām, tāpēc tas ir divtik smagi. Ir jau arī kāds prieks šajā situācijā – tētis saviem mazdēliem Jānim un Rūdim uztaisa koka pistoles ar atsperi un koka puķšiem šaušanai. Nu iet vaļa ciņas uz barikādēm – tiek

stutēti domino kauliņi un šauti "sliktie". Taisni apbrīnojami, ka tik mazi bērni spēj orientēties notikumos, zināt politiskus.

Tētis arī gribēja braukt uz barikādēm, bet mēs vienā balsī lūdzām, lai taču kāds paliek arī ar mums, ko var zināt... Un tā mamma tēta vietā uz barikādēm znotiem līdzī iedeva vectēva kažoku, lai tas silda nakts aukstumā un vējā, lai aizsargā no lodēm un visa ļaunā.

Regulāri sazvanāmies ar pārējām māsām. Baiba jau sakravājusi somas, nolikusi visu pa ķērienam, ja, gadījumā, jādodas prom, kā nekā trīs bērni cits par citu mazāki. Lai neiznāk tā, kā savulaik mammai, bēgot no Jelgavas bombardēšanas, kad steigā paķerts koferis, kas pilns ar lāpām zekēm. Man pašai viss nepieciešamais jau ir pie rokas, jo, cik paņemts no mājām, tik ir, un to viegli var savākt. Tomēr ceru, ka viss būs labi. Atceros mammas stāstīto par izsūtīšanām, kad netika žēloti ne bērni, ne sirmgalvji. Bet manam Viesturiņam nepilni pieci mēneši, bet Rūdim – 9 gadiņi. Arī Vijai un Mirdzai katrai trīs atvasītes. Mūsu barikādes ir pie bērniem. Vienīgi jaunākā māšele Valda, kas mācās LLA AF, arī ir Rīgā uz barikādēm.

Otrā rītā pārrodas Tēvijas sargi. Abi sarkanām, dūmu sagrauztām acīm, noguruši. Atpūtīsies un brauks atkal, cik vien vajadzēs. Pēc kāda brīža mamma sāk drudzaini skraidīt, virināt durvis, ielūkojoties visos kaktos — kaut kas gruzd! Izrādās – vainīgas ir Aivara un Jura drēbes, kas pievilkušās ar barikāžu ugunsgrūdu dūmu smaržu. Nu esam visi kā barikādēs pabijuši, jo dūmi ir kā piedeva mūsu barikāžu aizstāvju stāstam.

Aivara stāsts

14. jāvā rītā braucam uz barikādēm. Man ir atvaļinājums, ar ģimeni esmu Mālpilī pie sievas vecākiem. Braucu no Mālpils kopā ar Juri. Abiem mums kabatās ir zīmītes ar vārdu, uzvārdu, adresi, asins grupu. Man pat ir vairākas, sieva laikam domājusi, ka esmu labs mērķis, ja jau padevies augumā.

Sasēžamies autobusā; izdala gāzmaskas, saraksta vīrus. Dodamies uz Rīgu. Ir tāda dīvaina neziņa un iekšējs nemiers. Ulbrokā jau redzam pirmās barikādes. Tā ir neaprauktā vienotības sajūta, tā vien šķiet, ka esam visi sen pazīstami. Preti braucošie un gājēji draudzīgi māj un rāda paceltu uzvaras vēlējumu "Victory". Man šķiet, ka esmu uzlādēts no laba vēlējumiem.

Mūs nozīmē apsargāt TV torni. Smagā lauksaimniecības tehnika ir jau uz tilta, ļoti daudz cilvēku visapkārt. Mums ierāda vietu, sākam veidot savu pozīciju. Līdz tumsai tā ir jau iekārtota, tapis arī uzraksts "Mālpils pulks", spoži deg ugunskurs. Šeit mēs būsīm līdz rītam, kad atbrauks maiņa. Tumsā deg simtiem ugunsroku, mums ir rosīgs, kaujiniecisks noskaņojums, kaut arī pret ieročiem mums ir tikai degošas pagales un mūsu dziesmas. Radio ziņo, kurās vietās nepieciešami cilvēki, kur sāk pietrūkt malkas. Uz turieni nekavējoši dodas mašīnas no mežniecībām. Sniega nav, bet vējš ir diezgan ass. Dala pārtiku, tā mums ir līdzī veselām kastēm, tiek pienesta tēja, kafija, visādas maizītes. Cilvēku mīlestība ir bezgalīga, ēdam visu, lai nesarūgtinātu devējus. Nes un dala arī avīzes un cigaretes.

Instruē, kas jādara, ja nāk virsū omonieši. Tad mums būtu jāstājas ķēdēs, lai tie netiek cauri. Bet, ja nu tomēr izlaužas, tad būtu jāguļas zemē, jo tornī esot ložmetējs, kas censtos apturēt omoniešu gājienu uz TV torni.

Laika īsināšanai uzstājas dažādi ansambļi, pie mums tuvumā dzied Aldis Drēģeris. Tas ir jauki. Dziesmas nakts garumā paceļ garu, tumsa atkāpjas mūsu ugunsroku gaismas un cilvēku vienotības priekšā. Pie mūsu ugunsroka pienāk žurnālists Ojārs Rubenis, intervē Mālpils arodbiedrības priekšnieku un vēl kādus vīrus, arī mēs uzdodam jautājumus. Paeju kādu gabalu pa salu, satieku daudzus paziņas. TV studija pilna ar studentiem. Kas par vienreizēju vienotību!

Nakts paiet ātri, atbrauc maiņa, dalāmies pieredzē un paši braucam atpūsties. Grauzī acis, vainīgi dūmi. Apģērbs ož pēc dūmiem, sievasmāte pat sāk meklēt, kur mājā svilst.

Pavadījuši diennakti mājās, braucam atpakaļ uz savu pozīciju. Vairs nav vakarējā neziņa un nemiers, jūtamies kā īsti karotāji. Pa ceļam redzam, ka vietvietām teknikai sašautas riepas, izsisti stikli. Jā, tie vēl jūtas vareni, bruņojušies līdz zobiem. Bet mēs stāvēsim pretī ar savu vienotību, drosmi un mīlestību pret Latviju.

Barikādēs mēs redzējām, kas kurš ir. Tikai tagad nevar saprast, no kurienes "uzpeldējuši" savu tautu un zemi necienoši politiķi. Skaidrs ir tikai tas, ka tie uz barikādēm kopā ar tautu nav stāvējuši. Un, ja, Dievs nedod, vēlreiz tāda situācija būtu, arī nestāvēs, jo dosies sargāt ārzemju bankās noguldīto laupījumu.

Bet tauta te stāvēs par savu zemi mūžīgi.

Visapkārt runāja latviski

Agnese Radzele

Izvēlējos intervēt savu pirmo skolotāju, jo tieši tas, ka viņa brauca uz šīm barikādēm, man palicis visspilgtākajā atminā. Viņa mums bija kā mamma, un nu kādu dienu mēs bijām atstāti bez savas mammas, mēs jau bijām tik saprātīgi un sapratām, kas notiek, sapratām, ka ar mūsu mīlo skolotāju var atgādīties kaut kas ļauns. Mums bija stunda mūsu brīnišķīgajā reliģijas vēsturē jeb, kā mēs to toreiz saucām, ticības mācībā. Mēs visi lūdzām Dieviņu par Latviju, par to, lai ar mūsu skolotāju, kā arī paziņām un vecākiem nekas ļauns nenotiek. Es domāju, ka to sirsniņu, to ticību, kas mums bija tajā lūgšanā, vienkārši nevar novērtēt. Nezinu arī, vai, ja tagad kas tāds notiktu, mūsu attieksme būtu tāda, jo toreiz mēs bijām mazāki un, lai arī sapratām, mēs to redzējām savādākām acīm, bērnu acīm. Un mūsu lūgšanā visi bijām patiesi un sirsniņi, starp mums nebija liekuļu.

Stāsta Māra Paspārne.

Sākums bija 13. janvārī krastmalā – tur bija milzīga sanāksšana. Arī es tur biju. Iepriekšējā naktī Lietuvā ar tankiem tika ieņemta televīzija, arī cilvēki bija gājuši bojā. Šajā mītiņā aicināja uz barikādēm, jo visi taču apzinājās, ka nākamie varētu būt mēs. Bija jau tumšs, ielas bija apgaismotas, un mēs gājām lielā gājienā – riņķī no laukuma. Daži jau tajā vakarā palika uz barikādēm, es vēl nebiju gatava.

Kad braucām mājās, pretī jau brauca smagās mašīnas ar baļķiem, traktori, ekskavatori, buldozeri, tika vesti arī betona bluķi. Bloķēja Vecrīgu, tas pats notika arī apkārt Zaķusalai, televīzijas tornim. Pie televīzijas ieejas bija sakrauti betoni, līdzīgi kā labirinti.

Nākošajā rītā pie skolas bija autobuss, un mēs braucām, bijām sagatavojušies palikt arī pa nakti. Tajā dienā kurināja ugunskurus, cilvēku bija daudz, apkārt dzirdama tikai latviešu valoda, cilvēki staigāja, sarunājās, nesa tēju, maizītes. Arī mēs aizgājām apskatīt televīzijas nobloķēto ieeju. Mēs bijām sarunājuši palikt Zaķusalā. Atbrauca grupas, sniedza koncertus. Naktī bija sniegputenis.

Visapkārt valdīja īpaša sajūta, kā pa Jāņiem – visapkārt dega uguns kuri, cilvēki bija laipni, atsaucīgi, cits ar citu runāja, jokojā. Cilvēki bija it kā priecīgi satraukti, reizē arī uzplaisnīja tāda kā pabaismīga sajūta, jo valdīja dziļa neziņa, kas nu būs?

Kā mums vēlāk pastāstīja, tas, ka mēs tur sēdējām, jau neko īsti neietekmēja, jo, ja būtu gribējuši, būtu mūs novākuši no ceļa. Izšķirošais bija tautas gara spēks, tauta bija vienota, kopā. Viss gāja arī tiešajā ēterā uz ārzemēm.

Rīta pusē ar vilcienu braucām mājās. Barikādēs cilvēki tā īsti divas dienas nevarēja izturēt, notika nepārtraukta ļaužu maiņa. Citi gāja, citi nāca vietā. Ja vēl kaut kas būtu bijis, es noteikti būtu braukusi. Arī mans tētis pavādīja tur vairākas nakts.

20. janvārī es ar savu vīru un bērniem aizbraucām atkal uz barikādēm. Gribējām arī mūsu bērniem parādīt šo vēsturisko notikumu. Sajūta jau bija kā uz uzvaru, uguns kuri jau pamazām sāka izdzist. Cilvēki vēl sēdēja, runāja, dziedāja, kā jau latvieši. Pabaismīga bija sajūta, ejot garām autobusam ar izšautajiem stikliem, aizkariņi vēl vējā plīvoja. Bijām arī Bastejkalnā, arī tur valdīja miers. Gājām tieši gar Iekšlietu ministriju. Pie kaut kādas vēstniecības bija izkārts sarkans karogs, kā ļauns bieds. Barikādēs it visur bija bijuši mūsu – sarkanbaltsarkanie karogi. Skatoties uz šo sarkano karogu, sajūta bija briesmīga. Todien Rīga vēl nenojauta, kas viņu sagaida vakarā... Tas bija kā miers pirms vētras.

Tieši tādām vajag būt skolotājam, viņa mums iemācīja arī to, ka būt par latvieti nozīmē arī pastāvēt par savu Dzimteni – vienlīga, sievietē vai vīrietis.

Termosi uz ragaviņām

Viesturs Ziemelis

1991. gada janvārī es ar saviem nodaļas biedriem un brīvprātīgajiem ar personīgo transportu braucu uz Rīgu sargāt dažādus objektus. No sākuma bijām pie Augstākās Padomes, vēlāk sargāju Latvijas Televīziju Zaķusalā. Visi bija saspringti, jo kuru katru brīdi gaidījām OMON vienības uzbrukumu. Uz Daugavas tilta, kā arī Rīgas ielās bija daudz lieljaudas lauksaimniecības tehnikas – traktori, smagās mašīnas, kā arī autobuss pie autobusa, jo šajās dienās Rīgā bija sabraukuši cilvēki no dažādām gan tuvām, gan tālām Latvijas vietām.

No dzelzceļa sliedēm metināja “ežus” pret tanku uzbrukumiem. Tika savesti arī pamata bloki. Ar pamata blokiem, kuri bija apmēram 2,5 m augsti, bija aizmūrēta iela uz Augstāko Padomi. Ielas uz Augstāko Padomi bija tā aizbarikādētas, ka tur varēja piekļūt, vienīgi ar kājām ejot. Lielie traktori un kravas mašīnas krāva piekabēs smiltis, granti un dzelzsbetona konstrukcijas, lai tanki nevarētu tehniku nostumt malā. Visi cilvēki bija gatavi cīņai. Vienīgie, kas atklāti staigāja ar automātiem rokās, bija Padomju Latvijas milicijas formas tērpos gērbusies Iekšlietu ministrijas darbinieki.

Kad pāri tiltam tuvojās OMON vienības mašīna, mēs ap Latvijas Televīziju izveidojām dzīvu, neapbruņotu cilvēku ķēdi, bet uz tilta stāvošā tehnika tika iedarbināta un gatava doties pretī omoniešiem. No OMON vienības automašīnas izkāpa daži cilvēki un pēc neilga laika iekāpa atpakaļ un aizbrauca. Viņi bija atbraukuši ar automašīnu “Zil-131”.

Zaķusalā un arī citur Rīgā bija savests daudz malkas. Cilvēki aukstajās janvāra naktīs sildījās pie ugunskuriem, kuru Rīgā bija ļoti daudz. Cilvēki – un jāatzīst, ka vairāk gan krievu tautības – nēsāja apkārt pārtiku un karstu tēju. Bija pat ļoti vecas tantīņas no mājām atvedušas pārtiku un karstu tēju termosos ar ragaviņām, šādā veidā kā varēdamas atbalstot cilvēkus, kas vairākas diennaktis no vietas sargāja Rīgu.

Zaķusalā uzstājās arī aktieri un dažādi ansambļi. Cilvēki, pie ugunskuriem stāvēdami, dziedāja līdzī pazīstamajiem dziedātājiem.

Visa tauta bija ļoti draudzīga savā starpā. Visi cerēja uz pārmaiņām. Protams, visi gaidīja labākus laikus, un nebija nekādas nozīmes nacionalitātei, visi šajās aukstajās un draudu pilnajās naktīs bija vienoti un saliedēti, visus vienoja viena doma – aizstāvēt un nosargāt Latviju un kādreiz redzēt to brīvu un neatkarīgu.

Pierakstījusi S.Ziemele

Tas baigais barikāžu gads

Aivars Puga-Ķuze

Latvijai bijuši trīs baigie gadi: 1919. gads, kad jaunā padomju vara ielika cietumos tūkstošiem cilvēku un Cēsu cietumā vien 1919. gadā, pēc manas vecāsmātes vārdiem, aizgāja bojā 2000 cilvēku. Toties jaunās neatkarīgās Latvijas armija spēja sasist gan Bermontu, gan lieliniekus Latgales frontē. To rindās bija arī mans vecaistēvs, 9. Rēzeknes pulkā noiedams ceļu no Boldeņģas līdz Abrenei. Tas bija pirmais baigais laiks, kad izšķirās Latvijas liktenis, – bet par labu Latvijai.

Otrais baigais gads sākās mums visiem zināmajā 1940. gada 17. jūnijā – Latvijas okupācija, kad tik daudz latviešu, kas varēja cīnīties kaujas laukā ar sarkanajiem, nevainīgi tika izsūtīti uz tāliem Krievijas apgabaliem vai nošauti tepat Latvijas mežos.

Trešo baigo – 1991. gadu nācās pieredzēt man pašam. Tas man sākās 1991. gada 13. janvāra rītā, kad mēs ar kaimiņu Andri Mauriņu devāmies uz Lāčplēša ielu, uz Rīgas apriņķa namu (to-reiz Rīgas rajona izpildkomiteju). Tur mums pateica, ka jāiet uz televīziju. Mēs pa Lāčplēša ielu kājām aizgājām līdz televīzijai; tur nebija neviena cilvēka. Iegājām iekšā un prasījām, ko un kā darīt, neviens neko nezināja, tikai brīnījās par mūsu atnākšanu. Tad aizgājām līdz tornim; tur arī neviena nebija. Devāmies atpakaļ un pie televīzijas ieraudzījām kādus desmit cilvēkus, kuri pateica, ka viņi arī ir atsūtīti šurp. Atceros, ka viņu vecākais vēlāk strādāja Drošības dienestā pulkvežleitnanta pakāpē.

Jau toreiz sapratu, ka te būs lielas tautas masas un daudz tehnikas. Tajā pašā laikā sagadījās, ka 11. Novembra krastmalā notika lielais tautas mītiņš. Pēc mītiņa pāri Salu tiltam brauca daudz autobusu ar cilvēkiem, kas bija atbraukuši no rajoniem. Visiem drūmas, nomāktas sejas. Vēlāk vakarā Zaķusalā jau bija lielas tautas masas, un ap pulksten 22 sāka izvietot arī tehniku. Visus darbus vadīja Roberts Millers, kurš mani kā pašu pirmo nostādīja pie televīzijas ieejas.

Tā no 13. līdz 23. janvārim atrados visas dienas Zaķusalā. Pats piedalījies betona mūra celtniecībā ap televīzijas ieeju, kur tika

izmantota meža tehnika. Celtniecības brīdī atbrauca arī Rīgas kinostudija, tikai mazu brīdi filmēja un aizbrauca projām. Kad teicu, lai filmē arī citur, aizbildinājās, ka neesot lentas. Tā nebija Jura Podnieka grupa, tie bija citi. Ar Jura Podnieka grupu iznāca interesants gadījums, kad atrados televīzijas telpās. Ienāca Jura Podnieka grupa, es ar viņiem sāku runāt par politiku, sēdējām pie viena galda, bet Juris Podnieks pēc piecu minūšu runāšanas jau vāca savu grupu projām, un viens no viņa grupas mani nofotografēja. Juris Podnieks vienmēr, cik viņu redzēju, bija skrejošs, mazrunīgs. Tas, kas mani toreiz nofotografēja, bija Andris Slapiņš. Es viņu atpazīnu pēc 20. janvāra, kad viņš jau gulēja Universitātes aulā. Vēlāk Juri Podnieku satiku arī pie Ministru Padomes un sāku ar viņu sarunāties, tas jau bija martā, bet arī tad viņš ļoti steidzās. Viņš vienmēr bija steidzīgs un mazrunīgs, it kā pats zinātu, ka drīz aizies viņšaulē.

Vēlāk – no 12. februāra līdz 25. martam – apsargāju Radionamu. Es pats biju no Salaspils brīvprātīgo vienības, mūsu komandieris bija Nikolajs Albrehts. Gan apsargājot televīziju, gan Radionamu, visi bija apgādāti no valsts puses ar ēdamo un visiem bija, kur gulēt. Viss bija noorganizēts ļoti labi.

Kā jau minēju, no 12. februāra līdz 25. martam apsargāju Radionamu, kur trešā daļa no mums bija pat bruņoti ar bisēm un vācu laika karabinēm. Uz katru ieroci jau bija sarunāts nākamais – ja kāds krīt, ieroci ņem nākamais. Nezinu, kāpēc, bet neviens omonietis Radionamā neienāca.

Vēlāk jūnijā atcerējos, ka 1991. gada 31. jūlijā paliks 50 gadi, kā vietējie iedzīvotāji, tai skaitā arī mans vecaistēvs Šķirotavā Dreiliņu meža masīvā izraka 39 Latvijas patriotu mirstīgās atliekas. 1941. gada maijā arestantus no Centrālcietuma naktī nošāva meža masīvā. Uztaisīju balto krustu, četrus metrus augstu. Aizbraucu uz to vietu, parunājos ar tās vietas saimniekiem. Tā bija firma "Multibau-Latvija", viņi mani uzreiz saprata, iedeva mašīnu atvest krustu, iedeva cilvēkus, gatavu cementa javu, ar ko iebetonēt krustu. Pasauca barikāžu dalībnieku fotogrāfu Medni. Viņš visu nofotografēja un mūs iemūžināja.

Vēlāk, 1991. gada 31. jūlijā, izsauca Radio, televīziju, Visvaldi Lāci, luterāņu mācītāju Viesturu Vāveri. Krusta atklāšana tika uzfilmēta, arī pārraidīta pa radio. Domāju, ka cilvēku būs maz, bet bija vairāk kā 120 cilvēku, par ko bija ļoti apmierināts.

Vēlāk – puča laika – visas trīs dienas biju Brīvprātīgās vienības štābā, kur pulkveža Georga Bezhļebņikova (Maiznieka) vadībā visas trīs dienas sargājām štābu Hospitāļu ielā 15. Mums bija desmit reizes mazāk zaudējumu nekā Jura Vectirāna līdz zobiem apbruņotajiem vairāk kā 100 vīriem, kuri visi padevās omoniešu gūstā. Mēs bijām tikai deviņi cilvēki, un mums bija viens lāpstas kāts. Kad omonieši piebrauca, durvis neviens vaļā viņiem netaisīja. Viņi sašāva atslēgas, un pirmais pie durvīm stāvēja Kārlis Krauklis, kuram omonieši izsita divus zobus; pārējie divas stundas nogulēja uz grīdas, ar rokām aiz galvām. Liktenīgi bija tas, ka štābu ieņēma 20. augustā pulksten 13.10, kad jau bija ieņemtas visas iestādes, bet es liktenīgi pulksten 13 izgāju uz Valdemāra ielas padzert kafiju. Nebiju vēl sācis dzert kafiju, kad sadzirdēju šāvienus; skrēju uz štāba pusi un redzēju, ka štābs ieņemts.

Divas stundas nosēdēju Lielajos kapos mauzolejā, pēc tam piezvanīju uz Sabiedrisko drošības departamentu un paziņoju, ka štābs ieņemts. Manu zvanu pieņēma pulkvedis Baškers un pateica, ka es esot vienīgais liecinieks, ja kas ar pārējiem notiks, es visu zināšot. Viņus visus pēc divām stundām bija palaiduši.

Komunisma upuru un mocekļu piemiņa liek mums visiem, savas latviešu tautas cilvēkiem, būt modriem, darīt visu, lai nepieļautu 50 padomju okupācijas gadu šausmu atkārtošanos, apturētu Krievijas roku, kas pacelta pret Latviju.

Sildija patriotisma uguns

Aldis Hartmanis

1991. gada janvāris bija auksts un vējains mēnesis. Sniega toreiz nebija. Visa Latvija gaidīja, kas notiks tālāk, jo 1990. gada 4. maijā bija pasludināta Latvijas neatkarības atjaunošana. Bija skaidrs, ka no Padomju Savienības puses neko labu nevarēja gaidīt. Aktīvi darbojās Rubiks, interfronte, lai varētu iznīcināt jaunās valsts iedīgļus un atjaunot padomju režīmu, kas ir viens no visļauņākajiem režīmiem visā pasaulē. Un šajās dienās mūsu valdība bija briesmās. Briesmās bija arī preses izdevumi, Radionams, televīzija, mūsu drosmīgā Augstākā Padome, kura pieņēma šo svarīgo lēmumu par Latvijas neatkarības atjaunošanu. Tā kā bija jau zināms par traģiskajiem notikumiem Lietuvā, arī Latvijas debesīs bija skaidri jūtams kaut kas ļauns. Šajā sakarībā notika tautas saiets Daugavmalā. Tur bija simtiem tūkstošu cilvēku, un visi kā viens bija gatavi doties kailām rokām pretī varmāku tankiem. Gluži negaidot parādījās lauksaimnieku lielā atsaucība, kurus šodien mūsu valdība it kā grib aizmirst. Tie ar savu tehniku no druvām, no tīrumiem, no mežiem brauca uz Rīgu no visas Latvijas un bloķēja galvenos ceļus, galvenās pieejas pie TV torņa, radiotorņa, arī pie Augstākās Padomes. Barikādes celt palīdzēja arī strādnieki, intelīgences un visi tie cilvēki, kas bija devuši savu parakstu par Latvijas neatkarību. Starp tiem bija arī daudzi krievvalodīgie, kurus mēs varbūt daļēji šodien esam arī aizmirsuši, piemēram, tos, kuri bija naidīgi padomju varai, bija izbaudījuši padomju represijas, un tos mums varbūt vajadzēja piesaistīt sev, ko mēs neizdarījām. Tā bija mūsu kļūda.

Sabraucot tehnikai, vajadzēja arī cilvēkus, kuri būtu gatavi aizsargāt mūsu valdības namu un visus informācijas centrus. Tad arī no visām Latvijas pilsētām cilvēki devās uz Rīgu, lai sargātu to. Tas bija gandrīz kā 1915. gadā, kad latviešu strēlnieki brīvprātīgi devās uz Tīrelpurvu, lai ar savām krūtīm aizsegtu vācu uzbrukumu Rīgai. Visa latviešu tauta cēlās kājās atkal, pēc tik ilgiem gadiem, lai aizsargātu Rīgu un lai aizsargātu to mazo Latvijas neatkarības dzirkstelīti. Arī no Jelgavas organizēja

braucējus. Un to braucēju bija tik daudz, ka nevarēja visus ne-maz aizvest. Darbs bija jākārto maiņās, jo cilvēki jau nevarēja tur visu dienu sēdēt. Bet mēs parasti, cik es atceros, 12 stundas dežūrējām, 12 mājās atpūtāmies, lai pēc tam atkal brauktu at-pakaļ un ieņemtu savas vietas šajā lielajā aizsardzības sistēmā, kas bija izveidota Rīgā. Mēs braucām galvenokārt naktīs, lai gan pamatā mūsu komandu veidoja "Daugavas Vanagu" Jelga-vas nodaļa. Mums līdzī brauca arī cīkstoņi no akadēmijas. Kat-ra organizācija uzskatīja par savu goda pienākumu dot tran-sportu, lai varētu aizvest šos brīvprātīgos aizstāvjus uz Rīgu.

No Jelgavas mēs visi pārsvarā bijām pie TV torņa. Šis degošās naktis bija mākslinieka otas cienīgs skats, kad šie vīri, no Latvi-jas malu malām sabraukuši, uzkūruši milzīgus ugunsiskus, sil-dās aukstā janvāra naktī. Kaut kur tālumā dzied leģionāru dziesmas, jo šīs dziesmas visu laiku pavadīja barikāžu dalībnie-kus. Bet šodien, kā mēs redzam, leģionārus negrib atcerēties, neciena viņu piemiņu.

Mums bija aizliegts ņemt līdzī ieročus, bet bija cilvēki, kuri tos bija paņēmuši. Bija arī uztaisītas degpudeles. Ar tām apmācīja rīkoties tos, kas neprata. Taču tādas reālas briesmas pie televī-zijas torņa mēs nepiedzīvojām. Izņemot aukstumu un salu, bet patriotisma uguns, kas dega cilvēku krūtīs, neļāva nosalt. Var-būt kāds domā, ka tas ir saistīts ar alkohola lietošanu, bet tas netika lietots, vismaz es nemanīju iereibušus cilvēkus, jo tos sū-tīja uz mājām izgulēties, lai nedegradētu visu šo svēto misiju.

Nemanīju arī atklātus ienaidniekus, aģentus, kas būtu ielavīju-šies. Vienīgie, kas bija – Maskavas televīzijas un interfrontes pārstāvji, cik nu mēs tur redzējām dažus pazīstamus ģimjus, bet nekādas ļaundarbības, nekādas kūdišanas tur nenotika, jo mūsu spēks bija pārāk liels.

Tad, es atceros, tajā šausmīgajā naktī, kad notika apšaušana un no-šāva nevainīgus cilvēkus, mēs bijām pie paša televīzijas nama. Kad sākās šāvieni, pāri Rīgai mēs varējām redzēt trasējošās lo-des. Tas bija tieši pretī mūsu Zaķusalas pozīcijai. Un tūlīt, kas bijām tur, sasējām ar trosēm visu smago tehniku, un visām sie-vietēm, kas bija, likām, lai aiziet uz kādu drošāku vietu un pa-slēpjas, lai nestāv šeit. Mēs tiešām gaidījām, ka notiks kaut kas šausmīgs.

Ja būtu tāda nepieciešamība iet uz barikādēm vēlreiz, es ietu. Cil-

vēki runā, vai mēs toreiz gājām uz barikādēm, lai mums šodien būtu tik grūta dzīve. Ziniet, tas ir tāds diezgan nopietns jautājums – īpaši, ņemot vērā, ka mums ir jaunatne. Man ir bērni un mazbērni, kuri varbūt būs godīgāki, nekā pašreizējā valdība. Un, lai viņi varētu dzīvot un strādāt neatkarīgā Latvijā, es noteikti ietu. Savu bērnu un mazbērnu dēļ.

Pierakstījusi I. Bukbārde

Bija tanks, bija bruņumašīna

Juris Vīksna

Uz barikādēm mēs braucām no darbavietas. Es biju divas dienas.

Mūsu dežūras vieta bija pie televīzijas torņa. Bija savestas daudzās kravas ar malkas bluķiem, lai cilvēki varētu kurināt ugunsurus un sildīties pie tiem. Televīzijas torņa vestibilā spēlēja dažādas grupas, vienu dienu ar "gaziku" atbrauca Drēģeris. Es atceros, ka no "Auto haosa" bija atvesta veca automašīna, uz kuras jumta bija rores un uz sāniem – uzraksti "krievu tanks". Cilvēki kaut kur bija sadabūjuši un netālu novietojuši arī īstu II Pasaules kara bruņumašīnu. Šur tur aktieri spēlēja teātri, mēģinādami uzmundrināt ļaudis. Tika sacerēti visādi pantiņi un dzejoļi.

Dežūras laikā staigājām pa mums iedalīto teritoriju un skatījāmies, vai nebrauc īstie krievu tanki. Par laimi, agresijas no viņu puses nebija. Zvaigžņotajās debesīs spīdēja mēness. Valdija īsta romantika. Negribējās pat mājās braukt.

Pierakstījusi I.Bukbārde

Dzīvības došana

Biruta Kalberga

Kurā gadā sākās barikādes? 1990.? Ne jau nu 1991. gadā! Barikādes sākās 1987. gadā, tad, kad sākās Atmoda. Nu, viss notika. Notika Mežaparka mītiņš, dievkalpojums Doma baznīcā. Praktiski 1988. gads bija vienās demonstrācijās, tāpat arī 1989. gads. Nu tā pienāca 1990. gads, ar arvien vairāk saspringtu atmosfēru. Tad Rubiks ieņēma Preses namu, Lietuvā notika cilvēku slaktēšana. Tur atmosfēra jau bija sevišķi karsta. Nāca liels mītiņš Daugavmalā, Lietuvas un mūsu pašu atbalstam. Mēs visi braucām uz demonstrāciju. Tāda organizēšana it kā nebija nemaz vajadzīga. Bija tikai jāsastāda saraksti autobusiem. Cilvēki paši nāca un brauca uz turieni. Pašiem bija karogi, jo paši tos gatavojām. Mūsu mākslinieki – lozungus. Katrs darīja, ko varēja. Aizbraucām uz turieni. Autobusu atstājām jau šaipus Daugavai, Jelgavas pusē, jo visas ielas jau bija pilnas ar cilvēkiem un mašīnām. Mēs atstājām pie tā interfrontes mieta, kā mēs saucām to stabu par godu it kā Rīgas atbrīvotājiem. Bija pilns ar mašīnām. Ar kājām devāmies pāri tiltam. Tur notika mītiņš. Mītiņā jau bija oficiālas runas par notikumiem Lietuvā, par iespējamo krievu desantnieku uzbrukumu. Starp cilvēkiem jau gāja stāsti par to, kas ir noticis Lietuvā un kas var notikt arī pie mums. Mītiņš beidzās. Braucām mājās. Visi tādi diezgan nospiesti. Tad, mājās atbraukuši, vīri jau sāka posties. No Tautas frontes pienāca zvani, ka tiek organizēta pretošanās. Un, ka šī pretošanās notiks it kā barikāžu veidā, ka ir nepieciešami materiāli. Žanis Kreicbergs sāka jau vākt materiālus koksnes apstrādes cehā, baļķus un baļķu vedējus, krānus. Tautas frontes valdei tikai dota jau norāde, uz kuriem ir jābrauc. Liela daļa mūsu darbinieku aizbrauca jau svētdien.

Pirmdien tie, kas mēs bijām centrā, sākām vākt gāzmaskas civilās aizsardzības noliktavā. Vācām tās, likām automašīnā, tad sāku jau taisīt sarakstus, jo tad katram autobusam ceļazīmei līdzī vajadzēja pasažieru sarakstu. Tāds bija milicijas rīkojums. Bez zīmogiem un sarakstiem neviena mašīna nemaz nedrīkstēja izbraukt. Sarakstīju cilvēkus pirmajai maiņai, no rīta savāriju

kafiju, sadabūju termosus. Tad Ženija Stalidzāne (toreiz arod-biedrības priekšniece) noorganizēja karstu ēdienu vārīšanu mūsu Svētes atpūtas bāzē. Un mēs abas ar Ženiju braucām savākt ēdamo – zupas, maizi, bļodas un visu, ko vajag, un vedām uz Rīgu, uz Zaķusalu, kur bija mūsu cilvēki. Tur stāvēja arī mūsu transports. Katru dienu pusdienās mēs vedām siltu ēdienu, katru rītu es vārīju kafiju un devu vīriem līdz, un katru dienu sastādīju sarakstus. Cilvēki brauca uz maiņām. Viens pilns autobuss 20–30 cilvēki. Tad pa nakti vēl brauca mikroautobusi. Tad vēl kantordarbinieki arī tur piedalījās.

14. janvārī es atvedu personīgo groziņu uz Doma laukumu. Un tad es paliku vienu nakti Zaķusalā, kopā ar pārējiem cilvēkiem. Rīta maiņā es braucu atpakaļ un atkal vārīju pusdienas, un atkal vedu.

20. janvārī mēs aizvedām ēdienu, palika pāri, tāpēc aizbraucām pie televīzijas ēkas izdalīt. Vēlāk pārbraucām pāri Daugavai uz Doma laukumu. Tur bija tāda diezgan satraukta gaisotne, Zaķusalā viss bija kā parasti – barikādes stāvēja, cilvēki mainījās, atradās savos posteņos, bet Doma laukumā jau bija tāda divaina jutoņa. Kad bijām izdalījuši ēdienu, kas mums bija palicis, braucām mājās. Tikko pārbraukusi, uzgriezu televizoru, tad jau gāja vaļā šausana gar kanālmalu. Man visu nakti televizors strādāja, lai varētu zināt, kas notiek un cik bīstama ir izveidojusies situācija. Zvanījām viens otram. Nākošā dienā bija tāda ļoti sapringta atmosfēra, jo jau ziņoja par kritušajiem. Taču viss turpinājās – ēdiena gatavošana un vešana, malkas vešana no koksnes apstrādes ceĥa, viss notika.

Sajūtas bija tādas, ka tur vienkārši ir jābūt. Bija jau cilvēki, kas bija nobijušies. Bet no kā gan mums varēja būt bail? Bailes mēs jau bijām pieredzējuši 50 gadus, kuros bija bailes no nepareizas dziesmas, nepareiza vārda. Nē, baiļu tur nebija, noteikti nebija. Bail bija Gorbačovam ar visiem viņa sarkanajiem, nu, acīmredzot, tur lielākā daļa bija tā sauktie čekisti. Viņiem bija bail, jā, noteikti.

Tajā naktī, kad es paliku, mani pārņēma tādas pārdomas. Cilvēki saģērbušies it kā snauduļoja. Man blakus pie ugunsкура apsēdās tādi ļoti solidi cilvēki, izrādās, no universitātes. Mums tur bija biezie montieru mēteļi līdz. Iedevām tos, lai uzvelk. Un tas viens cilvēks teica tā: "Es atstāju mājās uz galda it kā testamentu, it kā novēlējumu." Viņam bija ļoti laba, liela bibliotēka,

acīmredzot vēl no Latvijas laikiem, ar novēlējumu mazbērniem. Nu viņam bija ap 50 gadu, bet mazdēliem kādi 5–6 gadi. Ar novēlējumu, lai dēli bibliotēku atdod mazdēliem. Tad man ienāca prātā, ka mēs varam arī neatgriezties.

Tad, kad es vedu pārtiku – gaļu, olas un viskautko citu – eju, skatos, sēž krietni lauku vīri: "Vai, meitiņ, mums jau ir ēdamais, nes tur pie baznīcas, tur ir pilsētnieki." Aiznesu un atdodu ēdamo pilsētniekiem. Nāku atpakaļ, eju garām tiem pašiem veciem. Un tā joka pēc prasu: "Vai tad jums kāds šaujamais arī ir?" Nē, nē, nav. Es saku: "Rīt atvedīšu vismaz kādu kabeļgalu, tā taču plikām rokām nevar sēdēt. Nāks kāds krievs virsū, lai var vismaz belzt." Velk viens vecis no piedurknes ārā krietnu kabeli. Kabeļgals ir, nu teiksim, elektrības kabelis ar svina apvalku. Tāds nedaudz lokans. Un ar tādu ka belž, tad jūt. Tā ka vienam otram tur kāda bise, kaut kas jau bija.

Iegāju Doma baznīcā, atdevu savus medikamentu krājumus – bintes, kamparu, nu kas tur man mājās bija, to visu saliku somā un aizvedu. Tur bija jocīga jušana, jo nepārtraukti notika dievkalpojums, lasīja vai nu Jauno Derību, vai kāds mācītājs ik pa bridim teica sprediķi. Tur jau sanitāri, ārsti bija sagatavojuši nestuves, gultiņas, galdus, kur varētu pārsiet. Ārsti un medmāsas bija baltos virsvalkos. Bija tāda ļoti savāda sajūta. Un, acīmredzot, viss bija vajadzīgs – nestuves, pārsienamie. Vienam otram uznāca kāda sirdskaite, kāds kaut kur paklupa, kaut ko nobrāza. Bet es nedzirdēju, ka būtu kādi smagi un nopietni gadījumi. Vienīgi vienu cilvēku no Cēsīm, laikam, aizveda, jo viņš bija saspīests ar betona bluķi pie Augstākās Padomes. Iesnas gan nebija nevienam, kaut visu laiku uzturējāmies brīvā dabā.

Zvejnieku kuģīši bija izvilkuši troses, lai karakuģi netiktu Daugavā. Vai tās troses daudz ko palīdzēja, nezinu, taču ar šiem zvejas kuģīšiem bija pilna piekraste, un arī tur viss notika. Tur bija vīri, karogi.

Daudz līdzēja arī televīzija, jo, kā es teicu, OMON un desantnieki bija jau nobijušies, jo pārraides gāja pa visu pasauli. Un, ja tanki tur būtu sašķaidījuši kaut vai divas tantes, par to uzzinātu visa pasaule. Tur katra tante līdzēja, nav nozīmes, vai tas cilvēks bija jauns vai vecs, jo viņš deva dzīvību.

Pierakstījusi *I. Bukbārde*

Piedalījās visi

Gunārs Kacēns

Mūsu dalība barikādēs faktiski bija saistīta ar Tautas frontes grupu. Viss notika spontāni. Cilvēki, kas nāca uz darbu, automātiski sēdās autobusā, lai brauktu uz Rīgu. Mēs sazvanījāmies attiecīgi ar Jelgavas TF štābu, un viņi pat sākumā nevarēja pateikt, uz kurieni lai tieši brauc. Viņi teica, lai braucam uz Rīgu, un tur tālāk mums pateiks un norādīs. Aizbraucām līdz Zaķusalai un bijām vieni no pirmajiem, kas tur ieradusies, un tad mēs prasījām, kādi ir mūsu pienākumi.

Zaķusalas kreisajā pusē, ja nemaldos, ir tāda mājiņa, pie kuras mēs piebraucām, un mums teica, ka būs jāapsargā tieši pats televīzijas centrs. Un, kad mēs ieradāmies, bija pat tāds kuriozs gadījums. Izkāpām ārā – mēs bijām autobusā kādi 15–20 cilvēki – un tad uzreiz pa taisno devāmies uz TV centru un smējāmies, ka tikpat labi tie paši cilvēki varēja ieņemt TV centru, jo sākumā tur nekas vēl nebija, arī apsardzes nē. Un tikai pēc tam, kad jau sāka rasties aizvien vairāk un vairāk cilvēku, atbrauca arī ar tehniku, sākās aizsardzības vaļņu veidošana, un attiecīgi notika viss pārējais.

Tas bija pirmais brauciens, pēc tam DET TF grupa braucienus jau sāka koordinēt, un nākamie braucieni bija jau organizētāki. Praktiski, neskatoties uz to, bija vai nebija TF dalībnieks, jebkurš no detiešiem brauca un palīdzēja sargāt barikādes. Mēs bijām arī tajā vakarā, kad notika uzbrukums. Par laimi, Zaķusalu tas neskāra.

Kas vēl tāds iespiedies atmiņā? Tas, ka pilnīgi sveši cilvēki nesā ēdamos un dzeramos. Aizsardzības valnis tapa diezgan ātri, un tad jau tika veidots otrs. Var teikt, ka tad jau bija radusies nocietinājumi, kas neļāva piekļūt TV tornim. Tur bija ieviests arī caurlaižu režīms, un viss notikās. Tā kā Jelgavas TF mums šo objektu ierādīja, mēs arī regulāri braucām turp. Neatceros, cik pavisam mums bija braucienu. Pirmo mēs pavadījām ilgi – ieradāmies no rīta un tikai nākamajā rītā vai pēcpusdienā tikām prom, pēc tam jau atbrauca nākošie, kas mūs nomainīja. Sajūta bija tāda, ka ir milzīga tautas vienotība.

Ja vajadzētu darīt visu to vēlreiz – jā, kāpēc gan nē. No tā gada, praktiski, es esmu zemessargs. Dabiski, ka tagad daļai cilvēku ir apātija radusies, taču es domāju, ka lielākā daļa, kas piedalījās, arī, ja tagad būtu nepieciešmība, to darītu.

Pierakstījusi I. Bukbārde

Negulējām

Valdis Ūlands

Lieta jau bija tāda. Es biju nodaļas komandieris. Mēs visu laiku braucām uz barikādēm, katru otro dienu. Vienu dienu mājās jeb praktiski uz darbu atnācu, un otrā dienā atpakaļ. Mūsu dežūra ilga gandrīz 24 stundas – no rīta aizbrauca un nākošā rīta agrumā bija maiņa. No 14. janvāra rīta līdz 20. janvāra vakaram. Nekāds gulēšanas tur nebija, nekādu naktsmītņu tur nebija.

Uz vietas darbojās vietniece jeb sekretāre – B. Kalberga, viņa formēja visus papīrus, rūpējās, lai piegādā pārtiku, un arī uzturēja visas saites ar TF nodaļu, ar tiem, kas vēl nebija nekur aizbraukuši un bija uz vietas. Tā katru dienu viens autobuss ar cilvēkiem bija Zaķusalā, un vēl papildus veda stabus un malku, jo bija ļoti auksts. Pa brīvo laiku jau kaut kur aizgājām pilsētu apskatīt. Bijām aizgājuši arī uz to A. Rubika organizēto saietu ASK stadionā. Protams, no tā nekas nesanāca, un tas gājiens arī tāds izcibējis. Sēdējām arī pie uguns kuriem, bet praktiski pa 3–4 cilvēkiem visu laiku patrulējām pa savu zināmo teritoriju, vai neparādās kādas aizdomīgas personas, vai nelien kāds no upes ārā. Tā patrulēšana notika visu laiku – cauru diennakti.

Ja būtu jāiet atkal – tad es domātu, vai ir vērts. Tagad būtu grūtāk sakārtot to, jo katrā ziņā tie cilvēki, kas piedalījās, liela daļa bija tādi ideālisti. Un tā tas ir bijis visos laikos tiem ideālistiem, viss beidzas slikti, jo nāk pragmatīķis ar uzrotītām piedurknēm un izdara visu kā vajag. Viens ir ideja, citiem pēc tam – rezultāts. Tādēļ nevar tā tieši atbildēt, jo viss ir atkarīgs no apstākļiem.

Pierakstījusi I. Bukbārde

Ieročus būtu dabūjuši

Voldemārs Veldre

Barikādes ir aizmirstas, jo pa šiem desmit gadiem tika darīts viss, lai tauta aizmirstu savu vēsturi. Barikādes bija galvenais brīdis, kad mēs izmantojām PSRS sabrukumu, lai atjaunotu Latvijas brīvību. Visas impērijas, kas ir pastāvējušas, ir sabrukušas tāpēc, ka vadība novēršas no tautas. Arī mūsu pašreizējā vadība nepievērš uzmanību tautai.

Barikādēs bijām arī tajā naktī, kad bija šaušana. Divreiz dežūrējām pie augstceltnes, vienreiz pie TV torņa, gaidījām omoniēšu uzbrukumu, jo pa tiltu braukāja OMON tanki, bet viņiem bija bail doties triecienā, jo mūsu bija tūkstoši – gan jaunu, gan vecu.

Hartmaņa kungam bija līdzī karogs.

Liels tilts pie Zaķusalas bija pilns ar lauktehniku, bet kreisajā pusē bija atstāta šaura eja kustībai. Mums parādīja, kur jābrauc. Tur nebija organizēta, izrikota aizstāvēšana, bet uz pašiniciatīvu. Dežūru laikā mūs apciemoja Rīgas aizstāvji, kas nesa tēju, maizītes, pīrāgus.

Tauta bija sacelta kājās, visi vēlējās atbrīvoties no “slepkavu bara”, mafijas.

Mums bija viena bruņmašīna, kas gan nedarbojās, tā bija novietota pie augstceltnes. Sēdējām, pārrunājām visādas atmiņas. Sajūtas bija savādas, kad pienāca ziņas par apšaudi un ievainotajiem. Ja OMON uzbrūktu, mēs ar kailām rokām būtu mēģinājuši tos slepkavas atbrūnot. Tad tur būtu asinspirts. Kādam jau būtu laimējies dabūt ieroci... Viens no barikāžu dalībniekiem jautāja, vai kādam mājās neesot kāds stroķis. Ja ir, tad lai ņem līdzī, kad nākamreiz brauks. Mums ieroču nebija. Arī no Daugavas puses gaidījām uzbrukumu. Zaķusala visa bija pilna, visa tauta bija kā viena liela, vienota masa. Nedomājām par sevi.

Ja vajadzētu braukt atkal, es brauktu, jo es esmu tikai un vienīgi par Latviju, un es domāju par Latviju. Noteikti.

Pierakstījusi I. Bukbārde

LLA studenti barikādēs

Dace Reķe

1991. gada barikāžu dienās mēs, lielākā daļa Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas studentu, atradāmies Zaķusalā, gan pie Latvijas TV ēkas, gan pie televīzijas torņa. Kā jau visi tajās dienās, arī mēs lielāko diennakts daļu pavadījām sildoties pie uguns kuriem, lai nepieciešamības gadījumā aizstāvētu mums uzticētos objektus. Daži puīši atzinās, ka ar sildīšanos pie uguns kura vien neesot pieticis. Sasildīties no iekšpuses līdzējis kāds no attāla Latvijas rajona atbraucis zemnieks, kuram līdzī bijusi trīs litru burka ar kandžu. No tāda tilpuma traukiem esot dzerts vienīgi barikāžu dienās, taču katram pa graķītim vien esot sanācis.

Visspilgtāk atmiņā palikusi tā kopība, ko izjutām brīdī, kad tika izsludināta viltus trauksme, kuru mēs neziņas dēļ uztvērām kā īstu. Tika paziņots, ka Salu tilta galā jau redzamas OMON bruņumašīnas, kas mērķtiecīgi virzās uz televīzijas pusi. Atceros, kā visi, izņemot tos, kuri iebēga tuvējos krūmos, sadēvēmies elkoņos, veidojot ķēdi. Bija sajūta, ka esam saplūduši vienotā veselumā, kuru omoniešiem būs grūti iznīcināt. Par sekām tobrīd nedomājām. Teikšu atklāti, ka liels bija pārsteigums, kad tā izrādījās viltus trauksme. Vēl lielāku sajūsmu radīja no krūmiem ārā lieņošie "aktivisti".

Citā dienā mūsu puīši saņēma rīkojumu steidzami doties uz Vecrīgu. Uz meitenēm šis rīkojums neattiecās, jo lieta šķita pārāk nopietna. Tika ziņots, ka Vecrīgā iespējama apšaude. Puīšus reģistrēja Rīgas Tehniskajā universitātē. Tika izsniegti pusdienu taloni un gāzmaskas. Puīšiem tika noprasīts, vai ir bijuši armijā, vai prot šaut u. tml. Tos, kuriem bijusi darīšana ar šaujamieročiem, sapulcināja atsevišķā telpā. (Iespējams, ka tur viņi tika informēti par pieklūšanu ieročiem, jo to organizēja Kara katedra.) Pārējiem uzticēja ar benzīnu pildītas puslitra pudeles. Mēs, meitenes, palikām televīzijā gaidīt savus varoņus. Savukārt viņi Vecrīgā gaidīja omoniešus. Uz rīta pusi viņi atgriezās, paldies Dievam, nesagaidījuši. Pēc stāstītā varējam spriest, ka šoreiz puīši patiešām bija nobijušies. Visi sakritām krustu šķērsu

uz televīzijas ēkas grīdas blakus vairākiem tūkstošiem televīzijas sargu, kuri tobrīd arī jutās noguruši. Nenogurušie modri sēdēja ārā pie uguns kuriem.

Atmiņas par 1991. gada 20. janvāra nakti

Mums, Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas Agronomijas fakultātes studentiem tā gada 21. janvārī bija paredzēts eksāmens mehanizācijā. Īpaši nepatīkams tas šķita mums, meitenēm. Tika paziņots, ka tiem, kuri atrodas Rīgā uz barikādēm, atlaides netiks dotas. Jau vairākas dienas neesam bijušas Jelgavā, tāpēc nolēmjam neizaicināt likteni. Stipendiju gribas, tātad uz eksāmenu jāiet! Sēžu mājās, mehanizācijas grāmata rokās, acis televizorā. Situāciju sarežģī tas, ka tieši tajā vakarā mamma tiek aizvesta uz slimnīcu. Tēvs viņu pavada, taču atpakaļ nebrauc. Televizorā tiek ziņots, ka pie Iekšlietu ministrijas notiek apšaušana. Ir pirmie upuri. Aizmirstas rītdienas mehanizācijas eksāmens. Doma tik viena, kur tēvs? No 1. pilsētas slimnīcas ceļš uz Pārdaugavu ved garām apšaudes vietai. Esmu pieplakusi televizora ekrānam, sajūta tāda, ka uz pasaules esmu viena pati. Ienāk prātā doma, varbūt gērbties un braukt uz centru. Tur vismaz jau agrāk izjustā kopības sajūta. Jau sameklēju biezo tēva jaku, tēva slaloma zābakus, kuros var ievilkt divus pārus vilnas zeķu, līdz beidzot ierodas viņš. Mani pārņem sajūta, it kā mēs būtu no jauna piedzimuši. Vēl nezināju, ka gandrīz tā arī ir. Izrādās, tēvs slēpies aiz Brīvības pieminekļa un visu laiku vērojis apšaudi pie Iekšlietu ministrijas. Viņš bija iespaidu pārņemts! Visu nakti tika pārspriests šis notikums.

Vēlāk tēvs sniedza liecības prokuratūrai, tikās ar Juri Podnieku u.c. Ak, jā! Eksāmens. Manas zināšanas mehanizācijā tika novērtētas ar atzīmi "labi". Izrādās, ka arī slimnīcā tie, kuri bijuši pie samanas, nav spējuši nosēdēt palātās, bet iznākuši gaiteni un televizorā vērojuši tās nakts notikumus.

Runājot par eksāmeniem, tajā pašā laikā mums bija jākārtos ieskaite vācu valodā. Atceros, ka uz šo ieskaiti aizbraucām tieši no barikādēm. Mugurā tās pašas ar dūmiem pievilkušās drēbes, kuru aromāts bija jūtams jau pa gabalu. Ieejam pasniedzējas kabinetā. Te jāpiemin, ka telpas tobrīd praktiski netika apkurinātas, un bija atļauts lekcijās sēdēt ar mēteļiem mugurā. Pasniedzēja, sajuzdama dūmu aromātu, mums jautāja, vai pie uguns-

kuriem runājam vāciski. Protams, sekoja apstiprinoša atbilde. Viņa palūdza mums savākt ieskaīšu grāmatīņas un visi tikām pie ieraksta "ieskaitīts". Tas nekas, ka dažam pēc tam eksāmenā gāja grūtāk, taču atmiņas par barikāžu laiku ir pozitīvas, un tas ir pats galvenais.

LU studenti barikādēs

Tā kā barikādēs piedalījās ne tikai LLA studenti, viens stāstiņš arī no Latvijas Universitātes studentu piedzīvojumiem. Barikāžu ietvaros tika organizēta nacionālo laikrakstu izplatīšana PSRS karaspēka daļās. Universitātes puīši, paņēmuši smagos avižu saiņus, brida pa sniegu no pilsētas centra līdz karaspēka daļai, kas atradās pie sporta nama "Daugava". Kā jau studentiem, daļai no viņiem kājās bija rudens (varbūt pat vasaras) kurpes. Šī operācija bija divtik bīstama, jo blakus karaspēka daļai atradās armijas sporta bāze, kurā padomju karavīri trenēja muskuļus. Neskatoties uz iespējamajām sadursmēm, puīši uzticēto uzdevumu veica godam. Avīzes tika varonīgi pārvestas pāri sētai un, gribot negribot, nonāca ne tikai ierindnieku rokās. Prieks bija redzēt, ar kādu baudu puīši, atgriezušies no svarīgā uzdevuma izpildes, tukšoja lauku tantiņu pasniegtās karstās tējas krūzes. Vasarīgāk ģērbtajiem tika arī pa pašadītām, siltām vilnas zeķēm.

Ceturtās Atmodas gaidās

Inga Liepa

*"Tēviņa! Pacel acis un raugies – tavi ļaudis stāv cieši
ap tavu karogu!"
(L. Breikšs)*

Ir 1991. gada 13.–20. janvāris. Rīgā sapulcējušies daudz ļaužu. Ielās atskan tautasdziesmu melodijas. Tā tautas balss, kas nekad neapklust. Naktis un dienās kā spožas acis atspīd uguns liesmas. Tās tautas acis, kas vienmēr nomodā. Latvju tauta savu Māti sargā!

Tur cilvēki dažādi – zemnieks un pilsētnieks, nabags un bagāts, vecs un jauns. Tie netiek vairs šķirti, jo mērķis tiem viens – brīva Māte Latvija. Šie vārdi ir spējuši pamudināt cīņai gan sirmgalvi, gan jaunieti. Un atkal mēs vērojam cilvēku pūļus, kas pieprasa to, kas tiem pienākas – Dieva dota brīva zeme.

Kas sapulcināja šos cilvēkus? Vai tās bija brīvības alkas, patriotisms, cīņas spars? Jeb tas ir latviešu gars, kas mūžam nemirstošs? Šos jautājumus mēs uzdodam sev un citiem, atceroties Latvijas trešo Atmodu.

Mani vienaudži toreiz vēl bija jauni. Tikko iesāktas skolas gaitas. Lepni par sevi un cerību pilni. Taču neviens no mums neapzinājās tā laika politisko situāciju. Kādas ir mūsu – jauniešu – atmiņas par šo laiku? Ar ko tas mums asociējas, un kāda ir mūsu izpratne par šiem notikumiem?

Mūsu tautieši, neapšaubāmi, toreiz radīja varenas un vienotas tautas iespaidu. Taču Rīgā nebija visa Latvija, bet arī mājās palicēji dzīvoja tam visam līdzīgi daudz emocionālāk, jo viņi precīzi nezināja, kas kurā mirkli notiek.

Rīgā bija cilvēku jūra, kas sastāvēja no neskaitāmiem pilieniem – tautiešiem. Katram no šiem cilvēkiem bija viens mērķis – brīva Latvija. Neraugoties uz to, ka viņiem nebija ieroču, latvieši tomēr aizstāvēja savu brīvību, jo viņiem bija kaut kas vairāk par ieročiem – vienotība un ticība sev. Lai arī bija satraucoši brīži, kas solīja traģisku iznākumu, tomēr tauta palika vienota savā ticībā brīvai tēvzemei. Mums apkārt ir tik dažādi cilvēki – drau-

gi, vecāki, skolotāji, un visiem viņiem ir atmiņas par šiem notikumiem, jo tas taču bija tikai pirms dažiem gadiem. Cits toreiz piedalījās barikādēs, cits palika mājās, un bija arī tādi, kas tikko uzsākuši jaunu dzīves posmu. Intervējot viņus, es vēlējos uz zināt, kādas ir šo cilvēku atmiņas par Latvijas trešo Atmodu.

Kaspars Lācis, LU 1. kursa students

Ko tu atceries no barikādēm?

Ļoti maz. Es zinu, ka tētis un Andris (*māsas vīrs – I.L.*) gāja uz barikādēm, bet es pats sēdēju mājās un skatījos televizoru. Tētis brauca uz Zaķusalu. Manuprāt, viņiem bija jāsēž pie torņa. Andris kā students brauca kaut kur pie pasta ēkas stāvēt.

Kādas tev pašam bija izjūtas?

Tad, kad tēvs brauca projām, bija vispār jocīgi. Nezinu, kāpēc. Vairāk neko neatceros, jo man jau toreiz bija kādi deviņi gadi.

Kā tu domā, ja šodien būtu tāda situācija, kad atkal visai Latvijai būtu jāiet kopā un jāaizstāv sava valsts, vai kaut kas tāds spētu notikt vēlreiz?

Ja, protams.

Kristīne Kārkla, Jelgavas Spīdolas ģimnāzijas audzēkne

Kādas atmiņas tev saistās ar 1991. gada barikādēm?

Tajā laikā mācījos otrajā klasē un vēl īsti nesapratu, kas notiek.

Prasīju mammai, kur ir tētis. Un mamma teica, ka tētis ar darba biedriem aizbraucis uz barikādēm. Pēc dažām dienām viņš atgriezās.

Kādu dienu, skatoties pa logu, ieraudzīju tanku, kas brauca pa mūsu ielu, un nobijusies paslēpos zem palodzes. Vairāk es neko neatceros.

Vai, tavuprāt, latvieši arī šodien spētu būt tik vienoti un aizstāvēt savu tēvzemi?

Domāju, ka jā. Ja pienāks tāds brīdis, kad to vajadzēs darīt, tad viņi to arī darīs.

Ieva Vitīna, Jelgavas Spīdolas ģimnāzijas audzēkne

Ko tu atceries no tā laika?

Es tad vēl biju maziņa un nespēju objektīvi vērtēt visu politisko situāciju un to, kas tajā laikā notika.

Es atceros to, kā es jutos, kad mans tētukiņš atbrauca mājas no

barikādēm. Es raudāju, apķēros viņam ap kāju un teicu: “Nebrauc vairs prom, citādi tevi nošaus! Es negribu, ka tevi nošauj!”

Es prasīju, vai būs karš, un man neviens to neteica. Vecāki arī bija satraukušies, jo nemaz nezināja, ko atbildēt. Teica jau, ka nebūs karš, un mierināja mani, bet es neklausījos un brēcu, ka būs karš un mūs visus nošaus. Kur mēs liksim govīs un cūkas, kas ar tām notiks? Un ko mēs ar vistām iesāksim? Tad mamma teica, ja tiešām sāksies karš, lai visi Rīgas radi brauc pie mums. Mums vienmēr būs, ko ēst, un pagrabā varēsim paslēpties, jo kaimiņiem esot kaut kāds bezmaz vai nepārbombardējams pazemes cietoksnis. Un es jau kalu plānus, kuras mantiņas man būtu jāņem līdzi, un ko es iesākšu, ja nevarēšu iet skolā. Vispār man no tā visa bija ļoti bail.

Kā tu domā, kas vienoja latviešu tautu?

Hm, viņi noteikti ticēja neatkarīgas Latvijas idejai. Es pat nezinu, godīgi sakot. Es nezinu, bet, ja man būtu jāiet, es ietu. Droši vien jau tāpēc, ka visi ietu.

Vai šodien Latvija spētu atkal apvienoties?

Es domāju, ka jā. Ja jau mēs spējam vienoties hokeja čempionāta laikā, tādā gadījumā tad, kad notiktu kaut kas nopietns, manuprāt, mēs arī to spētu.

Bet liela daļa šodien ir vīlusies.

Viņiem būtu jāiet tad, ja būtu tāda situācija, kad ir kaut kādi reāli militāri draudi. Vai tad viņi labāk paliek un sadeg savās gultās, kad viņus ar atombumbu “nolaiž”, nekā, ja viņi ietu un vismaz mēģinātu piesaistīt starptautiskās sabiedrības uzmanību atkal ar kaut kādu Dziesmoto revolūciju? Droši vien tam īpaši liela jēga nebūtu, bet, manuprāt, latvieši tomēr spētu vienoties un aizstāvēt to, kas viņiem svēts.

Lita Vēvere, Jelgavas Spīdolas ģimnāzijas skolotāja un bibliotekāre

Kādas ir jūsu atmiņas par to laiku – deviņdesmito gadu sākumu? Kādēļ, jūsuprāt, tieši tad uzplauka šīs nacionālās kustības par brīvu Latviju?

Man nāk vēl klāt tas, ka iepriekšējā gada rudenī tikko bija nodibinājusies mūsu skola. Tas mums bija pirmais mācību gads, un mēs jau daudzās domās bijām soli priekšā. Mēs dzīvojam jau

brīvāk, un līdz ar to daudzi procesi, kas norisinājās sabiedrībā un par ko tur vēl īpaši cīnījās, vismaz man personīgi ir pagājuši garām, es to tik ļoti asi vairs neizjutu. Mēs jau dzīvojām it kā tajā jaunajā laikā, jo mums bija jauna tipa skola, kura skaitās pirmā Atmodas ideju skola.

Kāpēc valstī tieši tajā laikā cilvēki saprata, ka viņiem ir jācīnās par brīvību? Kādēļ tas nenotika desmit gadus agrāk vai vēlāk?

Es domāju, ka viss nobriest. Tas "gaisā" kaut kur bija, un tad pienāca īstais brīdis, kad tas viss varēja realizēties, jo bija objektīvi vēsturiskie, sociālie un ekonomiskie apstākļi. Es tā filozofiski uztveru, ka tad tā ideja beidzot bija gatava.

Kādēļ jūs nebijāt barikādes?

Es nebiju tādēļ, ka brauca mans vīrs, un kādam pie bērniem bija jāpaliek, jo bērni man tajā laikā bija vēl ļoti mazi – dēls sāka iet pirmajā klasē un meita vēl gāja bērnudārzā. Tādēļ arī es paliku mājās.

Es atceros, kā es vīru pavadīju, un tās bailes man ir ļoti spilgti palikušas atmiņā.

Kādas jums ir atmiņas par barikāžu notikumiem?

Tas vispār bija ļoti interesanti, jo tajā rītā, kad mēs sapulcējāmies skolā, mēs visi trīs – es, direktors Andris Tomašūns un direktora vietnieks Gunārs Kurlovičs – zinājām, kas jādara. Drošs paliek nedrošs, kaut kas ir jādara ar mūsu labajām grāmatām, jo mums no trimdas bija atsūtītas tādas grāmatas, kurās bija rakstīts mazliet savādāk, nekā pārējās. Visas tās pirmās dienas es ar to arī nodarbojos – es vedu labās grāmatas ārā no skolas.

Ar kādām izjūtām jūs atceraties barikāžu notikumus Rīgā?

Ar bailēm, tāpēc, ka es zināju, ka tur ir mana māsa, es zināju tos cilvēkus, un man bija ļoti, ļoti bail par viņiem, jo es uzreiz personiski uztvēru, kas notiek.

Mans vīrs un citi paziņas jutās svarīgi, tādēļ ka viņi nestāvēja tur, kur notika tējas, "tusiņi", dziedāšana un koncerti, bet viņi stāvēja tieši pie televīzijas torņa naktī. Tur, kur bija tumšs un kluss, kur nevienam nepatika.

Vai jums pašai tur negribējās būt?

Nē, man nav tādu īpašu izjūtu, ka man tur gribētos būt. Es jutu, ka man ir jābūt mājās kopā ar bērniem.

Kas toreiz vienoja latviešu tautu? Kādēļ Rīgā bija tik daudz cilvēku?

Man šķiet, ka latvietis jau ir tā "paņemams" uz kopā būšanu īsta-

jā brīdī, uz ideju. Tāpēc ir arī labi, ka Dziesmu svētki nav katru gadu, jo tādām retām reizēm cilvēki spēj mobilizēties.

Kā, jūsuprāt, viss beigtos, ja padomju armija būtu sākusi brunotu uzbrukumu?

Es nedomāju, ka būtu ļoti liela asins izliešana tādā ziņā, ka būtu masveida šaušana un tūkstošiem kritušo. Varbūt es esmu nai-va, varbūt tā ir mana politiskā nepieredze, bet es neticu, ka kaut kas tāds varētu notikt. Varēja tā būt, bet es pat negribu par to domāt.

Vispār es tagad runāju – un, ejot tā dziļāk iekšā, man sirds sa-žņaudzas akmenī. Es ļoti slikti jūtos pašlaik, tieši atceroties tābrīža izjūtas, tās šausmas, kas tur bija. Nedod Dievs, bieži kaut ko tādu tautai!

Vai šodien latviešu tauta spētu vienoties tēvzemes aizsardzībai?

Es domāju, ka jā.

Es no tiem cilvēkiem, kuriem dzīve nav iegrožijusies tā, kā viņiem gribētos, esmu dzirdējusi, ka cilvēki ir vilušies.

Nu ja, bet, ja tie vilušies cilvēki nedarīs neko, lai viņi nedara; būs citi, jo, manuprāt, tagad katram ir vēl kaut kas vairāk, ko aizstāvēt. Kaut vai tā pilsoņa pase! Ir nācis klāt kaut kas tāds, kā toreiz nebija, ko ir vērts aizstāvēt.

Egils Vitiņš, zemnieks

Ko jūs atceraties no 1991. gada janvāra barikādēm?

Es to vairs atcerēties negribu. Būtu zinājis, ka viss šodien tik tālu aizies, nebūtu braucis uz nekādām barikādēm!

Tātad, jūs esat vilies?

Absolūti.

Kādēļ tad jūs braucāt uz barikādēm?

Visi brauca. Es ar' braucu!

Kur tieši jūs bijāt, ko darījāt, un kas bija jūsu vadītājs?

Mēs braucām no agrofirmas "Nākotne". Mūsu vadītājs bija Juris Kaņepe, kas tajā laikā aktīvi darbojās Tautas frontē. No "Nākotnes" katru dienu gāja autobuss. Es biju tikai vienu nakti Rīgā un apsargāju televīzijas torni.

Kas, jūsuprāt, būtu noticis, ja padomju armija sāktu brunotu uzbrukumu?

Būtu tas pats, kas Čečenijā. Latvieši toreiz nevarētu sevi aizstāvēt.

Un vai šodien spētu?

Nē.

Kādēļ nē?

Tādēļ, ka cilvēki ir piekrāpti.

Es domāju, ka tagad latvieši ir sadalījušies divas grupās: vieni, kas uzreiz brauktu pāri “diķim”, un otri, kas paliktu te. Un tāpēc arī nekas nesanāks, jo tauta vairs nav vienota.

Daudzi uzskata, ka toreiz tie cilvēki gāja ar kaut kādām cerībām par nākotni. Tagad, kad neatkarība ir atgūta, viņi nav ieguvuši to, ko cerēja.

Nē, manuprāt, tie, kas ir tikuši “augšā”, ir aizmirsuši, ko solīja. Tagad es nekādās barikādēs vairs neietu. Lai notiek, kas notikdams!

Jā. Un uz Eiropu man arī nav pa ceļam.

Vai tiešām jums tas neko nenozīmē? Vai tas nav bijis viens no jūsu dzīves skaistākajiem mirkliem, par ko būtu vērts īpaši domāt un atcerēties?

Visnegatīvākais tēls Latvijas vēsturē – es.

Ivars Lācis, LU profesors

Kādas ir jūsu atmiņas par to laiku, deviņdesmito gadu sākumu?

Kādēļ, jūsuprāt, tieši tad uzplauka nacionālās kustības par brīvu Latviju? Kādēļ tas nenotika desmit gadus agrāk vai vēlāk?

Desmit gadus iepriekš es biju jauns profesors universitātē un apgrozījos akadēmiskajā sabiedrībā. Mēs dzīvojām divējādu dzīvi. Faktiski tikpat kā neviens no mums neticēja tam, ko piedāvāja oficiozi, bet tajā pat laikā mēs arī neticējām, ka desmit gadu laikā kas izmainīsies. Tātad astoņdesmito gadu sākumā es nepieļāvu domu, ka desmit gadu laikā var notikt režīma maiņa.

Deviņdesmitajos gados bija ļoti liels pacēlums tautas kopības izjūtā, kas droši vien ir pagaisis neatgriezeniski. Un pietika ar pavisam niecīgu emocionālu momentu – pirmais karogs Brīvības ielā vai karogi Brīvdabas estrādē Mežaparkā, un varēja līt vai nelīt, visi gāja, brauca ar tramvaju un stāvēja visi kopā. Tā ir tāda neatkarotājama sajūta, un droši vien otrreiz tādas situācijas vairs nebūs, jo tie bija vairāki gadi, kuru laikā vesela virkne cilvēku sev izvēlējās dzīves ceļu. Daļa kļuva par politiķiem, virkne – par atzītiem līderiem sabiedrībā, citi pamēģināja un aizgāja, bet viņi bija aizgājuši arī no sava tiešā darba.

Tautas frontes laikā arī mūsu institūtā izvirzījās tādi aktīvisti,

kas citus organizēja, un pēc tam cits no universitātes pasniedzēja kļuva par skolotāju, cits – par premjerministru, bet laiks bija ļoti interesants.

Kas, jūsuprāt, apvienoja latviešu tautu?

Es teiktu, ka tas bija sapnis, kas ir kļuvis par realitāti. Manuprāt, ikviens latvietis sevi to neatkarības sapni turēja, un tad, kad šis sapnis kļuva par grūti aizsniedzamu, bet tomēr realitāti, visiem likās, ka ir jāpiedalās sapņa realizācijā, ja ne savādāk, tad ar klātbūtni. Tas klātbūtnes efekts jau bija tas galvenais.

Kādēļ tieši jūs piedalījāties barikādēs?

Tātad jau teiktais.

Otrkārt, es to sapratu arī kā savu pienākumu, jo mūsu institūtam bija iedalīts sektors. Mūsu nevardarbīgās pretošanās vieta bija Zaķusala, un tātad tur bija jābūt. Institūtā bija tāda kolēģu kopa, kas sadalīja cilvēkus, kuri ies naktī un kuri no rīta, un cikos mainīsies. Lai vienmēr mēs tur būtu, bija kaut kāda stratēģiskā plānošana, kuros laika posmos tur nepieciešams atrasties vairāk cilvēkiem.

Bija pat tādi joki, ka Cietvielfizikas institūtam vēsturiski bija uzlikti vēja sargi – milzīgas metāla konstrukcijas. Laika zobš tos saēda, tie sarūsēja, un tos vairs nevarēja nokrāsot. Tad šos vēja sargus mēs aizgādājām uz Zaķusalas austrumu galu un ierakām kā prettanku šķērslī.

Tātad jūs apsargājāt televīzijas torni?

Jā. Vai mēs tur kaut ko nosargātu vai nē, tas ir cits jautājums, jo ieroču jau nevienam nebija, un es atceros to nakti, kad sākās šaušana, kādas bija izjūtas cilvēkiem, un kā mēs stādījāmies priekšā, kas notiks. Zaķusala bija nobloķēta no tilta, un cilvēku tiešām toreiz bija daudz. Iepriekš bija stipri mierīgi. Es pirmo reizi biju izdomājis, ka sargāt braukšu ar mašīnu. Nobraucu lejā uz salas, un pēc visiem šiem omoniešu brīnumiem vairs netiku nost.

Katram noteikti ir savs priekšstats, ko viņš darīs, ja tur parādīsies omonieši, bet mēs tur bijām, un cilvēku bija ļoti daudz. Pasaule un arī pretinieki šeit uz vietas redzēja, ka viņiem ir jāreķinās ar lielu cilvēku kopu, kas nevis ar ieročiem un akmeņiem, bet ar savu pārliecību stāv par valsts brīvību.

Kas jums visspilgtāk ir palicis atminā no barikāžu notikumiem?

Varbūt kāds kuriozs vai īpaši emocionāls brīdis?

Emocionālas bija tās zupas un sviestmaizes, ko tie tantuki nesa.

Sevišķi, ja kāda vecāka kundzīte atnes maizīti, un tu vari stādīties priekšā, cik tā viņas rocība vispār spēj atļauties. Tās lauku virtuves un koncerti bija formāli vienkāršākā daļa.

Protams, ļoti emocionālu un nopietnu iespaidu atstāja (es gan to redzēju tikai televīzijā) šausana Brīvības pieminekļa rajonā un viesnīcas "Rīdzene" apkārtnē. Vēl emocionāli bija mirkļi, kad tu brauc pa tiltu, un tev priekšā stāv bruņumašīna. Tie bija nopietnu pārdomu vērti brīži.

Arī barikāžu laikā mēs centāmies piedalīties ar formālo palīdzību – tēju vai kādu siltu maizi. Un es atceros, ka mēs braucām uz Ulbroku, kur atradās radio releja stacija, un tur cilvēki stāvēja pie antenas. Man šķiet, ka es paņēmu dēlu līdzī, vai tomēr es viņam aizliedzu braukt, neatceros. Es tikai zinu, ka bija ļoti lielas pārrunas mājās, vai viņam braukt, vai nebraukt.

Mobilo telefonu arī vēl tajā laikā nebija, un tad, kad bija jāiet uz to nosacīto nakts dežūru, "uz redzēšanos" teikšana ģimenei – tas arī bija diezgan emocionāli.

Vai tomēr nebija bail?

Bailes bija. Nebaidās tikai muļķi. Baiļu sajūta bija noteikti, tāpēc es arī saku – kad vakarā bija jāiet prom, tad bija, kā bija. Šobrīd jau to, protams, nevar atkārtot, bet sajūta bija jocīga.

Un vai, jūsuprāt, šodien latviešu tauta spētu vienoties tēvzemes aizstāvībai?

Nepieciešamības gadījumā – noteikti. Nekas daudz jau nav mainījies. Mēs tikai nevaram vairāk stāvēt zem tiem pašiem saukļiem. Mēs cīnījāmies par neatkarību, un mēs to esam ieguvuši. Un tagad jau situācija ir daudz grūtāka. Toreiz ienaidnieks bija tepat blakus, skaidri redzams. Šodien ienaidnieks ir mūsos. Mēs jau paši esam atbildīgi par saviem priekšstāvjiem, ko mēs ievēlam, par savām prasībām, ko viņiem izvirzām, par savu nepadarīto darbu, par savu netīro apavu izskatu.

Es domāju, ka šobrīd ir sarežģīti. Ja mums būtu ārējais ienaidnieks, mēs noteikti stāvētu atkal, bet ar iekšējo ienaidnieku katram pašam ir jātiek galā. Mēs varam iedomāties, ka tie, kas tagad ir labāk apģērbti vai situētāki, ir mūsu ienaidnieki, bet tad mēs esam Krievijas revolucionāri 17. gada pozīcijās, un šādi simptomi parādās. Latvijā nav vidusslāņa, kas var sociāli stabilizēt sabiedrību, un tāpēc pastāv tāds principiāls drauds, ka var notikt konfrontācija starp dažādiem sociāliem slāņiem. Bet es

tomēr negribētu pieļaut, ka tā notiks, jo attīstība ir. Tā vienmēr ir lēnāka, nekā mums gribētos, bet es domāju, ka vaina ir mūsos – katrā pašā individuāli un, protams, cilvēkos kopā.

Ja vajadzētu, mēs stāvētu. Es – katrā ziņā.

Jūs domājat, ka latviešu tautā vēl joprojām ir vienotība?

Tā nekad nav zudusi.

Tas, par ko mēs šobrīd strīdamies, jau kādreiz ir bijis. Par tādām lietām mēs vienmēr esam strīdējušies, mēs tikai to tik asi neesam izjutuši. Iepriekšējā režīma laikā arī bija kolhoza priekšsēdētāji vai Tautas skatuves mākslinieki, kas brauca ar valsts uzdāvinātu “Volgu”. Man bija 33 gadi, kad man bija 33 gadus vecs “Moskvičs”. Es to pats remontēju. Man neviens nebija to dāvinājis. Bet man nekad nenāca prātā doma, ka tas, kurš brauc ar to “Volgu”, tas priekšsēdētājs vai Tautas skatuves mākslinieks, ir mans ienaidnieks. Ja tagad cilvēkiem, redzot kādu labāk situētu personu, rodas šādas domas, nevajadzētu tās uzkurināt. Bieži vien žurnālisti “uzpūš” tādas kaislības. Faktiski jau to labi situēto vidū droši vien ir arī cilvēki, kas to ir ieguvuši negodīgiem līdzekļiem, bet es jau viņus neesmu ne noķēris, ne pierādījis. Ja mēs paskatāmies apkārt, pierādītu lietu par šādiem noziegumiem praktiski nav. Visi par to runā, bet neviens nerunā, kāpēc es neesmu padarījis savu darbu.

Man šķiet, ka mēs pārāk daudz laika veltām, lai skatītos otra kabatā. Mēs aizmirstam, ka mums ik pa brīdim ir dotas tiesības pilnā mērā izpausties, un tās ir Saeimas vēlēšanas. Uz tām mēs ejam formāli, un pirmsvēlēšanu laikā savas partijas darbībā nepiedalāmies. Nu, ko tad mēs, cilvēki mīļie, gribam! Ja es neesmu politiski tik aktīvs, es varu tikai šķendēties, ka esmu izdarījis nepareizo izvēli vēlēšanās. Un iepriekšējās vēlēšanās arī mūsu ģimenē domas dalījās. Tā gan pavisam neliela, bet katrs tās loceklis balsoja par savu partiju. Nu, ko tad jūs gribat no valsts! Tā ir mūsu sapratne par demokrātiju. Un es nepieļauju domu, ka iestāsies kaut kāds līdzsvars ātrāk kā 10–20 gadu laikā. Mums jābūt pacietīgiem.

Vilušies ir ļoti daudzi, kas toreiz piedalījās barikādēs, jo viņi brīvu Latviju bija iedomājusies mazliet savādāku.

Manuprāt, tā iepriekšējā jeb pirmā neatkarīgā republika jau bija aizmirsusies. Kad mēs runājam ar vecomammu un viņa stāsta, kāda bija problēma vienu kurpju vai galošu iegāde, nerunājot

nemaz par velosipēda riepu, tad tā bija tā brīvība, par kuru mēs tajā mirklī stāvējām. Protams, ir ētiskas un kultūras vērtības, un tās jau nav zudušas. Un teikt, ka tās mēs neieguvām, nebūtu korekti. Mēs esam ieguvuši vairāk par to galošu pāri un velosipēda riepu. Tā jau nu gluži nav, ka mums nedarbojas sociālā aprūpe, un ka valsts pilnībā neinteresējas par saviem pabērniem. Tā interesējas nepietiekoši.

Es domāju, ka mēs pārspilējam. Nu labi, laukos iet ļoti grūti, bet nevarēja gaidīt to, ka mainīsies melns pret baltu. Mēs nebijām gatavi, mums nepietika izglītības un skaidrojuma.

Atgriezoties pie barikādēm, vai visi cilvēki zināja, kāpēc viņi iet uz tām?

Bija, protams, līdzskrējēji, un to jau arī rādīja tā laika TV pārraides un intervijas. Jaunāki zēni un meitenes tajā visā saskatīja kaut kādu eksotiku. Bet es domāju, ka lielākā daļa cilvēku saprata, uz ko viņi iet. Tā bija tāda kā kopības izpausme, demonstrācija, ka mēs esam vienots veselums. Mēs gribējām brīvību, un brīvību mēs arī ieguvām. Tādēļ es apstrīdu tos cilvēkus, kuri saka, ka mēs neieguvām to, ko gribējām. Mēs ieguvām brīvību. Un tā ir ļoti nopietna vērtība. Paņemiet vienu dzīvnieku zvēru dārzā! Piemēram, jums izskatās, ka vilks ir bēdīgs, jo viņš ir nebrīvē, bet viņam katru dienu pamet kaulu, un katru dienu viņš dabū arī kartupeli. Izlaidiet šo vilku mežā, un būs tas pats, kas notika ar mums pēc brīvības iegūšanas. Mums bija kauls un bija arī kartupelis. Mēs bijām pie tā pieraduši, un tad, kad mūs izlaida mežā, mēs vienkārši nebijām tam gatavi. Brīvam vilkam par sevi ir jāatbild, un blakus ir lielais vilks, kurš visu laiku ir dzīvojis mežā.

Tas, protams, ir neatkārtojams laiks no tā punkta, kad mums bija jāizcīna brīvība. Es esmu optimists un domāju, ka nekas tāds vairs neatkārtosies.

Kādi mēs būsim un kāda būs Latvija – tas ir jūsu rokās. Jums ir brīvība. Jūs esat mežā.

Janvāra barikādēs latvieši aizstāvēja to, par ko gadu simteniem bija cīnījušies, ieguvuši un atkal pazaudējuši – brīvību. Taču mēs nedrīkstam teikt, ka cīnījās tikai tie cilvēki, kuri piedalījās barikādēs. Tur bija tie, kas varēja un gribēja tur būt. Taču ikkatrā mājā loloja cerības par sapņu piepildījumu. Rīga bija

centrs, bet arī citās pilsētās cilvēki bija gatavi cīnīties. Un liela daļa mājās palicēju šos notikumus pārdzīvoja vēl emocionālāk tieši tādēļ, ka baidījās par tiem cilvēkiem, kas atradās Rīgā. Lai arī cik operatīvi strādāja televīzija, tomēr bieži vien cilvēki palika nezinā. Un nezina ir vēl mokošāka.

Tie cilvēki, kas piedalījās barikādēs, šos notikumus atceras ar īpašu lepnumu. Protams, daudzi ir vīlušies, jo viņi sapņoja par citādāku brīvo Latviju, taču mēs nevaram gribēt visu jau nākamajā rītā, pasniegtu uz zelta paplātes. Ir jāpaiet zināmam laikam, lai mēs iemācītos dzīvot brīvībā. Mūsu vecāki ieguva to, ko gribēja, par ko cīnījās. Mūsu uzdevums ir pacelt valsti līdz tādām līmenim, lai vecāku tā laika nākotnes cerības kļūtu par īstenību.

Jauniešiem barikāžu notikumi saistās ar bailēm, jo gandrīz ikvienam kāds no vecākiem bija tur, un bērni saprata, ka tētis var arī nepārnākt. Ir interesanti no šodienas pozīcijām atskatīties uz to laiku, domājot, kādēļ tas vispār notika, un kā mēs toreiz to bijām iedomājušies. Un vispatīkamākā ir jauniešu pārlicība, ja, nedod Dievs, kaut kas tāds notiktu vēlreiz, latviešu tauta spētu vienoties. Tas liecina, ka, neskatoties uz visiem sabiedrībā pastāvošajiem uzskatiem, jaunieši ir savas tēvzemes patrioti.

Intervējot cilvēkus un apmeklējot barikāžu muzeju, es pati ļoti daudz uzzināju par šiem notikumiem. Es nekad tā īpaši nebiju iedziļinājusies, kāpēc tas viss notika, kas tur notika un kā tas beidzās, taču, intervējot cilvēkus, mani pat pārņēma lepnuma izjūta, domājot par latviešu tautu. Ne katra tauta spēj būt tik vienota un nostāties bez ieročiem pretī ienaidniekam.

Hronoloģiski ir pagājis pietiekami ilgs laika posms, lai šos notikumus uzskatītu par vēsturi, taču, runājot ar šiem cilvēkiem un apkopojot atmiņas, šķiet, ka tas viss notika vakar. Pārsteidzoši, ka cilvēki tik spilgti atceras gan notikumus, gan tā laika izjūtas.

Andrejs Eglītis ir teicis: "Nelaieme mūs dara par vienu, svešos tuvinā, šaubās un cerībās izkarsusi, mēs kā saules smiltis tvīkstum savas tautības un tautas vienotības apzināšanos". Es ceru, ka latviešu tautai nebūs jāpiedzīvo ceturtā Atmoda kā cīņa pret ienaidnieku, bet gan kā atmoda, kad latviešu tauta atmostos no kūtruma.

Par savu zemi, par savu Latviju!

Roberts Millers,

*bijušais Zakusalas aizsardzības štāba priekšnieks, tagad LR
Zemessardzes 19. Rīgas rajona bataljona komandieris, ZS majors*

Neesmu jau nekāds rakstītājs, taču doma uzrakstīt atmiņas par Barikāžu laiku manī brieda jau labi sen. Tomēr ikreiz to aizgaiņāju, sak, aiziešu pensijā, tad arī uzrakstīšu, bet laiks iet, un pamazām viss notikušais sāk izbalēt. Nē, ne jau pašas Barikādes un Barikāžu trauksmainās dienas, bet konkrēti cilvēki, konkrēti notikumi konkrētā laikā.

1990. gada beigas un 1991. gada sākums bija ļoti saspringts laika periods. Lai gan bija pieņemta 4.maija Neatkarības deklarācija, Tautas fronte bija uzvarējusi LPSR Augstākās Padomes vēlēšanās un Ministru Padomes priekšgalā atradās Ivars Godmanis, taču reāli Latvija neatkarīga bija tikai deklarāciju līmenī. Un nu arī pār to sāka vilkties draudoši mākoņi. Maskavā M.Gorbščovs paziņoja par jaunā Savienības līguma projekta sagatavošanu, līdztekus paredzot ieviest Prezidenta pārvaldi. A.Rubiks kopā ar A.Kaulu un A.Klaucēnu izveidoja Vislatvijas glābšanas komiteju. LTF izsludināja parakstu vākšanu pret jauno Savienības līguma noslēgšanu. Tika savākti vairāk kā 1 000 000 parakstu. Tāda bija Tautas griba. Ivars Redisons izstrādāja X stundas plānu. Latvijas neatkarībai naidīgie spēki decembrī Latvijā organizēja sērijveida sprādzienus. Interfrontiešu kongress pieņēma aicinājumu PSRS Tautas deputātu kongresam ieviest Latvijā Prezidenta pārvaldi. 1991. gada 2. janvārī OMON okupēja Preses namu, Viļņā tika ieņemta Lietuvas Demokrātiskās strādnieku partijas mītne. Latvijas republikāniskā streika komiteja pieprasīja Latvijas valdības atkāpšanos. Latvijā un Lietuvā no Pleskavas un citurienes ieradās gaisa desanta karaspēka u.c. specvienības. Lietuvā atkāpās K.Prunskienes valdība, Lietuvas televīziju aplenca padomju armijas bruņumašīnas, Viļņā tika ieņemts preses nams. Baltijas Kara apgabala virspavēlnieks F.Kuzmins un Baltijas Kara apgabala gaisa spēku ģenerālis Timčenko draudēja ar ieroču lietošanu.

Pēdējo dienu notikumi arī bija Tautas frontes Domes sēdes, kas notika Latvijas Valsts universitātes Lielajā aulā 1991. gada 12. janvārī, galvenie apspriežamie jautājumi. Tajā laikā arī es aktīvi darbojos LTF Domē. Tika izspriests un secināts, ka Latvijai draud lielas briesmas, un jānodrošina stratēģiski svarīgo objektu apsardze. Rīgā tādi objekti bija Augstākā Padome, Ministru Padome, Latvijas televīzijas komplekss Zaķusalā, Latvijas Radio, tālsarunu centrāle Dzirnau ielā, Ulbrokas radiostacija, telegrāfs u.c. Sagatavoja un pieņēma Aicinājumu pasaules tautām, nolēma rīt, 13. janvārī, pulksten divos sasaukt Vislatvijas Tautas manifestāciju Daugavmalā. Sēde beidzās ap pieciem pēcpusdienā. Pēc sēdes vēl un vēl ar citiem domniekiem pārrunājām situāciju Latvijā, kaimiņu republikās, notikumus Maskavā un visā Savienībā. Vakarā aizbraucu uz Īpašo vienību štābu Hospitāļu ielā. Noskaidrojās, ka rīt būs sanāksme un vajadzēs saņemt pilnvaru un uzdevumus dažādu stratēģiski svarīgu vietu apsardzei Rīgā. Tad arī braucu mājās, tomēr diena ar to vēl nebeidzās.

Ap deviņiem vakarā atskanēja zvans no Īpašo vienību štāba – man steidzīgi bija jāierodas, un es devos atpakaļ uz Rīgu. Štābā bija pulcējušies visi Rīgas pilsētas un tuvākās apkārtnes Īpašo vienību (ĪV) priekšnieki. Tolaik pats biju Rīgas rajona ĪV priekšnieks un strādāju Rīgas rajona Izpildu komitejā par rajona kārtības sargu štāba vadītāju.

ĪV štābā tika izvirzīti konkrēti uzdevumi Rīgas stratēģiski svarīgāko punktu apsardzei. Bez konkrēto objektu apsardzes bija jāveic arī nepārtraukta OMON bāzes, Centrālkomitejas un omoņiešu pārvietošanās novērošana. Vēl liela uzmanība bija jāpievērš tiltiem pār Daugavu, pastam, bankai un citiem objektiem. Man tika dots uzdevums organizēt Zaķusalas televīzijas kompleksa aizsardzību. Tātad – Rīgas rajona ĪV dalībniekiem – uz Zaķusalu. Nākošās dienas rītā bija jāierodas ar transportu ĪV štābā, lai automašīnai uzstādītu rāciju un dotos uz Zaķusalu. Uzdevums bija ārkārtīgi nopietns un, jau braucot mājup, pārdomāju, kā šo uzdevumu godam izpildīt. Vēl tajā pašā vakarā Inčukalna MRS sarunāju busiņu “Latvija”, vienojos ar šoferi Ulđi Mūrnieku par izbraukšanas laiku, kā arī sazvāņijos ar Rīgas rajona ĪV ciņas treneri Gunāru Kurcenbaumu.

1991. gada 13. janvāris. Ap pusdeviņiem no rīta ieradāmies Rīgā, Hospitāļu ielā ĪV štābā, kur mūsu “Latvijai” uzstādīja rāciju, lai

varētu sazināties ar ĪV štābu, saņemu pilnvaru, ar kuru kļuva par Zaķusalas televīzijas kompleksa aizsardzības štāba priekšnieku. Un tā ap desmitiem ieradāms Zaķusalā. Ar mani kopā bija Uldis Mūrnieks, Gunārs Kurcenbaums un TV dalībnieks Valters Gobiņš.

Apstājāms stāvlaukumā pie dzeltenas divstāvu mājas studijas priekšā, kurā bija iekārtotas sardzes pulka miliču atpūtas telpas, televīzijas remonta un celtniecības iecirknis. Mūs sagaidīja ar automātiem bruņoti apsardzes miliči, kuriem uzrādīju savu pilnvaru un teicu, ka turpmāk kopīgi apsargāsim televīzijas kompleksu. Sagaidītāji smīnēdami noklausījās un, sazinoties ar savu priekšniecību, teica, lai gaidām tās ierašanos. Pēc pāris stundām arī ieradās sardzes pulka komandieris un, apskatījis manu pilnvaru, visai neapmierināts apvaicājās, ko tad es no viņa gribot un kā es no savas puses stādoties priekšā šo Zaķusalas kompleksa aizsardzību. Jā, viņa attieksme bija gan izsmejošā, gan noraidošā. Un kas tad bija no mūsu puses – viens bārdainis ar papīru, kas nosaukta par pilnvaru, vēl trīs vīri un “Latvija” ar rāciju. Un tomēr augstprātīgais sardzes pulka komandieris Sabirovs ierādīja mums telpas caurstaigājāmā istabā tajā pašā dzeltenajā mājā. Un cauri staigātāji bija tie paši apsardzes miliči. Turpmāk savu štābu sarunās saucām par “Dzelteno māju”.

No rīta uzzināju par traģiskajiem nakts notikumiem Viļņā, kur padomju armijas tanki un bruņumašīnas aplenca Lietuvas Augstāko Padomi un triecienā ieņēma televīzijas ēku. Bija 14 kritušie un vairāk kā 100 ievainotie. Šis notikums vēlreiz parādīja, ka padomju armijas specvienības izceļas ar īpašu nežēlību un cinismu pret neapbruņotiem mierīgajiem iedzīvotājiem.

Pa radio jau bija izskanējis Daiņa Īvāna aicinājums Latvijas tautai doties uz Rīgu, lai aizsargātu stratēģiski svarīgos objektus. Ap vienpadsmitiem arī ieradās pirmā automašīna “ZIL-133” un apstājās netālu no Dzeltenās mājas. Šoferis teica, ka esot atsūtīts Zaķusalas aizsardzībai.

Kopā ar Gunāru Kurcenbaumu apstaigājām Zaķusalas teritoriju, rūpīgi izpētījām ieejas durvis un logus gan televīzijas studijas ēkai, gan arī televīzijas tornim. Tāpat rūpīgi izpētījām arī Salu tilta nobrauktuves un gājēju ejas. Kā to visu nosegt? Kā nosargāt?

Un tad ap pulksten četriem sāka plūst ļaužu masas, arī pa kādai

automašīnai. Tā kā jau bijām salu papētījuši, sākām cilvēku izvietošānu. Ap sešiem septiņiem sāka ierasties smagā tehnika: lielie traktori ar un bez piekabēm, smagās automašīnas, baļķu vedēji. Smagais transports ieradās tādā daudzumā, ka radās problēmas ar tā izvietošānu.

No Ādažiem ieradās Kārlis Bērziņš ar kundzi, no Salas pagasta Modris Kalliss, no Rumbulas Andrejs Mauriņš. Sākām reģistrēt cilvēkus – grupas vecāko un cilvēku skaitu, kas bija kopā ar viņu. Kaut gan bija plānots, ka televīzijas komplekss būs jāsargā Rīgas rajonam, taču pēc lielās Manifestācijas viss bija sajucis. Varbūt, ka tā arī bija labāk, kas to lai zina.

Smagais transports nāca klāt visu nakti. Ap četriem pieciem smagais transports bija principā izvietots. Katrā Salu tilta pusē tika izveidotas divas “slūžas”, tādā veidā nobloķējot tiltu no katras puses dubultīgi, bez tam pa vidu vēl izvietojot pietiekami daudz transporta, lai vajadzības gadījumā vēl vairākās vietās tiltu noslēgtu. Abās nobrauktuvēs no tilta uz salu vienā rindā arī tika izkārtota smagā tehnika, tāpat tika bloķēti abi salas krasti. Daļa ļaužu dežūrēja salas daudzajos posteņos, pārējie teritorijā pie uguns kuriem. No daudzām mežrūpniecību saimniecībām bija savesti baļķi, šoferiem bija līdz motorzāģi. Un viss tika likts lietā. Ap pusnakti jau visa Zaķusala bija vienos uguns kuros. Lai gan ļaudis bija satraukti, tomēr garastāvoklis bija mozs, un visi bija apņēmības pilni stāvēt līdz galam. Tādu fantastisku tautas vienotību savā mūžā redzēju pirmo reizi un laikam arī pēdējo... Visa studijas plašā halle bija ļaužu pilna, studijas hallē un uz studijas pirmā balkona uzstājās gan ansambļi, gan atsevišķi dziedātāji un mūziķi. Arī pie uguns kuriem skanēja dziesmas, sprēgāja joki.

Otrajā dienā Zaķusalā parādījās Latvijas Tautas frontes Domes valdes pārstāvis Ainārs Bašķis, kurš nodibināja koordinācijas štābu. Šis štābs izvietojās TV somu pirtī, kura atradās atsevišķā sarkanā mājā pretim studijas ēkai. Kopā ar A.Bašķi darbojās kinorežisors Varis Krūmiņš, Aivars Stārasts, Vladislavs Bratkus, Māris Ivkins un vairāki citi. A.Bašķis noorganizēja medpunktu TV ēkā, no Ministru Padomes Lietu pārvaldes dabūja rācījas, no zvejnieku kolhoza “Auda” – pārnēsājamās rācījas un zvejnieku tīklus, tika sarunāti arī trīs zvejas kuģīši, troses, degviela. Koordinācijas centrs nodarbojās ar apgādes jautājumiem.

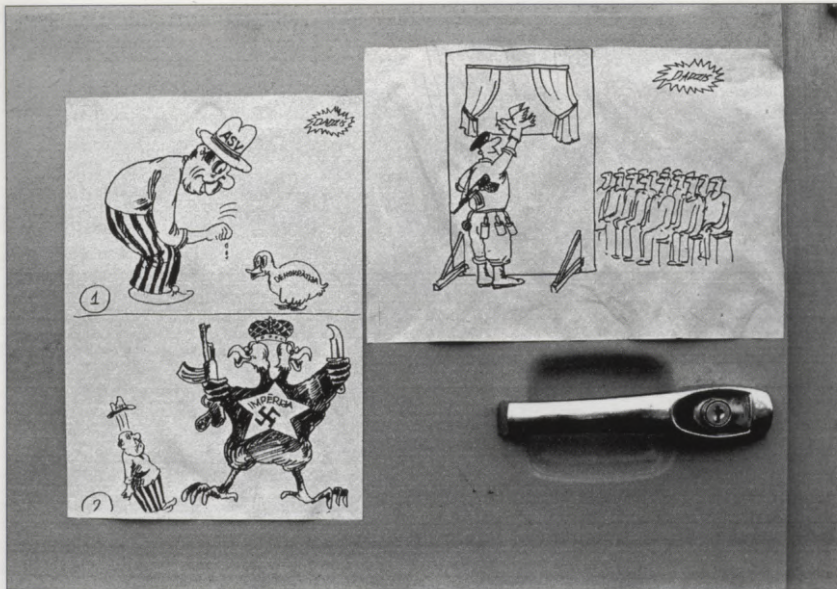

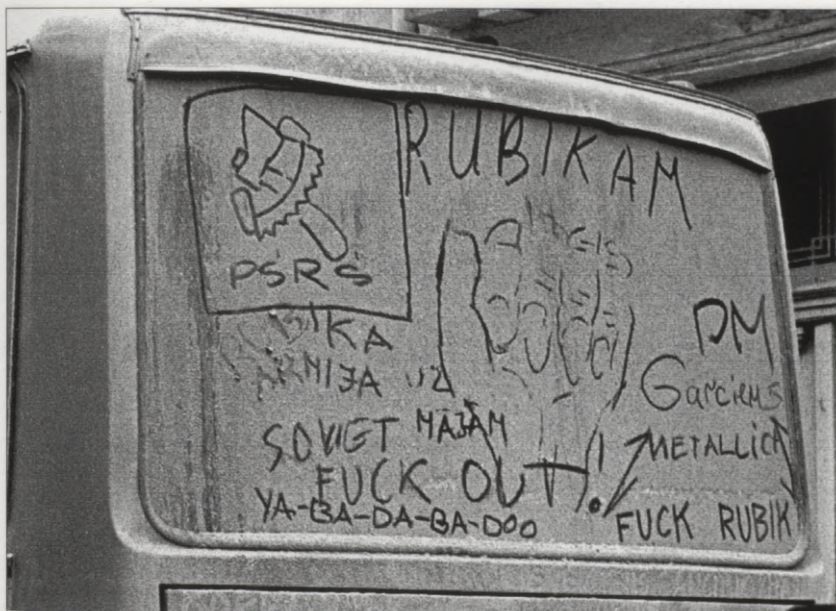
Barikāžu folklorā

Foto: Juris Krieviņš

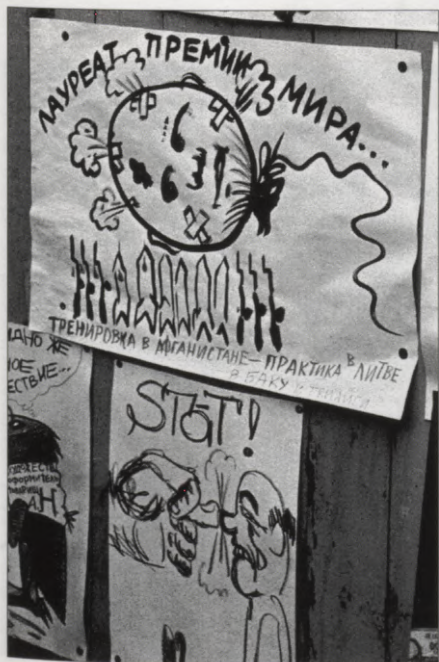
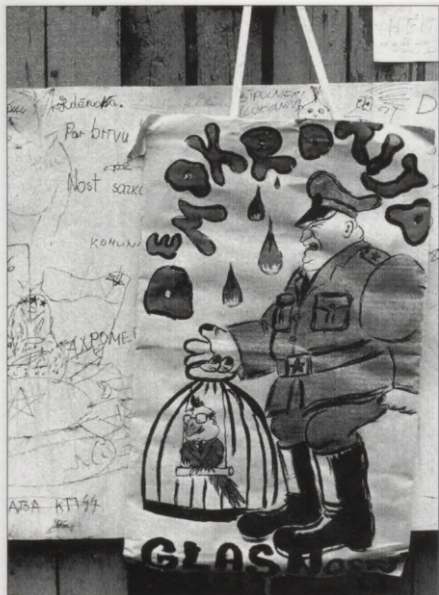

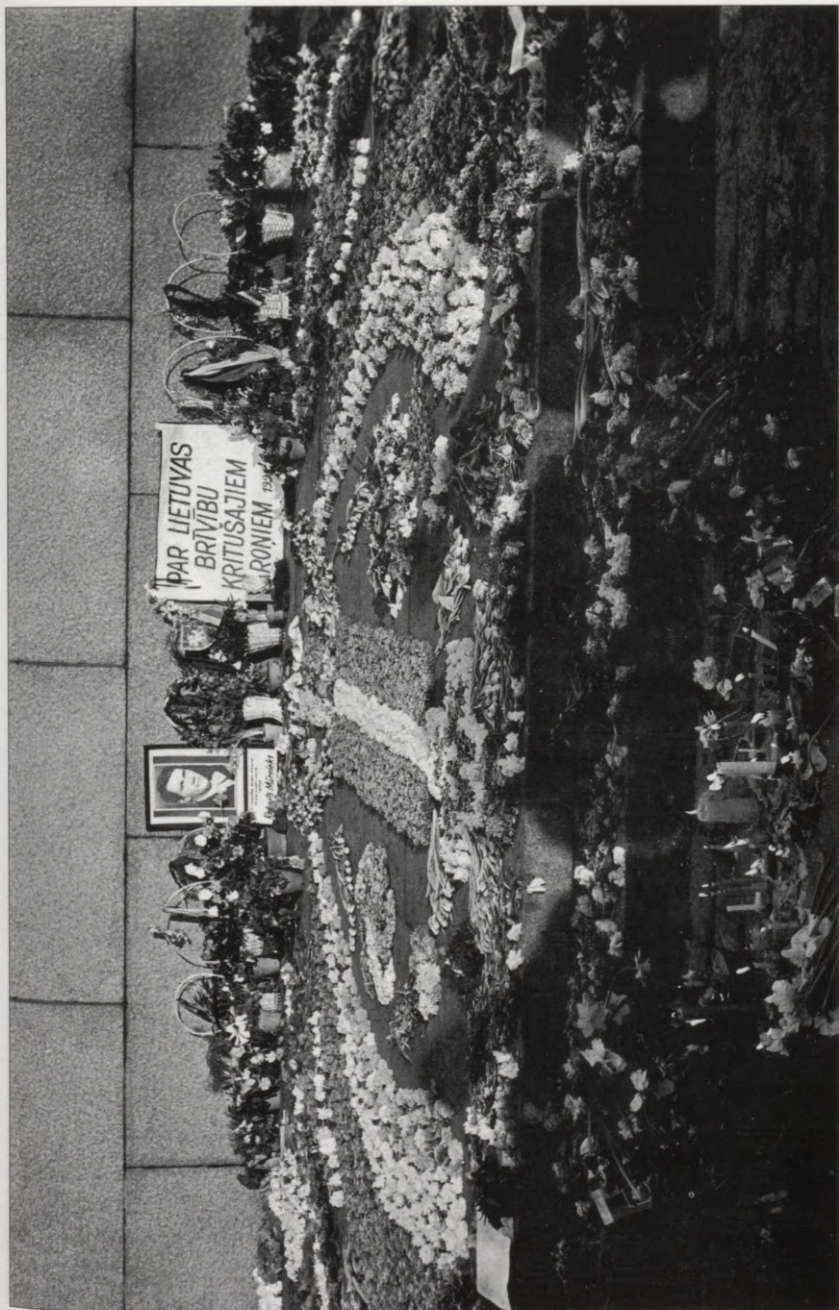

X BARIKĀDES

Aizsardzības organizācija bija ļoti nopietns un sarežģīts darbs, jo gan ļaudis, gan tehnika mainījās dažādos laikos. Citi atbrauca uz 12 stundām, citi uz visu diennakti, vēl citi uz nenoteiktu laiku. Regulāras instruktāžas un nepārtrauktas posteņu pārbaužu. Jebkādas automašīnas ielaišanu starp slūžām un vēl tālāk – uz studiju vai torni bija jāiet pārbaudīt.

Ļaudis bija ļoti dažādi, no visas Latvijas. Arī dzīves pieredze bija dažāda. Ar vīriem, kuri bija dienējuši Afganistānā, “specnazā”, jūras kājniekos vai arī kā īpaši apmācīti, kopīgi izstrādājām jau samērā nopietnu Zaķusalas aizsardzības plānu. Tas paredzēja TV studijas ēku apvilkt ar tīkliem, brīvajos laukumos izvietot tā sauktos trijkājus, lai nepieļautu helikopteru nolaišanos, pāri Daugavai naktī nostiept troses, lai naktī slepus pie salas nepieklūtu ar laivām vai kuteriem, apkārtni novērot visā salas teritorijā (arī no TV torņa un studijas 20. stāva), nepārtraukti patruļēt. Bija nepieciešams nodrošināt regulāru sardzes maiņu un nepārtrauktu sakaru uzturēšanu starp posteņiem un aizsardzības štābu, starp aizsardzības štābu un Koordinācijas štābu, kā arī ĪV štābu.

Nevaru vairs precīzi pateikt – 14. vai 15. janvārī ieradās trīs zvejas kuģīši. Divi zvejas kuģīši tika izvietoti abpus TV studijas ēkai un trešais – pie Salu tilta TV torņa pusē. Kuģīši bija paredzēti trošu nostiepšanai pār Daugavu, kā arī iespējamo ievainoto transportēšanai uz Rīgas pilsētas slimnīcām. Sākumā doma bija tāda, ka gan pilsētas pusē, gan Pārdaugavā Zaķusalai pretim stāvētu ātrās palīdzības automašīnas. Taču vēlāk šī iecere tika atmesta. Mašīnas tomēr vajadzīgas darbam pilsētā, arī apkārt braukājošie omonieši varētu tām pievērst uzmanību un tādā veidā izjaukt iespējamo ievainoto transportēšanu. Pārdaugavā ievainotos varētu uzņemt Rīgas 2. slimnīca, Stradiņa slimnīca, bet centra pusē – centrā atrodošās slimnīcas.

Pie katra kuģīša arī krastā bija uguns kuri un daudz cilvēku, tomēr starp šiem daudzajiem bija tikai daži noteikti cilvēki, kuri bija atbildīgi par konkrētajiem posteņiem. Tieši tāpat bija arī visos citos posteņos. Cilvēku bija ļoti daudz, bet katrā postenī bija posteņa vecākais, kurš rūpējās par kārtību, par maiņām, lai nekur nebūtu tā, ka visi ir ar kaut ko aizņemti vai atpūšas, bet posteņa īstais uzdevums palicis novārtā. Sakaru līdzekļi tomēr nebija pietiekošā vairumā, tādēļ visi posteņi tika regulāri

apsekoti. Vairākiem posteņiem bija arī specifiski nosaukumi. Postenis "Elle" atradās starp TV studiju un dzelzceļa tiltu. Tā pastāvīgais priekšnieks bija Ainis Englands, kurš tika iesaukts par "čukču", ņemot vērā Aiņa izskatu – gari tumši mati, melna bārda un ūsas. Pēc izskata tai laikā – nu īsts čukča. Ceru, ka viņš uz mani neapvainosies par šo aprakstu, bet tais tālajos laikos tā bija. Postenis "Plaušas" – TV studijas apgādes vieta ar svaigu gaisu – tik tiešām bija TV studijas plaušas. Postenis "Jūra" – nobrauktuve no Salu tilta uz TV studiju, postenis "Balodis" – nobrauktuve uz TV torni.

Apmēram 14.-16. janvārī pie mums ieradās bijušais padomju armijas pulkvedis Voldemārs Jaronis kopā ar vairākiem vīriem. Spriedām par nopietnu aizsargbūvju izveidošanu no dzelzsbetona blokiem. Šie vaļņi tiku izveidoti ap TV studijas ēku, tāpat arī starp TV torni un Salu tiltu. Daži bloki būtu nepieciešami uz nobrauktuvēm no Salu tilta. Un dažas stundas vēlāk no dzelzsbetona rūpnīcām uz Zaķusalu sāka plūst automašīnas ar blokiem. Ieradās arī autokrāni, un nu jau īstas barikādes auga augumā.

Pa šo laiku gan omonieši, gan citas padomju armijas specvienības veica daudzus uzbrukumus dažādiem objektiem pilsētā, izprovocēja sadursmes, lai destabilizētu stāvokli valstī.

Katra automašīna, kura brauca lejā uz TV studiju vai TV torni, tika pārbaudīta – vai netiek ievesti ieroči, aizdomīgas personas, arī alkohols. Pārbaudīja arī braucēju dokumentus. Televīzijā strādājošajiem problēmu principā nebija, taču par citiem tika rūpīgi noskaidrots, pie kā viņš brauc, un tikai pēc saskaņošanas ar attiecīgo TV centra amatpersonu apmeklētājs tika ielaists TV centra teritorijā un tālāk – studijā vai tornī. Uz nakti Salu tilts tika pilnībā nobloķēts, un satiksme starp Pārdaugavu un Rīgas centru pa šo tiltu tika pārtraukta.

Atceros, ka vienā no instruktāžām par tilta slēgšanu kāds cilvēks garā, tumšā mētelī centās iejaukties un stāstīja par 2. autokombināta automašīnu pārklūšanu tiltam agri no rīta nākamajā dienā. Cilvēks likās kaut kur redzēts, taču pēc pāris viņa mēģinājumiem kaut ko iebilst samērā nikni viņu aizraidīju, lai ne-traucē jaunās maiņas instruktāžu. Pēc instruktāžas atgriezās savā stābā Dzeltenajā mājā. Pēc britiņa štābā ienāca toreizējais satiksmes ministrs Jānis Janovskis un, atvainodamies stādījās

priekšā. Tad arī viņu atpazinu un arī atvainojos par savu pirmītējo nekorekto attieksmi uz tilta. Savstarpēja atvainošanās tika abpusēji pieņemta un noskaidrojās, ka automašīnām agri no rīta jābrauc uz piena, gaļas kombinātiem un maizes ceptuvēm, lai pilsētas veikalus apgādātu ar pārtiku, taču arī šeit mana atbilde bija ļoti strikta – ja situācija pilsētā būs normāla, viena tilta josla tiks atvērta savlaicīgi, ja nē – jāizmanto citi tilti. Un ministrs to ļoti labi izprata. Viņš taču ar visu sirdi un dvēseli bija ar mums. Rīts pilsētā bija salīdzinoši mierīgs, un 2. autokombināta mašīnas brauca pa Salu tiltu.

Runājot par tilta bloķēšanu, jāteic, ka bija arī tāds moments: tika atvests uz Augstākās Padomes veidlapas rakstīts rīkojums par Salu tilta blokādes pārtraukšanu. Rīkojums bija ar Odiseja Kostandas parakstu. Tomēr tilta blokāde pārtraukta netika. Un mans lēmums bija pareizs, jo nākamajā dienā, skaidrodams šī rīkojuma identitāti, sazinājos gan ar O.Kostandu, gan I.Godmani. Abi man apgalvoja, ka viņi par šādu rīkojumu neko nezina, taču tāds rīkojums tajā laikā bija. Un par tā izcelsmi vēl šodien neko nezina. Droši vien, par to šodien neviens neinteresējas, bet vai, kā vajadzētu. Varbūt vēl šodien šis vai šie cilvēki sēž atbildīgos amatos un kārtu lietas Latvijai nelabvēlīgā virzienā.

Uz mūsu Dzeltenu māju nepārtraukti tika vesti visādi pārtikas produkti. Kolhozi, dažādi pārtikas rūpniecības uzņēmumi, ēdnīcas, kafejnīcas, kā arī daudzas privātpersonas veda maizi, gaļu, desas, sviestu, sieru, sagatavotas sviestmaizes, cepumus un bulciņas. Ar nepārtrauktiem un apjomīgiem pārtikas pievedumiem arī radās problēmas. Dažbrīd mūsu štābs bija tā piekrāmēts ar produktiem, ka tajā gandrīz nebija vietas mums pašiem. Stacionāra barošanas vieta bija iekārtota trolejbusa vagonā, kas stāvēja Zaķusalas trolejbusu līnijas galapunktā. Izveidojām vēl divas pastāvīgas ēdināšanas vietas netālu no mūsu štāba – Dzeltenās mājas. Ļoti daudzās vietās uz Salu tilta spontāni izveidojās barikāžu dalībnieku ēdināšana – apstājas kāda automašīna, bagāžnieks vaļā, un apkārtesošie tiek aicināti nākt un paēst karstu zupu, otro ēdienu vai sviestmaizes, kā arī iedzert karstu tēju, kafiju, buljonu. Atceros, ka pats karstos dzērienus izmantoju samērā bieži, jo balss piesmaka aizvien vairāk – tas taču notika janvārī, laiks bija auksts, nepārtrauktās posteņu pārbaudes un instruktāžas lielajam ļaužu skaitam darīja savu. Ba-

rošana notika arī tai Zaķusalas pusē, kur atradās televīzijas tornis. Atceros, kāda ģimene, sacepusi vairāk kā pusi cūkas, maize klāt, karsta tēja – un ļaudis paēduši un sasildījušies. Tagadējais vienības “Vanags” komandieris ar savu kundzi uzskatīja, ka viņi šādā veidā vislabāk var atbalstīt barikādes.

Reiz, ejot pa studijas plašo foajē, ievēroju, ka atkritumu urnās samestas sviestmaizes, no kurām noņemta desa, gaļa vai siers. Tas mani šokēja, un tūdaļ, piegājis pie mikroфона, teicu, ka tik daudzi cilvēki atnes varbūt pēdējo, ko var atraut ģimenei, bet šeit jau daži tā izlaidušies, ka pat sviestmaize jau kļuvusi par prastu, ka dažs labs jau aizmirsis, kamdēļ viņš šeit ieradies – tagad dzīvo siltumā, klausās mūziķu priekšnesumus, bet pats kļuvis par nekauņu un lopu. Vēl īsti nebiju savu sakāmo pabeidzis, kad atkritumu urnas jau bija pazudušas. Pēc tam gan neko tamlīdzīgu netiku ievērojis. Arī tādas atmiņas ir svarīgas.

Bija viens brīdis, kad ļoti nopietni sastrīdējāmies ar Aināru Baški. Mani ārkārtīgi satrauca situācija, ka plašā TV studijas halle bija pilna ar cilvēkiem. Doma jau it kā nebija slikta – šeit bija silts, skanēja mūzika, ja pareizi atceros, bija arī televizors, un ļaudis no ugunskuriem, tāpat pēc nomainīšanās no posteņiem varēja ienākt un apsildīties. Taču ievēroju, ka jau izveidojusies viena daļa “iedzimto”, kas uz iekšējām kāpnēm bija iekārtojuši guļas vietas un jutās kā mājās pie pilnas pansijas, un katrs, kurš viņu patraucēja, lai tiktu garām, tika uzskatīts gandrīz vai par tautas ienaidnieku. Otrs aspekts bija nesalīdzināmi nopietnāks. Mēs jau gan īpaši neuzticējāmies apsardzes pulka miličiem, taču, ja tomēr omonieši tiktu līdz šejieni un kāds no šiem miličiem būtu mūsējais un gribētu pildīt savu pienākumu, tad šīs ļaužu masas kavētu to darīt. Būtu neiedomājams upuru skaits. Uzskatīju, ka studijas halle pilnībā jāatbrīvo no nepiederošajiem, atstājot tur tikai dažus vīrus, kuri neuzkritoši novērotu apsardzes miliču darbību. Bija 17. janvāra rīts – strīdējāmies ar Aināru siltajā TV studijas dežuranta telpā. Atbildot uz maniem argumentiem, Ainārs sāka izteikt savējos, taču, nesagaidot atbildi, ieraudzīja mani cieši aizmigušu. No barikāžu sākuma bija pagājušas četras diennaktis – bez atelpas un atpūtas.

Mani argumenti tomēr bija spēcīgāki, un daudzie cilvēki maz pamazām no studijas halles tika izraidīti. Pēc tam, jau nopietni domājot par iespējamajiem upuriem un TV studijas aizsardzību,

vērsos pie ļaudīm studijas priekšā. Teicu, ka tagad katram nopietni jāpārdomā sava attieksme par šo lietu, kas var beigties ļoti traģiski. Visus bērņus un pusaudžus jāsūta mājās, sievietes varētu rūpēties par ēdināšanu, par uguns kuriem, bet vīriem, kuri pilnībā izpratuši stāvokļa nopietnību un ir gatavi vajadzības gadījumā ziedot arī savu dzīvību, lūdzu nostāties televīzijas studijas priekšā vienā rindā – lai varētu redzēt, ar ko varam rēķināties nopietna uzbrukuma gadījumā. Atzišos godīgi, ka, pārrunājot ar Gunāru Kurcenbaumu šo ļoti nopietno un atbildīgo momentu, nekādas īpašās cerības nelolojām. Taču rinda ļoti ātri stiepās garumā gar visu studijas ēkas priekšu, tad tā dubultojās, tad parādījās trešā rinda, tad ceturrtā. Bijām vairāk nekā ļoti pārsteigti, un sirdi ielija lepnums par šiem vīriem, par savu tautu. Ar plikām rokām pret apbruņotiem, labi apmācītiem omoniešiem un “specnaziem”, pret dižo padomiju par savu zemi, par savu Latviju! Jāatzīmē, ka šai ierindā bija arī sievietes, un viņas ne par ko nebija pierunājamas atstāt šo ierindu. Lai piedod man tie vīri un sievas, ka sākumā šaubijos.

Šai laikā bija arī vairākas sanāksmes pie Ministru Padomes priekšsēdētāja I. Godmaņa, un jāteic, ka valdības vadītājs pilnībā atbalstīja barikādes. I. Godmanis arī pats bija ieradies Zaķusalā, lai savām acīm redzētu situāciju uz vietas.

Aizsardzības štābā pie rācijām nepārtraukti dežūrēja sakarnieki, kuri atzīmēja visas ziņas, kas pienāca pa radio sakariem. Visu informāciju centāmies pārbaudīt, sazinoties gan ar Tautas pretestības štābu, gan valdības štābu, ĪV štābu, gan ar citām barikāžu vietām. Mūsu štābā bija gan parastais telefons, gan valdības telefona līnija. Par nopietnākiem paziņojumiem rūpējās TV – vajadzīgākās ziņas uzreiz tika laistas ēterā.

Pienāca 20. janvāris. Omonieši kopā ar “specnazu” iebruka Iekšlietu ministrijā. Ēka tika ieņemta. Apšaude Bastejkalnā, bija kritušie. Un Zaķusalā pirmie ieradās japāņu žurnālisti ar video materiālu, kurš tūlīt gāja “gaisā”, un pasaule uzzināja par kārtējo padomju noziegumu. Liekas, ka vēl tai pašā vai nākošajā vakarā ieradās milicijas darbinieki no Kurzemes, un pirmo reizi redzēju, ka milicijas darbinieki ir simtprocentīgi mūsējie. Kopā ar viņiem izstaigājām visu studijas ēku un izpētījām reālas vietas, no kurienes jau ar ieročiem varētu aizstāvēt TV studijas ēku. Šai naktī varējām justies drošāk. Vēlāk noskaidrojās, ka

kāds no oficiālajiem sardzes milīciem – jauns puisis, tricēdams kā apšu lapa, atdevis automātu mūsu vīram, kurš karojis Afganistānā, un lūdzis, lai šis stājoties viņa vietā. Kopā ar Kurzemes milīču vecāko, pārbaudot posteņus, to arī konstatējām.

Brauca pie mums arī daudzi žurnālisti – gan no mūsu avīzēm, gan arī no Krievijas, pat no tālās Sibīrijas. Pat atsūtīja avīzi ar fotogrāfiju, kur biju nosaukts par “baķku Mahno”. Bija pie mums arī kāds latviešu puisis no tālās Jakutijas, kas gan runāja tikai krieviski, taču par katru cenu vēlējās būt barikāžu dalībnieks un nekādā gadījumā negribēja palikt viesā vai novērotāja statusā un regulāri gāja uz posteni “Elle”.

Vēl kāds gadījums. Kopā ar G. Kurcenbaumu devāmies uz TV torņi, kad ieraudzījām vienreizēju skatu. Vīrs, vēl raženāks augumā kā Juris Vectirāns, nāca mums pretim, kaklā pakārti divi Kalašņikova automāti un katrā padusē – pa apsardzes milīcim. Tiem kājas kā sapītas pinas, reizēm skar zemi, reizēm arī nē. Uz jautājumiem, kas par lietu, kas viņam padusēs un kurp dodas – vīrs lēnprātīgi, smaidīdams stāsta: esot nedaudz iedzēruši, un nevarot taču milīčus ar automātiem pamest nelaimē, stiepjot uz viņu sardzes telpām. Arī tā bija.

Kādā dienā bija ieradies arī okupācijas armijas laikraksta “Za roģinu” korespondents. Vairāk vai mazāk iepazinies ar barikādēm un noklausījies atbildes uz uzdotajiem jautājumiem, viņš izteica savus secinājumus: ko nu jūs kā tādi puisiļi te kariņu spēlējat. Jebkura padomju armijas vienība jūs te viens un divi sasītīs lupatās! Neatceros viņa dienesta pakāpi – vai padomju apakšpulkvedis vai pulkvedis, bet latvietis gan... Saprātu, ka mēs tiekam uzskatīti par galīgiem nejēgām un diletantiem, neskatoties uz to, ka starp mums bija arī virsnieki, kas karojuši gan Afganistānā, gan citur, kur padomju armija sniedza savu “palīdzīgo roku”. Iespējams, ka viņš bija augstas klases inženiertehniskais speciālists, bet varbūt līdz augstajai dienesta pakāpei uzkalpojies kā politdarbinieks, sludinādams komunisma idejas un ideālus padomju karavīriem, un beidzot kļuvis par “Za roģinu” korespondentu. Taču kāda gan nozīme tam, kāds speciālists viņš bija, jo nekādus padomus aizsardzības uzlabošanai viņš nedeva. Barikādes taču galu galā bija pret viņa maizes tēviem un varbūt arī pret viņa paša pārliecību.

Pārskatot tagad tā laika saņemto ziņojumu žurnālus, konstatēju,

ka 19. janvārī plkst. 19.45 saņemts ziņojums par to, ka astoņi valsts autoinspekcijas darbinieki, paņemot līdzī arī autoinspekcijas "žiguli", pārgājuši omoniešu pusē. Starp citu, šie "varonīgie" autoinspektori kunga prātā arī bija piebraukuši pie Salu tilta barikādēm. Ne vienu reizi vien uz Salu tilta pie posteņiem piebrauca omonieši – šad un tad sadzērušies, kādreiz arī skaidrā. Vienmēr viņi pieprasīja, lai viņus laiž tālāk, lai mēs aizvācoties, un draudēja, ka tā neesot problēma – ieņemt televīzijas studiju. Visi šie aicinājumi un draudi parasti tika izteikti kopā ar sulīgiem krievu lamuvārdiem. Protams, viņi netika ielaisti, taču, lai izvairītos no iespējamās ieroču pielietošanas, aicinājām uz pārrunām ar atbraukušajiem "kolēģiem" TV apsardzes milicis. Svarīgi atcerēties, ka sākotnēji OMON tika dibināts cīņai ar noziedzību, taču tad, kad Latvijas PSR komunistu vadonis A. Rubiks omoniešus iesaistīja politiskajā cīņā, tad itin bieži bijušie kolēģi nostājās dažādās barikāžu pusēs. Šādi notikumi atkārtojās ik pa laikam un palielināja jau tā lielo spriedzi. Situācija dažbrīd bija ļoti tuva eksplozijai, taču vienmēr izdevās to novērst. Neesmu ticīgs, bet, paldies Dievam, Zaķusalā līdz tam nenonāca, taču Lietuvā šāda slepkavošana notika.

Kā jau minēju, posteņos stingri pārbaudīja, vai salā netiek ievesti alkoholiskie dzērieni, taču skaidrs, ka kabatas jau nevienam nepārbaudīja. Tomēr vairākas reizes naktī pieķērām alkohola tirgoņus, un tie ar kaunu un negodu tika izvadīti no Zaķusalas. Netaisos apgalvot, ka šai laikā nekas un nemaz netika lietots, taču piedzērušo nebija. Ja arī pie uguns kuriem šur tur kāds ieņēma pa "kamparam" siltumam, tad tas nenozīmēja, ka tur notika dzeršana, bet bija jau arī kādi izņēmumi. Vairs neatceros, no kura Latgales kolhoza bija ieradies pilns autobuss ar cilvēkiem, un autobusā līdzī vesels balons ar vietējām "krūmu šalkām". Ar šī autobusa pasažieriem gan nācās ļoti daudz un nopietni noņemties.

Štāba rīcībā no Rīgas taksometru parka bija atsūtītas divas "Latvijas" un divas "Volgas". Sākumā domāju, ka taksometru parka vadība arī atsaukusies aicinājumam – visi uz barikādēm. Bet nē, biju aļojies, jo, kā vēlāk noskaidrojās, Ministru Padomes Lietu pārvalde tekoši norēķinājās ar Rīgas taksometru parku par automašīnu izmantošanu. Mašīnas ļoti bieži tika izmantotas daudzos novērošanas braucienos, lai pārbaudītu saņemtās

informācijas patiesīgumu. Tika vesti cilvēki uz tālākiem posteņiem – uz torni un salas dienvidu galu, kādreiz kāds aizgādāts uz mājām vai uz kādu ārstniecības iestādi, braucieniem uz Ministru Padomi, Rīgas rajona padomi vai kādu citu iestādi. Tomēr pats galvenais bija informācijas pārbaude. Viena automašīna regulāri atradās rezervē. Situācijai stabilizējoties, automašīnu skaits tika samazināts.

Līdz šim savās atmiņās esmu pievērsies tikai televīzijas studijas un Salu tilta aizsardzības jautājumiem, tādēļ varētu likties, ka par televīzijas torņa aizsardzību nemaz nebija domāts, un tas uz mani neattiecās. Tomēr tā tas nebija. Satiekot Zaķusalā tautfrontiešus Aivaru Ērgli un Pēteri Zviedri, vienojos, ka, mainoties ik pēc diennakts, viņi atbildēs par torņa aizsardzību. Lielākā daļa brīvprātīgo Zaķusalas aizstāvju pieteicās Dzeltenajā mājā, taču bija arī tādi, kas pa taisno devās tieši uz torni. Tādēļ arī katru rītu un katru vakaru saskaņojām nepieciešamo cilvēku skaitu. Viena no taksometru parka automašīnām pastāvīgi dežūrēja pie televīzijas torņa.

Traģiskie notikumi Bastejkalnā un Iekšlietu ministrijā šokēja cilvēkus, taču nesalauza viņu apņēmību un ticību Latvijas neatkarībai, tie savā ziņā kļuva par cilvēku vienotāju. Un trauksmainās barikāžu dienas turpinājās – mainījās ļaudis posteņos, mainījās ļaudis pie uguns kuriem, bet apņēmība aizsargāt Latvijas televīzijas centru palika nemainīga.

Turpmākajās dienās stāvoklis valstī vairāk vai mazāk nostabilizējās. Barikādes Rīgā bija pasaules masu mediju uzmanības centrā un tās īpaši nespēja aizēnot pat kara, kurš pazīstams kā “Tuksneša vētra”, sākums un norise. Šeit milzīgu ieguldījumu deva lielais ārzemju žurnālistu skaits, kas tobrīd atradās Latvijā. Un tā Ivars Godmanis 25. janvārī sasauca kārtējo barikādēm veltīto apspriedi. Noklausījies ziņojumus par stāvokli barikāžu vietās, kā arī īsi raksturojis stāvokli valstī, Ministru Padomes priekšsēdētājs paziņoja: “Tautai no barikādēm jāatgriežas mājās, arī smagajai tehnikai jābrauc projām”. Barikāžu vietās jāpaliek Īpašo vienību dalībniekiem, kuriem nu būs iespēja parādīt savas spējas un lietderību. Bet kas tad bija šīs Īpašās brīvprātīgās vienības? Tā bija neliela daļa no šīs pašas tautas, varbūt patriotiskāk noskaņota, kas līdz šim savu brīvo laiku bija veltījusi treniņiem ar domu, ka varbūt nāksies ziedot savu dzīvi

mūsu mazās, mīļās Latvijas neatkarības atgūšanai un aizstāvēšanai. Nu it kā šis laiks būtu klāt, kad sava apņēmība jāpierāda darbos. Bet šeit radās milzīga problēma. Ja līdz šim uzņēmumu, iestāžu, kolhozu vadītāji vai nu pacieta vai aktīvi atbalstīja savu darbinieku piedalīšanos barikādēs, tad tagad barikāžu laiki bija beigušies, un visiem, tai skaitā arī ĪV dalībniekiem, bija jāatgriežas savās darba vietās.

Smagā tehnika atstāja Zaķusalu, arī lielās ļaužu masas saplaka kā pavasara palu ūdeņi. 25. vai 26. janvārī savu darbību izbeidza arī Tautas frontes Koordinācijas štābs, un Aivars Bašķis man darija zināmu, ka tagad varam savu aizsardzības štābu pārcelt uz līdz šim viņu aizņemto ēku, tā saukto Sarkano māju. Novēlējis mums veiksmīgi turpināt iesākto, aizbrauca. Jā, nu vairs nebijām caurstaigājamā istabā, bet veselā mājā, piedevām vēl ar somu pirti un dušām. Telpas gan bija atstātas lielā nekārtībā, īpaši dušas, taču tas bija dzīves sākums, ar kuru ātri tikām galā. Varis Krūmiņš un Aivars Stārasts palika pie mums. Nācās nopietni pārorganizēt aizsardzības štāba darbu. Tika dibināts jauns amats – maiņas vecākais. Par maiņu vecākajiem kļuva Gunārs Kurcenbaums, Aivars Stārasts, Modris Kalliss, Andris Smirnovs, Aigars Irbe, Andris Kalliss, Kārlis Bērziņš. Maiņas vecākā uzdevums bija regulāri un savlaicīgi veikt nomaiņas posteņos, regulāri pārbaudīt posteņu darbību, izsūtīt patruļas. Maiņu vecākie dežūrēja katru ceturto diennakti, taču G.Kurcenbaums, tāpat kā es, uz mājām nebrauca.

Sākumā vēl stāvoklis bija normāls, bet ar laiku sāka trūkt cilvēku, lai nosegtu visus posteņus. Lai gan posteņu skaits bija samazinājies, tomēr astoņi posteņi vēl bija palikuši. Tikai divos no tiem varēja iztikt pa vienam cilvēkam – tie bija novērotāji televīzijas tornī un studijas 20. stāvā, bet pārējos vajadzēja pa 2-3 cilvēkiem. Un viņi taču nevarēja stāvēt visu diennakti. Bija nepieciešams ik pa divām trim stundām sardzi nomainīt, lai dotu iespēju cilvēkiem kaut nedaudz atpūsties. Joprojām netika atcelta arī patruļošana. Uz savām darba vietām aizbrauca arī Aivars Ērglis un Pēteris Zviedris, tā kā arī torņa apsardze pilnībā nonāca maiņas vecākā atbildībā. Informācijas saņemšanu, tāpat kā agrāk, nodrošināja dežurants, kurš visu laiku sēdēja pie rācijām.

Mans galvenais pienākums bija gādāt, lai Zaķusalā posteņi jopro-

jām darbotos, tātad būtu cilvēki, kuri šos posteņus aizpildītu. Vēl bija jādomā, kā uzlabot situāciju posteņos uz abām nobrauktuvēm no tilta. Bija taču ziema, un stāvēt 2-3 stundas vēja un salā bez kārtīga kažoka bija stingri problemātiski. Lai Sarkanajā mājā brīvajām maiņām nebūtu jāguļ uz grīdas, vajadzēja kušetes. Un bija jau vēl vajadzības – binokļi, degviela. Griezos pie valdības padomnieces S.Simonjanas kundzes. Puskažokus solīja otrajā pusgadā, taču ziema bija patlaban, un izeja bija jāatrod. Vairs neatceros, no kurienes, bet dabūjām divus celtnieku vagoniņus, kuri arī tika novietoti pie nobrauktuvēm no tilta, un situācija uzlabojās.

Ministru Padomes Lietu pārvaldes priekšnieks Kārlis Līcis teica, ka par taksometru parka pakalpojumiem vairs maksāt nevarēsot. Talkā nāca Rīgas rajona padome – tās priekšsēdētājs Jānis Ruško piekrita mūsu rīcībā nodot mikroautobusu “Latvija”. Tautai aizejot no barikādēm mājās, pārtikas pievedumi arī izbeidzās, taču šis jautājums atrisinājās. Pie televīzijas saimniecības pārvaldes priekšnieka Sigurda Baltā katru dienu saņēmu nepieciešamā skaitā ēdināšanas talonus, un turpmāk paēst varējām televīzijas studijas ēdnīcā. Daudz dažādus jautājumus palīdzēja risināt Ministru Padomes Sabiedrības drošības departamenta direktors Jānis Baškers.

Vēl atceros kādu nopietnu gadījumu, kurš notika, šķiet, 19. februārī. Tas vēl lieku reizi apstiprina, ka posteņi darbojas un savus uzdevumus izpilda. Pulksten 19.25 saņemam ziņojumu, ka postenī “Jūra”, kurš atradās pie nobrauktuves uz televīzijas studiju, apturēta automašīna “Volga” ar okupācijas armijas virsniekiem, kuri, neuzrādot nekādus dokumentus, par katru cenu pieprasa laist viņus braukt uz televīzijas studiju. Caur atvērto logu viens no virsniekiem paziņoja, ka automašīnā atrodas Baltijas Kara apgabala pavēlnieks deputāts F.Kuzmins. Tobrīd postenī atradās arī maiņas vecākais G.Kurcenbaums, kurš pilnīgi pamatoti pieprasīja uzrādīt dokumentus. Lieta tāda, ka PSRS deputāti un LPSR Augstāko Padomju deputāti uz televīziju bija jālaiž bez jebkādiem ierobežojumiem, taču tāds neliels “sīkumiņš” – jāuzrāda deputāta apliecība, un tad nekādu problēmu ar iebraukšanu. Iepriekšējais padomju runasvīrs vēlreiz paziņoja, ka deputāts F.Kuzmins nevienam nekādus dokumentus nerādīs un tas viņam nemaz arī nav jādara. Tad arī

pats F.Kuzmins pagodināja apsardzi ar savu izkāpšanu no automašīnas, un tūdaļ augstprātīgi deklarēja, ka viņš galu galā ir Baltijas Kara apgabala pavēlnieks, arī deputāts, un viena viņa pavēle – un no zemes virsas tiks noslaucīta ne tikai televīzijas studija un tornis, bet visa Zaķusala ar visām “parpalām”. Noklausījies G.Kurcenbauma noraidošo atbildi, F.Kuzmins teica, ka tieši šādi izpildīgi karavīri viņam esot vajadzīgi, un viņš labprāt ņemtu Gunāru pie sevis. Lai gan konflikts tika atrisināts un F.Kuzmina mašīna aizbrauca uz TV studiju, nākamās dienas rītā sākās milzīga ažiotaža. No Ministru Padomes tika pieprasīti paskaidrojumi – kas, kā, kāpēc, kurš, ko utt. Paskaidrojumi bija par īsiem, tad nepilnīgi, tad vēl kaut kas. Bet pret vakaru ar to visu tikām galā.

Šai sakarībā nāca prātā pārpratumi ar satiksmes ministru Jāni Janovski. Cik vienkārši viss atrisinājās! Šī latviešu mentalitāte – un augsta krievu virsnieka mentalitāte. Kuzmins uzskatīja, ka VIŅU ir jāpazīst visiem, un, ka mēs esam nesalīdzināmi zemākas kategorijas būtnes, kas tikai tamdēļ pasaulē radītas, lai pakļautos viņa pavēlēm. Viņa izturēšanās, viņa tonis liecināja, ka viņam nosplauties par tādu Latviju un tādiem latviešiem. Šeit lieku reizi izpaudās mūsu “atbrīvotāju un kultūras nesēju” morāle.

Bet problēmas ar cilvēkiem pamazām kļuva aizvien asākas. Pēc palīdzības griezos pie IV vadītājiem visā republikā, un viņi palīdzēja, kā varēja. Cilvēki brauca gan no Liepājs, Gulbenes, Balviem, Madonas, Valkas, Ogres, Rēzeknes, Bauskas, Preiļiem, Talsiem, Jēkabpils, Kuldīgas, Līvāniem, Jelgavas, Dobeles pilsētām un rajoniem, gan no Rīgas rajona, gan no Rīgas pilsētas atsevišķiem uzņēmumiem. Kopumā rēķinu, ka vispār Zaķusalā dalību barikādēs ņēma līdz 20 tūkstošiem cilvēku. Visu viņu uzvārdi nekur un nekad nav piefiksēti, bet aktīvāko, grupu vadītāju jeb vecāko uzvārdi ir zināmi.

Stāvoklis ar cilvēkiem palaikam kļuva katastrofāls. Likvidējām posteni “Plaušas”, arī patrulēšana kļuva pavisam šķidra. Ļoti daudz šai laikā palīdzēja plašā personīgā pazišanās Tautas frontē, tās Domē un Īpašajās vienībās. Lielākā dienas daļa pagāja, zvanot pa telefonu, meklējot cilvēkus, bet reizēm nelīdzēja nekas. Un tā 13. martā uzrakstīju BV štāba priekšniekam ziņojumu, kurš vēlāk tika nodots arī MP Sabiedrības drošības departamenta direktoram Jānim Baškeram.

Vēl februārī mākslinieks Igors Dobičins, kas pats arī piedalījās Zaķusalas aizsardzībā, izteica ideju par Zaķusalas barikāžu piemiņas iemūžināšanu. Drīz tika uzsākti sagatavošanas darbi idejas realizācijai. Darbi pie pieminekļa izbūves turpinājās visu vasaru, un vēlā rudenī pieminekļis "Acis" tika atklāts. Tas simbolizēja TV kompleksa aizsardzības laiku un nākotnes vīziju – "Acis" turpina vērīgi raudzīties uz tiltu un sargāt mūsu brīvību un neatkarību.

Mana pēdēja Zaķusalas barikāžu diena bija 1991. gada 20. aprīlis, taču G.Kurcenbaums tur palika daudz ilgāk. Turpinājās problēmas ar cilvēku nodrošinājumu un droši vien arī citas. Bet ļoti zīmīgi, ka viss tika pārtraukts ar Ministru Padomes Sabiedrības drošības departamenta rīkojumu 1991. gada 18. augustā astoņos vakarā. Šo momentu ļoti labi atcerējās G.Kurcenbaums. Vai tā bija sagādīšanās? Vai Maskavas ieceres bija zināmas iepriekš? Atbilžu uz šiem jautājumiem nav, bet šādi jautājumi jau laikam nemaz nav uzdoti. Jo, kā zināms, 19. augustā četros no rīta Maskavā sākās valsts apvērsums – pučs, un varu pārņēma Valsts ārkārtēja stāvokļa komiteja, kas izsludināja ārkārtas stāvokli. Preses konferencē A.Rubiks paziņoja, ka atbalsta apvērsumu. Domāju, ka lielākā daļa latviešu tautas atceras A.Rubika augstprātīgi smīnošo ģīmi televīzijas ekrānos. Savukārt F.Kuzmins informēja, ka viņš ir nozīmēts par ārkārtējā stāvokļa galveno realizētāju Baltijā.

Tās pašas dienas vakarā ārkārtējā stāvokļa realizācija arī sākās. Latvijas TV pārraida, ka studijas ēkā iebrūk omonieši un desantnieki, un 19.30 Latvijas Televīzija pārtrauc raidīt. Domāju, ka šos skatus atceras visa Latvija. Specvienības trako – ieņem Rīgas pilsētas milicijas pārvaldi, Iekšlietu ministriju, ieņem un izdemolē LTF mitni, ieņem starptautisko telefonu centrāli, Latvijas Radio. Darbojas Latvijas Radio nelegālais raidītājs. Lai gan dzirdamība vāja, tomēr tas bija kļuvis par vienīgo informācijas avotu. Taču diemžēl puča liktenis ļoti ātri bija izlemts – tas bija izgāzies. Žēl, tas varēja turpināties kādas pāris nedēļas, lai visi ileni no maisa izlīstu laukā, taču daudzi mūsu valsts neatkarības pretinieki tā arī neizlīda no savām alām.

1991. gada 21. augusts. Latvijas Augstākā Padome pieņēma Konstitucionālo likumu par Latvijas valsts neatkarību. Šo Augstākās Padomes deputātu lēmumu gaidīja visa latviešu tauta. At-

balstot šo lēmumu, pie Arsenāla, netālu no Augstākās Padomes ēkas notika mītiņš. Visapkārt satrauktas, priecīgas sejas, visi smaida, priecājas, viens otru apsveic. Uz mītiņa beigām pie manis un G.Kurcenbauma pienāca tā laika Latvijas Televīzijas priekšsēdētāja pirmais vietnieks Imants Rākins un ļoti norūpējies teica, ka esot priecīgs mani šeit satikt. Lieta esot sekojoša – apmēram pēc stundas desantnieki atstāšot TV studijas ēku, tur esot izlauztas durvis, izsisti logi, un viņš baidoties, ka pa nakti ēka var tikt izlauzta. Vai es varot palīdzēt šo nakti TV kompleksu apsargāt? Un tā atkal uz Zaķusalu...

Braucot pa Salu tiltu, redzējām, ka padomju specvienība bruņutransportieros atstāj Zaķusalas teritoriju. Viņi prom, mēs atpakaļ. Šoreiz bijām trīs – es, Gunārs Kurcenbaums un Valters Gobiņš. Jau pa ceļam bijām sazinājušies ar vairākiem Rīgas rajona pagastiem un lūguši palīdzību. Gaidot papildspēku ierašanos, pienākumus sadalīju ātri – pats paliku pie ieejas studijā, G.Kurcenbaums – uz tilta, bet V.Gobiņš – ziņnesis starp mums. Pagāja vēl stunda, pusotras, un sāka ierasties vīri. Vieni no pirmajiem ieradās ĪV vīri no Salas pagasta ar Juri Lambertu priekšgalā. Lielākoties viņi visi bija mednieki un bija ar visiem medību ieročiem. Savās darba vietās atgriezās studijas darbinieki. Atbrauca vēl vīri no tuvākajiem pagastiem. Parādījās arī viens no mums pazīstamajiem studijas apsardzes miličiem. Ieraudzījis ieročus manu vīru rokās, viņš iesaucās: “Tikai bez ieročiem, tikai bez šaušanas!” Es viņam pajautāju, vai tad viņam nav ieroču. Izrādījās, ka visai oficiālajai milicijas apsardzes maiņai ir viena PM pistole. Atkal tika izvietoti posteņi pie nobrauktuvēm no tilta, pie studijas ēkas un patruļas ap visu studiju. Pat tika notverts kāds omonietis, kas guļus smagās automašīnas kravas kastē gribēja aizbraukt līdz TV tornim.

Ieejot televīzijas studijas ēkā, atklājās tiešām šausmīgs skats. Visas durvis vaļā atspertas ar kāju, tātad, salauztas atslēgas, sadauzīti stikli, telpas piemēslotas; ieejot tualetes telpās, šķita, ka tajās mitinājies lopu bars. Un ne jau tikai tualetes telpās... Un tā visos stāvos, visās telpās – kājām izlauztas durvis, stikli, draža. Redzot šos skatus, lieku reizi nāca atmiņā savulaik padomju skolā vēsturē mācītais par “kultūras atnešanu” 1940. gadā... Šeit šī “kultūra” bija redzama visā pilnībā. Tā viņi atnāca 1940. gadā, un tā sākās viņu aiziešanas process 1991. gada augustā.

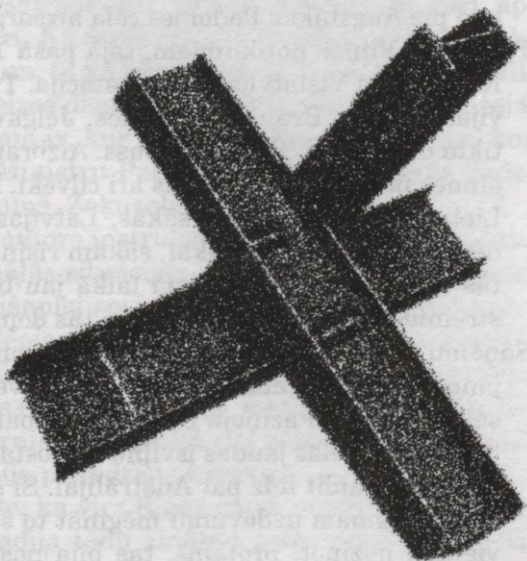
No barikāžu toreizējiem dalībniekiem daudzi kļuva par zemes-sargiem, robežsargiem, karavīriem, policistiem, muitniekiem. Arī tagadējais Nacionālo Bruņoto spēku komandieris Raimonds Graube nopietnu rūdījumu guva barikāžu laikā Zaķusalā. Gan Īpašās brīvprātīgo vienības, gan barikādes bija nopietna kalve Latvijas Republikas Zemessardzei, kas tika dibināta 1991. gada 23. augustā, kad Augstākā Padome pieņēma lēmumu "Par Latvijas Republikas Zemessardzi".

Ateroties gandrīz pirms desmit gadiem pieredzēto tautas vienotību, skumji, ka šobrīd daļa tā laika ideālu šķiet zuduši, tomēr Latvijas vēsture un arī barikādes rāda, ka īpaši grūtos un atbildīgos brīžos latviešu tauta spēj vienoties un mobilizēties nopietnu mērķu sasniegšanai. Taču vai jāgaida šādi izšķiroši brīži?

Domāju, ka Barikādes bija viens no pirmajiem un visnopietnākajiem soļiem ceļā uz Latvijas Valsts neatkarību.

Ārpusē

Vēsturiska pagrieziena brīdis

Imants Hercogs

Janvāris tika gatavots ne tikai Latvijā, bet arī pārējās Baltijas republikās, lai ar dažādiem asiņainiem notikumiem varētu ieviest tā saukto Prezidenta pārvaldi. Rīgā, Smilšu ielā, interfrontiešiem otrajā stāvā bija savs centrs, pa kura logu tie bija izkāruši sarkanu karogu. Tur bija dzīva rosme. Rīgā viņiem bija ļoti daudz dažādas atbalsta organizācijas – Baltijas Kara apgabala štābs, Ādažos karaspēka daļas, strēlnieku korpusa motorizētās vienības, Minskas policijas skolas kursanti. Balstoties uz šiem spēkiem, varēja pat ļoti viegli paņemt kā cāļus Augstākās Padomes deputātus un sarīkot slaktiņu. Tikai pateicoties Anatolija Gorbunova un Ivara Godmaņa prasmei un nosvērtībai, nenonāca līdz tam, ka būtu asiņaina izrēķināšanās.

13. janvāra naktī Lietuvā ieņēma televīzijas torni. Liela nozīme ir Jurim Podniekam, kurš, nevienam nezinot, ieradās Viļņā un visu to nofilmēja videolentē. Un pēc tam atsteidzās uz Rīgu. Juri Podnieku es ļoti labi atceros, jo arī mans hobijs bija filmēšana. Jāteic, ka viņa darbošanās ar kameru satuvināja mūs tieši tad, kad pie Augstākās Padomes cēla aizsargbetona sienas.

Tātad pēc Viļņas notikumiem, tajā pašā 13. janvāra pēcpusdienā Rīgā notika Vislatvijas manifestācija. Tur brauca no visām Latvijas malām. Braucām arī mēs, Jelgavas Dienvidu elektrisko tīklu darbinieki. Pilns autobuss. Aizbraucām uz turieni, piedalījāmies mītiņā. Tur uzstājās arī cilvēki, kuri bija atsteigušies no Lietuvas. Ar to tad arī sākās, Latvijas tauta cēlās uz barikādēm. Atgriezušies atpakaļ, sākām risināt jautājumus, kas saistās ar barikāžu dzīvi. Tajā laikā jau bija nodibināta Latviešu strēlnieku apvienība, un es biju tās domes loceklis.

Saņēmu informāciju no Augstākās Padomes Preses centra, ka ir jānodibina iespējamie sakari un rezerves sakari, ja tiek ieņemti sakaru centri. Paziņoju Barikāžu štābam, ka mums DET pagrabā atrodas lielas jaudas īsviļņu radiostacija, ar kuru, paceļot antenu, var raidīt līdz pat Austrālijai. Šī stacija nebija darba kārtībā, saņēmām uzdevumu mēģināt to salabot. Izdarījām to, nevienam nezinot, protams, tas bija noslēpums. Paziņojām štā-

bam arī par to, uz kāda viņa varam strādāt, kā var uz rezerves vilni pāriet utt. Ja visi citi sakari tiktu paralizēti, mēs pēc attiecīgā rikojuma verētu iziet ēterā. Mēs nopeilējām arī, no kurienes raida radiostacija "Sodružestvo". Lai to atklātu – tas prasīja diezgan daudz pieredzes bagātu radistu darbu – braukājām pa Tērvetes šoseju, aprēķinot lenķi, no kuras puses tad strādā. Atklājām, ka tas ir "Siliņos" – karaspēka daļā. Tur mežā atradās raķešu bāzes sakaru centrs.

Kad es braucu uz Rīgu, noorganizējām, ka atvedām no Jelgavas civilās aizsardzības štāba mūsu gāzmaskas, tad divus maisus ar pārsienamajiem materiāliem, sanitārās somas.

Andis Veilands, no sakaru dienesta, Zaķusalā vadīja DET sarunas ar Barikāžu cīņu štābu. Nogādājām pārvietojamo mazgabarīta radiostaciju un nodevām viņa rīcībā, jo radiosakariem bija liela nozīme – īpaši, starp Barikāžu štābu, kas atradās pie Augstākās Padomes, un Zaķusalu, jo uz telefonsakariem vien bāzēties nevarēja.

Pienāca ziņa no Vecmīlgrāvja, ka uzbrūk barikāžu dalībniekiem, šauj un dedzina viņu mašīnas. Zaķusalā un arī citur bija pārliecināti, ka uz TV torni, TV studiju arī noteikti būs vērsts uzbrukums. Pa kurieni tad var nākt? Var nākt pāri tiltam, uz kura bija saceltas barikādes, un var arī izcelties ar kuģi krastā. Tāpēc tur valdīja tāds īpašs satraukums, tika kurināti uguns kuri, apsargi bija sevišķi modri. Kā Strēlnieku apvienības domes loeklis biju visur tur klāt, un, tā kā biju kinoamatieris, arī daudz filmēju. Divas vai trīs reizes dienā mēs satikāmies Dabas muzejā. Apskatījām, kas katram ir, kur katrs ir bijis. Citi bija tur, kur telegrāfs, es biju pie Ministru Padomes ēkas, Augstākās Padomes ēkas, Doma laukumā, Zaķusalā, braukāju riņķī.

Voldemārs Jaronis bija autors instrukcijai, kā jāizturas barikāžu dalībniekiem ekstremālās situācijās, kā jāpārvar šķēršļu josla, ja ir ugunsgrēks, kā jāaplej sevi ar ūdeni, kā droši jāiet cauri liesmām, kur ir jāpaslēpjas, ja uzbrūk, pa kuru ielas pusi jāpārvietojas, lai mazāk būtu cietušo un ievainoto. Viņš organizēja ap pilsētu aizsardzības joslas, sadalīja aizsardzības posteņus. Pirmais bija Pulvertornis, tad apkārt citi posteņi. Palīdzēja arī Jānis Baškers, kurš bija pieredzējis karavīrs.

15. janvāris pienāca ar to, ka virs Rīgas gaisā nepārtraukti lidoja helikopters, un tas radīja tādu zināmu psiholoģisku spriedzi.

Meta skrejlapas, aicināja uz interfrontes mītiņu. Savu mītiņu viņi bija izplānojuši Smilšu ielas štābā, ka tas notiks Doma laukumā vai Krastmalā, tuvāk barikāžu vietām. Tad viņi saprata, ka tur ir barikāžu dalībnieki, ka tur nevar, un, ja kaut kas tāds notiktu, būtu asiņains kautiņš, un interfrontieši diez vai varētu gūt virsroku, jo Rīgā jau bija tik daudz spēku ieradušies no visām Latvijas malām. Ja sāktos sadursme, lietā tiktu likti arī dzelzs stiepi, degpudeles, uguns mucas, kannas, kas bija mašīnās aiz bortiem noslēptas. Tos nelika redzamā vietā, lai neatklātu. Tā ka varēja tos interfrontiešus izklīdināt un apdauzīt, ja viņiem tur armija nebūtu nākusi palīgā nekavējoši, tāpēc viņi savu mītiņu pārcēla uz ASK stadionu, un tur aktīvi uzstājās Viktors Alksnis, Aleksejevs, tajā laikā arī Alberts Kauls. No stadionā bija paredzēts organizēt, un tūdaļ saņēmām signālus, mūs brīdināja, nezinājām, ko darīt, gatavoties, ka nāks demonstrācija un taisīs masu mītiņu. Tie nāca, nāca, cik tie gājēji tur bija, pa ceļam viņi visi izklīda un pazuda, un tā līdz tam Ļeņina piemineklim neatnāca. Bet nu skaidrs bija tas, ka ir nodibināta Vislatvijas glābšanas komiteja, un tūdaļ šī ziņa nonāca Maskavā. Pa visiem Krievijas TV kanāliem "laida gaisā", ka nu, lūk, Latvijā ir jāieved Prezidenta diktatūra un ka Vislatvijas glābšanas komiteja jau pārņem varu un oficiāli, kategoriski pieprasa Augstākās Padomes deputātus nolikt savas pilnvaras. Viņi aicināja palīgā Baltijas Kara apgabalu, OMON, lai ar to atbalstu varētu nodibināt savu varu. Rubiks kā kompartijas pirmais sekretārs arī pieņēma, ka ir jādarbojas, jāizvērs kaut kāds liels troksnis Rīgas centrā, ka vajadzētu paaicināt žurnālistus no Maskavas – tātad ir vajadzīga liela šaušana, liela karošana, kaut kas liels cīņā pret šiem nemierniekiem – barikāžu dalībniekiem, kas nekādi negribēja pakļauties. Tā tika gatavots uzbrukums Iekšlietu ministrijai. Pirms tam ieņēma, atbrūvoja Policijas skolu, tā kā zaķus iekaustīja visus. Milicija bija paralizēta. Minskas Policijas skolas kursanti vispār nelida laukā no savām kazarmām, jo tas uz viņiem it kā nemaz neattiecās.

Jāsaka paldies DET administrācijai, kas neko netraucēja, neiebilda, ja brauca liels skaits darbinieku, jo saprata, ka šobrīd svarīgākais ir piedalīties tādā pasākumā un ka darba uzdevumus varēs pabeigt agrāk vai vēlāk. Tāpēc braucām uz Rīgu rītā, vakarā, mainījāmies, mums pieveda no ēdnīcas ēdamo vai paši ņē-

mām maizītes lidzi. Vispār ar ēdamo tur nebija nekādu problēmu, jo Rīgas centrā vien bija 9 ēdnīcas, bija arī no Tukuma, Valmieras, Bauskas. Meitenes tikai smērēja maizītes, vārija lielos armijas katlus. Šādi katli katrā ēdināšanas centrā bija rezervē, jo toreiz tādas lauka virtuves tika turētas civilās aizsardzības vajadzībām. Ēdināja arī ģildē, Politehniskā institūta pagalmā, centrā, Zaķusalā pie TV studijas. Kur kurināja ugunsurus, tur arī cepa desiņas.

Mežrūpnieki no Jelgavas, Bauskas veda ar lielajām, smagajām baļķvedējmašīnām malku. Uz vietas zāģējām un kurinājām. Rīdzinieces – jaunas, vecas, mammītes nāca ar cimdiem, šallītēm, cepurītēm un zeķēm, vai tik jums pa nakti nebija auksts. Nu nebija auksts, jo bija ugunsuri. Ministru Padomes logi tika aizmūrēti, ēka pārvērsta par cietoksni, ap Augstāko Padomi bija žogs, caurlaižu punkts. Ap Radiokomiteju, TV studiju, TV torni tapa dzeloņdrāšu aizsprosti. Tas viss rādīja, ka cilvēki ir gatavi arī uz jebkuru asiņainu kauju un nebūt nebaidās no tādiem tautiem un bruņutransportieriem.

Zaķusalā visu rūpīgi novēroja, skatījās uz Daugavu, vai tik tur kaut kas neparādās, turēja ieslēgtas rācījas, nepārtraukti pieņāca informācija. Dažreiz nejauši pieslēdzās kāds informētājs. No Vecmīlgrāvja puses pēkšņi pieņāca informācija, ka tur jau brauc bruņutransportieri un pēc stundas viņi jau būs Doma laukumā. Tā bija trauksme. Tūdaļ visi sarosījās, ko nu darīsim. Bija izveidotas ejas, kur pārvietoties, tās tūdaļ aizsprostoja ciet, lai nevarētu ienākt iekšā. Fotografēju. Tikāmies ar Podnieku, ar tiem, kas tur bija.

Asiņainajā 20. janvārī Rīgā nebiju, jo biju pārguris, neēdis, nomelnējis. Taču nākošajā dienā biju liecinieks visam tam, kas bija noticis. Jo tūlīt mēs Strēlnieku apvienības uzdevumā sākām izmeklēšanu. Tobrīd nezinājām, kas, ko, cik izmeklēs. Daudzi fakti mūs pārsteidza. 18. janvārī uz Iekšlietu ministrijas ēkas apsardzi bija ieradušies Bauskas, arī Ludzas miliči. Neliels skaits, kaut gan Rīgā miliču ir ai, ai, cik daudz. Arī jelgavnieki bija tur izbraukuši, lai palīdzētu. Analizējot notikumus, pārsteidza: ja tika šauts no viesnīcas "Rīdzene" puses, Raiņa bulvāra, zem ieroču ugunīm nebija 4. stāvs, kur atradās ministra Indrikova kabinets. Notika nežēlīga šaušana, šāva arī no pretējā nama 2. stāva loga, kur kaut kāds inventarizācijas birojs bija ap-

meties. Bija sašautas, saārditas dzelzs restes, ar kurām bija aiztaisītas ciet durvis, pēc apmetuma varēja redzēt, ka šauts slīpi no "Rīdzenes" puses. Omonieši bija izvērсуšies un ņēmuši savās krustugunis arī Bastejkalnu, šauts tika arī Komunāru laukumā, kur Raiņa piemineklis. No Raiņa bulvāra līdz kanālam un Bastejkalnam. Kāpēc? Skaidrs bija tas, ka, sākot šādu bruņotu trauksmi, vienīgais taisnais ceļš no Augstākās Padomes apsardzes daļas, no tiem miličiem, kas bāzējās pie Augstākās Padomes, varēja būt taisni pa Smilšu ielu, gar Bastejkalnu, pāri tiltiņam. Pa šo tiltiņu tajā pašā brīdī bija arī skrējuši gan Slapiņš, gan Zvaigzne. Tur bija parādijies arī Podnieks. Smagi sašautie Zvaigzne un Slapiņš tika ienesti Doma baznīcā. Mūsaprāt, omonieši negribēja sašaut cilvēkus, kas strādāja ar kamerām, tie viņus tik daudz nebaidīja kā tie, kas tajā nakts tumsā, cik nu tā gaismiņa tur bija no laternām, varēja nākt ar granātmētējiem, ar kādu smagāku tehniku, jo nezināja jau, kurš ar ko ir bruņots.

Visi cilvēki bija satraukti un pārliecināti, ka tuvojas X stunda, kuru varēja ievadīt šis notikums. Arī Ministru Padomē bija ieiets un atbruņota tur esošā apsardze, paņemtas nost pistoles, tā ka X stunda varēja notikt. Tomēr, pateicoties valdības prasmīgai rīcībai, ka tauta nestājās ar ieročiem pretī, negāja sist omoniešus, šī stunda nepienāca.

Ļoti svarīgi bija tas, ka Rīgā bija ieradušies Dānijas, Somijas, Zviedrijas žurnālisti, operatori, kas filmēja visu notiekošo un informēja pasauli. Un Gorbačova kungam Maskavā bija jāatkāpjas no šīs ieceres un jāsaprot, ka Latvija tomēr iziet no Padomju Savienības. Arī Baltijas Kara apgabala komandējošais sastāvs nemaz tik ieinteresēts asinīs nebija, jo katrs tomēr ir cilvēks un domā par savu likteni, veselību un dzīvību.

Tas bija tāds laiks. Ļoti nozīmīgs vēsturiska pagrieziena brīdis, pēc kura varēja redzēt, cik latviešu tauta ir nelokāma – un ne tikai latviešu tauta, bet visi demokrātiski un progresīvi noskaņotie cilvēki, jo, ja mēs sakām, ka mums ar krieviem ir šādas tādas nesaprašanās arī valodas ziņā, tad uz barikādēm runāja gan latviski, gan krieviski. Tur bija gan latvieši, gan krievi. Nemaz nešķiroja un neteica: "Tu, krievs, vācies prom no barikādēm! Tu esi ienaidnieks!" Nē, tā nemaz nebija. Kopā bija visi.

Pierakstījusi **I.Bukbārde**

Dariju pats

Viesturs Mārtiņš Kuļikovskis

1991. gada 13. janvāris, protams, sākās ar milzīgu satraukumu, jo saņēmām baisas ziņas no Lietuvas. Negribējām ticēt, ka var kaut kas tāds notikt.

Torņakalna baznīca bija pārpildīta. Tauta satraukta, ar asarām acīs!

Pēc tam mītiņš Daugavmalā. Savāds likās Tautas frontes aicinājums palikt Vecrīgā, nedoties mājās, jo jāsargā, jāceļ barikādes...

Pēc gājiena, atgriezušies mājās, sākām ieklausīties – smagā tehnikā no laukiem jau brauc, kaut kur redzēti omonieši. Satraukums auga, tāpēc es, sievas mudināts, pēc “Panorāmas” saģērbos un kājām no Jelgavas ielas devos uz Salu tiltu, uz TV māju, īsti nezinādams, kā varēšu būt noderīgs. Apstākļi paši mani ierāva darbošanās mutulī.

Lauku smagā tehnika, jau sastājusies uz Salu tilta, brauca un brauca no Pārdaugavas puses. Sāku domāt, ka labi būtu aizvest kādu kolonnu uz Vecrīgu. Aprunājos ar šoferiem – atsaucība liela. Tad sēdos vienā smagajā, un griezām riņķī. Aiz mums – kādas sešas, septiņas vai pat vairāk. Braucām pa Radiotehnikas ielu, pa Akmens tiltu, beidzot atbraucām pa Merķeļa ielu līdz “Saktai”. Lai noskaidrotu, ko tālāk darīt, devos uz Ministru Padomi. Tur dežurants ieteica sameklēt Tramvaju un trolejbusu avārijas mašīnu, kura stāvēt pie Augstākās Tiesas un esot tāds kā koordinācijas punkts, esot radioficēts. Atradu, izstāstīju situāciju. Teicu, ka man jātiek atpakaļ uz Pārdaugavu un jāved nākamā kolonna, jo laucinieki brauca un brauca, un neziņā viens otrs jau prātoja braukt atpakaļ uz mājām. Dabūju “Volgu” ar šoferi un rāciju. Viņš mani aizveda atpakaļ. Organizēju nākamo kolonnu, un braucām uz Telefonu centrāli cerībā, ka tur būsīm noderīgi. Bet izrādījās, ka Dzirnau iela no abiem galiem jau nobloķēta, tāpēc jābrauc bija tālāk. Griezāties pa Blaumaņa ielu, pa K.Barona ielu, pa Aspazijas bulvāri. Daļu atstāju pie Vaļņu un Brīvības ielas krustojuma.

Arī Augstākās Padomes mājā gāju pēc padoma. Runāju ar Kostandu, Silāru, Muciņu. Apspriedāmies par situāciju. Šie vīri man ieteica darboties uz savu iniciatīvu, ko arī darīju.

Tālāk braucu uz Pulvertorni, kur palika pāris mašīnas. Ar pārējām aizbraucām uz Arsenālu.

Kājām devos trešo reizi uz Salu tiltu Pārdaugavas pusē, kur atkal saorganizēju braucējus. Šoreiz tikām tikai līdz Akmens tiltam, jo tur jau tehnika bija nobloķējusi satiksmi. Sāku baiļoties, ka tilts tādu svaru var neizturēt, par ko ziņoju zināmajam štābam.

Man apsoliņās atsūtīt cilvēkus, kas savedīs šo posteni kārtībā.

Tā nu es, noskrējies, noguris, tulznainām kājām, no rīta devos mājās. Otrā dienā apstaigāju Vecrīgu. Mana Merķeļa ielas kolonna bija izkārtota gar Ministru Padomi otrā rindā, bija arī trešā rinda.

Turpmāk katru dienu apstaigāju Vecrīgu, Zaķusalu un citas vietas. Aizvedu savus lauku radus, lai redz un jūt to gaisotni, kas valda. No Kandavas sargāt Vecrīgu regulāri brauca autobusiņš ar cilvēkiem – uz nakti; arī mans znots.

Detalizētāk nevaru pastāstīt, jo aizritējis liels laiks. No laika distances tikai saprotu šo notikumu lielo nozīmi. Tagad, noklausoties vienu otru radio vai televīzijas pārraidi, iedvesmojos un uzdrošinājos arī es pastāstīt savas toreizējās gaitas.

P.S. Minētajā laikā es beidzu strādāt r/a “Aerosols” kā remontatlēdznieks.

Biju Gorbunova šoferis

Imants Čakstiņš

1991. gada 13. janvāra rītā bija uzsnidzis siks sniedziņš – balts un tīrs. Septiņos no rīta man piezvanīja Anatolija Gorbunova palīgs L.Tutāns un lūdza, lai braucu uz darbu. Dzenot bārdu, klausijos radio un dzirdēju, ka Lietuvā notikusi apšaude pie televīzijas. Ir kritušie.

Mans auto stāvēja Jēkaba ielā, un, kad ieradots darbā, Tutāns mani jau gaidīja. Viņš teica, ka Gorbunova telefons neatbildot, tādēļ esot jābrauc pie viņa uz Mārupi. Arī Tutāns jau zināja par Lietuvas traģēdiju. Piebraucot pie Gorbunova mājas, sniegā neredzējām ne pēdiņas. Izrādījās, ka viņš ir atvienojis telefonu, tādēļ arī nebija sazvanāms. Pagaidījām, līdz Gorbunovs sagatavojās ceļam, un braucām uz Augstāko Padomi, kur jau sāka ierasties deputāti. Atmosfēra bija saspringta. Šādā sasprindzinājumā pagāja visa diena. Cilvēki jau vāca sētās un pagrabos dažādas grabažas. Viņi daļēji aizbarikādēja Jēkaba ielu, atstājot spraugu, lai varētu izbraukt vieglās mašīnas.

Pienāca vakars. Gorbunovs lika man sagatavoties, lai pulksten 18.00 varētu izbraukt uz Tallinu. Lai gan ar degvielu tolaik bija grūti, piepildīju pilnu bāku un atgriezos Jēkaba ielā. Izrādījās, ka uz Tallinu, lai slēgtu kādu līgumu ar Baltiju, atbraukšot Jeļcins. Man pievienojās arī dežūrmašīna un autoinspekcijas “zi-gulītis”, kas mūs pavadīs. Manā mašīnā iekāpa Gorbunovs, Pantelējevs un kāds krieviski runājošs deputāts, šķiet, armijas pulkvedis.

Lai gan izbraucām ar nokavēšanos un aiz Pērnavas ceļš bija sniega klāts un slidens, Tallinā ieradāmies laikā. Pulksten 21.00 bijām jau pie Igaunijas Ministru Padomes Vecpilsētā. Igaņu kolēģi stāstīja, ka atlidošot Jeļcins, kas, ja nemaldos, tolaik bija Krievijas prezidents. (1990. gada augustā Jeļcins bija trīs nedēļu atvaļinājumā Latvijā. Es viņa uzturēšanās laikā biju piekomandēts par šoferi. Jeļcins atbrauca kopā ar sievu un diviem miesassargiem, viens no kuriem bija Jurijs Koržakovs, vēlāk – Jeļcina “labā roka”.) Tallinā Jeļcins ieradās ar nelielu nokavēšanos. Beidzot uzzinājām, ka parakstīts līgums. Ap vieniem

Daugavas sargi

Vladislavs Eiduks

Noklausījušies Daiņa Īvāna uzsaukumu pa radio aizstāvēt Latviju, paju sabiedrības "Auda" (Mangaļsalā) zvejnieki atbrīvo kuģu mastus no sametinājumiem, lai tos varētu nolaist un izbraukt zem Rīgas tiltiem. 15. janvārī seši jūras zvejas kuģi –

"Mēmele" (kapteinis Vladislavs Eiduks);

"Menca" (kapteinis Ansis Tamms);

"Mols" (kapteiņi Imants Veiss un Leonīds Jurgelāns);

"Merkurs" (kapteiņi Ojārs Plaudis un Nikolajs Šatunovs);

"Mežotne" (kapteinis Jānis Čunka) un

"Mālupe" (kapteiņi Pēteris Innus un Kārlis Kramens) –

ar savām komandām pilnīgi brīvprātīgi piebrauc Rīgas krastmalā starp pili un Tehnisko universitāti. Sākot ar 16. janvāri, ik vakarus, tumsai iestājoties, mūsu kuģi izvēršas rindā šķērsām pāri Daugavai. No krasta uz vienu kuģi, no tā uz otro, trešo un tālāk līdz pat otram krastam uz visu nakti tiek nostieptas tērauda troses. Uzdevums – aizšķērsot Daugavas ceļu un aizkavēt iespējamo krievu karakuģu uzbrukumu no Bolderājas Latvijas televīzijai.

Naktīs no kuģiem nepārtraukti tiek novēroti Rīgas namu jumti, kuri no Daugavas ir labāk pārredzami, un, kad tur parādās kādi cilvēki, tad par to no kuģiem pa radiotelefonu tiek ziņots mūsu vadībai. Visu diennakti mainoties, viens no kuģiem, uz kura ir ārsts un medicīnas māsa, dežūrē pie televīzijas pilsētas centra pusē, lai vajadzības gadījumā evakuētu ievainotos. Lejpus Vanšu tiltam kreisajā krastā dežūrē vēl kuģi no Lielupes "Uzvaras".

Šeit jūrniekiem nav līdzās simtiem ciņu biedru plecu, nav uguns-kuru siltuma, kā Doma laukumā. Šeit uz katra kuģa ir trīs vai četri vīri, visapkārt melna tumsa, līdzās un apakšā ir dziļš, auksts ūdens.

Dienā zvejnieki dažkārt no Mangaļsalas atved zivju konservus un nodod tos Latvijas Tautas frontes Koordinācijas centra organizētajai brīvprātīgajai palīdzības grupai, kura nodrošina bari-kāžu sargiem sabiedrisko ēdināšanu. Šeit zvejnieki pārliecinā-jās par brīnišķīgu tautas saderību un labestību, par to, ka šeit nebija nekādas negodīgas rīcības.

Zvejnieki atceras arī aizkustinošus brīžus, kad vecas māmiņas no savas šaurās rocības atnes uz kuģiem siltas pankūciņas, saceptas oliņas, termosā siltu kafiju vai tēju un daudz ko citu, bet, kad zvejnieki mēģina atrunāties, ka paši ir labi apgādāti, tad māmiņas saka: “Nemiet, dēliņi, jūs esat mūsu aizstāvji, jums jāpaēd!” Kā šiem pensionāriem klājas tagad?... Laucinieki saved pilnas smaržīgu ābolu kastes, citi atved lauku māju sieru, biezpienu gan no Bauskas, gan Jēkabpils...

Viļņā kritušo brīvības aizstāvju apbedīšanas dienā 16. janvārī Latvijā un arī uz mūsu kuģiem karogi bija sēru ietērpā. Solidaritāte ar brāļiem Lietuvā bija tik spilgta, ka vienam no mūsu kuģiem tajā dienā bija ar lielām pūlēm sarūpēts un pacelts Lietuvas nacionālais karogs ar sēru lentu.

Dienām un naktīm būdams barikādēs kopā ar tautu, Dailes teātra režisors Juris Strenga šajās dienās rakstīja: *“Vienā zinā šis ir viens no laimīgākajiem brīžiem mūsu tautas dzīvē, jo šī nelaime beidzot ir panākusi mūsu vienotību, cilvēki sākuši smaidīt. Svešnieki viens otram pasniedz tēju, aicina savā dzīvokli sasildīties... Kaut kas ir mūsos šajās dienās izmainījies.”*

Provokācija

Gundars Kļava

Rīgā no Liepājas ierados 1991. gada 13. janvāri uz manifestāciju Daugavmalā vienotībai ciņā par neatkarību.

Sākoties nemieriem, Muitas departamentā sanāca sapulce, kurā piedalījās Muitas departamenta direktors Aivars Saliņš un daļu vadītāji, tai skaitā arī es, lai apspriestu un sadalītu uzdevumus. Man tika uzticēta muitas arhīva izvešana no departamenta telpām uz konspiratīvo dzīvokli. Pēc tam man uz citām telpām bija jāizved blakus departamentam atrodošās avīzes redakcija. Kad tas bija veikts, man uzticēja izvietot smago lauksaimniecības tehniku Rīgas svarīgāko objektu aizsardzībai, kā arī ielu bloķēšanai.

Kad tehnikas pieplūdums samazinājās un tās izvietojumu varēja koriģēt ne tik saspringti, man tika dots cits uzdevums. Mēs ar dažiem cilvēkiem devāmies uz zvejnieku kolhoziem, kur uzmeklējām kuģu kapteiņus un matrožus. Mēs pārrunājām, ka aktuāli ir arī ūdensceļi, kas iekļauj TV kompleksu "Zaķusala". Ar zvejas kuģiem viņi devās bloķēt Daugavas grīvu, kā arī novilka tur tīklus un tērauda troses ar pludiņiem, kas varētu kavēt peldošās tehnikas piekļūšanu Rīgai, kā arī citiem svarīgiem objektiem.

Kad uzticēto biju paveicis, man uzdeva aktīvi novērot tā laika PSRS armijas, kā arī LPSR Iekšlietu ministrijas Īpašo uzdevumu vienības (OMON) darbību Rīgā un tās apkaimē. Rezultātā tika izjauktas vairākas OMON uzbrukuma operācijas. Augstākās Padomes Koordinācijas centrs atbalstīja manu darbību un veicināja konspirāciju, kā rezultātā man bija iespēja mainīt bāzēsšanās vietas un transportu. Es varēju netraucēti novērot OMON un armijas dislokācijas vietas un to tehnikas pārvietošanos, kā arī filmēt bāzes, kurās bija aktivizēta darbība, kas varētu būt vērsta pret Latvijas neatkarību un barikāžu dalībniekiem.

Janvāra beigās man bija uzdots atrasties Latvijas TV kompleksā "Zaķusala", kur mans uzdevums bija nodrošināt filmēšanas grupas drošību. Tur biju vairākkārt redzējis tolaik vēl nepazīs-

tamu, bet bravurīgu jaunekli. Janvāra pēdējās dienās man nebija pārinieka. Daudzus uzdevumus veicu viens pats. Tad mani nosūtīja uz Rīgas pilsētas Proletāriešu rajona valdi Brīvības ielā, kur bija izvietots radiosakaru centrs. Tur mani iepazīstināja ar manis pieminēto jaunekli Jāni Vorobjovu, un ieteica viņu par pārinieku. Uzsākām kopīgu novērošanas darbu. Vairākkārt apmeklējām Ādažos krievu armijas daļu, kur fiksējām viņu gatavību un tehnikas izvietojumu. Lilastes pōligonā bēgam no armijas patruļas, kur viņš sevi parādīja pozitīvi. Novērojot kustību Vecmilgrāvī OMON bāzē, kā arī viņu pārvietošanās maršrutus un aktivitātes, neparasti bieži mūs sāka atklāt, kas radīja nepieciešamību slēpties no notveršanas.

1991. gada 2. februāra naktī izkāpu no mašīnas un iegāju kādā Blaumaņa ielas mājas pagalmā. Tūdaļ atskanēja man iedotās automašīnas signāls un skaļš sauciens: "Gundar, ātri nāc šurp!" Izskrēju ārā. Vorobjovs man paziņoja, ka Vecmilgrāvī notiekot šaudīšanās. Pa vienu no rācijām pārprasīju, lai apstiprina ziņas patiesumu un pasaka notikuma vietas koordinātes. Atbildi guvu apstipriņošu, bet neskaidru. No teiktā sapratu, ka man jādočas turp. Mēģināju sazināties atkārtoti, bet neizdevās.

Braucot pa Viestura prospektu, konstatēju, ka mums seko. Vecāķu un Emmas ielas krustojumā stāvēja automašīna "ZIL-131" ar tentu, no kuras lēca ārā bruņoti krievu armijas kareivji. Braucot tālāk pa Vecāķu prospektu, uz pārbrauktuves ieraudzīju degošu "GAZ-24". Liesmas bija lielas. Apkārt aizsardzības pozīcijā bija izvietojušies bruņoti omonieši, pēc kā varēja spriest, ka mašīna tikko aizdegusies. Nogriezos uz Kalngales ielu un iebraucu daudzstāvu māju pagalmā. Izkāpis no mašīnas, uzkāpu kādas mājas kāpņu telpas augšējā stāvā un mēģināju saskatīt notiekošo un dot ziņu pa rāciju. Atbildes bija neskaidras un nesaprotamas. Vorobjovs izsauca mani no mājas, kurā es mēģināju atrast dzīvokli, kur mums patverties, un teica, ka jābrauc no šejienes prom. Es negribēju piekrist, bet tomēr sākām braukt savrupmāju virzienā. Tikko sākuši braukt, bijām spiesti apstāties, jo mūs ielenca ar automātiem bruņojušies omonieši. Viņi atrāva vaļā automašīnas durvis manā pusē un aiz matiem izrāva mani ārā, sita ar automāta laidī tā, ka sadragāja galvu. Sitienu bira uz muguras. Bija arī tieši pa muguras vienu apvidu tēmēti sitienu un pa krustiem. Ar to viņu zvērības vēl nebeidzās. Viens no

omoniešiem pārlādēja automātu un nokomandēja pārējos, lai paiet nost, jo viņš mani nošaušot kā kuņu (“zastreļu kak suku”). Lūdzos, lai nešauj, jo ir bērni, bet viņš ar izsmieklu atbildēja, ka arī manus kucēnus (“tvoih ščeņat”) apšaušot. Tad nolika mani kratīšanas pozā – ar rokām balstā pret mašīnu, plati izvērstām kājām. Nīrgājās; kāds man pagrūda uz priekšu galvu, un es atsitos ar seju pret mašīnu. Kāds cits iespēra no mugurpuses pa kājām.

Mašīnai Vorobjova pusē atvēra durvis un, paņemot aiz rokas, “veicināja izkāpšanu”. Viņu nolika stāvēt man blakus. Tad piebrauca omoniešu “bobiks”, un mani pieveda pie tā, nolika stāvēt ar seju pret pakaļējām durvīm un atvēra tās. Mani ieogrūda mašīnā un pielika pie galvas automāta stobru; lika pieķerties pie vadītāja sēdekļa atzveltnes un gulēt šādā puskārienā ar atliektu muguru. Dzirdēju, kā pārvelk automāta aizslēgu, stobrs piesitās man pie galvas. Pazibēja doma – ja mašīna sāks straujāk braukt vai straujāk nobremzēs, būs beigas, jo omonietis gaili, uz kura novietots pirksts, var nospiest pat neviļus, turklāt var notikt arī patvarīgs šāviens...

“Bobiks” sāka braukt. Omonietis uzlika kāju man uz krustiem, apgrūtinot manu jau tā neērto stāvokli.

Omonietis nolika automātu ar īso laidī uz grīdas, paņēma no sānu sēdekļa ložmetēju, un procedūra atkārtojās. Saprātu, ja notiks šāviens, mana galva tiks sašķaidīta, un mani nevarēs pat atpazīt; no automāta man draudēja tikai nāve. Bezcerīgi nopūtos un gaidīju, kas notiks tālāk.

Aizveda uz OMON bāzi. “Bobikam” pa priekšu brauca mums uzticētā automašīna “Nīva”, kurai pie stūres bija Vorobjovs. OMON bāzē ieradās kāds virsnieks, kurš visus nolamāja un pajautāja, kāpēc mūs nav aizveduši uz Sarkandaugavas milicijas daļu, kur it kā jāveic pratināšana. Vēlāk uzzināju, ka tas bija operācijas vadītājs virsnieks Kuzmins. Mūs aizveda uz Vecmilgrāvja milicijas nodaļu, kas faktiski bija otrā OMON bāze. Miliči laipni smaidīja un sarokojās ar omoniešiem, bet mums veltīja naida pilnus skatienus.

Pēc visa spriežot, mūs gribēja kādam parādīt, bet neatrada meklēto cilvēku. Tad mūs iesēdināja katru savā mašīnā un aizveda uz Sarkandaugavas milicijas daļu, kur ielika abus vienā kamerā. Pēc īsa brīža atvērās durvis un iespīdēja spilgta gaisma. Atska-

nēja jautājums: "Kāpēc jūs uz mani šāvāt?" Mūs izveda no kameras un nosēdināja uz soliņa lielā telpā, sāka filmēt un uzdot jautājumus. Jautājumi bija par ieročiem un – kur mēs tos esam likuši. Pa starpām A. Nevezorovs un omonieši visādi par mani nīrgājās: ar izsmieklu prasīja, vai gribot neatkarīgu Latviju, soliņa, ka dabūsim neatkarīgu zemes gabalu kapos utt. Vairākkārt iesita pa vēderu un sāniem.

Uz visiem provocējošiem jautājumiem, atbilstoši patiesībai, es atbildēju noliedzīgi. Jautājumus mums uzdeva skandalozais krievu žurnālists Nevezorovs.

Mūs ievietoja atpakaļ kamerā. Pēc neilga laika, tas ir, no rīta, mūs atkal iesēdināja "bobikā", kuru pavadīja divi citi "bobiki". Ļoti lielā ātruma mūs veda uz LPSR prokuratūru Raiņa bulvāri. Uz ielas izveidoja konvoja gaiteni, kam mūs skriešus izveda cauri un ieveda prokuratūrā, kur nosēdināja pirmajā stāvā un nolika blakus apsardzi. Tie bija obligātā dienesta karavīri. Sāku ar viņiem sarunāties, iesākumā viņi atraidīja, pēc tam es viņus pat pierunāju, lai ļauj piezvanīt. No dežuranta būdas zvanot, izrādījās, ka pirms numura jāgriež vēl kaut kādi cipari, kurus viņi nezināja. Sazvanīt nevienu neizdevās. Tad mūs pa vienam uzveda augšā un pratināja, sakot, ka ir atraduši mūsu ieročus. Visādi apvainoja, piedāvāja, lai izstāstot, un tad viņi mani laidīšot vaļā. Es noraidīju visas viņu izteiktās versijas, kas bija nepatiesas. Pēc ilgstošas pratināšanas mūs izlaida laukā. Pie durvīm mani sagaidīja tā laika Muitas departamenta direktors Aivars Salinš un daudzi žurnālisti. Muitas departamentā tika sarīkota preses konference, kur "Panorāmas" žurnālisti uzdeva mums jautājumus, kas attiecās uz mūsu arestu. Pēc neilga laika mani uzaicināja uz Latvijas Republikas Prokuratūru, kur mani nopratināja par mūsu nelikumīgo apcietināšanu.

Segvārds "Sirmais"

Imants Bude

Jau skolas laikā savā mazajā sirsniņā es biju latvietis un neapmierināts ar okupācijas varu. Pat mazajās klasītēs man bija domstarpības ar audzinātājiem. Tiku rakstījis uz lapiņām uzsaukumus un dzejolišus pret komunistisko iekārtu. Pēc rokraksta klasesbiedri mani sazīmēja, un es nonācu uz pārrunām pie skolas direktora Āboliņa. Man draudēja ar izslēgšanu no skolas. Pat vecāki tika saukti pie direktora, bet direktors čekai ziņojis netika.

Māte man jau bērnībā Meža kapos rādīja un stāstīja par visiem apbedītajiem Latvijas valstsvīriem.

Tā mēs, jaunieši, tikām gājuši pie Čakstes pieminekļa – pat naktīs lidām lišus, jo to godam apsargāja komunistu miliči. Jo stingrāk miliči sargāja, jo noteiktāk un mērķtiecīgāk tiecāmies pie pieminekļa, lai bojātu stādījumus, kas tika speciāli veidoti tā, lai nomaskētu Čakstes pieminekli tautas un viesu acīm.

Rakstīju dzejolišus un uzsaukumus, izlimēju tos pa kapiem un apkārtņē. Pēc tādu lapiņu parādīšanās visam apkārtējām iestādēm vajadzēja drukāt rakstāmmašīnu druku paraugus. Lidījai Kalniņai savu darba rakstāmmašīnu vajadzēja slēpt. Ar tādiem pašiem satikos gan Lietuvā, gan Igaunijā.

Pirmais biju, kurš ķērās pie Leņina pieminekļu novākšanas. SB "Daugava" bija 45 gadu pastāvēšanas jubileja, kuru atzīmēja VEF kultūras pili. Viņš mūs traucēja pasākumu rīkošanā. Milzīgi lielo vadoņa galvu, kas bija no metāla, aizvedu ar mašīnu uz treku aiz šķūnišiem. Tā viņš tur izputēja krāsaino metālu buma laikā.

Tajā pašā dienā, kad "Helsinki-86" rīkoja pasākumu pie Brīvības pieminekļa, Sporta komitejai bija dots norādījums ap pieminekli organizēt sporta sarīkojumu.

D.Znatnajs pirmais atklāti nolika ziedus pie Brīvības pieminekļa. Uz sporta pasākumu ar mikroautobusu "RAF" atvedu sarkanos strēlniekus, un pēc Znatnaja gājām nolikt ziedus arī mēs.

Sarkanie strēlnieki domāja, ka pasākums rīkots, godinot Brīvības pieminekli, un ar asarām acis lika ziedus un pārsteigti teica:

“Ak, Dievs, un tas tagad notiek! Mums atkal ir Brīvības pieminekli, un mēs varam to godināt un nolikt ziedus!”

Sporta pasākumam beidzoties, aizvedu strēlniekus atpakaļ un braucu piedalīties “Helsinki-86” pasākumā, kura laikā Rubiks miličiem lika Brīvības pieminekli aplenkt un tautu klāt nelaist. Cilvēki nesapratnē bija pārsteigti. Tikko varēja, un vairs nevar! Kuri centās tikt pie Brīvības pieminekļa, tos arestēja un ar varu bāza restotās mašīnās. Piegāju pie Rubika, lai noskaidrotu viņa rīcības pamatu. Rubiks sagraba mani aiz elkoņa un draudēja: “Daudz gribēsi zināt, arī nokļūsi tajās mašīnās!”

No tās reizes vienmēr pie Brīvības pieminekļa atrodas ziedi.

Piedalījos visos pasākumos gan Arkādija parkā, gan pie partijas biroja ēkas. Biroja ēkā ar Gorbunova kungu iznāca diskusija pat par sarkanbaltsarkano karogu.

Biju “Helsinki-86” Rīgas nodaļa, kuru vadīja Juris Ziemelis.

Sākās runas par Tautas fronti. Valdis Turins ierosināja “neformāļus” apvienot. Es aprunājos ar Juri Ziemeļi, viņš atbalstīja un piedalījās. Tā mēs dibinājām Neformālo tautas fronti. Bijām Igaunijā, piedalījāmies igauņu Tautas frontes dibināšanā. No Neformālās tautas frontes kā delegāts piedalījos Latvijas Tautas frontes dibināšanā un tās kongresos.

Sekoju līdz ar visu latviešu tautu mūsu parlamentāriešu sarunām Maskavā, kur bez Gorbunova kunga diplomātijas diez vai kas būtu iznācis.

Nodibinājās Latvijas Republikas Tautas brīvprātīgo kārtības sargu vienība, kuras vadītājs bija Bezhļebņikovs. Es iestājos LR īpašajā Tautas brīvprātīgo kārtības sargu vienībā, apliecības numurs 2005. Mums bija ar tādiem pašiem personu numuriem arī rokas lentas un krūšu žetoni. Šo vienības daļu vadīja Mārtiņš Grigulis.

Sākās tautas pārbaudes laiks un grūtās puča dienas.

Padomju armijas virsnieki šturmeja Augstākās Padomes ēku.

Krūti pret krūti ar latviešu tautu. Dažas sievietes tādu spiedienu nevarēja izturēt, jo bija tāda sajūta, ka krūšu kurvis salūzīs. Viņas vaimanāja un lūdzās, lai laižot ārā, bet nebija, kurp. Tad palīdzējām tikt augšā uz pleciem, un pa pūļa galvām viņām izdevās tikt ārā.

Mūsu vienība pilsētā ierīkoja novērošanas un aizsardzības štābus.

Vienības vadība pieņēma segvārdus. Mans segvārds bija “Sir-

mais", rācījas koda numurs – 09, bet novērošanas punkts atradās augstākajā vietā virs Alksņa lidotāju skolas.

Šeit es varēju novērot padomju armijas rosību, Alksņa skolas pagalmus, vārtus un helikopteru kustību no Spilves, kā arī uz Rīgas lidostu no Krievijas puses lidojošās lidmašīnas.

Redzot tur notiekošo un dzirdot citus novērotājus Spilvē, Ropažos OMON nometnē un citās armijas daļās, kā arī ziņotājus, kuri pārvietojās ar rācijām, varēja secināt par armijas saspringtumu.

Mani šajā postenī nebija viegli nomainīt, lai nepamanītu tur dzīvojošie un strādājošie virsnieki un braukājošie omonieši. Tādēļ es biju spiests šajā postenī pavadīt viens pats nedēļu un arī savu dzimšanas dienu. Mājās sanāca apsveicēji, svinēja manu jubileju un novēlēja man laimes bez manas klātbūtnes. Mājās bija ieslēgta rācija, pa kuru piederīgi varēja tikai dzirdēt manu balsi, ka es esmu dzīvs un vesels, kad omonieši ālējās pie Milgrāvja. Bet pārtikas un atpūtas man nebija. Sagrauzu pat tās maizes garoziņas, kuras atradu atkritumu spainī. Tomēr priecājos par tautas atmodu. Man bija uzstādītas trīs rācījas, katra savā vilnī, Latvijas un Maskavas radio, kā arī televizors. No šiem visiem avotiem man ienāca ļoti laba informācija. Arī par Rubika pulcēšanos Pārdaugavā ar saviem līdzgaitniekiem. Mana vadība nolēma atslēgties atpūtai, M. Grigulis ("Plikpauris") pa rāciju visiem paziņoja, ka vadība tiek nodota 09 ("Sirmajam"), ka "Sirmā 09" pavēles ir jāizpilda.

Vairākas reizes Gorbunova kungs uzstājās televīzijā ar aicinājumu un lūgumu pārļaut pāri rubikiešus, kuri bija nolēmuši K. Barona ielā ASK stadionā noturēt mitiņu. Salu tilts bija bloķēts, un to apsargāja Tautas brīvprātīgo kārtības sargu vienības vadībā. Lai neizceltos sadursme un asinsizliešana, vajadzēja rubikiešus laist pāri.

Sadursmi gaidīja visa armija, lai iejauktos ar saviem spēkiem. Rubikiešiem virzoties uz tilta pusi, arī Alksņa kazarmās un pagalmos bija liela rosība. Uz vārtu pusi brauca automašīnas, un karavīri bija ar ieročiem.

Pa rāciju paziņoja, ka laist pāri ir Gorbunova kunga rīkojums. No visām, it sevišķi no tilta rācijām atskanēja: "Nav jāklausa, tas ir sarkanais!" Man pieprasīja pavēli no centrālā štāba. Apsvēru visus "par" un "pret", un, tā kā centrālajā štābā citu nebija, tad izmantoju savas pilnvaras un pa rāciju devu vairākkārtēju pavēli:

“09 Sirmais pavēl laist pāri tiltam rubikiešus un sekot, lai nenovirzās uz apsargājamiem objektiem. 09, Sirmais”. Pēc šīs pavēles viss noritēja mierīgi. Bet varēja būt Čečenija nr.1. Vēlāk, kad nebiju 09 posteni, dzirdēju runas: “09 arī ir no sarkanajiem”.

Alksņa karaskolā zaldāti izkāpa no mašīnām un pazuda kazarmās. Tikai divas mašīnas izbrauca ārpus vārtiem un aizbrauca “Teikas” virzienā. Esot bijušas pie stadiona.

Vēlāk mani nosūtīja pie rācijas ar koda numuru 05. Tā atradās Radionama pašā augšā. Šeit ienākošo un savākto informāciju apkopoju, devu rikojumu mobilām rācijām pārbaudīt saņemto informāciju, tad radio informēja tautu.

Pie Politehniskā institūta Rātslaukumā Liepāja atsūtīja mašīnu ar kafiju, es palīdzēju sadalīt, un vienu maisu aiznesu uz Doma baznīcu, tur bija medpunkts un siltie dzērieni. Otru uznesu Radionamā. Pārējo sadalīja pa citiem punktiem.

Es nogāju lejā uz 1. štābu, kurš atradās pie Laimas pulksteņa. Pienāca cilvēki un teica, ka pie Brīvības pieminekļa viens uzvedas nepiedienīgi. Paņēmu četrus puisi no štāba dežurantiem, un gājām turp. Novērsām nekārtības. Aizturējām autoapzadzējus un nodevām policijai (milicijai). Kamēr citi atbraukuši un sargā barikādes, tikmēr otri citi apzog viņu mašīnas.

No Brīvības pieminekļa pagājām pa ielu uz Iekšlietu ministrijas pusi. Tajā brīdī pie Prokuratūras piebrauca mašīna ar lieliem restotiem logiem. Viens no puisiem, kurš man nāca līdzī, pamanija, ka mašīnā atrodas tie pieci puisi, kurus omonieši Pārdaugavā saņēma. Pie Prokuratūras vārtiem no restotās mašīnas kabīnes izkāpa viena dāma, pagrozījās un pārnāca pāri ielai. Pagāja mums garām. Es diviem puisiem devu rikojumu izsekot šo dāmu, diviem liku novērot, vai viņai nav slepeni pavadoni. Ja nav, tad aizturēt, lai iegūtu informāciju par omoniešiem un mūsu puisi likteni. Vēlāk uzzināju, ka viņa ir omonieša Laktionova sieva. Dāma pārgāja pāri Brīvības ielai, pie Universitātes mēģināja apturēt taksometru. Mūsu puisi piegāja viņai klāt un palūdza iekāpt “Nivā”, ko viņa arī izdarīja bez histēriskas pretošanās, un atveda pie 1. štāba. Dāma bija iedomājusies, ka mēs viņu paturēsim kā ķīlnieci, un lūdza, lai pie viņas būtu viņas mazie bērni. Sēžot mašīnā, mēs uzdevām viņai vairākus jautājumus. Viņa mums pastāstīja, cik neapskaužams liktenis ir bijis

mūsu puisiem omoniešu bāzē, ka viņi bāzē esot stipri piekauti. Pastāstīja, kāda apsardze ir bāzē, kāds aprīkojums. Viņa brīdināja, ka vakarā omonieši taisās braukt uz pilsētas centru, lai mēs piesargoties. Visu viņa izstāstīja bez kādas sievišķīgas histērijas.

No tā ir redzams, ka omoniešiem brauciens uz Iekšlietu ministriju bija ielānots, bet ne sievas atriebšana, jo tad vēl viņi par sievas aizturēšanu nezināja. Ja arī būtu tā, tad l. štābs būtu ar visu Laimas pulksteni nolīdzināts līdz ar zemi. Viņu atlaida vietā, kura ir tālāk no telefona aparātiem.

Iekšlietu ministrijas un parka apšaudes laikā cilvēki redzēja pa logiem, kā no parka iznes cilvēku vai liķi un ieliek melnā "Volgā".

Par to vēlāk nekas netika ziņots, un arī neviens viņu nemeklēja.

"Rīdzenes" viesnīcā kāds darbinieks redzēja, kā no parka nāca privātas personas adītās sporta cepurītēs un sakāpa omoniešu brūnumašīnā.

Tā bija provokācija, lai parādītu, ka mums ir kaujinieki. Ja provokācija būtu pa īstam izdevusies, varētu saukt palīgā armiju.

Biju klāt, kad starp Prefektūru (Milicijas pārvaldes ēku) un dzelzceļu pie pārejas tuneļa nošāva vienu mikroautobusa "RAF" šoferi. Līdzbraucējs gribēja iebēgt pazemes tunelī, nepaspēja. Viņam sašāva kājas. Es ar savu mašīnu atrados turpat blakus uz 13. janvāra ielas. Gribēdams ievainotajam palīdzēt, nepamanīju omonieti kādus desmit soļus aiz "RAF" man priekšā, kurš blāudams pagriezta pret mani automāta stobru, lai es vācoties prom, šausot. Biju pārsteigts, ka nešauj. Nešāva tādēļ, ka man aiz muguras bija otrs omonietis, kuru es neredzēju, tikai pēkšņi sajutu mugurā skaudras sāpes un pakritu uz mutes. Rāpus ierāpoju mašīnā un ātri aizbraucu. Sāpes bija lielas, bet tajā steigā un uztraukumā varēju braukt.

Aizbraucu uz Radionamu, tur satiku žurnālistu Aivaru Berķi, viņš tajā laikā bija deputāts. Aivars Berķis un vēl viens nāca man līdz. Es viņus aizvedu uz notikuma vietu. Aivars Berķis kā deputāts gribēja iet ar omoniešiem izskaidroties. Es viņu aizturēju, teikdams: "Vai tu gribi dabūt lodi, kā tie, vai arī ar laidī pa muguru, kā es". Aivars Berķis pārdomāja un negāja.

Piebrauca "ātrie", lai sniegtu palīdzību ievainotajam un konstatētu nāves iestāšanos nošautajam. Bet man savas sāpes mugurā bija jāpacieš, jo vienkārši nebija laika.

Gāju tikties ar deputātiem Jēkaba ielā. Man vienmēr tika izrakstīta caurlaide. Pie deputātiem apspriedāmies un nolēmām iet uz Rubika rezidenci. Ieradāmies pie kompartijas ēkas ar mašīnām. Vairākās telpās atradās pusizdzertas konjaka pudeles. Pirmais, ko darījām, atslēdzām visai ēkai elektrību. Apakšā, noliktavā atradu plauktā sarkanbaltsarkanos karogus, jaunus. Vienu – lielāko – iedevu diviem mūsu puisiem, lai viņi kāpj augšā uz jumta un nomaina sarkano. Rubiku arestēja. Pie ēkas bija sapulcējušies daudzi cilvēki, un viņi prasīja, lai Rubiku dod viņiem izrēķināties. Tā nu Rubiks varēja priecāties, ka viņu arestēja.

Vienā pagraba telpā atradām papīra griežamās mašīnas. Mašīnas bija karstas, papīru – liela kaudze.

Vēlāk aizgājām un aplencām čekas māju. Tur arī atradām ārpusē pienākušos strāvas vadus un atslēdzām čekas māju no strāvas, lai neiznīcina dokumentus. Pēc laiciņa sāka kūpēt dūmenis. Vairāki puisi uzkāpa uz jumta aizbāzt dūmeni, bet čekisti pa vienu lūku sāka šaut. Mūsējie atbildēja ar to pašu, tad čekisti pazuda lejā. Dūmenis tika aizbāzts.

Saaicinājām tautu, lai palīdz aplenkumā. Iekšā nevienu nelaidām, un ārā ar pakām arī nē. Iekšā tikt bija daudz gribētāju, bet tie nebija čekisti. Vieni bija “sētnieki”, citi – “apkopēji” vai “santehniķi”. Iespāids bija tāds, ka tajā mājā vispār čekistu nebija. Iekšā netika ielaists neviens.

Sāka demontēt ļepinekli.

Valdība sūtīja miličus apsargāt čekas māju.

Tā bija mūsu lielākā kļūda, ka mēs ēku nodevām miliču apsardzībā. Vēlāk novēroju, ka čekisti staigā iekšā un ārā pilnīgi brīvi gan ar “diplomātiem”, gan ar somām. Tā arī tika iznesti un arī iekšā iznīcināti daudzi dokumenti.

Augstākās Padomes ēkā sākās runas par Zemessardzes dibināšanu. Vēlāk – Zemessardzes organizēšana pa priekšpilsētām un rajoniem.

Tad notika vēl viens negadījums, kurš saasināja muguras traumu. Arī tad uzreiz netiku griezies pie speciālistiem. Kad pirmo reizi aizgāju pie profesora V.Ruka ar stiprām sāpēm mugurā, profesors man paziņoja, ka esot laužts mugurkauls. Iesprādzēja uz ilgāku laiku cietā ādas korsetē un lika priecāties, ka es neesot piesiets pie gultas. Lika ļoti uzmanīties un piešķīra 2. grupas invaliditāti.

No šīm traumām un visa pārdzīvojuma man radās galvā asins izplūdums, kurš atņēma man labās auss dzirdi un rada galvā šausmīgu pastāvīgu troksni.

Tā es tagad esmu 2. grupas invalīds uz visu atlikušo mūžu. Ar savām muguras sāpēm un galvas reiboņiem puscurlais 2. grupas invalīds nevienam vairs nav vajadzīgs. Kaut gan Latvijas labā centos no visas sirds, pat neievērojot sāpes un ģimeni, kurai tagad esmu bezspēcīgs palīdzēt.

Pagājušajā reizē uz barikāžu mītiņu arī nevarēju aiziet, jo palika slikti un noripoju pa kāpnēm. Bezsamaņā, asiņainu galvu mani aizveda uz slimnīcu.

Tā mani mītiņi tagad notiek pa poliklīniku un slimnīcas gultu.

Virsnieka piezīmes

Alfreds Egils Puškevičs

Savedot kārtībā skopos pierakstus par trauksmaino janvāri Latvijā, ceru tos atstāt piemiņai mazdēlam. Neērti par varbūtējām valodas kļūdām. Tomēr neesmu šeit vainīgs. Izsūtīšana uz Sibīrijas ziemeļiem 1941. gadā liedza man saņemt izglītību latviešu valodā.

Iestājoties jaunajam 1991. gadam, man, kā arī daudziem citiem latviešiem, bija skaidrs, ka mūs gaida smagi pārbaudījumi. "Centrs" mēģinās izmantot Persijas liča stāvokli, un viss sāksies Latvijā. Bet notika citādi.

Bieži mērām citus pēc sevis. Kā izglītības ziņā, kultūrā un vispār uzvedībā. Baidāmies no vārdiem "propaganda" un "aģitācija". Bet aizmirstam, ka PSRS iedzīvotāji kopš dzimšanas dzīvi bez propagandas nemaz nespēj uztvert. Arī mums jāprot ar šo cilvēku iespaidošanas līdzekli apieties. Vienīgi nosaukt to varētu skanīgāk, pat latviskot.

No LTF dibināšanas laika man bijusi iespēja trīs reizes runāt televīzijas pārraidēs. Tad arī mēģināju izmantot armijā gūtās iemaņas, lai pārliecinātu "krieviski runājošos". Pēdējo reizi tas bija 15. maijā 1990. gadā, kad es nevarēju klusēt, jo biju aculiecinieks tam, kā privātā pārgērbtie kursanti mēģināja "šturmēt" Latvijas Republikas Augstāko Padomi.

Manī briest apņēmība izmantot visas iespējas, lai izskaidrotu armijai baltiešu centienus. Ja šādu izskaidrošanu veicu līdz šim darbavietā starp atvaļinātiem vecākajiem virsniekiem un daudzajiem paziņām citās republikās, tad pēc "Asiņainās Svētdienas" nolēmu to mērķtiecīgi darīt speciāli krievu armijas rindās.

13. janvāris

No rīta Jelgavas stacijā zaldātiem izdalu Latvijas Tautas frontes 1990. gada 4. decembra paziņojumu krievu valodā. Iebraucot Rīgā, dodos uz stacijas uzgaidāmajām telpām, kur desmit paziņojumus izdalu zaldātiem. Piecus iedodu virsniekiem, piebilzdam, ka militārās avīzēs šo tekstu viņi neizlasīs.

No stacijas dodos uz Doma laukumu. Apakšzemes pārejā dažādās

vietās četri zaldāti interesējas par izdevumiem, kas saistīti ar seksu. Tos mulšina augstās cenas... Piedāvāju LTF paziņojumu. Paņēma ar interesi.

Lidz Doma laukumam satiku vēl divus zaldātus.

Jo tuvāk Daugavai, jo vējš stiprāks. Uz stūra braši zēni ar lieliem termosiem cienā nosalušos ar tēju.

Par manifestāciju Daugavmalā. Šeit vienkārši nav vārdu! Pat no zināma paaugstinājuma nav iespējams saredzēt, kur beidzas cilvēku jūra. Liekas, šeit visa Latvija! Velti centās helikopteri noslāpēt runu skaņas. Arī lielākā daļa skrejlapīņu palika kokos, uz jumtiem un Daugavā. Citas cilvēki lasīja un svieda zemē. Es vienu uzglabāju – vēsturei.

Pirmdiena, 14. janvāris

Pa ceļam uz darbu diviem virsniekiem iedevu LTF paziņojumu.

Jau otro dienu rūpīgi vēroju uz ielām pretimnākošās militārpersonas. Neviļus pētu, vai tikai uz rokām nav lietuviešu asinis, vai nav asiņaini traipi uz šinējiem.

Divdesmit seši gadi, pavadīti padomju armijā, dod pārliecību, ka armija ir spējīga uz visu. Ja ielidos mūsu teritorijā svešzemes lidmašīna, sāksies bezgalīgas saskaņošanas ar Maskavu. Bet, ja būs jāsauj uz cilvēkiem – lūdzu! Cik tik vajag! Par to mums liecina notikumi Čerkaskā, Tibilisi, Baku, Viļņā. Sen jau zobu sāpes rodas no saukļa “Tauta un armija ir vienoti!”

Ar maršala Jazova pavēli no 1990. gada 1. novembra virsnieki un virsdienestnieki Baltijas un Aizkaukāza Kara apgabalos saņem ierindnieka produktu devu (bez maksas). Tā pati pavēle paredz virsnieku sievām saņemt tādus pat produktus no armijas noliktavām (par valsts cenu).

Bet mēs tak dzīvojam vienās un tajās pašās mājās un redzam, kas tiek nests mājās ar lielām somām. Un šeit armijai vēl nav kauda brēkt par “netaisnībām”!

Baltiešus armijas acīs rāda kā fašistus un ekstrēmistus, kuri grib apspiest “mazākumtautas”.

Nākot no darba, uz ielas dažādās vietās apturēju trīs armijas smagās mašīnas un iedevu mašīnu vecākajiem vairākus eksemplārus LTF paziņojuma.

Jau pievakarē pa radio dzirdēju, ka pulksten 19 Rīgā būs dabūjams Jeļcina aicinājums armijai. LTF koordinācijas punktā brī-

dinu, ka atvedīšu, cik spēšu nest. Dodos no Jelgavas uz Rīgu, kur saņēmu aicinājumu krievu valodā.

Apmēram desmit eksemplārus izdalīju stacijā. Sajutu, ka mani šeit nedaudz apsteiguši studenti, jo daudzu zaldātu rokās jau bija aicinājums. Labi, ka zaldāti braukā. Tas nozīmē, ka nav ievests kazarmu stāvoklis, un armija notikumos neiejauksies!

Otrdiena, 15. janvāris

No rīta uz Dobeles šosejas apturēju isā laika sprīdi trīs armijas mašīnas un iedevu braucējiem Jeļcina aicinājumu.

Dienā par notikumiem Lietuvā un Latvijā informēju traktoristu kursu klausītājus (krievu grupu). Daudzus interesē Krievijas-Latvijas līgums, kurš ratificēts naktī no 14. uz 15. janvāri.

Kursu pasniedzēji taisās braukt uz Zaķusalu. Mans uzdevums – izpropagandēt armiju.

Vakarā kļūst zināms, ka omonieši pie Brasas tilta sadedzinājuši vairākas mašīnas, kuras atbraukušas sargāt Rīgas tiltus.

Man rodas dažādi priekšlikumi par tehnikas izvietošanu (no armijas viedokļa). Tikai šaubos, vai mani Rīgā kāds uzklausīs. Braukt uz galvaspilsētu nekavējoši nevaru, jo no rīta man darbā diennakts dežūra. Klausos radio līdz vēlai naktij. Par notikumiem Lietuvā un Latvijā rakstu Kuzbasa ogračiem Krievijā, kur man daudz pazīstamu.

Trešdiena, 16. janvāris

Atrodos darbā diennakts dežūrā. Pietiekami laika, lai par notikumiem Baltijā informētu Krievijā pazīstamos armijas virsniekus, kā atvaļinātos, tā arī aktīvā dienesta. Visiem nosūtu Jeļcina aicinājumu armijai. Lai arī Jeļcins faktiski ir Krievijas Federācijas prezidents, bet par avīzēm un informāciju vispār tur vēl no teicēja ir PSKP.

Ceturtdiena, 17. janvāris

Ziņa par to, ka omonieši nogalinājuši Mūrnieku, neļauj ilgāk palikt Jelgavā. Pēc dežūras ņemu gāzmasku, termosu ar kafiju, sviestmaizes un, protams, Jeļcina aicinājumu, flomasterus, papīru un dodos uz Rīgu. Dzelzceļa stacijā izdalīju zaldātiem Jeļcina aicinājumu. Pie izejas stāv divi pulkveži. Atvainojos un pasniedzu aicinājumu, piebilzdams, ka avīze "Krasnaja Zvezda"

tik drīz to nepublicēs. Pulkveži paņēma un pateicās. Latvijas Valsts universitātē saņēmu rakstnieka A.Pristavkina runu televīzijā. Runu biju dzirdējis un sapratu, ka arī tā ir jādara zināma armijai.

Apskatu aizsprostus, kuri izveidoti ap Ministru Padomes ēku. Nav izveidoti priekšposteni. Ieeja nepietiekami nodrošināta pret kājniekiem. Eju uz Vecrīgu. Pie Brīvības pieminekļa apmēram 20-30 cilvēku. Sarunu tēma – pēdējie notikumi. Eju uz Universālveikala pusi.

Pie Basteja bulvāra stūra tālāko ceļu aizšķērso smagās mašīnas. Atstāta šaura eja gājējiem. Stūra ēka – ideāls priekšpostenis, bet ne veikalā, ne otrā stāva logos neredz ne tikai smilšu maisus, nav pat ugunsdzēsamo aparātu (tie noderētu aizstāvjiem). Rūpīgi pētu visas Vecpilsētas barikādes un kā vecākais virsnieks (kaut arī atvaļināts) nāku pie slēdziena, ka barikādes spēj noturēt speciālās sapieru tehnikas spiedienu (tricienu) 30–45 minūtes.

Tanki vecpilsētā droši vien netiks pielietoti, jo tos samērā viegli apturēt. Vissliktāk aizklāta pieeja Radionamam. Pirmā stāva logi nemaz nav aizsargāti. Doma laukumā daudz cilvēku. Visur valda pacilāts garastāvoklis. Pienāk vakars. Gaisa temperatūra ap plus 2°C. Lēns vējš. Daudziem pāri plecam somas ar gāzmaskām. Uz nelielas estrādes pie Radionama viens ansamblis no maina otru. Pienāk vakars. Satieku LR AP deputātu Gunāru Preinbergu. Izsaku viņam dažus novērojumus par barikādēm. G.Preinbergs atbild, ka svarīgu objektu apsardzība drīz pilnīgi pāriešot milicijas rokās. Šī doma rada manī nopietnas bažas. Nav noslēpums, ka miliciju neviens karot neapmāca. Nacionālais sastāvs Rīgas milicijā nav par labu Latvijai. Rīgā milicijas virsnieki simtprocentīgi ir aptaukojušies. Sevišķi tas redzams vasarā, kad figūras defektus neslēpj šineļi.

Ceļā uz LR AP ēku jāiet gar biržas žogu ar politiskām karikatūrām. Galvenā tēma – notikumi Lietuvā, “melnās beretes” un A.Rubiks. Asprātīgi teksti. Lasītāju netrūkst. Tālāk ceļš ved pa šauru eju starp granīta blūkiem. Pie ejām stāv vīri. Visiem pie sāniem gāzmaskas. Vīri nopietni vēro garāmgājējus un viņu somas. Vairākās vietās vecākas rīdzinieces cienā vīrus ar tēju un kafiju.

Apmēram 20–25 metrus no AP ēkas stūra divi lieli uguns kuri. Viens, kurš veidots uz dzelzs konstrukcijām – grozveidīgs, otrā

- deg metru garas pagales. Netālu ugunsdzēsēju mašīna ar gāzes ierīcēm – ūdens sildīšanai. Šeit rosīgas saimnieces sasildīšanai pasniedz ļoti garšīgu zāļu tēju un dažādas sviestmaizes.
- Bieži parādās korespondenti. Redzamas videokameras. Tas iedves pārliecību, ka par latviešu apņēmību zinās arī citās valstīs.
- Daudziem no Rīgas sargiem rokās vai somās radioaparāti. Pēkšņi izdzirdu pagrīdes raidstaciju "Sodružestvo". Viru sejas paliek nopietnas. No ētera skan klaji meli: "Vecrīgā sabojāts bruģis. Neskaitāmi uguns kuri, kuriem apkārt klist bārdaini, nokvēpuši vīri. Dūmi aizklāj debesis. Nemitīgi tiek darbināti jaudīgie traktori, cilvēkiem trūkst gaisa. Nobradāts zālājs, nolauzti koki". Šādu apgalvojumu uzņemu kā personīgu apvainojumu.
- Atcerējos par līdzpaņemto papīru. Atrodu vēl prāvu papes kārbu. Izārdu to, un ir materiāls politiskam plakātam. Nosēžos pie uguns kura un sāku rakstīt tekstu. Tekstā dominē Rubiks un Huseins. Blakusstāvošie lasa un smejas. Netālu no manis uzliesmo zibspuldze. Mani fotografē zviedri. Lūdz labāk parādīt manis uzrakstīto. Ar tulka palīdzību interesējas, kas es esmu. Paskaidroju, ka esmu atvaļināts padomju armijas virsnieks. Dienesta pakāpe – majors. Uz jautājumu, vai kāds no manas ģimenes bijis represēts, atbildēju, ka pats biju izsūtīts uz Sibīriju un no turienes uz Galējiem Ziemeļiem vēl 1941. gadā. Tamdēļ arī izglītība man krievu valodā. Krievijā pavadīti 32 gadi. Ļeņingradā absolvēju karaskolu. Paskaidroju, ka, būdams PSKP rindās, centos, cik iespējams, dienesta un darba biedriem izskaidrot Latvijas vēsturi un brīvības centienus. Redzot klaji naidīgo PSKP izturēšanos pret Neatkarības Deklarāciju, 4. maijā 1990. gadā es no partijas izstājos.
- Pēc sarunas ar korespondentu ap mani izveidojās klausītāju loks, kuriem pastāstīju par Tuvas Tautas Republikas okupāciju 1941. gadā, par PSRS piedalīšanos Irānas okupācijā Otrā Pasaules kara laikā, par "aukstā kara" cēloņiem, konfliktiem Ēģiptē un Afganistānā.
- Īsi pirms pusnakts biju liecinieks kādai epizodei, kura liecināja par Augstākās Padomes sargu modrību: pie Augstākās Padomes pagrābtelpas loga, kas pa labi no kāpnēm, kāds nolika murgursomu un pazuda cilvēku pūlī. Pēc 10-15 sekundēm kāds no brīvprātīgajiem kārtības sargiem (stāvēdams pie durvīm) piesteidzās pie somas, lai pārbaudītu tās saturu.

Nakti pavadīju, apstaigājot ugunsurus, kā arī sildoties izstāžu zālē (biržā) pie Doma laukuma.

Visur cilvēki vai nu klausījās radio, vai sarunājās par pēdējiem notikumiem. Visi bija apņēmības pilni – ar pieejamiem līdzekļiem, kaut vai ar bruģa akmeņiem, aizstāvēt barikādes.

Izbrīnu rada tikai tas, ka neviens nemāca, kā izturēties tiešā uzbrukuma gadījumā.

Nekur nemanu nekādas instrukcijas, ne pavēles. Jā, valdība mums ļoti "civila". Kas notiktu, ja tomēr kādi desantnieki mēģinātu ieņemt galvenos Rīgas objektus? Ne jau visi ir kaut nedaudz apsargāti. Personīgi par sevi nekādu baiļu nebija. Savā mūžā piecpadsmit reizes esmu taigā saticies ar lāčiem. Vienmēr tas bija negaidīti. Toreiz palīdzēja trīsdesmit gadi, veltītie šaušanas sportam.

Lai nāk tie "neuzvaramie"! Vai tad tajā juceklī netikšu pie kāda šaujama? Un tad lai Dievs stāv viņiem klāt! Nelīdzēs nekādas vestes!

Piektdiena, 18. janvāris

Ap četriem rītā kustība Doma laukumā gandrīz pilnīgi apstājās.

Bet pie uguns kuriem gandrīz tikpat daudz cilvēku, cik bija no vakara. Daudzi klausās pa radio ārzemju ziņas. Jūtama cilvēkos pārliecība, ka Rīgā nekas nenotiks. Vairāk runas un minēšana par kara gaitām Persijas līcī. Pēc pieciem rītā sāk parādīties sargu maiņa. Tos pazīst pēc gāzmasku somām. Arī bārdas noskūtas. Tomēr tie neizskatās atpūtušies. Skaidrs, ka nenāk uz šejieni pirmo dienu.

Pa radio skan "Dievs, svētī Latviju". Visi pieceļas kājās un noņem cepures. No visiem krasī atšķiras trīs dāmas kažokos, kas kaimiņvalsts valodā pie AP ēkas stūra skaļi apspriež savas problēmas. Varbūt "Līdztiesības" deputātu palīdzes? Man nācās aizrādīt, lai apklust un saprot mirkļa nopietnību. Dāmas paraustīja plecus un steidzīgi aizgāja.

Pēc tam novēroju, kā posās uz mājām sargu maiņa. Viss tika novākts un bruģis rūpīgi noslaucīts. Starp citu, raidstacijai "Sodružestvo" nebija ne mazākās jausmas, ka "nokvēpušie bārdaiņi" spēj uzturēt tādu kārtību.

Pusdienas laikā gāju uz staciju. Pa ceļam un stacijas telpās militāros apveltīju ar Jeļcina aicinājumu un braucu uz Jelgavu.

Sestdiena, 19. janvāris

Darbā (Civildajā aizsardzībā) diennakts dežūra. Mūsu interfrontieši tēlo vienaldzīgos. CA štāba partijas sekretārs darba vietā nav sastopams. Uz telefona zvaniem neatbild. Droši vien, apspriežas partijas komitejā (PSKP).

Dienas laikā sastādīju ziņojumu uz četrām lapām LR AP Aizsardzības štābam un kopiju personīgi Ražuka kungam ar piezīmi uz aplokšnes "steidzīgi".

Ziņojumā uzrādīju 14 pasākumus, kas būtu steidzīgi veicami, lai Rīgas svarīgākos objektus tiešām nosargātu. Katram pasākumam bija minēti vēl papildpunkti un īsumā paskaidrots, kā tie ieviešami dzīvē.

Kategoriski nostājos pret objektu apsardzības nodošanu vienīgi milicijas rokās. Rakstīju, ka Vecmilgrāvja milicijas daļas un milicijas skolas ieņemšana pierādīja, ka miličus var "ņemt plikām rokām" (zināms, no armijas viedokļa).

Liku priekšā turpmāk, ja sargās milicija, tad blakus jābūt brīvprātīgo vienībām.

Starp citu, iestājos arī par to, lai uz barikādēm būtu kaut kas līdzīgs komandanta dienestam un noteikti jādabojas izlūkdienestam un pretizlūkdienestam.

Arī brīvprātīgajiem sargiem nav jābrauc uz Rīgu vieniem un tiem pašiem. Protams, pastāvīgam kodolam ir jābūt, bet citiem ir jābūt vienmēr jauniem, lai patriotisma "skola" aptvertu pēc iespējas vairāk jauniešu.

Svētdiena, 20. janvāris

Pēc dežūras mājās brokastuju un pošos uz Rīgu. Esmu saaukstējies. Droši vien, temperatūra. Bet nav tas laiks, lai slimotu. No vilciena loga var redzēt Zaķusalas ugunskurus. Tātad vīri sargā Rīgu! Milicija pie uguns kuriem nesēdētu.

Man līdzī Jeļcina uzsaukumi, kā arī Latvijas-Krievijas līguma teksts. Stacijā sešiem virsniekiem iedodu "lasāmvielu". Ielas pārejā panāku 3. ranga kapteini un piedāvāju viņam savu literatūru. Viņš paņēma un pateicas, tad tomēr aizdomīgi paskatās uz gāzmasku, kas man pie sāniem.

Vispirms eju uz Latvijas Valsts universitāti, kur paņemu vēl 30–40 eksemplārus ar rakstnieka Pristavkina runu Latvijas televīzijā. Dodos pie Brīvības pieminekļa. Jau pusdienas laiks, un tur cil-

vēku nav daudz. Eju uz Vecrīgu. Tehnika stāv, kur stāvējusi. Ielas galā, kas ved uz Mazo Ģildi – metāla “eži”. Pie ugunsкура – vīri. Varbūt es “ežus” vienkārši agrāk neievēroju? Nostrādāti labi, bet mazi pēc izmēra un tanka svaru nekādi neizturēs. BMP varbūt aizkavēs uz minūtēm 10–15. Tomēr labi, ka tie dod vismaz morālu drošību. Cilvēki ir centušies darīt ko derīgu.

Pirmā iela pa labi pie paša Doma laukuma pamesta. Šeit, pie barikādes, agrāk bija ugunskurs. Tagad neviena nav. Paliek trauksmaini ap sirdi. Pie Radionama ieejas konstrukcija no betona blokiem. Arī šeit nav domāts par priekšposteni. Vienas granātas šķembas gandrīz visas būtu durvis. Apšaudes gadījumā cilvēki ciestu ne tik no lodēm, cik no betona šķembām. Noteikti vajadzīgi smilšu maisi.

Mēģinu to iestāstīt kādam, kas te, liekas, ir mazs priekšnieks, bet viss velti! Man liek saprast, ka ir kāds, kas par visu jau padomājis. Tad atceros, ka man somā divas vēstules, un steidzos uz AP.

Pie žoga ar karikatūrām daudz cilvēku. Grūti pat tikt klāt.

Ieraugu arī sevis rakstīto... Eju tālāk. Izveidota no blokiem vesela siena ar šauru eju. Pie ejas trīs vīri ar prāviem ausekļiem pie krūtīm noprasa caurlaidi. Tādas man nav. Parādu adresētās aplokšnes. Viens gatavs tās aiznest uz AP ēku. Tomēr svešās rokās nedodu. Palieku gaidīt kādu no pazīstamiem deputātiem, lai vēstuli nodotu. Pa to laiku pētu nocietinājumus. Visumā nekā. Bet traktors “K-700” tādu sienu lēni atpakaļgaitā sagrauj, ka nav ko redzēt!

Vajadzēja nedaudz citādāk. Arī par kājniekiem nav domāts. To pārvarēt nav grūti. Aizmirstas dzeloņdrātis. Nav arī “ežu”, ko trauksmes gadījumā iesviest šaurā ejā.

Vīri nospriež mani pavadīt līdz AP ēkai. Pie durvīm kāds dežurants aplokšnes paņem tālākai nodošanai.

Atgriežamies pie bloka sienas. Pie ugunsкура sildās divi miliči ar automātiem. Sārtie vaigi liecina, ka no laukiem.

Pie mūra jau ap desmit cilvēku bez caurlaidēm. Sargi aiziet cilvēkus pavadīt. Palieku pie ejas viens. Tagad jau caurlaides uzrāda man. Bet sargi vairs neatgriežas... Pie ieejas daudz ziņkārīgo. Atskan domas, ka labi esot ar caurlaižu sistēmu, jo daudzi stāigā aiz gara laika. Sargu vēl joprojām nav, un man nav viegli atbildēt uz visiem jautājumiem. Beidzot parādās viens no sargiem un nobrinās par kārtību, kādu ieviesu pie ieejas. Viņš neuz-

krītoši man pasaka, ka caurlaides esot atceltas. Man tas liekas divaini, jo tuvojas vakars un jābūt modriem. Bet, ja tur "augšā" tā nolēmuši...

Pūš auksts vējš. Eju pie ugunsкура sildīties. Tepat pastaigājas divi bruņoti miliči. Viens pelēkā "bušlatā", otrs – šineli. Abiem bruņuvestēs. Tam, kam šinelis, ir grūti kustināt rokas, jo zaļā armijas bruņuveste ir uzvilкта pāri šinelim. Liekas, ja netišām pakristu, diez vai bez citu palīdzības uzceltos. Arī īsie automātiņi vairāk domāti troksnim. Ļoti īsi stobri, nav nekādas īstas tēmēšanas līnijas. Jāšauj kārtām "uz dullo", tad būs panākumi. Miličus, kas prastu šaut, esmu redzējis reizi dzīvē. Tie kādreiz Jelgavā trenējās kopā ar mani, uzstājās republikas "Dinamo" meistarsacīkstēs un arī pilsētas izlases komandā, kuru es trenēju.

Aizgāju līdz Doma laukumam. Cilvēku samērā maz. Birzā divās vietās redzami drukāti rīkojumi. Tātad štābs jau rūpējas par kārtību. Apsildos un dodos uz Doma baznīcu. No Daugavas puses pūš auksts vējš. Pie Doma durvīm daudz jauniešu. Iet iekšā un nāk ārā. Iedzeru šeit glāzi tējas. Pulkstenis rāda 19.00. Eju uz laukumu. Ieraugu divus vīriešus lidotāju ziemas jakās. Armijas bikses ar izārdītām vilēm. Šie uzmanīgi vēro apkārtni. Kur mūsu izlūkdienests?

Aizeju pie Brīvības pieminekļa. Paliiek auksts, salst kājas. Man jūtami ceļas temperatūra. Tikai vēl trūka saslimt! Ar trolejbusu aizbraucu līdz stacijai. Ceru sasildīties. Bufetē izdzeru glāzi kafijas un vienam apakšpulkvedim uz galdiņa nolieku Jeļcina paziņojumu.

Piepilsētas zālē uz tablo ieraugu, ka pulksten 20.45 vilciens uz Jelgavu. Man vēl desmit minūtes laika, tomēr steidzos.

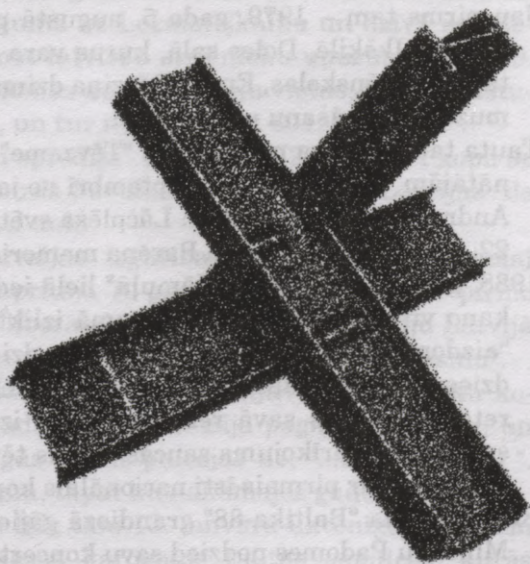
Mājās ierodos jau pēc "Panorāmas". Pārsteidz ziņa, ka omonieši ieņēmuši Iekšlietu ministriju...

P.S. Šo pierakstu uzdevums ir parādīt, kā ar vārdiem un drukātiem materiāliem iespējams likvidēt pretinieka informatīvo vakuumu.

Barikādes ir labs veids, kā audzināt cilvēkos patriotismu un gatavot cīņai. Tomēr bezdarbība grauj disciplīnu un mazina pretošanās spējas. Aizsardzībai jābūt dinamiskai un daudzveidīgai.

Dziensma

Dziesmu vairogs atsita bultas

*Dr. Raimonds Baltakmens,
"Tēvzemes" korists*

Kad naktī no 12. uz 13. janvāri neizslēgtajā radio uztvērējā atskanēja aicinājums uz tautas manifestāciju 11. novembra krastmalā, Haralda Medņa pulks – vīru kora "Tēvzeme" dziedoņi – nekavējoties pauda to savu pārlicību, ko bija apliecinājuši jau vairāk nekā 40 gadus – būt kopā ar savu tautu domās, dziesmās un darbos. Kaut tajā apspiestības pusgadsimtā arī tautas māksla bija spiesta dot "gan Dievam, gan ķeizaram", "Tēvzemes" repertuārs un aktivitātes skaidri liecināja par tās īsto pierību. Tā pastāvīgi bija klāt vēsturiski nozīmīgākajos brīžos, tautas godājamāko dēlu piemiņas vietās un gadskārtās, pat iedibinot jaunas atceres vietas un brīžus.

Kora 715. koncerts notika Mazajā Ģildē Kronvaldu Ata 150 gadu atceres brīdī 1987. gada 7. aprīlī, kad, Vigneru Ernesta "Trimpuļu" dziedot, vairāk nekā jebkad agrāk saplūdām ar mūsu likteņupi Daugavu, jo tajā laikā ritēja cīņa par tās augšteces saglabāšanu.

Jau pirms tam – 1979. gada 5. augustā piedalījāmies Daugavas svētkos Ikšķilē, Doles salā, kurus vara piecieta kā zobu sāpes, tāpat kā Jāņskolas, Emīla Dārziņa dzimšanas piemiņas vietas – muzeja dibināšanu un kopšanu.

Tauta tad jau sāka mosties, un "Tēvzeme" arī bija viena no modinātājām. 1987. gada 22. septembrī no jauna dziedam Lielvārdē Andreja Pumpura muzejā Lāčplēša svētkos savā 749. koncertā, 22. decembrī – Krišjāņa Barona memoriālajā dzīvoklī.

1988. gada 20. februārī "Māmuļā" lielā iedrošināšanās – vēl sarkano virsniņu neatstātajā namā izlikti seno biedrību karogi, "aizdomīgi" lozungi, un "Tēvzeme" dzied varai tik netīkamas dziesmas, ka atvaļinājumā esošais virsniņu nama partijas sekretārs, ieradies savā rezidencē, krita izmisumā. Valsts apvērsums, vai? Sarikojums saucas "... tās tēvu dvēseles dzīvos mūsu dzīvi". Tas ir pirmais īsti nacionālais kopkoncerts.

Kad festivāla "Baltika-88" grandiozā gājiena laikā "Tēvzeme" pie Ministru Padomes nodzied savu koncertu šim starptautiskajam

forumam, tā dodas pie Brīvības pieminekļa, un 13. jūlijā tur atskan "Pie tēvu zemes dārgās", kam fonā akmeni kaltie vārdi "Tēvzemei un brīvībai". Tas vēl nav viss, jo pie mums pienāk Ernesaksa vīri, un paceļam savus nacionālos karogus. Tiem piedrojas arī Lietuvas sarkanajidzeltenais, un atskan kopīgi dziedātā "Šie kauli, šī miesa". Igaunų kora vecākais mums atgādina: "Lūk, beidzot atkal tie trīs ir kopā, to atcerēsimies mūžīgi!"

Tas bija viens no pirmajiem sarkanbaltsarkanā demonstrējumiem, bet uz zilo 17. augusta skaidro debesu fona pasakaini atainojās vesela valsts karogu jūra, kad Viļķenē atklājām pieminekli mūsu tautas lūgšanas autoram Baumaņu Kārlim. Pirms tam Aļoļas kapos pirmo reizi pēc kara izskanēja viņa "Tēvijas dziesma".

20. oktobrī ievadām lielā Kārļa Zāles simtgadi viņa veidotajās tautas svētvietās – Brāļu kapos un pie Brīvības pieminekļa, pēc tam – Latvijas Universitātes lielajā aulā, bet 11. novembrī Harald Medņa vadībā ieskandinām "Dievs, svēti Latviju" uz Rīgas pils terases, kamēr Ēvalds Valters uzvelk Latvijas karogu Svētā gara tornī. Līdz dzied simti tūkstoši Daugavas krastā un miljons pie saviem radiouztvērējiem un televizoriem. Pēc tam Mednis ar saviem "Tēvzemes" dēliem dodas cauri ļaužu pulkiem pie Brīvības pieminekļa, un atkal skan dziesma sendziedātā.

Jau agros padomijas vāras gados tēvzemieši Ziemassvētkos uz slēpēm devās svētceļojumā uz Ložmetējkalnu un dzīvā eglē ieddedza svecītes, pieminot latviešu strēlnieku upurus, bet 1989. gada 14. janvārī ieradāmies ne tikai kauju vietās, bet arī vēsturiskajā Piņķu baznīcā, un tur notika mūsu 801. koncerts.

Aleksandra Čaka "Piņķu sprediķi" 1994. gada 26. janvārī kopā ar "Tēvzemi" runāja Eduards Pāvuls koncertā veltītā Latvijas "de iure" 73. gadadienai LU aulā.

Neatkarīgās Latvijas armijas izglītības iestādei – Karaskolai 1989. gada decembrī apritēja 70 gadi, un "Tēvzeme" tur pirmo reizi šajā jau nedaudz liberālākā, bet vēl tomēr padomju Latvijā nodziedāja arī līdz tam aizliegto "Daugavas vanagu dziesmu".

Pirmais gadījums, kad latviešu leģions cīnījās pašu virsienu komandēs, bija 1943. gada 16. marts. Bija pagājuši 48 gadi, un Brāļu kapos pie Mūžīgās uguns pulcējās tie, "...kas vēl dzīvi". "Tēvzeme" bija ar viņiem, tāpat kā nākamajos gados.

11. novembra krastmalā līdz tam 13. janvāra liktenīgajam rītam bija notikušas jau piecas karogotas tautas sapulces, kurās

daudzsimttūkstoš manifestantiem vienmēr dziedāja arī "Tēvzemes" vīri, bet šis visasiņainākais datums bija īpašs.

Ar pirmajiem satiksmes līdzekļiem vīri devās uz Doma laukumu. Pie Latvijas Radio durvīm satikās baritoni – Raimonds Baltakmens, Arnolds Viesis un radio skaņu operators Indulis Birzgalis. Radās doma sakopot spēkus, organizējot Rīgas vīru koru štābu tuvējā Jaunielā esošajā "Tēvzemes" mītnē, senajā Rīgas ārsta Nikolaja Himzeļa namā, kuru paši sev 1984. gadā izcīnījām, līdzējām restaurēt un vēl 1995. gadā aizstāvējām pret centieniem atdot to svešiem tīkotājiem.

Vēl nebūt nezinājām tālākos notikumus, bet bijām labi informēti par tām traģēdijām, kas notika Baku, Tbilisi un tikko Viļņā.

Saņēmūši pirmo informāciju pa radio, devāmies uz savu mītni un piedāvājām savus ierosinājumus kolēģiem, kuri tos nekavējotie pieņēma. Paziņojām radiofonam, ka Rīgas tenori, baritoni un basi tiek aicināti pieteikties, lai organizētos aktīvai rīcībai. Pirmās dežūras vadību štābā uzņēmās Raimonds Baltakmens, kamēr citi devās uz manifestāciju. Pēc tās, radiopaziņojumus dzirdējuši, Himzeļa namā viens pēc otra ieradās Imants Kokars, Edgars Račevskis, Pauls Kvelde, Arvīds Platpers, Eduards Grāvītis, arī Radio kora mākslinieciskais vadītājs Sigvards Kļava. Nāca ne tikai no Rīgas un ne tikai vīri. Jau pašā sākumā dežūrēt objektos pieteicās Valmieras un Matīšu jauktie kori, pēc tam Baiba Sīpeniece un Velta Kalniņa, pārstāvēt sieviešu kori "Sakta", Ilze Līce no "Māraszemes", Dzintra Volfa no H. Medņa otrā kora "Skaņupe", Aivars Gailis no "Juventus", Māra Katvare no "Gaismaspils", ģimeņu kora "Dēklas" diriģents Arnolds Skride. Vislielāko atzinību pelnījusi Baiba Sīpeniece. Tiek pieņemts lūgums organizēt visas nakts koncertus Universitātes aulā. Uzņemam kontaktus ar Latvijas Radio Jāni Ratnieku, ar "Mikrofona" redakciju, ar radio apsardzes dienestu. "Dziedoņa" šefs Imants Kokars liek celt vai no gultas, zvanot uz māju, viņam asistē kora prezidents E. Mežeiko. Atceramies arī Edvīnu Rudzīti no "Gaudeamus", Māri Vilku no "Ausekļa", Valdi Ādamsonu no "Absolventiem".

Pirmais darbs bija sastādīt dežūru grafiku, kurš, kad un kur būs nomodā, piebiedrojoties pārējiem no tautas pašos stratēģiski svarīgākajos objektos. Vēl jau nezinājām, kāda būs augstākā vadība, un vai tā būs, ka būs arī barikādes. To varējām tikai nojaust.

Vēlāk konstatējām, ka rīkotāji ir vairāki, pie kam ar atšķirīgām komandām. Tām, kuras nāca no Augstākās Padomes, kuru mēs aizstāvējām, negribējām piekrist. Rikojumam atstāt barikādes un atdot tās milīciem nepiekritām. Ne jau ar ieročiem militāru vai pusmilitāru aizstāvju rokās būtu iespējams nosargāties pret tanku kāpurķēdēm un artilēriju. Tieši tautas garīgais spēks un informācija, ko mūsu radio nodeva pasaulei, bija tā nepārvaramā robeža.

Par drosmīgāko no visiem sevi un savus "Ausekļa" vīrus apliecināja Eduards Grāvītis, kurš tūliņ pieteicās sargāt televīzijas torni, labi zinādams, ka Lietuvā tieši TV tika pakļauta visasiņainākajam uzbrukumam. Atzinībai par to "Tēvzeme" barikāžu dienu piecu gadu atceres brīdī Kara muzejā pēc sava koncerta parakstīja veltījumu savā dāvanā Eduardam – grāmatā "Uz ežiņas galvu liku". Tas bija mūsu pašai dziedīgā zemessarga, doktora Pētera Putniņa ierosinājums.

Atgriezoties pie 13. janvāra rīta, atcerēsimies tālākos notikumus. Gaisā urkšķēja sarkano "ērgļu" helikopters, kaisīdams rubikiešu musinošās skrejlapas pār septiņsimttūkstošgalvaino manifestāciju. Atbildei skanēja dziesma.

"Tēvzemes" rindās dzied visdažādāko profesiju vīri, tādēļ atradās inženieri un celtnieki, un arhitekti – Gunārs Pētersons, Kārlis Zirnis, elektriķi enerģētiķi – Aivars Vegners, Rolands Arājs, mākslinieki – Modris Bakmanis, Zezostrs Ķēdis, mediķi ķirurgi – docents Ojārs Uldis Aleksis, Valdis Kantāns, Roberts Drāke, Benedikts Jakovels, terapeits, katastrofu medicīnas speciālists Pēteris Putniņš, anesteziologs Vilnis Blumbergs un citi speciālisti, kuri varēja būt visnoderīgākie specifiskajos apstākļos. Tika sagādāti sakaru līdzekļi, medikamenti, pārsienamie materiāli, instrumenti, un pēc Pētera ierosinājuma pierēģistrēts oficiāls medicīnas punkts. Otrs atradās netālajā Doma katedrālē.

Sākumā nervozēja tas, ka ļaudis pēc manifestācijas izklīda un sākumā uz radio aicinājumiem atsaucās atturīgi. Taču drīz Vecrīga atdzīvojās kā skudru pūznis, un, krēsļai iestājoties, kā eži savas adatas izslēja dzeloņdrāšu rituļi, dzelzceļa sliežu un armatūras stieņu metinājumi. No visas Latvijas sāka ierasties traktori, kravas automašīnas, cisternas, autokrāni, autobusi.

Visas pieejas Doma laukumam tika noslēgtas. Vīri bija mūndri, pārliecināti par savu taisnību, gatavi stāvēt līdz galam, un

dziesma tos tikai stiprināja. Sākām iziet pie barikāžu sargiem ar saviem improvizētajiem koncertiem, un ne tikai jaunais Gun-tars Ķirsis, bet arī 85-gadīgais maestro Haralds Mednis salā stājās kora priekšā un stiprināja sargu dvēseles. Tā tas turpinājās vairāk nekā nedēļu gan Doma laukumā un pie Saeimas nama, gan pie Starptautiskās telefona centrāles un citur. Kori mainījās vietām, satikās gan dziesmā, gan pie karsta padzēriena un uzkodām. Mūsu štāba vīru piederīgie un citi entuziasti sanesa pārtiku, pie kuras un mūsu nama pagrabiņā pie kamina stiprinājās un sildījās nosalušie, kas atgriezās no barikādēm. Sardze netika pārtraukta ne uz mirkli. Vīri gandrīz negulēja. Satraukums un pienākuma apziņa, tāpat neziņa par notikumiem, kuri varēja sekot, miegu aizdzina. Atbildīgais par dežūrām R. Baltakmens jau pirmajā naktī negadījuma pēc tika savainots un nogādāts sākumā Doma baznīcas medicīnas centrā un pēc tam 1. pilsētas slimnīcā uz operācijas galda, pavadīdams pēc tam dziednīcā veselu mēnesi. Par laimi, tas bija vienīgais "Tēvzemes" cietušais. Viņa vietā stājās dēls Māris. Iztrūcinādams savu ģimeni Tukumā, viņš mājās un darbā neieradās visu nedēļu, aktīvi tēva vietā veda dežūru sarakstu un jau no paša sākuma organizēja barikāžu nostiprināšanu, jo no Tukuma bija ieradušies pazīstami vīri ar smago tehniku. Pieejas Doma laukumam no RPI puses un "Tēvzemes" mītnei tika droši aizbarikādētas. Māris gādāja arī pārtiku, vāca informāciju. Pastāvīgi darbojās Tukuma Patērētāju biedrības lauku virtuve.

"Tēvzemes" "dzelzs repertuāra" dziesmas "Pie tēvu zemes dārgās", "Mūžam zili", "Tēvuzeme svētā, dārgā", "Atmaksas diena", "Karavīri bēdējās", "Es karā aiziedams", "Snīga sniegi, putināja" un citas tajās dienās un naktīs bija īsti vietā.

Taču ne jau "Tēvzeme" vien dziedāja. Viss Rīgas centrs un Zaķusala dimdēja dziesmu skaņās.

Cietušais slimnīcā klausījās tikai ziņas un reportāžas no barikādēm, pa laikam sagaidīdams savus kolēģus ciemā, un apskauda dēlu, kurš atradās pašā notikumū mutulī. Rūpīgs dziednieks bija docents Ojārs Uldis Alekšis, kuram tajā laikā bija jābūt arī Gvido Zvaigznes dzīvības glābējam, kas diemžēl beidzās traģiski. Ojārs savās daktera gaitās pastāvīgi kursēja starp slimnīcu un barikādēm. Laiku vēl blīvāku padarīja Līča karš, bet kulminācija bija uzbrukums Iekšlietu ministrijai un kritušie, par ku-

riem taču bijām ne tikai dzirdējuši un tos redzējuši, bet arī daudzkārt tikušies, kopā darbojušies.

Vēl iepriekšējā rudenī kopīgi ar Andri Slapiņu bijām apglabājuši viņa filmēto kalējmeistaru, tukumnieku Jāni Austrumu, bet tagad sarkanbaltsarkanais karogs sedza arī Andra šķirstu. Atcerējāmie, kā Andris, Juris un Gvido ne tikai uz barikādēm, bet arī visās citās manifestācijās iemūžināja šos vēsturiskos notikumus Latvijas vēsturē, arī "Tēvzemes" dziedāšanu.

No tām bargajām dienām aktīvākajiem tēvzemiešiem tika atmiņai piešķirtas keramiķu studijas "Vāpe" izgatavotas oriģinālas krūzītes ar uzrakstu "Vienoti Latvijai". Cik nevienoti esam šodien, to ar nožēlu konstatējam...

Laiks, ko "Tēvzeme" pavadīja uz barikādēm, rēķināms nesalīdzināmi ilgāks, nekā tās nepilnās divas nedēļas, un paliks kora biogrāfijā simts koncertu pārdzīvojumu vērts.

Šis laiks it kā vainagoja Dziesmoto revolūciju. Kā "Beverīnas dziedoni" dziesmas vara uzveica karu, tā arī Vecrīgā tanki varbūt spētu izlausties cauri barikādēm, bet ne cauri dziesmai. Ja tā un ļaudis kailām rokām stāvētu ceļā omoniešiem un kādam trešajam spēkam pie Iekšlietu ministrijas, arī tie, droši vien, neie drošinātos atklāt uguni.

Gara spēks vienmēr būs stiprāks par kara spēku, un būtu jāatce-
ras, ka arī tagad tas ir tikpat nepieciešams.

Uz tām dienām atskatoties

Modris Bakmanis,

dizainers, vīru kora "Tēvzeme" prezidents

Rīga, 1990. gada decembris

Rīgā laiku pa laikam kaut kur spridzina. 20. decembrī, ejot pēc vilciena biļetēm braucienam uz Vāciju (toreiz vēl tikko kā apvienotos uzsākušās VFR un VDR) t.s. Intūrista kasēs Elizabetes ielā (tagad Multibankas telpas), redzēju Ministru Padomes izsistos logus visā ēkas četru stāvu augstumā. Šādi sprādzieni ap to laiku notika arī pie Torņkalna stacijas – deportēto piemiņas akmens – un vēl vairākās vietās Latvijā.

25. decembra vakarā kopā ar dēlu Jāni izbraucam no Rīgas uz Viļņu vagonā Rīga – Berlīne.

Agri no rīta 26. decembrī iebraucam Viļņā. Četrus stundu garo starplaiku līdz tālākbraukšanai izmantojam, lai pavērotu Viļņu. Stacijas telpās daudz ļaužu – guļošu uz savām pauniņām, sēdošu, bezmērķīgi klīstošu (tāpat kā mēs). Pilsētā ļaužu maz. Pēc plkst. 9 visi veikali slēgti. Lietuvā jau pilnīgi oficiāli svin otru Ziemassvētkus. Pilsētā viss mierīgi.

Kuzņicā. Polijas robežsargi ar ieročiem pie katra vagona dežūrē visu laiku, kamēr tiek nomainīti vagonu riteņi.

Berlīne, 1990. gada decembris

7. oktobrī ir "kritis" Berlīnes mūris. Zīmīgi ir uz Rīgas barikāžu dzelzsbetona blūža rakstītie vārdi: "Berlīnes mūris ļaudis izšķīra, bet Rīgas mūris vienoja". Tā tas patiešām bija.

Aiz "S" bāņa Varšavas stacijas Berlīnē gar Šprē upes krastu, sākot no Oberbauma tilta, vēl saglabāta apmēram 2 km gara mūra daļa, kas atdala pilsētas rajonus Fridrihshainu no Kreicbergas. Mūra Rietumberlīnes puse haotiski aprakstīta un apzīmēta jau sen pirms mūra nojaukšanas. Toties austrumu puse, kurai VDR tautas policisti neļāva pieiet pat tuvumā, bija kā neaprakstīta balta lapa, ko tagad ar steigu centušies apgleznot un aprakstīt ar dažādiem lozungiem visumā labā mākslinieciskā līmenī daudzi vērā ņemami jauni mākslinieki no avangardistiem līdz reālnaturālistiem. Starp daudziem citiem zīmējumiem re-

dzams no kāda fotoplakāta reproducētais "slavenais un kvēlais" Honekera un Brežņeva skūpstis.

Paši berlinieši zina stāstīt, ka šo vēl nenojaukto un apgleznoto mūra daļu gatavojoties kādi uzņēmīgi amerikāņi nopirkt par visai krietnu summu, ko varētu lietderīgi izmantot nu jau apvienotās Berlīnes labiekārtošanai. Amerikāņi savukārt iecerējuši šo mūri izstādīt daudzās pasaules valstīs.

Uz Berlīnes, īpaši Rietumberlīnes, sakoptības fona griezīgi izdalās krāmu tirgus abpus Brandenburgas vārtiem. Sadzīves sikumu maz. Galvenā prece ir viss, kas saistās ar padomju armiju – formas tērpi, uzpleči (pat ģenerāļu!), zīmotnes, ordeņi, grāmatas, kartes, cepures, apavi, ķiveres, gāzmaskas utt. Un tas viss vairāku simtu metru garumā vairākās rindās tieši uz zemes, uz papīriem, kastēm, galdiņiem u.tml. Apkārt šaudās tajā laikā arī Rīgā tik slavenie "uzpirksteņu dancinātāji". Padomju armija, jūtams, vēl nebija no Vācijas izvesta.

Sarunās ar vācu ļaudīm par notikumiem Baltijā viņiem īpašas informācijas nebija. Tikai tik, cik visai skopi atsevišķās reizēs to parāda televīzija vai informē laikraksti, jo viņiem tajā laikā sakarā ar apvienošanos savu problēmu bija diezgan.

Uzturēšanās atļauja Vācijā mums bija līdz 1991. gada 8. janvārim. Ņemot vērā nenoteikto situāciju Vācijas apvienošanās laikā, riskējot ar nepatīkšanām, nodzīvojām vēl trīs dienas pēc atļautā laika, un izbraucām no Berlīnes 11. janvārī. Tas tad kļuva par cēloni mūsu tālākajiem piedzīvojumiem atpakaļceļā. Uz robežas vācu kontrole bargi pakratīja pirkstu par mūsu pārkāpumu. Oficiālu nosodījumu tā arī nesaņēmām.

Viļņa, 1991. gada 12. un 13. janvāris

Vakarā ie braucām Viļņā, lai pēc četrām stundām dotos tālāk uz Rīgu. Jau ie braucot Viļņā, mūs lūdza palikt vagonā. Pēc neilga laika vagona tika izvests no Viļņas Centrālās stacijas teritorijas un apstājās tumsā nepazīstamā klusā vietā. Sapratām, ka notiek kaut kas neparedzēts, jo tikai ārkārtējā gadījumā taču iespējama starptautiskā vagona aizkavēšana. Jāpiebilst, ka mūsu vagonā bija arī vācieši. Viss klusu. Vagona stāv. Informācijas nekādas.

13. janvārī no rīta, jau dienas gaismā, sapratām, ka abi mūsu Berlīnes – Rīgas vagoni atrodas kādā no Viļņas piepilsētas dzelz-

ceļa atzarojumiem. Manāms satraukums bija, jo trūka jebkādas informācijas par notiekošo. Uz blakus sliedēm stāvēja vairāki vagoni Ķelne – Ļeņingrada, kas acīmredzot arī atvesti šajā naktī.

Ap pusdienas laiku starp sliežu ceļiem sāka staigāt vietējie ļaudis – lietuvieši ar palīdzības piedāvājumiem: maizi, siltas zupas kanniņām, pienu, āboliem, cigaretēm, jo viņiem licies, ka mums tā visa trūkst. Paldies šiem labajiem lietuviešu cilvēkiem. Redzējām, ka viņi to dara no tīras sirds – kā kristieši. Naudu viņi neņēma un pat sašuta par samaksas piedāvājumiem. No viņiem uzzinājām, ka armija it kā esot ieņēmusi Viļņas dzelzceļa mezgla dispečeru centru. Viļņas centrālajā daļā notiekot nelāgas lietas – šaudišanās Lazdiņos pie televīzijas stacijas, un dienas otrajā pusē notikšot sarunas starp Lietuvas valdību, komunistiem un armiju. Vispār, arī šie cilvēki neko daudz nezināja un nesaprata, kas notiek pilsētā.

Kā vienmēr šādās situācijās, kad cilvēkiem rodas neparedzētas grūtības, uzrodas izmanīgi un uzņēmīgi cilvēki – vietējie taksometru šoferi, kas par 300 rubļiem (75 rubļi no cilvēka) gatavi maksājspējīgos brauktgribētājus aizvest uz Rīgu. Tolaik tāda summa bija krietna nauda. Retajam, no ārzemēm atgriežoties, tāda nauda bija. Tomēr daži aizbrauca. Tā kā mums šādas naudas nebija, vajadzēja paļauties uz cerību, ka ar mums nekas ļauns nevar notikt. Pienāca vakars. Satumsa. Mūsu diviem vagoniem piekabināja vēl divus vagonus Berlīne-Rīga, kas tikko bija iebraukuši Viļņā ar nākamo vilcienu pēc mums. Ap pulksten 24 mūsu vagonus sāka stumdit un grūstīt, līdz, kā liekas, tikām uz istā ceļa un sākām burtiski joņot. Likāmies gulēt, jo vagona pavadone paziņoja, ka braucam uz Rīgu. Laikam braucām bez pieturām, jo ap plkst. 4 mūs bridināja, ka tuvojamies Rīgai, esot jau Jelgava.

Rīga, 1991. gada 14. janvāris

Pulksten 5 iebraucām Rīgā. Taksometra šoferis, mūs vedot mājās no stacijas, bija izbrīnīts, ka mēs esam laimīgi atbraukuši no Viļņas, jo Rīgā jau bija zināms, ka tur notikušas nopietnas sadursmes ar padomju armiju.

Pulksten 6 pa Rīgas radio Dainis Īvāns paziņo par traģiskajiem notikumiem. Tiek paziņots arī par mītiņu Daugavmalā pulksten 14.

“Tēvzeme” ieradās tribinē, kas Daugavmalā bija uzcelta padlatvijas vadoņu atrādīšanai tautai. Nu jau vairākas reizes Atmodas laika lielajos saietos mūsu koris maestro Haralda Medņa vadībā bija skandējis savas dziesmas. No šejienes skanēja arī mūsu redzamāko un atzītāko cilvēku kvēlās runas, aicinot tautu Atmodai. No šīs vietas bija redzams, ka ar katru pulcēšanās reizi sarkanbaltsarkano karogu jūra kļūst plašāka un blīvāka.

Kopš šīs sanākšanas sākās barikāžu dienas Rīgā, ko atbalstīja visa Latvija.

Jau ar 13. janvāri sākās arī mūsu dežūras vīru kora “Tēvzeme” klubā Jaunielā. Dažas dienas vēlāk klubā tika iekārtots arī medicīnas punkts steidzamas palīdzības sniegšanai ar ārstu dežūrām. Bija sagādāts viss nepieciešamais inventārs, medikamenti un pārsiešanas materiāli. Bija noorganizēta nepārtraukta diennakts dežūra pie kluba telefona sakaru uzturēšanai starp Vecpilsētas dežūru vadītājiem un jebkuras svarīgas informācijas iegūšanai un nodošanai tālāk. Pie telefona parasti dežūrēja meitenes.

Dežūrās mūsu klubā parasti piedalījās 6 līdz 10 cilvēki no vīru kora “Tēvzeme” un vīru koriem “Gaudeamus” un “Absolventi”. Visvairāk tomēr bija tēvzemiešu. Pārējo kora vīri dežūrēja citās vietās. Naktīs, kad dziedājām improvizētajos koncertos, visi bija no šiem trijiem nosauktajiem koriem. Vairākas naktis kopā ar mums bija arī sirmis meistars Haralds Mednis. “Auseklis” savā nenogurdināmā Eduarda Grāviša vadībā dežūrēja un dziedāja Zaķusalā. Par vīru kori “Dziedonis” man nav informācijas, bet, domāju, arī viņi pildīja kādus pienākumus šajā laikā.

Jāteic, ka simtprocentīgas atsaucības nebija ne no viena vīru kora. Protams, jāņem vērā, ka daudzi šos barikāžu dienu uzdevumus pildīja savās darba vietās un to uzdevumā.

Par “Tēvzemi” varu teikt, ka gandrīz tie paši, kuri ikdienā aktīvi piedalās kora sabiedriskajās aktivitātēs, bija arī aktīvākie dalībnieki barikāžu dienās kora klubā.

Dežūru laikā vīri pa pāriem vai trīs kopā gājām apgaitās pa Rīgas ielām. Nekādus ārkārtējus notikumus savu apgaitu laikā nepieredzēju. Tikāmies ar daudziem pazīstamiem cilvēkiem, par kuru pārliedību nebiju šaubījies arī pirms tam. Visvairāk cilvēku pie uguns kuriem pulcējās laukumā starp Jēkaba katedrāli un Augstāko Padomi, Jēkaba ielā, Doma laukumā, pie Ministru Padomes, Zaķusalā. Pilsētas ielas bija klusas, tukšas.

Īpaša gaisotne valdija Doma baznīcā. Vārds “patvērumš” bija visistākais un piemērotākais šai vietai. Ārā valdot salam, šeit bija miers, klusums, nesteidzība. Dažš atpūtās, solā sēžot un snaužot, cits lasīja, citi pastaigājās starp solu rindām. Tai pašā laikā bija jūtama organizētība, lietišķība. Mediķi bija gatavi jebkurā brīdī pildīt savu misiju. Katrs nosalis vai paguris ienācējs šeit varēja saņemt karstas tējas krūzi ar maizīti, pīrāgu vai cepumu, ko bija sarūpējuši tautfrontieši un citi šurp nākušie ļaudis. Laiku pa laikam klusi ieskanējās ērģeles. Tās ir izjūtas, ko nesmu aizmirsis vēl šodien.

Preti mūsu klubam Jaunielas otrajā pusē – Kinoamatieru biedrības klubā arī bija iekārtota atpūtas un ēdināšanas vieta. Tā kā mēs, rīdzinieki, pārtikām no līdzpaņemtā, tad šajās un arī citās vietās Rīgā baroja galvenokārt iebraukušos lauku ļaudis.

Mākslas galerijā Mārstaļu ielā pulcējās cilvēki no Mākslas fonda Dekoratīvās mākslas kombināta un kombināta “Māksla”. Šeit tika gatavotas t.s. “barikāžu zupas” pēc ļoti vienkāršas receptes – visu, ko katrs atnesis, liek katlā un vāra. Nekad nebaudīta garšu gamma! Šeit televīzijā varēja sekot, kā “slavenais” Iekšlietu ministrijas pulkvedis Gončarenko sāk sarunas ar omoniešiem, un kā tas viss izvērtās tālāk.

Katru vakaru, ejot no mājām uz dežūru, likās, ka nebija pamata īpašam uztraukumam.

Ar 20. janvāri – šaudīšanos pie Iekšlietu ministrijas un Bastejkalnā, degošās automašīnas un trasējošo ložu švikas vērojot televīzijā, viss mainījās.

Bija jāreķinās ar visļauņāko. Tomēr arī šajā naktī, vismaz mūsu dežūras apgaitā, viss pagāja mierīgi. Kā parasti, pulksten 6 no rīta pie Augstākās Padomes ieejas Jēkaba ielā nodziedājām “Dievs, svētī Latviju” kopā ar radio atskaņojumu. Vēl varēja gaidīt kādas pretakcijas 20. janvāra vakara upuru bērū laikā, bet nekas tāds tomēr nenotika.

Dežūras turpinājās, šķiet, vēl līdz 23. janvārim. Vecrīgā palika barikādes, kurās pagaidu materiālus (mašīnas, baļķus, metāla stabus u.c.) nomainīja ar lielām, smagām dzelzsbetona būvdetaļām. Un tomēr tas nebija par šķērsli, lai augustā ieņemtu Rādionamu, jo dežūru pie barikādēm vairs nebija.

Jāatzīmē, ka visā šo dežūru laikā nebija novērojami alkohola lietošanas gadījumi tādā mērā, kā tas diemžēl ir jau pierasts dau-

dzās pulcēšanās reizēs vēlākajā laikā, kaut vai tajā pašā Doma laukumā.

Beidzot šo atmiņā saglabājušos barikāžu dienu piedzīvoju-
mu un pārdzīvojumu izklāstu, jāatgriežas pie sākumā minētā
brauciena uz Vāczemi. 1992. gada jūlija sākumā Vecrīgā, tieši
pie Augstākās Padomes Jēkaba ielā kopā ar vācu draugiem, pie
kuriem bijām ciemojušies 1990. gada sākumā, vērojām vēsturis-
ku brīdi – no augstās barikādes, kas aizšķērsoja ielu visā tās
platumā, tika nocelts pirmais dzelzsbetona bluķis, ar to aizsā-
kot Vecrīgas barikāžu nojaukšanu.

Impresijas

Arnolds Viesis

Sunītis uz barikādēm

Barikāžu dienu vēla novakare. "Tēvzemes" klubā ļaužu staigāšana pieklususi. Tikai daži vīri guļ vai nu krēslos, vai uz zaļā paklāja izstiepušies. Es pildu dežuranta pienākumus. Priekšā – krustām šķērsām sarakstītu telefonu numuru lapa visiem iespējamiem un neiespējamiem gadījumiem. Te ar troksni atsitās durvis un iedrāžas mazs melns sunītis, aiz saites līdz raudams pusaugu zēnu. Kad sasveicināšanās un visāda veida mīlestības izrādīšana mazajam sunītim ir beigusies, sākas bēdu stāsts. Sunītis palicis bez saimnieka. Visu dienu Centrāltirgū bijis piesiets pie sētas. Tā stāstījušas tirgus sievas un nodevušas sunīti puisim, lai meklē saimnieku.

Cik dīvaina iedoma – nākt uz Doma laukumu šajās briesmīgajās stundās! Bet sunītis nu ir te, un kaut kas jādara. Zvanu uz radiocentru. Caur aizņemtības kaskādēm beidzot sazvanu vajadzīgo numuru, un mani uzklausā.

"Ak Dievs" – ir pirmie atbildes vārdi. Es vēl tagad nesaprotu, vai tā bija līdzjūtības izpausme vai paziņojuma neiederības novērtējums. Pieteikums tomēr tiek laipni pieņemts, sunītis raksturots – uz krūtežas ir balta cerību zvaigznīte, un runāt neprot.

Tā nu tiktāl būtu. Bet puisis bezdarbībā sēdēt nevar. Nolemjam sunīti vest atpakaļ, kur bija piesiets. Varbūt saimnieks ierauga. Pie sētas pieliekam paziņojumu.

Pēc stundas ēterā atskan nelaimīgā sunīša palīgā sauciens. Tam seko telefona zvans. Nē, ne saimnieks. Zvana kandidāte uz brīvo saimnieka vietu. Drīz zvans arī no tirgus ēdnīcas. Sunītis esot tur, un to sazīmējusi sunīša saimnieka kaimiņiene.

Tā nu arī sunītim ilgi paliks atmiņā barikāžu dienu labvēlīgā gaisotne.

Operācija "kabatas baterija"

Brasas tilta sargu vientulīgais ugunskurs blakus omoniešu sašautajiem transporta līdzekļiem bija viens no izteiksmīgākajiem janvāra dienu pretošanās drosmes simboliem. Doma laukuma

kņadā un krāsainībā tik atkailināta un dramatiska sajūta nekad neradās. Kaut tieši Doma tuvumā pēc dažām dienām dzisa cilvēku dzīvības.

Kādu vakaru "Tēvzemes" kluba dežurants no Brasas tilta aizstāvjiem saņem lūgumu sagādāt kabatas baterijas. Kur tādu deficītu ņemt? Tiek iedarbināti visu paziņu telefoni. Arī es zvanu sievai uz mājām, jo kādai baterijai mums jābūt, un savam Mežaparka kolēģim Jānim, lai tās paņem mūsmājās un aizgādā uz tiltu, jo tramvaji vairs neiet.

Pēc kāda laiciņa sieva ziņo – Jānis atnācis atpakaļ ar visām baterijām. Gandrīz vai viss Mežaparks un Čiekurkalns nesuši baterijas un cienastus tilta sargiem. Tie sirsnīgi tencinājuši, bet vairāk nav ņēmuši pretī – lai glabājot vēl kādai citai reizei. Brasas tilta ugunskurs nebija vientulīgs.

Provokators

Ir agra rīta stunda. Pēc nakts dziedāšanas pie Augstākās Pado-
mes nāku mājās. Kā parasti – gar Brīvības pieminekli. Noguru-
ši no nakts dežūras Doma laukumā, jaunie puisi kā bites plūst
ārā no barikāžu ejām. Pēkšņi atskan: "Turiet, turiet!" Cilvēku
biežņā nav saprotams, kurš saucējs, kurš turamais, līdz ieraugu
pa Bastejkalna celiņu uz Brīvības bulvāra pusi skrejošus cilvē-
kus. Momentāni gājēji saslēdzas, un skrējiens apstājas. Cilvēki
apkārt kā mūris. Tik vien redzams, kā gaisā pacelts šautenes
makets un krieviski atkārtots jautājums: "Ko tas nozīmē?" At-
bildētājs, iesaukuma vecuma jaunietis īsi apgrieztiem matiem,
ir manāmi sabijies un no skrējiena nokosis. Nekādas jēdzīgās
atbildes nav, bet pūli cits caur citu sauc: "Provokators... provo-
kācija... uz miliciju..."

Vai provokācija? Noteikti. Pat, ja epizodei ir tikai huligānisks rak-
sturs. Bet – kur gan varēja rasties tik precīzi izgatavots šaute-
nes makets?

Var spriest arī tā: lai lietai pievienotu "pierādījumus", vajadzēja
laikus sagatavot fotouzņēmumus par apbruņotiem ekstrēmisti-
em uz barikādēm, kas izprovocējuši omoniešus uz... nu, tāpat,
kā 20. janvārī pie Iekšlietu ministrijas.

“Džons Brauns” piecos no rīta

Elīna Šorna, Agnese Brauere

Jauns students 1991. gada 13. janvārī devās uz Rīgu, lai kopīgiem spēkiem ar citiem Latvijas iedzīvotājiem aizstāvētu Rīgu no OMON uzbrukuma.

13. janvārī Latvijas iedzīvotāji pulcējās Daugavas krastmalā, kur Tautas fronte rīkoja manifestāciju. Tajā nolēma cīnīties par mūsu brīvību, lai neatkārtotos kaimiņvalsts Lietuvas liktenis. Iepriekšējā dienā, 12. janvārī, Lietuvā bija nežēlīga asins izliešana. Tādēļ Latvijas iedzīvotāji nolēma rīkot barikādes pret OMON vienībām. Šo cilvēku starpā bija arī mūsu skolas jautā kora “Spīgana” diriģents **Ingus Leilands**.

Barikādes nolēma rīkot svarīgākajos Rīgas punktos: pie radio, televīzijas, Augstākās Padomes un citur. Pēc manifestācijas visi barikāžu atbalstītāji devās mājup, lai apbruņotos. Cilvēki ņēma savus traktorus, smagās mašīnas, hanteles (piemēram, mūsu skolas direktors Agris Celms) utt. Apbruņojušies, cilvēki atgriezās Rīgā, barikāžu punktos, lai stātos pretī OMON vienībām, kuras draudēja iebrukt Rīgā. Kamēr vidējā un vecākā paaudze rīkoja barikādes pie svarīgākajām Rīgas celtnēm, tikmēr jaunā paaudze – studenti, vidusskolnieki u.c. jaunieši patrulēja pa Rīgas ielām, lai uzmanītu, vai nebrauc omonieši, kurus viņi sauca par “onaniešiem”.

Barikādēs I. Leilands pavadīja divas dienas un naktis. Kaut arī ārā bija ļoti auksts un cilvēku sirdis bija pārņēmušas bailes no interfrontes uzbrukuma, tomēr barikāžu atbalstītājos patriotiskās jūtas sīta augstu vilni, un sajūtas, kas bija pārņēmušas cilvēkus, ir vārdos neapprakstāmas. Cilvēki jutās emocionāli pacīlāti, jo bija gatavi cīnīties līdz nāvei par savu valsti.

Viens no šādiem cilvēkiem, kurš bija gatavs krist par savu valsti, bija kora “Ave Sol” diriģents I. Kokars. Viņš ar savu kori dežūrēja pie televīzijas torņa Zaķusalā, kur cilvēkus uzmundrināja ar dziesmām. I. Kokars bija gatavs mesties zem tanku kāpurķēdēm: “Tas taču būtu tik skaisti, ja koris stāvētu pirms barikādēm aci pret aci ar tankiem!” (I. Kokars)

Ingus Leilands pirmajā naktī bija kopā ar Konservatorijas stu-

dentu vienību, kura patrulēja pie Augstākās Padomes Doma laukumā. Arī tajā, tāpat kā citās barikāžu vietās, cilvēki dedzināja ugunsgrūstus, pie kura sildījās nakts aukstumā. Rīgas baznīcās cilvēki aizlūdza par Latvijas tautu, kā arī tur varēja dabūt karstu tēju par brīvu. Ap ugunsgrūstiem jaunieši gāja rotaļās, dziedāja dziesmas un citādi uzmundrināja sevi un klātesošos.

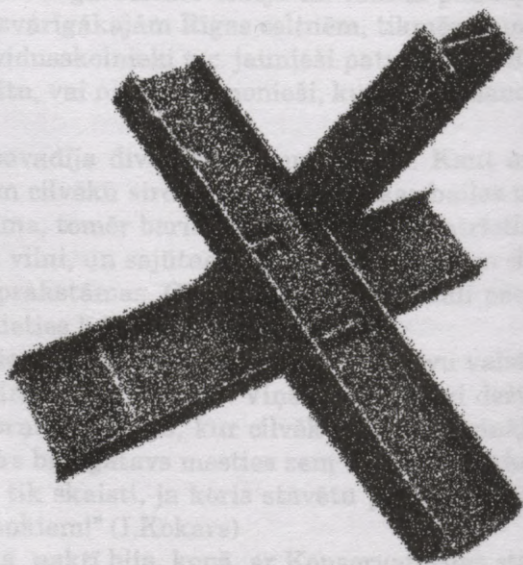
No rīta daži devās mājās, ieskaitot I.Leilandu. Pa dienu pagulējuši, pēcpusdienā atgriezās Rīgā.

Otru nakti I.Leilands pavadīja kopā ar pūtēju orķestri "Fēnikss". Tajā nakti viņi spēlēja pie Augstākās Padomes, Zaķusalā, Vecrīgā pie Radio. Pulksten 5 no rīta I.Leilands orķestra sastāvā nospēlēja dziesmu "Džons Brauns krita kaujas laukā", tad visos iestājās atslābums, jo neviens nenāca uzbrukumā, toties sākās karš Persijas jūras līcī.

Uz mūsu uzdoto jautājumu – vai viņš vēlreiz piedalītos šādās barikādēs, Ingus atbildēja, ka to ir pašlaik grūti pateikt, bet viņš piebilda, ka 1991. gada divu diennakšu notikumi un sajūtas, kas pārņēma cilvēkus šajā laikā, nekad neizgaisīs no viņa atmiņas.

Novados

Milestība Rīgā un Liepājā

Jānis Kuplais,

Liepājas teātra aktieris

1991. gada 13. janvāra vakarā biju mājās, skatījos televizoru, tur visu laiku pārraides, aicinājumi: "Brauciet uz Rīgu, brauciet uz Rīgu, Rīgas aizstāvju šausmīgi maz!" Ap pusdesmitiem vakarā atskan zvans. Andris Ozols no "Baltijas" zvana, saka: "Sveiks, Janka! Tu esi mājās? Vajadzētu tā kā braukt uz Rīgu!" Es: "Bet dullais! Tagad jau Rīgā nevar nokļūt!" Viņš: "Mierīgi! Vienpadsmitos trīsdesmit pie Novatoru kluba būs mašina." Ieliku sviestmaizītes somiņā, aizgāju. Un tur jau bija Liepājas municipālās policijas vīri, kas vēl bija palikuši pilsētā – viņu organizēšanās notika ātrāk, vairums jau atradās Rīgā. Pie kluba stāvēja vīru pulciņš – Omārs Jansons, Modris Ozoliņš, visus neatceros. Nu tā mēs braucam visi uz Rīgu. Pa ceļam skan radio, tie paši aicinājumi visu laiku. Jo tuvāk Rīgai, jo vairāk uz šosejas parādās smagās mašīnas, piekrautas ar malku, lielie traktori ar granti, bluķiem. Mēs tikai rādām uzvaras zīmi. Iebraucam īsi pēc trijiem, noliekam mašīnu pie Latvijas Bankas, ejam uz Vecrīgas pusi. Mārstaļu ielas galā preti arsenālam jau deg pirmais uguns-kurs. Mēs turpat arī paliekam.

Kāds aizgāja pieteikties, ka esam ieradušies. Mūs instruēja, kur būs jāstāv, darija zināmu, ka Augstākās Padomes galveno ieeju sargā Liepājas municipāļi. Mēs ar vīriem momentā iepazīnāmies, nodibinājām kontaktus un palikām kopā. Apstaigājām Vecrīgu, uguns-kuri bija sakurti arī pie Mazās Ģildes, visur pilns ar cilvēkiem. Aizgājām vēl līdz Ministru Padomei. Tā bija nobloķēta ar trolejbusiem, bija arī pāris mašīnas ar baļķiem.

Pirmā nakts pagāja tādā mazā eiforijā, jo visi jau jutās šausmīgi vareni, visi strādāja, lielās tumbas izliktas ārā, radio cauru nakti skan, ziņo, kas ieradušies. Sēžam pie uguns-kura. Pēkšņi parādās četri miliči. Ko tie te meklē? Bet tādi jauni puisīši tīrā latviešu valodā paziņo: "Mēs nupat kā pamukām no Milicijas skolas! Mums tur nepatika. Mēs atnācām sargāt barikādes!" Un tad viņi piesēdās turpat klāt. Dzērām tēju. Blakus Doma baznīcā visu nakti dievkalpojumi, priekštelpā sanitārais punkts. Jau-

ni puikas ar sanitāru lentēm ap roku guļ turpat nestuvēs. Rīts sākas ar “Dievs, svēti Latviju”. Tā bija tāda brīnišķīga noskaņa! Pēkšņi trauksme: “Tanki nāk!” Kā izrādījās vēlāk, tā bija mācību trauksme, lai pārbaudītu gatavību. Un tas bija vienreizējs skats, kad katrs izskrēja ārā, nostājās savā vietā, turpat arī sievas. Neviena projām neiet, visi stāv tādā aplī ap Augstākās Padomes ieeju. Tur bija arī kāds mākslinieks ar gleznas listi – kādā angļu mierā viņš tur stāvēja! Laikam doma viņam bija tāda – kad nāks, ja nāks, tad sitīs! Kokā, dēlīti starp zariem uzlicis, sēž puika un kūlā kājas, arī gaida – būs, nebūs, puikam šausmīgi interesanti. Pretī Augstākās Padomes namam rūpīgi no brūģa bija izņemti akmeņi. Vīrs ieejas augšā sakāpuši studenti, sakrāmējuši augšā tos akmeņus. Ja kāds skries namā iekšā – metīs akmeņus virsū. Kad bija trauksme, no augšas atskanēja: “Ei, puikas, pamūk tikai laikus malā, ka netrāpām savējiem!”

Jau ar otro dienu cilvēki Rīgā sāka bruņoties. Oficiāli tas katrā gadījumā noteikti nebija, un tomēr. Un tie vīri arī, man šķiet, Liepājas municīpālie... Atceros, blakus telpā kaut kas cīkst. Nevar saprast, kas. Pēc tam atklājās, ka tai laikā vīri zāģēja armatūras stieņus. Nu vismaz kaut kas, ja kas notiek! Tiesa, nedod Dievs, kādam provokatoram uzzināt, ka vīri uz barikādēm ir bruņoti. Tas varētu atsaukties šausmīgi sāpīgi. Un, lūk, kad vīri skrēja no tās komisiju mājas ārā, nevarēja saprast, kāpēc tādi papīri rokās. Vēlāk atklājās, ka tur ietīti sitamie. Mans dēls bija televīzijā ar Tehniskās Universitātes studentiem. Viens lauku vīrs gulējis ādas kažociņā, tas noslidējis – apakšā vācu laika kaulu zāģis. Šie apstājas, viens iesit tam dunku, tas paver acis, skatās – savējie, apsedz un guļ tālāk.

Cilvēku noskaņa bija īpaša. Neviena par bailēm nerunāja, nebija nobijies, visi tik mundri, ka pie ugunskuriem anekdotes vien stāstīja, viens otru nesa cauri. “Pārkaļķotu” ģīmi nevienu neredzēju, visi bija gaiši. Iekšēja apziņa, ka briesmas ir, ka tās ir reālas, bija visiem. Bet, ka kāds būtu pārnopietnu ģīmi kaut kur sēdējis! Nu bija tas velliņš iekšā! Tā bija lietas būtība, un humors bija nepārtraukti. Tā kopības sajūta uz to arī balstījās, ka visu laiku viens otru bakstīja. Vīri cits citu apcēla, pat tie, kas stāvēja pie tiltiem, kad OMON brauca, kad šāva riepas. Šim, sak, vardes acis bijušas, tam atkal sērkokociņu kastīte kabatā grabējusi... Tā bija kolosāla vitalitāte. Skaista vienotības ap-

ziņa – biežāk tādus brīžus, tikai, nedod Dievs, caur tādiem kreņķiem.

Tas jau viss aizgāja, tā lieta kļuva nopietni organizēta, jo bija nopietns atbalsts. Bet, ja būtu saskrējuši Rīgā tāpat, bez atbalsta, nebūtu nekādas jēgas. Pateicoties tam, Rīga laikam izglābās, Latvija izglābās. Kam bija jāsaprot, saprata, ka tas nebija pa jokam. Nebija pat problēmu, ja kaut ko vajadzēja, tad piezvana kaut kur – un tas ir. Tur nebija jāērķina, kur es dabūšu, cik tas maksās. Vienkārši vajag! Tā arī teica, jāved uz barikādēm, barikāžu večiem. Protams, arī sievietēm. Tas vienkārši bija tāds jēdziens – barikāžu vīri, barikāžu veči, mūsējie. Galvenais jau pēc visa šitā – nemēģināt visu salikt pa plauktiņiem. Tur nekas labs nesanāks. Tas zaudē jēgu, kad mēģina visu sistematizēt. Kas tad tur notika? To vajag būvēt no dzīvo aculiecinieku reālām ainām, tās arī stāstīs par to. Jo te cilvēks ieradās kā indivīds, tā nebija armija.

Klistot pa Vecrīgu, apsēdos Daugavmalā pie viena ugunsкура, mēs humora pēc apmainījāmies ar adresēm. Visi zēni no Kurzes puses. Pirms diviem vai trijiem gadiem mani sameklēja, mēs satikāmies – tie, kuri tajā vakarā sēdēja pie ugunsкура. Tas bija fantastiski! Mēs bijām deviņi vīri pie ugunsкура – un visi deviņi arī satikāmies.

No detaļām vēl prātā palikusi tā kolosālā atsaucība, kā cilvēki nesa ēdienu. Pirmajā dienā viens lauku vīrs atbrauca, ar kannām piekrāvis pilnu piekabi ar siltu pienu. Atbraucis pabarot. Tad viens vecs vīrs atnāca ar lielā traukā iestādītu ziedošu ceriņu. Viņam laikam bija tāda sajūta, ka jāatnāk pie cilvēkiem ar kaut ko labu un skaistu.

Tad satiku vienu liepājnieku: “Kas ir, Jāni, šaujām uz Liepāju pēc siltām apakšbiksēm? Te laikam būs jāziemo!” Un es iekāpu mašīnā, braucu arī. Un trāpīju uz lielisku momentu. Tai pašā laikā Liepāja arī organizējās. Bija iecerēts atbalsta mītiņš lietuviešiem sakarā ar šaudīšanos pie leišu televīzijas. Es ieradots kā no gaisa nokritis, mani momentāni iesaistīja pasākumā. Cilvēki nāca un lika sveces leišu upuriem. Vakarā pie domes bija arī dievkalpojums.

Liepājā brieda interfrontes mītiņš. Un tad mēs to ieliņu, kas uz Čakstes laukumu veda, aizbarikādējām ar mašīnām. Viņi bija iecerējuši ar plakātiem iet uz domes ēku, bet iela bija ciet. Tā

gaisotne pamazām sabiezēja – Liepāja taču pilna ar armiju. Tad nodibinājās barikāžu štābs. Galvenie koordinatori bija Sandra Šēniņa un Imants Aizkalns – pa visām iestādēm organizēja cilvēkus, darba vietās notika sapulces, turpat kārtoja dežūras. Uguns kuri bija pie domes, pie laikraksta “Kurzemes Vārds” redakcijas un pie televīzijas. Par centru, dabiski, kļuva Tautas fronte. Cilvēki nesa smēķus, ābolus, cukuru, kafiju, tēju. Kaut kur paklīda doma, ka vajag sērkokociņus. Sāka sērkokociņus nest. Ak, Dievs! “Baltija” atvedusi jau kādas sešas kastes. Tauta nesa sērkokociņus, lai ir vīriem, ar ko kurināt uguns kurus un piesmēķēt. Tantiņas, vecas, nopirkušas tās desmit kārbīņas, trīsošām rokām nes – apziņā, ka viņas arī palīdz. Man mājā arī piezvana vakarā cilvēki, kaut kādi laucinieki dabūjuši telefonu: “Mēs iebraucām no laukiem, kur var nodot pārtiku.” Atveda uz mājām karstas desas, es, acis pārgriezis, nesu uz Tautas fronti nolikt. Tad, kad vēči atkal brauca, tad salādēja. Šie ļauji – mēs esam šitā paēduši, nevajag. Tautas mīlestība gāja pāri pār visām kantēm.

Tepat arī dažādi aģitācijas darbi notika. Tas viss ar katru grupu, kas brauca uz Rīgu, tika sūtīts līdzī. Liepājā man arī sanāca tas lielākais darbiņš. Grupu formēšana, sūtīšana uz Rīgu, kā armijā saka – otrais ešelons. Es pats pāris reizes Liepājas translācijā ar dažādām runiņām uzstājos. Ne jau nu kaut kādas tribīnes runas, bet ar tautu runāt vajadzēja. Tad notika Tautas frontes dokumentu evakuācija, visi rotaprinti un kserofaksi tika aizvākti uz klusu vietu (starp citu, teātra ēkā). Tas nevienam netika ziņots, vienkārši sarunājām, ka 3–4 cilvēki mani pasauc. Nu, liela konspirācija! Aparatūru pārvedām, un bijām gatavi jebkurā brīdī drukāt proklamācijas un visu, ko vajadzētu, ja nu gadījumā notiek ļaunākais. Tā nu tā dzīvīte ripoja!

Es stāvēju pie domes nama, jo tur Liepājas teātris divas vai trīs naktis paņēma dežūrās. Bija tāds gadījums. Atbrauc viens laucinieks, ar traktoru, piekabināta vircas muca klāt. Šim prasa: “Ko tu darīsi?” Viņš saka: “Nāks virsū, es šļākšu!” Vīrelis visā nopietnībā! Viņam nav bail, ka viņam nav nekā, viņš atbrauc ar mucu – es te stāvu, sitiet mani nost, bet es te stāvu!

Un tad izdomāja teātri neslēgt, un piecas dienas mēs braukājām ar izrādēm apkārt. Citi brauca uz barikādēm, un mēs braucām ar izrādēm. Tā arī bija tāda ļoti īpaša kontaktēšanās, jo zālē sēdēja sievietes, vecas māmiņas un bērni – vīriešu jau zālē nebija.

Ja padomāju par manu līdzdalību, tad, godīgi sakot, konkrēti savu vietu noteikt ir ļoti grūti. Toreiz bija tā – ko vajadzēja, to darija! Un tāpat Tautas fronte toreiz. Kurš gan nebija Tautas frontē, kuram tai laikā nebija Tautas frontes kartiņa? Braucot uz Rīgu, mēs nebraucām sargāt kaut kādu konkrētu valdību. Protams, tā bija mūsu valdība, bet brauca jau tās pašas Latvijas dēļ. Kad tagad viens otrs saka – es otrreiz uz barikādēm nebrauktu, man tā vien gribas iesaukties: Cilvēki mīļie! Nebrauktu jau valdību sargāt, brauktu Latviju sargāt! Tas jēdziens ir plašāks. Var jau būt nesaskaņas ar augstākstāvošām instancēm, bet tas jau neizslēdz tavu attieksmi pret savu Dzimteni, savu tēvuzemi. Tāpēc brauktu tie tūkstoši, kas toreiz brauca, brauktu arī tagad.

Pierakstījusi M. Vitola

Sievietes un bērni nosargāja Liepāju

Emīlija Plācene

Ir 1991. gada 13. janvāris. Naktī Viļņā pie televīzijas noslepkavoti cilvēki. Es dežūrēju Latvijas Tautas frontes mītnē. Man trīs katra nervu šūniņa. Visi mūsu ļaudis atrodas Rīgā – manifestācijā. Ak, Dievs, stāvi klāt ļaudīm Daugavmalā!

Liepājā klusi un mierīgi. Dežūrējam trijātā, jo nakts dežuranti – divi jauni puisi – nevar tā vienkārši aiziet mājās un paliek kopā ar mani. Pa reizei iezvanās telefons, es atbildu.

Tad zvana kāds armijas cilvēks. Viņš, lūk, esot demokrātisko spēku pārstāvis un pašreiz atrodoties tālsarunu centrālē, kur gaidot pāris sarunu ar Maskavas demokrātiem. Zvana tādēļ, ka gribot tikties ar LTF vadību.

Nolemjam viņu sagaidīt un uzklausīt, taču ar mums viņš nerunā, bet pieprasa kādu lielāku priekšnieku. Mūsējie visi Daugavmalā. Piezvanu uz pilsētas valdi, un atnāk pats pilsētas galva.

Mūsu viesis stāsta, ka 13. un 14. janvārī pilsētā būšot mierīgi, bet 15. janvārī lai cilvēki nepulcējas uz ielām, jo tajā dienā būšot interfrontes mītiņš, un varot notikt tas pats, kas Viļņā. Interfrontes mītiņā Alejas laukumā visi armijas virsnieki būšot ģērbti civilapģērbā un bruņoti. Obligātā dienesta karavīri tikšot palaisti brīvstāvī. Ziemas ostā stāvot tanketes kaujas gatavībā, katrā pa sešiem bruņotiem karavīriem. Kara komandantūrā uzturoties divi Maskavas sūtņi un gaidot rīkojumus no saviem Maskavas priekšniekiem.

14. janvārī, pirmdienas vakarā, notiek LTF ārkārtas sēde. Nolemjam aizstāvēt savu pilsētu. Ja kritis Rīga, tad Liepājai ir savs radio un televīzija. Tiek apziņoti lauku ļaudis, un jau nakts tumsā pilsētā sabrauc lauku tehnika.

Naktī uz 15. janvārī miegs tāds saraustīts. Aust gaisma, ceļos un gatavoju brokastis. Ir laiks, ģērbjos un eju. Vīrs, pirmās grupas invalids, mani izvada.

Mans uzdevums – sargāt Centrālo pastu. Turpat ir telegrāfs, Liepājas radio, tālsarunu centrāle un pilsētas avīzes redakcijas namiņš. Jau laikus esmu savā vietā. Piebrauc pa autobusam ar lauku ļaudīm, nāk skolasbērni ar skolotājiem. Cilvēku daudz.

Turpat kaimiņos pie kinoteātra "Liepāja" piebrauc vairākas armijas mašīnas. Izkāpj jūrnieceņi un izklīst uz visām pusēm.

Pulksten četrpadsmitos sākas interfrontes mītiņš. Mums jāsāk gatavot barikādes. Aizsūtu pāris skolaszēnus pēc traktoriem. Pēc pusstundas esam aizbarikādējušies. Izliekam posteņus un gaidām, kā beigsies mītiņš.

No LTF mītnes saņemtu ziņu, ka pa Ventspils ceļu jeb Ventspils ielu nāk tanki. Šī ziņa mani aplej kā ar aukstu ūdeni. Paskatos apkārt un redzu – skolnieki, sievietes ar maziem bērniņiem pie rokas. Tuvumā neviena vīrieša. Ko darīt? Vīri Rīgas barikādēs vai rūpnīcās pie darbagaldiem, nav kam padomu paprasīt.

Iesūtu māmiņas ar mazajiem bērniem pasta ēkā, lai aizbarikādē telegrāfa kāpnes; būs vismaz zem jumta.

Tad nāk atsaukums. Esot bijusi viltus trauksme. Sakarnieki ievēl telefonu tālsarunu centrāli atpūtas istabā. Nu mums pašiem savs štābs – ir, kur pasildīties un iedzert karstu tēju.

Saņemam ziņu, ka abi Maskavas sūtņi lidojot prom. Un atkal uztraukums – lidmašīna neesot aizlidojusi, apmetusi gaisā loku un atkal nosēdusies lidlaukā. Kāpēc? Tikai vēlāk uzzinām – tehnisku iemeslu dēļ.

Pa to laiku interfrontes mītiņš izklīdis bez starpgadījumiem.

Vakarā caur barikādēm pa gājējiem atstāto vietu izbrauc "Zaporožecs". Iekšā sēd krievu ģenerālis.

Jau lielā tumsā, kad visas spraugas aizvērtas, mūs apciemo divi privātā ģērbti armijas virsnieki. Viduklī tādi resni – zem drēbēm ieroči. Eju viņiem aiz muguras un skatos – varbūt nākuši uz pastu, bet nē. Viņi apskata mūsu aizbarikādēto laukumu un aiziet.

Vakarā LTF mītnē ārkārtas sēde. Uzzinām par notikumiem Rīgā un citur pasaulē. Atgriezies no sēdes, redzu, ka sanākuši vīri, kas dienā strādājuši, naktī viņi sargāšot barikādes kopā ar mums. Atnākuši arī tie, kam jāiet uz nakts maiņu, lai vismaz pāris stundas pabūtu kopā ar mums.

Naktī mierīgi. Otrās dienas vakarā, kad desmit teātra dziedošie vīri sniedz mums koncertu, mūsu iežogotā laukumā parādās "melnās beretes". Tie ir Leņina pieminēkļa apsardzes karavīri, kas atstājuši savas tanketes, lai sargā pieminēkli, paši atnākuši apskatīt lauku smago tehniku. Apskatījuši, aiziet.

Esam Dieviņa ļaudis, viņš mūs sargā. Kanāla pretējā krastā

Jaunliepājas pusē ir Ziemas osta, mazliet tālāk – Karosta. Tur armijnieki iedeguši visas spuldzes, un pamale zvēro vienās ugunīs. Arī viņi nav droši.

Tie, kas nevar stāvēt barikādēs, nes mums karstu tēju, buljonu, maizītes. Lauku ļaudis, izslaukuši savas raibaliņas, ved mums siltu pienu. Lai tikai mums spēka nepietrūktu, mums jāiztur. Un visi kopā mēs izturam.

To kopības sajūtu nav iespējams izstāstīt. Tā katram pašam ir jāizjūt.

Barikāžu laiks Kuldīgas raidstacijā

Vilnis Leja

Es un mana ģimene dzīvojam Kuldīgas raidstacijā, abi ar sievu šeit strādājām. Tas bija 13. janvāra agrs svētdienas rīts, kad mūsu ģimene mierīgi gulēja, bet pulksten 5 atskanēja telefona zvans. Zvaniņa raidstacijas priekšnieks un sacīja, ka Lietuvā omonieši jau ieņēmuši televīzijas ēku, un ka tas ļoti drīz varētu notikt arī pie mums, jo raidstacija ir stratēģiski svarīgs objekts. Viņš ieteica sievu un bērnus aizvest pie radiem un pašam neka-vējoties atgriezties. Tā arī darīju. Savācām drēbes kādam lai-kam, un es aizvedu sievu un bērnus uz laukiem pie sievasmā-tes, lai pats tūdaļ pat atgrieztos dzīves un darba vietā.

Nākamajā dienā jau cilvēki tika aicināti braukt ar smago tehniku uz šo svarīgo objektu. Pirmie, kas atbrauca, bija no tagadējā Pa-dures pagasta. Uz Kuldīgas raidstaciju sabrauca cilvēki no visa rajona, kopā ap 700 cilvēku. Neviens no atbraukušajiem nedo-māja, ka tas viss tā ievilksies. Sabiedriskās ēdināšanas kombi-nāti piegādāja smalkmaizītes un tēju vairākas reizes dienā, kā arī siltas pusdienas. Visapkārt raidstacijai tika kurināti uguns-kuri, jo ārā bija diezgan auksts. Visu nakti cilvēki sēdēja pie uguns kuriem, runāja, šad un tad arī dziedāja. Vienā no brīva-jiem dzīvokļiem tika ierīkota ambulance, vēl citā – telpa, kur skatīties televīziju. Neticama kopības izjūta! Katru vakaru TV “Panorāmas” laikā šo smago tehniku iedarbināja, jo ārā bija ļoti auksts, un no dažām mašīnām tika izlaists ūdens, lai nesasaltu. “Panorāmas” laikā padomju armija kaut kādā veidā traucēja programmas retranslēšanu, un cilvēki laukos slikti redzēja “Pa-norāmu”, domādami, ka šie traucējumi radušies no tehnikas sil-dīšanas pie raidstacijas, bet tas nebija no tā.

Kad Rīgā notika apšaude, bija diezgan baisi. Bet, par laimi, līdz šejieni omonieši nenonāca. 21. un 22. janvārī atkal smagā teh-nika tika iedarbināta. Ne lai to sildītu, bet, pēc vairāk kā nedēļu ilgās raidstacijas sargāšanas dotos uz savām mājām.

Mēs ar ģimeni šeit dzīvojam jau deviņus gadus. Pēc manas pirmās meitas piedzimšanas mēs iestādījām ābelīti netālu no raidstaci-jas galvenās ēkas. Mēs to nosaucām par Ventspilnieci, jo meita

pie dzima Ventspilī. Barikāžu laikā cilvēki par tuvu ābelītei kurināja ugunsgrāvu, un cieta viena tās puse. Bet tagad tā ir atsākusi ražot. Vairākas reizes pēc 1991. gada barikādēm ir notikuši atceres pasākumi pie Kuldīgas raidstacijas (tagad – Radio un televīzijas centra). Diezgan līdzīgi – ar karstu tēju, smalkmaizītēm, atmiņu stāstījumiem. Diemžēl uz šiem atceres pasākumiem ar katru gadu ierodas aizvien mazāk cilvēku. Un arī šī saliedētība – vienam mērķim – ir zudusi.

Pierakstījusi Z.Leja

Pretspēkam spītējot!

Mairita Birģele

Man pašlaik ir 17 gadu, un tajā laikā, kad norisinājās barikāžu aizstāvēšana, bija 10, bet manas atmiņas ir diezgan skaidras, tomēr tās ir tikai bērna atmiņas. Tagad esmu iepazinusies ar to dienu norisi, cilvēkiem, kas aktīvi piedalījās Rīgas aizstāvēšanā, un viņu atmiņām.

Pirms barikāžu dienām Latvijā pasaules sabiedrību satrieca padomju armijas izrīcība Viļņā un traģiskie notikumi pie Viļņas telecentra. Šeit Nobela Miera prēmijas laureāts Mihails Gorbačovs pirmo reizi uzskatāmi nodemonstrēja "perestroikas" īsto būtību, raidot tankus pret neapbruņotiem telecentra aizstāvjiem un nogalinot 13 cilvēkus.

Pēc līdzīga plāna bija paredzēts rīkoties arī Rīgā, bet sīki izplānoto operāciju izjauca Latvijas Tautas frontes kājās saceltā Latvijas tauta, kura neiedomājami īsā laikā Rīgas pilsētas svarīgākajās vietās sacēla barikādes, stāvēja uz tām pilnīgi neapbruņota un ar savu gara spēku un vīrišķību lika atkāpties pasaules superklases armijai.

Šajā kopīgajā tautas varoņdarbā savu nelielu, bet tajā pašā laikā nozīmīgu ieguldījumu ir devuši arī mani novadnieki – talsenieki.

1991. gada 13. janvāris. Uz Rīgu dodas Talsu Īpašo brīvprātīgo kārtības sargu grupa un pirmie mūsu rajona pārstāvji barikāžu aizstāvēšanai.

1991. gada 14. janvāris. Talsos izveidots Rīgas aizstāvēšanas koordinācijas centrs. Tas nodarbojas ar visiem organizatoriskajiem jautājumiem – transporta nodrošināšanu, aizstāvju skaita komplektēšanu, pārtikas un medikamentu sagādāšanu utt. Jau no centra pirmajām darbības dienām tajā pieteicās vairāk Rīgas aizstāvju, nekā centrs spēja nodrošināt ar transportu.

1991. gada 16. janvāris. Rīgā rajona padomes deputāta Ulda Froma vadībā ierodas Rīgas aizstāvju grupa un apsargā Ārlietu ministriju bez jebkādiem ieročiem.

Cita talsenieku grupa apsargā televīzijas kabeļu akas. Vēl viena nokļūst Zaķusalā, kur īsā laikā ap televīzijas centru tiek izveidota divkārsa nocietinājumu josla. Mums kaimiņos ir Rīgas aizstāvji no Bauskas, Dobeles, Jelgavas.

1991. gada 17. janvāris. Talsu rajona ugunsdzēsēji ar mašīnām dodas uz Rīgu un ieņem savas vietas pārējo Rīgas aizstāvju vidū.

1991. gada traģiskais 20. janvāris. OMON kaujinieki triecienā ieņem Iekšlietu ministriju un apšauda Rīgas aizstāvjus Bastejkalna rajonā. Iet bojā cilvēki, bet ievainoto vidū ir virkne ārzemnieku un masu informācijas līdzekļu pārstāvju, tai skaitā arī mūsu novadnieks Gvido Zvaigzne.

Asinsizliešana rajona cilvēkus neiebaida, bet tas ir jauns stimulē vērēt aktivākai darbībai. Divas reizes dienā – rītos un vakaros – uz Rīgu dodas autobusi ar aizstāvjiem. Talsu centrālajā slimnīcā, kur donoru dienās mēdza būt 60–80 apmeklētāji, janvārī bija 400 donoru. Kopumā viņi nodeva Latvijas Asiņu fondam 125 litrus asiņu.

Rajona lauksaimnieki bez atlīdzības ir nodevuši 24 tonnas piena, bet Vidales zemnieks Pēteris Bergards no savas saimniecības Rīgas sargu pusdienām aizsūtīja 90 kg svaigas gaļas.

Līdzīgā ziedojuma veidā Rīgas aizstāvji tika nodrošināti ar ēdienu, apģērbu, malku un visu citu nepieciešamo Rīgas aizstāvēšanai.

Talsu tipogrāfija iespiež vairākas Rīgas avīzes pēc tam, kad OMON bija sagrābis Preses namu.

1991. gada 23. janvāris. *“Mēs, Sabīles čīgāni, gribam izteikt paldies tiem cilvēkiem, kuri mums neliedza plecu, bet atbalstīja mūs. Mēs, čīgāni, kuri aizbraucām uz Rīgu, gribam pateikties tiem labajiem cilvēkiem, kuri gādāja par ēdienu. Gribam pateikt paldies arī tiem, kuri sagādāja malku.*

Es nedrīkstu aģitēt, bet es aicinu: kam mīla šī zeme, Latvija, un kas ir pārliecināti, ka ir garā stipri, brauksim un aizstāvēsim Rīgu!

Ēriks Kleins. Sabīles pilsētas deputāts, Sabīles čīgānu biedrības priekšsēdētājs.”

Līdzīgus pašai dziedīgus visas tautas vienotības piemērus es varētu uzskaitīt vēl daudz. Zīmīgi ir tas, ka šajās un citās tautai un zemei kritiskajās dienās cilvēki atrada kopīgas rīcības iespējas neatkarīgi no viņu politiskajiem un citiem uzskatiem. Kad cilvēki sēdās autobusos un brauca pretim neziņai, neviens neprasiya viņu politisko vai partijisko piederību vai viņu rīcību iepriekšējos gados. Tā, piemēram, Talsu Rīgas aizstāvju koordinācijas centru vadīja bijusi LKP Talsu rajona sekretāre Ināra Samīte.

Zīmīgi ir arī tas, ka blakus mūsu tautības cilvēkiem Rīgas aizstāvju vidū bija arī pietiekami liels nelatviešu skaits.

Tagad no gadu attāluma daudzas lietas var likties savādākas. Mani pārsteidz tas, ka ļaudis, kuri bija Rīgas aizstāvju rindās, gandrīz nekad paši nerunā par šīm dienām un nekad neplātās ar savu līdzdalību barikāžu aizstāvēšanā. Šie pārdzīvojumi tiek turēti dziļi cilvēku dvēselēs blakus citām svētām lietām, kuras neprasa ikdienas apliecinājumu un kurām var pieskarties tikai ar tīrām rokām. Arī manā mazajā sirsniņā toreiz iegūla pārdzīvojumi par to, ko dzirdēju pa radio un redzēju pa televizoru. Es cītīgi sekoju līdzi tam, kas notika, smagi pārdzīvoju apšaudi Bastejkalnā, kāri tvēru katru sikumu, ko varēju uzzināt. Mana mazā sirsniņa drebēja visās tajās janvāra dienās, un es atviegloti uzelpoju un jutos laimīga, kad mēs uzvarējām. Varētu teikt, ko tad tāda maza meitenīte saprata no tā laika notikumiem, bet tā nu tas ir. Es domāju, ka ļoti daudzi cilvēki, kas tolaik neņēma tiešu dalību notikumos, jūta līdzīgu tāpat kā es. Šie pārdzīvojumi paliks manā sirdī kā mazas pārles visu atlikušo mūžu.

Mūsu nelielā zeme, mūsu nelielā tauta, kura ir tikai maza saujiņa pasaules tautu vidū, ir spējusi būtisku lūzumu brīžos pasaulei apliecināt sevi fantastiskos veidos – tie bija latviešu strēlnieki 1. pasaules karā, tādi bijām mēs Baltijas ceļa ķēdē, tāda bija mūsu tauta Rīgas aizstāvēšanas dienās.

Šodien mēs dzīvojam ikdienas dzīvi, un ļoti daudziem tā ir cīņa par izdzīvošanu. Ļoti daudzi ir nogrimuši apātijā un bezcerībā, daudzi meklē aizmirstību dzerot vai citādi sevi apreibinot. Mūsu reālā ikdiena tikpat kā nemaz nedod mums, jauniešiem, pozitīvus piemērus. Tomēr es domāju, ka izšķirīgajos brīžos šodien pie zemes piespiestais latvietis spēs veikt tādus pašus neticamus darbus sevis, savas zemes un tautas aizstāvēšanai, kā to ir darījuši klusie un necilie barikāžu dienu varoņi.

Galvenais ieguvums bija vienotība

Ingus Kalns

Pagāja daudzi gadi, līdz latvieši spēja apvienoties un cīnīties par kopīgu mērķi, nākotni. Vai tas notika negaidīti?

Ikvienai lietai ir savs sākums. Reizē traģiskās un arī pacilājošās barikāžu dienas nav iespējams aplūkot, nezinot notikumus, kas tās ievadīja. Vēsture nav tikai atsevišķu faktu apkopojums. Viss notiek likumsakarīgi, notikumi ir pakārtoti cits citam. Tā arī aizsākās latvju tautas pamošanās no ilgā pakļautības miega...

Tāpat kā visā Latvijā, arī Limbažu rajonā 80. gadu beigās nodibinājās Tautas fronte (TF). Par vienu no Limbažu TF nodaļas priekšsēdētājiem kļuva Ingus Kalns.

Kāda bija jūsu nodarbošanās pirms iesaistīšanās TF?

Pēc universitātes beigšanas strādāju par ekonomistu kolhozā "Tiegaži". 1988. gada beigās pirmoreiz sāka organizēties kooperatīvi, kas bija jauna lieta Latvijā. Martā nodibinājās kooperatīvs, kurā sāku strādāt. Tad nāca TF laiki. Kopā ar daudziem limbažniekiem iesaistījies TF kustībā. Es kļuvu par algotu TF darbinieku. Gandrīz divus gadus tas bija mans pamatdarbs. Kaut gan faktiski pirms TF es darbojos arī Rīgā. Man bija draugi, kas bija saistīti ar "Helsinki-86", mani domubiedri. Piedalījāties dažādos pasākumos. Pirmo reizi uzvilcām Latvijas karogu, bija gājieni, dziesmu svētki. Tāds bija pats sākums. Un tad Limbažos nodibinājās TF nodaļa.

Apstākļi, kas veicināja TF veidošanos.

Apstākļi bija tādi, ka patiesībā visā Latvijā tas notika vienlaicīgi. Tad jau Krievijā pie varas bija Gorbačovs, un viss sāka mainīties. Pati politiskā situācija kļuva brīvāka. 1987. gadā Rīgā pie Brīvības pieminekļa notika mītiņi, grupa "Helsinki-86" pirmoreiz atklāti pauda savu viedokli un atcerējās izsūtītos. Tauta sāka sajust, ka kaut kas mainās, cēlās nacionālā pašapziņa, cilvēki sāka domāt, ka Latvijas valsts varētu būt patstāvīga, neatkarīga, varbūt pat atdalīties no PSRS. Visi šie apstākļi kopā radīja priekšnoteikumus, lai varētu visā Latvijā, tostarp arī Limbažos, veidoties TF kustība.

Kāda bija limbažnieku atsaucība?

Ļoti liela. Faktiski Limbažu rajonā bija divas lielas TF nodaļas – Limbažu un Salacas nodaļa. Es neatceros precīzi, bet man stāv prātā, ka Limbažos, arī no apkārtnes, kopā bija kādi 4000 dalībnieku. Tajā laikā, jau drīz pēc TF dibināšanas, mēs izdevām avīzi “Metsepole”. Kopa iznāca 13 numuri – katru mēnesi viens. Laikrakstā bija daudz rakstu par to laiku, kas notika, kādi pasākumi, kur, kas piedalījās, cik cilvēku utt.

Kādi bija TF uzdevumi?

Vispirms jau bija jāskaidro cilvēkiem TF būtība, kādēļ tā ir vajadzīgā, ko grib sasniegt. Tautas fronte veidojās visā Latvijā. Kustības vadība bija Rīgā, tā izstrādāja mērķus, kurus vajadzēja sasniegt, kādiem līdzekļiem to izdarīt. Tika izdota pirmā neatkarīgā avīze “Atmoda”. Tās redaktore bija Elita Veidemane. Šo avīzi vedām no Rīgas, jo sākumā kioskos to netirgoja, un izplatījām, lai “Atmoda” būtu pieejama visiem lasītājiem. Tas bija viens no galvenajiem uzdevumiem. Nākošais uzdevums bija aktīvi iesaistīties visos masu pasākumos, kas notika gan Limbažos, gan Rīgā. Tās bija pirmās demonstrācijas, mītiņi. Tāpat mēs braucām uz pasākumiem Valmierā, kurus organizēja “zaļie”. Bija arī pasākumi par latviešu valodu. TF bija jārūpējās par to, lai pasākumos iesaistītos visi cilvēki. Kad pirmo reizi Limbažos uzvilka sarkanbaltsarkano karogu, mēs visi bijām klāt, palīdzējām visu organizēt. Tie bija pirmie TF uzdevumi. Tālāk nāca Baltijas ceļš, kad visi sadevāmies rokās un izveidojām ķēdi no Tallinas līdz Viļņai. Tad nāca Barikādes. Barikādēs aktīvi iesaistījās visas iestādes un atbalstīja arī ar transportu. Organizējām pastāvīgu grafiku – kas brauks un piedalīsies.

Kā radās ideja par barikāžu veidošanu?

To izdomāja Rīgā. Tā bija nepieciešamība. Bija bailes par to, ka PSRS armijas tanki varētu ieņemt svarīgākās vietas – televīziju, radio, AP ēku. Lai nekas tāds nenotiktu, tika veidotas barikādes, lika dažādus bluķus, kokus, bija arī tehnika no laukiem. Veidojās arī dalībnieku celtās barikādes. Ja gadījumā kaut kas notiktu, lai PSRS armija netiktu klāt.

Barikāžu organizēšana.

Cilvēki nāca paši pieteikties, bet galvenokārt viņus organizēja caur iestādēm, darba vietām. Limbažniekiem ATU izīrēja autobusus, arī dažas iestādes deva transportu. Pieteicās cilvēki, kas

brauks. Pulcēšanās notika pie Limbažu kultūras nama, izbraukšana 18.00. Lai nebūtu tā, ka vienu dienu aizbrauc daudz cilvēku, bet otru dienu maz, tika sastādīts grafiks. Limbažniekiem tika ierādīta konkrēta vieta Rīgā, kur viņiem bija jāatrodas un jāapsargā. Lai nebūtu anarhijas, kad visi sabrauc vienā vietā, bet citā nav neviena, sadalīja un organizēja tā, lai visas vietas būtu apsargātas. Kad limbažnieki atbrauca, viņi jau zināja, kur viņiem jāatrodas. Varēja staigāt, aiziet uz citu vietu, bet pamatā katram bija savs objekts.

Cilvēki līdzī nēma siltu apģērbu, jo bija auksta ziema, nēma līdzī kaut ko ēdamu, kaut gan tur jau uz vietas vārija tēju utt. Aptieciņas bija uz vietas, ja kādam kaut kas notika, varēja sniegt pirmo palīdzību.

Vai krievu tautības cilvēki atzīst, ka Latvija tika okupēta?

Ir daļa, kas atzīst, bet tomēr liela daļa to neatzīst. Piekrīt tie, kas Latvijā dzīvo jau no 1940. gada, kas tagad ir jau pensijas vecumā, un viņu bērni piekrīt un saprot to. Savukārt tie, kas Latvijā iebrauca 50. gados, lielākoties nepiekrīt, jo par okupāciju viņi nekad nav zinājuši, agrāk neviens neko tādu nestāstīja, un viņi to negrib saprast.

Limbažu rajonā bija kāds pretinieks barikādēm?

Bija, varbūt ne tieši barikādēm, bet visai TF pretiniekos bija tā sauktā interfronte, tai tuvu stāvoši cilvēki. Arī Limbažu rajonā bija tādi apzinīgie komunisti. Viens no tiem bija Salacgrīvas "Brīvā viņa" priekšsēdētājs Šlisers. Taču kopumā Limbažu rajonā nebija pārāk daudz pretinieku. Piemēram, Latgalē, kur ir liels nelatviešu īpatsvars, to bija vai āk.

Kāpēc starp pretiniekiem bija arī latvieši?

Pārsvarā tie bija pārliecināti komunisti, kuri ticēja, ka mums jābūt tikai kopā ar PSRS, ka tā mums dod tikai labu. Viņi nedomāja par to, ka Latvija var būt arī neatkarīga valsts. Šie cilvēki bija gadu gadiem saistīti ar to režīmu, viņi bija aktīvi kompartijas biedri. Faktiski viņi bija tie, kas mūs apspieda, daudzus gadus turēja savā paklausībā. Varētu teikt, ka viņi no tā visa vienkārši nespēja tikt vaļā.

Kāda vecuma cilvēki piedalījās barikādēs?

Tur bija visdažādākā vecuma, gan jaunāki – jau no skolas vecuma, gan vecāki. Bija arī pensionāri Citi vecāki nēma līdzī arī savus bērnus. Ne tikai barikādēs, arī TF iesaistījās dažāda vecuma

ļaudis. Piemērām, no Limbažu 1. vidusskolas trīs meitenes, kuras mācījās 11. klasē, pie mums darbojās, gan iznēsājot avīzes, gan braucot uz Rīgu, palīdzot visu organizēt. Protams, bija arī puikas. Tātad visdažādākā vecuma cilvēki.

Cik lielu lomu nospēlēja tas, ka PSRS armija vispirms uzbruka Lietuvai?

Mēs redzējām, kādi notikumi bija bijuši Lietuvā. PSRS armija ieņēma televīziju, tika izmantoti tanki, bija daudz upuru. Tam bija liela nozīme, lai mēs saprastu to, ka mums arī ir jāaizstāvas, jo tikai tādā veidā mēs varam pasaulei, apkārtējiem un arī paši sev parādīt, ka mēs esam spējīgi un gribam aizstāvēt savu valsti, sava teritoriju, savas iestādes, savus cilvēkus.

Kāda barikādēs bija emocionālā atmosfēra?

Bija vienotības, kopības izjūta, sēžot kopā pie uguns kuriem, dzerot tēju un runājoties. Mēs bijām gatavi aizstāvēt cits citu. Saviļņojša kopības izjūta, pozitīvas emocijas, ka mēs esam visi kopā, runājam par vienu lietu, esam gatavi darīt vienu darbu. Tas bija spēcīgs emocionāls saviļņojums.

Vai cilvēkos bija bailes?

Bija cilvēki, kuri baidījās, jo bija taču upuri. Bija bail no tā, ka kuru katru brīdi varētu kaut kas notikt, ka armija varētu sākt uzbrukumu, apšaudī. Bet es domāju, ka drosme bija lielāka par bailēm, bija gatavība cīnīties un aizstāvēties. Tas, ka bija ļoti daudz cilvēku, radīja drošības izjūtu. Ja būtu bijis mazs bariņš, tad tiešām būtu bail. Citi neizrādīja savas bailes, bet iekšēji tomēr nedaudz uztraucās, ja nu pēkšņi kaut kas notiek?

Kāpēc uzsvars tika likts uz neapbruņotiem cilvēkiem?

Tajā laikā nebija daudz apbruņotu cilvēku, nebija vēl ne zemessardzes, ne citu vienību. Tikai neapbruņoti mēs varējām tur būt, piedalīties un aizstāvēt sevi.

Kas varētu būt iemesls tam, ka PSRS neiesaistīja armiju?

Es domāju, ka armija izpildīja armijas vadības rīkojumus. Savukārt armijas vadība rēķinājās ar to, ko viņiem diktēja no Maskavas, no Kremļa un Gorbačova padomnieki. Lielā mērā viņi tomēr baidījās no tādas aktīvas vardarbības.

PSRS baidījās no neapbruņotiem cilvēkiem?

Tas varēja būt viens no iemesliem, bet es domāju, ka iemesli ir dažādi, liela daļa nemaz nav zināma. Rīgā caurām dienām, naktīm dežūrēja, tam bija liela nozīme, lai šie armijnieki būtu mierīgāki, ne

tik agresīvi, un varbūt vispār atteiktos no savām sākotnējām domām, ka varētu uzbrukt vai veikt kādus agresīvus pasākumus.

Ja pasaule nezinātu par barikādēm, vai PSRS būtu uzsākusi karadarbību?

Es domāju, ka, ņemot vērā to, ka iesaistījās tik daudz mierīgās tautas, varbūt būtu kādas provokācijas, bet liela karadarbība tāpat nebūtu. Igaunijā vispār nebija karadarbības, bet Lietuvā – nedaudz. Bet man liekas, ka nekad nebūtu izveidojusies tāda situācija, kāda pašlaik ir Čečenijā. Arī mentalitāte latviešu tautai ir savādāka, mēs esam mierīgāki un nosvērtāki, savukārt čečeni – asāki, straujāki.

Kādas bija barikāžu sekas, kā izmainījās cilvēku uzskati?

Manuprāt, liela nozīme barikādēm bija tādā ziņā, ka cilvēki izjuta vienotību, saprata to, ka visā Latvijā ir cilvēki, kuri ir gatavi atbalstīt, aizstāvēt savu valsti un cits citu. Cilvēki kļuva drošāki, piemēram, limbažnieki zināja, ka Daugavpili, Rēzeknē vai Liepājā arī ir tādi paši cilvēki, kuri ir gatavi aizstāvēt Latviju, cīnīties par saviem uzskatiem. Barikādēs bija tāda vienotības izjūta, ka mēs visi esam sabraukuši kopā, ka mēs gribam, lai mūsu valsti būtu labi, lai nenāktu svešinieki. Mēs droši aizstāvējām, cīnījāmies par savu neatkarību. Tādēļ man liekas, ka galvenais ieguvums bija vienotības apziņa, tas, ka cilvēki saprata – visi kopā mēs atbalstām šo domu, šo ideju un varam būt vienoti. Vienotībai ir liels morāls spēks.

Kāda bija cittautiešu attieksme?

Katrā ziņā uz barikādēm no Limbažu puses brauca gan latvieši, gan krievi, gan citas tautības. Tajā laikā jau visus, kas nebija latvieši, sauca par krieviem. Viņi runāja krieviski, bet patiesībā pārstāvēja dažādas tautības. Liela daļa no viņiem, manuprāt, arī bija atsaucīgi, un mēs nejutām šeit nekādu pretspēku.

Kāda bija pasaules attieksme pret barikādēm?

Tolaik pasaules lielākā daļa, arī lielās Rietumu valstis atbalstīja mūsu nostāju, protams, ne tieši ar savu klātbūtni, bet tika pausts morāls atbalsts. Arī pasaules presē tika pausta pozitīva attieksme.

Kā mainījās jūsu dzīve?

Šis laiks bija tāda romantiska revolūcija, dziesmota revolūcija. Bija interesanti. Visa mana dzīve tika tam pakļauta. Jo es kopā ar draugiem darbojos šajā jomā. Barikāžu laikā es dzīvoju, nak-

šņoju TF štābā. Visu laiku braukājām, darbojāmies, man tas patika. It sevišķi tajā vecumā tas bija aizraujoši. Bija patikami redzēt rezultātus. Un tad jau laiki mainījās, nedaudz viss nomierinājās, arī TF nozīme kļuva daudz mazāka.

Kas nepieciešams, kādas īpašības bija vajadzīgas, lai darbotos TF?
Pirmkārt, bija jābūt nedaudz drosmei, lai varētu iesaistīties TF kustībā, otrkārt, bija jābūt tādai apziņai, jātīc tam, ko mēs vēlamies sasniegt. Ticībai tam, ka šādi mēs varam dzīvot, strādāt, ka var mainīties visa šī iekārta un situācija Latvijai par labu.

Vai par barikāžu laiku pietiekami runā un atceras?

Es nezinu, kā tas ir skolās, nezinu, vai vēstures stundās tam ir ierādīta kāda vieta. Vispār jau atceras, taču ļoti maz. Es domāju, ka par to vajadzētu runāt vairāk, un šajos barikāžu dienu datumos vajadzētu atcerēties to nozīmīgumu.

Vai šo laiku vajadzētu atcerēties ar skumjām vai pacilātību?

Skumji tas ir tādā ziņā, ka tomēr bija upuri, bet pacilājoši ir tas, ka tauta saprata to kopību, vienotību, un visi redzēja, ka esam vienoti šajā kopīgajā lietā, un tas ir jāatceras kā pozitīvs piemērs, kā apliecinājums tam, ka tauta ir gatava dažādām grūtībām, lai aizstāvētu savu valsti.

Vai daudz cilvēku atceroties nožēlo barikāžu laiku?

Manuprāt nē. Lielākā daļa tomēr apzinās, ka tas bija pareizi darīts, jo tad neviens nevarēja paredzēt, kā būs šodien, būs labāk vai sliktāk. Bet lielākā daļa uz to skatījās pozitīvi. Var jau būt, ka ir arī cilvēki, kas teiktu: ja būtu zinājuši, kāda ir pašreizējā situācija, nebūtu piedalījušies barikādēs, taču tādu ir ļoti maz.

Vai Barikādes varētu būt Latvijas atpazīšanas zīme?

Manuprāt, pēc Baltijas ceļa varētu atpazīt Latviju un visu Baltiju. To rādīja visas pasaules TV, tas bija liels notikums, tā varētu būt atpazīšanas zīme. Barikādes nedaudz mazāk, jo tas bija tāds konflikts, kam līdzīgi notiek visā pasaulē. Taču Baltijas ķēde ir īpaša nevardarbīgā ciņā, kad cilvēki bez ieročiem parādīja savu stingro nostāju, sadodoties rokās.

Nesen tika tiesāti OMON dalībnieki, vai tam ir kāda nozīme?

Grūti tā pateikt, tagad jau tiesa beigusies. Tā gāja tik ilgi, ka galu galā viņus attaisnoja. It kā viņi tagad ir labojušies un vairāk neko sliktu nedara. Ļoti grūti bija tiesāt objektīvi. Pirmkārt, liela daļa vadošāo omoniešu, kas bija vainīgi, aizbēga uz Krieviju, viņus nevar atrast, kaut gan viņi ir visvainīgākie, jo arī OMON

vieni bija vadītāji, bet citi izpildītāji. Ko priekšnieki teica, tas bija jāizpilda. Tiem, kuri tiešām ir sapratuši, ka ir kļūdušies, un kuri tajā laikā nevienam neko sliktu nenodarija, var varbūt arī piedot, jo kādreiz tas ir labs risinājums. Bet tiem, kas organizēja, vadīja šo lietu, vajadzētu saņemt sodu.

Vai TF ir padarījusi savu darbu?

Jā, TF savu ir paveikusi. Neatkarības gados tās nozīme pamazām zuda. Tad sāka veidoties sabiedriski politiskās organizācijas, partijas. TF bija vienotājspēks. Kad tika pasludināta Latvijas neatkarība, TF sagrupējās pa interesēm, pa dažādām partijām.

Kā jūs vērtējat pašreizējo stāvokli Latvijā, kad cilvēkus ir pārņēmis pesimisms, neapmierinātība?

Mēs daudzus gadus dzīvojām padomju laikā, bijām pieraduši pie citādas dzīves, kad lielai daļai cilvēku ne par ko nebija jādodomā. Visiem bija darbs, garantēta alga, nekādu problēmu nebija, bet tagad mainījusies visa sistēma. Mēs ejam uz tirgus ekonomiku. Tā jau daļēji izveidojusies, katram ir jādodomā par sevi. Cilvēkiem grūti pierast, liela daļa nebija gatava tam, ka būs jāastopas ar grūtībām. Nevar būt uzreiz labi, ir jābūt pārejas periodam. Tomēr dzīve pamazām nostabilizējas. Valdība pieļāva kļūdas, jo nebija īpaši no kā mācīties. Cilvēkos ir pesimisms, jo daudziem dzīve ir kļuvusi sliktāka, bet tai pašā laikā ir cilvēki, kuriem dzīve ir uzlabojusies. Arī man, jo es varu mierīgi strādāt savu darbu, nodarboties ar savu biznesu, labi pelnīt, būt apmierināts ar to. Citi, kuri pieraduši pie rutīnas, ka nekas īpašs nav jādara, ka vienmēr saņems algu, tiem ir sliktāk. Dzīve ir kļuvusi dārgāka, bet es domāju, ka tas ir neizbēgams laiks, kam jāiziet cauri. Es domāju, ka jaunajai paaudzei būs labāks atalgojums, varēs dzīvot labi, nebūs problēmu. Taču viss uzreiz nevar izmainīties, to pierāda pasaules prakse. Jābūt ir reālistiem un jāapzinās, ka ir jāpiecieš grūtības. Ne jau par velti TF bija teiciens: "Labāk ar vīzēm kājās, bet brīvā Latvijā!" Tad runāja savādāk, gribēja neatkarību, brīvību. Nedomāja par to, vai būs bagāti. Tagad laiki mainās, vairāk domā par materiālajām vērtībām. Pamazām viss ieies savās slieķēs, dzīve sliktāka nekļūs.

Vai cilvēkos ir pietiekami patriotisma?

No malas vērojot, varētu šķist, ka patriotisms ir pazudis. Vainīgas ir ne tikai skolas, bet visa valsts sistēma. Nevar pēkšņi izdomāt:

šodien mēs mācīsim patriotismu, un visi būs patrioti. Pirmkārt, patriotisms sākas ģimenē, tad to turpina ieaudzināt skolā. Patriotisms un zināms nacionālisms ir laba lieta, bet visa pasaule kļūst arvien demokrātiskāka, atvērtāka.

Kas būtu jādara, lai cilvēki zinātu, ka pastāv Latvija?

Stingri jātur uzsāktais kurss ekonomikā, uzmanīgi jāseko Eiropas valstīm, jācenšas pielāgoties to likumdošanai, lauksaimniecības attīstībai, izglītībai, kultūrai, un jāveido kontakti ar tām. Nokļūstot ES, mums būs daudz drošāk, jo mēs esam maza valsts, un jāreķinās ar to, ka apkārt ir lieli, spēcīgi kaimiņi. Pasaule redzēs, ka mēs esam gatavi turpināt uzsākto kursu, virzīties uz priekšu.

Pierakstījusi A.Vilde

Stāvoklis bija nopietns

Imants Šteinbergs,

Limbažu Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības priekšsēdētājs

Atmodas laikā biju aktīvi iesaistījies Tautas frontes darbā. Biju viens no Limbažu Tautas frontes dibinātājiem, tā līdzpriekšsēdētājs.

Barikāžu dienās organizēju limbažnieku brīvprātīgo vienību braucienus uz Rīgu, atbildēju par šo grupu izvietojumu, disciplīnu, nomaiņu. Tāpēc pašam iznāca braukt kādas 14 reizes. Cilvēki pulcējās pie rajona Izpildu komitejas ēkas, no rītiem izvietojām viņus autobusos. Ik dienu no pilsētas brauca 2–3 autobusi. Vakaros braucām mājās un no rīta atkal ar jaunu maiņu. Rīgā nenakšņojām, to darīja tālāk dzīvojošie. Limbažos sākumā nāca ļoti daudz brīvprātīgo, nāca pavadītāji ar siltu ēdienu, ar laba vēlējumiem.

Bija dienas, kad autobusi nebija pilni. Atceros – rītā pēc apšaudes pie Iekšlietu ministrijas atskrēja kāda sieviete un izmisusi sūtīja savu znotu pakaļ sievastēvam, kurš esot Rīgā. Tad daudzi bija patiesi nobijušies.

Pirmie barikāžu dalībnieki izbrauca uz Rīgu 14. janvāra pēcpusdienā. Iepriekš jau bija aizsūtīta smagā tehnika. Visas Limbažu iestādes bija ļoti atsaucīgas, īpaši varu atzīmēt Limbažu Mežrūpniecības saimniecību, Limbažu lauktehniku, Ceļu daļu – tās deva gan smago tehniku, gan autobusus, gan atbrīvoja no darba cilvēkus un ļāva tiem braukt.

Mūsu apsargājamie objekti bija Ministru Padome un Centrālposts – tur arī pa dienu stāvēja autobuss. Cilvēki bija noskaņoti ļoti patriotiski un pašreizdzīgi. Ieroču nebija, taču bija naži, dažiem zivju duramie žebērķļi, dūmu sveces, dažiem gāzes baloni. Kopumā bija laba disciplīna. Dainis Īvāns arī lūdza, lai visi būtu ļoti organizēti un brīdināja, ka jābūt gataviem uz to pašu, kas notika Lietuvā.

Par stāvokļa nopietnību liecināja arī Baltijas Kara apgabala armijas aktivitātes. Uz Salu tilta tika novietoti divi tanki, uz Juglas – viens. Liels bieds barikāžu dienās bija Rīgas omonieši, kuri trakoja gan vienā, gan otrā vietā. Arī Pabažos bija gadījums,

kad omonieši dzina cilvēkus gar jūrmaļu, lika brist jūrā, sita un nīrgājās.

Rīgā uz ielām dega uguns kuri, nāca rīdzinieki – pārsvarā sievietes ar siltu ēdienu, zeķēm, cimdiem. Sanitārais punkts bija Doma baznīcā. Viļņas notikumi prasīja, lai tuvumā būtu visas institūcijas, kas atbild par palīdzības sniegšanu.

Bīstamākais, kritiskākais brīdis laikam bija Iekšlietu ministrijas ieņemšana un šaušana Bastejkalnā. Tajā vakarā biju pie Ministru Padomes. Dzirdēju, kā gaisā lidoja lodes. Visu laiku pa radio tika dota informācija, ka tiek ieņemta Iekšlietu ministrija, ka Zenons Indrikovs iebarikādējies savā kabinetā. Pēc tam ziņa par kritušajiem un ievainotajiem. Tajā brīdī mēs nezinājām, vai apšaušana neskars arī Ministru Padomi, tāpēc bijām gatavi uz visu. Omonieši tomēr atgriezās savā bāzē. Pēc tam viņu aktivitātes pamazām samazinājās. Ivars Godmanis veda sarunas par omoniešu izvešanu no pilsētas, asiņainie notikumi lika valdībai rīkoties. Iznākums bija viņu izbraukšana, jo omoniešu ārdīšanās bija sabiedrību tā uztraukusi un saniknojusi, ka tiem Rīgā palikt bija pat bīstami.

Pēc tam laikam vēl dažas dienas uz Rīgu braucām, bet pamazām cilvēki no barikādēm tika atsaukti, vēl palika smagā tehnika.

Limbažu rajona cilvēki neviens necieta, negāja boja, bet tāpat kā visas Latvijas ļaudis parādīja izturību, nelokāmību, drosmi. Viņi vienkārši pildīja savu pienākumu.

Pierakstījusi Z.Sirmā

Atbalstīja baznīca

Valdis Lauskis

Kādas ir jūsu atmiņas par barikādēm?

Pirmkārt, tas bija divvaldības laiks. Visā 1991. gada laikā eksistēja divas valdības, divas prokuratūras, dažādas pašvaldības, kuras atzina cita Latvijas, cita PSRS varu. Bija dažādi politiskie spēki – LKP, kura orientējās uz PSRS atbalstu, un Tautas fronte, kura iestājās par Latvijas neatkarības atjaunošanu. Šī divvaldība asi bija jūtama Daugavpilī. Barikāžu dienās šo valdību interešu pārstāvji sadūrās savā starpā: vieni balstījās uz kara spēku, otri – uz Latvijas Augstāko Padomi un sevi.

Kādas bija jūsu izjūtas tajā laikā?

Tas bija romantiska ideālisma laiks, kad bija pasludināta neatkarība ar pārejas periodu. Laiks bija arī trauksmes pilns, piemēram, Daugavpilī 14.–17.janvārī interfronte bija sapulcinājusi Ļeņina laukumā ap 50000 cilvēku, pieņēma deklarāciju pret valsti.

Kāda bija reakcija uz 13. janvāra Lietuvas traģēdiju?

Esmu pārliecināts: janvāra notikumiem Lietuvā īstenībā bija jānotiek Latvijā. Līdzīgi kā ar kāršu namiņu – ja dod triecienu pa malu, tad galotne nobrūk un pārējo ir vieglāk nojaukt. Bet Latvija šajā gadījumā ir pa vidu, un, ja dod triecienu pa vidu, tad kāršu namiņš pats sabrūk un neko vairāk jaukt nevajag.

Kāda attieksme pret barikādēm bija Daugavpilī?

Dažāda. Daudzi aktīvi piedalījās, arī rajona iedzīvotāji, bet lielākā daļa daugavpīliešu bija par PSRS, un diemžēl iznāk, ka viņi bija barikāžu otrā pusē.

Vai barikādes pārsvarā neatbalstīja nelatvieši?

Tajā laikā Daugavpilī bija sekojošs iedzīvotāju sastāvs: 60% krievu, 15% poļu, 13% latviešu, 8% baltkrievu, 3% ukraiņu. Absolūtu īpatsvaru par neatkarīgas valsts atjaunošanu pārstāvēja latvieši, lietuvieši, poļi. Jāatzīst, ka neatkarības atjaunošanu ļoti konkrēti atbalstīja baznīcas, turklāt visas konfesijas (katoļi, pareizticīgie, vecticībnieki, luterāņi) – tā bija Daugavpils īpatnība.

Cik dienas jūs bijāt barikādēs?

Es tajā laikā vadīju daudzus procesus pilsētā, jo biju viens no sa-

biedriski politisko organizāciju vadītājiem. Janvāra dienās sūtīju cilvēkus uz Rīgu, nodrošināju viņus ar transportu un ēdamo. Sarīkoju mitiņu pie mūsu Pedagoģiskās universitātes. Blakus tam četras dienas biju Rīgā.

Kāda bija jūsu ģimenes attieksme?

Ģimenes attieksme bija saprotoša. Ģimene īpaši neuztraucās, jo Rīgā biju ar savu transportu un dienas laikā. Naktis braucu mājās.

Ja tagad, nedod Dievs, atkal vajadzētu aizsargāt neatkarību tādām līdzekļiem kā 1991. gadā, kāds, jūsuprāt, būtu tautas atbalsts?

Domāju, ka līdzīgs vai pat lielāks, jo cilvēki ir vilušies politiķos, nevis valstī.

Pierakstījies G.Lociks

Uzruna armijai

Roberts Kudriņš

Tolaik es strādāju par dabas parka "Daugavas loki" direktoru. Mūsu nelielais kolektīvs bija "LTF perēklis", tā mūs toreiz godāja pilsētas vadība un interfronte. Pats vienmēr biju pilsētas LTF dažādos amatos, darbinieks Jānis Strods – rajona LTF vadītājs un arī citi. Sākot ar LTF 2. kongresu, pusi darbinieku varēja sastapt kongresos. Piedalījāties visur un vienmēr, ļoti daudz paši ko arī organizējām.

Pēc janvāra notikumiem Viļņā mēs sešatā ar manu "žigulīti" devāmies uz mītiņu krastmalā. Parka darbinieks Jānis Pudāns izlēma, ka jāģērbjas savā bijušā PSRS armijas majora formā, ko valkāt tam bija tiesības, aizejot pensijā pēc gadu izdienas. Nokļūt līdz tribīnēm bija ļoti grūti, tautas bija jūra, un visiem pēc kārtas vajadzēja paskaidrot, ka tas ir savējais. Jo cilvēki Jāni bija gatavi nolīnāt uz vietas tieši militārīsta formas dēļ. Tribīnēs mūs nelaida, izglāba Jāņa lietuviešu valodas zināšanas (Jānim dzimtas ciltskoks uz pusi lietuvīss), un Ražuks personīgi piekrita pāris minūšu uzrunai – vienošanās notika ar zīmīgu palīdzību. "Pašu galveno es pateicu", tā tūlīt pēc uzrunas rezumēja Jānis, "ka varbūt armijā apdomāties par neapbruņotu cilvēku nogalināšanu." Pēc mītiņa viņu filmēja franču un japāņu televīzija, un apkārt vairs nevienam nebija jāpaskaidro, ka tas ir savējais. Ceļā uz mītiņu pie Klidziņas Jānis jau bija devis interviju TV pārraidei "Latgola" (ar Rugāti un Dvinski mēs bijām labi pazīstami un sadarbojāmies).

Atpakaļceļā gan vēl nezinājām, kas mūs Daugavpili sagaida. Vispirms Pudāna ģimene, tad mana saņēma tiešus draudus, ka mūs nogalinās. Sākās ar telefonu zvaniem, tie gan ātri aplūsa, jo aprāva arī vadus pie durvīm. Jāņa ģimenei bija problēmas pat izkļūt no dzīvokļa. Viskuriozākais bija tas, ka Jānis, lai būtu glītāks šinē, to bija aizņēmis no garāžas kaimiņa, un tas, noskatījies to mītiņā, uzreiz atskrēja pie Jāņa sievas un kļiedza – "Es pats savām rokām Jāni nositīšu!"

Mēs toreiz nolēmām nekavējoties tumsas aizsegā braukt uz bari-kādēm, steigā paķerot silto veļu, termosus ar kafiju un sviest-

maizes. Sanāca, ka todien es jau otro reizi ar savu zaļo "žigulīti" vilēju Rīgas virzienā,

Pirmajā naktī Zaķusalā bija, iespējams, tikai daži simti cilvēku, bet no rīta sāka plūst klāt straumēm. Pirmās divas naktis gulējām pārmaiņus manā automašīnā, tad studijas apakšstāva foajē krēslos nosnaudāmies – parasti nedaudz un pēc nepieciešamības.

Kad gaidījām uzbrukumu, pie studijas ieejas bija liels smagais automobīlis, pie tā izveidojām vairākas blīvas cilvēku ķēdes, mēs stāvējām otrajā. Sajūta bija, teiksim, savādi satraukta, zinājām, ka var būt visādi, un sacījām viens otram – nepiemini ļaunu...

Bija Vitebskas KGB divīzijas paziņojums pa radio, ka viņi noliekot savas partijas biļetes, bet pret neapbruņotu tautu cīnīties neiesot. Mēs tomēr saglabājām modrību, jo pieļāvām, ka tā var būt provokācija vai ienaidnieka viltība, un tā līdz pašam rītam grozījāmies pie pašas studijas ēkas.

Cilvēku atsaucībai nebija robežu, katru miņu brīdi pie mūsu uguns-kura nāca un piedāvāja tēju, kafiju un sviestmaizes, bija pat pīrāgi. Visbiežāk nāca tantiņas. Atmiņā ir palicis, ka pirmajā naktī bija paknapāk ar sausu malku, par ko bija teikts arī pa radio, un pēkšņi kāds no Ērgļa puses atveda "žiguļa" piekabi ar sausu malku, dažādām koka lietām, pat akas grodiem. Līdz asarām bijām aizkustināti, kad kāds "Breša zemnieks" no Kurzemes puses atveda milzīgu kāpostu termosu, karbonādes un divus spaiņus garšīgas kafijas. Mēs prasījām, kas par organizāciju mūs atbalsta, bet šis – "Esmu zemnieks, ja nebūtu daudz to lopiņu, būtu kopā ar jums." Tur valdīja tāda cilvēku savstarpējā sapratne un vienotība, kādu vairs diez vai jebkad Latvijā būs lemts kādam piedzīvot. Piemēram, tur nebija pat tādas domas, ka mans radio nebūs pie uguns-kura vakarā, kur to atstāju rītā, ejot atpūsties. Tur mūs arī filmēja, Jānis bija civildrēbēs. Mēs bijām četratā, ar mums kopā vēl bija Staņislavs Veliks un Juriš Ancāns (mūsu kolektīva grāmatvedes dēls, kuru tajā brīdī mēs slēpām no iesaukšanas PSRS armijā). Jura dēļ ceturtdienas naktī arī nācās aizbraukt, tas bija studijas Barikāžu štāba lēmums, jo iepriekš jau bija kāds jauniešs dzelzceļa stacijā aizturēts un iesaukts armijā, bet televīzija mūs filmēja, un kāds varēja Juri atpazīt.

Tai dienā, kad gāja bojā Roberts Mūrnieks, apmēram stundu pirms šā notikuma, mēs divatā ar Jāni braucām pāri Vanšu til-

tam no centra Jūrmalas virzienā, un mūs pie centrālā balsta apturēja omonieši, tur stāvēja viņu dzeltenais "bobiks". Mēs bijām trešā apturētā mašīna – pirmā bija, ja atmiņa neviļ, tumšs piektais "žigulis", kura šoferis tika piekauts un, kad viņš nokrita uz rokām, omonietis stipri iespēra ar kāju pa ribām. Šoferis saliecies novēlās uz asfalta. Mums no piekaušanas nebija bail, bet aiz aizmugurējā sēdekļa man visu šo laiku bija paslēpta medību bise, jo esmu mednieks. Notikumi tālāk risinājās zibenīgi – pieņemām lēmumu bēgt, lai neiegāztu barikāžu dalībniekus, ka viņi ir apbruņoti. Jo bija jau tas notikums ar aizturēto mikroautobusu "Latvija". Mēs strauji no vietas iebraucām labajā joslā starp mašīnām. Omonietis, kas stāvēja mūsu priekšā, apsviedās uz riņķi ar savu automātu, taču nešāva. Mēs aizbraucām līdz Imantai, kur dzīvo Jāņa meita, pirmoreiz kopš barikāžu sākuma steidzīgi nomazgājāmies un, atgriežoties štābā, izstāstījām redzēto (par bisi, protams, noklusējām).

Pagāja augusta notikumi Krievijā, ziņu raidījumā atgriezās dikto-re Tatjana Mitjkova, un bija viņas intervijā avīzei "Argumenti i fakti" (diemžēl šo numuru neesmu saglabājis), kurā bija rakstīts apmēram šādi: stingri noteikts nerādīt vakara ziņu blokā notikumus Rīgā, bet viņa slepus gatavojās parādīt tieši virsnieka uzstāšanos mītiņā krastmalā, tas atklājās 20 minūtes pirms "iešanas gaisā", un viņa zaudēja darbu.

Īsto Jāņa Pudāna uzrunas nozīmi ir grūti pat novērtēt. Toreiz, pēc nenotikušā Vitebskas desantnieku uzbrukuma Zaķusalas televīzijai, šo uzrunu visur pasaulē rādīja otrajā vietā pēc Podnieka grupas Lietuvas materiāla. Šaubos, vai tie militāristi, kuru uzdevums bija darboties Latvijā, tāpat kā Lietuvā, bija iepazīstināti ar Lietuvas dokumentālajiem materiāliem, bet par Pudānu ziņa acumirkli aplidoja visas karaspēka daļas. Komentāri bijuši par virsnieku godu, un tas tomēr lika daudziem apsvērt, ko darīt.

Pudāns drīz pazaudēja visu, ne tikai pakāpi ("razžalovatj do rjadovogo"), bet arī nopelnīto pensiju ("lišitj požiznenno").

Gan pirms barikādēm, gan to laikā (kad atgriezāmies no Rīgas) Daugavpili izplatījām skrejlapas, tajā skaitā ar J.Pudāna palīdzību – armijas cietoksnī. Mūsu rīcībā bija, iespējams, pirmais Latvijā kserokss. To bija pagādājuši Daugavpils Latviešu biedrībai Kanādas latvieši un Daugavas vanagu biedrība. Atveda to

caur Somiju Dainis Īvāns un Indulis Bērziņš līdz Tallinai (ar savām diplomātu pasēm), kur to sagaidīju pats. Barikāžu laikā no savām mājām to biju aizvedis un pārslēpis Irbju ielā pie Viļa Dzalba ģimenes. Paši gatavojām materiālus un pavairojām krievu valodā, tie tika pretnostatīti Daugavpils pilsētas vadības, partijas komitejas un interfrontes demagoģijai un dezinformācijai.

Diemžēl dažas lietas šodien raisa skumjas:

- uz barikādēm toreiz runāja, ka par Lietuvas materiāla izplatīšanu pasaulē Podnieka grupai ticis piedraudēts, ka neļaušot dzīvot, – nenosargājām.
- Daugavpilī pie teikšanas šodien tie paši (gan politiski, gan nautiski), pret kuriem mēs cīnījāmies, lai Latvija būtu neatkarīga valsts. Īstenie patrioti, godīgie cilvēki cieš pazemojumus bieži un daudz. Teiksim tā – Rīgas attieksme par latviešu un LTF aktīvistu politisko stāvokli šeit ir vienkārši AMORĀLA, un nākotnē tā atmaksāsies visiem.

Savējie bija visi

Zigfrīds Berķis

Atmodas sākumā arī mūsu sēklu laboratorijā bija izveidota Tautas frontes grupa, kuru vadīja agronome Ārija Berķe. Ar balveniešu barikāžu aizstāvju grupu uz Rīgu es nevarēju aizbraukt, bet, lai viņus atbalstītu, braucu dažas dienas vēlāk.

Kā nesmēķētājs par izsniegtajiem taloniem biju uzkrājis lielāku daudzumu cigarešu, un kopā ar cigaretēm portfeli ievietoju cepumus, pāris kafijas bundžas, un agrā rīta stundā ar vilcienu ieradās Rīgā.

Jau stacijas laukumā varēja ievērot, ka Rīga stipri vien pārvērtusies. Cilvēki bariņos sastājušies dedzināja ugunsurus, ielu krustojumu malās bija novietoti smagie dzelzsbetona bloki un smagās automašīnas ar kravu. Uz Radio mājas pusi vispār nevarēja aiziet, jo ceļi tur bija pilnībā nobloķēti – ar blokiem, smagām automašīnām, un tiem pa vidu cilvēku pulciņi.

Aiz Ministru Padomes Brīvības ielas liepu alejā dega vairāki uguns kuri. Ap tiem krietns daudzums barikāžu aizstāvju – dažāda vecuma vīrieši un sievietes. Ievēroju, ka liela daļa no tiem bija laucinieki, pamatīgi saģērbusies, it kā sagatavojusies smagam nakts darbam. Kad jautāju, kāpēc ugunsuros tiek dedzinātas metru un garākas malkas šķīlas, kāds dūšīgs vīrs, pie uguns kura sēdēdams, man atbildēja, ka šodien arī kārtīga degošā pagale ir ierocis.

Kad apprasījos pēc balveniešiem, tad neviens no klātesošajiem man nevarēja pateikt par mūsu rajona pārstāvju atrašanās vietu. Kāds ieteica aiziet uz Zaķusalu, tur televīzijas centru arī sargājot lauku vīri. Daudz cilvēku bija arī trīsstūrī aiz Tiesas nama, tas ir – Ministru Padomes ēkas galā. Tur uz vieglās automašīnas bija uzstādīta šķīvjuveida televīzijas uztvērējantena un barikāžu dalībniekiem rādīja teleprogrammu.

Tad es gāju pa Daugavas tiltu uz Zaķusalas telecentru. Pirms pagrieziena uz televīzijas centra ēku ceļš daļēji bija slēgts – tikai šaura sprauga vieglajām automašīnām, bet pirms tam uz šosejas ceļu bloķēja divi lieljaudas riteņtraktori, aiz kuriem tālāk stāvēja piekrautas automašīnas un autogreiders. Arī šeit es bal-

veniešus nesatiku. Tad izstāstīju, no kurienes esmu un kāpēc atbraucis. Sarunas kļuva vēl raitākas un drošākas, kad barikāžu dalībniekiem izdalīju līdzpaņemtās cigaretes un cepumus.

Telecentra aizstāvji man pastāstīja, ka viņu uzdevums ir neļaut iebrukt telecentra teritorijā no lielceļa puses, tāpēc viens no traktoriem darbojās nepārtraukti un traktorists atradās kabīnē, lai mazāko uzbrukuma draudu gadījumā autoceļu operatīvi un pilnībā nosegtu lieljaudas tehnika. Parādīja arī, kā telecentrs tiek sargāts no jūras puses. Daugavā pie telecentra bija iebrukuši nelieli kuģīši – tur dežūrējot latviešu jūrnieki. Viņi bija nostiepuši resnas tērauda troses, lai pēkšņa uzbrukuma gadījumā neļautu telecentram pietuvoties ar amfibijām no neaizsargātās ūdens puses.

Tajās dienās uz barikādēm Rīgā es satiku daudz latvju vīru un sievu, kam rūp Latvijas brīvība. Atliek tikai vēlēties, lai arī šodien Latvijā būtu vairāk tādu cilvēku.

Pildijām pilsoņa pienākumu

Bruno Vilks (īstajā vārdā Leontijs Vizulis)

Viens no galvenajiem pasākumiem Balvu ciema grupai bija līdzdalība 1991. gada barikāžu dienās Rīgā. Sovhoza direktors Jānis Taube autobusu braucienam atļāva bez gariem skaidrojumiem. Lai viss būtu likumīgi, vajadzēja samaksāt par autobusa izmantošanu divdesmit piecus rubļus, kas arī tika izdarīts, jo iemaksu orderim vajadzēja būt pie ceļazīmes klāt.

Iepriekšējās dienas rītā mehāniskajās darbnīcās sasaucām sanāksmi. Viļņas notikumi jau zināmi. Sanākušie (traktoristi, šoferi, darbnīcu strādnieki, speciālisti) diezgan nopietnām sejām runāja nelabprāt un uz aicinājumu braukt nebija pārāk atsaucīgi. Vairāk runāt vajadzēja sanāksmes vadītājiem. To beidzot, pieteikušies bija 7–8. Bet pēc sanāksmes sāka nākt un pieteikties iepriekš domās iegrimušie un tie, kuri uz sanāksmi bija nokavējuši.

Tā 16. un 17. janvārī mēs bijām pie televīzijas centra Zaķusalā. Mums ierādīja vietu, novietojām autobusu kopējā rindā un tālāk sekojām informācijai. Uztraukums un sasprindzinājums manāms, jo nupat bija noslepkavots Roberts Mūrnieks, omoniešu aktivitātes varbūt pat apogejā. Gribru minēt šo tautfrontiešu vārdus, kuri divas dienas un vienu nakti aizvadīja Rīgā pie televīzijas torņa: Māris Kozlovskis, Dzintars Laņģis, Juris Losāns, Aivars Andžs, Pēteris Kravalis, Jānis Krūmiņš, Valdis Kamaldiņš, Nikolajs Viksniņš, Jānis Korlašs, Aivars Salenieks, Aivars Pudulis, Jānis Žugs, Jānis Sirmacis, Arvīds Žugs, Jānis Ločmelis, Vilhelms Zelčs, Juris Niedra, Leontijs Vizulis.

Atgriezāmies mājās bez starpgadījumiem. Galvenais – mēs bijām kopā ar citu rajonu tautfrontiešiem un pildijām savu pilsoņa pienākumu.

Tie, kuri brauca uz barikādēm, labi apzinājās, ka var notikt arī kas ļauns. Tomēr brauca, ticēja un cerēja, ka nenotiks. Mums visiem par laimi tās bažas, uztraukums un visvisādas nojautas nepiepildījās.

Varbūt labi, varbūt lieliski, ka tā. Šķita, ka šī vienotība būs ilgstoša un paliekoša. Diemžēl šodien pēc visiem zināmajiem notiku-

miem mūsu turpmākajā dzīvē, jāapstiprina, ka toreiz tiešām tas ir bijis šķitums. Šodien saucēju pēc vienotības netrūkst, bet vienotības kā nav, tā nav.

Barikāžu pieredze un rūdījums, kaut neliels, tomēr ir svēta lieta.

Kaut mēs no Balvu ciema grupas parādījām tikai iniciatīvu un godaprātu.

Tas mazais dzejolītis par Zaķusalu bija iecerēts "Balvu Atmodai".

Nezinu, kāpēc tas netika publicēts, iespējams, ka netika arī iesniegts, jo toreiz, līdz augusta mēneša pučam, laiks bija visādu politisku aktivitāšu pārsātināts, padomju varas vīri vēl bija savos amatos.

Zaķusala

Dzen janvāris Daugavas ūdeņus

Uz jūru, uz jūru, uz jūru...

Milzt satraukums prātos kā putenis, –

Mēs kaili pret dzelžainu dūri.

Ak, Latvijas brīvības līdumi!

Vai nostāvēt spēsim līdz galam?

Vai ieroču kapāti augumi

Mums jāapraud nebūs šai salā?

Jo vairogus drošus vairs neizkalt.

Un pusnakts var atnākt ar nāvi...

Balts kuģis peld turpu un atpakaļ,

Skan dziesmas, un droši var stāvēt.

1991. g. 16.–17. janvāris

Brīvu cilvēku darbība, ideāli un sapņi

Atmodas balsis un atbalsis Ziemeļlatgales rajonā, bijušo LTF dalībnieku atmiņas un pārdomas saistībā ar dažiem dokumentiem

Imants Koliņš,

bijušais LTF Balvu nodaļas priekšsēdētājs

Aizritējušo gadu būtība

Kāda tā ir mūsu skatījumā? Atmoda, Latvijas Tautas fronte – Atmodas saucēja, modinātāja. 4. maija republika – pretrunu un samezglrojumu šķetinājumā, sarežģītos sabiedriski politiskajos, vēsturiskajos apstākļos LTF izcīnītā brīvības, neatkarības valsts. 1990. gada 4. maija Deklarācijā ierakstīts “pārejas periods”, taču tas palika it kā neievērots. Domas saistījās ar to, kādu veidosim mūsu Dzimteni – Latviju, domas un darbība tika virzīta uz to, kā mums dzīvot tiesiskā, demokrātiskā valstī. Šādu virzību ar varenu spēku jau bija ieskandējusi grandiozā tautas manifestācija 1988. gada 7. oktobrī Mežaparkā. 4. maijā, saņemot vēsturisko ziņu, likās, ka turpmāk viss ritēs samērā viegli. Tautfrontiešu ideāli un ilūzijas!

Vēl vajadzēja raisīties daudzām pretrunām, iezīmēties dažai ideālu nodevībai, glēvumam, vēl bija jāizjūt pretvaras spēks, kas mēģināja nomākt tautas dzīlēs daudzus gadus glabāto un loloto brīvības sapni. Laika ritums mūs aizveda arī pie tā, kad vajadzēja pateikt: LTF savu uzdevumu, vēsturisko misiju ir izpildījusi. 21. augustā Latvijas parlaments pieņēma pilnīgas neatkarības dokumentu. Pārejas periods beidzās, noslēdzās LTF aktīvās darbības posms. Vai nebija pienācis laiks LTF aiziet, nevis dažādu politisko uzskatu darboņu šķeltai turpināt formāli eksistēt? Varbūt vajadzēja izvirzīt konkrētus, Latvijas iedzīvotājiem saprotamus Tautas frontes turpmākos mērķus un uzdevumus, visus spēkus veltīt to īstenošanai? Bet visi bijām it kā apmulsuši, nevarējām pateikt, par ko tagad esam. Kā ķirmji no slēptu vēm lida ārā dažādi sekli peldoši, bet viltīgi politiķi un skandēja “savus nopelnus” brīvības vārdā.

Pēc gadiem it kā no kāda augstāka pakāpiena varam paskatīties uz aizritējušo laiku, varam veikt vērtību un arī nevērtību pārvērtēšanu. Kas ir iegūts un ko esam zaudējuši? Kas ir paliekošas vērtības un kas ir tie sārņi, kuri aizmetami un aizskalojami? Par aizgājušā un aizejošā laika jēgu mūsu nākotnes redzējumam un izpratnei!

Uz barikādēm brīvi cilvēki

Tanku un bruņutransportieru motoru rūkoņa. Televizora ekrānā pavid rēcošās kaujas mašīnas. Redzami uniformās tērpti vīri ar "kalašņikoviem". Kas ir šie vīri? Baltijas Kara apgabala militāristi, viņu barā droši vien arī omonieši. Pie televīzijas centra. Tur neapbruņoti cilvēki sauc: "Lietuva! Lietuva!" Spalgi izskan mašīnpistoļu šāvieni, bruņutransportieris drāžas virsū cilvēkiem, formās tērptie vīri ar automātu laidēm sit brīvības aizstāvjiem. Cīņa! Nē, ne cīņa parastajā izpratnē! Notiek kaut kas traģisks – varmācīgas varas pavēļu pildītāji šauj, nogalina, ievaino, sit neapbruņotus cilvēkus...

Televizora ekrānā neilgu brīdi redzam Lietuvas tautas kustības "Sajūdis" vadītāju, republikas parlamenta priekšsēdētāju Vitautu Landsbergi. Tērpiet mētelī, sadrūmušu seju, ar apņēmības spītā zibošām acīm – tāds atmiņā ilgi paliek šis lietuviešu tautas dēls.

Pārraide pārtrūkst...

Pirms tam Rīgas OMON kaujinieki saskaņā ar LKP CK norādi jau ieņēmuši mūsu republikas Preses namu. Notikušas citas provokācijas. Bet vēl nāks arī 1991. gada 20. janvāris.

Negulētā nakts sniedz roku 14. janvāra rītausmai. Vai tā arī Latvijā nāks ar asiņainu gaismu? Vai ir īstais brīdis, lai domās ieskanētos latviešu strēlnieku dziesmas melodija un tajā ietvertie aicinošie mierinājuma vārdi nebēdāt, jo "sidrabota saule lēks"?

Varbūt ir īstais brīdis!

Satraucošie notikumi Viļņā drīz rod savu atbalsi Balvu rajonā.

Skolās notiek mītiņi, kuros piemin kritušos Lietuvas neatkarības aizstāvjus, izsaka apņemšanos darīt visu, lai 4. maijā Latvija varētu turpināt savu gaitu uz pilnīgi brīvu, neatkarīgu valsti.

"Ko mēs, mazās tautas Baltijas jūras krastā, esam noziegušās, ka mums neļauj savā tēvu zemē dzīvot pēc sava prāta?" – teikums no informācijas par notikušo mītiņu Žīguru skolā. ("Vaduguns", 1991. g. 15. janv.)

Tajā pašā "Vaduguns" numurā ziņots, ka mītiņš noticis arī Stacijas skolā, notikusi rajona deputātu padomes prezidija un izpildkomitejas sēde.

Dzīvais tautas pulss jūtams LTF Balvu rajona nodaļas koordinācijas centrā. Zvana, nāk un iet cilvēki. Visi steidzīgi, satraukti... Tiek piedāvāta visāda veida palīdzība. Cilvēki gatavi braukt uz Rīgu, lai aizstāvētu neatkarību. Koordinācijas centrs kļūst par pilsoniskās nepakļaušanās un nevardarbīgās pretošanās vadības štābu. Īsā "Balvu Atmodas" korespondencē "Ko darījām mēs" lasām šādas rindas: "Kaut rajona padomes prezidijs un izpildkomiteja sprieda, ko darīt šībrīža būtībā kara apstākļu situācijā, nozīmēja atbildīgos un dežurantus utt., vismaz pirmajās trauksmes dienās īpaša organizētība no varas iestāžu puses nebija jūtama. Koordinācija būtībā notika Tautas frontes štābā." ("Balvu Atmoda", 1991. g. 18. janv.)

Minētajā publikācijā ziņots, ka Rīgā uz barikādēm jau bijuši Susāju, Viksnas, Bolupes, Tilžas, Bērzpils, Silaines un citu ciematu ļaudis. Ar savu tehniku uz galvaspilsētu devušies Žīguru MRS, 6. PMK, Agroķīmijas cilvēki. Mežrūpnieki turp ved malku, to nosūtījusi arī Stacijas skola, maizes kombināts – maizi, pienotava – krējumu, kolhozs "Ezeri" – pārstrādātu gaļu utt. Daudz šādu faktu barikāžu dienās. Balvu rajona vēsturē tie paliks kā spilgts Atmodas atraisītās brīvības un patriotisma apliecinājums. Un kur tad lielais barikāžu tiešo dalībnieku pulks, LTF rajona nodaļas grupu vadītāji, kuri daudz darīja pagastos, darba vietās brīvības un neatkarības aizstāvēšanai! Viņus visus atmiņu un pārdomu piezīmēs nav iespējams uzskaitīt – rēķinām, ka tas būs vismaz pustūkstoša balveniešu saraksts.

Jau minētajā "Balvu Atmodas" numurā izvirzīts arī jautājums: kas mums vēl jādara? Atbildes: "Jāatrod spēks izturēt, nesalūzt ne fiziski, ne garīgi. Jāatrod spēks nenodot ne sevi, ne kādu citu. Jāatrod spēks neklūt kangariem. Jāatrod spēks sargāt un mierināt mūsu bērnus. Jāatrod spēks godīgai sirdsapziņai izšķirošā izvēles brīdī." ("Balvu Atmoda", 1991. g. 18. janv.)

LTF rajona nodaļas koordinācijas centrā ir organizētas diennakts dežūras. Dežuranti pa sakaru kanāliem pieņem ziņojumus, kādu kolektīvu cilvēki ar tehniku vai bez tās izbrauc uz barikādēm Rīgā, kāda situācija ir tur, dežuranti dod norādes turpmākai rīcībai. Šai janvāra dienu štābā visvairāk dežūrē Baiba Voi-

ka un Silvija Zujāne, bieži tur ir arī LTF rajona nodaļas priekšsēža vietnieks Vilis Bukšs.

Satraukuma pilnas aizrit vairākas dienas. Televīzija un radio atnes vēstis par OMON uzbrukumiem dažādiem Latvijas objektiem. Kļūst skaidrs, ka visa tā nolūks ir sarežģīt situāciju Latvijā, izprovocēt nemierus un rast iegānu PSRS prezidenta pārvaldes īstenošanai. Šāda pavērsiena iespēju paredz rajona tautfrontieši.

Pienāk 20. janvāris. Pavēlā vakara stundā televizoru ekrānos skatām Viļņas notikumiem līdzīgas ainas. Rīgas OMON specvienības iebrūk Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijā. Diktori ziņo, ka nogalināts kinooperators Andris Slapiņš un ievainots Gvido Zvaigzne, ir arī citi upuri.

Vai janvāra dienām bijām gatavi?

Kopumā jā. LTF Balvu rajona nodaļa bija gatavojusies šādai notikumam attīstībai, bet bija arī atsevišķas kļūdas, neizdarības, arī neizlēmības un glēvulības gadījumi.

Sekojot notikumiem Latvijā, tos analizējot un vērtējot, jau 1990. gada rudenī LTF rajona nodaļas vadība – dome un rīcības komiteja secina, ka briesmīgi nevēlami procesi, kas var stipri ietekmēt vai pat pārtraukt 4. maijā sākto ceļu uz Latvijas neatkarību. Par to spriež un lemj rīcības komiteja 16. un 27. novembra sēdēs, rajona nodaļas dome 1. decembrī. Šie LTF Balvu rajona nodaļas dokumenti, kas glabājas mūsu novada muzeja fondos, rakstīti lakoniski, tajos redzam, ka šis un tas vēl mums nav īsti skaidri izprotams, bet šā vai tā no šiem dokumentiem dveš to dienu skaudrā elpa. Vērtīgs papildinājums šiem dokumentiem varētu būt Tautas frontes rajona nodaļas vadītāju, domes, rīcības komitejas locekļu un katra tautfrontieša atmiņu stāstījums. Lai atceramies kaut vai to, ka minētajās rīcības komitejas un domes sēdēs izvērsās arī karstas debātes, bija viedokļu dažādība, pirms varējām gūt vienotu lēmumu. To visā pilnībā atspoguļot protokolīstam, kura rīcībā tikai pildspalva vai zīmulis un papīra lapa, praktiski nebija iespējams.

Noteiktākas vadlīnijas mēs saņemam no 11. decembrī Latvijas Tautas frontes valdes pieņemtā "Paziņojuma visiem Latvijas neatkarības atbalstītājiem". Iedvesmo un stiprina Paziņojumā teiktais, ka "nav vajadzīga baiļu un histērijas atmosfēra, taču

jau šobrīd ikvienam skaidri jāapsver sava rīcība varbūtējā X stundā." Paziņojumā izvirzītie uzdevumi līdz X stundai un PSRS prezidenta pārvaldes noteikšanas gadījumā kļūst arī par mūsu darbības programmu konkrētajos Balvu rajona apstākļos.

Ceturtā vara

"Šo dienu hronika" rakstīta rajona laikrakstā "Vaduguns" par 1991. gada janvāri – "Ceļā uz Latvijas sirdi". Hronika publicēta "Vaduguns" 19., 22., 24., 26., 29., arī vēl 31. janvāra numurā. "Šo dienu hronika" – janvāra barikāžu laika vēstures lappuses. No tām uzzinām, kā un kādu iespējamo dzīvinājumu Latvijas sirdij deva balvenieši. Mēs saplūdam vienotā pulkā kopā ar citu LTF rajonu nodaļu un Rīgas tautfrontiešiem, ar Latvijas iedzīvotājiem, starp kuriem, kā atceras barikāžu dalībnieki, bija arī nepilsoņi.

Ne tikai hronika "Vadugunī" pauž to dienu gaisotni. 17. janvārī ir tolaik vēl PSRS tautas deputāta, rajona izpildkomitejas priekšsēdētāja Voldemāra Šļakotas raksts. Jāteic gan, ka samērā mierīgu noskaņojumu trauksmainajās dienās pauž rajona vadītājs. Citāds ir tajā pašā "Vaduguns" numurā publicētais LTF Domes locekļa Viļa Bukša raksts "Mīlie tautieši!" Tajā asi nosodīta vardarbība.

Jau no pirmajām LTF Balvu rajona nodaļas dibināšanas un darbības dienām "Vaduguni" plaši izmantojām mūsu ideju un mērķu propagandā, tādējādi sekmējot Atmodas laika notikumu izpratni tautā un organizējot cilvēkus izvirzīto mērķu un uzdevumu izpildei. Arī janvāra dienās.

"Vaduguns" redaktore tajā laikā bija Agnese Buža. Viņa gan neklūva LTF dalībniece, tomēr sekmēja kopējo lietu. Ja runājam par ceturtās varas lomu, tad jāmin arī žurnālistes LTF dalībnieces Maruta Sprudzāne un Rasma Zvejniece. Strādājot "Vaduguns" redakcijā, viņas vienlaikus aktīvi iekļāvās arī "Balvu Atmodas" veidošanā. Abās rajona avīzēs daudzi iespaidīgi fotozņēmumi ir tautfrontieša Roberta Priedeslaipas kontā.

Divas atšķirīgas attieksmes

Atsevišķas analīzes vērts ir uz dokumentu analīzes balstīts un secinājumos izvērtēts process, kā soli pa solim LKP rajona organizācija ar tās struktūrām zaudēja varu un ietekmi rajona dzīvē.

Janvāra dienās (patiesību sakot, jau pirms tām) kompartija ir opozīcijā.

Nenoliegsim, opozīcija vēl pietiekami spēcīga, tomēr tā bez kāda papildu spēcīnājuma no centra rajonā vairs īpaši neko nespēj ietekmēt. To saprata tautfrontieši un, domājams, apzinājās arī kompartijas rajona komiteja. Rajonā janvāra dienās samērā mierīgi. Tāpēc visus iespējamus spēkus varam virzīt uz republikas sirdi – Rīgu. Jau Viļņas notikumi liecina, ka iznākums izšķirsies Latvijas galvaspilsētā.

Divi atšķirīgi politiskie spēki, no tiem izrietošas, strāvojošas divas atšķirīgas attieksmes pret janvāra notikumiem. Ar dažiem faktiem un dokumentiem tās mēģinām parādīt bez īpašiem vērtējumiem un secinājumiem, bez komentēšanas – lai lasītāji spriež un vērtē.

LTF Balvu rajona nodaļas rīcības komitejas sēde notiek 1991. gada 14. janvārī (protokols Nr. 7). Darba kārtībā viens punkts: "Par ārkārtējo stāvokli republikā un veicamajiem pasākumiem". Kādiem jautājumiem pievēršas sēdes dalībnieki: 1) notikumiem Lietuvā; 2) no rajoniem cilvēki dodas uz Rīgu, lai sargātu valdību, televīziju, radio un citus objektus; 3) jāorganizē dežūras pagastos, sakaru nodaļās, objektu apsardzē jāiekļauj milicija; 4) ir runa par to, ka tajā pašā dienā paredzēta rajona padomes prezidija sēde, kurā jāizstrādā un jāapstiprina kopīgs LTF rīcības komitejas un rajona izpildkomitejas darbības plāns.

14. janvārī, acimredzot pēc rajona padomes prezidija un rajona izpildkomitejas sēdes, rīcības komiteja sanāk vēlreiz (protokols Nr. 8). Darba kārtībā būtībā iepriekšējās sēdes jautājums. Atšķirība tā, ka te izteiktas zināmas bažas, vai rajona izpildkomitejas koordinācijas centrs darbojas pietiekami nopietni. To, ka šādām bažām ir pamats, rādīja turpmākā darbība. (No Balvu novada muzeja fondu LTF rajona nodaļas dokumentiem.)

Un tagad otra attieksme. 1991. gada 15. janvārī notikusi LKP Balvu rajona komitejas biroja sēde (protokols Nr. 3). Sēdē biroja locekļi vienprātīgi pieņēmuši rezolūciju, kuras teksta fragmentu fotokopijas palasīsim.

Latvijas Komunistiskās partijas Balvu rajona komiteja "Par pašreizējo politisko situāciju Latvijas Republikā un Balvu rajonā." Tālāk teksts: "Izmantojot īpaši saspringto situāciju Lietuvā, arī mūsu republikā iestājies politiskās dzīves kritisks moments.

Latvijas Tautas frontes vadībā republikas galvaspilsēta ir pārvērsta par "cietoksni" ar barikādēm, smago tehniku, lieljaudas kravas automašīnām, kuras bloķē LR Augstākās Padomes ēku, radiocentru, televīzijas iestādes Zaķusalā, tiltus un citus svarīgus objektus no neesošā ienaidnieka. Šāds stāvoklis turpinās jau no 12.–13.01.91. Arī no mūsu rajona iestādēm, uzņēmumiem, kolhoziem, padomju saimniecībām uz brīvprātības principiem tiek "mobilizēti" iedzīvotāji un tehnika Rīgas aizstāvēšanai, daļēji tiek izniekots darba laiks un materiālie resursi."

Te neliela piebilde. Pilnīgi pareizs ir secinājums (tikai, kāds tam zemteksts), ka "Latvijas Tautas frontes vadībā republikas galvaspilsēta ir pārvērsta par "cietoksni". Vārdam "cietoksni" pēdiņas gan nevietā! Jāpiebilst vēl, ka šī cietokšņa stingrais cementējums nebija tikai barikādes, smagā tehnika, lieljaudas kravas automašīnas, bet galvenokārt – brīvu cilvēku garaspēks, stingra apņēmība nosargāt 4. maija Latviju. Nav vajadzības komentēt rezolūcijā teikto par "neesošu ienaidnieku", par "daļēji izniekotu darba laiku un materiālajiem resursiem".

Un vēl minētās rezolūcijas nobeiguma fragments:

"Mēs iestājamies:

- par mieru un pilsoņu saskaņu,
- par visu iedzīvotāju konsolidāciju, neskatoties uz viņu politiskajiem uzskatiem un tautību,
- par to, lai visi republikā pastāvīgi dzīvojošie iedzīvotāji tiktu atzīti par Latvijas Republikas pilsoņiem.

Mēs aicinām rajona iedzīvotājus nepakļauties provokācijām, vienai alga, kas tās rosinātu."

(Abi fragmenti no Latvijas Valsts arhīva, fonda Nr. PA - 4109, 65. apraksts, 2. lieta, 11.–13. lapas.)

Jautājumā par pilsonību LTF Balvu rajona nodaļas vadības, lielā vairuma tautfrontiešu, citu progresīvo sabiedriski politisko organizāciju attieksme un nostādne tolaik bija: Latvijas pilsoņu statuss nav piešķirams visiem republikas pastāvīgajiem iedzīvotājiem. "Nulles variants" (tā tolaik teicām) nebija pieņemams Latvijas pamatiedzīvotājiem – to izjutām savā ikdienas darbībā.

Meklējam atbildes

No janvāra barikāžu dienām mūs šķir gadu atstarpe. Un tomēr.

Savās domās joprojām uz barikādēm blakus latviešiem redzam

arī krievus un citu tautību cilvēkus. Ne visi viņi bija LTF dalībnieki. Redzam nepilsoņus, kuri Latvijai kritiskajās dienās stājās neatkarības sardzē. Vai šie nepilsoņi nav pelnījuši Latvijas pilsonību? Vai sportists, baņķieris, kurš ārpus kārtas ieguvusi pilsoņa statusu, augstāk vērtējams par barikāžu cīnītāju?

Līdz šim izdotajās grāmatās, arī Jāņa Škapara sastādītajā "Latvijas Tautas fronte" (apgāds "Jāņa sēta", Rīga, 1998.), publikācijās presē, radio un TV pārraidēs izskanējuši visai pretrunīgi viedokļi, secinājumi, kas radījuši neskaidrības, bez atbildēm atstājuši daudzus jautājumus. Lūk, tikai daži.

Kas izstrādāja "X stundas" plānu? Par šī plāna vai instrukcijas autoriem uzdodas gan Ivars Redisons, gan Odisejs Kostanda.

Ko barikāžu dienās Rīgā darīja apmēram 200 ar kara laika "kaulu zāģiem" bruņotie vīri, kurus bija pulcinājis Odisejs Kostanda?

Kas bija tie, kuri 20. janvāra vakarā, kad notika omoniešu uzbrukums Iekšlietu ministrijai, šāva no Bastejkalna? Kaut kāds "trešais mistiskais spēks"? – neviens to skaidri nepasaka.

Ko "stūra mājā" 20. janvāra naktī darīja Augstākās Padomes Prezidija priekšsēdētājs Anatolijs Gorbunovs? Un salīdzināsim, kā līdzīgā situācijā izturējās Lietuvas parlamenta vadītājs Vitauts Landsberģis, ko televizora ekrānā skatījām Latvijai līdzīgos dramatiskos apstākļos 13. janvāra naktī. Divu valstu vienāda limeņa vadītāji! Nebūt neidealizējot Vitautu Landsberģi, kaut ko būtisku starp šiem abiem tā laika vadītājiem saskatām.

Kāds svarīgs komandējums uz Maskavu tajā laikā bija iekšlietu ministram Aloizam Vaznim, un ko viņš tur nokārtoja?

Vai nenoteiktība, kas atbalsojās arī zemākā posma (rajonu izpildkomiteju) rīcībā, nebija kaitīga Ivara Godmaņa vadītās valdības darbībā?

Pilnīgai skaidrībai vajadzētu būt arī par LNNK un Pilsoņu kongresa līderu nostāju janvāra barikāžu dienās.

Ivars Redisons grāmatā "Latvijas Tautas fronte" 232. lappusē raksta, ka G.Bezhļebņikova (tagad G.Maiznieks) komandētās Īpašās brīvprātīgo vienības izšķirošajā brīdī "sastrādāja vairākas grūti labojamas kļūdas". Ja tiešām kļūdas "sastrādāja", tad gribētos zināt, kādas tās bija.

"Utt., u.t. jpr." – šādi saīsinājumi ietver vēl ne mazumu lielāku un mazāku neskaidrību, pretrunu un jautājumu, uz kuriem Balvu bijušie tautfrontieši meklē atbildes.

1991. gada janvāra dienu acīm redzamās barikādes tauta izveidoja dažās dienās, pat dažās stundās un minūtēs. Tagad neredzamas, tikai ar saprātu uztveramas "barikādes" valdošā vara ir cēlusi gadu garumā un turpina tās sev vēlamā virzienā pilnīgot – tāds krietnas daļas bijušo tautfrontiešu un janvāra barikāžu dienu dalībnieku pārdomās rastais atzinums. Ar neredzamajām, viltīgi apslēptajām barikādēm, aiz kurām slēpjas valdošā elite, ir radusies dziļa plaisa, kas šķir uz naudas maisiem balstīto varu no tautas lielākās daļas. Tāpēc, neizsakot ne mazākās šaubas par Latvijas neatkarības aizstāvēšanas nepieciešamību, ne viens vien Balvu novada janvāra barikāžu dalībnieks pateiks, ka sargāt pašreizējo valsts varu viņš vairs neies, cits varbūt dziļdomīgi sacīs: vajadzēs stipri vien padomāt – iet vai neiet.

Kāpēc tā ir? – tas laikam gan visbūtiskākais līdz šim neatbildētais jautājums. Uz to atbildi nebūs viegli rast, bet vispārcilvēcisko vērtību izvērtēšanas gaitā atbildi vajadzēs gūt, lai mēs būtu cieņīgi dzīvojot atjauninātā 21. gadsimta Latvijā.

Atjauninātā 21. gadsimta Latvija! Vai atkal še nav saklausāmi Atmodas tautfrontiešu ideāli un varbūt nepiepildāmi sapņi? Un tomēr. Mežaparka priedes atšalko atbalsis arī līdz tālajam un mums tuvajam Balvu novadam, balsis no 1988. gada 7. oktobra pēcpusdienas, pievakares neaizmirstamajām minūtēm un stundām. Laika ritumā istās vērtības nedrīkst pazust!

Uz robežas starp gaismu un tumsu

Vilis Bukšs,

bijušais LTF Balvu nodaļas priekšsēdētāja vietnieks

1991. gada janvāra un augusta dienu notikumi liek man atcerēties senu atziņu, ka visu notikumu pamatā, to radītājs un ārdītājs ir dzīvs cilvēks. Es vienmēr aprīņoju mūsu – Baltijas, Latvijas, Latgales, Balvu novada cilvēkus par viņu izturību, pacietību, ticību un sirdsgudrību. Manuprāt, ticība un sirdsgudrība arī bija tās, kas palīdzēja izturēt un izdzīvot.

Tajās izšķirošajās dienās, darbojoties kā LTF Balvu nodaļas priekšsēdētāja vietniekam, man kopā ar citiem bija lemts organizēt Balvu novada tautfrontiešu un labas gribas cilvēku braucienus uz barikādēm Rīgā. LTF Balvu nodaļas koordinācijas centrā tajā laikā dienu un nakti dežūrēja nu jau mūžībā aizgājusi mūsu centra koordinatore, mūsu ticības Latvijai stiprinātāja, dzejniece Baiba Voika jeb mūsu Baibiņa. Kopā ar viņu, nedomājot par atpūtu un ģimeni, bija Silvija Zujāne, Irēna Kravale un daudzi citi. Bet galvenais, ka nāca cilvēki – latvieši, krievi, baltkrievi... un piedāvāja savu palīdzību. Latviešu māmuļas nesa rakstainus cimdus un siltas zeķes, zemnieki piedāvāja savas lauksaimniecības tehnikas palīdzību, bet Žiguru MRS vīri malku un transportu. Koordinācijas centrā nepārtraukti gāja un zvanīja dažāda vecuma cilvēki, un visus vienoja viena doma, kā palīdzēt Tēvzemei.

LTF atbalsta grupas, saskaņojot savu braucienu laikus un reģistrējoties koordinācijas centrā, apņēmības pilni ar domu "viņiem mūs nesalauzt" devās uz Rīgu. Aktivākās bija Šķilbēnu, Tilžas, Viksnas, Vecumu, Susāju, Rugāju, Lazdukalna, Bērzpils, Balvu pagasta un daudzas citas. Vairākkārt uz Rīgu devās Jura Boldāna vadītās Īpašās kārtības sargu vienības puīši.

Gribu atcerēties tos, kuri, paši nevarēdami aizbraukt, dāvāja dažādus ziedojumus. Tādas bija Dulbergu un Ausēju ģimenes, kā arī A. Lietuvieta, M. Slišāne, O. Slišāne, L. Kozlovska, J. Porietis, A. Baranovskis, Z. Gruzīņa, V. Orlovskis, M. Artmane, Ē. Rēdmanis, G. Ķibule, M. Garais, M. Rudzītis, Pranas Jakimovičus, A. Pušpurs, A. Briedīte, M. Stradiņa, E. Buliņa, R. Kuzmane, A. Puģača, A. Mača, A. Pommers, V. Atvare un daudzi citi. Uz aicinā-

jumu ziedot un palīdzēt atsaucās daudzi kolektīvi un grupas. Piemēram, mazā un attālā Krišjāņu deviņgadīgā skola saziedoja 230 rubļus.

Spilgti atmiņā palicis tautfrontietes, politiski represētās, lielas ģimenes mātes Teklas Pužules teiktais: "Mīlie bērniņi! Ja sirdi būs Dievs, tad nav tāda laicīga spēka, kurš var salauzt cilvēku un tautu."

Atceros, kā LTF koordinācijas centrā Balvos ienāca krievu tautības skolotāja un piedāvāja savu palīdzību. Viņas dzirkstošajās acīs un sulīgajā latviešu valodā, kādā viņa runāja, es uztvēru ticību Gaismas Spēkam, kuram nav tautības un kuram nav paša "nav". Klausoties skolotājā, es vēlreiz pārliecinājos, ka Latvijas galvenā vērtība ir tās brīnišķīgie cilvēki.

Es gribu atkārtot mūsu miļās Baibiņas LTF Balvu nodaļas laikrakstā "Balvu Atmoda" janvārī iemūžinātos vārdus: "Mīlie rajona cilvēki! Paldies par jūsu atbalstu šajās grūtajās un traģiskajās dienās, par jūsu sirds siltumu, atsaucību un mīlestību. Tikai izturēsim līdz galam. Gaismas saucēja balss mūs ved pretī brīvībai." Šodien Baiba fiziski nav starp mums, bet viņas gara balss mums liek atcerēties, milēt un būt.

Jo tumsa ir tikai tur, kur nav gaismas. Gaisma vienmēr izklienē tumsu.

Manuprāt, arī 1991. gada augusta notikumi mūs nepārsteidza ar savu pēkšņumu un draudiem. Mēs bijām gatavi šim brīdim. Mēs ticējām, ka nakts paies un saule uzlēks tik un tā. Tajā augusta ritā, kad Maskavā notika apvērsuma mēģinājums, mūsos, pašiem par izbrīnu, valdīja dziļš un nesatricināms miers. Varētu teikt, kā vienotas veselas klints majestātisks miers.

Kad man vajadzēja kāpt divdesmit metrus augstajā televīzijas antenas tornī, lai noņemtu dažu vietējo interfrontiešu atbalstītāju nakts aizsegā uzkarināto padomju Lietuvas (!!! – *iespējams, ka steigā padomju Latvijas simbolus neatrada*) karogu, kuram klāt pieliktās lietas bija Balvu nozīmīte un lapiņa ar krievu valodā rakstīto apsveikumu "Apsveicam, atjaunojot padomju varu", es biju pārliecināts, ka nekas nenotiks, jo reakcijas spēki izsīkst un zaudējuši ticību paši sev. Manī šie cilvēki izsauc līdzjūtību, jo viņi nezina, kam ticēt, kam sekot un ko darīt.

Tajās augusta dienās cilvēkos izkusa pēdējais "apziņas ledus", kurš stindzināja, iedvesa bailes un bija sasaldējis radošos spēkus. Pavērās bezgalīgu iespēju izvēle, ko apzīmē ar vārdu BRĪVĪBA.

Savā dienasgrāmatā, atgriezies no Baltijas Ceļa, ierakstīju: “Esmu bezgala noguris, bet neizsakāmi laimīgs. Laimīgs, ka dzīvoju, ka man līdzās ir tik jauki cilvēki, ka esmu Latvijā un šajā pasaulē.”

Nevaru pateikt par citiem, bet man atmiņā palikusi divu barikāžu dienu vīru saruna. Viens, gados jaunākais, teica: “Beidzot būsīm brīvi...” Otrs pārjautāja: “No kā “brīvi”?” – “No valsts”, – atbildēja jaunākais. Tad vecākais no viņiem piebilda: “Ja atjaunosim savu valsti, tad mums jābūt par saimniekiem, un saimnieks ir “brīvs” tikai no bezatbildības un muļķības”.

Pats es jēdzienu “brīva un neatkarīga Latvija” saprotu ar mūžīgās patiesības meklējumu ceļu. Brīvība ir mūžīgais ideāls, vienmēr esošais un bēgošais apvārsnis. Mana svētākā pārliecība ir, ka šis mūžīgais, vienmēr bēgošais horizonts ir šobrīd un šeit, jeb vienmēr esošais tagad. Ja es to apzinos, tad atbildu – brīvība ir, lai apzinātos savu brīvību. Tāpēc jēdzienu “brīva un neatkarīga Latvija” uzteru kā apziņā brīvus un garā neatkarīgus Latvijas iedzīvotājus.

Barikādes, manuprāt, ļoti pārliecinoši simbolizēja šo neapzināšanās un apzināšanās robežu. Barikādes vienmēr ir gaismas un tumsas, maldu un patiesības meklējumu robeža. Arī janvāra barikādes bija robeža, un mēs to apzinājāmies un izturējām.

Uzskatu, ja tajās dienās pietrūktu kaut vienas malkas pagales un tējas krūzes no tām, kas tur bija, tad nebūtu tā, kā notika un kā ir. Bez viena niecīga gaismas stara nebūtu saules un pasaules. Ir tikai “ir”, un tas ir jāapzinās. To neapzinoties var domāt: “Ko tur mēs... Gan jau bez mums.” Tā domā nepamodusies apziņa, kas raksturīga vergam.

Atceros Aināra Laminska, toreiz uzņēmuma “Agroapgāde” šofera, kuram tas jau bija ceturtais brauciens ar malkas vedumu Rīgas sargātājiem, teikto: “Kas tur sevišķs, ja gribējās kaut ko izdarīt Latvijai labā. Rīgā redzēju, cik cilvēki pateicīgi, draudzīgi, visi kopā, tautibai nav nekādas nozīmes.”

Arī šodien ir un būs arī rīt katram savas un kopīgas barikādes. Un vienmēr mēs esam un būsīm uz barikādēm, starp “šeit” un “tur”, starp ausmu un rietu. Mēs esam vidus, dienas un gaismas nesēji. Tādi ir visi, kuri to apzinās, un tikai neapziņa rada šaubas, draudus un bailes.

Tajās “karstajās” 1991. gada janvāra dienās mazs bērniņš jautāja mātei: “Māmiņ! Vai tu dzirdi, kā cīrulitis dzied?”

“Dzirdu! Savu cīruliti dzirdu arī vistumsākajā gadalaikā”, – atbildēja māte.

Rajona brīvprātīgo vienības gaitās

Juris Boldāns,

Balvu Īpašās brīvprātīgo vienības vadītājs

Tūlīt pēc 1990. gada martā notikušajām republikas Augstākās Padomes vēlēšanām sāka veidoties īpašas brīvprātīgo vienības kārtības uzturēšanai Latvijā. Mums izdevās izveidot Balvu rajona vienību četrdesmit cilvēku sastāvā. Visi bijām organizēti, stingri un vairākums – pārliecināti Latvijas brīvības un neatkarības cīnītāji un aizstāvji. Regulāri uzturējām sakarus ar Brīvprātīgo vienību štābu Rīgā.

Pirmais uzdevums, ko saņēmām, bija veikt izlūkošanu par aktivitātēm uz robežas. Patiesībā gan nekāda robeža toreiz vēl nepastāvēja (bijām vienas valsts – PSRS sastāvā). Un tomēr. Bija nosacītā administratīvā iedalījuma Latvijas un Krievijas Federācijas robeža. Mums uz štābu Rīgā vajadzēja ziņot, ja notiktu karaspēka pārvietošanās no Pleskavas apgabala uz Rīgu, vispār – uz Latviju.

Bijām pie Augstākās Padomes nama Jēkaba ielā pēc 4. maija Deklarācijas pieņemšanas, konkrēti – 15. maijā, kad Latvijas neatkarības pretinieku samusināts un vadīts pulis mēģināja ielauzties Augstākajā Padomē.

Ieradās arī milīči – “melno berešu” vienība. Grūti pateikt, kādi bija šo cilvēku uzskati, varbūt starp viņiem bija arī Latvijas brīvības un neatkarības aizstāvji, bet fakts ir tas, ka liela daļa no melnberetniekiem nedaudz vēlāk veidoja sevišķo uzdevumu vienību – Latvijai naidīgu spēku – OMON. Varam secināt, ka tajā laikā Rīgā, tāpat kā Balvos, milicijā strādāja visai atšķirīgu uzskatu darbinieki – gan Latvijas neatkarības piekritēji, gan pasīvi notikumumu vērotāji un acimredzot arī neatkarības pretinieki. Interesanta un sarežģīta situācija!

Un notika tas, ka Latvijas neatkarības noliedzējam – toreizējam iekšlietu ministram Bruno Šteinbrikam – pakļautie vīri, sitot ar stekiem, sāka atspiest un izdzināt uzbrūkošo puli. Tas izdevās. Ne vienu vien sitienu saņēma “savējie”, arī dažs “melno berešu” vīra roka pacēlās un ar spēcīgu vēzienu nodrebinaja pretinieka

mugurpusi (pieļauju domu, ka "melno berešu" vienībā bija arī viens otrs neatkarībai simpatizējošs milicis). Lai nu kā, tomēr ir jāsecina, ka šī bija viltīgi izdomāta provokācija. Pēc tam, droši vien apzināti, tika izplatītas runas: notiek uzbrukums Augstākajai Padomei, Bruno Šteinbrika vīri sargā likumīgi ievēlēto parlamentu un valdību, šāds iekšlietu ministrs Latvijai vajadzīgs! Vai tiešām tā?

Vēl sekoja virkne provokāciju, kas savu kulmināciju sasniedza 1991. gada janvāra dienās.

Saņēmām Latvijas Īpašo brīvprātīgo vienību vadītāja Georga Bezļebņikova uzdevumu iekļauties kārtības uzturēšanā Rīgā sakarā ar 13. janvārī paredzēto tautas manifestāciju. Ar rajona izpildkomitejas mikroautobusu "Latvija", ko mūsu rīcībā labprāt nodeva toreizējais priekšsēdētājs Voldemārs Šļakota, astoņi kārtības sargi ieradāmies galvaspilsētā. Mums iedalīja dežūriecirkņi Valdemāra ielā pie tagadējā Rīgas pilsētas domes nama. Tur dežūrējām, faktiski pastaigājāmies, jo viss bija mierīgi, parasta ikdiens. Kad uzlikām uz piedurknēm brīvprātīgo pazīšanas lentes, kāds mirklis mūs uzjautrināja: no domes nama iznāca daži mums nepazīstami cilvēki un teica, ka mēs viņus esot nobaidījuši. Viss noskaidrojās drīz, un par šo "nobaidīšanu" varējām kopīgi pasmieties.

Kļuvām liecinieki neaizmirstamiem mirkļiem. Pa Valdemāra ielu uz Daugavas krastmalu vairākas stundas plūda ļaužu straume. Redzējām prieka un apņēmības apgarotas sejas. Mums garām aizslidēja simtiem plīvojošu Latvijas karogu. Ak, cik labi būtu, ja varētu iekļauties varenajā straumē un nokļūt krastmalā! Bet uzdevumu un pienākumu vajadzēja pildīt. Jādežūrē, kaut arī kārtības uzturētājiem nekur nevajadzēja iejaukties – pati tauta bija disciplīnas un kārtības uzturētāja!

Sašutuma rezonansi izraisīja gaisā parādījušies rēcošie armijas helikopteri. No tiem plivinādamās lejup slidēja skrejlapas. Atmiņā vairs nav saglabājies to saturs, bet tikai tas, ka šīs skrejlapas pauda naidu pret mūsu brīvības un neatkarības centieniem.

Janvāra dienās divas reizes pa četriem cilvēkiem braucām uz Rīgu, lai stātos mums norādītajā dežūrvietā – Vecmīlgrāvī pie OMON bāzes. Pa rāciju mums vajadzēja ziņot uz štābu par omoniešu darbību, pārvietošanos utt. Viņi parasti braukāja ar

diviem "bobikiem", acimredzot patrulēja Rīgas ielās. Nekādi incidenti ar viņiem, mums par laimi, neizraisījās. Vienreiz gan neklātienē pa rāciju salamājāmajiem – omonieši bija nopeilējuši mūsu vilni.

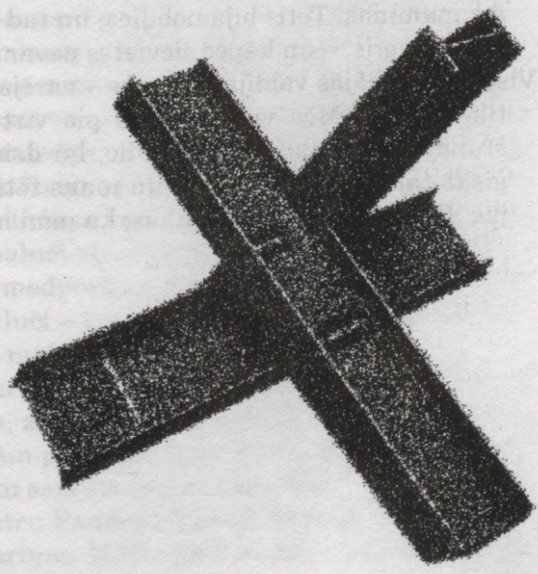
Kā bija Balvos?

No rajona izpildkomitejas kārtības uzturēšanu Balvos koordinēja Vitolds Medenieks. Rajona izpildkomitejas un telegrāfa (vispār sakaru) apsardzē regulāri dežūrēja pa trīs mūsu vienības cilvēki. Dežuranti bija arī no rajona iekšlietu daļas, taču jāteic, ka miliči ne vienmēr bija pietiekami organizēti, dažkārt viens vai otrs uz dežūru neieradās. Vispār Balvos un rajonā kopumā janvāra dienās ārkārtēju notikumu nebija.

Uzskatu, ka spraigas un acimredzot satraukuma pilnas dienas un naktis aizritēja LTF rajona nodaļas mitnē Brīvības ielā 46a – tur darbojās mūsu rajona tautfrontiešu štābs, kas koordinēja cilvēku braukšanu uz barikādēm Rīgā, tehnikas un cita veida palīdzības sniegšanu.

Bērnī

Tēti pavadot

Kristīne Bulle

Iesākumā nebija nekas, tikai PSRS. Un tad Dievs radīja latviešus, lai tie cīnītos par savu dvēseli – par Latviju.

Es atceros tikai to, ka kādu rītu mēs, visa ģimene, cēlāmies sešos no rīta, lai pavadītu tēti uz Rīgu. Tas bija barikāžu laiks. Mammai torīt bija norūpējies, pārbijies skatiens. Izskatījās, ka viņa tonakt nebija gulējusi. Mēs kopīgi paēdām brokastis – neparasti klusi un domīgi. Tad es vēl nesapratu, kas notiek, jo man bija tikai deviņi gadi. Es nezināju cenu, cik tas mūsu ģimenei var prasīt, kādu cenu tas mūsu tautai var prasīt. Tomēr man likās, ka manī kaut kas ir nomierinājies, kaut kas ir apstājies un pieklusis.

Mēs uzvārijām tētīm tēju, ielējām to termosā, sasmērējām maizītes, iedevām līdzī pāri vilnas zeķu. Mamma raudāja. Man pēkšņi likās, ka mūsu ģimene ir kļuvusi satīcīgāka. Mamma apskāva tēti. Tad es sapratu – tētis var neatgriezties.

Vēl tagad man acu priekšā stāv skats – mamma stāv pie durvīm un raud; mēs ar brāli, vēl mazi un neko nesaprotīši, slēpjamies aiz mammas. Tētis bija nobijies, un tad man likās – bet viņš taču ir vīrietis, – un kāpēc sievietes nevar braukt uz barikādēm?...

Visu dienu mājās valdīja klusums – varēja dzirdēt tikai pulksteņa tikšķēšanu. Mēs visi sēdējām pie virtuves lielā galda. Ik pa stundai mamma ieslēdza radio, lai dzirdētu ziņas. Nekas traģisks tajā dienā nenotika, un mans tētis laimīgi atgriezās mājās. Es biju laimīga... un likās, ka man nekas vairs nedraud.

Ar omoniešiem baidīja bērnus

Sintija Veldre

Man atmiņā palikusi auksta, vējaina ziemas diena. Es ar saviem vecvecākiem no Jelgavas braucu uz Rīgu, lai piedalītos lielajā tautas sanāksšanā Daugavas krastmalā. Vilciens bija pārpildīts.

Visi runāja par notikumiem Viļņā, kur bijušas sadursmes un arī cilvēku upuri. Daudziem cilvēkiem rokās bija radioaparāti, un visi klausījās ziņas. Es izjutu lielu satraukumu un kaut kādas gaidas. Jelgavas tautfrontieši dalīja nozīmītes. Arī es tādu piespraudu pie krūtīm.

Rīgā viss ļaužu pūlis it kā krišus izkrita un devās vienā virzienā uz krastmalu. Vairākiem rokās bija karogi. Ar nosalušu degunu, vecamtēvam rokā ieķērusies, ļāvos, lai mani nes šī cilvēku straume. Man jau vēl nebija deviņi gadi. Vajadzēja vēl divus mēnešus paaugties līdz tiem. Tā kā biju maza meitene, īsti visu neizpratu, ko runāja no tribīnes. Bet cilvēki aplaudēja un dziedāja. Arī es dziedāju līdz Latvijas himnu un pārējās dziesmas. Tad gaisā parādījās helikopters, kas kaisīja kaut kādas lapiņas. Tas esot pret brīvo Latviju, tā runāja.

No krastmalas devāmies uz Vecrīgu. Doma laukumā pulcējās daudz cilvēku. Bija gan laucinieki, gan pilsētnieki – jauni un veci. Aicināja palikt un apsargāt valdības ēkas. Tā kā biju maza un mani gaidīja skola, arī vecvecākiem bija jābūt darbā, mēs nepalikām, bet vakarā braucām mājās. Visa nakts pagāja klausoties radio. Nākamā sestdienā bija pirmā brīvā diena, un tūlīt visi braucām uz Rīsu. Vilciens bija ļaužu pilns. Doma laukumā kūpēja uguns kuri, nosaluši vīri sildīja savas sastrādātās rokas. Baznīcā bija ierīkots medpunkts. Dažviet bija sakrauti balķi, metāla režģi, betona kluči – barikādes. Dažās ielās bija sabraukuši vīri ar smagajām mašīnām un traktoriem.

Palikuši atmiņā visādi uzraksti, lozungi un zīmējumi. Kā šodien atceros – redzēju Rubiku, zīmētu žurkas izskatā. Vecas mammītes staigāja ar termosiem un piedāvāja karstu tēju ar maizītēm. Bija ļoti liela rosība. Es sāku saprast tautas vienotību.

Brīvības ielā preti Ministru Padomei bija atbraukusi lauku virtuve, un tur kūpēja vakariņas. Mājās pārbraukuši, skatījāmies te-

levīziju un klausījāmiem radio. Tai laikā nevienam nebija prātā "ziepju operas". Visi bija aizņemti ar Valstī notiekošo. Kā baigs sapnis atmiņā palika televīzijā redzētā nakts apšaude Rīgā, kad nošāva cilvēkus. Atceros, kā pārtrūka "Panorāma", kad paziņoja, ka Bastejkalnā no ļaundaru lodes krita jauniešs, kurš vienkārši pagadījās ceļā.

Toreiz jau mazus bērņus ar omoniešiem baidīja kā ar pasaku ļaunajiem tumsoņiem. Tā jau arī bija – tik daudz naida bija aizejošajai varai pret mūsu tautas brīvību. Pēdējos gados mēs, kāda grupa no Ozolnieku skolas, barikāžu dienās aizvien esam Rīgā.

[Faint, mirrored bleed-through text from the reverse side of the page, including words like "Barikāžu dienās", "Ozolnieku skolas", "aizvien esam Rīgā", "Toreiz jau mazus bērņus", "ar omoniešiem baidīja", "kā ar pasaku ļaunajiem tumsoņiem", "Tā jau arī bija", "tik daudz naida", "bija aizejošajai varai", "pret mūsu tautas brīvību", "Pēdējos gados", "mēs, kāda grupa", "no Ozolnieku skolas", "barikāžu dienās", "aizvien esam Rīgā"]

ledegšu trīs sveces

Raitis Runcis

Bija decembris, vilku mēnesis, gada pēdējā laikdaļa pēc senlatviešu kalendāra. Bija Adventes laiks, un arī es dāvāju dzīvību svecitei.

Rajona avīzē tikko biju izlasījis ziņu par barikāžu dienu atceri. Konkurss gan domāts vidusskolēniem vecumā no 15 līdz 18 gadiem, bet man ir tikai trīspadsmit, un es mācos astotajā klasē.

Raudzīdamies, kā plīvo svecītes liesma, es sapratu, ka arī es, trīspadsmitgadīgais, drīkstu domāt par barikāžu dienām. Varbūt tas ir pat pienākums, jo 1991. gadā es jau biju nācis pasaulē un nodzīvojis savus septiņus gadus, un pats atceros šos notikumus.

Bija 1991. gada janvāris, un nepārprotami tuvojās mana vārda un dzimšanas diena. Būdams pirmklasnieks, es domāju, ka nu tik sāksies svētki. Īsti gan nesapratu, kāpēc tie togad nenotika. Kāpēc netika aicināti viesi kā citugad? Kāpēc manas goda dienas pagāja, nevienam par tām neliekoties ne zinis?

Pēc Ziemassvētku brīvdienām skolā sākās otrais mācību puslaiks. Sākās visai neparasti. Ārā vēl bija tumšs, stundu zvans vēl nebija atskanējis, un mēs visi kopā ar skolotāju, kura mums bija mācījusi, ka Dievu nav pareizi lūgt tikai tad, kad nepieciešama palīdzība, tai rītā salikām rokas un skaitījām lūgšanu Dievam.

Un tikai tad es sapratu, ka pasaulē kaut kas nav kārtībā. Sapratu, kāpēc mani personiskie svētki netika atzīmēti mājās. Sapratu, kāpēc nenotiek tolaik iecienītais bērnu raidījums "Miedziņš nāk", bet tā vietā raida un rāda ziņas par barikādēm. Tolaik man itin viegli iegājās vārds "barikādes", un, kad tālrādē tās gadijās redzēt – stalažu, grabažu kaudzes, tad arī es istabā ķēros pie to būvēšanas.

Jāatzīst, labi vien bija, ka tolaik biju vien nieka pirmklasnieks, kurš lāga nesaprata notiekošā jēgu. Mana bērna sirds vēl nepazina tās bailes, kuras izjuta mājās palikušie cilvēki, nepazina arī to prieku, ko sniedz kopības izjūta, esot uz barikādēm. To uzzināju no sev pazīstamiem cilvēkiem tagad. Katrs janvāra barikāžu dienas atcerējās savādāk. Mājsaimnieces lielāko dienakts daļu esot pavadījušas, skatoties TV un klausoties radio,

lai uzzinātu, kas noticis ar viņu brīvprātīgi aizbraukušajiem vi-riem. Uz Rīgu brauca gandrīz visi, kuri to varēja. Arī laukos dzī-vojošie devušies uz Rīgu, bet neaizbraukušie jutuši līdzi, lai gan tāpēc nepārtraukuši savus ikdienas darbus. Visnedrošāk esot bijis Rīgas iedzīvotājiem, miera laikā dzirdot šāvienu spalgo troksni.

Bet šāvienu bija īsti, un lodes bija īstas. Un tajās janvāra dienās bija kritušie. Kā karā. Par kinodokumentālistiem Andri Slapiņu un Gvido Zvaigzni, kuri kopā ar Juri Podnieku centās šos skarbos notikumus iemūžināt filmā, es lasīju apgāda "Teātra anekdotes" izdotajā grāmatā "Triju zvaigžņu atspīdums". Īpaši tuva man ir Andra Slapiņa doma, kuru viņš esot teicis tēvam savā nāves dienā 1991. gada 20. janvārī: "Ja es to visu neuzņemšu filmā, tad pēc mums neviens nezinās, kāds bija 1991. gada janvāris Rīgā. Katrs varēs notikums interpretēt, kā gribēs. Patiesība būs vienīgi kino. Kādreiz tā būs milzu vērtība."

Man jāapgūst šī milzu vērtība – kinodokuments par janvāra die-nām. Man kā jebkuram cilvēkam ir spēja iedot dzīvību svečītei un atcerēties. Kā degot ik mirkli svečīte kļūst īsāka, tā atmiņas ar katru brīdi var kļūt gaistošākas. Svece izdeg, un atmiņas iz-kūp. Bet es varu iedegt jaunu sveci. Un es zinu, ka savās vārda un dzimšanas dienās janvārī kādu svečīti iedegšu tā īpaši – vēs-tures patiesībai un godīgumam. Es atcerēšos Andra Slapiņa do-mu par notikumu dažādo interpretāciju.

Domāju, ka savas četrstāvu skolas visos logos 18. novembra vaka-rā iedegto svečīšu gaismā es saskatīšu arī Triju Zvaigžņu atspī-dumu. Varbūt kādā logā blakus degs trīs liesmas – viena aug-stāk, divas zemāk, veidojot Brīvības pieminekļa trīs zvaigžņu kopu. Man tajā būs arī 1991. gada janvāra dienu Latviešu Cil-vēku Gaisma...

Atmiņu šūpolēs

Anna Dubulte

Janvāris. 1998. gada janvāris. Līst. Vējš neganti sit logā, it kā sauktu, atgādinātu. It kā gribētu mani iemest atmiņu šūpolēs. Bijušie interfrontisti uzgavilē no cietuma izlaistajam Alfrēdam Rubikam.

Ir 1998. gads. Masu mediji ziņo par pirmās bezpajumtnieku patversmes atklāšanu Rīgā.

Helsinki grupa kļūst par partiju. Vai arī tas puisis no šīs grupas, kurš bija spiests emigrēt un zvanīja vēlu naktīs savai iemīļotajai meitenei no Parīzes? Viņa dzīvoja man kaimiņos, un es traucos viņu saukt pie klausules. Tas bija tik noslēpumaini, aizraujoši un romantiski. Meiteni apprecēja citu. Ikdiena ir daudz grūtāka nekā revolūcija.

Pamazām sākam mācīties dzīvot neatkarīgā valstī, savā Latvijā. Tā ir skarba dzīve. Man. Tev. Daudziem. Taču šī valsts ir vēl pavisam jauniņa, tikai septiņi gadi – vēl gluži maza.

Man ir sešpadsmit gadu, es esmu viņas vecākā māsa un saprotu, ka no manis pašas ir atkarīgs, kāda tā izaugs, kā arī no manām domām, darbiem, milestības un gribasspēka.

Es atceros viņas dzimšanu, kaut arī diezgan neskaidri. Dziesmoto revolūciju. Karogu jūru krastmalā. Savus vecākus, kuri kopā ar draugiem posās uz Rīgu, lai izjustu šo vienotību. Apņēmību – “kaut pastalās vai basām kājām, bet gribam brīvu valsti”. Savu valsti. Neatkarīgu valsti.

Atmiņā mirkli pie ekrāna, kad izšķirīgais balsojums Augstākajā Padomē. Uzvaras gaviles! Smaidi, asaras, jūtu uzplūdi, laimes izjūta! Arī svešas varas naidis, nesamierināšanās ar notiekošo. “Melnās beretes”.

Vējš iemet mani atmiņu šūpolēs – 1991. gada janvārī.

Ir svētdienas rīts. Es jūtu, ka kaut kas manus vecākus ir satraucis. Jā, tā tiešām arī ir, jo mamma asarām acis paziņo par notikumiem Lietuvā, kur bojā iet cilvēki. Pirms šī notikuma cilvēki melsa kaut ko par “melnajām beretēm”, bet neviens tā īsti neticēja, ka tā varētu notikt patiesībā, neticēja, ka cilvēki var kļūt tik cietsirdīgi, nežēlīgi, ka spēj tik aukstasinīgi nogalināt – sist,

šaut, braukt ar tanku virsū neaizsargātiem cilvēkiem, bērniem. Taču Lietuvas notikumi pierādīja, ka tādi cilvēki ir, un visus pārņēma šoks, nemiers un bailes, bet arī apņēmība sargāt to, kas ir mūsu.

Arī no Bauskas brauc mācītājs Romāns Grantovskis, kurš noorganizē 50 autobusus un vairākas vieglās mašīnas, ar kurām baušķenieki dodas cīņā par Latviju. Viņš brauc uz visiem mītiņiem un barikādēm, mēģinādams ar savām lūgšanām un ticību Dievam kaut kādā veidā stiprināt tautu, likt tautai ticēt, ka ir Dievs, ka Dievs palīdzēs cīnīties un nepieļaus Latvijas sabrukšanu.

Visi pulkiem dodas uz Rīgu. Pusaudžiem neļauj, bet kāds tomēr pamanās iespraukties pūlī. Tikai tagad, atskatoties, pārņem šausmas, jo varēja būt daudz un pat simtiem upuru.

Toreiz sapratu, ko nozīmē milēt savu zemi, stāvēt par to, nešauboties doties aizstāvēt.

Tautu vieno uguns kuri Zaķusalā, pacilātība, optimisms un varbūt neticība tam, kas varētu notikt. Atkal skan dziesmas. Rīdzinieki atbraucējus cienā ar karstu tēju. Pēc darba rīdzinieki dodas nomainīt lauciniekus. Arī mana kaimiņiene sēž mājās pie televizora ekrāna un gaida savu vīru pārrodamies nakts vidū mājās, lai viņš nākamajā rītā varētu nomainīt savus darba biedrus, kuri dodas uz Rīgu.

Kā katru svētdienu, pa Latvijas televīziju tiek raidīts vakara raidījums "Labvakar". Raidījums noris kā vienmēr un, kad tas ir beidzies, pēkšņi televīzijā satraukts parādās kadrā Ojārs Rubenis un sauc: "Iet vaļā! Centrā šauj!"

"Labvakar" ziņo, ka Rīgas centrā ir dzirdama šaudīšanās, tātad ir sākušies pirmie traģiskie notikumi, un sievietēm un bērniem ir jāatstāj Zaķusala. Doma baznīca tiek gatavota ievainoto uzņemšanai. Tas ir nopietni. Vecāki satraukti, neguļ, apzinoties – ja būs nepieciešams, būs jācīnās, – kā arī baidoties par tuvinieku dzīvībām. Mātes laukos "jūk prātā" par dēla vai vīra dzīvību, visi atvadās.

Atceros, kā mēs ar mammu smērējām maizītes un vārījām karstu tēju tiem cilvēkiem, kuri sargāja Mēmeles tiltu ar smagajām mašīnām. Mani vēl tagad ir saglabājušās tās dīvainās izjūtas, kā mēs pa nakti bailēs gājām un nesām pilsētas drošminiekiem ēdamo. Bauskā tika sagatavota speciāla palāta ievainotajiem.

Tie ir satraukuma pilni mirkļi, kad uzzina par to, ka Rīgā arī jau šauj. Cilvēki iziet Rīgas ielās. Pirmie upuri. Andris Slapiņš iet bojā, pieskrienot pie kāda ievainotā, mēģinot sniegt viņam kādu palīdzību, taču viņš tiek nošauts. Andris Slapiņš mirstot paspēja pateikt tikai "La..." un zaudēja samaņu, iespējams, viņš vēlējās vēl pēdējo reizi pateikt vārdu "Latvija". Arī Gvido Zvaigzne iet traģiski bojā. Lode izdzēs arī kāda pusaudža dzīvību.

Jau daudz vēlāk, kad Bastejkalnā uzstādīts piemiņas akmens to dienu varoņiem, aizejam nolikt tur ziedus un aizdedzinām svečītes. Tās ir dīvainas izjūtas, kad asaras žņaudz kaklu un viss notikušais it kā atgriežas. Pārdzīvotā baiļu sajūta, aizejot gulēt ar domu – kas būs rīt?

Tieši Bauskas miličiem jasaņem pirmais lielākais uzbrukums Iekšlietu ministrijai. Ir cietušie, ir nogalinātie.

Mani vecāki mierina mani, bet nevaru aizmigt, jo jūtu viņu sašprindzinājumu.

Vēja šūpolēs augšā — lejā; atmiņu šūpolēs.

Janvāris. 1991. gads. Tas ir iegājis vēsturē. Iemūžināts ar mūsu novada fotogrāfu Jadvigas un Gunta Šlosbergu "Janvāra balādi", ar mūsu pilsētnieku varonīgo aizstāvību, tas nezudis no mūsu atmiņas.

Kāda būs mana un tava Latvija – tas atkarīgs no mums katra un visiem kopā. Bet viens man ir skaidrs – ja vajadzēs, mēs to aizstāvēsim tāpat kā mūsu pilsētas ļaudis.

Revolūcija apvienoja tautu vienkopus. Pirmo reizi pēc ilgiem gadiem tauta jutās kā viens vesels, vienota, un ikdienas rūpes pazuda, kā nebijušas. Visus satrauca viens – lai Latvija būtu brīva valsts. Katrs, kurš aizstāvēja Latviju, jutās kā varonis, vismaz tajā brīdī, kad tauta bija vienota. Un es esmu priecīga, ka šo dramatisko notikumu esmu piedzīvojusi un izjutusi.

Dedzinājām svecītes

Līga Kumšte

Deviņdesmit pirmā gada janvāris bija slapjš un drēgns. Vēl nomācošāku to padarīja lielie nemieri.

Tai laikā es mācījos ceturtajā klasē. Neko daudz no tā, protams, es neatceros. Zināju to, ka Viļņā cilvēki ir "modušies no miega" un aizsargā savu Dzimteni, kā mācēdami. Avizē vēl bija tāds fotoattēls, kur zem tanka pamatīgajām sliedēm guļ cilvēks. Tas bija baismīgs skats.

Tas viss noteikti mani kaut kā ietekmēja. Kad Rīgā notika kaut kas līdzīgs, tika izteikti aicinājumi, lai stātos pretī un "gāztu" pastāvošo iekārtu.

Tai laikā cilvēki bariem plūda uz Rīgu, lai atbildētu aicinājumam. Arī manas iepriekšējās skolas skolotājas brauca, tostarp arī manējā. Mums, skolēniem, bija iedotas brīvdienas. Tā kā mani vecāki bija šķīrušies un es dzīvoju kopā ar mammu, viņa nekur neaizbrauca. Bet mēs dedzinājām svecītes, lai it kā morāli visus atbalstītu. Televizors vai radio mūsu mājā skanēja visu dien-nakti. Mēs pārdzīvojām kopā ar visiem šo drūmo laiku. Visi tai laikā skraidīja no vienas malas uz otru.

Atceros, kā televīzijas diktore Velta Puriņa stāstīja par notikumiem, kad pēkšņi viņa teica, ka televīzijā ir iebrukuši OMON vīri un to ieņēmuši. Balsī skanēja izmisums, bet tad atslēdza visas saiknes ar ārpasauli.

Protams, bija arī upuri. 20. janvārī bojā gāja arī Latvijā pazīstami cilvēki. Starp tiem nejauši gadījās arī vidusskolnieks Edijs Riekstiņš. Viņa mūžs bija tikai sācies un tikpat ātri arī beidzies.

Es arī varēju būt viņa vietā, bet priecājos, ka tā nebija.

Bet tai laikā cilvēki apvienojās, nepadevās bailēm un neapmulsā.

Mēs gribam būt kungi mūsu dzimtajā zemē,

Mēs gribam te paši sev likumus lemt:

Tā zeme ir mūsu, tās pilsētas mūsu;

Mēs negribam lūgt to, kas mūsu, bet nemt.

(Vilis Plūdons)

Mūsu sirdis ogles gruzd

Irēna Saatčiane

Rīga, 1991. gada janvāris.

“Mamm, kāpēc man tagad jābrauc pie tantes uz laukiem? Vai tad skolā nav jābūt?” – “Skola ir uz nenoteiktu laiku slēgta. Rīgā ieradusies slikti cilvēki, tāpēc labāk, ja pagaidām būsi citur. Atceries, cik gardus pīrādziņus tante cep? Turklāt Poģis droši vien pēc tevis noilgojies. Varēsi paskraidīt ar viņu pa svaigu gaisu.”

– “Bet kā tad tu? Mēs vēl kādreiz satiksimies?” Pēc brīža mamma klusi atbildēja: “Jā, protams. Gan jau viss būs labi.” Tad es negribīgi paklausīju. Līdzī paņēmu toreiz miļākās grāmatas – H.J.Presa “No rotaļām uz zināšanām. Daba un tehnika 200 interesantos mēģinājumos”, franču valodas mācību grāmatu 2. klasei, M.Bērtona “Kukaiņu dzīve”, bioloģijas rokasgrāmatu...

Laukos regulāri skatījos televizoru, sekojot līdzī visam, kas notika Rīgā.

Biju šķietami tālu no tā, ko rādīja ekrānā, bet īstenībā – dziļi iekšā. Turklāt mamma bija tur!!! Naktīs nevarēju mierīgi aizmigt, raizējoties par sev tuvajiem cilvēkiem un ne tikai. “Miļlais Dievs, apsoli, ka pasargāsi mammu, Rīgu un visus labos pie uguns kuriem...” Gaiša cerība tumšā naktī. Dienā spēlējās pļaviņā, kurai blakus stiepās grāvis.

Pēkšņi lauku klusumu pārgriezta motora rūkoņa un baisas, grabošanas skaņas. “Tanki nāk!”, es bailēs iekliedzos, tad metos uz vēdera grāvī.

Darbarūķi traktori devās sargāt Rīgu, bet man, toreiz deviņus gadus vecai, likās, ka tūlīt sāks šaut. Vēl ilgi pēc janvāra notikumiem bažīgi ausījos, vai pa ceļu netuvojas tanki.

Pēc laika, kas man šķita nežēlīgi garš, atgriezās mājās. Tikko iegāju pa durvīm, mamma teica: “Ejam, meitiņ, apskatīsim Rīgu. Neaizmirsti to, ko redzēsi – ne tikai pašlaik, bet arī pēc gadiem tam būs ļoti liela nozīme. Tu visai pasaulei varēsi pastāstīt, kā bija.”

Barikāžu paliekas. Koka sēta, noklāta ar politiskām karikatūrām.

Uzraksts “Kaulu – suņiem!” uz betona bluķa Vecrīgā. Savāda Rīga. Atmiņā iededzināta Rīga. Pirmā vēstures stunda manā mūžā. Manā skolā atsāktas mācības. Skolotāji nepiemēin notikušo. Vai tiešām viss beidzies?

Šodien es varu apgalvot: nē, nekas nav beidzies! Uguns kuru dūmi vēl nav izplēnējuši; mūsu sirdis ogles gruzd... Es neaizmirsu. Un tu?!

Nebiju pīkstulis

Sandis

Nakts tumsā sniegi, švikas gar loga rūtīm. Es sēdēju pie galda. Arī vectēvs tāpat. Mana sirds bija nemiera pilna. Pa radio paziņoja, ka 6 bruņu mašīnas aplenkušas televīzijas torni un radusies saspīngta situācija. Tad tikām informēti par barikāžu celšanas norisi, par to, kurās vietās neatkarības (Latvijas) gribētājiem un cīnītājiem var piegādāt ēdamo un karstu tēju. Manas acis, kuras līdz šim lūkojās uz galda nazi, novirzījās pie bļodas, kas bija pildīta ar zirņu biežputru. Es vēlējos ar to cienāt savus brāļus, kas ar kailām rokām stājās pretī kangariem. Ak, tautieti, esi spīts pret kangariem, pret žēlabām, vaidēšanām!

Vectēvs stāstīja par Berlīni, par kara gadiem, Kārli Ulmani, par manu onkuli, kurš tobrīd bija kara dienestā Baku. Es ar visu cieņu, aizrautību klausījos viņā.

Šķirstīju vectēva burtnīcu, kurā ar tinti bija iegravētas viņa atmiņas par kara gadiem un strēlnieku dziesmas. Kamols kaklā sakāpa. Raudiens nāca. Nē, es taču nebiju pīkstulis. Es biju spējīgs būt līdzās tiem, kas svabadu grib redzēt Tēvijū.

Sen jau laiks gulēt. Spilvens samircis no manām asarām. Mana kreisā dūrīte bija cieši savilkusies un labā – turēja galda nazi. Es droši domās kļiedzu:

*Kamēr roka vēl sit,
Kamēr acs vēl dzirkst,
Brīva būs Latvija!*

Lūgšanai pievienoju savus vārdus

Jolanta Goģe

Man ir desmit gadi. Uz skolotājas galda deg svečīte – piemiņa kriptušajiem, cerība. Pieaugušie gan mājās, gan skolā ir uztraukti.

Arī manī iezogas uztraukums un bailes. Bail – no tankiem, no automātiem, nāves...

Atceros, ka, uzzinot par 13. janvāra nakts notikumiem Lietuvā, savai ikvakara lūgšanai pievienoju vārdus: “Dieviņ, sargā Latviju, Daugavpili un manu ģimeni.”

Barikāžu laiks... Tas vienmēr paliks atmiņā visiem, bet it īpaši tiem, kuri bija uz barikādēm. Mēs varējām to visu vērot tikai pa televizoru. Barikādes toreiz apvienoja visu latviešu tautu.

Klusās Rīgas ielas bija pārvērtušās līdz nepazīšanai. Kurzemes, Vidzemes, Latgales un Zemgales dēli un meitas – šurp viņus bija atsaukuši latvieša gods un sirdsapziņa. Atsaukuši, lai cīnītos pret barbaru bandām, kam sveša kultūras un gara brīvība... Par spīti provokācijām, par spīti maitas putna lidojuma draudiem.

Cilvēki nāca uz barikādēm, nāca aizstāvēt savu tēvzemi, nejudami bailes no padomju armijas. Šajā laikā svarīgāka par cilvēka dzīvību bija Dzimtenes brīvība.

Tagad, skatoties uz šo periodu ar vecāka un gudrāka cilvēka acīm, tas man atgādina 1905. gada revolūciju.

Pats nežēlīgākais, manuprāt, bija tas, ka latviešus vardarbīgi iespaidoja cilvēki, kuri tikai klausīja pavēles no augstākām instancēm, bet kuri neieklausījās savā sirdsbalsī. Kā tagad var dzīvot tie cilvēki, kuri janvārī noslepkavoja Latvijas dēlus – Andri Slapiņu, Gvido Zvaigzni, Robertu Mūrnieku, Ediju Riekstiņu, miličus Vladimīru Gomanoviču un Sergeju Konoņenko. Šie abi miliči bija krievi, un, kāda likteņa ironija, tie gāja bojā no kāda omonieša automāta lodēm, aizstāvot Latviju. Tika nošauti nevainīgi cilvēki. Vai tas neliek aizdomāties par to, cik dzīvību ir vērtā Latvijas neatkarība?

Atkal zīmīga loma ir bijusi mūsu likteņupei Daugavai. 13. janvārī pie Daugavas 11. novembra krastmalā notika latviešu tautas manifestācija. Daugava it kā lika visiem būt drošākiem, viesā

cerību, ka arī šo cīņu mēs uzvarēsim. Daugavas ūdeņi sargāja mūs un bija sardzē par Zaķusalas drošību.

Daugavas tilti! Tie tika aizsprostoti, lai pāri netiktu ienaidnieks. Tie izturēja arī šoreiz!

Daudziem krievu cilvēkiem bija kauns par šo uzbrukumu. Viņi nesaprata – kādēļ? Šie cilvēki nostājās latviešu pusē, jo uzskatīja par savu Dzimteni Latviju, nevis Krieviju. Kāpēc tad šodien tik daudzi vaid, cik grūti šeit ir dzīvot, kā šeit apspiež cittautiešus? Vai viņi saprot, kā 1991. gadā jutāmies mēs – latvieši, kad mūs apspieda pašus savā Dzimtenē!

Barikāžu laiks vienoja mūs visus – gan lielus, gan mazus. Mēs mūžam pieminēsim šīs dienas, kad jutām vienotu visas republikas elpu. Cilvēki uz barikādēm gāja ar karogu, bez ieročiem. Baiļu nebija, jo bija pārvarētas bailes sevī. Mēs, latviešu tauta, guvām uzvaru, tikai balstoties uz savu vienotību un drošsirdību. Tikai šajās naktīs un dienās, cīnīdamies uz barikādēm, sapratām, kas ir kopības sajūta, kas ir dzimtā zeme, mūsu Rīga.

Es atceros uz skolotājas galda degošo svecīti, īpaši tad, kad man jādomā par Latviju, vai tad, kad kāds nicīgi izsakās par manu Dzimteni, valodu. Arī šodien, varbūt ne mazāk, mums ir vajadzīga barikāžu laika vienotība.

Savu tautu un zemi ieraudzīt

Jolanta Olte

*Nāk tuvāk dienas, kad pirms desmit gadiem janvārī mūsu tautas vēsturē radās jēdziens "barikāžu laiks". Un es nolemju iztaujāt savas skolas skolotāju, to dienu dalībnieku **Māri Kramu**.*

Kā uztvērāt notikumus Lietuvā, kuri televīzijas pārraidēs izskatījās tik traģiski?

Skatos televīzijas raidījumu – satrauc skati Lietuvas ielās. Traka tanku un bruņumašīnu rēkoņa, kliegzieni, satraukums. Un tad no sitieniem krīt cilvēki, bet dzīvie stāv ar uzvaras zīmē saliktiem pirkstiem. Un viņu sejās lasāma nepadošanās, apņēmība, ja vērīgāk ielūkojas – pārliecība un ticība pastāvēt lielā pārspēka priekšā. Tad pēkšņi nez no kurienes uzrodas – grūti šodien vienā vārdā nosaukt – kā bailes, kā nelaimes nojautas. Mēs taču esam tepat, tik tuvu Lietuvai, kaimiņos. Arī mūsu zemē vēl kāras rokas sniedzās pēc varas un valdīšanas.

Vai Lietuvas tautas varonīgā un pašai izlēģīgā pastāvēšana bruņota pārspēka priekšā nelika padomāt par to, kā tas būtu, ja arī pie mums kaut kas tāds atgadītos?

Es nevaru teikt, ka jau tad es biju droši pārliecināts – ja vajadzētu, es arī stāvētu bezbailīgas tautas rindās. Bet kaut kur zem apziņā pavīdēja doma – kā būtu tad? Es nedevu sev apzinātu atbildi – jā, es stātos pretī savas tautas nīdējiem un tankiem. Taču augtin auga pārliecība – tikai kopā ar savējiem! Lietuvas notikumi gan viesa briesmu izjūtu. Tur taču nāve gāja līdzās dzīvājiem, bet reizē arī it kā tas bija izaicinājums – lūk, tagad tava reize savai Dzimtenei apliecināt savu uzticību, savu piederību, savu rūpi par viņas likteni.

Es klausos un domāju – esmu tikai desmitās klases skolniece. Gandrīz nekad neesmu sev iedomājusies uzdot šādu jautājumu. Jūtos šodienas dzīvē droša, ka nekas tāds negadīsies. Bet tad vakar, televīzijas pārraidē redzu čēčenu tautas ciešanas un reizē neiedomājamu savas arī pavisam mazās tēvzemītes varonīgo mīlestību. Bet es vēl nevaru rast sevī atbildi – cik svērtu mana drosme un pienākums pret savu zemi un tautu.

Vecpiebaldzēni izlēma doties uz Rīgu.

Kā notika šis brauciens?

Vecpiebalgas nodaļai tika uzdots apsargāt Ministru Padomes ēkas daļu pie Kirova ielas blakus kinoteātriem "Rīga" un "Spartaks". Devāmies uz Rīgu pievienoties tiem brašajiem tautas aizstāvjiem, kuri tur jau atradās pāris dienas. Es iepriekš sapratu, uz ko eju. Lielas pārdomas bija par atbildību. Tomēr izlēmu – arī būt tur ir atbildība par savu rītdienu. Vecpiebaldzēni ieradās Rīgā, zinot, kas viņus var sagaidīt un ko viņi grib. Es devos pēc paša gribas, jo vienkārši nespēju palikt malā. Gribēju būt daļiņa no latviešu tautas drosmīgajiem ļaudīm un palīdzēt savai valstij. Nevienš jau īpaši negāja klāt un neaicināja.

Jūs tad bijāt turpat desmit gadus jaunāks. Vai šodienas lēmums atšķirtos?

Varbūt tas bija vēl jaunības nemiers, kas, skolā strādājot, tik ātri neizsīkst, varbūt sevis pārbaude un apliecināšana – varu uzdriktēties, varu stāvēt blakus drosmīgajiem un garā stiprākajiem. Grūti šodien noformulēt savas toreizējās izjūtas, bet zinu un atceros – šaubīšanās starp "jā" un "nē" ceļā uz Rīgu nebija. Laikam daudzi latviešu karavīri tā savā laikā ar dziesmu "Div' dūjiņas gaisā skrēja" vai "Paliec sveika, baltā bērzu birze" devās cīņu gaitās, nemaz ilgi neprātodami, kā būs, kā nebūs. Es arī neprātoju nekādas īpašas domas.

Vai kādas izjūtas, pārdomas no tā laika aizkērusās atmiņā?

Uz vietas Rīgā bija savādi. Īpaši vakaros, naktīs – likās, kaut kas tikai nojaušams, nesaredzams, nedzirdams, bet biedējošs stāv tev blakus, aizmugurē, klīst pa ēkām, starp Vecrīgas namiem. Bet istu baiļu nav. Pastaigājoties aizgāju līdz Sporta akadēmijai, kur agrāk biju mācījies. Satiku daudzus paziņas no iepriekšējiem akadēmijas gadiem un studējošos, arī savus pasniedzējus. Tā ir kopības izjūta, ka mani pasniedzēji nav palikuši malā, bet ir kopā ar drošākajiem un vīrišķīgākajiem. Tas bija savilņojoši – izjust tā laika elpu un to, ka tagad atkal visi esam kopā.

Vai radās baiļu izjūtas?

Bija brīži, kad visus vienoja kopīga dziesma, bet bija arī pārdomu mirkļi. Atceros, apkārt ir neparastums, jo deg ugunskuri, skan jautras asprātības, pa brīžam senās, mīlās latviešu karavīru dziesmas. Un plecs pie pleca savējie – mana tauta, ko ikdienā neesmu pamanījis. Cik vienoti, cik dāsni roka rokai pasniedz

karstas tējas glāzi, maizītes riecieni, neviens te nav svešs, kaut gan redzu tos pirmo reizi. Neviens te nav nedraudzīgs, skops vai skaudīgs, kā to apgalvo par latviešiem. Nē, pavisam, pavisam citādu es ieraugu savu tautu, savas zemes ļaudis. Un man liekas, ka it kā es pats attālinos no ikdienībā pierastā – atbildēt un rūpēties tikai par sevi. Es vēl šodien atceros to sajūtu – ieaukt kopībā, ieaukt vienotā saimē ar svešiem, bet reizē tik savējiem, sajūst svešas rokas pieskārienu kā sen pazīstamu.

Vai kaut kas jūsu attieksmē pret dzīvi, ikdienu mainījās?

Varbūt tieši te es tā īsti izjutu, kā silda kopīgs ugunskurs drēgnā naktī, kurts vairāk drosmei un draudzībai, varbūt te pirmo reizi sāku apzināties īsto savas zemes spēku – to vienoto lielo, lielo ļaužu saimi, kad tā nostājas plecu pie pleca par tik vienkāršiem, bet cēliem mērķiem – neatkarību, pastāvēšanu, brīvību, savu zemi un savu valsti. Te es pirmo reizi mūžā tā īsti apjautu, ka vienīgi tas zvaigžņoto debesu jums, kas apskauj manu mazo Latviju, mūžam paliks dārgs manā sirdī, ka šī ir vienīgā zeme zem šīm debesīm, ko es turu par savu. Un kas tā īsti lai pasaka, kad jaunietis kļūst par vīru tādā valstiskā nozīmē. Mani bija audzinājusi padomju iekārta ar gluži teorētiski iemācītu Dzimtenes mīlestību. Bet tagad es pats nonācu pie atziņas – starp vairākām vērtībām cilvēkam viena ir un paliks. Šī savas tautas, zemes, dzīvesvietas vērtība, tās pastāvēšana un drošība. Barikāžu atceres dienās degs uguns kuri ne tikai piemiņas vietās. Degs arī atmiņu uguns kuri. Šajos pārdomu brīžos man gribas piesaukt mūsu laikabiedrus, barikāžu dienu varoņus – kinooperatorus Gvido Zvaigzni, Andri Slapiņu, Juri Podnieku grāmatā "Triju zvaigžņu atspīdums". Ielūkoties un turēt to savā tuvumā. Vai ir kāds, kas iekšēji pasaka Bastejkalnā paldies? Ārēji, jā, bet iekšēji? Viņi gāja savu ceļu, un tā bija viņu lielākā drošsirdība. Man gribas pakavēties pie pārdomām – cik ir to, kam vēl sāp Latvijas liktenis? Tā dzejiski teikšu: "Latvija, lai tava šodienā atmiņu zvaigznājā spīd!"

Un arī mūs, jauno paaudzi, apņem spēja uzdrīkstēties un nojausma par to, cik liela vara pieder domai un ticībai – nosargāt Neatkarību 18. novembra Latvijā! Es esmu pārliecināta tāpat kā rakstniece Anda Līce, kad viņa saka: "Ir tie, kam vēl sāp". Un es domāju tāpat.

Kā šodienu vērtējat?

Mani uztrauc šis laiks, šis tirgus attiecību laiks, kad sevi tik dzelzaini reizēm piesaka viduvējība. Šobrīd daudzi iegūto neatkarību izmanto nelietīgi, tāpēc barikāžu dienas ir tās, kas mūsu laikabiedriem liek meklēt dzīvē istās vērtības. Gan darbos, gan domās un ceļā iet uz lielākiem mērķiem. Jo vairāk mēs būsime pazinuši savas valsts vēsturi, jo vairāk mēs noticēsim savam laikam, un stiprāka būs mūsu pārliecība par barikāžu dienu varonību, lielāku piepildījumu gūsime dzejnieka Kārļa Skalbes pareģojums "Šie krietnie milži vēl dzīvo mūsu tautā". Manā un tavā Latvijā. Ja lielāku pašcieņu iegūsime citu tautu vidū, saredzēsim to īpaši sevi.

Jā, arī es pati sevi atklāju, ka, tuvāk iepazīstot trešās Atmodas barikāžu dienu varonu liktenus, tuvāks kļūst arī savas Dzimtenes liktenis. Tad atceros lasītos K.Skalbes vārdus: "Mums vajag vēlēties neko mazāk kā Latviju". Tātad tādi notikumi mūs ietekmē.

Barikāžu dienu varoņi ir un būs nākamo paaudžu kareivjiem stiprinošs un iedvesmojošs piemērs, kā kļūt par cilvēku ar savu pārliecību. Būtu labi, ja ikdienā mūs pavadītu galvenā doma – par Latvijas brīvību. Vēl skolotājs piemetina: "Gribu novēlēt, lai barikāžu dienas jauniešiem kļūst par paraugu spējai izturēt pārbaudījumus un mācai palikt uzticīgiem savām idejām. Lai tās liek pārdomāt, vai mēs dzirdam Latvijas gaviļes, ciešanas, palīgā saucienus, lūgšanas." Skolotāja teiktais man liek domāt, ticēt, būt pārliecinātai par savu gaitu, neatkarības ceļu ejot, un novēlēt: "Mans laikabiedr, ieklausies arī tu barikāžu dienu dalībnieku atmiņās, stāstījumā un atziņās!"

Turpina atcerēties skolotājs Māris:

Tur, Vecrīgas naktīs, es pirmo reizi mūžā sāku tā īsti izprast, ka tikai viena vieta šajā pasaulē tev, cilvēk, ir atvēlēta – tā ir tava tēvutēvu zeme ar tās laukiem un cilvēkiem, ar tās pilsētām un gabaliņu zvaigžņotās debess no lielā Visuma. Un tikai te, savā zemē, tu to izjūti kā savu vienīgo, sev piederošo, sargājamo, kopjamo un saudzējamo.

Ar pavisam citādu atbildības izjūtu pret saviem tuviniekiem, pret līdzcilvēkiem, pret savu tautu atgriezies no šīm barikādēm tālā janvāra naktīs.

Un man, klausoties skolotāja Māra stāstījumā, pašai arvien vairāk sāk likties, ka arī es pieradu šai mazajai tautiņai un mazajam

zemes gabaliņam Baltijas jūras krastā. Vairs tā vecā tantīna, kurai grūti pāriet automašīnu pārpildīto ielu, man nav kaut kas abstrakts, nē, viņa ir manas vienīgās zemes cilvēks, tātad – savējais. Un manī mostas līdzjūtība pret viņu. Un tā netālā, mežu apjotā piekalnīte, par kuru es zinu tikai to, ka tā ir Latvijas zeme, manī rada neparastāku sajūtu un savu attieksmi pret to – tā ir manas tēvuzemes daļa, tātad saudzējama, kopjama un, ja vajadzēs, aizstāvama.

Es sapratu, ka nekur uz lielās zemeslodes es nejutīšos līdztiesīga tiem cilvēkiem, kā tikai te, savā zemē, es varu būt es pati kopā ar to daļu debess, kas arī man ir virs galvas, kopā ar to daļu notikumu, kas risinājās toreiz un risinās šodien, ka tikai un vienīgi savai tautai piederīgs cilvēks var būt stiprs un drošs ar savu tautasdziesmu, ar savām tradīcijām, ar savu mātes valodu un tēvutēvu nosargājamiem pakalniem un ielejām.

Paldies, skolotāj, ka Tu rīkojies drosmīgi toreiz, pats vēl īsti nebūdams drošs. Paldies, skolotāj, ka Tu pastāstīji, kā cilvēkā izaug zeme un debesis, kā viņš tās sāk saukt par savām un iemīlēt – lēnām, bet uz mūžu.

Apbalvotie

1999. gada 29. aprīlī Saeima pieņēma likumu "Par 1991. gada barikāžu dalībnieka piemiņas zīmi", tai piešķirot valsts apbalvojuma statusu. Tas tika attiecināts arī uz to laiku, kad šo zīmi piešķīra tikai 1991. gada barikāžu dalībnieku atbalsta atklātais sabiedriskais fonds.

Apbalvoto saraksts līdz 2000. gada 12. decembrim:

Abakoks Jānis	Alberkts Elmārs
Abarons Jānis	Albertiņa Skaidrite
Ābelīte Brigita	Albrehts Nikolajs
Ābelītis Jānis	Alderis Jānis
Ābiķis Dzintars	Aleksandrejs Kārlis
Ablogēns Māris	Aleksandroviča Sofija
Ābola Ingrīda	Aleksis Ojārs Uldis
Āboliņa Anna	Alekšūns Zigmunds
Āboliņš Ilmārs	Alksnis Alfrēds
Āboliņš Aigars	Alksnis Andrejs
Āboliņš-Ābols Andis	Alksnis Andris
Ābolkalns Jānis	Alksnis Gunārs
Ābols Aigars	Alksnis Indulis
Ābols Māris	Alksnis Ivars
Āboltiņš Aldis	Alksnis Jānis
Adamoviča Sarmīte	Alksnis Modris
Adamovičs Leons	Alksnis Jānis
Ādamsons Arvids - Edgars	Alksnis Leonīds
Ādamsons Eduards	Alnis Imants- Māris
Adlers Arnis	Alsiņš Bruno
Admidiņš Laimonis	Alsiņš Dzintars
Aivars Valdis	Altbergs Oļģerts
Aivars Visvaldis	Alšāns Ilmārs
Aizezers Juris	Amats Jānis
Akermanis Andris	Ančāns Ilmārs
Akimovs Vladimirs	Ančāns Raimonds
Āķis Aivars	Andersons Andris
Akmentiņš Zigurds	Andersons Gunārs
Akulis Vitolds	Andersons Indulis
Akurātere Ieva	Andersons Jānis

Andersons Mārtiņš
Andersons Vilnis
Andersons Mariss
Andrejevs Ainars
Andrejevs Georgs
Andrejs Andris
Andrianovs Kārlis
Andrusa Linda
Annuškāns Ilmārs
Ansberga Zigrīda
Ansons Arnis
Ansons Guntis
Ansons Oskars
Anspaks Antons
Antenišķis Mārtiņš
Antiņš Voldemārs
Antonovičs Uldis
Apaļka Jānis
Apelis Jānis
Apfelbaume Biruta
Apinis Alberts
Apinis Ēvalds
Apinis Tāivalds
Apinitis Andris
Apkalns Ilmārs
Aprups Jānis
Apse Arnolds
Apsītis Romāns
Apsītis-Ozoliņš Gatis
Arāja Dzintra
Arāja Lūcija
Arājs Aldis
Arājs Guntis
Arājs Hermanis
Arājs Zigurds
Arājs Andris
Arciševiskis Genādijs
Ārense Margita
Arhinovičs Rihards

Arkliņa Ilze
Arnicāns Osvalds
Arnītis Mārtiņš
Arsēnijs Pauls
Asanavičiene Stase
Asanavičiūte Loreta
Asars Arvids
Ašmanis Ivars
Atāls Valdis
Atholde Irēna
Atis Voldemārs
Atslēga Alvis
Atvars Jānis
Atvars Jānis
Atvars Valdis
Audars Guntars
Auders Imants
Augstkalns Uldis
Auniņa Spulga
Auniņš Bernhards
Aurītis Edmunds
Ausmanis Ilgvars
Auste Agrita
Austiņa Inese
Austiņš Jānis
Austiņš Gunārs
Auza Jānis
Auziņa Anna
Auziņa Vilma
Auziņš Vilmārs
Auziņš Andrejs
Auziņš Kaspars
Auziņš Ojārs
Auziņš Valdis
Auziņš Vilnis
Avens Nikolajs
Avotiņš Modris
Avotiņš Viktors
Avots Armands

Babikovs Jurijs	Bāre Zenta
Babris Uldis	Barinskis Vilis
Baduns Paulis	Barkāns Jānis
Bāgante Ruta	Barkāns Vitolds
Baguckis Pēteris	Barkāns Andris
Bahmanis Zigmunds	Barkovskis Jānis
Baidekalns Intis	Barloti Jānis
Bajārs Aigars	Bārs Bruno
Bajārs Andis	Bartaševičs Raimonds
Bakmane Ināra	Bartkēvičs Alfrēds
Bāliņš Aigars	Bārtulis Mihails
Bāliņš Tāļivaldis	Bārtulis Dainis
Baljāna Patrīcija	Baškera Jānis
Balklavs-Grīnhofs Artūrs	Bašķis Ainārs
Balnais Tonijs	Batarags Osvalds
Balode Laimute	Batarevskis Oļegs
Balode Zigrīda	Baubelis Andrejs
Balode Lilija	Bauģis Ēriks
Balodis Ainārs	Baumane Mirdza
Balodis Mārtiņš	Baumanis Oļģerts
Balodis Roberts	Bauze Juris
Balodis Viesturs	Bebre Liesma
Balodis Ilvars	Bebris Jānis
Balodis Alfrēds	Bebris Juris
Baltais Jānis	Bebrīss Juris
Baltaiskalns Ilmārs	Beide Ojārs
Baltakmenis Raimonds	Bekasovs Fēliks
Baltakmenis Māris	Bekkers Laimonis
Baltāvičs Vacaslavs	Bekmbergs Aigars
Baltgalvis Herberts	Beļabļa Valērijs
Baltgalvis Juris	Beļāuniece Emerita
Baltiņš Vilnis	Beļāunieks Valdis
Bandenieks Normunds	Beļavska Regina
Bankovs Valters	Beliauskiene Jadviga
Baranovs Imants	Belka Leons
Baranovskis Oskars	Belkovskis Aivars
Bārbals Ziedonis	Belovinskis Aleksandrs
Bārbals Aloīzs	Bels Alberts
Bardanovskis Vilnis	Beļskis Normunds

Benfelde Sallija	Bērziņš Vilis
Beniņš Atvars	Bērziņš Dzintars
Beņķis Guntis	Bērziņš Andris
Benužis Kazis	Bērziņš Indulis
Bergmanis Uģis	Bērziņš Viktors
Bergmanis Ivars	Bērzs Arnolds
Bergmanis Jānis	Beržuks Alberts
Bergmanis Edgars	Bezdelīga Jānis
Bergs Andrejs	Bičus Aivars
Bergs Valdis	Biders Oskars
Bergs Guntis	Bidiņš Arnis
Bergs Gundars	Bidzāns Ivars
Berķis Aivars	Biezā Inta
Berklavs Eduards	Biezais Jānis
Berkmanis Viesturs	Bieznieks Jevgeņijs
Bernāns Aivars	Bijeiks Vitolts
Bernards Ilmārs	Bikavnieks Edmunds
Bernards Juris	Biķis Vladis
Bērtiņš Jānis	Birkavs Valdis
Bērziņa Linda	Birkmanis Zigmunds
Bērziņa Marika	Birnītis Jānis
Bērziņa Viņa	Birskope Inese
Bērziņš Aigars	Birulis Juris
Bērziņš Agris	Birziņa Ramona
Bērziņš Agris	Birzniece Inese
Bērziņš Aivars	Birznieks Māris
Bērziņš Alberts	Birznieks Andris
Bērziņš Edgars	Bisenieks Juris
Bērziņš Ēvalds	Bišers Ilmārs
Bērziņš Ģirts	Bitainis Zigfrīds
Bērziņš Gunārs	Bite Juris
Bērziņš Guntis	Biviņš Juris
Bērziņš Jānis	Blagoveščenska Drosma
Bērziņš Jānis	Blass Pēteris
Bērziņš Jānis	Blaubārdis Juris
Bērziņš Mārtiņš	Blaubergs Egils
Bērziņš Modris	Blažēvičs Jānis
Bērziņš Modris	Blezūrs Rolands
Bērziņš Uldis	Bloks Voldemārs

Blonskis Roberts	Brenčevs Zigfrīds
Blumbergs Ojārs	Brencsone Gita
Blumbergs Edvīns	Breņķe Ērika
Blūzma Alfons	Bresis Vilnis - Edvīns
Bočs Juris	Breslis Gundars
Bogdanovs Gunārs	Breže Andris
Bogens Kārlis	Brežņevs Vladimīrs
Boihmanis-Boikmanis Valdis	Bricis Roberts
Bojāre Iveta	Briedis Ivars
Bojārs Juris	Brigers Irvalds
Boldans Juris	Brigmane Tatjana
Bolinskis Māris	Briķis Juris
Boltikovs Sergejs	Brikmanis Modris
Bombins Mihails	Briņķe (Čepāne) Ilma
Bondarenko Aleksandrs	Briņķis Gunārs
Bondarenko Valdis	Brizga Juris
Bondars Aldis	Brokāns Armins
Bondars Alberts	Broks Pēteris
Borgs Gunārs	Broks Vilnis
Borislavs Ģirts	Broks Jānis
Bormane Ārija	Brūders Ainars
Bormans Pēteris	Brūns Jānis
Boževnieks Daniēls	Brutāne Inta
Brahmanis Juris	Bruzgulis Arvīds
Brakmanis Haralds	Bruzguls Uldis
Brālis Ansis	Brūzītis Valdis
Branka Anna	Bucenieks Jānis
Braukis Aivars	Būčiņš Ārvalds
Braukis Gundars	Bucis Ainars
Braunbergs Emīls	Budeviča Anna
Brauns Aigars	Budovskis Māris
Bražis Ivars	Buiķis Egils
Brazovska Sandra	Buķele Emerita
Brēdiķis Ainars	Bukovskis Jānis
Breiha Sandra	Buks Gvido
Brēmanis Edgars	Bukšs Vilis
Bremšmits Gundars - Ainārs	Bule Daina
Bremze Maruta	Bullis Ivars
Bremze Inta	Buls Alfrēds

Buls Antons	Čeļebijs Vladimirs
Bumbieris Ēriks	Celma Anda
Bumbulis Andris	Ceļmale Berta
Bumbura Ligita	Ceļmalniece Mārīte
Bunka Andris	Celmiņš Aleksandrs
Burbe Jānis	Celmiņš Uldis
Burbe Ēriks	Celmiņš Juris
Burkevics Jānis	Čepāne Lidija
Burovs Imants	Čepānis Alfrēds
Burtnieks Jānis	Ceplis Dāvids
Burvis Imants	Cepurītis Jānis
Buša Anta	Cepurnieks Andris
Buša Zane	Cerauksts Andris
Bušs Ojārs	Černajš Raitis
Butnorus Jonas	Černogorceva Aida
Cābelis Haralds	Červids Juris
Čablis Ainārs	Čevers Broņislavs
Cābulis Ādolfs	Čevers Ziedonis
Cahrauss Juris	Chopetta Catherine
Čaklais Māris	Cibulis Juris
Cakula Anna	Cibulis Vilis
Čākurs Ivars	Cibuļskis Ernests
Cālītis Ints	Čičkaļenko Valerijs
Čanders Ainars	Cielava Ilze
Čapass Andris	Cielavs Pēteris
Čapass Jānis	Cildermanis Roalds
Carjova Olga	Cilinska Arta
Cars Jānis	Cilinskis Einārs
Caune Andris	Čīma Pēteris
Caune Ivars	Cimanovskis Alberts
Caune Raimonds	Cimdars Māris
Caune Jānis	Cimdiņa Velta
Caune Juris	Cimdiņš Dzintars
Čebotarenoka Velta	Cimermans Gunārs
Čebrikovs Harijs	Cinītis Haralds
Čeičenieks Andris	Čirka Aigars
Čeirāns Juris	Čirkše Irīna
Čekovs Mārtiņš	Čirkšis Imants
Ceļdoms Oskars	Cirs - Kakste Žanis

Cīrulis Andrejs	Dika Ārija
Cīrulis Einārs	Diķis Normnds
Cīrulis Iģors	Dilba Donāts
Cīrulis Valdis	Dimbelis Jānis
Cīrulis Uldis	Dimbieris Uldis
Cīrulis Māris	Dimiņš Indulis
Cīrulis Mārcis	Dimitre Ausma-Alīda
Čiūevskis Svjatoslavs	Dimitrijeva Anna
Čudars Jānis	Dindune Rita
Čudars Pēteris	Dinevičs Jānis
Cuprunš Ivans	Dinka Gunārs
Čurkins Vladimirs	Diriķis Ernests
Dadzis Uldis	Diriņš Aivars
Dadzītis Aigars	Dišlers Zigurds
Daģis Juris	Dižgalvis Juris
Daizis Jānis	Dobelis Juris
Dalbiņš Juris	Dobelis Juris
Dambergs Imants	Dokte Āris
Dambergs Ilmārs	Dokte Artis
Danbergs Pēteris	Dombrovskis Aleksandrs
Dandzbergs Andrejs	Dombrovskis Laimonis
Daņiļēvičs Ojārs	Dombrovskis Juris
Danovskis Jāzeps	Domburs Jānis
Darbiņš Ilgonis	Doniņš Kārlis
Daudišs Imants	Doroško Janīna
Daugavietis Jānis	Dovgjallo Romualds
Daugavietis Laimonis	Dovkante Edite
Daugerts Imants	Dovkantš Alberts
Daugmalis Viktors	Dovnaroviča Marina
Daugulis Arvids	Dozorcevs Vladilens
Dejus Armands	Dravenieks Juris
Dejus Jānis	Draviņš Jānis
Demčenko Aleksandrs	Dravniece Inta
Demiters Arvids	Dravnieks Dainis
Demiters Edmunds	Dravnieks Arvids
Demitkovs Genādijs	Dreiblats Jānis
Derums Ēriks	Dreijers Tālis
Diebelis Ēriks	Dreslers Jānis
Diena Aigars	Dribins Didzis

Drikāne Joanna	Eglīte Kārlis
Drozdovskis Andrejs	Eglīte Māra
Druskis Virginijus	Eglīte Māra
Dubļinskis Jevgēnijs	Eglīte Smaida
Dūce Tekla	Eglīte Velta
Ducmanis Mintauts	Eglītis Aivars
Dudars Artūrs	Eglītis Egīls
Dudelis Atis	Eglītis Ilgmārs
Dudelis Gatis	Eglītis Imants
Dūdiņa Anita	Eglītis Māris
Dūka Māra	Eglītis Pēteris
Dukurs Uldis	Egmans Agris
Dumbergs Jānis Vilnis	Eicēns Uldis
Dumpenieks Andris	Eicēns Zigurds
Dumpis Andis	Eihenbaums Vladimirs
Duncis Andris	Einberga Līvija
Dūzis Gunārs	Einbergs Arvīds
Dzelzkalējs Jānis	Einiņš Vladimirs
Dzelzkalējs Anatolijs	Eisaks Laimonis
Dzenis Aivars	Eisters Ģirts
Dzenis Alberts	Eizāns Andrejs
Dzenis Andris	Ēlerte Sarmīte
Dzenis Artis	Ēlerts Ivars
Dzenis Broņeslavs	Elkins Eduards
Dzenis Oskars	Elksnis Viktors
Dzenīte Lidija	Elksnis Jānis
Dzenītis Andis	Elksnis Edgars
Dziedātājs Andrejs	Elksnītis Vladimirs
Džigurs Jānis	Elmeris Jānis
Džigurs Voldemārs	Elstiņš Andris
Dzirkalis Ziedonis	Emerbergs Arnis
Dzirkalis Viesturs	Emsis Indulis
Ebele Ingūna	Endele Jānis
Ēcenieks Dairis	Endziņš Aivars
Egberts Imants	Enģelis Jānis
Eglājs Vilnis	Enģelis Ivars
Egle Anna	Eniņš Teodors
Egle Agris	Enkuzēns Ilmārs
Egle Ināra	Enkuzēns Valdis

Enkuzēns Jānis	Fraktniece Aija
Ennītis Andris	Francmanis Jurijs
Epermanis Zigurds	Fredens Lars
Epnors Ansis	Freiberģs Fricis
Erdmanis Helmutš	Freiberģs Kārlis
Ērgle Aija	Freiberģs Alnis
Ērglis Vilnis	Freidenfelds Ēriķš
Ērglis Aivars	Freidenfelds Ivars
Ērglis Artis	Freija Marita
Ērglis Zigmunds	Freimanis Ģunārs
Eriņš Pēteris	Freimanis Ivars
Ermsons Andris	Freimanis Raitis
Erns Ģuris	Freimanis Uldis
Ernštreits Teodors	Freimanis Jānis
Ernstsone Mirdza	Freimanis Ģuris
Ezeriņš Harijs	Freivalds Dzintars
Ezerlice Zenta	Frejs Harijs
Ezers Andris	Frickause Inģrīda
Ežmalis Edvīns	Frickauss Andris
Feders Ģuris	Fridenberģš Pēteris
Fedorenkovš Andrejs	Fridrihsons Armandš
Fedotovskis Normunds	Fromanis Aldis
Feifa Daina	Gabrānovš Pēteris
Feifs Haraldš	Gabris Jānis
Feldmanis Ainārs	Gaidulis Aivars
Feldmanis Jānis	Gaigala Anita
Feldmanis Jānis	Gaigals Jānis
Feldmanis Aigars	Gailis Zintis
Felss Andris	Gailis Māris
Feodorovš Ainārs	Gailis Arnis
Filipovičš Ģuris	Gailītis Agris
Firsovš Bruno	Gailītis Tālis
Firstš Auseklis	Gailītis Uldis
Fjodorovš Ivans	Gailītis Artūrs
Fjodorovš Jevģēnijs	Gailuma Irēna
Fjodorovš Anatolijs	Galviņš Ģuntars
Flandere Biruta	Galviņš Jānis
Fogelis Harijs	Galviņš Andrejs
Fogelmanis Jānis	Gansons Jānis

- Garānčs Ādolfs
Garbars Jānis
Garenčiks Raimonds
Garjāns Antons
Gauris Gunārs
Gausis Aivars
Gavars Jānis
Gavriļuka Ilze
Geduševs Jānis
Gedvārds Arnis
Geidāns Imants
Geidāns Modris
Geige Ilmārs
Gekešs Valdemārs
Genca Irēna
Genzbigels Vilnis
Gerbatavičius Dariuss
Gercāns Aigars
Gerķis Leons
Ģērmanis Uldis
Gertnere Kaija
Gertsons Agris
Gibermanis Viktors
Gierkena Ilma
Gierkens Alvis
Ģigelis Vasilijs
Ginevičs Ilmārs
Gipters Jānis
Girdvainis Vaclavs
Girgensons Valdis
Gladkihs Andrejs
Gleizds Jānis
Glods Juris
Ģļuškova Aleksandrs
Goba Gunārs
Godmanis Ivars
Goldmanis Aigars
Goldmanis Helmārs
Golubeckis Viktors
Gomanovičs Vladimirs
Gorbunovs Anatolijs
Gorniks Aleksandrs
Gornostajevs Nikolajs
Gotfrics Jānis
Grafoļskis Valdis
Graikste Imants
Grandavs Ervins
Grantiņš Arvīds
Grapmanis Kārlis
Grasis Nils
Grasis Austris
Grasmanis Uldis
Grasmanis Juris
Grasmanis Voldemārs
Gratkovska Marija
Graube Olga
Graudīņš Ainārs
Graudīņš Ilmārs
Graudīņš Juris
Graudīņš Sigurds
Graudīņš Guntis
Grava Arturs
Grāvis Aivars
Grāvītis Uldis
Grazne Pēteris
Greivulis Jānis
Gremzde Gunita
Grēns Ēriks
Grepere Maija
Gretkausks Zigmonts
Gricis Vilis
Gričkus-Gričkis Andrejs
Gričkus-Gričkis Kārlis
Grieziņš Ilgvars
Griezītis Andris
Grigaļūns Pēteris
Grigorjeva Sandra
Grigorjevs Aleksejs

Grigorovičs Valdis	Grundmanis Laimonis
Grīgs Oskars	Grundmanis Kaspars
Grigulis Mārtiņš	Grunšteins Ilgonis
Grigulis Aivars	Gruntmanis Arnis
Griguts Māris	Grūtups Andris
Griķis Aivars	Gruzītis Dainis
Grīnberga Māra	Gubins Mihails
Grīnberga Zaiga	Gucēviča Marina
Grīnbergs Andris	Gucēvičs Sergejs
Grīnbergs Jānis	Gucēvičs Vladimirs
Grīnbergs Kārlis	Gucēvičs Francis
Grīnbergs Andris	Gudēns Klāvs Artūrs
Grīnblate Regīna	Gudermanis Aldis
Grīnblats Guntars	Gudnis Laimis
Grīnerts Guntis	Gulbe Iveta
Grinovskis Ervids	Gulbe Zigrīda
Grīns Juris	Gulbe Anna
Grīnšpons Artūrs	Gulbis Inārs
Grīnšteins Māris	Gulbis Harijs
Grīntāls Valdis	Gulbis Juris
Grise Didzis	Gulbis Edvīns
Grīvnieks Alvits	Gulbis Jānis
Grosbahs Ivars	Gulbis Elmārs
Grosbērde Jautra	Guļevskis Ludis
Gross Bruno	Gurecka Linda
Gross Ēriks	Gusts Rihards
Grostiņa Kitija	Gustsons Jānis
Grostiņš Alfrēds	Gutāns Alfons
Grots Genādijs	Gūtmane Terēzija
Grūbe Guntis	Gūtmanis Gunārs
Grudulis Roberts	Gūtmanis Aigars
Grudulis Laimonis	Gūtmanis Ainārs
Grunckis Laimonis	Gūtšmits Gunārs
Grundane Sarmīte	Gūža Austris
Grundmane Dace	Haļuta Aleksandrs
Grundmane Vizma	Hamanis Ilmārs
Grundmanis Edgars	Hanka Pēteris
Grundmanis Gints	Hāns Ainārs
Grundmanis Jānis	Hāns Ziedonis

- Hāns Zintis
Hansone Helma
Hanzens Indulis
Harpa Maiga
Hartmanis Aldis
Hartmanis Valentīns
Hartmanis Aivars
Hartmanis Jānis
Heinackis Ilgonis
Heinrihsone Leontīne
Heinrihsone Karinē
Heinrihsons Vilnis
Helmanis Harijs
Helms Rikke
Helvigs Gints
Hirša Diāna
Hofmanis Bruno
Hofmanis Arnolds
Hofmanis Bruno
Holcmane Silvija
Hološins Ēriks
Holts Everijs
Holts Rendijs
Homenko Juris
Horna Mārtiņš
Horna Andris
Horns Vilnis
Idžone Silva
Iesalniece Anna
Ieviņš Andris
Iga Aivars
Ignats Raimonds
Ikaunieks Māris
Ilsums Andris
Indāns Jānis
Indenberga Māra
Indreliene Vaidilute
Indriķe Regīna
Indrikovs Zenons
Indriksons Vladlens
Indriksons Uldis
Indrupš Āris
Indzers Ivars
Inkēns Edvīns
Inkulis Andrejs
Intepe Ausma
Inuss Agris
Irbe Artis
Irbe Andis
Isajevs Arkādijs
Ivanovs Andrejs
Ivanovs Omārs
Ivanovs Jānis
Ivanovska Anna
Ivanovskis Māris
Īvāns Dainis
Ivbuls Edgars
Jackovecs Oļegs
Jahimovičs Jānis
Jākobsons Jānis
Jākobsons Andris
Jakovļevs Aigars
Jakovļevs Normunds
Jakuška Ivans
Jančevskis Aivars
Jancks Juris
Jaņēvičs Vladislavs
Jankauskas Rolandas
Jankovska Rasa
Jankus Igors
Janovičs-Marčenkovs Viktors
Jansone Gundega
Jansone Velta
Jansone Rasma
Jansone Vilma
Jansons Aivars
Jansons Aldis
Jansons Dzintars

Jansons Imants	Jēkabsons Tāļivaldis
Jansons Indulis	Jēkabsons Juris
Jansons Ivo	Jekimovs Mihails
Jansons Juris	Jelderiņš Oskars
Jansons Roberts	Jeļisejevs Arnolds
Jansons Roberts	Jembergs Gunārs
Jansons Vairis	Jērāns Aivars
Jansons Valdis	Jermacāns Vilnis
Jansons Valdis	Jermacāns Jāzeps
Jansons Visvaldis	Jermacāns Edgars
Jansons Imants	Jermacāns Pāvels
Jansons Guntis	Jermacāns Nikodems
Janums Guntis	Jeromans Vitauts
Jaronis Genādijs	Jesaņenko Juris
Jaronis Vladimirs	Ješkins Druvis
Jasens Feliks	Ješkins Agnis
Jasēvičs Jānis	Jirgenšons Guntars
Jasinkēvičs Juris	Jonikāns Juris
Jasjukevičs Aleksandrs	Jons Māris
Jasotis Jānis	Jostmanis Dzintars
Jasulis Aldis	Jostmanis Guntis
Jaunbelzēja Ilga	Juberts Artūrs
Jaunkļaviņš Agris	Judeiks Gunārs
Jaunsleinis Andris	Juhna Artūrs
Jaunzeme Uldis	Juhnēvičs Pēteris
Jaunzemnieks Andrejs	Juknevičius Rimantas
Jaunzems Aivars	Jukone Valērija
Jaunzems Andis	Jukša Jānis
Jaunzems Oļģerts	Jukumšons Imants
Jefimenko Rojs	Jumiķe Zenta
Jefimovs Pēteris	Jundzis Tālavš
Jefimovs Vladimirs	Junkars Oskars
Jefremovs Leonīds	Jurančs Valdis
Jēgers Juris	Jureviča Zigrīda
Jēgers Roberts	Jurēvičs Normunds
Jegorovs Vladimirs	Jurgena Astra
Jegupenkova Iraida	Jurisons Dainis
Jēkabsons Edmunds	Jurjāns Mārtiņš
Jēkabsons Modris	Jurkāns Jānis

Jurševics Egils - Einārs
Juškevica Inta
Juškevics Andris
Justs Ādolfs
Justs Francis
Kābels Jānis
Kadiķis Arnis
Kagainis Imants
Kainaize Lilita
Kaire Mirdza
Kaju Andris
Kajumova Lira
Kaktiņa Ilze
Kaktiņš Andrejs
Kalācis Jānis
Kalēja Ženija Maija
Kalēja Indra
Kalējs Juris
Kalējs Guntis
Kalējs Aivars
Kalliss Modris
Kalme Arvids
Kalnarājs Aivars
Kalnbērzs Viktors
Kalnieris Imants
Kalniete Sandra
Kalniņa Elita
Kalniņa Florija
Kalniņa Ināra
Kalniņš Aivars
Kalniņš Andris
Kalniņš Armands
Kalniņš Arnis
Kalniņš Dzintars
Kalniņš Gaidis
Kalniņš Gustavs
Kalniņš Imants
Kalniņš Imants
Kalniņš Ints
Kalniņš Ivars
Kalniņš Jānis
Kalniņš Juris
Kalniņš Modris
Kalniņš Rūdolfs
Kalniņš Sandris
Kalniņš Tāivaldis
Kalniņš Uldis
Kalniņš Verners
Kalniņš Viesturs
Kalniņš Viesturs
Kalniņš Ziedonis
Kalniņš Valentīns
Kalniņš Ainars
Kalniņš Kārlis
Kalniņš Antons
Kalniņš Valija
Kalniņš Jānis
Kalnītis Edgars
Kalnozols Andris
Kaltinieks Edgars
Kalva Edgars
Kalve Imants
Kalviņš Ivars
Kaminska Ilze
Kamols Andris
Kamols Normunds
Kampe Dāvis
Kampiņš Ēriks
Kamšs Arvids
Kanapinskas Alvydas
Kanbergs Jānis
Kanbergs Arvids
Kancāne Viņa
Kaņeps Pēteris
Kapelis Vilis
Kapeniece Irēna
Kaplis Vintis-Ojārs
Karālis Jānis

Karavics Juris
 Karavics Kārlis
 Kardele Valentina
 Kardels Gunārs
 Kārkla Marija
 Kārklevalks Maigonis
 Kārkliņš Andrejs
 Kārkliņš Dainis
 Kārkliņš Indulis
 Kārkliņš Jānis
 Kārkliņš Normunds
 Kārkliņš Vilnis
 Kārkliņš Zigurds
 Kārkliņš Juris
 Kārklis Tija
 Karlova Lilija
 Karlovs Jānis - Aivars
 Karlsons Juris
 Karnītis Harijs
 Karpova Ārija Aina
 Karpovs Mihails
 Kasparsons Jānis Ivars
 Kasperavičs Petrs
 Katlavs Mārtiņš
 Kaufmanis Andrejs
 Kauķis Andris
 Kauliņš Juris
 Kauliņš Artūrs
 Kauliņš Artūrs
 Ķaune Kārlis
 Kavaliukas Algimantas
 Kazainis Jānis
 Kazakovs Pēteris
 Kazaks Aivars
 Kazāns Jānis
 Kazeks Arnis
 Kazenko Nikolajs
 Kazlauskas Rimvidas
 Kazlovskis Indulis
 Kažmers Uldis
 Kehris Ojārs
 Ķeiris Arnolds
 Ķelpiņš Ainars
 Ķelpšs Eduards
 Ķemeris Aldis
 Kenigsbergs Ilmārs
 Kenny Jim
 Kepinskis Armands
 Kerve Juris
 Ķezbers Ivars
 Kibermanis Aleksis
 Ķibermanis Andris
 Kide Edvins
 Kielbickis Romāns
 Ķienis Ainārs
 Kieperszo Aivars
 Ķikute Nelda
 Kiļsejevs Aleksandrs
 Kincis Jānis
 Kindzule Ilona
 Ķinēna Vizma
 Kinēns Jānis
 Ķinēns Andris
 Kinna Jānis
 Ķiploks Valdis
 Ķipsts Ēriks
 Ķipsts Jānis
 Ķipsts Arnis
 Ķipsts Edgars
 Kiriljins Boļeslavs
 Kirilko Viesturs
 Kirilko Juris
 Kirša Mārīte
 Kirsanovs Jānis
 Kiršbaums Imārs
 Kiršholcs Jānis
 Ķirsis Vilnis
 Kiršteins Aleksandrs

Kirtovskis Sergejs
Ķīsis Igors
Kiukucāns Juris
Ķīvits Vilnis
Kivkucāns Paulis
Kivlands Ģirts
Kivulāns Vladislavs
Klancberga Raimonda
Klaucēns Norberts
Kļava Gundars
Kļaviņš Ainārs
Kļaviņš Aldis
Kļaviņš Filips
Kļaviņš Ģirts
Kļaviņš Gunārs
Kļaviņš Ilgonis
Kļaviņš Ivars
Kļaviņš Jānis
Kļaviņš Jānis
Kļaviņš Jānis
Kļaviņš Māris
Kļaviņš Pēteris
Kļaviņš Jānis
Kļavinskis Romāns
Kļavs Guntars
Kļavs Juris
Kleimanis Jānis
Kleins Leopolds
Kleins Mārtiņš
Klempers Āris
Kļeščevskis Edvins
Klidzējs Imants
Klimavičus Vitauts
Kļimovičs Juris
Klincevičs Jevgēnijs
Klindžāns Gunārs
Klismets Anatolijs
Klovāns Osvalds
Klucis Valdemārs
Knaģis Ilmārs
Knauts Dagmāra
Knēts Ivars
Kniploks Andris
Kņūtiņa Aina
Kņūtiņš Jēkabs
Kociņš Agris
Kodoliņš Artūrs
Kogucs Svjatoslavs
Kogucs Mečislavs
Koindži - Ogli Leonīds
Kokāne Olga
Kokins Jānis
Kokins Juris
Kokins Viktors
Kolāts Dzintris
Kolberga Aida
Kolidere Dzindra
Kolkovskis Valdis
Kols Dainis
Kols Jānis
Kolužs Uldis
Komans Jāzeps
Kondrats Jānis
Konoņenko Sergejs
Kononovs Jānis
Konošonoks Aleksis
Konrads Andris
Kopštāls Jānis
Korņijčenko Pāvels
Koroļs Pēteris
Koroševskis Pēteris
Korps Sergejs
Korsaks Pēteris
Korsūnovs Andris
Kosarevs Leonīds
Kostanda Odisejs
Kosteņeckā Marinna
Kotāns Ēvalds

Kotovičs Oļegs
 Kovaļonoks Jurijs
 Kozlovska Sigita
 Kozlovska Anita
 Kozlovskis Vilhelms
 Kozuliņš Jānis
 Kramiņš Atis
 Krampītis Pēteris
 Kramzaka Indra
 Krapāne Līga
 Krāsikovs Genādijs
 Krastenbergs Andris
 Krastiņš Agris
 Krastiņš Ivars
 Krastiņš Edmunds
 Krastiņš Andrejs
 Krastiņš Artūrs
 Krasts Māris
 Krauklis Viktors
 Krauksts Viesturs
 Krauze Fricis
 Krauze Anda
 Krauze Kārlis
 Kravaine Millija
 Kravale Jautrīte
 Kravals Dainis
 Kravcovs Andrejs
 Kravcovs Genādijs
 Krēgere Inese
 Krēģeris Raimonds
 Kreišmanis Vilis
 Krieviņš Uldis
 Krievs Artis
 Krievs Edgars
 Krievs Jānis
 Krigens Gatis - Ivars
 Krigers Oskars
 Krišāns Andrejs
 Kristbergs Artūrs

Kristiņš Elmārs
 Kristovskis Ģirts
 Križbergs Rihards
 Kroģis Valdis
 Kroja Arvids
 Krol George
 Kronberga Dzintra
 Kronbergs Ziedonis
 Kronbergs Juris
 Kronbergs Jānis
 Kronbergs Modris
 Kronentāls Dainis
 Kronkalns Gunārs
 Krontāls Andris
 Krūcis Jānis
 Krūgaļauzs Pēteris
 Krūmiņš Aleksandrs
 Krūmiņš Andris
 Krūmiņš Arvids
 Krūmiņš Imants
 Krūmiņš Jānis
 Krūmiņš Jānis
 Krūmiņš Ralfs
 Krūmiņš Stasis
 Krūmiņš Varis
 Krūmiņš Vilis
 Krūmiņš Edgars
 Krūmiņš Ģirts
 Krūmiņš Jānis
 Krūmiņš Aivars
 Krūmiņš Edvins
 Krūmiņš Tālriņš
 Krūmiņš Raimonds
 Krūms Andris
 Krustiņš Jānis
 Krusts Juris
 Kružikas Juozas
 Krūziņa Mega
 Kubiliuss Andruss

Kublinskis Leonīds
Kučāns Gunārs
Kucina Zelma
Kučina Gaļina
Kučinskis Leopolds
Kudiņš Roberts
Kudrjašova Rita
Kudrjavcevs Igors
Kudums Māris
Kugrēns Gunārs
Kuharenko Anatolijs
Kukaine Rita
Kukainis Māris
Kukainis Andris
Kukainis Juris
Kukainis Vilmārs
Kuklis - Rošmanis Georgs
Kulakovs Juris
Kulberģis Jānis Vilnis
Kuļikovskis Viesturs Mārtiņš
Kūlis Modris
Kūlis Zilgvars
Kūlis Inta
Krumulds Jānis
Kuņicka Ināra
Kupča Baiba
Kupcova Vija
Kupčs Andrejs
Kuplais Uldis
Kuplais Jānis
Kupris Valdis
Kupšis Kārlis
Kurčanovs Nikolajs
Kurganovs Jaroslavs
Kurmēns Gatis
Kurševs Māris
Kursis Vilnis
Kursis Jānis
Kursītis Normunds

Kursītis Osvalds
Kurzemniece Jūlija
Kurzemniece Kristīne
Kurzemniece Valentīna
Kusiņš Gunārs
Kušinskis Uldis
Kušķis Gunārs
Ķuzāne Lūcija
Ķuze Kārlis
Kuzmans Ēvalds
Kuzmins Aleksandrs
Kuzmins Viktors
Kuzmins Andris
Kuzmins Viktors
Kuzņecova Irēna
Kuzņecovs Sergejs
Lācis Aivars
Lācis Boļeslavs
Lācis Dainis
Lācis Dainis
Lācis Elmārs
Lācis Indulis
Lācis Ivars
Lācis Modris
Lācis Aldis
Lācis Ilmārs
Lācis Jānis
Lācītis Harijs
Ladusāns Ēriks
Laganovskis Aivars
Lagzdiņš Uldis
Lagzdiņš Haralds
Lagzdiņš Jānis
Lahaņins Viktors
Lahtionova Aina
Laicens Kārlis
Laitāns Leons
Lajuks Aigars
Laķis Pēteris

Lakstīgala Aivars
Lamberts Alfrēds
Lamberts Andris
Landiņš Jānis
Landsberģis Vitauts
Lange Aleksandrs
Lanka Gundars
Lanka Jānis
Lanka Jānis
Lapenas Armands
Lapiņa Lūcija
Lapiņš Alfrēds
Lapiņš Arvīds
Lapiņš Vladimirs
Lapinska Rita
Lapsa Jānis
Lapše Aivars
Lāriņš Viesturs
Larjuhins Ivans
Lase Ruta
Lasmanis Konstantīns
Lasmanis Pēteris
Lasmanis Gundars
Latsons Atis
Laucenieks Kārlis
Ļaudams Elmārs
Laukmanis Olafs
Laukmanis Nikolajs
Laurinovičs Romualds
Lauva Osvalds
Lauzējs Uldis
Lauzis Aldis
Lavrenovičs Feliks
Lavrinovičs Ilgonis
Lazda Imants
Lazda Viesturs
Lazda Pēteris
Lazdāns Kazimirs
Lazdāns Dainis
Lazdāns Māris
Lazdiņa Mudīte
Lazukins Vasiļijs
Lecis Leons
Ledājs Jānis
Leduskukainis Ernests
Legzdiņš Edvins
Legzdiņš Valdis
Legzdiņš Viesturs
Legzdiņš Armands
Leikums Jānis
Leinišs Guntis
Leipcigs Guntis
Leitāns Jānis
Leitis Juris
Leitis Kims
Leitis Mārtiņš
Leitlands Gatis
Leitlands Jānis
Leja Anna
Lejasmeijers Māris
Lejiņš Jānis
Lellis Jānis
Lembergs Aivars
Lembergs Sandris
Lemežis Albertas
Lemhens Uldis
Lemkens Imants
Lenbergs Dzintars
Lepiks Dainis
Leščinskis Visvaldis
Leščinskis Sergejs
Lešenkovs Edvins
Lesiņš Rolands
Ļesņičijs Aivars
Levics Normunds
Lībans Valdis
Libeks Guntis
Lībietis Didzis

- Līcītis Egīls
Liekne Lita
Lieljuksis Guntars
Lielvārdis Arvils
Liepa Anita
Liepa Dzintra
Liepa Guntis
Liepa Leons
Liepa Rolands
Liepa Visvaldis
Liepa Agris
Liepājnieks Elmārs
Liepiņš Aigars
Liepiņš Aivars
Liepiņš Andris
Liepiņš Andris
Liepiņš Andris
Liepiņš Armands
Liepiņš Augustīns
Liepiņš Edgars
Liepiņš Edgars
Liepiņš Gunārs
Liepiņš Ilgonis
Liepiņš Imants
Liepiņš Jānis
Liepiņš Rūdolfs
Liepiņš Zigurds
Liepiņš Jānis
Liepiņš Kārlis
Liepiņš Zigmārs
Lietavnieks Jānis
Līgotnis Andris
Lihačovs Pēteris
Lilentāle Daiga
Limbēns Ilmārs
Līmežs Andris
Lindbergs Valerijs
Linde Valts
Linde Māris
Linkevics Aleksandrs
Linužs Rolands
Lipskis Kārlis
Lisenko Nikolajs
Līvens Anatols
Līvka Staņislavs
Līvzemnieks Viktors
Līvzeniece Mārīte
Ločmele Lillija
Ločmelis Andris
Ločmelis Jānis
Ločmelis Jānis
Ločmelis Ādolfs
Loginovs Leonīds
Logins Juris
Logins Jānis
Logins Mārtiņš
Lorencs Aivars
Lorencs Juris
Ļotčikovs Sergejs
Lubāne Māra
Lubāns Andrejs
Lubraks Juris
Lucāns Jānis
Lucāns Jānis
Lucāns Osvalds
Lūce Astrīda
Lucijanovs Igors
Ludāns Kārlis
Ludāns Ivans
Ludbārzs Jānis
Ludiņš Visvaldis
Ludženiece Agnese
Luhaers Kristians
Luka - Indāne Mirdza
Lukaševičs Valdis
Lūks Ainārs
Lukstraups Jānis Austris
Ļuļa - Frankevica Māra

Lūļaks Arturs
Lungrens Dāvids
Lūsēns Visvaris
Lūsis Andrejs
Lūsis Jānis
Lūsis Sigurds
Lutums Andris
Ļvovs Oļegs
Mačis Ilgvars
Mackars Verners
Macpans Einārs
Mačs Jānis
Mačtams Alfrēds
Maculievičius Vidas
Mačulis Māris
Madelāns Leons
Magens Ojārs
Magone Māris
Maiše Andris
Maiznieks Georgs
Majors Haralds
Makarovs Vladimirs
Maķevics Aivars
Maksimovs Nikolajs
Maļinovska Dzintra
Maļinovska Rasma
Māliņš Elmārs
Māliņš Armands
Mālmanis Andris
Mālnieks Kazimirs
Mamajs Roberts
Maneks Dainis
Mangusa Karmena
Mantajs Elmārs
Marcinkēvičs Francis
Marcinkēvičs Jānis
Marjaša Ruta
Marķitāns Guntars
Markovičs Zigurds
Markuns Valērijs
Markus Dzintars
Martinkens Kazimirs
Martinsone Gaida
Martinsons Jānis
Martinsons Laimonis
Mārtinsons Jānis
Martuzāns Jānis
Masaliskis Jānis
Māsēns Māris
Masioenis Juozas
Masiulis Titas
Masjuļanis Stefans
Maskaļūns Antons
Maslobojevs Voldemārs
Massamska Anna
Mateuss Tāivaldis Kārlis
Matisone Rasma
Matisons Jānis
Matrevičs Māris
Matulis Jānis
Matulka Alvydas
Matvejevs Aleksandrs
Mauriņa Dzintra
Mauriņš Andris
Mauriņš Egils
Mauriņš Juris
Mauriņš Jānis
Mazurenko Nikolajs
Mēbalds Viesturs - Ojārs
Mediņa Iveta
Mediņš Pēteris
Mednis Bruno
Mednis Māris
Mednis Andrejs
Mednis Haralds
Mednis Sarmis
Medunovs Rolands
Medvedevs Aleksandrs

Megris Jānis
Meibergs Atis
Meierovics Sergejs
Meijers Kārlis
Meikšāns Jānis
Meiris Aldis
Melderis Jānis
Melderis Jānis
Meliņš Vilnis
Meļķis Imants
Meļķisis Edgars
Melnbārdis Uģis
Melngailis Nils
Melngāršs Aleksandrs
Melnis Romāns
Mencis Arnolds Jūlijs
Mende Kārlis
Merkovs Henriks
Metuzāle Līga
Mežals Ēvalds
Mežinskis Ojārs Jānis
Mežinskis Vaclavs
Mežīts Eduards
Mickēvičs Romualds
Mičulis Arvīds
Mičulis Andris
Mieriņš Einārs
Miezīte Skaidrīte
Migals Eižens
Mihailova Dzintra
Mihailovs Aigars
Mihailovs Pāvels
Mihajēvičs Nikodims
Mihejevs Grigorijs
Mihelšone Biruta
Mihņevičs Raimonds
Mikalauckis Jānis
Mikāls Edgars
Miķelšone Antra
Miķelšone Māra
Miķelšons Ints
Miķelšons Jānis
Miķelšons Dzintars
Miklašēvičs Česlavs
Miklāvs Jānis
Mikols Dzintars
Milbergs Roberts
Milbrets Jānis
Millers Roberts
Millers Teodors
Milovidovs Uldis
Miltiņš Jānis
Miltiņš Andris
Miltūzis Valdis
Mimohods Aleksejs
Miņins Juris
Mirļins Aleksandrs
Mirtanovs Anatolijs
Miščenkovs Jevgenijs
Mišķins Māris
Mizēns Armands
Moisejs Modris
Morozovs Jevgēnijs
Mosāns Donāts
Movels Igors
Moženovs Juris
Mozga Laura
Mozgirs Valdis
Mozgirs Zigfrīds - Visvaldis
Muceniēks Kārlis
Muceniēks Rolands
Muceniēks Alfrēds
Muceniēks Visvaldis
Muciņš Linards
Mugarēvičs Uldis
Muhins Aleksandrs
Muižniece Rūta
Muižniece Gunta

Muižnieks Maigonis
 Mūkins Edgars
 Muncis Ģirts
 Muncis Jānis
 Muncis Aigars
 Munde Stanislavs
 Mūrnieks Guntis
 Mūrnieks Roberts
 Mūrnieks Dainis
 Murzičs Vladimirs
 Muša Gunārs
 Muska Juris
 Muskars Egīls
 Muskate-Muskarate Alma
 Muskats-Muskarats Vilnis
 Muškina Antonija
 Musņickis Igors
 Muzikants Laimonis
 Mūzis Viktors
 Nagle Gunita
 Nagle Zinaīda
 Nagornaja Maira
 Narbutis Alfrēds
 Nārke Mirdza
 Nātra Elmārs
 Nātriņš Maigonis
 Nātriņš Rainis
 Naumanis Normunds
 Navickis Anatolijs
 Neibergs Uldis
 Neiburga Andra
 Neiburgs Uģis
 Neilands Nikolajs
 Neimane Jadviga
 Nelsons Daumants
 Nēriņgs Egons
 Nesaule Anita
 Nierliņš Aivars
 Nigulis Teodors
 Nikkinena Irēna
 Niklass Māris
 Nikolajevs Valdis
 Nikovskis Maldis
 Nikuļins Andris
 Nītišs Raimonds
 Novada Livija
 Novikovs Sergejs
 Nurža Uģis
 Oinass Guntis
 Oja Raimonds
 Oliņa Dina
 Oļkovs Juris
 Olšteins Hermanis
 Oņišcenko Sergejs
 Orinskis Juris
 Ormanis Dainis
 Orols Vitālijs
 Orula Uno
 Orzeniščiks Juris
 Ose Inese
 Ošenieks Valdis
 Ošiņš Gundars
 Osipovs Jānis
 Osipovs Vilnis
 Osis Agris
 Osis Māris
 Osis Pēteris
 Osis Juris
 Osis Mārtiņš
 Oškājs Andris
 Ostričoks Andris
 Otmanis Agris
 Otto Dainis
 Ovsjannikovs Ivans
 Ozarčuks Jurijs
 Ozerinskis Jānis
 Ozola Indira
 Ozoliņa Rasma

Ozoliņš Aldis
Ozoliņš Aleksejs
Ozoliņš Atis
Ozoliņš Igors
Ozoliņš Jānis
Ozoliņš Aldis Eduards
Ozoliņš Juris
Ozoliņš Jānis
Ozoliņš Ģirts
Ozoliņš Leopolds
Ozoliņš Valdis
Ozoliņš Indulis
Ozols Andris
Ozols Ansis
Ozols Ansis
Ozols Dagnis
Ozols Ēriks
Ozols Imants
Ozols Indulis
Ozols Marģers
Ozols Pēteris
Ozols Raimonds
Ozols Tāļivaldis
Ozols Valdis
Pabērzs Artūrs
Paegle Artis
Paegle Andris
Paeglis Kārlis
Paeglis Harijs
Paeglītis Alvis
Paeglītis Ojārs
Pagils Eduards
Pahomovs Harijs
Pahomovs Pāvils
Paipa Oļģerts
Paipals Ziedonis
Pakalne Dzidra
Pakalns Gunārs
Pakalns Jānis

Pakalns Egons
Pakulis Jānis
Pakulis Jānis
Palčevskis Imants
Paņēvics Aldis
Paņēvics Guntis
Paņēvics Dainis
Panovs Andrejs
Panteļejevs Andrejs
Paraska Daronda
Pašāne Dzidra
Pašēvičs Edmunds
Paškovs Ivans
Pastarovs Aivars
Pastors Aivars
Pašukovs Sergejs
Patersens Bobs
Patmalnieks Guntis
Paula Inta
Pauliks Stasis
Pauliņš Ivars
Pauliņš Jānis
Paulovičs Ivars
Paulovičs Kārlis
Pauls Raimonds
Pauris Armands
Pavārs Reinis
Pavasaris Vilnis
Pavlovskis Jānis
Pečerskis Leonīds
Pededze Dzintra
Pedrevics Gunārs
Peile Vija
Peipiņš Donāts
Pēkšens Arnis
Pelcis Guntis
Pelēkzīrnis Jānis
Peļņiks Genādijs
Pelnis Visvaldis

Pelšs Guntis
 Pencis Slava
 Pencis Aldis
 Peniķis Ādams
 Penka Ilgmārs
 Penka Raimonds
 Perevozčikovs Aleksandrs
 Pērkone Mārīte
 Pērkons Aigars
 Peslaks Ivars
 Pētermanis Māris
 Peters Jānis
 Pētersone Karīna
 Pētersone Liene
 Pētersone Rita
 Pētersons Aigars
 Pētersons Eduards
 Pētersons Indulis
 Pētersons Juris
 Pētersons Otto Vilis
 Pētersons Uldis
 Petropavlovska Alla
 Petrovics Artis
 Petrovics Ilgmāris
 Petrovska Jevgēņija
 Petrovskis Vladimirs
 Petruks Aivars
 Petruks Vladimirs
 Petss Valdis
 Piebalgs Valters
 Pierhorovičs Alvis
 Pihonjins Vladimirs
 Pilādze Ingrida
 Pilanders Ainārs
 Piļāne Anna
 Pilāts Jānis
 Pildiņš Māris
 Pilenieks Ilmārs
 Piļevs Valērijs
 Pilojans Usiks
 Pilskalns Jānis
 Pimenovs Andris
 Pintāns Andris
 Pipars Romualds
 Pipiņš Pēteris
 Pirogovs Nikolajs
 Piterāns Andris
 Piternieks Valdis
 Pivovarova Diāna
 Pivovarovs Valerijs
 Pizičs Andris
 Plācene Emilija
 Plācis Uldis
 Platačs Normunds
 Platačs Oskars
 Platačs Oļģerts
 Platais Jevgēņijs
 Plaudis Gunārs
 Plavenieks Gunārs
 Plaviņš Auseklis
 Plavnieks Māris
 Plivčs Jānis
 Plivna Edvīns
 Plotnieks Andris
 Plotnieks Bruno
 Pluģis Oļģerts
 Pļuščevskis Vladimirs
 Pļuškins Vladimirs
 Plūsniņš Artūrs
 Pociuss Andris
 Pocijuss Romutis
 Podniece Elga
 Podnieks Juris
 Podskočijs Romelds
 Poga Gunārs
 Pohevica Helēna
 Pohevics Alfrēds
 Poikāne Lūcija

Pone Indulis
Ponomarjovs Anatolijs
Popelis Andris
Popils Voldemārs
Popkovs Mihails
Porciks Marjans
Pormeistare Erna
Potaņins Romāns
Potašs Reno
Povilaitis Apolinaras
Prauns Normunds
Preijers Gundars
Preinbergs Gunārs
Pričins Arnolds
Pridāns Juris
Priede Haralds
Priede Pauls
Priede Dzintars
Priedīte Silvija
Priedītis Ēriks
Priedoliņš Jānis
Priedols Māris
Priedols Eduards
Priedols Agris
Prihodjko Aleksandrs
Prohorovs Oļegs
Prokopovičs Jānis
Pronckus Vitautas
Proševs Viktors
Proškins Parfirijs
Prūse Ināra
Prūsis Aivars
Pūce Jānis
Puče Pēteris
Pučinskis Margonis
Pudāns Pēteris
Pūdāns Jānis
Pudzis Harijs
Puga-Ķuze Aivars
Pujāts Voldemārs
Puķāns Rimants
Pūķis Māris
Puķīte Marita
Puļķis Edvīns
Puļķis Gunārs
Pumpiņš Aivars
Pumpure Lilija
Punculis Andris
Punculis Andrejs
Pundure Irēna
Pundurs Aivars
Punga Valdis
Punovskis Arturs
Puntulis Nauris
Pūpols Dainis
Puriņa Velta
Puriņa Kornēlija
Puriņš Imants
Puriņš Aivars
Purviņš Agris
Puškevics Alfreds Egils
Puško Māris
Pussars Romāns
Putniņš Laimonis
Putniņš Alfons
Putniņš Pēteris
Putriņš Juris
Puzanskis Anatolijs
Puzis Andrejs
Puzo Andris
Radunajevs Dmitrijs
Radziņš Egils
Raibarte Gunta
Raibarts Jānis
Raibarts Artis
Raits Eduards
Raķis Juris
Raļļa Imants

Ramats Ilgonis	Repše Einārs
Rambahs Edgars	Repše Gundega
Rams Roberts	Resnis Vilnis
Rasnačs Dzintars	Reteris Visvaldis
Rassa Eduards	Reters Uldis
Ratnieks Guntis	Reveliņš Vilis
Rāts Kārlis	Ribickis Leonīds
Raudiņš Rolands	Ričiks Vladis
Raudovs Juris	Riekstiņš Edgars
Raudulis Andris	Riekstiņš Arvīds
Rauduve Pēteris	Riekstiņš Aivars
Raups Vilis	Riekstiņš Edijs
Rāviņš Agris	Rigasts Oskars
Rāzna Jānis	Rīgelis Ilmārs
Rāzna Stefans	Rikards Rolands
Ražuks Romualds	Rimšāns Jānis
Razumovska Maija	Risevs Normunds
Reboks Edgars	Rjabcevs Leonīds
Reboks Uldis	Rjabko Georgs
Rēders Juris	Robalds Andris
Redisons Agris	Robalts Ainārs
Redisons Ivars	Robotens Andris
Redviņš Dainis	Roboteņš Vladimirs
Reimondovs Edgars	Rode Jānis
Reinberga Inese	Rodiņš Juris
Reinfelds Imants	Rodziks Vilhelms
Reinholds Aldis	Roga Guntis
Reinholds Māris	Roga Uldis
Reinholds Imants	Roga Ilmārs
Reinis Salvis	Roga Jānis
Reinsons Normunds	Roga Jānis
Reiters Vitālijs	Rogovskis Jevgēnijs
Reiters Andris	Rogulis Jānis
Reitmanis Normunds	Rokjāns Ernests
Reiznieks Dzintars	Romancāns Varis
Reķis Gunārs	Romānovs Modris
Rekšņa Juris	Romanovska Vita
Remess Viktors	Romanovskis Valentīns
Repša Rolands	Romanovskis Roberts

Romanovskis Pēteris	Rudojs Nikolajs
Romans Raimonds	Rudus Krišjānis
Ronis Zigurds	Rudzājs Jānis
Rops Alvis	Rudzājs Dzintars
Rosa Anita	Rudzājs Guntars
Roska Juris	Rudziša Skaidrīte
Ross Ivars	Rudzītis Jānis
Roze Elmārs	Rudzītis Andris
Roze Kaspars	Rudzītis Viesturs
Roze Andris	Rudzītis Ivars
Rozenberga Maiga	Rudzroga Edgars
Rozenberga Vivita	Rugājs Vilnis
Rozenbergs Ivars	Ruģēvics Zigurds
Rozenbergs Egīls	Rukšāns Jānis
Rozenbergs Edgars	Rullis Eglons
Rozenfelds Juris	Rumba Ilze
Rozenkrons Jānis	Rumba Māris
Rozentāls Guntars	Runds Henrihs
Rozentāls Andris	Runģis Jānis
Rozentāls Arnis	Runģis Ikars
Rozentāls Arnolds	Rungulis Kārlis
Rozentāls Andris	Runtulis Jānis
Rozentāls Jānis	Rūrāns Vitālijs
Rožkalns Aivars	Rusakovs Jurijs
Rožkalns Raimonds	Rusiņš Aldis
Rožnovs Aleksandrs	Rusiņš Andris
Rubenis Jānis	Rusiņš Māris
Rubenis Uldis	Rusiņš Gunārs
Rubenis Ojārs	Ruško Jānis
Rubenis Juris	Rūtenbergs Andris
Rubins Jānis	Rūtens Ivo
Rublovskis Raimonds	Rutka Daina
Ručkanovs Jurijs	Rutkēviča Brigita
Ručs Andrejs	Rutkis Aivars
Rudaks Jānis	Rutks Olafs
Rudaks Jānis	Saars Germans
Rudaps Jānis	Sabaliauskas Vytautas
Rudlapa Brigita	Šāberte Baiba
Rudlaps Ilgonis	Šaicāns Džeralds

Šakins Andris
 Šakins Alberts
 Šakins Ilgvars
 Salenieks Jāzeps
 Saliņš Edmunds
 Salitis Bronislavs
 Salmanis Ivars
 Salmiņš Raimonds
 Šalms Guntis
 Salna Uldis
 Šamanovs Sergejs
 Samauskis Aleksis
 Sametis Andris
 Sāmīte Lelde
 Samtiņš Guntis
 Samulis Edvīns
 Sants Alfrēds
 Sants Varis
 Satoriņa Marika
 Šauers Ivars
 Saukants Guntis
 Saulīte Māriete
 Saulīte Valda
 Saulītis Hugo Kārlis
 Sausiņš Alvilis
 Saveljeva Rota
 Savickis Valdis
 Savins Viktors
 Sedols Aigars
 Šēfers Harijs
 Segliņš Dainis
 Seiksts Antons
 Seile Anna
 Sējāns Juris
 Sējāns Leons
 Sēle Anita
 Seleckis Andrejs Viesturs
 Seleckis Vilis
 Seļezņevs Raitis

Sēlis Valdis
 Šēls Marģeris
 Semečkins Nikolajs
 Semēvics Aigars
 Semjonovs Anatolojs
 Šēnberga Velta
 Šēnbergs Uģis
 Šēnfelde Signe
 Šēniņa Sandra
 Šēniņš Guntis
 Šenkeviča Helēna
 Šenkēvics Agris
 Serbijenkovs Vitālijs
 Sereda Valērijs
 Sergejevs Tāivaldis
 Sergijenko Sergejs
 Sērmola Ilga
 Šērnss Tomass
 Serovs Aleksandrs
 Šērs Mintauts
 Seržāns Dainis
 Šetlers Ēriks
 Ševeļevs Aivars
 Šičaņina Antoņina
 Šics Gunārs
 Šics Visvaldis Ojārs
 Sidorovs Nikolajs
 Silacērps Ivars
 Silaks Igors
 Silārs Gints
 Silārs Ivars
 Šildmanis Haralds
 Silenieks Andrejs
 Siliņa Ieva
 Silirovs Harijs
 Silis Voldemārs
 Silis Indulis
 Silis Elmārs
 Silis Voldemārs

Silis Kārlis	Skubiņš Maigonis
Silovs Jānis	Skudra Ojārs
Silovs Guntars	Skudra Viktors
Sils Laimonis	Skudra Helmutis
Simanavičus Aļģis	Skudra Aldis
Šimanis Laimonis	Skudrītis Ainars
Šimanis Māris	Skuja Edvīns
Šimanis Jānis	Skuja Andris
Šimanis Jānis	Skujiņš Jānis
Šimfa Silvija	Skujiņš Bruno
Simsons Pēteris	Skulme Džemma
Šimulionas Ignas	Skulme Jānis
Siņavska Inta	Skulte Druvis
Siņavskis Jānis	Slabkovskis Viktors
Siņicins Juris	Šlakota Kazimirs
Šinta Malda	Šlakota Voldemārs
Sipeniece Baiba	Slapiņš Jānis
Sipols Arvīds	Slapiņš Andris
Sirotns Harijs	Šļare Dzidra
Šitka Aivars	Sleija Juris
Sitņiks Andris	Sliede Pēteris
Siubris Laimonis	Šliseris Rolands
Šivars Andris	Šliseris Oskars
Skaistkalns Jānis	Slūka Edmunds
Skaistkalns Herberts	Slūka Margarita
Škapars Jānis	Šļukums Jānis
Škapars Jānis	Šmeļš Aleksandrs
Skarnelis Dainis	Smildziņa Dace
Šķērstiņš Ivars	Smildziņš Ingemārs
Šķietnieks Aivars	Smilga Imants
Šķila Mirdza	Smils Artūrs
Šķila Ģirts	Smiltiņa Dzintra
Skosta Ludis	Smiltiņš Imants
Skrabe Zigurds	Smiltiņš Jānis
Skraslovskis Eižens	Smiltnieks Miķelis
Skrastiņa Zaiga	Šmite Vija
Skraustiņš Aivars	Šmite Vizma
Skrīveris Gatis	Šmite Ingrīda
Skrīvers Andris	Smočs Andris

Smurģe Valda	Stāls Gunārs
Šneideris Ivars	Stalšāns Aldis
Šnepsts Eduards	Stamgūts Aigars
Sniedze Mārtiņš	Stamguts Andris
Sniedze Kārlis	Stāmurs Elmārs
Sniķeris Juris	Stanga Arvids
Soboļevs Vladimirs	Stankēviča Anita
Soboļevskis Zigurds	Stankēvičs Andrejs
Sokolovs Jānis	Starikovs Nikolajs
Sondors Arnis	Staune Jānis
Spaile Maira	Stefans Ojārs
Spainis Andris	Stefens Vilnis
Spanovskis Artūrs	Šteinbergs Ojārs
Sparāns Jānis	Šteinbergs Jānis
Spārniņš Andris	Šteinbergs Imants
Spēks-Spēkainis Juris	Šteinbergs Voldemārs
Špēle Valentīns	Šteinbergs Valdis
Špelis Vilnis	Šteinerts Jānis
Spicbergs Andris	Steins Māris
Spilva Antons	Šteins Valdis
Spilva Guntis	Stekjānis Guntars
Špoģis Kazimirs	Štelmahers Alfrēds
Spožums Juris	Štelps Imants
Spricis Jānis	Stenclavs Andris
Spriņģis Andrejs	Stepanovs Igors
Sproģis Aldis	Stepānovs Jānis
Sproģis Elmārs	Stepermanis Viktors
Sproģis Ivars	Stepičevs Mihails
Sprūds Andris	Stepiņš Andrejs
Sprūds Igors	Stepiņš Laimonis
Sprudzāns Aigars	Stepiņš Jānis
Sprūdžs Voldemārs	Stermanis Andris
Sprukulis Imants	Šterna Māra
Sprūža Alda	Šterna Ruta
Špūle Ernests	Šterns Armands
Spurdziņš Oskars	Stieģelis Ikars
Stabingis Romualds	Stilve Kaspars
Stafeckis Vladislavs	Stilve Mārtiņš
Stalbergs Arnis	Stilve Velga

Stīpnieks Uldis	Strods Ilmārs
Stiprais Georgs	Strods Aloizs
Stirna Alfons	Strods Vilnis
Stjadis Jānis	Strods* Jānis
Štokmanis Jānis	Strogonovs Uldis
Stoļarovs Jurijs	Strokaļeva Anna
Stolbovs Andris	Stuburs Pēteris
Stols Jānis	Students Māris
Strads Imants	Stukas Biruta
Strahovs Haralds	Štūlbergs Valdis
Štrāle Arianna	Stumps Jānis
Strankaļš Pēteris	Stungrevics Guntis
Strapcāns Aivars	Stupāns Albīns
Štraumanis Aivars	Stūre Astrīda
Straume Edvīns	Sudare Biruta
Straume Sofija	Sudmalis Dainis
Strauss Guntis	Sudnieks Francis
Strautiņš Arnis	Suhanovs Valdis
Strautiņš Ivars	Suhānovs Viktors
Strautiņš Ivars	Šukulejs Kārlis
Strazdiņa Biruta	Sulainis Uldis Modris
Strazdiņš Augusts	Šulcs Ivars
Strazdiņš Juris	Šulcs Uģis
Strazdiņš Zigurds	Šulcs Agris
Strazdiņš Kārlis	Šulcs Māris
Strazdiņš Egīls	Šulcs Ivars
Strazds Vairis	Šūlmanis Ārijs
Strazds Donalds	Šulte Aleksandrs
Strazds Jānis	Sūna Ilga
Strekālovs Jānis	Sūna Imants
Strelča Irēna	Supe Vilnis
Strēle Ingrida	Survilovs Vitolds
Strēlis Kārlis	Susejs Jānis
Strenga Ilze	Šutavs Vitolds
Strenga Juris	Suveizda Jānis
Striķe Sarmīte	Švāģeris Jānis
Striķis Jānis	Švalkovska Jūsma
Striķis Voldemārs	Svansons Stjuarts
Strīpnieks Juris	Svarāns Jānis

Švarcs Valērijs
 Svarenieks Aivars
 Svarinskis Arvīds
 Svece Marina
 Švecovs Ruslans
 Švēde Ivars
 Šveide Hipolīts
 Sveilis Uldis
 Sveteckis Hipolīts
 Svetlovs Oļegs
 Sviķis Gunārs
 Sviķis Alberts
 Sviklis Viktors
 Svīls Kārlis
 Švinskis Uldis
 Švirkovskis Heinrihs
 Švirksts Valdis
 Švirksts Ēvalds
 Švirskis Jānis
 Švūksts Māris
 Tamane Brigita
 Tamkvaitis Jonas
 Tanne Oļģerts
 Tapiņš Ādolfs
 Tarabans Leonīds
 Tarasovs Anatolijs
 Tarvits Marjans
 Tauriņš Ojārs
 Tauriņš Arnolds
 Tauris Andrejs
 Tautere Vanda
 Teikmane Zigfrīda
 Teikmanis Andris
 Tembotovs Tagirs
 Tepers Aigars
 Teplakovs Aleksandrs
 Tērauda Vita
 Tērauds Vilnis
 Tērauds Aivars
 Teseļskis Aivars
 Tetera Maija
 Teteris Andrejs
 Teteris Ludvigs
 Teteris Jānis
 Teterovska Maija
 Teters Raitis
 Tīds Dzintars
 Tiesnesis Aivars
 Tijons Valdis
 Tilika Jana
 Timčuks Andrejs
 Timermanis Herberts
 Timmermanis Romāns
 Timmermanis Kārlis
 Timofejevs Vladimirs
 Tions Nikolajs
 Tjarve Kārlis
 Tjasko Mihails
 Tjurins Vladimirs
 Tolens Aldis
 Tolens Leonīds
 Tolkačevs Voldemārs
 Tolpešņikovs Vilens
 Tolstiks Kaspars
 Tomašūns Andris
 Tomčiks Viktors
 Tomiņš Juris
 Tomovics Modris
 Tomsons Gundars
 Trans Māris
 Traubiņš Andris
 Trauliņš Modris
 Traumanis Didzis
 Treija Aldona
 Treimane Anna
 Tretjaks Leonīds
 Trēziņš Tālis
 Tribis Romualds

Trigubš Romāns
Trofimovs Guntis
Troņins Uģis
Tropiņš Normunds
Trubačs Jānis
Trubiņš Valdis
Truss Jānis
Trušus Māris
Tukāne Leonora
Tukāns Jānis
Tukmanis Aivars
Tukmanis Visvaldis
Tumaševs Antons
Tūre Dzidra
Turķelis Pēteris
Turks Edgars
Turoviņins Igors
Tverionos Teodors
Udaļiščevs Uldis
Ūdris Ārijs
Uldriķe Edite
Uljanovs Jāzeps
Ulmanis Valdis
Ulmanis Laimonis
Ulmanis Guntis
Ulmanis Igors
Ulme Arvids
Ungurs Guntis
Untenbergs Guntars
Untenbergs Aldis
Upeniece Laimdota
Upenieks Mārtiņš
Upenieks Aivars
Upenieks Aivars
Upenieks Andris
Upesleja Agris
Upesleja Sarmīte
Upītis Valdis
Upītis Jānis
Upītis Imants
Upītis Uldis
Upītis Jānis
Upīts Ziedons
Upmacis Ints
Upmalis Jānis
Upmanis Eižens
Urbāne Baiba
Urbanovičs Ernests
Urbanovičs Vladimirs
Urbasta Rūta Ināra
Ušackis Otomārs
Usāns Vilmārs
Ustinovs Pēteris
Ustups Māris
Utāns Aldis
Uzariņš Valdis
Vabišcevičs Aleksandrs
Vabulis Mareks
Vācietis Juris
Vagris Jānis
Vaickovskis Atis
Vaičunas Juris
Vaičunas Antons
Vaidakovs Geņus
Vaiders Arturs
Vaina Vladimirs
Vairogs Akselis
Vaišļa Marija
Vaitkus Vyta
Vaitmane Inna
Vaivads Jānis
Vaivods Alberts
Valainis Egīls
Valainis Viktors
Valainis Juris
Vālands Rihards
Vaļavko Dzidra
Valciņš Jānis

Valdmanis Dainis	Veinberga Irēna
Valdmanis Jānis	Veinbergs Jānis
Valdmanis Jānis	Veinbergs Jānis
Valdmanis Valērijs	Veinbergs Rūdolfs
Valdmanis Aivars	Veinbergs Vilnis
Valeinis Jānis	Veinbergs Egils
Vaļinieks Elmārs	Veips Pēteris
Vallena Dagmāra	Veispals Andris
Vallis Elmārs	Veiss Harijs
Valters Uldis	Veiss Aleksandrs
Valters Alfrēds	Veits Dzintars
Vanags Arvīds	Vējiņš Imants
Vanags Dainis	Vējš Arnis
Vanags Jēkabs	Vējš Andris
Vanags Māris	Vējš Aivars
Vanags Pēteris	Vektore Venta
Vanags Jānis	Veldre Sintija
Vanters Ilgonis	Veldre Agris
Vanuška Egons	Veliks Staņislavs
Vanuška Dainis	Veļķeris Viesturs
Vārpa Jānis	Veļķers Einārs
Varslavs Laimonis	Vemperis Jānis
Vārtukapteinis Kaspars	Vempers Andris
Vasariņš Andris	Veners Jānis
Vasiļevskis Jānis	Vensbergs Edgars
Vasiļjevs Vladimirs	Vērdiņš Arkādijs
Vasiļjevs Aleksandrs	Vērdiņš Alberts
Vasiļjevs Anatolijs	Vērdiņš Mārtiņš
Vasiļjevs Viktors	Verhoustinskis Dmitrijs
Vaškus Jozas	Vēritis Viesturs
Vazdiķis Heino	Vēritis Pēteris
Vaznis Gints	Vērsis Jānis
Vaznis Aloizs	Verze Jānis
Vecozola Rīta	Vesterholt Sonja
Vectirāns Juris	Vetners Egils
Vecumnieks Modris	Vētra Jānis
Vegners Aivars	Vēveris Ilmārs
Veide Aivars	Vēza Arnis
Veidemane Elita	Viba Marta

Vidauskis Uģis	Vingris Arnis
Vidners Edvins	Vinklere Ilga
Vidriks Nikolajs	Vinogradovs Rolands
Vids Erna	Vinters Genrihs
Vids Juris	Virga Ivars
Vidze Margarita Ilga	Virkavs Māris
Vidzis Arnis	Virkutis Arvids
Vierpe Brigita	Virse Vija
Vierpe Gunārs	Virsis Mārtiņš
Vierpe Normunds	Vismine Astrīda
Vieško Solvita	Vismins Imants
Vīgants Jānis	Višņakova Gunta
Vīgants Varis	Višņavskis Vincents
Vīgants Guntis	Vistiņš Ilgonis
Vīgriezis Modris	Vīte Elmārs
Vīķis Andris	Vītiņš Andris
Vikmanis Vilnis	Vītiņš Jānis
Viksna Vilnis	Vītiņš Uldis
Viksna Juris	Vītoliņa Olga Lilita
Viksnīņš Skaudris	Vītoliņš Visvaldis
Vilcāns Andris	Vītoliņš Vilnis
Vilcāns Guntis	Vītols Guntars
Vilciņš Vitālijs	Vītols Jānis
Vilciņš Jānis	Vītols Juris
Vildaus Kārlis	Vītols Kārlis
Vilemsone Gita	Vītols Māris
Vilemsons Guntis	Vītols Pēteris
Vilemsons Jānis	Vītols Zigmunds
Vilkājs Ģirts	Vītols Jānis
Vilks Valdis	Vītols Miervaldis
Vilks Tālis	Vītols Harijs
Villa Viktors	Vizla Harijs
Vilmane Vija	Vizulis Vincents
Vilnis Juris	Vizulis Jānis
Vilpors Agris	Vladimirovs Ainārs
Viļums Normunds	Vocišs Igors
Viļumsons Zigmunds	Voicišs Aivars
Vimba Kalvis	Volfs Voldemārs
Vincēviča Brigita	Volfs Rītvars

Volkovičs Valentīns	Zamarītis Vilnis
Vonda Ēriks	Zamarītis Dzintars
Vonda Jānis	Zambergis Imants
Voroņko Josifs	Zamerovska Ausma
Voropajevs Andris	Zamerovskis Valdis
Vuciņš Pēteris	Zandbergs Valdemārs
Vulfsons Mavriks	Zankovskis Māris
Zabeļskis Oļegs	Zapackis Alfrēds
Zabiņako Leonīds	Zapackis Arnis Hugo
Zabolotnijs Jurijs	Zaremba Pēteris
Začesta Ligita	Zaremba Ziedonis
Začs Oskars	Zariņa Vanda
Zadināns Guntis	Zariņš Juris
Zāģeris Aivars	Zariņš Kārlis
Zagorskis Jānis	Zariņš Oskars
Zagurila Valdis	Zariņš Aldis
Zaharāns Ivars	Zariņš Egīls
Zaharāns Ilmārs	Zariņš Vilnis
Zaharčenoks Miervaldis	Zasa Dzidra
Zaharovs Dainis	Zaščerinskis Jevgēnijs
Zaicevs Anatolijs	Zauers Jānis
Zaicevs Aleksejs	Zauers Ivars
Zajacs Anatolijs	Ždanoks Vladimirs
Zaķis Normunds	Zēbergs Guntis
Zaķis Juris	Zeibote Nora
Zaķis Normunds	Zeibots Aldis
Zaķītis Andris	Zeile Valentīna
Zaļakmentiņš Kārlis	Zeitmanis Dainis
Zālamane Maija	Zelčs Valentīns
Zālants Oskars	Zelčs-Ločmelis Aleksandrs
Zalcmanis Juris	Zeliks-Zommers Andris Harijs
Zalcmanis Kalvis	Zeļinska Elita
Zaļetilo Valērijs	Zeltiņš Dainis
Zālite Marija	Zeltkalne Brigita
Zālītis Andris	Zeltkalns Valdis
Zālītis Pēteris	Zemarājs Andris
Zālītis Jānis	Zemels Edmunds
Zaļkalne Signe	Zemels Oskars
Zalonskis Agris	Zemesarājs Viktors

Zemgalis Andris
Zemitāne Ruta
Zemītis Edmunds
Žemozdziķis Heinrihs
Zemtautis Edgars
Žentiņš Āris
Žērbelis Agris
Zernevics Eduards
Žestoks Oļegs
Zgrunda Jānis
Zibiņš Dzintars
Zicāne Dagnija
Ziediņš Valdis
Ziediņš Ziedonis
Ziedonis Imants
Zieds Jānis
Ziemele Biruta
Ziemele Ligita
Ziemelis Arnis
Ziemelis Eduards
Ziemelis Jānis
Ziemelis Māris
Ziemelis Modris
Ziemelis Valdis
Zihmanis Modris
Zīle Jānis
Zilgalvis Kārlis
Zilgalvis Imants
Žingelis Nikolajs
Ziņģenieķis Alfrēds
Ziņģis Uldis
Žirba Edgars
Žirba Viktors
Zirnis Ivars
Zīverts Alfrēds
Zīverts Voldemārs
Zmijs Aleksandrs
Znotiņš Henrihs
Žogla Mihails

Zorgevics Andris
Zubāns Edmunds
Zubkovs Jurijs
Žubulis Vilis
Žukovs Leonards
Žukovs Aleksandrs
Žukovska Biruta
Zukulis Andis
Žups Jānis
Zutis Aivars
Zutis Verners
Zvagulis Agris
Zvaigzne Valdis
Zvaigzne Vilnis
Zvaigzne Ilvija
Zvaigzne Žanis
Zvaigzne Ģirts
Zvaigzne Agris
Zvaigzne Gvido
Zvārgulis Vilnis
Zvejnieķis Austris
Zviedre Rota
Zviedris Valters
Zviedris Ritvars
Zviedris Andrejs
Zviedris Arnolds
Zvīgulis Andrejs
Zvigzdiņš Līvis
Zvirbulis Zigurds
Zvirbulis Andris

Saturs

Ievadam	3
Tilti	7
<i>Pēteris Puče</i> . Pār galvām lidoja lodes	8
<i>Vilis Beļauņieks</i> . Čaulītes esmu saglabājis	12
<i>Bruno Seržāns</i> . Omoniešiem nepakļāvos	14
<i>Emerita Beļauņiece</i> . Redzēju, kā nošāva Mūrnieku	15
<i>Ērika Pomere</i> . Kopības izjūta, asaras, izmisums	17
<i>Juris Tomiņš</i> . Lodes bija ķērušas šineli	19
<i>Māris Trušus</i> . Zābaki joprojām acu priekšā	20
<i>Jānis Birnītis</i> . Izdevās izbēgt	21
<i>Jānis Rināss</i> . Zeme atsitās pret kājām	22
<i>Jānis Elmeris</i> . Garākā stunda mūžā	23
<i>Jānis Stumps</i> . Sabijās arī mājinieki	25
<i>Māris Portnovs</i> . Piedāvāja naktsmājas	28
<i>Ivo Mūrmanis</i> . Skrējējiem šava pakaļ	29
<i>Edgars Vitiņš</i> . Nenobijās!	30
<i>Jānis Kābelis</i> . Tobrīd smieklī nenāca	32
<i>Henrihs Bušs</i> . Mūs piekrāpa	34
<i>Kārlis Dumpe</i> . Lejā bija Daugava	35
Vecrīga	37
<i>Aija Ozoliņa</i> . Ar īsto karogu	38
<i>Ģirts Rozenbergs</i> . Uzmaniņām, vai neesam mīnēti	41
<i>Ieva Lagzdīna</i> . Bīstams, svēts, skaists laiks	43
<i>Dzintars Lāzers</i> . Darija visu iespējamo. Arī panki	44
<i>Vladislavs Staņeckis</i> . Zēns atnesa konfektes	50
<i>Maira Liepiņa</i> . Smaržoja pēc piparmētrām	55
<i>Gunārs Grīnbergs</i> . Pases uz piķiem	57
<i>Daina Tamuže</i> . Citādi nevarēja	59
<i>Raimonds Raķis</i> . Krievu meiteņu pankūkas	61
<i>Aldis Lankovskis</i> . Cits par citu	63
<i>Alberts Bērziņš</i> . Trauksmes laiks	64
<i>Nezināmais</i> . Sirdi dziļi palikušais	65
<i>Tālis Ziverts</i> . Rēta Latvijas sejā	67

<i>Vilma Jansone-Untenberga</i> . Sabaidīja ērģeles	68
<i>Biruta Geguste</i> . Pelnījuši dzīvību!	71
<i>Herberts Daugulis</i> . Piezīmes uz 1991. gada hronikas malām	74
<i>Elizabete Popova, Anna Sevastjanova, Polina Moševa</i> .	
Mums ir sava balss	76
<i>Aivars Kukličs</i> . Lai ir Dieva svētība!	80
<i>Līga Gintere</i> . Tētīm izsniedza ieročus	83
<i>Jānis Mileiko</i> . Biju kaujinieks	84
<i>Jolands Andževs</i> . Ar akmeņiem rokās	86
<i>Guntars Ļaudams</i> . Nakts nemiers	88
<i>Jānis Jaunzemis</i> . Nelaidu Veidemani	93
<i>Madara Bērziņa</i> . Pienākums	96
<i>Zane Vīgante</i> . Beidzās ar kāzām	97
<i>Vladis Ričiks</i> . Modribā par brīvu Latviju	99
<i>Edmunds Graufelds</i> . Lodes sitās pret jumtiem	103
<i>Jānis Bērziņš</i> . Vienotības vārdā	106
<i>Jānis Šmits</i> . Ar ticības spēku	111
Kauja	119
<i>Edgars Prūsis</i> . Redzēju vīrus aizsargtērpos	120
<i>Aleksandrs Matvejevs</i> . Domāju, ko teikšu ģimenēm	123
<i>Valerijs Markuns</i> . Bija beigušās patronas	126
<i>Jānis Jasēvičs</i> . Šāva uz ievainoto	133
<i>Agris Kociņš</i> . Iznesām ievainoto	136
<i>Edīte Kupča</i> . Nelaime	138
Centrs	141
<i>Imants Valters</i> . Ar ticību Latvijai	142
<i>Aina Lučina</i> . Bijām kā veci draugi	144
<i>Maija Miņina</i> . Atpakaļ viņi mūs vairs nedabūs	145
<i>Jānis Vanuška</i> . Bedre	151
<i>Jānis Dimbelis</i> . Naktī patrulējām ielas	152
<i>Ginta Traīne</i> . Ziepju burbuļi nebijām	154
<i>Guntis Leipcīgs</i> . Baltās beretes, baltie apsēji	156
<i>Maija Vilmane</i> . Dzelzavā viss mainās	157
<i>Arturs Gudēns</i> . Piedāvāja dzīvokļa atslēgas	160
<i>Jānis Pitrāns</i> . Rītos dziedājām himnu	164
<i>Valdis Aivars</i> . Gribējās kaut ko darīt	167

<i>Guntis Akmentiņš</i> . Smaržoja pēc dūmiem	168
<i>Gaidars Rozenbahs</i> . Ne tikai latvieši	169
<i>Haralds Hibšmanis</i> . Pudele saplisa	172
Ulbroka	173
<i>Jānis Valters</i> . Aicināja priekšsēdētājs	174
<i>Andris Ābelīte</i> . Pat aicināja mazgāties	176
<i>Jānis Laiviņš</i> . Kauls neko neliedza	177
Zaķusala	178
<i>Jānis Kononovs</i> . Iededzām dziesmu dzirkstelīti	179
<i>Uldis Piļickis</i> . Ugunskuri Zaķusalā	181
<i>Artūrs Ornicāns</i> . Cīņa turpinās	184
<i>Jānis Plešners</i> . Gāja kā uz darbu	186
<i>Antons Skudra</i> . Šis dienas neaizmirsīsim	188
<i>Irēna Gončarova</i> . Visiem bija viena rūpe	190
<i>Andrejs Stepiņš</i> . "Melnos" neielaidām	191
<i>Genādijs Melderis</i> . Kopā ar tautu	193
<i>Jānis Ragelis</i> . Zinājām, kurp ejam	194
<i>Jānis Pabērzs</i> . Dedzināja Rubika plakātus	197
<i>Vitālijs Keiņš</i> . Jāstrādā un vēlreiz jāstrādā	199
<i>Margita Ārense</i> . Mēs tur bijām vajadzīgi	201
<i>Valērija Ausma Puida</i> . Brauca jauni un veci	204
<i>Aleksandrs Vorkalis</i> . Ar āmuru "Rubikam"	206
<i>Marta Piskunova</i> . Svecēs nedzisa	207
<i>Zigrīda Pavloviča</i> . Rakstijām vēstuli Gorbačovam	211
<i>Aivars Purinš</i> . Sāku ticēt Dievam	213
<i>Aivars Valdiņš</i> . Cīņopus pieveda ar "Volgu"	216
<i>Rūdolfs Šulcs</i> . Mūsu barikādes	218
<i>Agnese Radzele</i> . Visapkārt runāja latviski	221
<i>Viesturs Ziemelis</i> . Termosi uz ragaviņām	223
<i>Aivars Puga-Ķuze</i> . Tas baigais barikāžu gads	225
<i>Aldis Hartmanis</i> . Sildīja patriotisma uguns	228
<i>Juris Viksna</i> . Bija tanks, bija bruņumašīna	231
<i>Biruta Kalberga</i> . Dzīvības došana	232
<i>Gunārs Kacēns</i> . Piedalījās visi	235
<i>Valdis Ūlands</i> . Negulējām	237
<i>Voldemārs Veldre</i> . Ieročus būtu dabūjuši	238
<i>Dace Reķe</i> . LLA studenti barikādēs	239

<i>Inga Liepa. Ceturtās Atmodas gaidās</i>	242
<i>Roberts Millers. Par savu zemi, par savu Latviju!</i>	253
Ārpusē	271
<i>Imants Hercogs. Vēsturiska pagrieziena brīdis</i>	272
<i>Viesturs Mārtiņš Kuļikovskis. Darīju pats</i>	277
<i>Imants Čakstiņš. Biju Gorbunova šoferis</i>	279
<i>Vladislavs Eiduks. Daugavas sargi</i>	281
<i>Gundars Kļava. Provokācija</i>	283
<i>Imants Bude. Segvārds "Sirmais"</i>	287
<i>Alfreds Egils Puškevičs. Virsnieka piezīmes</i>	294
Dziesma	303
<i>Raimonds Baltakmens. Dziesmu vairogs atsita bultas</i>	304
<i>Modris Bakmanis. Uz tām dienām atskatoties</i>	310
<i>Arnolds Viesis. Impresijas</i>	316
<i>Elīna Šorna, Agnese Brauere. "Džons Brauns" piecos no rīta</i>	318
Novados	320
<i>Jānis Kuplais. Milestība Rīgā un Liepājā</i>	321
<i>Emīlija Plācene. Sievietes un bērni nosargāja Liepāju</i>	326
<i>Vilnis Leja. Barikāžu laiks Kuldīgas raidstacijā</i>	329
<i>Mairita Birģele. Pretspēkam spītējot!</i>	331
<i>Ingus Kalns. Galvenais ieguvums bija vienotība</i>	334
<i>Imants Šteinbergs. Stāvoklis bija nopietns</i>	342
<i>Valdis Lauskis. Atbalstīja baznīca</i>	344
<i>Roberts Kudinš. Uzruna armijai</i>	346
<i>Zigfrīds Berkis. Savējie bija visi</i>	350
<i>Bruno Vilks. Pildījām pilsoņa pienākumu</i>	352
<i>Imants Kolīnš. Brīvu cilvēku darbība, ideāli un sapņi</i>	354
<i>Vilis Bukšs. Uz robežas starp gaismu un tumsu</i>	363
<i>Juris Boldāns. Rajona brīvprātīgo vienības gaitās</i>	366
Bērni	369
<i>Kristīne Bulle. Tēti pavadot</i>	370
<i>Sintija Veldre. Ar omoniešiem baidīja bērnus</i>	371
<i>Raitis Runcis. Iedegšu trīs sveces</i>	373
<i>Anna Dubulte. Atmiņu šūpolēs</i>	375

<i>Līga Kumšte. Dedzinājām svecītes</i>	378
<i>Irēna Saatciāne. Mūsu sirdis ogles gruzd</i>	379
<i>Sandis. Nebiju pīkstulis</i>	380
<i>Jolanta Goģe. Lūgšanai pievienoju savus vārdus</i>	381
<i>Jolanta Olte. Savu tautu un zemi ieraudzīt</i>	383
Apbalvotie	388

1878 Līga. Ceturtās Atmodas sākums	178
1880 Sarmis. Nēdiju pikantija	180
1881 Jotata Gorka. Lūgšana pievienojai savas vārds	181
1882 Johanna Oke. Savu laimību zemi izpeldzina	182
1883 Viesturs Mārtiņš. Kulīsvokļa. Darīju gats	183
1884 Jāzeps. Biju Gorbudova kafars	184
1885 Viesturs Mārtiņš. Deņģavās sargi	185
1886 Gaudis Klāvs. Provokācija	186
1887 Jāzeps. Begvārds "Cūrmāte"	187
1888 Alfrēds. Rīga. Puskāvis. Vīroņieku pieņemšana	188
1889 Dāmas	189
1890 Karmēlis. Ballyhoans. Dāmasu vairogs atāta-bultas	190
1891 Madris. Bālmāns. Uz tām dienām atkārtotais	191
1892 Arnoldis. Viests. Improvizācija	192
1893 Elīna. Sorna. Agnese. Brauzers. "Dāms. Bālmāns" pīctos no rita	193
1894 Novades	194
1895 Jānis. Kuplāte. Mīļatība. Rīga un Līpāja	195
1896 Emilija. Pēteris. Sieviete un bērni nosargā Līpāju	196
1897 Viests. Līga. Barikāde. Iekārtas raidītācija	197
1898 Mairis. Birģis. Pratspārums apītāji	198
1899 Jāzeps. Kūlis. Galvenais ieguvums bija vienotība	199
1900 Imants. Steindere. Stāvoklis bija nopietns	200
1901 Valdis. Lauska. Atbalstīja baznīca	201
1902 Roberts. Kūlis. Uzmanība	202
1903 Zigfrīds. Berģis. Sargājošie vīri	203
1904 Bruno. Vilks. Pārņemšana pieņemšana	204
1905 Ludvigs. Kūlis. Beivo cilvēki darīja un sargā	205
1906 Vilis. Būlis. Uz robežas starp gaismu un tumsu	206
1907 Jāzeps. Beidans. Iekārtas brīvprātīgo vienības gats	207
1908 Bērni	208
1909 Kristīne. Būlis. Tēti pavado	209
1910 Emilija. Vēlā. Ar	210
1911 Raimonds. Būlis. Iekārtas	211
1912 Anna. Dubulka. Aunā	212

Iespiests SIA "Elpa-2" tipogrāfijā
 Doma laukumā 1, Rīga LV 1914
 Pas. Nr. 551

[3,50]

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0308137328

2001-3
120

Dzimtene briesmās! Melnie mākoņi atkal savilkušies pār
mūsu debesīm, un nav spēka, kurš spētu tos izgaiņāt.
Un tomēr, tomēr!

Simtgadīgs vecis un deviņgadīgs bērns, skolas direktors un
ielu slaucītāja, olimpiskais čempions un cekulains panks,
bijušais leģionārs un padomju virsnieks, Sabiles čigāns un
krievu meitene ar pankūkām, kurlmēmo brigāde, Ķencis ar
Pāvulu un Švauksts, dzērāvjiriņš un kriminālais, kordirģents,
Janka Pipars, mednieki ar bisēm un aktieri no "Uguns un
nakts", un vēl, un vēl – simttūkstoš vīru un sievu no visiem
novadiem, – visi uz Barikādēm!

Jo par Dzimteni nekā svētāka nav.

Ši ir grāmata par to, kā, asiņainai gaismai austot, uzlēca
Latvijas sidrabotā saule.

